

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Gülşen-i Şu'arâ
Mùellifi: Bağdatlı Ahdî
Hazırlayan: Süleyman Solmaz
Yayın Yılı: 2018
ISBN: 978-975-17-3437-2
Ana Yayın Numarası: 3219
Kùltür Eserleri Dizisi-470

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

AHDÎ VE GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ'SI

(İnceleme - Metin)

Hazırlayan

Dr. Süleyman SOLMAZ

Ankara

2018

GİRİŞ

A-AHDÎ'NİN HAYATI

Ahdî, 16. yüzyılda yaşamış bir Osmanlı tezkire yazarı ve şâiridir. Edebiyatımızda Bağdatlı Ahdî olarak bilinen müellifinin bugün elimizde 381 şâiri kapsayan bir tezkiresi ile küçük bir divanı (divançe denilebilir) vardır. Tezkiresi elinizdeki bu çalışmaya kadar incelenmemiş ve yayımlanmamıştır. Şiirleri üzerine de Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu bir makale yayınlamıştır¹.

Ahdî hakkında bilinenler eserinin baş tarafında, kapalı ifadelerle anlatılanlardan ibarettir. Aşağıda vereceğimiz bilgiler, incelediğimiz nüshalardan çıkarabildiklerimizdir. Bu bilgiler nüshaların incelenmesi neticesinde elde edilmiş olduğu için çok fazla geniş değildir. Hakkında yazılan bilgiler ise, birbirinin kopyası durumundadır. Bunlardan sadece Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'ün *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (TDVİA)'nin Ahdî maddesinde yazdıkları bir takım yeni bilgiler ve bulgular içermektedir. Kendi tespitlerimizin dışında Akün'ün verdiği bilgilerden de geniş olarak istifade ettiğimizi burada belirtelim. Hemen şunu da ilave etmek lüzumunu hissediyoruz: Tezkirede yer alan birbiriyle çelişkili ifadeler, zaman zaman, Ö. Faruk Akün'ü de tereddüde düşürmüştür². Bunlardan bir tanesini şöyle tespit edebiliriz. Prof. Dr. Ömer Faruk Akün, Ahdî'nin Temerrüd Ali Paşa (1550-1552'de Bağdat valisi) ile tanışıklığını adı geçen paşanın Konya'da valilik yaptığı dönemle irtibatlandırmaktadır. Halbuki Ahdî, Bağdat'tan Paşa ile birlikte Sivas'a geldiklerini bazı nüshalarda (Ü12b ve B 11 b) belirtmektedir.

Ahdî'nin yetişme dönemi Osmanlıların Bağdat'ın Osmanlı hakimiyetine girdiği döneme rastlamaktadır ve bu dönem hakkında elde hiçbir bilgi ve belge yoktur. Tezkiresinde de bu konuda herhangi bir ipucu yoktur. Tezkiredeki babası Mevlânâ Şemsî, kardeşleri Rızâyî, Murâdî, amcası Hüseyinî ve onun oğlu Rindî ve akrabalarından Hürremî ve Zühdi gibi şâirler göz önüne alınırsa, mensuplarının çoğu şiirle yakından ilgilenen bir ailedendir.

Tezkirenin mukaddimesinde yer alan **Sebeb-i Te'lif** kısmında anlatıldığına göre Ahdî, Hicrî 960 (M. 1552)'ta Hüsrev isimli bir şâirle diyâr-ı Rûm'a gitmek üzere Bağdat'tan yola çıkmıştır. Bir müddet sonra bu arkadaşından ayrılmıştır. Arkadaşıyla nereye kadar gelmiştir, kimlerle görüşmüştür ve hangi yılda arkadaşından ayrılmıştır, bu soruların hiçbirine cevap vermek mümkün değildir. Arkadaşından ayrılması Ahdî'yi bir hayli üzmüştür. Arkadaşıyla birlikte uğradığı yerlerde epeyce faydalı bilgiler öğrendiğini ve aralarında bir ünsiyet oluştuğunu tezkiredeki ifadeden çıkarmak mümkündür. Bu ünsiyetten ötürü Ahdî arkadaşından ayrıldığına üzülmüştür. Ahdî bu ayrılışı, eserde şu beyitle dile getirmiştir:

*Budur devr-i zamânun ittifâkı
Ki olur her visâlün bir firâkı*

¹ Hasibe Mazıoğlu (1978-79). "Ahdî-i Bağdadî ve Şiirleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten* : 95-150.

² Ömer Faruk Akün (1988). "Ahdî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 1. İstanbul: TDV Yay. 510.

Arkadaşından ayrıldıktan sonra nerelere gittiğini, ne yaptığını Ahdî anlatmamaktadır; fakat Anadolu paşası Temerrüd Ali Paşa'nın biyografisinde, Ali Paşa'yla Bağdat'tan birlikte çıktıklarını ve Sivas'a geldiğini, orada adı geçen paşanın bir çok lütfuna mazhar olduğunu belirtmektedir. Yazarın İstanbul öncesi hayatıyla ilgili tezkirede yer alan tek ipucu budur. Bunlardan başka Adana'da Pîrî Paşa (ö. 970/ 1562)'ya bir kaside sunmuş olması, Pîrî Paşa biyografisinde, adı geçen paşanın Adana'daki faaliyetlerine geniş yer vermesi Adana'da da bir müddet kaldığını göstermektedir; fakat bununla ilgili ne yıl, ne de zaman belirtmiştir. Tabii ki bu faaliyetler adı geçen paşanın 958/ 1551'de Adana'ya üçüncü kez beylerbeyi olduğu dönemle ilgilidir³.

Ahdî'yi bir anda İstanbul'da görüyoruz. İstanbul müellifimizi, âdetâ, büyülemiştir. Bunu tezkirede şu cümlelerle anlatır:

...üftân ü hizân mânend-i gerd-i nâtüvan be-tarîk-ı müsâferet ve sâlik-i râh-ı siyâhat olup pâ-yi taht-ı sultân-ı kişveristân ve dârü's-saltanate dârâ-yı leşkeş-keş-i İrân u Turân ve şâhen-şâh-ı kitî-penâh dergâhına ya'ni Kostantiniyye'ye gelüp gördüm ki bir câ-y-i şerîf ve me'vâ-yı latîf ki âb u hevâsı hûb ve her cânibde mesiresi mergûb ve ol mekân-ı pür-eşvâk-ı dil-cû cevânân-ı mâh-rûyân ile bir haddede memlûdur ki esvâk u çârşûsından geçilmez. Niteki dil-rübâları vasfında şâ'ri-i hoş-edâ bir matla'-ı garrâ buyurmuşdur ki vird-i zebân-ı âşikân-ı şeydâdur. Bâkî fermâyed

*Dil-rübâlarla 'aceb kesreti var her yoluñ
Geçemez hûblarından göñül İstanbul'uñ*

El-hak ta'rifden müberrâ ve tavsifden mu'arrâdur zerre vü şemme mikdârı sitâyîşe hiç ihtiyâç yokdur...

Ahdî, İstanbul'da bilgin ve şâirlerin çok olduğunu, bunların tarif ve tavsiflerinin zorluğunu, hatta ne kadar tavsif edilirse edilsin ancak binde bir mesâbesinde kalınacağı kanaatinde. *Siyâk-ı kelâm mutavvel olmasun diyü muhtasar kılındı* diyerek sözü uzatmak istemediğini de açıkça söyler. Ahdî, uzun bir süre bu şehirde kaldığını şu sözlerle dile getirmiştir. Burada dikkatimizi çeken husus kesinlikle süresinin belirtilmemiş olmasıdır ki bu tezkirede genel üsluba da uygundur (bkz. Dil ve Üslub): *Müddet-i medîd ve ahd-i ba'id bu bende-i müsâfir şehri-i mezbûrda mücâvir olup...*

Bu şehirde büyük âlimlerin hizmetinde olduğunu, ileri gelen devlet adamlarıyla görüştüğünü, şâirlerle, fasîh ve belîğ kişilerle biraraya geldiğini, onlarla müzakere ve müşa'erede bulunduğunu ve onlardan çok istifade ettiğini tezkirenin önsözünde anlatmaktadır; fakat bu bölümde isim vermemektedir. Ayrıca bu kişilerin sohbetlerine devam ettiğini hatta bunu fırsat u ganimet bildiğini dile getirmiştir. Bu bildirdikleri arasında dikkate değer bir nokta da şudur: Ahdî bu dönemde Anadolu Türkçesini öğrenmiş, bu şivenin darb-ı mesellerine kadar ayrıntılarına vakıf olmuş ve bu şive ile şiir yazacak seviyeye gelmiştir. Yine bu dönemde Anadolu kazaskeri Pervîz Efendi'den epeyce bir ilgi gördüğünü şu sözlerinden anlıyoruz: *Ol kân-ı mürüvvet ve ma'den-i sehâvet mü'ellif-i tezkîreye enva'-ı ri'âyet ve eltâf-ı bî-gâyet itmeden hâlî degüldür.*

³ Bkz. Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmânî*. C. II. İstanbul: Matbaa-i Amire. 44.

971 (M.1562-63)de vatan sevgisinin gönlünde iyice yer etmesi üzerine İstanbul'dan ayrılmıştır. Bunu da *Vatan sevgisi imandandır* düsturu ile desteklemiştir. Ahdî'yi İstanbul'dan ayıran sebep sadece vatana duyduğu özlem değildir. *Burc-ı evliyâ* olarak vasıflandırdığı Bağdat'ta bulunan büyük meşâyihle olan hasreti de bunda önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca Rûm hûblarının vefasızlığından da dem vurmaktadır. Bu hususlar Ahdî'yi üzmüş ve İstanbul'dan ayrılmıştır.

İstanbul'dan ayrılırken *şah-zade-i rûzgar* olarak vafettiği Sultan Selim'in huzuruna hediye olarak ancak şiirin gidebileceğini şu sözlerle dile getirir: ...ve dahi *şâh-zâde-i rûzgârûñ âsitanına be-resm-i tuhfe alup gitmege eş'âr-ı âbdârdan gayrı bir nesne pâ-y-dâr ve pesendide-i âşıkân-ı hâk-sâr ve makbûl-i ehl-i rûzgâr degüldür*. Bu vesile ile yazdığı eseri şehzâde Selim'e Kütahya'da sunmuştur. Bunu şu kıt'a ile de anlatmıştır:

Cem idüp erbâb-ı nazmı itdüm ol sultâna arz

Âdet olmışdur sunar bende şeh-i devrâna arz

Hâk-i pâ-yinden biter maksûdı erbâb-ı dilüñ

N'ola sunsa hâk-i pâye Ahdî-i ferzâne arz

Bu eserin Ahdî'ye nasıl bir itibar ve mevki sağladığı bilinmemektedir. Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'ün de belirttiği gibi⁴ Ahdî'nin İstanbul dışındaki hayatı hakkında hiçbir bilgi ve belge yoktur; yani İstanbul'a gelmeden önceki hayatı gibi Bağdat'a döndükten sonraki dönemle ilgili bir ipucu yoktur.

Ahdî, Anadolu'da kaldığı süre içerisinde İstanbul dışında bazı şehirlerde de bulunmuştur. Bunu tezkirenin çeşitli yerlerinde özellikle dile getirmektedir. Edirne, Bursa, Dimetoka bu şehirler arasında yer almaktadır (Bkz. Tezkirenin Kaynakları, Görüştüğü Şairler). İstanbul'dan başka Edirne'nin de Ahdî'nin Osmanlı ülkesinde geçirdiği hayatında önemli bir yeri vardır. Burada Emrî, Mecdî gibi bazı şâirlerle bir araya gelmiş ve malzemesini toplamıştır. Bunların büyük bir kısmında zaman ve süre yoktur. Ancak *Şakayık* mütercimi Mecdî'nin evinde bir yıl kaldığını özellikle belirtmiştir. Tezkiresinde Edirne ili ilgili manzum bir medhiye de vardır.

Ahdî, Bağdat'a döndükten sonra otuz yıl kadar daha yaşamıştır. Ahdî'nin hayatının bu dönemi hakkında da bilgimiz yoktur. Bu esnada boş durmamış, eserini genişletme cihetine gitmiştir. Bu yüzden tezkirenin yazmaları arasında çok büyük ve önemli farklılıklar vardır. Bir nüshada olan bir şâirin diğer nüshalarda olmaması, bazılarında *elan kayd-ı hayatta olup* ibarelerinin ötekilerinde olmaması gibi hususlar bunun önemli delilleridir.

Ahdî; Âşık Çelebi⁵, Hasan Çelebi⁶, Beyânî⁷, Riyâzî⁸, Kafzâde Fâizî⁹ tezkirelerinde ve Gelibolulu Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ında¹⁰ şâir olarak yer almıştır. Âşık Çelebi ve Riyâzî

⁴ Ömer Faruk Akün (1988). "Ahdî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 1. İstanbul: TDV Yay. 510.

⁵ Filiz Kılıç (1994). *Meşâirü'ş-Şuarâ, İnceleme, Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 619-620.

⁶ İbrahim Kutluk (hızl.) (1981). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C. 2. Ankara. 714.

⁷ Aysun Sungurhan (1994). *Beyânî Tezkiresi, İnceleme, Tenkitli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. 109.

⁸ *Riyâzî Tezkiresi*. Nuruosmaniye Ktp. 3724.

isminin Mehdî olduğunu söylerken Beyânî ve Gelibolulu Âlî, Ahmed olduğunu bildiriyor. Tezkirenin bazı nüshalarında ise, Ahdî Ahmed bin Şemsî-i Bağdâdî olarak kayıtlar vardır. Bu kayıtların kaynağı ise bilinmemektedir; yani müstensihlerin mi yoksa müellifin kendi kaydı mı, bu anlaşılmamaktadır. Âşık Çelebi'ye göre Ahdî önce Mehdî olan adını mahlas olarak kullanmış, başka şâirlerin de aynı mahlası aldıklarını görünce Ahdî'yi mahlas olarak benimsemiştir. Mazıoğlu, bu konuda Riyâzî'nin Bağdat'ta Ahdî ile görüşmüş olmasına istinaden Mehdî adının doğru olabileceği kanaatini taşımaktadır¹¹. Fakat Gelibolulu Âlî de, Bağdat'ta görev yaptığı esnada Ahdî ile görüşüğünü belirtiyor¹². İsmi konusunda bu yüzden sağlıklı bir şey söylemek mümkün olmadı.

Ahdî, hemşehrisi Rûhî'nin divanında da *sâhib-tezkire*, *Şemsî-zâde*, *suhen-gû*, *suhen-dân*, *gazel-hân*, *şuarâ eskisi*, *köhne-vücûd* gibi çeşitli vasıflarla geçmektedir¹³.

Ahdî, H. 1002 (1593-1594) Bağdat'ta ölmüştür. *Keşfü'z-Zünûn* (C.I, s.387)'da Ahdî'nin ölüm tarihini 980 olarak verilmektedir, ki bu tarih yanlıştır. Yine Mısır *Kahire Millî Kütüphanesi Katalogu (Fihrisü'l-Mahtutâtu't-Türkiyye El-Osmaniye* C.3, s.322)'nin El-Hey'tü'l-Mısıriyetü'l-âmmetü'l-Kitab Bölümü'nde Ahdî'nin ölüm tarihi *Keşfü'z-Zünûn*'da olduğu gibidir. Bu katalogun, bu bilgileri buradan aldığını sanıyoruz.

B-AHDÎ'NİN EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ŞÂİRLİĞİ

Yaşadığı dönemde şâir olarak da tanınan Ahdî'nin şâirliği üzerine bu zamana kadar yapılan tek derli toplu inceleme, daha önce de belirttiğimiz gibi, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu'na aittir. Mazıoğlu, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunan bir yazmadan hareketle Ahdî'nin şâirlik yönünü değerlendirmiştir¹⁴. Biz bu bölümde bu yazıyı da esas alarak Ahdî'nin tezkiredeki şiirlerini de inceleyeceğiz.

Ahdî, daha önce de bahsettiğimiz gibi Anadolu'ya geldikten sonra Anadolu Türkçesi'ni öğrenmiş ve bu şivede şiir yazacak kadar ilerlemiştir. Bu yüzden Anadolu seyahati sırasında çeşitli meclislerde bulunmuş, bu meclislere edebî mahfel diyebiliriz, bir çok şâire nazire yazmıştır. Nazire yazdığı şâirlerin sayıları bir hayli kabarıktır. Bu isimleri şöyle sıralayabiliriz: Nişânî Bey, Abdülğani Efendi, Pîr Mehemed (Azmi) Efendi, Bâkî, Nihânî, Germî Bey, Fikrî Bey, Keşfi Bey, Emrî, Ümîdî, Behîstî, Sâni Beg, Harimî Beg, Ref'î Çelebi, Zînetî, Sa'yî Çelebi, Sehâbî-i Acem, Sâmi, Şevki Çelebi, Tarzî, Tarîkî, Ârif Çelebi, Âşık Çelebi, Edirneli İzârî, Gınâ'î, Fuzûlî, Kelâmî, Lem'î, Mecdî, Muhitî Efendi, Misâlî, Murâdî-i Acem, Üsküplü Vâlihî ve İstanbullu Vâhî.

Tezkiresinden anlaşıldığı kadarıyla Farsça şiirleri de vardır. Yukarıda saydığımız şâirlerden Nişânî Bey, Sehâbî-i Acem, Tarzî, Fuzûlî, Murâdî-i Acem'e yazdığı nazireler adı

⁹ Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Ank. Milli Ktp. Yz. A. 679. 82.

¹⁰ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 319.

¹¹ Hasibe Mazıoğlu (1978-79). "Ahdî-i Bağdadî ve Şiirleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*: 96.

¹² Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 319.

¹³ Cemal Kurnaz (1995). "Rûhî'nin Dostları". *Türk Kültürü Araştırmaları Oktay Aslanapa Armağanı*. Ankara.

¹⁴ Hasibe Mazıoğlu (1978-79). "Ahdî-i Bağdadî ve Şiirleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*: 95-150.

geçen şâirlerin Farsça yazdığı şiirlere Farsça nazirelerdir. Ayrıca mukaddime ve hatimede yazdığı bazı şiirleri de Farsçadır. Bu yüzden Ahdî'nin Türkçeye olduğu kadar Farsçaya da hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

Ahdî'nin yazdığı şiirlerde aruz kusuru yoktur. Konuşma dilinden şiire aktardığı atasözü ve deyimler şiirlerine bir canlılık ve âhenk katmıştır. Divan şiirinin geleneğine sadık kalan Ahdî, Osmanlı Türkçesini en iyi biçimde şiirlerinde kullanmaktadır.

Ahdî, Fuzûlî'den bahsederken oldukça saygılı bir ifade biçimini tercih etmiştir. Bu hemşehrilik gayretinin ötesinde, onun Fuzûlî'yi iyi tanıdığını, şiirlerinde onu örnek aldığını gösteren bir ifade tarzıdır. Mazıoğlu'na göre, Ahdî, Fuzûlî'nin şiirlerini belleğine iyice işlemiş ve içine sindirmiştir. Mazıoğlu cümlemin devamında *bu yüzden Fuzûlî'nin şiir atmosferinden kendisini kurtaramadığı zaman bile, aynı mazmunları söylerken yalnızca öykünebilen, taklit düzeyinde kalmış yeteneksiz bir kişi olmadığını gösteriyor... Edebiyatımızda etkisi bu kadar yaygın ve sürekli olan Fuzûlî'ye yazılan nazireler arasında Ahdî'ninkileri başarılı olanlar arasına almanın abartma olamayacağı kanısındayım* ¹⁵. Bu görüşlere katılmamak mümkün değildir. Gerçi Ahdî'nin tezkirede Fuzûlî'nin Farsça bir şiirine bir beyitlik bir naziresi vardır; ancak, Mazıoğlu'nun da işaret ettiği gibi, Emrî'ye yazdığı nazire ve diğer şiirlerindeki hava bunu teyit eder mahiyettedir. Mazıoğlu, adı geçen makalede, Ahdî'nin nazirelerini tam tespit edememiştir. Buna sebep de incelemeye esas aldığı Fatih nüshasında nazire beyitlerin veya şiirlerin başına nazire yazısının eklenmemiş olmasıdır diye düşünüyoruz. Biz bu tip eksiklikleri diğer nüshalarla karşılaştırma sonucu çıkarabildik.

¹⁵ Hasibe Mazıoğlu (1978-79), "Ahdî-i Bağdadî ve Şiirleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*. 102.

I. BÖLÜM

GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ'NIN TANITILMASI

A- AHDÎ'YE GELİNCEYE KADAR TEZKİRECİLİĞİMİZ

Belli bir meslekte tanınmış şahsiyetlerin hayat hikayelerini konu edinen edebî tür, biyografidir. İnsanlığın tarihi ile birlikte bu bilim dalı da tarih sahnesinde vardır. Başlangıçta tarih ile içiçe olan biyografi zamanla tarihten ayrılarak bir bilim dalı haline gelmiştir. Gerek doğuda, gerek batıda önemli bir yere sahip olan bu bilim dalı günümüzde de önemini muhafaza etmektedir.

Bir biyografi türü olan tezkireler de Türk edebiyatı içinde oldukça önemli bir tür olarak kabul görmüştür. Tezkire, Osmanlı toplumunda maddî ve manevî bütün kültür unsurlarını meydana getiren her meslekten önemli şahsiyetlerin biyografik biçimde künye yazıcılığını esas alan bir edebî türdür: Tezkiretü'l-evliyâ, Tezkiretü'l-hattatîn, Tezkiretü'l-mimarân gibi. Hangi sahada kullanılmış olursa olsun hepsinde de amaç aynıdır: Unutulmamak veya unutturmamak... Ama edebiyatımızda tezkire kelimesi asıl kullanım alanını şâirlerin hayat hikayelerini ve şiirlerini anlatan eserlerde bulmuştur. Kısaca tezkire veya tezkiretü'ş-şu'arâ adını taşıyan bu eserlerin Türk edebiyatında sayıları 31'dir¹⁶.

Tezkire, Arapça zikr kökünden gelen bir kelime olup anmaya, hatırlamaya vesile olan şey anlamlarına gelir. Bu tür eserlerin yazılma amaçlarını Ahdî'nin *kûşe-i nisyân* da kalmalarını önlemek biçiminde verdiğini burada söylemek gerekir.

Biyografik künye yazıcılığını esas alan bu tür edebiyatımızda belli bir seyir izlemiştir. İslam kültürüne has bir mesele olan tezkireciliğin kökü Arapların tabakat geleneğine dayanır. İslamiyetin ilk dönemlerine kadar uzanan kökeni, hadislerin derlenip toparlanması ve diğer bazı konularda yapılan çalışmalara dayanır. Bu tür, İran kanalıyla edebiyatımıza da girmiştir¹⁷.

XII. yüzyılda İranlı şâir ve düşünür Feridü'd-din Attar, yazdığı *Tezkiretü'l-Evliyâ* isimli eserle tezkire kelimesinin terim manâsının oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu eser İslâm dünyasında çok tutulmuştur¹⁸.

XV.yy.da Ali Şir Nevâyî (tezkiresinin yazılış tarihi 896/m.1491) *Mecâlisü'n-Nefâ'is* isimli eseriyle Türk edebiyatında bu türün ilk örneğini vermiştir. Bu gelenek XX. yy. başlarına kadar devam etmiştir. Bu eser ilk örnek olması ve yazarının bir Türk olması münasebetiyle Anadolu sahasında yapılan ilk çalışmalara modellik de etmiştir¹⁹. Bu da, o yüzyılda sınır tanınmadığının bir göstergesi kabul edilmelidir.

XVI. yüzyıl biyografi alanında çok değerli eserlerin yazıldığı bir devirdir. Taşköprülüzâde'nin tanınmış şeyh ve ilim adamlarını ve şâirleri içine alan *Şakâtku'n-Nu'mâniyye* adlı eseri yanında sadece şâirlerin hayat ve sanatları hakkında bilgi veren ve adına Tezkiretü'ş-(tezkire-i) Şu'arâ denilen eserlerin en önemlileri bu yüzyılda yazılmıştır²⁰.

¹⁶ Mustafa İsen(1989). "Divan Edebiyatı'nda Bir Tür: Tezkireler". *Millî Eğitim Dergisi* 90: 22-26.

¹⁷ Mustafa İsen(1989). "Divan Edebiyatı'nda Bir Tür: Tezkireler". *Millî Eğitim Dergisi* 90: 22.

¹⁸ Mustafa İsen(1989). "Divan Edebiyatı'nda Bir Tür: Tezkireler". *Millî Eğitim Dergisi* 90: 23. Ayrıca bkz. Orhan Yavuz (1988). *Tezkiretü'l-Evliyâ*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 26.

¹⁹ "Tarih". *İslam Ansiklopedisi*. C. II. 785.

²⁰ Haluk İpekten, Mustafa İsen (1992). "XVI. Yüzyıl Divan Edebiyatı". *Türk Dünyası El Kitabı*. C. III. Ankara. 197.

Aşağıda bu eserler hakkında bilgi verilecektir.

Tezkire yazarının kendine has bir takım kanaatleri ve değerlendirmeleri vardır. Tezkire önsözlerinde ve bazı biyografilerde bildirildiğine göre, eserlerine aldıkları şâirleri hangi ölçülere göre almışlardır, şâirlik derecesi nedir, tevarüd, intihal, sirka gibi bir takım özellikleri var mıdır, şiir söyleme güçleri ne kadardır; bu soruların cevaplarını ancak yazarın kendi kanaatleri tayin eder. İki tezkire yazarı aynı şâir hakkında değişik hüküm verebilir. Bu, bugün de geçerliliğini koruyan bir husus olup biraz da müelliflerin bakış açılarını ortaya koymaktadır. Bazılarının ölçüsü mutedil iken bazılarının katı olabilir. Bu da eleştirinin ta kendisidir. İşte klasik dönem araştırmacılarına ışık tutacak olan görüş ve değerlendirmeler de bu olmalıdır.

Ali Şir Nevâyî (d.844/1441, ö.906/1501) Türk edebiyatının öncülerinden sayılmaktadır. Aslen Heratlı olan yazar, Sultan Hüseyin Baykara'nın çocukluktan beri arkadaşı olup, Baykara sultan olunca sarayda nişancılık, divan beyliği gibi önemli görevlerde bulunmuştur. Bir müddet sonra bu görevleri terk etmiş, tabiri câizse, kendini edebiyata vermiştir.

Nevâyî; Arapça, Farsça ile bu dillerin edebiyatlarına da tam anlamıyla vâkıftır. Dördü Türkçe, biri Farsça beş divanı vardır. Aynı zamanda Türk Edebiyatı'nda ilk hamse sahibidir. Ayrıca Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu anlatan *Muhâkemetü'l-Lügateyn* isimli eseriyle daha o zamanlarda Türkçe'nin edebî dil olması yolundaki gayretlere katkıda bulunmuştur. Yukarıda saydıklarımızın dışında *Mizânü'l-evzân*, *Mahubü'l-Kulûb*, *Münşe'at*, *Nesâimü'l-Muhabbe*, *Nazmü'l-Cevâhir*, *Sirâcü'l-Müslimîn*, *Çihil Hadis*, *Vakfiyye*, *Târih-i Enbiyâ ve Hükemâ*, *Lisânü't-Tayr* gibi eserleri de vardır²¹. *Mecâlisü'n-Nefâ'is* adını taşıyan tezkiresi Türk Edebiyatı'nda yazılan ilk tezkiredir. XV. yy.da Orta Asya ve İran'da yaşayan birçok şâiri anlatmaktadır. Adı geçen yerlerde yaşayan Türk şâirleri için hemen hemen tek kaynaktır. Tezkirenin tertibi Câmî'nin *Bahâristân*'ı ile Devletşah'ın tezkiresini andırmaktadır.

Eser, her birine Meclis adı verilen sekiz bölümden oluşur. Birinci mecliste Nevâyî'den önce yaşamış, meşhûr veya ölmüş şâirler yer alır. İkinci mecliste Nevâyî'nin çocukluğunda şâir olmuş ve ölmüş kişiler vardır. Üçüncü mecliste kendi ile aynı çağda yaşayan şâirler, dördüncü bölümde âlim şâirler, beşinci mecliste bey şâirler, altıncı mecliste Horasan dışında yaşayan şâirler, yedinci mecliste sultan ve şehzâdeler, sekizinci mecliste ise, Sultan Hüseyin Baykara yer almıştır. Toplam 455 şâirden 43 şâir Türk ya da Türkçe şiir yazar 'Acem şâirlerdir. Bu önemli eser 1908'de Taşkent'te basılmıştır²².

Ali Şir Nevâyî'den sonra, Anadolu sahasında, Sehî Bey (ö.955/ 1548) *Heşt Behişt* adlı eseriyle tezkirecilik sahnesine çıkar. Aynı zamanda şâir de olan Sehî Bey, Edirneli'dir. Devşirme olduğu söylenen yazarın asıl adı ve eğitimi hakkında bilgi yoktur. Büyük şâirlerimizden Necatî Bey'le birlikte Manisa'ya gittiği ve şâirin ölümüne kadar beraber olduğu, onun ölümünden sonra Kanûnî'ye divan katibi olduğu ve çeşitli vakıflarda yöneticilik yaptığı bilinmektedir. Tezkiresini Edirne Dârü'l-Hadis Medresesi'nde 1538'de

²¹ Agâh Sırrı Levend (1965). *Ali Şir Nevâî, Hayatı, Sanatı ve Kişiliği*. C. I. Ankara: TDK Yay; *Divanlar*. Ankara. 1966. C. III; *Hamseler*. Ankara. 1967. C. IV; *Divanlarla Hamseler Dışındaki Eserler*. Ankara. 1968.

²² Agâh Sırrı Levend (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi I*. Ankara. 256.

yazmıştır²³. Bu eser üzerine Prof. Dr. Günay Kut bir çalışma yapmış ve bu çalışma yurt dışında yayınlanmıştır²⁴. Ayrıca Mustafa İsen tezkireyi sadeleştirerek yayınlanmıştır²⁵.

Heşt Behişt, Kanûnî'ye sunulmuş olup 8 tabakadan meydana gelmiştir. Sehi Bey, eserin önsözünde Câmî'nin, Devletşâh'ın ve Ali Şir Nevâyî'nin eserlerini incelediğini ve eserini tabaka halinde düzenlediği anlatır.

Heşt Behişt'in tabakaları ise şöyledir:

Birinci tabakada Kanûnî Sultan Süleyman, ikinci tabakada şiir yazar Osmanlı şehzâdeleri ve padişahları (6), üçüncü tabakada şiir yazar devlet büyükleri (28), dördüncü tabakada âlim şâirler (17), beşinci tabakada Sehi'den önce yaşamış ve ölmüş şâirler (33), altıncı tabakada Sehi Bey'in gençken tanıdığı fakat şu anda ölmüş şâirler (57), yedinci tabakada Sehi Bey ile çağdaş şâirler (38), sekizinci tabakada ise istikbal vaad eden şâirler (48) olmak üzere toplam 299 şâir vardır.

Sehi Bey'in eserinde şâirler hakkında biyografik olarak fazla bilgi yoktur. Şâirlerin hayatları kısaca anlatılmış; şâirlik yönleri kısaca değerlendirilmiş ve şiirlerinden örnekler verilmiştir. Üslûbu oldukça sade olan eserin asıl önemi, Anadolu sahasında yazılmış ilk tezkire olmasıdır.

Anadolu sahasında yazılmış ikinci tezkire Kastamonulu Latifi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ* adını taşıyan eseridir. 896/1491'de Kastamonu'da doğan Latifi, Fatih dönemi şâirlerinden Hamdi Çelebi'nin oğludur²⁶.

Kastamonu'da başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamlayan Latifi 953/1546'da eserini bitirmiş ve Kanûnî'ye sunmuştur. İstanbul'da çeşitli görevlerde bulunan müellif, sırasıyla Rodos ve Mısır'da da türlü vazifeler yapmıştır. 990/1582'de Yemen'e giderken bindiği geminin batması sonucu hayatını kaybetmiştir.

Latifi, aynı zamanda şâirdir. Bu özelliği ile Türk edebiyatında ilk poetika örneği sayılan tezkire mukaddimesini yazmıştır. Şâir/ müteşâir ayırımını ilk yapan odur; verdiği hükümlerde kaydettiği isabet bugün de geçerliğini korumaktadır.

Eser, Mukaddime, Üç fasıl ve Hatime bölümlerinden meydana gelir. Toplam 334 şâiri ihtiva eder. Fasılların tasnifi şöyledir:

Birinci fasıl: Anadolu'da yetişmiş veya Anadolu'ya gelip Rûmîlikle şöhret bulmuş şeyh şâirler (13). İkinci fasıl: Osmanlı ülkesinde şiir söyleyen şâir sultanlar (7). Üçüncü fasıl Anadolu'da şiirle şöhret kazanmış şâirler (314) Bunlar alfabetik olarak sıralanmıştır²⁷.

Anadolu sahasında yazılan üçüncü tezkire müellifimize ait olup *Tezkire-i Erbâb-ı Safâ a'nî Gülşen-i Şu'arâ* adını taşımaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu eser ilk versiyon

²³ Mustafa İsen. "Kültür Tarihimizden Portreler: Sehi Bey". *Millî Eğitim Dergisi* 95: 48-51.

²⁴ Günay Kut (hzl.) (1978). *Tezkire-i Sehi*. Harvard.

²⁵ Mustafa İsen (1980). *Heşt Behişt*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Yay.

²⁶ Rıdvan Canım (1991). *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

²⁷ Rıdvan Canım (1991). *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. XIX.

(tertip) bakımından üçüncü tezkiredir. Âşık Çelebi tezkiresi tertip tarihi itibariyle bu eserden sonra yazılmıştır. Zaten Âşık Çelebi de eserine Ahdî'yi şâir olarak almış ve tezkire yazdığını da belirtmiştir.

Âşık Çelebi Tezkiresi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nde Filiz Kılıç tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır²⁸.

²⁸ Filiz Kılıç (1994). *Meşâirü'ş-Şuarâ, İnceleme, Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

B-GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ'DA DİL VE ÜSLUP

Türk nesrinin başlangıcı, Türk dilinin ilk yazılı metinleri olan Yenisey ve Orhun Kitabeleri'ne kadar inmektedir. Biz burada esas itibariyle 16. yy. daki Osmanlı nesir anlayışı üzerinde durmak istiyoruz. Bu konuda *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nin Divan Nesri²⁹ maddesinde verilen bilgileri özetle buraya aktarıyoruz:

Bilindiği gibi İslamiyetin kabul edilmesinden sonra, nesir alanında bir yavaşlama ve gerileme görülmektedir. 15. yy. sonlarına gelindiğinde bu faaliyetin şiire paralel olarak hız kazandığı da bir gerçektir. Arapça ve Farsça'dan yapılan tercümelemler bunda önemli bir rol oynamıştır. Bu eserlerin hemen hepsi aydınlatıcı, yol gösterici ve telkin edici amaçlar taşımaktadır. Bu eserlerin konularını ise başlıca din ve tasavvuf, terbiye, ahlâkî değerler oluşturmaktadır. Bunların yanısıra te'lif eserlerin de artık bir ihtiyaca cevap olarak verilmeye başlandığı da gözlenmektedir. Bu dönemde dinî, ahlâkî, tasavvufî, tarihî, ilmî, edebî her alanda te'lif, tercüme veya adapte, bolca eser verilir.

Bu gelişim çizgisi içerisinde XV. yy.dan itibaren kısaca, sade ve sanatkârâne diye isimlendirebilecek iki tür nesir ortaya çıkmıştır. Bunlardan sanatkârâne olanına süslü, artistik, edebî nesir gibi isimler de verilmektedir.

Arap ve İran edebiyatlarındaki nesrin gelişimi bizim edebiyatımızda XVI. yy.da yankısını bulmuştur. İlk örneklerine Sinan Paşa, Mahmud Paşa (Adnî Bey), Nişânî gibi aynı zamanda birer şâir olan devlet adamlarının yazışmalarında görmek mümkündür.

Bu dönem nesrinin en bariz özelliği secidir. Bu bir nevî nesir kafiyesidir. Arka arkaya ritmik bir şekilde değişerek devam edip giden bu kafiyeli söyleyiş, cümleye mûsikîli bir ahenk ve ifade gücü verir. Bu tesir, bir birini, muvazî bir şekil içerisinde kuvvetlendirerek takip eden ve değişen ölçülü cümle ya da cümleciklerle daha da artar. Başta teşbih ve mecazlar gelmek üzere , çeşitli mana ve söz sanatlarının, parlak ve renkli tasvirlerin ihmal edilmeksizin her vesilede bolca kullanılması, bu nesrin özelliklerinden bir diğerini teşkil eder. Bu özelliklerin hemen her üçü de esas itibariyle nesre değil, şiire ait olmakla birlikte , o devrin edebî faaliyet ve anlayışına şiirin hukim bulunması dolayısıyla nesirde de kendini göstermiştir. Yazar, bir taraftan, üslubunu, belirtildiği şekilde ahenkli ve sanatlı yapabilmek, bu vesileyle diğer taraftan sahibi olduğu edebî bilgi ve kültürü de göstermiş olmak için, Arapça ve Farsça bu tür eserlere baş vurmak, dolayısıyla, bu dillerden en duyulmamış ve görülmemiş olanına kadar kelimeler, sözler ve terkipler almak mecburiyetini duyar. Böylece dili, yabancı kelime, terkip ve kaidelerle doldurmuş olur. Türkçemizin kelime ve cümle yapısıyla, söz hazinesini doğrudan doğruya ilgilendiren, daha doğrusu onu bu yönlerde, tabii gelişiminden ayırıp zorlayan (ve zamanla bozan) bu durum sanatkârane nesirin dördüncü özelliğini teşkil eder. Bir beşincisi ise, nesir cümleleri arasına, duruma ve manaya uygun olarak, Arapça, Farsça (ve nadiren de olsa Türkçe) beyitler, mısralar, başka manzum parçalar; âyetler, hadisler, Arap atasözleri ve deyimleri, İslâm'ın ve Şark'ın büyüklerine ait sözler, vecizeler serpiştirmeye dayanır.

²⁹ "Divan Nesri" (1977). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. II. İstanbul: Dergah Yay. 340.

Bütün bu özellikler XVI. yy. nesrinde aynen devam etmiştir.

Eski Türk nesrini bir başka açıdan ele alan, Prof. Dr. Fahir İz³⁰, şu şekilde bir tasnif yapmaktadır:

1- Halkın konuştuğu dili esas tutan sade nesir

2-Arap ve Fars sözlüklerinden gelişi güzel her kelimeyi alıp onları bu dillerin gramer kurallarına göre kullanan, buna karşılık Türkçe sözlere pek az yer veren, divan şiirinin lafız san'atlarından çoğunu benimseyen, secii esas tutan süslü nesir (inşa)

3-Orta nesir

Prof. Dr. Fahir İz, Orta nesir için şunları söylemektedir: *Eski edebiyatın yüksek topluluktan yetişen yazarları çokluk bu orta yolu izlemişlerdir. Bu yazı dili halkın konuşma dilinden epey ayrılmıştır. Yine de sadece lafız san'atları ile hüner göstermek amacı güdülmemiştir. Yazar, esas olarak anlatmak istediği şeyin peşindedir. Yabancı söz ve tamlama oranı yazardan yazara değişir. Kimi yazarlar arasına seci' merakına da kapılırlar. Bunun dışında orta nesir eski edebiyatın her türünde çoğunluktadır.*

Bilindiği gibi tezkireler, manzum ve mensur karışık eserlerdir. Nesir kısmı tamamen müellife aittir. Manzum kısımda ise, yazar genellikle, eserine aldığı şâirlerin şiirlerinden örnek verdikten sonra yer yer bir fırsatını bularak kendi şiirlerini de esere katmaktadır. Bu söz arasında bir mısra, beyit, kıt'a, mesneviden bir parça, bir tarih beyti ve kıt'ası ya da mevcut şâirlerden birine söylediği nazire biçiminde ortaya çıkmaktadır. Burada nazireyi tezkireciliğin mütemmim cüzü olarak değerlendirmek mümkündür. Tabii bunu daha çok Ahdî'ye has bir durum olarak değerlendirmek daha doğru olur.

Ahdî'nin *Tezkire-i Erbâb-ı Safâ* ya da kısaca *Gülşen-i Şu'arâ* adını taşıyan eseri daha önce ifade edildiği gibi bir mukaddime, dört bölüm ve bir hatimedden oluşmuştur. Mukaddime ve hatimede yukarıda sanatkârâne olarak adlandırılan nesrin özellikleri görülmektedir. Bu bölümlerde müellif, hüner gösterme peşindedir. Dil yer yer ağırlaşmakta; ikili, üçlü terkipler çok kullanılmaktadır. Secileri fazla kullanma gayreti de ayrıca dikkat çekmektedir. Birinci, ikinci ve üçüncü bölümlerde kullanılan dilin belli bir standartı yoktur. Bu bölümlerde yer alan şahısların sosyal statüleri ile ilgili olarak, zaman zaman sanatkârâne nesirde olduğu gibi ağırlaşmakta, zaman zaman da orta ve sade nesrin özelliklerini göstermektedir. Yani bu bölümlerde dilin kullanılış biçimini şâirin sosyal statüsü belirlemektedir. Tezkirenin devrin şâirlerinin alfabetik olarak anlatıldığı dördüncü bölümünde ise, dil sâdedir. Bu sadelik, basitlik manâsına alınmamalıdır; zira burada yazar vermek istediğinin peşindedir. Daha çok orta nesrin özellikleri görülmektedir.

Mukaddime ve hatimede, yoğun olarak, ikili terkipler kullanılmıştır. Bu terkipler, *evci kudret/ burc-ı rif'at* gibi gerek ses, gerek manâ ve gerek vezin bakımından seci olabilecek tarzdadır. Ahdî'nin kullandığı seciler hakkında rasyonel bir bilgi verme imkanı yoktur. Çünkü yukarıda da belirttiğimiz gibi, biyografiden biyografiye bunların sayısı değişkenlik arz etmektedir. Ahdî bu bölümlerde, yerine göre, üçlü terkiplere de başvurmuştur. Bilhassa başlıklarda Arapça ve Farsça ibareler çok geniş yer tutar. Bu ifade tarzı diğer bölümlerde de

³⁰ Fahir İz (1964). *Eski Türk Edebiyatı'nda Nesir*. C. I. İstanbul.

aynı olmak şartıyla, duâ cümlelerinde de aynen devam eder.

İlk üç bölümde şâir sultan ve şehzâdeler, beyler, âlimler, defterdarlar anlatılırken kullanılan dil hem ağır hem de saygılı, mübâlağalı ve yücelticidir. Bu da geleneğe uygundur³¹. Ayrıca hal tercümelerinde şairin doğduğu yer ile mesleği, bulunduğu son durum, şiiri veya diğer eserleri üzerinde bazı tavsifler yapmaktadır. Yapılan bu tavsifler birbirine çok benzemektedir. Şairlerin eserleri üzerinde fazla durmamıştır.

Gülşen-i Şu'arâ'da yer yer konuşma dilinden alınmış ifadeleri görmek mümkündür. Bilhassa, şâirlerden nakledilen anekdot ve nüktelerde bu, açıkça görülmektedir. Usûlî, Enverî, Behiştî, Tâbî-i Büzürg, Cevrî, Sâdık gibi bazı şâirlerde anlatılanlar ve kullanılan ifade tarzı bunun en bâriz delilleridir.

Ahdî, Osmanlı Türkçesi'ni oluşturan üç dilin imkanlarını en iyi şekilde kullanmıştır. Eserin kelime kadrosuna bakıldığı zaman, hiç bir ayırım yapılmaksızın, *elsine-i selâseye* ait kelimelerin rahatlıkla kullanıldığı açıkça görülecektir. Burada özellikle belirtmemiz gereken bir husus vardır: Türkçe kelimeler, daha çok; fiil, isim-fiil, sıfat-fiil (partisip-ortaç) ve zarf-fiil (gerindium-ulaç) olarak kullanılmıştır. Bunun yanısıra yigrek, gökçek, çok, yok gibi kelimelerin de kullanılmış olduğuna işaret etmek gerekecektir. Tabiidir ki eserde kullanılan Türkçe kelimeler bunlardan ibaret değildir. Ayrıca; irgürmek, kayırmak gibi bugün kullanılmayan arkaik kelimeleri de zaman zaman kullandığını söylemek lazımdır.

Ahdî cümle başlarında; *el-hak, hakkâ ki, hakkâ budur ki, hadd-ı zâtında, âkıbetü'l-emr, âhirü'l-emr, sâbikan, mukaddemâ, hâliyâ, el'an, zîrâki, min-ba'd, ba'd-e'z-zamân* gibi kelimeleri çok sıklıkla kullanmıştır. Bunu devrin dil anlayışına uygun olarak telakki ediyoruz. Yine çok fazla karşılaştığımız *hiç, gûyâ, henüz, şimdi, yine, dahi, gâyet, lâkin, maa'da, ammâ, çün, çünki* gibi kelimelerin de aynı kategoride değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bunların yanısıra *hadd-ı zâtında, hadd-ı nefsinde* tâbirlerini de cümle başı edâtı olarak kullandığını görüyoruz. Bunlardan başka; o günlerde çok kullanılan bazı âyet, hadis ve kelâm-ı kibarların kullanıldığı cümlelerden sonra *muktezâsınca, fehvâsınca, hükmünce, gerezince* gibi cümle bağlayıcıları olarak isimlendirebileceğimiz bağlaçlar da kullanmıştır. Bunun da geleneğe uygun olduğunu düşünüyoruz.

Ahdî'nin devrin şâirleri hakkındaki kanaatleri genellikle müsbettir. Şâir eğer genç ya da bu vâdide yeni ise veya Ahdî o insanda bir kâbiliyyet görmüş ise o zaman *ümmüddür ki* ile başlayan cümlelerle başarılar temennisini görürüz. Bu tip cümlelerin bir hayli fazla olduğunu da belirtelim. Ayrıca bu hususta Kütahyalı Rahîmî Bey'in iki beytini örnek olarak verdikten sonra söylediği şu sözler, Ahdî'nin kanaatlarını göstermesi açısından kayda değerdir:

Eş'âr-ı mütekaddiminde bunuñ gibi nesneyi câ'iz görmüşlerdür. Bu gazel-i pür-mesel ol şâir-i bî-bedelüñdür.

Yine bu meyanda söylememiz gereken bir husus da şudur: Ahdî'nin şair seçiminde titiz bir ölçüsü yoktur. Şiirle az çok uğraşan şahısları eserine almıştır. Bunlar arasında değişik meslek erbabları da vardır. Bilhassa tezkirenin son tertibinde Bağdat ve çevresinden

31 Mustafa İsen (1993). "XVI. yy. Sonuna Kadar Osmanlılarda Biyografi Geleneği". *Atatürk Üni. Sos. Bil. Ens. Dergisi*. 41.

çok sayıda şair eserinde yer almıştır. Bunda Ahdî'nin esere yöneltile tenkitleri göz önüne alması da söz konusu olabilir. Çünkü tezkirenin hatimesinde yer alan özür beyanı bize bu konuda bir fikir vermektedir

Bir yazar için en zor ifade tarzı menfi (olumsuz) olanı anlatmaktır. Ahdî, bir iki şâirde kullandığı bu ifade tarzını zorlanmadan, ustaca ifade etmiştir. Ahdî, menfi kanaatlerini herkesin menfiliğini ittifakla kabul ettiği şahsiyetler üzerinde yapmıştır. Bu yüzden ifadesinde bir kendinden eminlik söz konusudur. Galatalı Sıyâmî için söylediklerini aşağıya alıyoruz. Burada Ahdî kendine bir mesned de bulmuştur:

...tabi'at -ı şî'riyyesi bir mertebede su gibi cârî vü revândur ki bir gicede beş yüz beyt dimege kâdirdür zîrâ ki sâir erbâb-ı nazm gibi ma'ânî bulmaga mukayyed degüldür ve ekser-i şî'r i bî-mânâ vâki' olmuştur. Ahyânen eger bir beytde ma'nâ bulunsa hiç şüphe vü şâibe yok ki gayri kimseden çalmışdur. Niteki hakkında bir kıt'a-ı rengîn mânend-i dürr-i simîn Sadrî demişdür. Kıt'a

*Şâ'irüm diyü alursuñ biregü ma'nilerin
Be Sıyâmî niye ki nef'i bu nakkâlligüñ*

*Çeşm-i tâtârını vasf eylemeden cânânüñ
Yeg idi saña göreydüñ yine remmâlligüñ*

Nevâlî Çelebi'de de benzer bir ifade vardır. Erbâb-ı hasedin Nevâlî Çelebi hakkında söyledikleri tevârüd iddialarını dile getirdikten sonra, Nevâlî Çelebi'nin ne yaptığını yani nasıl bir tevarüd yaptığını söyler ve sonunda *ümmîd budur ki ol fâzıl-ı cihân ankaribü'z-zamân şîir şu'arâ-yı suhen-perver gibi kişver-i nazmda hüner-güster ü dilâver-i bahr ü berr olup erbâb-ı hussâd-ı bed-nihâddan âzâd ola ma'ânî hisârın feth ü fütûh ide veyâhud böyle şî'r dimeden tevbe-i nâsûh eyleye* biçiminde iyi dilek ve temennilerle bitirir.

Ahdî, bu tip dilek ve temennilerin dışında, Hınnalızâde Ali Efendi'nin yazdığı bir şiire yönelik bir tenkitte de bulunmuştur. Bunu şu ifadelerle dile getirmiştir: *Râkım-ı hurûfuñ i'tikadı budur ki eger musra -ı evvel böyle okunsa evlâ idi.*

Dîn mî bered zi halk be âşûb u kîn heme

Yine bu hususta Tab'î Efendi'nin Gelibolulu Zaifi'nin bir beytine yazdığı bir nazireyi beğendiğini şu cümlelerle dile getirmiştir: *Geliboldan olan Za'îfi Beg bu matla'ına ki demişdür*

*Kible yiter kûy-i dildârum baña
Saña ey Ka'be irakdan merhabâ*

Çok kimseler cevâb demişlerdür feemmâ sâbikü'z-zikr a'lâ intikâl itmişlerdür budur sâkî-i sîm sık vasfında tâkdür ki

*Bâde yiter la'l-i dildârum baña
Saña ey sâkî irakdan merhabâ*

Metinde, bazı kelimelerin imlâsında ikili şekiller vardır: dag/ tag, dursun/ tursun, yoksa /yohsa, akşam /ahşam gibi.

İsinden isim yapım eki olan -lık ekinin zaman zaman büyük ünlü uyumuna

uymadığını görüyoruz: sipâhilik gibi.

Diğer taraftan bazı kelimelerin orta hecelerinde ünlü (vokal) düşmesi görülmektedir: anuñcün, anuñla, üzre, burda gibi.

Belirtme durumu (akkuzativ) eki, üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra -n- ile belirtilmektedir: evsâfin, keyfiyyet-i hâlin, eş'ârın gibi.

Şahıs ve işaret zamirlerinde üçüncü teklik kişi o, ol biçimindedir. Tek başına kullanıldığı zaman ol olan bu kelime çekime girdiğinde a biçimine girmektedir. Çokluk eki olarak da Türkçe kelimelerde -lar/-ler kullanılmaktadır. Bu ekin saygı ve nezaket için de kullanıldığını belirtelim: mahlas-ı hümayûnları, mahlas-ı hâlisleri, kendüleri, hasb-i hâlleri, ferzend-i ercmenleri gibi.

Ahdî, geleneğe uygun olarak, hiç bir zaman *ben* demez. Bunun yerine *râkım-ı hurûf*, *râkım-ı hurûf-ı tezkire*, *bu bende-i nâçiz*, *bu fakîr dervîş* gibi tevazulu ifadeler kullanır.

Ahdî, şahıs ve yer tavsiflerinde *a'ni* ve *ya'ni* kelimelerini çok kullanmıştır. Tavsif için önce söylediklerini bu kelimeleri kullandıktan sonra açıklama cihetine gitmiştir.

Ahdî, bir kişi ile uzun süre beraber olduğunu veya bir kişinin herhangi bir konu üzerinde çok çalıştığını, bir yerde uzun zaman kaldığını *müddet-i medîd* ve *ahd-i ba'id* kelimeleriyle ifade etmektedir; *müddet-i medîd* yerine *amedd-i medîd* kullandığı da olmuştur. Bu ifade tarzında kesinlikle gün, hafta, ay ya da yıl gibi bir zaman sınırlaması yoktur. Bizce bu kelimeler, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Ahdî tezkiresinde çok geçen tabirlerden biri de ârâste ve pirâste kelimeleridir. Bu kelimeler zaman zaman sıfat, zaman zaman da hüküm bildiren yüklem(predikat) olarak kullanılmıştır. Mukaddime'den:

...ravza-i dârü's-selâm Bagdâd'uñ gül gibi reng ü bûy-ı hüsn-i cemâl ile ırıste nev-civânlarına ve enva'-ı fazl u kemâl ile pirâste olan pîrân-ı nâtüvânlarına ... (sıfat)
Nişânî Beg: Eben 'an ceddin ahlâk-ı pesendide ile ârâste ve hilye-i zât-ı şerîfleri evsâf-ı hamîde ile pirâste...(yüklem)

Şâirler hakkında hüküm verirken Ahdî'nin kullandığı bir kelime grubu da *ma'rûf* ve *mevsûf* tur. Ayrıca *meşhûr* ve *makbûl* kelimeleri de sıkça karşılaşılan kelimelerdendir.

Ahdî'nin biyografilerde tekrar ettiği bir kelime grubu da *bî-hadd ü lî-yu'ad* dır. Genellikle şâirin şiirinin veya diğer hünerlerinin çokluğunu belirtmek bu tabir kullanılmıştır. Gülşen-i Şu'arâ 'da tekrar edilen bir diğer kelime de *bir şeyden hâlî olmamak* tır.

Ahdî, anlatımda monotonluğu önlemek amacıyla Osmanlı Türkçesi'nin imkanlarından faydalanmıştır. Meselâ, bazı şâirlerde *evsâfin gûş itdigümüz* derken bazılarında *gûş etmek* yerine *işitdigümüz* kelimesini kullanır. Bu özellik, bilhassa, örnek şiire geçilirken kullanılan cümlelerde daha fazla görülmektedir. Yalnız burada nüshalar arasında farklılığın çok fazla olduğu ve bunun müstensihlerin tercihi olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Bu cümleleri şöyle sıralayabiliriz: *sebt olundu (oldı)*, *ketb olundu*, *nakş u nigâr olundu*, *mestûr olundu*, *takrir ü tahrir olundu (olur)*... Örnek verme cümleleri bütün şâirlerde yoktur. Yine bu minvalde şâirin doğum yeri belirtilirken kullanılan *mevlid* ve *neşv ü nemâ* tâbirleri de kullanılmıştır.

Ahdî, tezkirecilik daha doğrusu 16. yüzyılın nesir geleneğine uygun olarak, bazı âyet, hadis, kelâm-ı kibar ve atasözlerini iktibas biçiminde eserinde kullanmıştır. Bunu geleneğe uymanın yanısıra kendi sözlerine bir mesned teşkil etmesi açısından da değerlendirmek gerekir.

Tezkirede cümleler, şâirin sosyal statüsü ile ilgili olarak, uzunluk kısalık bakımından değişiklikler gösterir. Aynı biyografi içerisinde uzun ve kısa cümleleri yanyana görmek mümkündür. Bazı biyografilerde çeşitli bağlaçlar ve zarf-fiillerle birbirine bağlanmış bir kaç cümleyi birarada görebiliyoruz. Edirneli Emrî ve Mevlânâ Ahmed Harirî'den aldığımız şu örnekler bunu göstermesi bakımından önemlidir:

Emrî: Edirnevî'dür. *Lutf-ı tab' ve safâ-yı zihn ile mevsûf ve fûnûn-ı mu'ammâda mahâretle Mir Hüseyinî gibi ma'rûf ve kemâl-i tahayyülat birle Şeyh Kemâl Hucendî ve mazmûn-ı belîgat-meşhûn ile Dervîş-i Dehkî ve hüsn-i edâ-yı dil-efrûz ile Hasan-ı Dehlevî ve ma'nâ-yı dakîk-i pür-sûz ile Rûm'uñ Hüsrevî-i Kendi... Mevlânâ Ahmed Harirî: *Turuk-ı tarîkati ma'rîfete iletüp ve kemâl-i hakikati şeri'ate ırgürüp güzîde-i 'ulemâ-yı 'izâm ve pesendide-i hükemâ-yı zevi'l-ihirâm kâşif-i hakâyık-ı müşkilât-ı ma'âni a'ni Mevlânâ Efdâl-i İsfahânî'nün hizmetlerinden esâlib-i 'ulûmî kemâhüve hakkıha görüp mütâla'a-i rasîhe hâsıl idüp âsân-sâz-ı her müşkil ve mantık u kelâmda sâhib-edâ ve nikât-ı hey'et ü hendesede bî-hemtâ ve remz ü imâ-ı mu'ammâda bî-karîne-i devrân ve 'aruz ü kâfiyede makbûl-i yârân-ı suhendân ve ma'âni-i mübhemi kasaid-i mütekaddimini fikr itmede dür-bîn ve âvâz-ı hazîn ile tahrîr-i dil-pezirî âteş-endâz-ı dil-i gamgîn ve tab'-ı bülend-i dil-pesendi üç zebân ile nazma mâyil ve hallâl-ı mesâil-i erbâb-ı dildir. Ebyât-ı muhakkikâne-i 'âşıkâne dimeden bigâne degüldür.**

Bu konuda Ahdî'nin her iki şâirle de görüşüğünü eklememiz gerekir. Çünkü nâmını işittiği şâirlerde cümleler yukarıdakilere göre daha kısadır. Meselâ Usûlî hakkında söylediklerine bir göz atalım:

Vardar Yeñicesi'ndendir. Evsâf-ı hamîdesin gûş itdigümüz şu'arâdandır. Dervîş-sıfat ve âdemî-hulkat ve sûret-i zâhirde tahsil-i ma'rîfet-i cüz'î vü küllî tahsil itmiş ve zihn-i pâkinde kâbiliyyet eseri olduğu ecilden Mısır'da Şeyh İbrâhim Gülşenî hazretleriniñ hizmetine vâsıl olup hankâh-ı şerîflerinde defe'at ile erbâin çıkarup tasfiye-i bâtin kılmişlar. Âhir Rûm'a avdet idüp geldiğinde kendü şehrinde tavattun itmişler...

Vasfını işittiği şâirlerde hemen hemen bu ifade tarzı hâkimdir ve genelde cümleler kısadır. Görüştüm dediği şâirlerde ise cümleler hem uzun hem de, daha çok, övgü mâhiyetindedir. Bunu yazarın bilgi kaynaklarının fazlalığına bağlayabiliriz.

Ahdî, yüklemi bakımından cümle konusunda isim ve fiil cümlelerinin her ikisini de kullanmıştır. Fiil cümlelerinde, genellikle, yardımcı fiillerle kurulmuş cümleler göze çarpmaktadır. Ânî Efendî'nin biyografisini bu yönden inceleyelim:

Bursalı'dur (İsim cümlesi)

Kuzât-ı 'izâm ve vâli-i fihm zümresinden re'y ü tedbîr ile sâhib-'adl ü dâd ve asl ü neseble âli-nijâd Zîrek-zâde dimekle ma'rûf ve evsâf-ı hamîde ile mevsûf zât-ı latîfi kemâl-i ma'rîfetle ârâste ve zihn-i mustakîmi fehm ü firâsetle pirâste ve kütüb-i mütedâvilede mütâla'a-i pâki dil-pezir ve zebân-ı Fûrs'üñ durûb-i emsâli zabtında bî-

nazîr ve sanayi '-i şî'r den habîr ve mu'ammâ ve 'aruz ü kâfiye bilmede dilîr ve hâtır-ı deryâ-mü'essiri nazm ü nesr cânibine mâyil ve her birinde geregi gibi kâmil ve tevsen-i tab 'ı vâdî-i şî'r de cüst ü çâlâk ve eş'âr-ı 'âşıkânesi sūznâk ve güftâr-ı rindânesi 'uyûbdan pâk ve ser-â-ser hasb-i hâl-i derdnâk vâkı' olmuştur. (Bağlaçlar ve secilerle yardımcı fiille oluşmuş bir fiil cümlesine bağlanmış isim cümleleri).

Cümlesinden bu gazel-i pür-mesel ol yâr-ı bî-bedelüñdür (İsim cümlesi). Kalem-i anber-bîzle nakş u nigâr oldı (Yardımcı fiille oluşmuş fiil cümlesi).

Gülşen-i Şu'arâ'da cümleler yapı bakımından da değişiklikler gösterir.

Beligî: *Dergâh-ı mu'allâ yeñiçerilerindendir* gibi basit cümlelerin yanında, mukaddimeden aldığımız şu cümlede olduğu gibi ara cümle de kullanmıştır. Buna ki' li birleşik cümle de denilebilir: *...Hicret-i Nebevîñ sene sittin ve tis 'â mi'esinde 'azm-i diyâr-ı Rûm ve cezme-i safâ-yı her merzbûm kılup bir yâr-ı zarîf ve bir şâ'ir-i latîf ile ki mahlas-ı şerîfi remz ü imâ ile bu matla'dan serv-i sehi gibi neşv ü nemâ bulup sâye-güster ve kübk-i hurâmân gibi cilveger olmuştur li-mü'ellifihî mu'ammâ be-Hüsrev*

*Çeşm-i giryânda hayâl-i kaddüñ ey serverân
Serv bitmiş arasında çü misâlidür hemân*

refîk-ı şefîk olup..."

Bu konuda ikinci örneğimiz Nişânî Bey'in biyografisinden: *Ol zât-ı bî-nazîr âhirü'l-emr hüsn-i ihtiyârıyla ol umûr-ı hatîreden ferâgat eyleyüp evkât-ı bâ-berekâtın takvâ vü tahâretle ta'at-ı Rabbânî ve ibâdât-ı Yezdâniye ki maksûd-ı icâd-ı sakaleyn ve âferiniş-i evveldür dâ'imü'd-dehr sarf itmek üzredür. Tesânif-i mensûrları bî-hadd ve te'lif-i manzûmları lâ-yu'addur. Cümlesinden bir gazel-i 'âşıkâne ile bir kaç matla '-ı rindâne ki vird-i zebân-ı bülbülân-ı hoş-gû ve semenberân-ı dil-cû ve gül-ızârân-ı hoş-bûdur sebt olundu.*

Ahdî, bugün şartlı birleşik cümle dediğimiz cümle türünü de kullanmaktadır. Emrî'den aldığımız şu cümle bunu göstermektedir: *Hakkâ budur ki eger Rûm'a tarz-ı mu'ammâyı küşâyış virmese kimse tahsil ü tekmi'l idüp ol fende ad çıkarmaz idi ve her bir mu'ammâsınıñ akdinde ve hallinde 'akl-ı 'ukde-küşâ ağız açamaz...*

Ahdî, sözdizimi bakımından cümle konusunda bir iki yer haricinde kurallı cümleler kullanmıştır.

Ahdî'nin üslubu konusunda söylemek istediğimiz son sözler yine Ahdî'nin cümleleriyle olacaktır: *Ümmîd-i sâdik ve recâ-yı vâsık oldur ki bu gavnâs-ı deryâ-yı ma'rifetüñ ve bâb-ı şehri-faziletinde derbeder olan kem bizâ'etüñ bu resme **Gülşen-i Şu'arâ ve Tezkire-i Erbâb-ı Vefâ** olan hazef-pâre-i bî-bahânuñ ser-geştân-ı vâdî-i ma'rifet ve küşe-i nisyân şehri-muhabbet ve sarrafân-ı bâzâr-ı güher ve cevheriyân-ı çarsû-yı ruh-perver nâm-ı dürer-bârunuñ bir mikdârına ve nesri leâli-âsârınıñ kelimât-ı perişân-etvârına nâzâr oldukda sehv olan elfâzın iltifât-ı bî-nihâyet ve eltâf-ı bî-gâyetlerinden rakam-ı muslih ile ıslah idüp ashâb-ı halâsdan bulup kerem-i vâfirlerinden kalem-i 'afv çekeler.*

Şî'r : İltimâsum bu ki erbâb-ı salâh
Kıla lutf ile hatâsın ıslah

‘Avn-i hakk ile bu nâme oldı
Nazm ü nesr ile çü dürr-i meknûn

Yaraşur gûşına dürr itse anuñ
‘Ahdîyâ her birin erbâb-ı fûnûn

Hudâvendâ be-hakk-ı Âl-i Ahmed
Be-nûr-ı pâk-i ashâb-ı Muhammed

Be-dest-i herkesi kîn ravza-i oftend
‘Aziz ü muhterem kon belki emced

Sonuç olarak diyebiliriz ki Gülşen-i Şu‘arâ 16. yüzyılda yazılan diğer tezkireler gibi kendinden önce teşekkül etmiş olan biyografi geleneğine uygun biçimde yazılmıştır. Yazarının bugünkü Anadolu dışından olması, eserin Anadolu sahası dışına çıkarılması için bir sebep olamaz. Gerek dil ve üslubu gerek ihtiva ettiği şâirler, bu eserin Anadolu sahasında yazılmış bir eser olduğunun en bariz delilidir. Yüzyılın bundan önce yazılan diğer tezkirelerinden hiç bir farkı yoktur; farklı yanı sadece ihtiva ettiği şâirlerdir. Bunun da sebebi bu tip eserlerin müşterek bir medeniyete mensup insanlar tarafından, yine bu kültür ve medeniyetin insanlarını anlatmasıdır.

C- GÜLŞEN-İ ŞU‘ARÂ ‘NİN KAYNAKLARI

Çeşitli tezkirelerden elde edilen bilgilere göre bir tezkire yazarı böyle bir biyografiyi hazırlarken; daha önce bu sahada yazılmış olan tezkirelerden, tezkire dışında kalan mecmua, risale ve değişik meslek alanlarını içine alan diğer tezkire türleri ile şâirlerin kendi eserleri ve şâirle ilgili duyduklarından faydalanmaktadır.

Ahdî eserini yazarken hangi kaynaklardan yararlandığını belirtmemiştir. Ancak, eserin mukaddimesinde şehzade Selim’in yanına giderken şiirden daha güzel bir hediye götürülemeyeceğini söyledikten sonra şu bilgileri vermektedir: *ol vilâyete ‘azîmet kıldukda hâtır-ı pür-fütûre bu lâyh ü fâyh oldı ki selâtin-i ‘ızâmuñ ve ‘ulemâ-yı fihâmuñ ve sâhib-devletân-ı hûb-cemâlûñ ve ‘ıyş u nûş itdügüm şîrîn-makâlûñ ve hıdmetlerine irişüp sohbetlerinden müstefîd olan kimesnelerden evsıf-ı hamîdesin gûş kıldugum nigû-hisâlûñ memhâ-emken tettebbu‘-ı ahvâl idüp dört ravza tarîkı ile ‘alâ-kadri‘t-tâke bu bir nîce perişân evrâka cem‘ kılup **TEZKİRE-İ ERBÂB-I SAFÂ** a’ni **GÜLŞEN-İ ŞU‘ARÂ** diyü nâm virildi.*

Ahdî, eserinde, yeri geldikçe, kaynakları hakkında bize bilgi vermektedir. Bu vesileyle bazı şâirlerle konuştuğunu, onların eserlerini tettebbu‘ ettiğini, bazılarında ise aralarında hukuk-ı sâbıkâ bulunduğunu kaydetmiştir. Bir kısım şâirlerde ise evsâfın gûş itdügümüz şu‘arâ’ dandur biçiminde çok genel bir ifade kullanmıştır. Bu bilgileri kimden ve nereden aldığını söylememiştir. Bir kaç şâirde başka bilgiler vermektedir; bazıları ile mektuplaşmış, bazılarının yakınlarından birinden bazı bilgiler almıştır. Bazılarında ise aralarında dostluğun kardeşlik (uhuvvet) mertebesine vardığını söylemektedir (Ref‘î Çelebi). Bu şâirlerden şiirlerini istediğinde, bu şâirlerin şiirlerini kendilerinin seçip verdiğini belirtmektedir (Emânî,

Tarikî). Emânî'de geçen örneği aşağıda veriyoruz:

Mahfî olmaya ki râkım-ı hurûf kendülerinden eşâr-ı dürer-bârların taleb-kâr olduklarında mezkûruñ bu matla'ı hayli i'tikâdı olup cem'-i eş'ârından ihtiyâr idüp virmişlerdi. Nezâket-i tab'ları bu matla'ıñ rekâketinden rûşen ü mübeyyendür. Sâbikan diyâr-ı Rûm'da ba'zı şu'arâ buña beñzer edâyı câiz görmişlerdür.

a-Görüştüğü Şâirler: Bu maddede önce şâirin adı veya mahlası, sonra da eğer görüştüğü yeri belirtmişse, bu yer parantez içinde verilecektir:

Pîrî Paşa (Adana), Temerrüd Ali Paşa (Sivas), Perviz Efendi, Sürürî Efendi, Rızâyî Efendi, (Dimetoka, Edirne ve İstanbul), Emrî Çelebi (Edirne ve Bağdat), Emânî, Behiştî (İstanbul), Cüdâyî, Hamdî-i Bursevî (Bağdat), Hâtemî Beg (Edirne ve İstanbul), Sâmî, Rûhî Çelebi (Bağdat), Ref'î Çelebi, Tufeylî (Bağdat), Tarzî (Bağdat), Tarikî (Bağdat), 'Izârî Çelebi (Edirne ve İstanbul), 'Adnî (Bağdat), 'Ârifî, Fânî (Bağdat), Lutfî-i 'Acem (Bağdat), Mecdî (İstanbul ve Bursa), Mahfî (İstanbul ve Bursa), Nev'î Çelebi (Edirne ve İstanbul), Vâlihî Çelebi (Edirne ve İstanbul), Visâlî Çelebi (Edirne ve İstanbul).

Ahdî bu şâirlerle nasıl görüştüğünü de anlatır; bir kaç örneği buraya alıyoruz: Temerrüd Ali Paşa: *Sabikan diyâr-ı Bagdâd'dan münfasıl oldukda bu bende-i fakîr ol yâr-ı bî-nazîr ile Sivas'a gelüp müddet-i medîd hizmetlerinde olup...* Rızâyî Efendi: *...bu bende-i sergeşte ekser-i evkat Dimetoka ve İstanbul ve Bursa'da hâk-i pâ-yi şerîfleri ile müşerref olup dürlü dürlü istifâde idüp nazm-ı dürer-bârların gûş-ı hûşe güşvâr kılmışdur.* Emrî Çelebi: *Râkım-ı hurûf Edirne ve İstanbul'da hizmetlerine mülâkat idüp sohbet-i hâsları ile merreten ba'de uhrâ müşerref olmak müyesser olmuşdur.* Mecdî'de ise görüşmenin ötesinde bir yıl mikdârı evinde kaldığından bahsetmektedir: *Râkım-ı hurûf Edirne'de bir yıl mikdârı sa'âdet-hânesinde mütemekkin olmuşdur ve İstanbul ve Bursa'da defe'ât ile mülâkat idüp ekser-i zamân 'alâ ragm-i zamânihi yârâne hemdem ü hem-hâne olmuşdur.* Hamdî-i Bursevî: *...âhirü'l-emr seyr ü sefer iderek diyâr-ı Bagdâd'a gelüp yârân-ı safâ ile ve mü'ellif-i tezkire ile musâhabet idüp keyfiyyet-i hâlınden âgâh olundu.*

Yukarıdaki örneklerin dışında İstanbullu Sıhrî hakkında söyledikleri de şâirin tezkireye alınma sebebini göstermesi bakımından ilgi çekicidir:

Ümenâ tâifesinden iken sâbikan diyâr-ı Haleb'de töhmed-i 'azîme ve bir zâlimüñ zulmüne mukârin düşüp sâf ü bak mâmelekin terâş itmiş. Ol sebeble huzûzât-ı nefsanîden müberrâ ve tekazâ-yı nefsi-i zâlimden mu'arrâ olmuş. Hikmet bu ki ol rind-i cihân u pür-hurde-dân yine rûz u şeb şevk-i cevânân-ı bî-misâl ve taklîd-i ehl-i hâl itmeden hâlî degüldür. ve ol vak'a vâkı' oldukda gerdiş-i devr-i gaddâruñ ve âyin-i cevri-ı çarh-ı sitem-kârüñ kahrından terk-i kayd-ı dünyevî idüp sermâye-i devlet-i uhrevî için tecrîd tarîkı ile âsitân-ı 'âlîşân ve ravza-i kuds-âşiyân-ı Hazret-i Gülşenî'ye kuddise sirruhu yüz sürüp tasfiye-i bâtın itmegi arzu kılmış. Âhir yine seyr ü sülûk ile diyâr-ı Rûm'a gelüp her an erbâb-ı 'ulûma elünden geldiği hizmeti dirîg itmez ve hemîşe mülizemet-i cevânân-ı hûb-sûreti eksük komaz. Anuñ için râkım-ı hurûf-ı tezkire anları hâdim-i şu'arâ ve zürefâ lakâbıyla mülakkab itmişdür. Erbâb-ı safâ içre bu nâm ile ma'rûf ve hizmet-i nüdemâda lutf ile mevsûfdur.

Tufeylî'den aldığımız örnek ise müellifin şâirle irtibatı bakımından ilgi çekici bir

örnektir:

Sene elfde Bagdâd beglerbegisi Hızır Paşa ile Bagdâd'a gelüp yârân-ı safâ ve şu 'arâ-yı hûb-edâya mülâkât-ı ferhunde sa 'ât müyesser ü mukadder oldukda mü'ellif-i tezkire ile meveddet ü muhabbeti sâdik üzre musâhabeti küllî olup mezkûruñ zihni mustakîm ve tab '-ı selîme kâdir ve fûnûnda mâhir olduğundan gayri 'Acem ü Rum üslûbında a 'lâ muferrik cildler peydâ idüp ve tarz-ı vassâllükde bî-hemtâ ve hoş hat kıt 'alara rengin hâşiyeler idici üstâd-ı a 'lâ olup ve kendü tasnifinde muhteri '-i zamân ve nahl-bende-i mübdi '-i cihândur.

Ahdî'nin kaynaklarını tesbit açısından Rum İli'nden Tarîkî'de verilen bilgiler de dikkat çekicidir: *Bu gazel mü'ellif-i tezkire ile esnâ-yı musâhabetinde ihtiyâr idüp her birimiz bir gazel-i dürer-bâr bu evrakda nakş u nigâr idüp tahrîr olundu.*

b-Vasfını İştittiği Şâirler: Bu bölümdeki şâirler, genellikle, evsâfın iştigümümüz şu 'arâdandır biçiminde bir ifadeyle anlatılmıştır. Fakat kimden duyulduğu asla belirtilmemiştir. Bu bilgileri bilhassa görüştüğü şâirlerden, başka tezkirelerden veya diğer biyografi kaynakları ile edebî mahfellerden aldığımız düşünüyoruz. Vasıfları iştirilen şâirler şunlardır:

Usûlî, Enverî, Hâfız, Hayretî, Hüsâm Beg, Hısâlî, Riyâzî-i Üskübî, Sıhrî-i Üskübî, Sâfî, Sarfî, Za 'ifî, Kudsî, Meşrebî, Mu 'idî, Hilâlî ve Yetim Alî Çelebi. Bu şâirler hakkında söylenenlerden üç örneği buraya alıyoruz:

Hayretî: *Ehl-i timâr tâifesiinden evsâfın iştigümümüz şu 'arâdandır.* Hâfız: *Âvâzesi hoş-nevâsın ve eş 'ârı dil-küşâsın görüp iştigümümüz şu 'arâdandır.* Hısâlî: *...nısf-ı evsâfın gûş itdigümüz şu 'arâdan ve manzûmâtın gördüğümüz fusahâdandır.*

Ahdî, bunlardan başka Ülfetî, 'Ârif Çelebi ve Gafûrî Çelebi adlı şâirlerin hakkında bilgiyi başka birilerinden aldığını söylüyor.

Ülfetî: *Mukaddemâ Bagdâd beglerbegisi olan Ferhad Paşa'nun oğlu Mehemed Paşa'nuñ kethüdâsı Behrâm Kethüdâ ile küllî ülfeti olmagın anlardan keyfiyyet-i ahvâline muttali' olup yazıldı.* 'Ârif Çelebi: *Sene tis 'â ve semânin ve tis 'â mi'ede ferzend-i ercmenleri 'Ârif-zâde dimekle iştihâr bulan Mustafâ Çavuş sâhib-hoş-emr sultân-ı cihân metâ '-ı Sultân Murâd ile Bagdad'a gelüp hizmetlerine müşerref oldukda vâlid-i erşedlerinüñ nazmın istima' idüp bu tezkireye yazılmasına tâlib oldu. Bu bende dahi tahrîr olunmasını münâsib gördi.* Gafûrî Çelebi: *Sene ihdâ ve tis 'în ve tis 'â mi'eniñ Muharreminde emr-i Sultân Murâd Hân ile fer-zend-i dil-bendi ve a 'yân u erkânüñ dil-pesendi sâhib- 'akl u hoş fakîh Mehemed Çavuş diyâr-ı Bagdâd'a gelüp bu bende-i nâşâd ile mülâkat idüp evsâf-ı vâlid-i büzürgvârların zebân-ı fesâhatü'l-beyânından ısga kıldum.*

Bu ifadelere benzemese bile Dellâk-zâde Bâkî'de geçen şu ifade tarzı bilginin ikinci elden alındığını göstermesi bakımından önemlidir: *Bu matla ' u beyt anuñdur dirler yazıldı.*

c- Ahdî İle Mektuplaşan Şâirler:

Ahdî, iki şâirle mektuplaştığını ve haklarında söylediği bilgileri ve şiirlerini kendilerinden aldığı mektuplardan elde ettiğini tarihleri ile birlikte bildirmektedir:

Ahmed Paşa (Na'tî): *Musâhabet-i yârâna râgıbdur ki fevîd-i 'ulûmdan ve kavâid-i manzûmdan behrever ve esâlib-i inşâdan bâ-haber tab'-ı latîfî savb-ı şî'r e âşinâ ve zihn-i derrâki dürretü'n-nazma ve lisân-ı selâsede nazma mâyil eş'âra kâmil ve semt-i gazelde dili kâyil ve peyrev-i merdüm-i efâzıl ve sene hamse ve tis'in ve tis'â mi'ede diyâr-ı Bagdâd'a bu bende-i nâ-şâde bir mektûb-ı dürer-bâr ile bu gazel-i âbdârları gelüp tezkîre-i erbâb-ı nazma nakş u nigâr oldı.*

Murâdî-i Bagdâdî: *Sabıkan seb'in tis'â miede bir mektub-ı muhabbet-efzûn bu diyâr-ı gurbetde cigeri pür-hûn ve kûşe-i bî-tûşede dige-gün olan bende-i mahzûne irsâl kılmiş.*

Ahdî'nin kaynakları şüphesiz bu kadar değildir. Kendinden önce yazılmış tezkireleri görmemiş, hatta incelememiş olması düşünülemez. Bilakis mesela Latîfî tezkiresini gördüğünü, fakat beğenilmediğini eserinde belirtmektedir: *Kastamonıdan ehl-i kalemden üslûb-ı inşâda kendü re'yi ile bî-misl ü bî-hemtâ olduğün mukaddemâ tezkire-i şu'arâ yazmışdur. Lakin pesend-i zurefâ ve makbûl-i fuzalâ olmamışdur zîrâ ki çok yirde ta'assub itmişdür.* Verdikleri biyografik bilgiler Latîfî ile örtüşmese bile, verilen örneklerden bazılarının benzeşmesi (mesela, Basirî'den şu iki beyit,

‘Âşıklarımı âh o Mesihâ-dem öldürür
Bu âdem öldürür ki Mesih âdem oldurur

Gerçi kim dirler cihânda ‘ârife bir gül yeter
‘Ârife bir gül yeterse baña yarım gül yeter³²

Enverî'den iki beyit,

Zülfüñle hatın ilm-i vefâ bahsin ider hep
Biri kara câhil birisi cehl-i mürekkep

İki destüm tolı mey destümi sındurma benüm
Tutalum iki elüm kanda imiş kanı kerem³³

Fevrî'den bir beyit,

Emvâc-ı kulzüm-i 'ışk bu nüh-kıbâbe sığmaz
Ehl-i dile ne mahfî deryâ habâbe sığmaz³⁴

Firâkî'den üç beyit;

Gülşeninde 'âlemün bu sırra irmez hiç kes
Zağlar ızıde vü bülbül giriftâr-ı kafes

Kanlu yaşum dem-be-dem deryâ gibi eyler hurûş
Bilmezem kandan gelür ya Rab bu kanlu hurûş

³² Latîfî'nin beyitleri için bkz. Mustafa İsen (1990). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 128.

³³ Mustafa İsen (1990). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 161-162.

³⁴ Mustafa İsen (1990). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 175.

‘Işk pul pul dağ ile zeyn itdi ‘üryân sînemi
Oldum İbrâhim-i Edhemdem Firâkî hırka-pûř³⁵)

Latifi’yi gördüğünün delili sayılabilir.

Kendisinden önce yazıldığı bilinen Taşköprîzâde Ebulhayr İsamüddin Ahmed’in *şakayık* (yazılışı 1558)’ını görüp görmediği hususunda ise hiç bir ipucu yoktur. Fakat *şakayık* mütercimi Mecdî Efendi ile görüştüğü hatta evinde bir yıl kaldığı göz önüne alınırsa, adı geöen eseri görmemiş olması öok uzak bir ihtimaldir.

Müellifin kaynak belirtmemesi yüzünden tam olarak hangi kaynaklardan faydalandığını tespit etmek mümkün olamadı.

³⁵ Mustafa İsen (1990). *Latif Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 179.

2-NÜSHALAR HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRMELER VE ŞECERE TESPİTİ

Üç ravzalı nüshaları birbiriyle karşılaştırdığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmıştır:

1-Nüshalar arasında şâir sayısı bakımından büyük farklar vardır. İçinde en çok şâir bulunan nüsha Bayezid (B) nüshası olup 313 şâiri ihtiva eder. En az şâir ise, Viyana(W) nüshasında vardır (254 şâir). B'ye en yakın nüsha Süleymaniye (S) nüshası olup 293 şâiri kapsamaktadır. Bu nüshadaki 20 şâirin eksikliği bizde şu kanaati uyandırdı: Ahdî eseri ilk tertibinden sonra boş durmamış, yeni ilavelerde bulunmuştur. Bu görüşten hareketle nüshalara yaklaştık. Aşağıda vereceğimiz örnekler de bunu pekiştirdi.

2-Ravzaların tertibi arasında diğer nüshalarla İzmir (İ) ve Paris (P) nüshaları arasında farklılıklar vardır. Mesela Dâi-i Acem ile Derviş Çelebi, öteki nüshalarda II. ravzada yer alırken bu iki nüshada III. ravzaya kaydırılmıştır. İ nüshasında şâir sayısı 271, P nüshasında ise 255'tir. P'de mim harfinde yaklaşık yirmi şâir verilmemiştir. Kanaatimizce bu sayfalarda kopukluk vardır. Bu eksik şâirleri toplama ilave ettiğimizde İ'nin sayısına yakın bir rakam çıkıyor. Bu yüzden İ ile P aynı grupta yer aldı. Ancak P'deki bir bölümün kopuk oluşu ve İzmir Millî Kütüphane Müdürlüğü'nün anlaşılabilir tutumu yüzünden karşılaştırmaya bu iki nüshayı dahil edemedik.

3- İlk tertibe ait olduğumu sandığımız Berlin (BE) ve Topkapı (T) nüshalarında Nişânî Beg ve Ebu'l-Fazl maddelerinde biyografinin baş tarafında ek bilgiler vardır. Nişânî Beg'in biyografisinde yer alan *elan kayd-ı hayatda olup* ibaresi bu nüshaların dışında hiçbir nüshada yoktur. Resmî Ahmed Efendi'nin *Sefinetü'r-Rüesâ*³⁶ isimli eserinde Nişânî Bey'in ölüm tarihi H.975 /1567 (Rebiül-ahir) olarak verilmektedir. Buradan hareketle bu nüshaların istinsahının *Gülşen-i Şu'arâ*'nın H. 971'deki ilk tertibinden sonra yapıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz

BE'deki farklılıklarla T'deki farklılıklar, hemen hemen, aynıdır, fakat Ebu'l-Fazl Efendi'de verilen bazı bilgiler T'de yoktur. Bu yüzden T'nin BE'den kopya edildiğini düşünüyoruz. Böyle düşünmemize sebep sadece bunlar değildir. Bunlar nüsha farklarında daha açık görülecektir.

T'den istinsah edildiğini düşündüğümüz Ü 1 nüshasında ise, farklılıklar BE ve T'ye uyuyor. Mesela, BE'de tam olduğu halde T'de eksik olan Abdülkerim-zâde Mehemed Efendi ile Kara Çelebi olarak bilinen Mehemed Efendi'nin biyografileri birleştirilerek verilmiştir. Abdülkerim-zâde'nin hayatı, Kara Çelebi'nin şiirleri birleşmiş ve ortaya farklı bir biyografi çıkmıştır. Ü 1 de bu hatayı aynen tekrar etmiştir.

Bu üç nüshayı bir arada düşünmemizin bir sebebi de Türebî, Hâfız-ı Konevî, Hamdî-i Tirevî, Zünnûn, Rahimî, Safayî Beg, Sabrî, Muhyî-i Konevî, Mahvî, Medhî, Makâlî, Meylî, Mutî'î, Hâtıfî (Ankaralı) isimli şâirlerin her üç nüshada da yer almamalarıdır. Ayrıca İydî'nin diğer nüshalarda olmayıp da bunlarda olması da bizi böyle düşünmeye sevk etti. Bu noktada kafamızı karıştıran bir nokta vardır: O da AÖ'de de İydî'nin Abdî olarak yer almasıdır. Biz bu nüshanın BE'den istinsah edilmiş olduğunu düşünüyoruz. Ancak biraz dikkatsiz bir müstensih'in elinden çıkmış olduğunu da ilave etmek zorundayız. Çünkü yirmi civarında şâirin ismi veya mahlası yanlış yazılmış. Bu yanlışlık da yukarıda da belirttiğimiz gibi Agâh Sırrı Levend'i yanıltmıştır. Agâh Sırrı Levend, bu yanlışlıklardan dolayı farklı biyografiler var zannederek kendisine istinsah ettirdiği

³⁶ İhsan Sabri Çebi (1994). *Sefinetü'r-Rü'esâ*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

nüşhanın arasına pelür kağıda bu biyografileri yazarak yerleştirmiş ve *Türk Edebiyatı Tarihi I* adlı eserinde farklı şâir sayıları vermiştir.

Adı geçen nüşhanın tenkidinde bu konuya geniş olarak değindiğimiz için burada tekrar etmeyeceğiz. AÖ nüşhasında farklı isimlerle yer alan şairler şunlardır: Edâyî/ Emânî, Edâyî/ Emânî, Penâhî-i Acem / Bedî'î, Hâkî / Halimî, Hüsâm Beg / Halimî, Derunî / Dâdî, Rızayî / Rindî, Zînetî / Zeynî, Zîrekî / Ziyânî, Üsküplü Sihri / Sa'idî, Sıdkî Çelebi / Subhî, Sani'î / Sun'î, Bağdatlı Zâyî'î / Za'îfi, İştîpli Tab'î / Za'yî, İstanbullu Tab'î / Za'îfi, Kudsî / Kâbilî, Müslim Çelebi / Müslimî, Mîrek Hekim / Mahremî, Mübinî / Muhibbî, Nisârî / Nişârî, Nâmî/ Na'imî, Nevâyî/ Nikâbî, Nâlišî/ Nakşî.

Agâh Sırrı'nın yanıldığı bir başka nokta da İlahî isimli şâiri Alihî olarak Edebiyat Tarihi kitabına yazmış olmasıdır.

Ü 1 nüşhasında BE ve T'de olmayan üç şâir vardır. Bunlar sırasıyla Pirî Paşa, Safî ve Fedâî'dir. Bu şâirler S grubunda da vardır. Bu da bize Ü1 nüşhasının istinsahı sırasında S grubundan bir nüşhayı görmüş olabileceğini düşündürüyor. Bunu şecere tespiti yaparken şemamızda da gösterdik. Ayrıca Ü1'in Yugoslavya nüşhasını da (Y) gördüğünü, yukarıdaki bilgilerini Y için de geçerli olduğu için, söyleyebiliriz.

W nüşhası, gerek bazı nüsha farkları, gerekse içindeki şâir sayısı bakımından diğer nüshalarla bir hayli farklılık göstermektedir. Bir de hiç bir nüshada yer almayan Meramî isimli şairin burada yer alması yüzünden karşılaştırmaya, dahil edildi. En az şâir (254) bu nüshadadır, istinsah tarihi de belli olmayan bu nüsha da muhtemelen ilk tertibe ait bir nüshadan çoğaltılmıştır.

S grubu olarak adlandırdığımız bir başka nüsha grubu, ilk tertibin ikinci grubudur. Bu konuda Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi Mülhakı 107 numarada kayıtlı nüsha bize oldukça yardımcı olmaktadır. Evvela bu nüsha grup içerisinde en çok şâiri ihtiva eden nüshadır (293 şâir). İkincisi cümleleri oldukça sağlam ve eksikleri tamamlar mahiyettedir üçüncüsü de İzmir (İ) nüşhasının mikrofilmmini bize vermemeleri, Paris nüşhasının istinsahının, yukarıda da belirttiğimiz gibi, mim harfinde yirmi şâirin olduğu kısmın istinsah sırasında sayfaları kopmuş bir nüshadan yapılmış olması ihtimalidir. Çünkü P'de Mecdî ile Nevâlî aynı biyografi içerisinde verilmiştir. Yukarıda saydığımız sebepler S nüşhasının kolbaşı gibi düşünülmesini mecburi kıldı.

Üç ravzalı nüshalardan dört ravzalılara en yakın nüshalar B, Ü2 ve Y'dir. Bu gruptan B'yi karşılaştırmaya dahil ettik. Çünkü istinsah tarihi ve içindeki şâir sayısı bakımından eski ve en geniş nüsha olma özelliğine sahiptir. Y'nin istinsah tarihi 1005'tir, B'nin 1017'dir. Geniş olması hasebiyle B'yi tercih ettik. Bu iki nüşhanın aynı nüshadan istinsah edilmiş olduğunu düşündüğümüz için bu yolu seçtik. İkinci bir husus olarak Y nüşhası elimize çok geç geçti. Ancak Hâlî Ahmed Efendi, Adlî Efendi, Fikrî Beg, Harimî Beg, Hasırî, Halife, Şinâsî, Salahî, Tarzî, Arif, Kutb-ı Kâtib, Kelâmî, Nâdirî isimli şairlerin Y'de olmaması da B'nin tercih edilmesinde önemli bir âmil oldu. Ayrıca Y'nin ilk sayfalarından itibaren bazı kelimelerin manaya taalluk edecek şekilde yanlış olması da önemli bir sebeptir.

Ü2'nin istinsahı bir hayli yeni ve sayfa düzeni de bu günkü düzenlemeler gibidir. B'den istinsah edildiğini (B ile aynı nüshadan da olabilir) düşündüğümüz bu nüshada Hâlî Ahmed Efendi, Fikrî Beg, Ahmed Çelebi, Emir Çelebi, Bekayî, Derûnî, Safî, Garibi, Fedâyî, Fedâyî-i Edirnevî, Latifi, Mu'idî, Meylî, Mahfî, Mübinî, Muradî, Mutî'î, Medhî Çelebi, İstanbullu Medhî, Vuslatî, Vâlî, Hüdâyî Çelebi, Hilâlî, Yusuf ve Yakînî isimli şairlerin olmaması gibi hususlar Ü2'nin elenmesini gerektirdi.

Üç ravzalı nüshalar için genel olarak söyleyeceğimiz bir başka husus da alfabetik kısımda yer alan Gelibolulu Âlî ile Keşfi Bey hakkında olacaktır. Bu iki şair, sosyal statü değişikliğinden olsa gerek, dört ravzalı nüshalarda üçüncü ravzaya yani sancak beyleri ve defterdarların olduğu kısma alınmış ve biyografileri genişlemiştir.

Yeri gelmişken burada bir meseleye de işaret etmek istiyoruz. Gelibolulu Âlî, *Kühü'l-Ahbar*'da *Ahdî*'yi tezkire yazma konusunda acemilikle suçlamaktadır³⁷. Bizce bu, tezkirenin üç ravzalı tertipleri ile alakalıdır. Çünkü, Âlî'nin işaret ettiği gibi Bağdatlı bazı şairler üç ravzalı tertiplerde yoktur. Daha sonra belki bu tenkidin de bir sonucu olarak, tezkireye alınmıştır: *Ruhî* ve *Tarzî*. Bu iki şairin dışında Ahmed *Harîrî*, Ahmed *Zarif*, *Âteşî*, *Hüseynî*, *Hürremî*, *Ziyayî* gibi başka şairler de sadece dört ravzalı tertiplerde vardır. Bir bakıma Âlî'nin tenkidi işe yaramış ve eser genişletilmiştir.

Dört ravzalı nüshalara gelince yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, eserin dört ravzalı tertibine ait nüshalar azdır. Azlığının yanı sıra eldeki nüshaların bir kısmı yirminci yüzyıl istinsahıdır. *Agâh Sırrı* ve *Divan Edebiyatı Müzesi*'ndeki nüshalar yirminci yüzyılda kopya edilmiştir. *Konya Koyunoğlu Müzesi*'ndeki nüsha ise bitirilememiş, çok eksik bir nüshadır. Bu yüzden bu üç nüsha karşılaştırmaya dahil edilmedi. Ancak, F'nin okunamayan yerlerini *Agah Sırrı* nüshasından tamamladık. A nüshası F'den farklı hiç bir şairi ihtiva etmemektedir. Daha önce de belirttiğimiz üzere *Agah Sırrı Levend*'in eserinde bildirdiği rakamlar sadece bir yanılığın sonucudur. İngiltere'deki nüshamızı ise, bütün ısrarımıza ve gayretimize rağmen getirtemedik. Bu yüzden karşılaştırmaya dahil ettiğimiz iki nüsha kaldı: F ve Ü.

F nüshasının istinsah tarihi bellidir ve Ü'ye göre de bir hayli kapsamlı bir nüshadır. Bu yüzden okumaya bunu esas aldık. Fde olmayan diğer şair ve bilgileri ilgili yerlere ilave etmek suretiyle karşılaştırmalı metin oluştu. F'de olmayan şairler şunlardır; *Hubbî Beg*(diğer bütün nüshalarda var), *Iydî* (BE, T, Ü 1 ve AÖ'de var), *Nâtıkî*, *Nusretî*, *Vasfî* (sadece Ü'de var Ü'de yer aldığı halde, müstensih ilavesi olduğu için, listeye almadığımız bir şâir de *Fâikî*'dir. *Fevzî* ve *Feyzî* (bütün nüshalarda var), *Meramî* (sadece W'de var). Bunlardan *Fevzî* ve *Feyzî*'nin biyografilerinde bir atlanma söz konusudur. Bunun yanı sıra F'de bir takım satır atlamaları, kelime unutulması gibi hususlar da vardır. Bunun dışında F (şimdilik) en geniş ve doğru nüsha olma özelliğini korumaktadır.

Ü nüshası farklı şairleri ihtiva etmesi, F'nin eksiklerini tamamlaması ve başka dört ravzalı nüshanın ele geçmemesi gibi sebeplerden dolayı karşılaştırmalı metne dahil edildi.

Sonuç olarak şunları söylemek lüzumunu hissediyoruz :

Gülşen-i Şu'arâ, müellifin yaşadığı zamanlarda bir takım değişikliklere uğramış bir tezkiredir. Tabiidir ki bu değişikliklerin müsebbibi bizzat müellifin kendisidir. Bu yüzden nüshalar arasında bir takım farklar vardır. Bu farklar muhteva ve ifadede kendini göstermektedir. Sonradan ilave edilen şair biyografilerinde merhum sultan olarak tavsif edilen III. Murad, eserin ilk tertibine ait nüshalarda şehzade olarak gösterilmektedir. Ayrıca Gelibolulu Âlî ve Keşfi Bey'in biyografilerinde önemli değişiklikler yapmıştır. Bu da eserin bütünü göz önüne alındığında bir incisamsızlık meydana getirmektedir.

³⁷ Mustafa İsen (1994). *Kühü'l-Ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 319.

Bazı nüshaların ele geçmeyişi, eserin birden çok tertip edilmesi gibi hususlar eser için seçere tespitini oldukça zorlaştırdı. Bu yüzden ancak yukarıda serdiğimiz bilgilerle yetinmek zorunda kaldık.

Yeri gelmişken sadece dört ravzalı nüshalarda yer alan şairleri de burada bir liste halinde verelim:

1-Temerrüd Ali Paşa 2-Hasan Paşa 3-Mehemmed Paşa(Ümidî) 4-Ahmed Paşa(Na'tî) 5-Ahmed Beg 6- Derviş Beg 7- Ömer Beg(Hayâlî-zâde) 8- Tabî(Gelibolulu) 9- Germî Beg 10-Feyzî (Mehemmed Beg) 11-Mevlânâ Ahmed Harîrî 12-Ülfetî 13-Ahmed Zarîf 14-Âteşî 15-Beyânî (Bağdatlı) 16-Türâbî 17-Cemâlî 18-Hâyırî 19-Hamdî (Bursalı) 20-Hüseynî 21-Hükmî Beg 22-Hürremî 23-Hısâlî 24-Hulûsî 25-Hâdimî 26-Humârî 27-Handân 28- Du'âyî 29-Rûhi-i Bağdadî 30-Ruhî Çelebi 31-Zârî 32-Zühdî 33-Sâmî 34-Sâ'î (Nakkaş) 35-Semâî 36-Şerhî 37-Şemsi-yi Divâne 38-Ziyâyî 39-Tufeylî 40-Tarzî (Rumelili) 41-Tarikî 42-Zuhûrî 43-İlmî 44-Ârif 45-Abdülvâhid 46-Adnî Beg 47- Izârî 48-Atkî 49-Gafûrî 50-Fahrî 51-Mevlânâ Kâtib 52-La'î 53-Lisânî 54-Muhitî Efendi 55-Muhyî Çelebi 56-Minnetî 57-Nâtukî 58-Nusretî 59-Vahdetî 60-Vasfî

EK:

Diğer Tezkirelerde Olmayıp da Sadece Gülşen-i Şu'arâ'da Yer Alan Şâ'irler:

1-Abdülganî Efendi 2-Adlî Beg 3-Ahmed Efendi 4-Ahmed Çelebi 5-Ahmed (Konyalı) 6-Ahmed Harîrî 7-Ahmed Zarîf 8-Alâyî 9-Âlî 10-Temerrüd Ali Paşa 11-Ârifî 12-Atâ 13- Âteşî 14-Bâkî (Selanikli) 15-Bedrî 16-Beyânî (Bağdatlı) 17-Cinânî (Sofyalı) 18-Cevherî (Müderres) 19-Cevherî (Bağdatlı) 20-Dâ'î-i Acem 21-Derûnî (Yeniçeri) 22-Derviş Beg 23-Du'âyî 24-Fazlî (Fuzûlî-zâde) 25-Fedâyî (Dergüzinli) 26-Fenâyî (Manisalı) 27-Ferdî-i Acem 28-Fevzî 29-Feyzî 30-Fikri (Bağdatlı) 31-Fürûgî (Kayserili) 32-Gafurî 33-Gammî Beg 34-Gınâyî (Gıyâsî) 35-Gubârî (Horpeşteli) 36-Hadimî 37-Hakikî 38-Hâlî (Bağdatlı) 39-Hâlî-i Acem 40- Hâlî 41-Halife 42-Halilî 43-Hamdî (Bursalı) 44-Hamidî 45-Handân 46-Harimî 47-Hâtufî (Lapsekili) 48-Hatmî Beg 49-Hâverî-i Acem 50-Haydar Çelebi 51-Hemdem-i Acem 52-Hısâlî 53-Hilâlî 54-Hulûsî 55-Hurremî 56-Husrev Çelebi 57-Hüsâm Beg 58-Hüseynî 59-Iyânî 60-Izârî (Ereğlili) 61-İlmî (Ermenekli) 62-İmad 63-Kadrî (Mir) 64-Kelâmî 65-Konevî 66-Kudsî Çelebi 67-Kurbî 68-Kutbî (Kutb-ı Kâtib) 69-La'î 70-Latifî-i Acem 71-Lâzımî 72-Lisânî 73-Lutfî 74-Mahfî 75-Medhî 76-Mehemmed Paşa 77-Minnetî 78-Muhyî 79-Muradî (Bağdatlı) 80-Murâdî-i Acem 81-Müfredî 82-Nadirî 83-Nalişi 84-Nâmî 85-Nâmî 86-Nâtukî 87-Nâzükî 88-Nusretî 89-Penâhî (Konyalı) 90-Pervîz Efendi 91- Pir Mehmed (Azmi) 92-Ra'dî 93-Rahimî 94-Rıf'atî 95-Rızâyî (Bağdatlı) 96-Rindî (Bağdatlı) 97-Riyâyî 98-Rûhî (Gelibolulu) 99-Rûhî (Konyalı) 100-Rumûzî 101-Rumûzî 102-Rusûhî 103-Sabâyî 104-Sabrî (Rumelili) 105-Safâyî 106-Sâfi (Acem) 107-Sâfi 108-Sâfi (Edirne) 109-Salâhî 110-Sâmî 111-Sarfî 112-Sehâyî 113-Serhengî 114-Seyfî 115-Sıdkî 116-Siyâhî 117-Şefî'î 118-Şemsi (Bağdatlı) 119-Şemsi (Divane) 120-Şûhî 121-Sevki 122-Şinasî 123-Suhûdî 124-Tâbî 125-Tarikî 126-Tarzî 127-Tarzi-i Diğer 128-Tufeylî 129-Ülfetî 130-Ümidî 131-Ümidî 132-Vahdetî 133-Vâhî 134-Vâlihî (Bağdatlı) 135-Vasfî 136-Vasfî 137-Vecdî 138-Yakmî 139-Yümmî 140-Za'îfi (Za'fi) 141-Zamirî 142-Zârî 143-Zâyî'î 144-Zeynî 145-Ziyâyî 146-Zühdî 147-Zünnûn

S O N U Ç

Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ* adlı tezkiresi üzerinde tamamlanan bu çalışma ile aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tezkire, birkaç kez ele alınıp tertip tarzı değiştirildiği için, yararlanmak açısından, mutlaka karşılaştırmalı metne ihtiyaç vardı. Çünkü her tertipte değiştirmeler, ilaveler ve çıkarmalar mevcuttur. Bu yüzden bu ihtiyacın giderilmesi gerekiyordu. Bu gerekçe ile karşılaştırmalı metin hazırlandı.

Araştırmalarımız sonucunda, *Gülşen-i Şu'arâ*'nın yedisi yurt dışında olmak üzere yirmi nüshasını tespit ettik. Mevcut nüshalardan Konya'da bulunan Koyunoğlu nüshası eksik (toplam 36 varak) bir nüsha olarak karşımıza çıktı. Diğer nüshalardan yurt dışında bulunan üç nüshayı görme imkanımız olmadı. Bu çalışma ile Yugoslavya nüshası ile İstanbul Divan Edebiyatı Müzesi'nde bulunan nüsha ilk defa tarafımızdan gün ışığına çıkarıldı.

İncelemelerimiz sonucunda *Gülşen-i Şu'arâ*'nın en az üç kez tertip edilmiş olduğu kesinleşti. Dört ravzalıları üçüncü tertip olarak değerlendirdik. Karşılaştırmalı metne esas aldığımız B ve S nüshalarını ikinci tertibe dahil ettik. BE ile W'nin de ilk tertibe ait nüshalar olduğu tescil edilmiş oldu.

Gördüğümüz bütün nüshaları şair kadrosu bakımından inceledikten sonra nüshalara göre şairler listesini çıkardık. Ayrıca diğer tezkirelerle bu bakımdan bir karşılaştırma yaptık. Bu karşılaştırma sonucu 175 şairin ilk defa *Gülşen-i Şu'arâ*'da yer aldığını gördük. Bunu da ilgili yerde liste halinde verdik.

Çalışmamızın sonuna koyduğumuz Nüsha Farkları bölümünden çıkan sonuç şudur: Ahdî, eserin ilk tertip tarihi olan H.971'den sonra boş durmamış ve eserine genişletmiştir. Bunda esere yöneltilen tenkitlerin yanı sıra yazarın bizzat kendi tasarrufları da rol oynamıştır. Yine bu bölüm için şunları da söylemek lüzumunu hissediyoruz: Üç ravzalılarından dört ravzalıya, hatta birinci tertipten ikinci tertibe geçilirken bazı bölümlere hiç dokunulmamış, bazılarında ise ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Gelibolulu Âli ve Keşfi Beg biyografilerinde olduğu gibi. Bu da eserin belli bir program çerçevesinde yeniden ele alınmadığını düşündürüyor.

Gülşen-i Şu'arâ hakkında (bu çalışma için) söyleyeceğimiz nihaî şeyler şunlardır:

1- Eser, 16.yy.da Anadolu'da yazılmış bir tezkiredir.

2- Bu eser devrin diğer tezkirelerinden farklı olarak, o zamana kadar bilinmeyen 175 şairi Türk Edebiyat dünyasına kazandırmıştır. Bu şairlerin büyük çoğunluğu devletin doğu tarafında yaşamaktadır.

3- Eser, yüzyıllara mukavemet etmiş, bilinen 20 nüshası ile aranan bir eser olma özelliği göstermektedir.

4- Araştırmalar sonucunda, tezkirenin bilinmeyen üç nüshası bilim dünyasına sunulmuştur. Daha da nüsha çıkacağı ümidi kuvvetlenmiştir.

5- Tezkire yazarının eserine aldığı şairleri seçerken özel bir ölçüsünün olmadığı tespit edilmiştir. Ahdî, şiirini gördüğü veya duyduğu, kendisinde şairlik istidadını hissettiği kişileri

vb. eserine almış ve bu şekilde 381 şairi bize tanıtmıştır.

Bütün bu özellikleri ile *Gülşen-i Şu'arâ*, tenkitli metni ile bilim dünyasının hizmetine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Namık (1992). “Tezkirelerde Yapı ve Yapı Terminolojisine Doğru”. *I. Eski Türk Edebiyatçıları Kollogyumu Bildirisi*. Ankara.
- Adıvar, Adnan (1952). “Tarih ve Biyografi” . *Tarih Dergisi* 2.
- Akün, Ömer Faruk (1988). “Ahdî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. I. 510.
- Ateş, Ahmet (1942). “Metin Tenkidi Hakkında”. *Türkiyat Mecmuası* VII-VIII (I).
- Banarlı, Nihad Sami (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul.
- Banguoğlu, Tahsin (1930). *Türk Şuarâ Tezkireleri*. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Bayrı, Halit (1933). “Bağdatlı Ahdî”. *Azerbaycan Yurt Bilgisi Mecmuası* 18.
- Bursalı Mehmed Tahir (1343). *Osmanlı Müellifleri*. hzl. A.Fikri Yavuz ve İsmail Özen C. III. İstanbul: Meral Yay.
- Canım, Rıdvan (2000). *Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.
- Çebi, İhsan (1994). *Sefînetü'r-Rüesâ*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çetin, Nihat. *Anadolu Sahasında Yazılan İlk Dört Şuarâ Tezkiresinin Terkibi Üzerine Bir Araştırma*. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Ergun, Saadettin Nüzhet (1936). *Türk Şâirleri*. İstanbul.
- Fihristü'l-Mahtutatu't-Türkiyye El-Osmaniyye* (1990). C. III. Kahire.
- Güntekin, Emine. *Ahd-i Bağdadî Tezkiresinin Tavsifi ve Mukayeseli Cedveli*. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- İlaydın, Hikmet (1928). *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi*. Bakü.
- İpekten, Haluk (1986). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri*. Erzurum.
- İpekten, Haluk ve Mustafa İsen (1992). “XVI. Yüzyıl Divan Edebiyatı”. *Türk Dünyası El Kitabı*. C. III. Ankara.
- İsen, Mustafa (1980). *Heşt-Behişt*. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser Yay.
- İsen, Mustafa (1994). *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- İsen, Mustafa (1985). “Tezkireler Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar I: Osmanlı Kültür Coğrafyası”. *V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildirileri*. İstanbul.
- İsen, Mustafa (1989). “Türk Tezkireciliğinde Antoloji Tipi Örnekler”. *Milli Eğitim Dergisi* 86.
- İsen, Mustafa (1989). “Divan Edebiyatında Bir Tür: Tezkireler”. *Milli Eğitim Dergisi* 90.
- İsen, Mustafa (1989). “Kültür Tarihimizden Portreler: Sehî Bey”. *Milli Eğitim Dergisi* 95.

- İsen, Mustafa (1990). *Latifi Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- İsen, Mustafa (1993). "XVI. yy. Sonuna Kadar Osmanlılarda Biyografi Geleneği". *Atatürk Üni. Sosyal Bil. Ens. Dergisi*.
- İstanbul Kitaplıkları Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalogları*. Seri I, Nu: 10.
- İz, Fahir (1964). *Eski Türk Edebiyatında Nesir*. C. I. İstanbul.
- J. Stewart-Robinson (1971). "Ahdî and his Biography". *Iran and İslam*. Edinburgh.
- Kafzâde Faizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Ankara Milli Kütüphane Yz. A. 679.
- Karatay, Fehmi Edhem (1961). *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Katalogu*. C. II. İstanbul.
- Kavakçı, Yusuf Ziya. *İslâm Araştırmalarında Usul*. Ankara.
- Kılıç, Filiz (1994). *Meşâirü'ş-Şuarâ, İnceleme, Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kurnaz, Cemal (1995). "Ruhî'nin Dostları". *Türk Kültürü Araştırmaları Oktay Aslanapa Armağanı*. Ankara.
- Kut, Günay (1978). *Tezkire-i Sehi*. Harvard.
- Léon- E. Halkın (1989). *Tarih Tenkidinin Unsurları*. Çev. Bahaeddin Yediyıldız. Ankara.
- Kutluk, İbrahim (hızl.) (1981). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C. 2. Ankara.
- Levend, Agah Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi I*. Ankara.
- Levend, Agah Sırrı (1965). *Ali Şîr Nevâî, Hayatı, Sanatı ve Kişiliği*. C. I. Ankara: TDK Yay; *Divanlar*. Ankara. 1966. C. III; *Hamseler*. Ankara. 1967. C. IV; *Divanlarla Hamseler Dışındaki Eserler*. Ankara. 1968.
- Mazıoğlu, Hasibe (1978-79). "Ahdî Bağdâdî ve Şiirleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*.
- Mustakim-zâde Süleyman. *Mecelletü'n-Nisâb*. Süleymaniye Ktp. Halet Efendi Mülhakı, nu. 628.
- Oktürk, Şerif. *İstanbul Kütüphanelerinde Bulunan Osmanlı Şuarâ Tezkireleri*. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Özcan, Abdulkadir (hızl.) (1985). *Şakâik-i Numaniyye ve Zeyilleri*. C. V. İstanbul.
- Pakalın, Zeki (1971). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. III. İstanbul.
- Riyazi Mehmed. *Riyazi Tezkiresi*. Nuruosmaniye Ktp. 3724.
- Rûhî-i Bağdâdî (1287). *Divân*. İstanbul.
- Sadık-ı Kitabdâr. *Mecmuau'l-Havas*. İ. Ü. Ktp. TY. nu. 4085.
- Sam Mirza. *Tuhfe-i Sami*. Süleymaniye Ktp. Fatih. nu. 4242.
- Surgurhan, Aysun (1994). *Beyânî Tezkiresi, İnceleme, Tenkitli Metin*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

- Süreyya Mehmed (1311). *Sicill-i Osmanî*. C. IV. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Şemseddin Sami. *Kâmusu'l- Âlâm*. C. IV.
- Şemseddin Sami (1989). *Kâmus-ı Türki*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- “Tarih”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. II.
- Tolasa, Harun (1980). “Şair Tezkirelerinde Örnek Verme İşlemi”. *Ege Üni. Sos. Bil. Fak. Dergisi* I (I).
- Tolasa, Harun (1983). *Sehi, Latîfi ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. yy.da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I*. İzmir.
- Tekin, Gönül Alpay (1979). “Hamdullah Hamdi'nin Yeni Bir Leylâ ve Mecnun Nüshası ve Metin Tenkidi Hakkında Bazı Düşünceler”. *Journal of Turkish Studies* 3.
- Toparlı, Recep ve Sadi Çöğenli (1990). *Osmanlıcada Kullanılan Arapça ve Farsça Edat Zarf Deyim ve Terkipler*. Erzurum: Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak. Yay.
- Ünver, İsmail (1992). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”. *I. Eski Türk Edebiyatçıları Kollokyumu Bildirisi*. Ankara.
- Yavuz, Orhan (1988). *Tezkiretü'l-Evliyâ*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ
METİN

Bismillahirrahmanirrahîm
Hest reh-i rāst be-bāğ-ı naîm³⁸

Rāh-ı cinān olduğına bes bu dāl
K'oldı anuñ her elifi bir nihāl

Şıdķ ile her kim ki gire ol yola
Hādî-i menzil gele maķşūd ola

Sālik-i rāh-ı haķ olana yiter
Cezm ile noķtaları zād-ı sefer

Şükr ü sipās ol şāni-i bî-çüne ki ketm-i şahrā-yı 'ademden mükevvenātı nā-būd iken şehristānı vücūda getürdi. *Beyt li-mü'ellifihî* :

Şāniî kîn heme şun' ez- kerem-i himmet-i üst
Şekl-i maţbu'-ı cihān ez- kalem-i kudret-i üst³⁹

ve hāmd-i bî-ķıyās ol Hādî-i rāh-nümūna ki rāh-ı Bismillāh ile rāh-nümā olup ķāfile-i mevcūdātı menzil-i maķşūda irgürdi. *Li-mü'ellifihî*

Rāh-ı bî-havf u haţar ez- eşer-i raħm et-i üst
Tūşe-i rāh-ı neverdān şemer-i hikmet-i üst⁴⁰

Taħmîd-i nā-ma'dūd ol Kādir-i bî-zevāle ki cism-i insāne gün gibi ünsiyyet-i rūħ ile merātib-i 'ulyā virdi. *Beyt li-mü'ellifihî* :

Rūħ ile kıldı müşerref ten-i hāki revān
Anuñ için ķamudan oldı mükerrem insān **F2a S2a**

ve meħāmid-i nā-maħdūd ol Hākim-i hikmet-āyîne ki künc-i tārik içre ceħl ile tîre olan dilleri envār-ı kelām-ı belāğat-meşhūn ve nazm-ı selāset- **BE2a** nümünüñ nūr u ziyāsı **W2a** ile muşaffā ve mücellā kıldı. **Ü2a Matla'** :

İtdi mir'at-ı dili gün gibi nazm ile 'ıyān
Ĥamdinüñ biñde birin ider iseñ n'ola beyān

ve minnet-i bî-'add ol dānā-yı bî-hemtāya ki çār 'unşürdan ten-i za'ifi tüvāna ve anuñla cān-ı ādemi peydā idüp ve ademe **alleme'l-esmāe** küllehā⁴¹ ile dānā itdi *Mışra'*

Benām-ı Ĥudāvend-i cān-āferîn⁴²

ve sitāyiş-i bî-ħad ol mütekellim-i nuţķ-āferîne ki dehen-i teng içre dili kelime-i tayyibe-i **B2a** tevĥîd ile güyā ve tūĥ-ı şeker-ĥā gibi ĥōş edā kıldı. *Mışra* :

³⁸ Besmele nimet verilen bahçeye giden doğru yoldur.

³⁹ Öyle bir yaratıcı ki bütün bu yarattıkları onun himmet keremiyledir. Dünyanın güzel şekli onun kudret kalemiyledir.

⁴⁰ Korkusuz ve tehlikesiz (emin) yol onun rahmetinin eseriyledir . Yolcuların azığı onun hikmet meyvesidir.

⁴¹ Allah Ādem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklere arz edip eğer sözünüzde sādık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin dedi. (Kur'an 2/31)

⁴² Canı yaratan Allah'ın adıyla.

Hakîm-i suhen der-zebân âferîn⁴³

Zevâhir-i fevâid-i manzûme-i dürüd ol hâlık-ı cân-bağş ve rûh-sitân-ı ma'bûde ki **F2b** şiddet-i bād-ı harîfden nebâtâte envâ'-ı emrâz ile emvât-ı diger-günü virmiş iken ve basîṭ-ı arzı ihtirâklarından mağbûn kılmışken *Mısra'*:

Keyfe yuhyi'l-arza ba'de mevtihâ⁴⁴

mazmûniyla emvâc-ı bihâr-ı kudretin zühûra getirüp besâtin-i pür-reyâhin içre enhârı revân ve nesâyim-i elṭâf-ı bihârı vezân kıilup ü harekât-ı ferhunde-âyât ile hayât virdi. *Kıta'*:
Gül gibi gülzâr-ı âlem hurrem olmazdı eger
İtmiyeydi terbiyet luṭfi nesîmi bir nefes

Eyledi mihr-i 'aṭâsı âb-ı luṭfi terbiyet

Tâze vü ter mîve vü güller bitürdi hâr ü has

ve cevâhir-fevâid-i hamd ol Kird-gâr-ı geşt ü kâre ki şahîfe-i pür nigâr-ı sebze-zâre *fenzurî ilâ âşârî rahmetillah* ile hikmetin izhâr itmege gayret-i gülzâr-ı huld-ı berîn olan gülistân-ı zemîn içre dirâht-ı huşki âb-ı rahmetle neşv ü nemâ ve çihre-i dil-küşâ ve reng ü büy-ı zîbâ ve her bir şecerüñ envâ'-ı eşmârın hayret-efzâ-yı çeşm-i şîgâr u kibâr ve **Ü2b** ibret-nümây-ı dîde-i 'ulü'l-ebşâr eyledi. *Maṭla'*

Bilmede zât-ı şerîfin dil-i dânâ hayrân

Göremez kudretini dîde-i şâhib-nazarân

Celbet-i celâl-i 'azîmete ve 'illet-i kemâl-i kudrete na't-ı Resul *'aleyhi's-selatü ve's-selâm* nesâyim-i reyâhîn-i şenâ ve şemâyim-i duâ ki 'ıkd-ı cevâhir-i merâm ve rabṭ-ı nevâdir-i kelâmdur. Ol şâh-beyt-i dîvân-ı ıstîfâ ve maṭla'-ı kaşîde-i mecmû'a-ı şıdk u şafâ ve maṭṭa'-ı kitâb-ı mihr ü vefâ merḳad-i münevver ve ravza-i muṭahharına nişâr olmağa lâyıḳ u sezâvârur. Esâlib-i âyât-ı vahy-i intizâm-ı Furḳan ve tarz-ı nazm-ı mu'ciz-nizâm-ı Qur'an ile min-'indillah nâṭıḳ-ı şâdıḳ olup ve zebân-ı hâli faşâhat-beyân ile tûṭi-i şekeristân-ı *ene efsâh* ve lisân-ı maḳâli 'uzûbet-i zebân ile bülbül-i gülistân *ene emlah* ve selâset-nâme-i kelâm-ı *vemâ yenṭıḳu anil hevâ*⁴⁵ ve tezhib-i kitâb-ı kirâmı *inhüve illâ ve hayyün yuhyî*dür. *Meşnevi li-mü'ellifihî* **B2b F3a**

Şeh-i dîn ü dünyâ habîb-i Hudâ

Ki elḳâb-ı pâkeş bûd Muştafâ⁴⁶

Ruḳ-eş maḳhar-ı nûr-ı Yezdân şode

Dil-eş maḳzen-i genc-i Qur'an şode⁴⁷

Be- zülf-eş şenâ-hân çü ve'l-leyl ḳ'âst

Delîl-i ruḳ-eş hest ve's-şems râst⁴⁸

43 Dil içinde söz (konuşma) yaratan Hakîm

44 Arzı, ölümün ardından nasıl diriltiyor! (Kur'an 30/50)

45 Arkadaşınız (Muhammed) sapmadı ve bātıla inanmadı; O, arzusuna göre de konuşmaz (Kur'an 53/2-3)

46 Dinin ve dünyanın şahı, Allah'ın sevgilisi ki onun temiz lakabı Mustafa'dır.

47 Yüzü Allah'ın nuruna mazhar olmuştur, gönlü Kur'an hazinesine mahzen olmuştur.

48 Saçıyla (zülfüyle) ve'l-leyl gibi (Allah'ı) övmeye başladı. Güneşe onun yüzü delildir (Saçı geceye, gündüze delildir).

Boved hâk-i dergâh-ı ü çün behişt
Meh ü mihr zi-eyvân-ı qadr-eş dü hışt⁴⁹

Guseste zi-zülfeş yekî târ-ı mü
Mu'aţtar dimâğ-ı cihân şod ez- ü⁵⁰

Benefşe koned z'ân ser-efgendegî
Ki ü- rā nümāyed perestendegî⁵¹

Berü Hâk çü bahşîd hulq-ı nikû
Şefî-i heme mücrimân geşt ü⁵²

Ü3a ve daği hezârân hezâr tuhaf-ı taḥiyyât-ı nâ-miyât ol hülâşa-i mevcûdâta ve hezerân hedâyâ-yı berekât-âyât-ı Rabbânî ve kelâm-ı mecîd-i Şubḥânî ve eţbâk-ı nûr-ı Yezdânî ol eşref-i kâ'inâte ki şadr-nişîn-i şuffe-i şafâ ve gül-i ḥadîka-i vefâ ve qâfile-sâlâr-ı enbiyâ S2b ve muqtedâ-yı aşfiyâ vü etḳiyâdur. *Fî Na't-ı Resul 'aleyhi's selâm*

Rehber-i ḥalq be-süy-yı rahmet
Hâdî-i dîn ü şefî-i ümmet⁵³

Hâk be-levlâk be-kerdeş taḥsîn
Zi -âferin-eş garaż u bûd hemîn⁵⁴

Şân-ı ü mażhar-ı kül âmede est
Hâtem-i ḥayl-i rüsûl âmede est⁵⁵

Beşer ez- rûtbe-i ü pür-dür est
K'âdemî ez- gil ü ü ez- nûr est⁵⁶

Aḥmed ez- nâm-ı âhed şod müştak
Hâk be- ü âşîk ü ü âşîk-ı Hâk⁵⁷ F3b

*Şallallahü 'aleyhi ve alâ âlihi ve aşḥâbihi ilâ yevmi'l-başi ve'l-cevâbi verzuqnâ minhü's-şefâ'ate ḥînel-ḥaşri ve'l-ḥisâb*⁵⁸ ḥuşûşâ dürüd-ı firāvân ber-terîn-i cân-ı aşḥâb-ı güzîn ve gufrân-ı bî-pâyân be-rûḥ-ı revân-ı aḥbâb-ı mihîn ki bânî-i bârgâh-ı şer' ve neyyir-i kârgâh-ı ṭab' ve ḥulefâ-yı rûy-i zemîn ve şefâ'at-ḥ'âh-ı erbâb-ı dîn ve maḳbûl-i dergâh-ı Rabbi'l-âlemîndürler. *Rıdvânullahi Te'alâ 'aleyhim ecmâ'in*⁵⁹

⁴⁹ Onun dergahının toprağı cennet gibidir. Güneş ve ay onun yanında iki tuğla kadar bir değer taşır.

⁵⁰ Saçından bir tel koptu. Dünyanın dimağı onunla kokulandı.

⁵¹ Menekşe ona tapınmak için başını eğer.

⁵² Hak ona iyi bir yaratılış bağışlayınca bütün günahkarlara şefaateci oldu.

⁵³ Halkı rahmete yönlendiren, dinin yol göstericisi ve ümmete şefaateci

⁵⁴ Hak, onu levlak ile övdü. Yaratılıştan maksat oydu.

⁵⁵ Onun şanı külle mazhar olmuştur. Peygamberler haylinin sonuncusu olmuştur.

⁵⁶ İnsanlık onun derecesinden çok uzaktır.. Çünkü insanlık çamurdan, O nurdandır.

⁵⁷ Ahmed, ahed isminden türemiştir, Hak ona âşık, o Hakk'a âşık.

⁵⁸ (Allah, ona, soyuna ve ashabına kıyamet (diriliş ve cevap) gününe kadar salat ve selam eylesin).

⁵⁹ (Allah hepsinden razı olsun).

Der-vaşf-ı pâdişâh-ı sa'âdet-fercâm ve hâmi-i ehl-i İslâm *medde zıllehu ilâ yevmi'l-kıyâm*⁶⁰
 Sultân-ı kişver-küşâ-yı **W2b** cihân ve Dârâ-yı din-ârây-ı zamân ve Haşan-ı **B3a** âsmân-
 mekân ve şehensâh-ı felek-âşiyân ve âftâb-ı ehl-i imân ve mâhtâb-ı mülk-i İrân u Turân
 Müşteri-hil'at u 'Utâriş-rütbet-i Mirriş-heybet ve Keyvân-rifat **Ü3b** a'nî 'ibâdullah üzre zıll-ı
 Raḥmân a'nî **Ḥazret-i Sultân Süleymân Ḥân** ibni Sultân Selîm Ḥân ibni Sultân Bâyezîd Ḥân
 ibni Meḥemmed Ḥân-ı Gâzî ve 'adl ü 'adâletle cümleñüñ ser-efrâzı der- medḥ-i Sultân
 Süleymân ez- güftâr-ı Mevlânâ Şemsî-i Bağdâdî *'aleyhi'r- rahmetehu* **BE2b**

Sâye-i luḥf-ı Ḥudâvend-i cihân
 Şâh bin şâh Süleymân-ı zamân⁶¹

Pâdişâhî ki beher kûşe hezâr
 Çün Sikender bûd-eş âyinedâr⁶²

Her ki ân Ḥusrev-i Pervîz cenâb
 Pây-i devlet be-resânet be-riḳâb⁶³

Şad çü Ferhâd be-zîr-i 'alem-eş
 Tîşe ber-düş reved der- ḳadem-eş⁶⁴

Bâ heme ḳadr ü şükûh ü şevket
 Dâred ân dâver-i 'âlî-himmet⁶⁵

Der- reh-i bendegî-yi şâni'-i pâk
 Rûz ü şeb rûy-i 'ibâdet ber-ḥâk⁶⁶

Kes nebîned zi-sipâh-eş zûrî
 Yekser-i mûy nerenced mûr⁶⁷

Bâd mülk-eş be-'adâlet ma'mûr
 Leşker-eş nîz be-'işret mesrûr⁶⁸

Taḥt-ı pâdişâhîye ve bârgâh-ı şâhenşâhîye sezâvâr ve şehir-i yâr-ı şâhib-veḳâr olalıdan kâffe-
 i enâm ve ḥavaşş ü 'avâm evân-ı devletinde ve eyyâm-ı sa'âdetinde âsûde-ḥâl ve müferrihü'l-
 bâl olmuştur. *Edâme'llahu ömrehu ilâ yevmi'l-cevâbi ve 's-su'âl*⁶⁹

Der- medḥ-i şâh-zâde-i nîk-baḥt ve vâriş-i tâc ü taḥt dâ'imâ sâye-i sa'âdet-eş ber-farḳ-ı 'ibâd
 u memdûd-ı bâd e'l-minnetü li'llah ki ol şeh-i serîr-i heft kişver ve ḥusrev-i nîkû-güher olan
 pâdişâh-ı **Ü4a** dervîş-**W3a** perverüñ ḥavass-ı ḥams-ı zâhire gibi rûşen-tenvîr ve ḥavass-ı

⁶⁰ (Allah onun gölgesini kıyamete kadar uzatsın)

⁶¹ Dünyanın rabbinin lütuf gölgesi, şâh oğlu şâh zamanın Süleymanı

⁶² O öyle bir padişah'tır ki her köşede İskender gibi bin tane ayna tutanı vardır.

⁶³ Hüsrev-i Perviz gibi devlet ayağını (devletin işlerini) düzene koyar; üzenkiye çıkarır.

⁶⁴ Ferhad gibi yüzlercesi omzunda baltayla onun sancağının altında yürür.

⁶⁵ O yüce himmetli padişah sahip olduğu onca azamet ve yüceliğe rağmen

⁶⁶ Temiz yaratıcıya (yüce Allah'a) kulluk yolunda gece gündüz ibadet için yüzünü toprağa koyar.

⁶⁷ Ordusundan hiç kimse zulüm görmez, bir kıl ucu bile karıncayı incitmez (karınca bile incinmez).

⁶⁸ Onun mülkü adaletle ma'mur olsun, ordusu da eğlence ile mutlu olsun.

⁶⁹ Allah onun ömrünü sorgu sual (cevap) gününe kadar devam ettirsin.

hams-ı bâṭine gibi kavî-te'sir olan ferzend-i ercendleri içre zâhir ü bâṭın re'y ü tedbîr ile hūşmend ve şehâvet ü şecâ'atle sa'âdetmend-i ihvân a'nî Sulṭân **S3b** Selîm Hân'uñ necm-i ṭâlî-i rûz-efzûnları evc-i **B3b** kudretde ve kevkeb-i baḥt-ı hümâyûnları burc-i rifatde ṭâlî u lâmi olmasına istidlâl ü **BE3a** şahid-i hâl budur ki rûz u şeb muṭî-i re'y-i pâdişâh-ı velâyet-penâh ve dem-â-dem sulṭân-ı **F4b** Feridûn-bârgâh ḥazretlerinüñ rızasında olup anlaruñ ḥayr du'aları berekâtıyla irâdet-i tevḫîk-i Rabbânî ve meşîyyet-i te'yidât-ı Yezdânî ile zât-ı şerîfî ve 'unşûr-ı laṭîfî dîn ü diyânet ve 'adl ü 'adâlet ve emn ü emânet ve fehm ü firâset ile ârâste vü pirâste olup her an mürebbi-i fuṣalâ ve melce-i sulehâ ve kehf-i şu'arâ ve me'vâ-yı zurefâ vü nüdemâ ve melâz-ı ğurebâ ve murâd-baḥş-ı 'ulemâ-yı fiḥâm ve dest-gîr-i selâṭin-i 'izâm olmuştur. *Meşnevî fî medḥ-i şeh-zâde li-mü'ellifihî* **S4a**

Felek rütbe şehzâde-i nîk-baḥt
Ki zîbed ber ü zîver-i tâc ü taḥt⁷⁰

Ser-i pâdişâhân-ı 'ahd-i kadîm
Şeh-i heft iklim Sulṭân Selîm⁷¹

Be-aşl u neseb şâh-ı nikû-nejâd
Be-luṭf ü kerem şâhib-i 'adl ü dâd⁷²

Zamân-râ zi-'adl-eş boved zîb ü fer
Cihândâr geşte çü nâm-ı peder⁷³

Ü4b W3b

Zamîr-eş çü âyîne-i dil-güşâst
Dil-eş mazḥar-ı nûr-ı feyz-i ḥüdâst⁷⁴

Boved in du'â herkesi- râ zi- cân
Ki bâşed be- 'ayş u ṭarab kâm-rân⁷⁵

Müdâm-eş Ḥudâ yâver ü yâr bād
Zi- âfât-ı 'âlem nigeḥdâr bād⁷⁶

Dergâh-ı Rabbü'l-izzetden ümmîddür ki serîr-i salṭanât ve mesned-i âfiyet üzere ilâ-yevmi'l-mizân ve inḫırâzî'd-devrân dîn ü diyânetle şeh-r-yâr-ı kâmkâr ve 'âyin-i 'adâletle nâmdâr-ı rûzgâr ola. Zîrâ ki **F5a** bir mertebede ra'yyet-perver ve 'adâlet-güsterdür ki 'ale'd-devâm kâffe-i enâma in'âmî şâmil ve iḥsân-ı bî-nihâyeti **BE3b** çâre-sâz-ı merdüm-i efâzıldur. Bâb-ı 'azimü's-şânından aşḥâb-ı ümmîd ü recâ bir bâbla tesellâ bulup nevmîd ü maḥrûm ve bî-nevâ gitmiş degüldür. ve sebze-zâr-ı 'âlem emṭâr-ı bî-şümârlarıyla ğayret-i gülzâr-ı irem olmuştur. *Kıta*:

Îlâhî da'imâ 'ayş u ṭarâbla **S4b**
Ola şîḥḥat serîri üzre sulṭân **B4a**

⁷⁰ Gök kadar rütbeli (olan) iyi bahtlı şehzadeye tac ve taht süsü yaraşır.

⁷¹ Eski devrin padişahlarının başı, yedi iklimin şahı Sultan Selim

⁷² Aslı ve nesebiyle iyi soylu padişah, lütuf ve keremiyle adalet sahibi.

⁷³ Zaman onun adaletiyle süslenip azamet kazanır. Babasının adı gibi o da dünya padişahı oldu.

⁷⁴ Gönlü iç açıcı bir ayna gibidir. Kalbi Allah'ın feyz nuruna mazhardır.

⁷⁵ Herkes candan böyle dua etsin (söylesin) ki mutluluk ve neşeyle istediğine ulaşsın.

⁷⁶ Her zaman Allah ona yardımcı olsun, âlemlerin âfetlerinden korusun.

Ki devrinde nesîm-i luḫfî ile
Olupdur gül gibi âlem gülistân

ve lehu : Taḫt-gâh-ı zamānede oldı
Dest-i cüd ü keremle bî-hemtâ
Ol durur dehre sâ'î vü bânî
Ḥalledallahu mülkehu ebedâ⁷⁷

Sebeb-i te'lif-i Gülşen-i Şuarâ: Zamîr-i münîr-i erbâb-ı mihr ü vefâya ve re'y-i fazîlet-ârây-ı aşhâb-ı şıdḫ u şafâya mahfî olmiya ki bu bende-i fakîr dervîş ve efgende-i ḫakîr-i dil-rîş ve çâker-i şâhib-devletân-ı dūr-endîş ve mülâzım-ı hânkâh-ı sâlikân-ı **Ü5a** nîk-kîş ve sergeşte-i her vâdî **'Ahdî bin Şemsi-i Bağdâdî** Hicret-i Nebevî'nün sene sittin ve tis'â mi'esinde 'azm-i diyâr-ı Rûm ve cezm-i dâden-i şafâyı her merz-büm kılpup bir yâr-ı zarîf ve bir şâ'ir-i laḫîf ile ki maḫlaş-ı şerîfî remz ü îmâ ve terkib-i mu'ammâ ile bu maḫla'dan serv-i sehî gibi neşv ü nemâ **F5b** bulup sâye-güster ve kebk-i ḫıramân gibi cilveger olmuştur. *Mu'ammâ be-ism-i Husrev*

Çeşm-i giryânda ḫayâl-i ḫadûñ ey serv-i revân
Serv bitmiş arasında cü mişâlidür hemân

refîḫ-ı şefîḫ olup her sūye şu gibi revâne ve her yaña yelmekden gird-bâd-ı bî-ser ü samâne dönüp **W4a** râh-ı pür ḫaḫarda enîs ve kûşe-i ḫazarda hem-celîs olup menzil-be-menzil gâh rind ü zâhid ile gâh şem' ü şâhid ile gâh pîr ü cevân ile ve gâh dervîş ü sulḫân ile hem-dem ü maḫrem geçinüp **S5a** seyr ü sülûk ve temâşâ-yı diyâr-ı her mülûk kılpup mülâzemet-i erbâb-ı mihr ü vefâ ve ḫıdmet-i aşhâb-ı şıdḫ u şafâya şıdḫ ile ikdâm eyleyüp maḫdem-i şerîflerine yüz sürüp **BE4a** defa'atle muḫadder olan mülâḫât-ı ferrûh-sâ'ât müyesser olduḫda her birinün ḫâk-i pây-i sa'âdet-baḫşlarından ve esnâ-yı muşâḫabetde kelimât-ı dil-keşlerinden mesrûr olup murâdât-ı dünyevî ve isti'dât-ı uhrevî taḫşîl ü tekmîl iderken nâ-gâh gerdiş-i devr-i ḫaddâr ve âyin-i çarḫ-ı sitem-kâr **B4b** ber-ḫarâr olmayup ol enîs-i cândan ve mûnis-i revândan a'nî ol yâr-ı dîrînden ve ol şâ'ir-i siḫr-âferînden beni dūr u mehcûr ve miḫnet-i firḫat ile rencûr ḫılıcaḫ *Beyt :*

Budur devr-i zamānuñ ittifâḫı
K'olur her vişâlûñ bir firakı **Ü5b**

vâdî-i ḫayret ve şahrâ-yı firḫate biraḫup üftân u ḫîzân mânend-i gerd-i nâ-tüvân be-ḫarîḫ-ı müsâferet ve sâlik-i râh-ı siyâḫat olup **S5b** pây-i **F6a** taḫt-ı sulḫân-ı kişver-sitân ve dârü's-salḫânâta dârâ-yı leşker-keş-i İrân u Turân ve şâhenşâh-ı gîti-penâh **W4b** dergâhına ya'nî ḫostantiniyye'ye gelüp gördüm ki bir cây-i şerîf ve me'vâ-yı laḫîf ki âb u hevâsı ḫûb ve her cānibde mesîresi mergûb ve ol mekân-ı pür-eşvâḫ-ı dil-cü cevânân-ı mâh-rüyân ile bir ḫaddede memlûdur ki esvâḫ u çarsûsından geçilmez. Niteki dil-rübâları vaşfında şâ'ir-i ḫöş-edâ bir maḫla'-ı garrâ buyurmışdur ki vird-i zebân-ı 'âşîḫân-ı şeydâdur. *Bâḫî fermâyed :*

Dil-rübâlarla 'aceb keşreti var her yoluñ
Geçemez ḫûblarından gönül İstanbul'uñ

⁷⁷ Allah onun mülkünü ebedî kılsın.

El-hağ tarîfden müberrâ ve tavşîfden mu'arrâdur. **BE4b** Zerre ve şemme miqdârı sitâyîşe hiç ihtiyâç yokdur. Zîrâ ki me'men-i sulţân-ı selâtin-i şâhib-tâc olduğıçün içinde fużalâ-yı zevî'l-istihrâc ve şu'arâ-yı nâzük-mizâc şöyle çok ki farazâ eger tarîf **S6a** ü tavşîf olursa biñde birinüñ debîr-i[...] kalem-i seri'ü'l-beyânla tesvîd ü tahtîr idüp gün gibi bir zerre 'ıyân idemez. *Mısra* :

Âncâ ki 'ayân est çi hâcet be-beyân est⁷⁸

Siyâk-ı kelâm muţavvel olmasun diyü muhtaşar kılandı. Niteki dinmişdür. **F6b** *Beyt*

Kem gūy u güzîde gūy çūn dūr
K'ez- endek-i tu cihân şevved pūr⁷⁹

Müddet-i medîd ve 'ahd-i baîd bu bende-i müsâfir şehr-i mezbûrda mücâvir olup **Ü6a** *Mısra* :

Nihâdem ber- zemîn raht-ı selâmet tâ çi pîş âyed⁸⁰

W5a muktezâsınca rûz ü şeb hıdmet-i 'ulemâ-yı 'izâm ve mülâkât-ı ümerâ-yı kirâm ve mülâzemet-i şu'arâ-yı nîk-nâm ve tûfîyân-ı şekeristân-ı fesâhat ve 'andelibân-ı gülistân-ı belâgatler ile **B5a** gâh müşâere ve gâh müzâkere idüp elfâz-ı ferah-efzâlarından ve edâ-yı hōş-nevâlarından ve gül gibi kelimât-ı şafâ-bağşlarından ve mül gibi ebyât-ı bî-ğışlarından bağş alup ve her birinüñ **S6b** şöhet-i hâşın fırsat u gânimet bilüp cân u dilden mâyil ü râğib olup el-hâşıl tâlîb-i hıdmet ve bende-i ehl-i marîfet geçinüp zebân-ı Türkî'ye müdâvemet gösterüp bir miqdâr durub-ı emsâlün zabtına taqlîd **BE5a** kırup fûnûn-ı şîrde ferîd olup hâlâ ki sene ihdâ ve sebîn ve tisâ mi'edür *Hubbül-vaţan mine'l-imân*⁸¹ fehvâsınca mihr-i vaţan-ı aşlı gönülde gün gibi 'ıyân olup ve burc-ı ulyâda âsûde olan meşâyih-i kirâmuñ âsîtân-ı felek-âşiyânlarına nigerân olup ve Rûm hûblarınun vefâsızlığından yürek biryân ve dil perişân düşüp şöyle ki vâkı' olmuşdur. *Maқта* :

Dil ez- tavr-ı bütân-ı Rûm çün 'Ahdî perişân est
Hevâ-yı dîden-i Bağdâd u hûbân-ı 'Acem dâred⁸²

F7a gitmege niyyet ve ol vilâyete 'azîmet kılduğda hâtır-ı pür-fütüre bu lâyih ü fâyih oldı ki selâtin-i 'ızâmuñ ve 'ulemâ-yı fihamuñ ve şâhib-devletân-ı hûb-cemâlün ve 'ayş u nüş itdügüm şu'arâ-yı şîrîn-mağâlün ve hıdmetlerine irişüp şöhetlerinden müstefid olan kimesnelerden evşâf-ı hamîdesin güş kılduğum fuşahâ-yı nîkû-hışâlün memhâ-emken tetebbu'-ı ahvâl idüp dört ravza tarîkı ile 'alâ-kadri't-tâke bu bir nice perişân evrâka cem' kırup **W5b** *Tezkire-i Erbâb-ı Vefâ* anî **Gülşen-i Şu'arâ** diyü nâm **S7a** virildi.

RAVZA-İ EVVEL Pâdişâh-ı 'âdil **Ü6b** ve şâh-zâdegân-ı hûb-haşâ'il ve şâhib-devletân-ı deryâ-dil eşârındadır. **RAVZA-İ ŞÂNİ** mezkûr pâdişâh-ı nîk-nâm zamânında olan 'ulemâ-yı 'izâm ve mevâlî-i kirâm ve müderrisîn-i hûb-kelâm güftârındadır. **RAVZA-İ ŞALİŞ** sulţân-ı zamânun 'ahdinde altun başlu sancağ begleri ve defterdâr efendilerün ebyât-ı huçeste-

⁷⁸ Görünen (belirgin olan) yerde açıklamaya ne gerek vardır?

⁷⁹ Tıpkı inci gibi az söyle, seçerek söyle, senin az sözünden dünya dolar.

⁸⁰ Selâmet yükünü yere koydum, bakalım ne olacak?

⁸¹ Vatan sevgisi imandandır

⁸² Ahdî Rum güzellerinin tavrından perişan olduğu için gönül Bağdat ve 'Acem güzellerini görmeyi arzuluyor.

şifâtlarındadır. **RAVZA-İ RÂBÎ** mezkûr Dârâ-yı felek-medâr devrinde olan şu'ârâ-yı nâmdârûñ tertib-i hûrûf ri'âyeti ile nâmların ve bir kaç nazımların tahtır kıllup dergâh-ı gerdün-âşâr olan şâh-zâde-i 'âlî-tebâr ve sulţân-ı selâtin-penâh ve şâhenşâh-ı felek-destgâh Sulţân Selîm Hân-ı sipihr-iqtidâr ve hûrşid-âşâr ve şehriyâr-ı keşirü'l-efzâl ve kâmkâr-ı **BE5b** ferhunde-etvâr bî-nazîr ü mişâlân niteki vaşında naş u nigâr olmışdur. **F7b** *Kıta' li-mü'ellifihî* :

Nür-ı Yezdân kurretü'l-'ayn-ı Süleymân-ı zamân
 Hazret-i Sulţân Selîm a'nî şeh-i şeh-zâdegân
 Ahter-i burc-ı sa'âdet âsmân-ı mülk-i dîn
 Âfitâb-ı evc-i 'izzet mâh-ı keyvân-âsmân **Ü7a**
 Cüd-ı feyz-i fikreti mâ-fevķ-ı hadd-i itibâr
 'Adl ü dâdı mâverâ-yı iqtidâr-ı ins ü cân
 Fevz gül-zârında kıddi sâye-perver nahl-i ter
 Feyz deryâsında bir pâkize cevherdür o cân
 Rûm'a ihsânûñ getürmişdür 'Acem'den 'Ahdî'yi
 Yoħsa ol âvâre n'eyledi idüp bunda mekân

ve daħi mezkûr şâh-zâde-i rûzgârûñ âsitânına be-resm-i tuħfe alup gitmege eş'âr-ı âbdârdan **S7b** ğayrı bir nesne pâydâr ve pesendide-i 'âşıkân-ı hâk-sâr ve maķbûl-i ehl-i rûzgâr degüldür. Der- ta'rîf-i suħen ez- ğüftâr-ı Mevlânâ Şemsî-i Bağdâdî *Rahmetullah* **W6a**

Dürr-i deryâçe-i 'irfân suħen est
 Gevher-i maħzen-i insân suħen est⁸³
 Ez- suħen ğeşt müzeyyen 'âlem
 Ez- suħen ğeşt mükerrem âdem⁸⁴
 Ez- suħen yâft eħâdîş revâc
 Suħen âverd Nebî ez- Mî'rac⁸⁵
 Mûsâ ez- feyz-i Hudâvend-i kerîm
 Ez- suħen ğeşt müsemmâ be-Kelîm⁸⁶
 Fuşahâ- râ zi- suħen pâye bülend
 Bûlegâ- râ zi- suħen sâye bülend⁸⁷

ve daħi ravza-i dârü's-selâm Bağdâd'uñ gül gibi reng ü bûy ve hûsn-i cemâl ile ârâste nev-cevânlarına ve envâ'-ı fażl u kemâl ile pirâste olan pîrân-ı nâ-tüvânlarına hediye ola ve daħi bu cânibde mürûr-ı devr ile hâtır-ı âtır-ı erbâb-ı sürûr ve aşhâb-ı **Ü7b** 'ayş ü huzûrdan zâyil olmayup **F8a** bu bende-i du'â-güy-ı fakîrden bu risâle-i hâķîr hâtır-nişân-ı ehl-i dil ve

⁸³ İrfan gölünün incisi sözdür, insan mahzeninin mücevheri sözdür.

⁸⁴ Âlem sözle süslendi, âdem (insan) sözle üstün oldu.

⁸⁵ Sözdten dolayı hadisler revaç buldu. Nebi, miraçtan söz getirdi.

⁸⁶ Musa, kerim olan Allah'ın feyziyle, sözdten dolayı Kelîm adını aldı.

⁸⁷ Fasihlerin makamı sözdten dolayı yüksektir. Belagat sahiplerinin gölgesi sözdten dolayı uzundur.

ma'rûz-ı zamîr-i münîr-i hürşîd-tenvîri şâh-zâde-i nîkû-şaşâ'il olsun diyü hâk-i pâ-yi kimyâ-eşer ve âyine-i şab'-ı şafâ-güsterlerine ketb olunup 'arz olunur *Kıta li-mü'ellifihî:*

Cem' idüp erbâb-ı nazmı itdüm ol sulţâna 'arz **S8a**

'Âdet olmışdur şunar bende şeh-i devrâna 'arz **BE6a**

Hâk-i pâyinden biter maşşûdı erbâb-ı dilüñ

N'ola şunsa hâk-i pâye 'Ahdî-i ferzâne 'arz

Lillahi'l-hamd ki ol şâh-zâde-i güzîn rûz u şeb evkât-ı ferhunde-sâ'âtin emr-i pâdişâh-ı rûy-i zemîne ve hâcât-ı 'ulemâ-yı dîne ve mesâlih-i müslimîne mebzûl ü maşrûf idüp her an ri'âyet-güster-i erbâb-ı 'irfân ve hâmi-i ehl-i imân olup 'ale'l-ğuşuş **W6b** ehl-i nazmuñ tâlî-i necmi ğurûb idüp künc-i târik içre zâr ü zebûn olmuş iken ol kevkeb-i 'âlî-şânuñ nazâr-ı 'inâyâtı ile ve hâkan-ı hâtem-şifâtuñ terbiye-i bî-ğâyâtı ile sa'd-ı ekbere irüp gün günden efzûn ve huceste vü meymûn olmağdan hâlî degüldür. Aña binâen cân u gönülden pâdişâh-ı rûzgâruñ du'â-yı devletine ve mezkûr şâh-zâde-i 'âlî-miğdâruñ şenâ-yı rifatine meddâh u vaşşâf olan 'ulemâ ve şu'arânuñ bi-hasebi'l-imekân isimleri **S8b** bi't-tamâm ve bî-güzâf tesvîd olunup şâh-zâde-i devrânuñ nâm-ı şerîfleri ve 'unşûr-ı lañifleri ile şeref-i küllî hâşıl kılup şöhret-i tammı **F8b** ba'de'l-itmâm iş bu târih-i nîk-nâmeye meşûr düşdi. **Ü8a** *Târih-i Gülşen-i Şu'arâ:*

Gül gibi nazmı ile ehl-i dilüñ

Olsa reşk-i cinân bu ravza n'ola

Eyleyüp cem' bir yire 'Ahdî **BE6b**

Didi târih GÜLŞEN-İ ŞU'ARÂ [971]

RAVZA-İ EVVEL Pâdişâh-ı ‘âdil ve şâh-zâdegân-ı hûb-ğaşâ’il ve şâhib-devletân-ı deryâ-dil eş‘ârındadır.

Der- Evvel Sultân Süleymân Hân *‘aleyhi’r-rahme* şâhensâh-ı zamân ve hâkân-ı cihân a’nî Hazret-i Sultân Süleymân Hân ibni Sultân Selîm Hân ibni Bâyezîd Hân bin Sultân Mehemmed Hân **W7a** *Edâmallahü ‘ömrehu ve medde zillehu*⁸⁸ ol hâfız-ı dîn-i Hudâ ve hâmi-i şer’-i Muştafâ emn ü emânetle rub’-ı meskûmî şöyle hıfz u maşûn kılmışdır ki aḥâd-ı nâsdan aḥad-ı bî-kıyâs mâl-ı Qarûn idinse efrâd arasından bir ferd aña su’âl ü cevâb itmege kâdir olup **S9a** hisâb u ‘itâb idüp şikeste-bâl ü haste-hâtır idemez. Niteki râkım-ı hüruf-ı tezkirenüñ babası Mevlânâ Şemsî pâdişâh-ı mezkûruñ vaşında üç zebân ile mülemma’ bir қаşıde-i musanna’ şebt kılmışdır ki cümlesinden bir beyt gün gibi zühûra gelüp ketb olundu.

Beyt:

Ber- ser- ez- maşrıq be- mağrîb mî kered taşt- ı zerrîn⁸⁹
Şöyle emn itdi cihânı kim güneş yoldaşsuz

ḥaḳḳâ budur ki ol pâdişâh-ı felek medâr ve şâhensâh-ı Cem-miḳdâr ve **BE7a** ol Süleymân-ğaşmet Ferîdün-devlet mâl ü menâl ve câh u celâle ve ḥayrât-ı bî-ğâye ve ‘asâkir-i bî-nihâyeye mâlikdür. Rûz ü şeb ta’mir-i medâris **F9a** ü mesâcid ü büḳa’ u ‘imârât ve her anri’âyet-i ehâlî ve müderris ü mu’âbid ve envâ-ı ‘ibâdete sâlikdür ve ma’lûm-re’y-i erbâb-ı himmetdür ki ol suṭân-ı ḥâtem-sîretüñ veḳâyı’ u tev’âbin ehl-i ma’rifetüñ **Ü8b** kimi nazm ile ve kimi neşr ile yazmışdır. Bu bende-i şenâ-ḥ’ân yazmağa ihtiyâc yoḳ zîrâ ki ziyâde çoḳdur. El-ḥaḳ ol kân-ı ma’rifetüñ ve menba’-ı adâletüñ **S9b** ṭab’-ı şerifleri şîre mâyil ve zihni-laṭifleri gâyetde nazm ile kâmil ve muḥibb-i fuḳarâ olduklarına binâen maḥlaş-ı hümâyûnları Muḥibbî’dür. Türkî dilinde eş‘âr-ı bî-nihâyesi hûb **W7b** ve zebân-ı Fârisî’de güftâr-ı bî-ğâyesi mergûbdur. Bu bir iki Fârisî ve Türkî ḡazel-i bî-bedel anlaruñdur. *Kelâmu’l-mülûki mülûku’l-keḷâmî*⁹⁰ fehvâsınca teyemmünen dürretü’t-tâc-ı ḥavaşş u ‘avâm olundu.

Dîde ez- âteş-i dil ḡarḳa-i âb est merâ
Kâr-ı in çeşme zî- ser- çeşme ḥarâb est merâ⁹¹

Bî- ḥodem bî- tu vü der- âteş-i ḡam mî süzem
Zinde der- baḥr-ı tu çün morde ‘azâb est merâ⁹²

Sâḳiyâ mey be-kesî dih ki ne-dâred ‘ışḳî
Mestem ez- ‘ışḳ çî ḥâcet be- şarâb est merâ⁹³

Dîde ber- ham nihem u rûy-ı tu bînem be-ḥayâl
Der- şeb-i hicr megû dîde be-ḥ’âb est merâ⁹⁴

⁸⁸ Allah onun ömrünü uzun etsin, hükmünü uzun tutsun.

⁸⁹ Altın leğen (güneş) doğudan batıya gider.

⁹⁰ Meliklerin sözü sözlerin melikidir.

⁹¹ Gözüm gönül ateşiyle göz yaşına boğuldu, bu çeşmenin işi kaynağından bozuktur.

⁹² Sensiz kendimde değilim ve gam ateşinde yanarım, senin denizinde diriymen ölü gibi azap görürüm.

⁹³ Saki, şarabı, aşkı olmayana ver. Ben aşktan sarhoşum, benim şaraba ne ihtiyacım var?

⁹⁴ Gözümü kaparım ve senin yüzünü hayalimde görürüm, (yoksa) ayrılık gecesinde gözlerimin uykuda olduğunu sanma.

Nāle k'āyed zi-reg-i cān-ı Muḥibbī şeb-i ğam
Ez- pey-i ḥāl bih ez- çeng ü rebāb est merā⁹⁵

ve lehu eyzān

Bāz āşufte em ez- kākül-i 'anber bŷī
Beste şud cān u dilem der girih-i ebrŷī⁹⁶

Ez- ki purseḡ haber-eş yā zi- ki cŷyem çī kunem
Dil-i āvāre ki gum sāḥteem der- kŷyī⁹⁷ **BE7b, F9b**

Āh ez- īn dil ki şud āşufte-i zŷlf-i siyehī
Dād ez- īn dīde ki āmuḥte şud bārŷī⁹⁸

U be-şad luṭf derŷn-ı dil-i men cilve-kŷnān
Men-i divāne nażar mī-konem ez- her sŷyī⁹⁹

Ḥalk ğŷyend dil-i zār-ı Muḥibbī ki rŷbŷd
Rāst ğŷyem ki fŷsŷnhā-yı leb-i dil-cŷyī¹⁰⁰ **S10a, Ū9a**

ve lehu ğazel-i Tŷrkī:

Serīr-i mŷlk-i ḥŷsn ŷzre seni her kim emīr itdi
Beni zencīr-i 'ışkuñla řapuñda bir esīr itdi **W8a**

Řomazsam řañ mı bir dem ben 'aşā-yı elemi elden
Cevān idŷm ğam-ı 'ışkuñ çekelden beni pīr itdi

Egerçi sīne şadrında řarār itmedi mŷjġānuñ
Velī geçdŷkde ey şaşı kemānum dilde yir itdi

Yoluñda merdŷm-i çeşmŷm dŷketdi gevherye eşki
Diriġā şalması şudret beni yoķluķ řaķīr itdi

Meger bād-ı řabā irdi Muḥibbī zŷlf-i dildāre
Dimāġın şubḥ-dem dehrŷñ yine mŷşġ ŷ 'abīr itdi

Der- zıkr-i ğŷftār-ı **Hazret-i Sultān Selīm Ḥān Meddallahu Te'alā 'ŷmrehu ilā yevmi'l-mīzān**¹⁰¹ Dŷrr-i şadef-i yegāne-i devrān ve ḥalef-i ferzāne-i āl-i 'Oşmān zāt-ı kerīmleri ve ḥulķ-ı 'azīmleri **S10b** ve şab-ı selīmleri dīn ŷ diyānetle marŷf ve 'adl ŷ 'adāletle mevşŷf dāimā kemāl-i luṭf ile ri'āyet-i erbāb-ı dil ve hemīşe iḥşān-ı bī-dirīġ ile iltifāt-ı merdŷm-i efāzıl kıilup vādī-i şehāvetde şānī-i Ḥātem ve meydān-ı **BE8a** şecā'atde mānend-i Rŷstem ve ḥasenāt-ı bilā-nihāyeti bir mertebededŷr ki şıyt u şadāsı memālik-i 'āleme irişmiş ve rezmgāh-ı a'dāda fetḥ ŷ zaferi bir derecededŷr ki āvāz-ı pŷr-mehībi āsmān-ı heftŷme velvele

⁹⁵ Gam gecesi Muhibbī' nin can damarından gelen inleme, benim için çeng ve rebabdan daha iyidir.

⁹⁶ Anber kokulu kakül yüzünden yine perişanım, canım ve gönlüm kaşımın kıvrımına (dŷġŷmŷne) baġlandı.

⁹⁷ Bir mahalde kaybettiġim gönlŷmŷn haberini kimden sorayım, ne yapayım?

⁹⁸ Siyah bir zŷlfe tutulan bu gönlŷn elinden ah, bir yŷzŷ görmeye alışan bu gözŷn elinden imdat.

⁹⁹ O, yŷzlerce lŷtufla gönlŷmŷn içinde cilve ederken, ben deli her taraftan bakmaktayım.

¹⁰⁰ İnsanlar derler ki Muhibbī'nin ağlayan gönlŷnŷ kim çaldı? Doğru söylüyorum, bir gönŷl alıcının dudaġına efsunları (çaldı).

¹⁰¹ (Allahŷ Teala mizan ġŷnŷne kadar ŷmrŷnŷ uzun etsin).

bırakmış. Ol şîr-şerze-i rûz-ı heccāv ol bebr-şiken-i a'dānuñ kemān kullanmakta kuvvet-i bāzū-yı zūr-bāzı mānend-i Sa'd Vaqqas Ğāzî şöyledür ki kemān-ı Rüstem-Dāstānı çeküp destine alsa ol kemān-ı fetānet-nişānı **F10a** bir çekmek ile şikeste ve müşāhadesinden ol pehlevān-ı zamānı dem-beste kılmaları muqarrerdür. **Ü9b W8b Beyt**

Kemān-rā çün ān şeh berāred be- zih
Zi- her gūşe-eş na'ra āyed be- zih¹⁰²

ve hiddet-i nazarı oğ atmada bir hūdūddadır ki hadeng-i qavs-ı qazā vü kader anlarıñ tîr-i müşikāfı yanında zerre kadar kār-ger olmaz. Niteki vaşında zübde-i erbāb-ı fazl ü kemāl olan bende-i dā'ileri Celāl bir beyt-i pür-hayāl dimişdür şebt olundu. *Maṭla* :

Gerçi dirler o şehūñ qavsi qazā tîri kader
Tîr-i per-tāv idemez qavs-i qazā tîri kadar **S11a**

Zîrā ki biñ tîr-i per-tāvı birbirinūñ ardınca atsa qılca nişānı şaşurmaz. *Beyt Hilālî gūyed*:

Ustuḥ'ān rā eger nişān gerdî
Tîr rā mağz ustuh'ān gerdî¹⁰³

Mānend-i ejder-āteş-feşān olan tūfeng-i cān-sitānuñ isti'mālinde şöyle kāmildür ki ele alduqda küh ü şahrāda olan naḥcîrlerūñ biñ cānı olsa kaçup önünden biri cān qurtara maya ve nezzāresinden bir rūḥ-ı Behram-gür **BE8b** ve yüz biñ cān-ı gîv-veş hacel olur ve 'arşa-i belāgatde suḥen-güzār ve meşned-i 'izzetde şehri-yār-ı kām-kār ve ol deryā-yı ma'arife dürr-i yekdāne olan sulṭān-ı zamānuñ ve ol umūr-ı salṭanātında re'y ü tedbîr ile yegāne olan pādîşāh-ı cihānuñ her diyārda hezerān münşiyān-ı faşāḥat-güzār ve şā'irān-ı **S11b** belāgat-şî'ār gül gibi gülistān-ı efkārda bülbül-i gülzār ve şekeristān-ı ebkārda tūṭî-i şeker-güftār olup her dem medḥ ü şenā itseler **W9a** biñden birini 'yān u beyān idüp taqrîr ü taḥrîr idemez. *Mısrā* :

Ey der- evşāf-ı kemāl-i tu zebānhā ebkem¹⁰⁴

Zāt-ı ḥuceste-eṭvārı 'ilm-i edvārde **Ü10a** pîşrev-i ehl-i Ḥicāz u 'Irāk ve maqāmāt-ı 'Acemi bilmede büzürg ü küçek içre tāk ve tab'-ı güher-rîzleri ve ḥāṭır-ı 'āṭır-ı 'anber-āmîzleri cānib-i nazma māyil ve maḥlaş-ı ferḥundeleri Selīmî idüğü ma'lūm-ı merdüm-i efāzıldur. El-ḥaḳ kalb-i selimlerine mutābîḳ ve ḥulḳ-ı 'azîmlerine muvāfiḳ olmuşdur. Niteki eş'ār-ı dürrer-bārı vaşında dinilmişdür. *li-mü'ellifihî* :

Yiridür nām-ı şerîfî şebt olursa surḥ ile
Yazılır 'ādet durur altunla ekşer ser-suḥen
Nazm-ı pākinūñ gören şaf şaf sūtūrun didi kim
Mülk-i nazmı tūtmağa çekmiş durur leşker suḥen **S12a**
Nazm-ı devletde ola ism-i şerîfūñ şāh beyit
Nitekim nazm ile virür 'āleme zîver suḥen

¹⁰² O şah okunu çekince her yanından yaşa diye na'ra gelir.

¹⁰³ Eğer kemiğin nişanı olsaydı, okun özü kemik olurdu.

¹⁰⁴ Senin kemalini vasfetmede diller tutulur.

Ma'lûm-re'y-i zürefâ-yı rûzgârdur ki ol şâh-zâde-yi gerdûn-medâr ve sulţân-ı 'âlî-tebâruñ eş'âr-ı dürer-bârı ve kevkeb-i nazm-ı pür-envârı gün gibi meşhûr u 'ıyân ve **W9b** efvâhda mezkûrdur ve fużalâ-yı zamân ve şahâyif-i rûzgârda mestûr ve maqbûl-i tab'-ı pîr ü cevân olmışdur ve bu bir kaç ğazel-i pür-meşel anlaruñ netâyic-i tab'ındandır. Kâlem-i leţâyif-nigâr ve kilik-i seh âr-fisârıla şebt olundu. **Ü10b** *Ĝazel*:

Yüzüñden zülfî sür keşf-i hicâb it
Cemâlüñ mihr ü mâhın bî-nikâb it

Nazar kıll çeşm-i mestânuñla bir dem
Anı gel şevk ile mest ü harâb it

Lebüñ emsem olur mı haste câna
Tabîbüm gel mürüvvet kıll cevâb it

Şakın göz degmesün hüsnüñ ğüline
Raķîb-i bed-nazardan ictinâb it

Dilâ zulmetde budur âb-ı hayvân
Nihânî şebde nüş-ı la'l-i nâb it

F11b

İrişdi hadd-i ğülgüne haţ-ı yâr
Ĝöñül şerh-i ğamın yaz bir kitâb it

BE9b, S13a

Leb-i meygûnı şun cânâ Selîme
Yeter hicrân ile yaşum şarâb it

ve lehu eyzân :

Leyli zülfüñ sihr-i ğamzeñ 'aql u cânum aldılar
Eyleyüp Mecnûn beni şahrâ-yı 'ışka şaldılar

Ĝörelî hüsn ile sen Yûsuf-cemâli ğözlerüm
'Aql u dil çâh-ı zenehdâna düşüben kaldılar

Cân ü ğönlüm leblerüñ şevkine kanzîl mest olup
Şabr elinden şîşe-i nâmûsı yire çaldılar

Leblerüñ câna şarâb imiş ğörinür şu gibi
Şevk ile 'aţşân idüp yok yire cânum aldılar

W10a

Dişlerüñ dürrin Selîmî vaşf idelden 'aql u dil
Baş u câmı terk idüben baħr-ı 'ışka taldılar

S13b

ve lehu eyzân :

Ĝâlüñ ile zülfüñ el bir eylemiş
Dilleri dâm ile naħcîr eylemiş

Hulķ ile sen bir meleksin kim Ĝudâ
Şûret-i insânda taşvîr eylemiş

Ĝân-ı vaşlı halka kısmet idicek
Hicrûñi Ĝaķ baña taķdîr eylemiş

Ü11a

Şanasun naqqâş-ı kudret kaşuñı
Nündur nür üzre tahtır eylemiş

‘Arız-ı dilberdeki haç ey Selim
Düd-ı āhuñdur ki te’sir eylemiş

Ü11b

SULTÂN MURÂD HÂN : Nür-ı çeşm-i şeh-zâde-i âfâk ve sürür-ı sîne-i sultân-ı bî-nifâkdur. Zât-ı şerîfleri cā-nîşîn-i Husrev-i rüy-i zemîn ve şâhenşâh-ı cem-âyindürler haqqâ ki Haç celle ve ‘alâ cevâhir-i ervâhı ecvâf-ı aşdâf-ı eşbâhda terbiyyet ile hüveydâ ve şâni-i bî-çün rükûm-ı şûrî elvâh-ı ecsâmda kudret eliyle peydâ ideli bunlaruñ gibi bir gevher-i pāk ve bir ahter-i sa’adet-mend-i bî-bāk āsmân-ı rifatünde raşşân u tábân itmemişdür. El-hâşıl ol kân-ı mürüvvet ve pesend-i selâtin-i pür-şevket envâ-ı ‘ulûma bi’t-tab’ mâyil ve her bir fende ābâ vü ecdād-ı pākize nihâdları gibi kâmil ve şâh-zâde-gân-ı pāk-siret içre şâhib-marifet ve meydân-ı şece’âtde kavî-himmet ve bezmgâh-ı ‘âlemde iltifât-ı bilâ-nihâyât ile dest-gîr-i üftâdegân-ı nâ-şâd ve murâd-bağş-ı bende vü ‘azâddurlar. Zîrâ ki bāb-ı hâcet revâsında erbâb-ı maqşûd gibi Hâtem bir gedâ-yı dün ü kemter ve ‘arşa-i zemînde zamānuñ Kahramānları bî-nevâ-yı zebûn ü aḥḳar ve hıdmet-i şerîfînde olan bende-i nâçizlerün eñ ednâsı Feridûn-ı cihân ve dergâh-ı bî-iştibâhlarında her bir kimesne çâkerlerinüñ efkendesı Keykubād-ı zamân ve tâc-bağş-ı pîr ü cevândur. El-haḳḳ kevâkıb-i āsmân-B9a re’fet ve âftâb-ı tábân-ı ‘azmet rûz ü şeb tâlib-i fazîlet olup üç zebân ile isti’âr buyurmayup nükte-dân olmağın eş’ârı der-güş-ı şâhibân-ı vaḳâr ve vird-i zebân-ı şâhân-ı ‘âlî-tebârdur. Bu ğazel-i mülemmâ ki fenn-i şîrde ğâyetle muşanna’ vâkı’ olmışdur şebt olundu. **F12aĠazel** :

*A’samtu ilâ rabbî hüve’l-ḥayyü’l celîlu
Ferden âḥeden muḳtedîrullahi cemîlu*¹⁰⁵

Ḥâlümü ne hâcet ki beyân ide zebānum
*Eddem’u mine’l-aynî ilâ- ḥâli delîlu*¹⁰⁶

Elbetde bu ḥâlümden o yârüñ ḥaberi var
*El ḳalbü minel ḳalbi ile’l-ḳalbi sebîlu*¹⁰⁷

‘Aşık nice sağ ola çü senden ola ayru
*El ‘âşıḳu min hicrike fânin ve ‘alîlu*¹⁰⁸

Ḥaşâ ki Murâd ayruya meyl eyleye senden
*Kalbün leke min mehdin ile’l-laḥdi yemîlu*¹⁰⁹

Bu bir iki beyt daḫi anlaruñdur.

La’lünden aldı âl ile ğonce leḳâfeti
Zülfünden aldı sünbül-i ğarrâ ḩarâveti

Bekle Murâdî işiğüñi dâim ol şehüñ
Bulmaḳ dilersenî iki cihanda sa’adeti

¹⁰⁵ Diri ve şanı yüce olan Rabbime sığındım. Bir tek Allah'ın muktedirliği güzeldir.

¹⁰⁶ Gözümde akan yaş halime delildir.

¹⁰⁷ Kalp kalpten kalbe yoldur

¹⁰⁸ Aşık senin ayrılığından perişan ve hasta olmuştur.

¹⁰⁹ Kalp senindir, beşikden mezara kadar sana meyleder.

SULTÂN MUŞTAFÂ : Tâlib-i erbâb-ı kemâl ve râğıb-ı aşhâb-ı câh u celâl ve bezl sâz-ı mâl ü menâl idi. Ol kân-ı mürüvvet ve şadr nîşîn-i 'işret 'ale'd-devâm şürb-i 'âm ve câm-ı Cem nûş idüp bâde-i ğafletle bî-hōş düşüp güftâr-ı bed-kirdârı gūş kılup hılâf-ı re'y-i sulţân-ı âlem ve zübde-i selâţin-i Cem-ħaşem-kâr olmuş anuñçün pāye-i salţanâtdan ve pirāye-yi devletden **S14a** naħl-i vücūdı ber-ħürdâr olmamış. Sene tis'in ve tis'â mi'ede emr-i pâdişâhî ile boğıldı. Mekr-i Rüstem târiħ vâkı' **BE10a** olmuşdur. Mezârı Burûsa'dadur. Tâbî'at-ı şirriyyesi bed olmamağın maħlaş-ı ħâlişleri Muħlişî vâkı' olmuşdur. Bu bir iki beyt anlaruñdur ki taħrîr ü taħrîr olunur *Beyt* :

Mû-be-mû ğisûlaruñ kılmış iħtâ gerdenüñ
Mâhtâbı şanasun kim kâplamışdur hâleler
Bağrumı pergâle pergâle kılupdur tîğ-ı ğam
Muħlişî çeşmümden ağan kândur ol pergâleler **F12b**

SULTÂN MEĖEMMED: Pâdişâhımuzuñ ħalef-i ercmeni ve püser-i hüşmeni idi lâkin âsmân-ı devletüñ kemâl-i bî-mişâli ve şekeristân-ı belâğatüñ tûti-i şirîn-maķalı ve gülzâr-ı cemâlüñ **W10b** nev-res nihâli iken şarşar-ı bād-ı fenâdan gülbin-i kâddi şikest ve dest-bürd-i ecele pây best olmuş. Ol pertev-i dîn-i nûr-ı Muħammedî şehzâdelerüñ ser-âmedi idi 'âlem-i fâniden dârü'l-beķāya rıħlet idüp kûşe-i 'uzlet iħtiyâr idindi. Ol şehriyâr-ı nâmdârüñ mezâr-ı şerîfi İstanbul içinde vâkı' **S14b** olmuşdur. Bu eş'âr-ı ħazîn **Ü11b** anlaruñdur. Ėaylice 'aşıķâne ve ħasb-i ħâl-i dil-i dîvâne olmağın bî-bahâne şebt olundu. *Beyt*:

Ol saçı leylî umardum baña mecnûnum diye
Gezmesün gelsün belâ tağında maħzûnum diye
Yoluña cân virmege anuñçün iķrâr eyledüm
Ėabs idüp çâh-ı zeneħdânuñda medyûnum diye

[*Diger*] : Her kaçan ruhsârını 'arz itse dilber gül gibi
Nâleye başlar görüp bî-çâre dil bülbül gibi

SULTÂN BÂYEZİD: Şâhî maħlaş iderdi. Fünûn-ı ma'ârifle ferîd iken âhirü'l-emr bermuķteza-yı maħlaş ol nîkû-nijâd emr-i şerîfe inķiyâd itmeyüp **BE10b** eşĖâş-ı bed-nihâduñ mekr ü hîlesine itimâd ü itikâd idüp pend-i peder-i ercmenin gūş kılmayup birâder-i hüşmendine 'adâvet ü ħuşümet itmiş ħuķuķ-ı sâbıķayı ferâmüş kılmış. Keyfiyyet-i ħâlî meşhûr kütüb-i **Tevâriħ-i âl-i 'Osmânî**'de meşûr ve mezârı Sivâs'dadur. Ol merĖûmdan bu ğazel **S15a** merķûm olundu. Ėasb-i ħâlî olduğı ma'lûm-ı merdüm-i her merz- bûmdur. *Ėazel* :

N'ideyin zâyi' idüp tûl-i emelle nefesi
Ėalmadı zerre ķadar dilde bu dünyâ hevesi
Kârbân-ı reh-i iķlîm-i 'adem menzilinüñ
Tōķınur oldı dilâ sem'üme bang-i ceresi **F13a**
İztirâbı ķo gel ey murğ-ı revân şabr eyle
Eskiyüp işte ħarâba varıyor ten ķafesi

Gâfil olma gözüñ aç dîde-i Hağ-bîn ola gör
 Hor görme has ü hâşâk ile mür ü megesi
 Şâhî-i bî-kes ü bî-mâr u kîne-kâre ne gam
 Sen olur iseñ eger bâr-ı Hudâ dest-resi

SULTÂN CİHÂNGİR: Pâdişâh-ı Süleyman-bârgâh ve sultân-ı Cem-penâh hazretlerinüñ ferzend-i dilbendi idi. Evân-ı cevânîde devr-i zamânededen asîb irişüp ol şeh-zâde-i **Ü12a** cihâna 'arşa-i rüzgâr-ı nâ-hemvâr teng ü tar **B10a** görünüp cihân-ı bî-vefâdan bûy-i vefâ görmeyüp şehir-i Halep'de 'âlem-i beğâyâ cân atup revâne oldu. **W11a** Târih-i mevti sene sittîn ve tis'â mi' edür ve merhûm-ı mağfûruñ mezârı İstanbul muğâbelesinde Top-hâne'dedür ve mezkûrûñ mağlaş-ı şerîfî Zâîfî'dür. Hey'et-i ten-i nañîfî ma'lûm-ı ehl-i hâl ve kuvvet-i zihn-i lañîfî ber-kemâl imiş. **S15b** Ahyânen tab'-ı veğğaddan nazm-ı belâgat-mazmûn mânend-i dürr-i meknûn rişte-i nazma çeküp der-güş-ı erbâb-ı hüş kılmadan hâlî olmaz imiş. Bu mağla' u beyt anlaruñdur şebt olundu.

'Ağl ü fikrüm târumâr iden bu gîsûlar mıdur
 Yoğsa ruhsâruñdaki bu hâl-i hindûlar mıdur **BE11a**
 Dir gören müjgânlaruñ altında cânâ gözlerüñ
 Hañçer altında yatur şayd olmuş âhûlar mıdur

ŞEMSİ AHMED PAŞA : Ol âftâb-ı burc-ı kemâl ve mâhtâb-ı câh u celâl eş'âr-ı dürrer-bârda gevher-şî'âr Şemsî mağlaş ihtiyâr itmiş. Pâdişâhimizuñ devâm-ı devletinde ve eyyâm-ı sa'âdetünde hâlâ 'izzet ü hürmetle Rûm İli beglerbegisidür. Kevkeb-i tab'-ı mustaqîmi âsmân-ı marifetde mâh-ı tamâm gibi tâbân ve gevher-i zihn-i selîmi ma'den-i faşâhatde mihr-i dirâhşân gibi rağşândur ve hadd-ı zâtında pâk-neseb ü 'âlî-hasebdür. Zîrâ ki ecdâd-ı büzürgvârı ve âbâ-yı **F13b** ferhunde-âşârı aşâb-ı seyyîd-i yevmü'l-vaîd olan Hâlid bin Velîd neslindendür. Cân u dilden şamîm-i kalbden rûz ü şeb hıdmet-i pâdişâh-ı vâlâ-güher ve muşâhib-i sultân-ı felek-destgâh zerre perver atduğı *azharu mine's-şemsî*¹¹⁰ dür. Ebyât-ı 'âşîkânesi gün gibi meşhûr-ı 'âlem ve kelimât-ı rindânesi pesendîde-i benî-'âdem ve şu'arâ içre şâhib-dîvândur. Bu gâzel ki hep hasb-i hâl-i 'âşîkândur mihr gibi **S16a** zühûra gelüp leme'an u dirâhşân olup şebt olundu. *Gâzel :*

Sîneme yâre uran hañçer-i dil-cüyuñdur
 Dili medhûş iden ol kâkül-i hõş -büyuñdur
 Tolansun ne 'aceb uçmağâ küy-i yâre
 Çeken ey dil seni ya hâküñ ya şuyuñdur **Ü12b, W11b**
 Ser-be-ser vâdî-i gülzâr-ı mağabbetde bugün
 Bülbüli mest iden ey gonce dehen rüyuñdur **B10b**
 Beni katl itmege kaşd eyler imiş gamzelerüñ
 'Aşîk öldürmek ezelden bilirüz hüyuñdur
 Nice biñ bendeñi sen dâm-ı belâya şalduñ
 Bend iden Şemsî'yi zülfüñdeki bir müyuñdur

110 Güneşten daha açık.

CENÂBÎ PAŞA : Pâdişâh-ı âsmân-menzilet ve sultân-ı keyvân-rifatûñ **BE11b** sâye-i himâyet ve pirâye-i devletünde Anañolı paşası iken fevt oldu. Fikr-i bülendi sarây-ı ma'ânide 'âlî-cenâb ve tab'-ı pür-zîveri hâll-i mu'ammâda **S16b** peyrev-şihâbdur. Zamân-ı hayâtında rûz ü şeb tetebbu'-ı eş'âr-ı şu'arâ-yı selef idüp deryâ-yı ma'ârifetde dürr-i şâdef-i hüner olup sözleri mağbûl-i bañr ü berr olmuşdı ve şâhbâz-ı himmeti hüma-pervâz olduğına bu ğazel şâhid-mağâl ve mübeyyen-i hâl vâkı' olmuşdur şebt olundu. *Ğazel* :

Şâhbâz-ı himmetüm kim evc-i istiğnâdadur
 Âşiyân-ı dehre ÷onmaz menzili a'lâdadur
 Hür bağma dürr-i eşk-i dâde-i hün-bâruma
 Kim ser-i peyvendi anuñ bir ulu deryâdadur
 Bâl açup seyr eyledüm şâhbâz-ı kâf-ı kudreti
 Bu kerâmet şanma tenhâ şehper-i 'anğâdadur
 Dil kesilmezse 'aceb mi sen kamer-ruhsârdan
 Zerrenüñ ser-riştesi mihr-i cihân-ârâdadur
 Kays-ı bî-dil semtine çekdi Cenâbî rahtını
 Kâbil-i şâgird olanuñ ğayreti üstâdedür

PİRÎ PAŞA *Yesserallahu mâ yeşâ¹¹¹*: Ramazân-zâde diye efvâhda meşhûr ve elsîne de mezkûr aşl u ensâb ile kâmbîn ü kâmyâbdur. Zamân-ı evâ'ilden âbâ ve ecdâd-ı nîkû-nejâdı ile pâdişâh-ı 'âlem ve Sultân-ı Dârâ-ğaşemüñ âbâ ve ecdâd-ı pâkize nihâdlarına ihlâş u şadâğatle **Ü13a** hıdmet ide gelmiş eben 'an ceddin server ibni serverdür. Zât-ı huçeste-şıfâtı bî-nağîr ve tedbîr ü re'y ile perverişin-zamîr ve bağt-ı hümayûnı âsmân-ı hünerde mihr-i münîr gibi pâk tenvîr olup hemîşe tâlî' u lâmi' olmuşdur. Ol mîr-i nîkû-nihâduñ nahl-i vücud-ı hüner-nümâsı şehir-i Adana'da neşv ü nemâ bulmağın mezkûr şehirden ta'dâd olunur. Aña binâen ğasbete'n-lillâh tarîğ-ı ğayr u ğasenât ile mescîd ü medrese vü imârât binâ itmege çok dînâr **B11a** şarf kılmış ve anlaruñ mühimmât u meremmâtî için ba'zı yirlerde emlâk vağf itmiş. Muğeddemâ pâdişâhuñ emr-i 'âlîsiyle ber-güzîde-i emâşil ü akrân olup diyâr-ı Karaman'a ve iki nevbet vilâyet-i Şam'a paşa ve 'adl ü dâd ile şâhib-livâ ve girüdâr ile ferzâne ve iğsân ile herkesi murâda irgürmede bî-nağîr-i zamân ve mağbûl-i pîr ü cevân olmuş ve her câyi mağdem-i şerîfinden reşk-i riyâz-ı berrîn ve ğayret-i hür u 'ayn itmiş ve müşârünileyhüñ şehir-i Adana mevlid-i lağîfleri olmağın ğâh u bî-ğâh şehir-i mezbûrda olan imârâtuñ ahvâlin tecessüs ve ne hâlde idüğün su'al itmeden hâlî olmazlar imiş ve ba'zı beglerüñ zûlm ü tühmedîsinden ğarâb u bî-tâb olmağ üzredür diyü mesmû-ı şerîfleri olmuş hemân nür-ı merğamet ve ziyâ-yı 'ağufet ile ol me'vâ-yı ferâh-bağş ve ol cây-i dil-keşi ta'mîr ve her küşesinde bir temâşâğâh-ı dil-peğîr ü pür-şafâ itmek müdde'â itmişler. Mağabbet-i vağan-ı aşlî bir ğadde ğöñlünde ğâlib imiş ki mezbûr şehirde sancağâ tâlîb olup pâdişâh-ı câh u celâl dergâhına **Ü13b** 'arğ-ı hâl işâl itmiş. Ol dergâhda 'arğı mağbûl ve murâdâta vüşûl bulmuş. On dört kerre yüz biñ ağçe ile beg olmuşlar. Bu bende-i ser-geşte ol şehre irdükde evşâf-ı ğamîdelerinuñ biñden birin bir ğaşîde-i şikeste-bestede nazm idüp hâk-i pây-i

¹¹¹ Allah umduğunu (istediğini) kolaylaştırsın

şerîflerine ve 'izz-i hubûr-ı laṭîflerine revâne itdükdən soñra bir nice beyt kalem-i dü zebân ile bu evrâk-ı perişâne şebt olundu. *Nazm* :

Zübde-i pîr ü cevân eşref-i ebnâ-yı zamân
 Şâhib-i aşl u neseb ḥâzret-i Pîrî Paşa
 Tuyî ân şâ'ir-i pâkîze suḥen kez ser-i luṭf
 Lezzet-i zevk-ı kelâm-ı tu buved rûḥ-fezâ¹¹²
 Kîst ğayr ez- tu der- in şehre eben 'en ceddin tâ
 Mescid ü medrese sâzed zi- 'aṭâ zi- behr-i Ḥudâ¹¹³
 Reh-revân-râ neresed memleket-i ḥıṣ be-bâd
 Geşte in şehre be-devrân-ı tu bih ez- heme câ¹¹⁴
 Kes ne-nâled diger ez- bîm-i ğarîbî hergiz
 Z'ân ki geştet cenâb-ı tu melâz-ı ğurebâ¹¹⁵

B11b ḥaḳḳâ budur ki celle ve â'lâ cevâhir-i ervâḫı aşdâf-ı eşbâhda tertîb ile hüveydâ ve şânî- i bî-ḥûn ki ruḳûm-ı şûrî elvâḥ-ı ecsâmda ḳudret eli ile peydâ ideli bunlaruñ gibi aşl u nesebi gibi bir güher-pâk ve merâtib ile bir 'âlî-ḥasebi ḥâkden tevâna atmamışdur. Mezkûruñ ṭab'-ı dürer-bârî ṭarz-ı eş'ârda ḥüb ü merġûb maḥlaş-ı pâki Riyâzî ve ğüftâr-ı âbdârından herkes müterâzî olmışdur. Ḥâzret-i pâdişâh-ı mülk-ârânuñ şâh-zâdeleri Sulṭân Selîm Ḥân ve Sulṭân Bâyezîd Ḥân ceng ü cidâl idüp ara yirde nice dilâverler ḳatlı ü pâmâl olup 'âḳıbetü'l-emr Sulṭân Selîm Ḥân nâşır u menşûr ve 'adâyı maḳhûr ḳılduḳda Sulṭân **Ü14a** Selîm Ḥân mezkûruñ medḫinde paşa-yı müşârünileyh bir ḳaşîde-i pür-me'al nazm ḳılmış. Cümlesinden üç beyt raḳam olundu. **F15a** *Şîr* :

Gird-i râhuñ gözlerüme sürme-i fetḥ ü zafer
 Eyledüm ihlaş ile ḥusrev ü 'âlî-güher
 Aşdiḳâ-yı devletüñ olsun hemîşe ser-firâz
 Gerden-i a'dâñı maḳṭu' eyleye tîĝ ü teber
 Pençe-i ḳahrundan a'dâya ḥalâş imkâmı yoḳ
 Pîşe-i rezm içre şâhâ şîrîn ersin şîrîn er

Bu ğazel-i bî-bedel-i pür-meşel anlaruñdur şebt olundu. *Ġazel* :

Dilberâ esrâr-ı la'lüñden olupdur ḥayretüm
 Mest-i işḳuñ olmayan bilmez benüm keyfiyyetüm
 Ṭal'atüñle zerreveş bizi getürdüñ ḥâkden
 Sebze yirden göge vardur âftâbum minnetüm
 Tâb-ı mihrüñle ne var rifat bulursam ben ğubâr
 Ḥâk-i pâyüñdür şehâ başumda tâc ü devletüm

¹¹² O temiz sözlü şair sensin, öyle ki lutf ile, senin sözünün tadı ruhu güzelleştirir, rahatlatır.

¹¹³ Allah rızası için, bu şehirde atalarından bu yana, bağış yoluyla mescit ve medrese yapan senden başka kim vardır?

¹¹⁴ Yolcuların memleketlerine rüzgar zarar vermez. Bu şehir senin devrinde her yerden daha iyi hale geldi.

¹¹⁵ Kimse garip kalma korkusuyla inlemez artık, çünkü senin zatın gariplerin sığınağı olmuştur.

Başum ol servüñ ayağına koyardum cehd ile
 Gör ki nıce devlete irgürdi 'ālī-himmetüm
 Göz ucu ile nazār kıлмаğ umarum öliceğ
 Ol güzeller şāhınuñ yolunda eyleñ tertībüm

Ü12b TEMERRÜD 'ALİ PAŞA : Sultān-ı kişver-küşā ve pādişāh-ı 'ālem-ārānuñ 'ināyāt-ı bī-ğāyātı ile Anaṭolı paşasıdır. Sābıkan diyār-ı Bağdād'dan münfaşıl olduğda bu bende-i faķır ol yār-ı bī-nazır ile Sivas'a gelüp müddet-i medīd hıdmetlerinde olup envā'-ı lütūflarına mazhar düşmişdür. Hadd-ı zātında tarīķ-ı 'ulūmda ma'ārifle pür-marifet ve meydān-ı şece'ātde 'ālī şıfat

Tañrı aşlanı 'Alī haķķı ki a'dā gözine
 Pışe-i rezm ü şece'ātde odur şır-ķadem

zebān-ı Fārisi'de bī-nazır ve Şāh-nāme ile tevāriḥ-i selātin-i māzī bilmede gereği gibi dilir kütüb-i şürūṭ-ı fıķıhda mütāla'ası dil-pezīr ve mü'ellif-i tezkire hıdmet-i şeriflerinde müddet-i medīd olmuşdur. El-ḥaķ rüz ü şeb taḥşil ü tekml-i fazīlet idüp muḥıbb-i ehl-i tecrīd olmağın aķrānı içre kemāl ile ferīd ve hadd-ı zātında emāret ü eyālet ile dervīş-nihād u pāk- itikād ve şāḥib-'adl ü dād kimesnedür. Zīrā ki **F15b** hemīşe evķāt-ı hamsede sātīn taķvā vü ṭahārete ve şavm ü 'ibādete şarf itmegi kendüye farz-ı 'ayn bilüp aña bināen Haccü'l-Hārameynü'ş-şerīfeyn ile müşerref olmuşdur. Bu maṭla'-ı Fārisi ol nıkū-şi'ār-ı 'ālī-himmet-i gülzār-ı 'ālemüñ cefā-yı hārından be-tarīķ-ı şıķāyet şebt itmişdür

Ruste ber- gird-i dü çeşmem her ṭaraf şad hār-ı ğam
 Mī-ḥored her laḥza şad āb-ı ğam ez- seyl-i sitem¹¹⁶

Menem ān- 'andelīb-i ğam keşīde
 Gulī ez- gülsen-i 'ālem ne-çīde¹¹⁷

[*Diger*]: Şāh-ı ḥayāl-i yār dile her kaçan gelür
 Şan şehir-i Mışra Yūsuf-ı gül-pirehen gelür

Ü13a ḤASAN PAŞA *Aḥsenallahu Te'alā şānehu*¹¹⁸: Āb-rüy-i memālik-i 'ālem ve mesned-i şāhān-ı gerdün-ḥaşem olan Koşantīniyye'dendür lākin vālid-i ercmendi şadr-nişin-i serāçe-i ḥātır-ı selātin ve maḥrem-i ḥalvet-serāy-ı zāmāyir-i erbāb-ı dīn olmağla vezīr-i sultān-ı bā-temkīndür

Āşaf-ı pādişeh-i Rüm Meḥemmed Paşa
 Görmemiş şadr-ı vezāretde nazīrin ādem

El-ḥaķķ vüzerā silkinde aña beñzer bir umūr-dīde ve efāl-i pesendīde vezīr-i sencīde bu dīde-i remed-dīde görmemişdür. Sābıķü'z-zıkr anlaruñ nazār-ı himmeti ile şāḥib-'izz ü iķbāl ve aḥlāķ-ı ḥasene ile bī-mişāl ve nihāl-i ḥayāt-efzāsı ešmār-ı hūnerle bārver ve neşv ü nemā resān-ı naḥlis-tān-ı baḥr u berrdür. ḥaķķā ki 'ālem-i şebābda mānend-i Efrāsiyāb ve

¹¹⁶ İki gözümün etrafında yüzlerce gam dikenini bitti, her an gözüm zulüm selinden yüz gam suyu içiyor.

¹¹⁷ Ben gam çekmiş ve ālem gülseninden bir gül dermemiş bülbülüm.

¹¹⁸ Allahu Te'alā onun şanını güzel etsin.

Çahramân-ı zamân fehm ü firâsetle Sührâb-ı yegâne-i cihândur. Bu gâzel-i bî-bedel anlaruñdur sebt olundı. **F16a**

Âteş-i hasret-i dildâr ile dil yanıkđur
 Dem-be-dem dîdelerüm şubha dek uyanıkđur
 Seni sevdiğüme düşmen n'ola inkâr itse
 'İşk hâlâtına ancak o Hudâ tanııkđur
 Kızılıırmağa nice beñzedeyin eşkümi kim
 Bu dem-i şâfdur o şâfi şu bulanıkđur
 İşigüñ itleri ile n'ola yoldaş olsam
 Bu kuluñ ululuğa pâdişahum lâyııkđur
 Hasan'a kılma cefâlar güzelüm ihsân it
 'Âşık-ı şâdıka cevır eyleme kim yazıkđur

Ü13a MEHEMMED PAŞA : *Dâmallahu zılâlehu ilâ- yevmi'l-beķâ*¹¹⁹ Husrev-i gîti-küşâ-yı gerdün serîr-i fermân-fermâ-yı be-istiķlâl-i 'adimü'n-nazîrû'd-dârec ilâ-rıdvân El-meliki'l-mennân mağfûr-ı mebrûr Sulţân Süleymân'ıñ eyyâm-ı ma'delet-encâmlarında peder-i besât-i hüviyyet-güsterleri Çapudan Şâlih Paşa dimekle ma'rûf ü meşhûr ve elsîne-i eyyâmıda tedbîr-i işâbet-i ğâyet ve şecâ'at ü şehâmet ile mevsuf u mezkûrdurlar. Ber-muktezâ-yı en'amü'l-mâlû's-şâlih kendüleri dağı vâlid-i nîkû-sîr pâkize-güherleri gibi sabbâh-ı rûy-i deryâ ve bâdbân-ı himmet ile menâzil-peymâ deryâ-yı cezâyir vilâyet-i Rûm'a sâye-i iclâl şalup emşâl ü akrânından mümtâz ve huşk ü ter ve belki sefid ü siyâha fermân-rân ü ser-efrâz olmuşlardur. Merreten ba'de uđra şevket ü efâl ve rifat ü iķbâl ile Laħsa'ya ĥâkim-i kâmerevâ ve âvâze-i 'adl ü insâfları irâb ü ağşam berârî vü şehârînuñ etrâfına tâ sevâd-ı e'âzım-ı Hindistân'ıñ eşher-i âmâkin-i eknâfına vüşul bulup sükkânın **F16b** zıkr-ı ĥayrları ile raţbü'l-lisân itmişlerdür. Ĥaķķe'l-insâf bir zât-ı kavşü's-sıfât-ı müfîdü'l berekâtdur ki vücûd-ı pür-cûdlarında le'âlî-fazl u 'irfân-ı meknûn u maĥzûn sîne-i ma'ârif-i sefineleri cevâhir-i nefîse-fünûn-ı mütedâvile-i müte'ârif ile meşĥûn tedâvüm ile in'ıķâd-ı mecâlis-i fuţalâya mâyil ü râĝib ve muĥıll-ı ihsân olanlara ğaym-i hâtil ve vâĥib-i evkât-ı fâyîzü'l-müheyyâları aĥsen-i tarîk üzre ĥüsn-i cereyândadır. *Allahümme eyyidhu bi'd-devleti'l-uzmâ ve'l-ubbuhetü'l-esnâ bi-şâĥibi'l-maķâm ve'l-baĥĥâ mâ hebbet bihi eş-şabâ ve'l-varķâ fi'l-aĝsânî ve tegannâ*¹²⁰ ve 'Arabiyetleri nihâyetü'l-ĥükkâmıda ve lisân-ı Fürs'de cevelân-ı tabları bir maķâmıda ki ebnâ-yı derînuñ fârisleri kemiyet-i faşâĥat ü belâĝatleri önünde piyâde belki zîver-i nezâket-i taşarrufundan sâde efkâr-ı te'ammuk-endîş ile memdûĥ u müselleme ve 'aķl-ı mefâlık-ı mübheme küşâ ile bi'l-ittifaķ vâliyân-ı şâĥib-alüya tayı'ân dudmân-ı 'azîmü's-şân-ı 'Oşmânî'den ekmele ü a'lem bu cümleden fazl-ı buĥûr-ı şîre tabâyi-i mustaķîmeye ĥuţûr idenden eziyed-i dest-resi ve hazz-ı vâfirle fenn-i laţîfüñ bi't-tab' şâĥib-müsî mâlik-i memâlik-i vâsi-i nazm u inşâ ve şâĥib-aķşâm-ı eşâr-ı belâĝat-ı eşâr-ı dil-küşâ olup şâĥib-livâ-yı nuşret-intihâ olduĥlarından ma'ada nâzım-ı le'âlî-i müte'âlî-i dîvân-ı siĥr-beyândurlar.

¹¹⁹ Allah bekâ gününe kadar onun gölgesini devam ettirsin.

¹²⁰ Allah'ım onu sahib-i makama, saba rüzgarı ve kumru dalda öttükçe (ömür) boyu, en büyük devlet ve üstün üstünlükle güçlendir.

El-ḥaḳ selâset-i eṣ'âr ve leṭâfet-i güftârları mâ-i cârivâr bir mertebe selîs ü revân ve maḥsûd-ı çeşme-i ḥayvândur. Bî-tekellûf ne divân bilâ-tevaḳḳuf zihni daḳıḳadân **F17a**

Bu baḥr-ı bî-kerân ki le'âl ile pür durur
Her beyti oldu gevher-i tâc-ı Sikenderi
Dâline şâḥ-ı Sidre n'ola egse başını
Rifatle oldu ravzada Ṭubâ berâberi
Yâsına n'ola zevraḳ-ı ümmîddür dir isem
Maẓmûnı oldu baḥr-ı necâtuñ çü lengeri
Yir itse vāvına n'ola gönülüm vişâl umup
Çün şeş cihetle eyledi 'uşşâka yâveri
Çün kim nihâl-i kâmet-i ḥavrâdur ol elif
Bâḡ-ı ümîdüñ olsa n'ola sâye-güsteri
Nûnı ki oldu maḥzen-i genc-i nihân-ı 'ışḳ
'Ahdî noḳtadır anda ma'ânî cevâhiri

Ümmîd-gâh-ı fuẓalâ-yı bedâyi-nigâr ve mültecâ-yı şu'arâ-yı maḳbûl-i eṭibba'-ı rûzgâr olmaḡın Ümidî maḥlaş itmişlerdür. Bu bir nice nücûm-ı şâriḳa-i zâhire ve derârî-bâriḳa-i bâhire ve ol 'ilm-i bi'l-'adl-i fi'l-'âfâḳdan ṭulû u işrâḳ bulmuşlardır. *Ġazel*:

Öldürüp girdi şafâḳveş ḳanuma ol âftâb
Şimdi görünmez meger kim itdi ḳanumdan hicâb
Dil ruḥ-ı zîbânı gördükce yürek yansa n'ola
Penbe yanar şırçaya olsa muḳâbil âftâb
Derd-i 'ışḳa yaz devâ-yı vaşl yâ merk-i raḳîb
Ey ṭabîb-i cân buyur ben ḥasteye şâfî cevâb
Kebkebûñ naḳşıyle zînet bulalı rûy-i zemîn
Reşḳ idüp dir âsmân *yâ leyteni küntü türâb*¹²¹
Ey Ümidî görmek ile yâri oldum kâm-bîn
Câme-ḥ'âb içre uyur bulsam olurdu kâm-yâb

NIŞÂNÎ BEG: Vâriş-i ḥulḳ-ı Nebî nikû-ḥışâl Muştafâ Çelebi ibni Celâl dimekle **W12a** ma'rûf ve envâ'-ı ḥayrât-ı bâ-berekâtı kemâl ile mevşûfdur. Eben 'an ceddin aḥlâḳ-ı pesendide ile ârâste ve hilye-i zât-ı şerîfleri evşâf-ı ḥamîde ile pirâste 'âlim-i kâmil ve şâ'ir-i fâzıl ve ekşer-i 'ulûmda ve eḥâdiş ü tefâsirde bî-naẓîr-i zamân **F17b** ve tarz-ı şî'r ü inşâda yegâne-i devrân her birinde tevâmân u Selmân ve Ḥ'âce-i Cihân'dur ve bu devrde luṭf ü 'ibârât ve ḥüsn-i isti'ârat **S17a** ile inşâ-yı dil-küşâ ve bu zamânda elfâz-ı nefîs ve edâ-yı selîs ile manẓûmât-ı ferah-fezâ seyr itmek istiyen **Ü14b** anlaruñ inşâ-yı faşâḥat-güzârın ve nazm-ı dürer-bârın müṭâla'a ḳılsun. Elfâz-ı ḡarîb ve elḳâb-ı dil-firîb ü ma'ânî-yi pâk ve edâ-yı sūznâk nice olur görsün ve ol felek- **BE12b** destgâh sâbıḳan pâdişâh-ı 'âlem-penâh ḥazretlerinüñ divân-ı 'âlî-şânlarında müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'd şadr-ı 'âlîye-i şudûra nişâncı idüp manşîb-ı ṭuḡra-keşi ve

¹²¹ Keşke toprak olsaydım (Kur'an 78/40)

nişân-ârâ-yı sultân-ı kişver-küşâ-yı Dârâ-yı Cem-sipâh olmuş idi. Pâdişâh-ı mezkûrdan ve vüzerâ-yı umûrdan 'inâyât-ı bî-nihâyât ve iltifât-ı bî-gâyât görmüşlerdür ve erbâb-ı dîvân ve a'yân u erkân içre hüsn-i hulûk ile mühimmat-güzâr ve kıânûn-şinâs-ı devr-i rûzgâr kimesnedür ve bu deñlü kemâl ü faẓl ile rûz u şeb kaffe-i enâm ve havaşş ü 'avâm birle enva'-ı tevâzu' ve tekrîm ü **W12b** ta'zîm ile zindegânî ider ve ihsân u cûdı bir mertebededür ki şıyt u şadâsı eķâlîm-i seb'âya yetişmiş ve sehâyâ-yı bî-nihâyâtı **S17b** bir derecededür ki âvâzesi âsmân-ı heftüme ğulgüle bırakmış. Niteki vaşında bu kıı'a vâkı' olmuş.

Muştafa-hulûk ü 'Ömer-ħaşlet ü Bû-Bekr-sîret
Murţaza-meşreb ü 'Oşmân-ħayâ faħr-ı kibâr

Hüsn-i hulûkla bu ihsânını görseydi anuñ
Ĥâtem irüp kıapusına olur idi cerrar **F18a**

Ol zât-ı bî-naẓîr âħîrû'l-emr hüsn-i ihtiyârıyla ol umûr-ı ĥatîreden ferâġat eyleyüp evķât-ı bâ-berekâtın taķvâ vü tahâretle ta'ât-ı Rabbânî ve ibâdât-ı Yezdânîye ki maķşûd-ı icâd-ı şaķaleyn ve âferîniş-i evveldür dâ'imü'd-dehr şarf itmek üzredür. **BE13a** Teşânîf-i menşûrları bî-ħadd ve te'lif-i **Ü15a** manzûmları lâ-yu'addur. Cümlesinden bir ġazel-i âşîķâne ile bir kaç maţla'-ı rindâne ki vird-i zebân-ı bülbülân-ı ĥõş-ġü ve semenberân-ı dil-cü ve ġül-'îzârân-ı ĥõş -bûdur şebt olundu. *Ġazel*:

Bahâr irdi şafâ kesb idicek demdür çemenlerde
Ĥuşûşâ şalına yanuñca şol sîmîn bedenler de **B12b**

Zebûn olma nedendür ġam şarâb iç devr-i ġülşende
Ĥavî himmet gerekdür bu cihân içre erenlerde

Şarılr her ġül endâme çeker pehlûya mehrûyı **S18a**
Ne ĥâletler nezâketler kıomuş Ĥaķ pirehenlerde

Ĥayıрма ey ġöñül bend olduğına târ-ı zülfüne
Şınuķ diller hezerân baġlıdur her bir şikenlerde **W13a**

Firâķuñla Nişânî bendenüñ ĥâli mûkedderdür
Vişâlin va'de itmişdüñ behey âfet geçenlerde

[*Diger*]: Bahâr eyyâmıdır açıldı ġonce
İder bülbül fıġan açıldı ġonce

[*Diger*]: Ağladuġum ġördi cânan yüzine tutdı niķâb
Olsa bâran ġizlenür ġörünmez olur âftâb

Şâm-ı hicrân oldu âħîr şubħ-ı vaşl ister ġöñül
Lâyıķ-ı cennet olur bir bende ger çekse 'azâb

[*Diger*]: Ey cebîni maħv iden mâh-ı münîrûñ pertevîn
Rûşen eyle nûr-ı ruĥsârûñla ġel ġöñlüm evin

Bu gâzel-i Fârisî daği anlaruñ eş'âr-ı âbdârındandır şebt olundu. *Gâzel:*

Devr-i gül şod sâķiyâ cām-ı şarâb-ı nâb dih
Cân şeved maħmûr be-nümâ 'arız u rā āb dih¹²² **BE13 b**

Ger be-purseme ey řabīb ez- la'l-i nâbet yek devā
Īn dil-i bīmār- rā ez- şerbet-i cüllāb dih¹²³ **F18b S18b**

Yā Rab ān mihr-i dil-firūzem merā baħşed vişāl
Āteş-i mihr-eş be-sūy-i 'āşıkān hem tāb dih¹²⁴

Çeşm-i mest-eş her zamān dil- rā ħarābī mī dehed
Yek demī āsūde bāšem ez- cefāyeş ħāb dih¹²⁵

Ān kemān ebrū girifte ez- Nişānī şabr u cān
Der- ħarīm-i ħüsn-i ħübān gūşe-i miħrāb dih¹²⁶ **Ü15b**

Nazīre li-mü'ellifihî

Sebze ser zed ez- lebet sâķī şarâb-ı nâb dih
'Āşık-ı leb-teşne- rā ez- çeşme-i Hızır āb dih¹²⁷

Men be-telĥī ħū giriftem dīgerān-rā ba'd ez- ĩn
Ez- leb-i şīrīn řabībā şerbet-i 'unnāb dih¹²⁸

Ger ne-mī ħāĥī ki gereded tīre devr-i mā çū şeb
Ruĥ meh-tāb ey meh zi- mā vü zūlf-i ħod- rā tāb dih¹²⁹

EBU'L-FAZL EFENDİ: 'Acem-zāde'dür. Fazlī maħlaş iderler. Naĥl-i ħayātı ercmeni ravza-i Rüm'da perverde olmuş. Pādişāhımızuñ dīvān-ı ħümāyūnunda nice müddet defterdār-ı 'ālī-miķdār u ħuceste-etvār ve kånündān-ı devr-i rüzgār olmuş. Āĥir ol emr-i ħařireden ferāġat kıluپ teķā'ud řarīķıyla kūşe-i vaĥdet ve me'men-i ibādet-i Rabbi'l-izzet ve taķvā ve tahāretle ünsiyyet itmiş. Ĥadd-ı zātında ol naĥl-i ħüner şecere-i ħaşeb-i 'ālī-neseble gülşen-i 'ālemüñ ser-bülendi a'nī Mevlānā İdris Efendi'nüñ maħdumıdır. Mezkūr Mevlānā İdris Sultān Meĥammed Ġāzī devrinde devr iderek merĥūm Sultān Bāyezīd Ĥān'uñ evāilinde Rüm'a gelmiş mevālī-i fiĥām **F19a** içre mevleviyyet ile benām ve ehliyyetle ahālinüñ ser-efrāzı olmuş ve mezkūr Sultān Bāyezīd'üñ terġibi ile āl-i 'Oşmān'uñ veķāyīm ve mu'asırları olan selātin-i Īrān u Turān'uñ **S19b** ser-güzeşterin ve tevāb'ın şöyle daķıķ ü muĥayyel inşā ile beyān itmiş ki 'aķl-ı pür-ħayāl mü'tāla'asında zār ü ħayrān olması muķarrerdür. Müşārünileyĥ Ebu'l-Fazl-ı nīkū-sīr ķava'id-i pür-feva'id-i 'ulūmı **BE14b** ve kütüb-i tefāsir ü **Ü15b** eĥādişi

¹²² Ey saki gül devri geldi, saf şarap kadehini ver, can mahmur olsun, göster yanağını, ona su ver.

¹²³ Eğer güzel dudağından bir deva sorarsam ey tabib, bu hasta gönle gül şerbetinden ver.

¹²⁴ Ya Rabbi o gönül aydınlatan sevgin bana kavuşma bağışlasın; onun aşkının ateşi aşıklara doğru da ışık tutsun.

¹²⁵ Baygın gözü her zaman gönlü yıkıyor, bir uyku ver de bir an olsun cefasından kurtulup huzur bulayım.

¹²⁶ Ey Nişanî, o keman kaşlı, senin sabrını ve canını aldı, güzellerin güzellik haremindedir bir mihrab köşesi var (?)

¹²⁷ Yeşillik çıktı (bahar geldi) ey saki dudağından saf şarap ver. Dudağı susuzluk aşka Hızır çeşmesinden su ver.

¹²⁸ Ey tabib ben acıya alıştım, bundan sonra sen tatlı dudağından başkalarına innāb şerbeti ver.

¹²⁹ Devrimizin gece gibi kararmasını istemiyorsan ey ay, bizden yüz çevirme ve saçını parlat.

tertîb üzere görmüş **W14a** ve her birin niçe niçe mü'tâlâ'a-i şerîfle gözden geçürmüş ve beyne'l-fuzalâ kemâl ü fazl ile zâtı ma'rûf ve 'inde's-şu'ara ma'zmun-ı laţîf ile kelimâtı mevşûf ve aḡsâm-ı şîre üç zebân ile sâhîr-i üstâdân-ı zamân ve şâ'irân-ı cihân gibi ḡâdir 'ale'l-ḡuşuş Ḥ'âce-i Ḥâfîz-ı Şîrâzî'nün bi't-tamâm dîvân-ı ḡuceste-fercâmlarına ḡâfîye-**B15b** ber-ḡâfîye nazîre-i bî-nazîr belki dil-pezîr taḡrîr ü taḡrîr itmişdür ve tarz-ı nazmda musanna' ve mülemma' ḡazelleri lâ-yu'addur. Cümlesinden bir iki maḡla'-ı **S20a** Fârisî-i rengîn ḡalem-i müşḡîn-sevâduñ imdâdıyla raḡam-ı 'anberîn oldı. *Nazım*:

Ez- ḡâl noḡtahâ be-ḡaḡḡ-ı 'anberîn me-nih
Şad daḡ-ı 'ışḡ ber-ciger-i müşḡ-çîn me-nih¹³⁰

Ber- berg-i gül zi- nergis-i ter âb mî-zenî
V'ez- leb-i gülâb ber-şeker-i nâb mî-zenî¹³¹

CELÂL EFENDÎ: Rûm İli'nde Manastır'dandır. Zât-ı refiü'd-derecâtı câh u celâl ile ârâste ve ḡilye-i cemâl-i bî-mişâli fazl u kemâl ile pirâstedür. El-ḡaḡ bu devrde ḡutb-ı felek-i ḡakîkat ve merkez-i da'ire-i tarîḡat ve ḡüzîde-i meşâyiḡ-i **F19b** kibâr ve nûr-ı dîde-i ulû'l-ebşârdur. 'İlm-i te'vilde kaşif-i esrar-ı *Küntü kenzen maḡfiyyen*¹³² ve vâḡıf-ı envâr-ı *Ḳâbe ḡavseyni ev ednâ*¹³³, ve hemîşe eltâf-ı fazl-ı **W14b** kibriyâ ile âyîne-i ehl-i vefâda keder ḡomayup münevver itmeden ḡâlî degüldür ve ḡadd-ı zâtında ḡoş -şoḡbet ü bülend-himmet ve şîr ü inşâda bî-mişl ü bî-mânend ve envâ'-ı ḡaḡ yazmada bir derecede mâhirdür ki kâtib-i **Ü16b** ḡazâ vü ḡader **S20b** şahâyif-i eyyâmî ḡalem-i şun' ile meşḡ ideli mişâlin yazmamışdur. ve rûsûm-ı nûḡuşâ bir renk ile ḡâdirdür ki Naḡḡâş-ı ezel kilik-i bedâyi'-nigâr-ı lem yezel ile tarḡ-ı zemîn ü zamânı çekeli ol naḡḡâş-ı naḡş-nigârûñ naḡş-ı pür-ḡayâline 'aḡlı irmemiş ve ekşer-i kütüb-i meşâyiḡi mütâlâ'a-i şerîf ile gözden geçirüp görmüşlerdür. Anuñ için elfâz-ı nefis ile meclis-ârâ ve kelimât-ı selîs ile şâḡib-edâ lisân-ı 'Arabî'de Ḥassân-ı faşîḡü'l-beyân gibi sâḡir ve zebân-ı Fârisî'de Ḥ'âce-i Selmân-ı ma'ânî-perver gibi mâḡir ve Türkî dilinde ḡab'ı Nevâyî gibi ma'zmun-ı ḡâşşa ḡâdir ve şîri Nesimî gibi vâfirdür. Sâbıḡan memâlik-i 'Arab'ı **B16a** seyâhat ve cüst ü cüy-ı meşâyiḡ-i tarîḡat ü ḡaḡîḡat idüp erbâb-ı ma'ârif ve aşḡâb-ı leḡâyifden çok ekâbir ü eşrâf nazarından behremend olup luḡf-ı sîret ve ḡüsn-i serîret ile fâidemend olup ba'dehu *el-emrû biyedillahi*¹³⁴ ḡükmünce yine 'azm-i diyâr-ı Rûm ḡılmış. Ol zamânda pâdişâḡ-ı 'âlem-penâḡ Sultân Süleymân Ḥân-ı **S21a** felek-bârgâḡ ḡazretlerinüñ şeh-zâdeleri ki Sultân **W15a** Muşḡafâ ve Sultân Meḡemmed ve Sultân Selîm Ḥân **BE15b** ve Sultân Bâyezîd ve Sultân Cihâḡîr cümlesi serîr-i sîḡḡatde ve mesned-i âfîyetde **F20a** kâmrân idiler. Sâbıḡü'z-zîkr bu ḡâlde mütereddid olup *acaba bu penc-i ḡüher-senc şeh-zâdelerüñ ḡanḡısınüñ âsîtân-ı felek-âşiyânlarına intisâb itmek savâb ola* diyü mütefeḡkir ü müteḡayyir iken ol derde çâre için ḡâḡır-ı fâtırlarına istiḡâre ḡuḡur idüp ḡ'âb-ı nûşîn ile ḡuzûra varduḡda bir pîr-i rûşen-zamîr müşîr-i beşîr olup **Ü17a** bu ḡadîs-i şerîf-i vâcibü't-ta'zîmi ta'lîm yüzünden tefḡîm itdirdükdüñ sonra bî-iḡtiyâr bî-dâr olup vâḡı' olan işâret-i pür-beşâret cevâḡirin silk-i nazm-ı âbdâra çeküp ḡıdmet-i şeh-zâde-i 'âlî-tebâr a'nî Sultân Selîm

¹³⁰ Anberli yazıyla benden noktalar koyma; aşḡın yüz daḡı için miskinün üzerine koyma(?)

¹³¹ Gül yapraḡına, taze nergisten su verirsün; duduḡından, saf şekerü gül suyu verirsün.

¹³² (Ben ḡizli bir hazîne idim) El-Aclunî (1352). *Keşfü'l-Hafâ*. C. II. Beyrut: Dâru İḡyâi't-Turas. s. 132

¹³³ O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu. Kur'an 53/9

¹³⁴ İşler Allah'ın kudret elindedir.

Hân-ı kâmkârûñ âsitân-ı felek-medârlarına müteveccih olup bu kıt'a-ı bed'iyi 'arz-ı **S21b** 'izz-i hużûr-ı pür-hübûrlarına vüşûl buldurmuşlar. *Kıt'a* :

Bir gice vâkı'amda bir püsere
Didüm ey şeyh-i 'âkil ü dâñâ

Hzret-i pâdişâh-ı devrânuñ
Penç şeh-zâdesi ki var zîbâ

Biri bebr ü biri esed biri şîr
Biri simurğdur biri 'ankâ **W15b**

Çangısı taht ü tâca mâlik olur
Çangısıdur cihanda Hzr-ı bekâ

Baña bu sırrı didüm i'lam it
Didi *hayrû'l-umuri evsâtuha*¹³⁵

Müşârünileyh çäk ol zamânda şâh-zâde-i cevân-bahtuñ şöhet-i şerîflerine ve meclîs-i laţîflerine **BE16a** leylen ve nehâren yüz sürüp müşerref olmağdan **F20b** hâlî olmaz ve mezkûr şâh-zâde-i 'âlî-miğdârûñ nazâr-ı himmet-i **B16b** bâ-'inâyâtı ile bir miğdâr zamân Anadolî vilâyetine defterdâr-ı timâr olmuşlar. Âhîr tab'-ı hümâ-pervâzı ol manşib-ı 'âliyeden şâh-bâz gibi pervâz itmeden vaz gelüp hevâ-yı âsitân-ı quds-âşiyân-ı hâzret-i şeh-zâdede hezerân 'izâz ile ârâm ü qarâr tutup aqrân içre ser-efrâz u mümtâz olup ol dergâh-ı 'âlempenâhda maqbûl olmuşlar. Hâlâ ki pâdişâh-ı 'âlî- **S22a** himmetüñ devletinde ve şâh-zâde-i nîkû-hılkatuñ nazâr-ı 'inâyetiyle müteferrika bölüğünde yüz biñ aqçe ze'âmete mutaşarrîf ve umûr-ı **Ü17b** devlete vâkıf kimesnedür. Ol bülbül-i gülistân-ı ma'ânînuñ ve ol tûfî-i şekeristân-ı hõş -edânuñ güftâr-ı şeker-rîzi ve eşâr-ı gülbîzi bî-nażîr ve ma'ânî-i haş bulmada ve süz ü güdâz ile mânend-i Hassân ve vâdî-i nazmda her zamân bir tarz-ı nevpeydâ itmede **W16a** dilîr ve şu'arâ-yı zamân ve zûrafâ-yı cihân ekşer-i gâzel-i bî-nażîrlerine peyrev olup nazîre diyüp câizesine ve iltifât-ı bî-dirîğına mazhar düşüp manzur-ı ulû'l-ebşâr olmuşlardır. Netâyic-i tab'ından münâzara tarîkıyla **Sad u Saîd** nâm bir kitâb-ı sürûr-encâm ve bir manzum **Şerh-i 'Avâmil** ki maqbûl-i efâzıldur ve bir 'arûz-ı kavâ'id-güster ki pesendide-i erbâb-ı hünerdür ve daği **Hüsn-i Yûsuf** nâm bir risâle taşnîf-i hûb ve te'lîf-i mergûbdur ki elfâz-ı rûh-efzâsı rengîn ü hõş şîrîn-edâsı derece-i tahtîr ü tahtîrden müberrâ vü mu'arrâdur. Ser-â-pâ **S22b** a'zâ-yı şâhid-i ra'nâ vaşfında yigirmi toköz 'aded gâzel-i bî-bedel ve bir kaç nazm-ı pür-meşel ile şâhîfe-i beyânı murassa' u mülemma' kılmışdur. Ol dürr-i nâ-süftelerün cümlesinden biri budur ki şîfât-ı dehendür ehl-i suhen olan yârâna rüşendür. *Gâzel* :

Mürde ihyâ eyler açsa ol Mesîhâ-dem dehen
Deyr-i hüsninde lebi 'İsî durur Meryem dehen

Büseler şunsa lebi la'lüñden eksilmez müdâm
Bezm-i hüsninde lebi Cemşîd câm-ı Cem dehen **F21a**

'İyd-ı ağhâdur vişâli âsitân-ı müddeî
Fi'l-ħaķıķa Ka'be'dür hüsnî çî zemzem dehen

135 İşlerin hayırlısı orta olanıdır.

Emrine rām u musahhar olsa tañ mı ins ü cān
 Haṭṭ-ı Yaḳūtı Süleymān mühridür hātem dehen

Görinür ḳand-i mükerrer her nazarda lebleri
 Anlaruñ beñzer ki mābeynindedür müdam dehen

W16b

Haṭ degüldür lebleri eṭrāfını olan muḫīṭ
 Küştesi çün ḳareler giymiş ṭutar mātem dehen

S23a

Lebleri hūñḫ̄ārelıklarle dile düşdi tamām
 Şaḳlasun Haḳ ḫaḳḳına açmış durur ‘ālem dehen

Dil kemer gibi dehānın ḳor ṭolaşur beline
 Ḳılca ḫod müy-ı miyānından degüldür kem dehen

Varlığı yoḳluğu bir oldı Celāl’uñ gördi kim
 Mazhar-ı esmā gibidür noḳṭa-i mübhem dehen

Mezkūruñ nazm-ı dürer-bārı ve güftār-ı ābdārı beyne’n-nas bī-ḫadd ü bī-ḳıyāsdu. **BE17a** Bu bir nice ḡazel-i bī-bedelleri taḫrīr olundu. *Ḡazel*:

Ey sevād-ı haṭṭ-ı ruḫşārı zulām-ı şeb-i ‘ışḳ
 Noḳṭa-i ḫāl-i lebi güm-şüdeye kevkeb-i ‘ışḳ

Ten-i ḫākide şanur ‘ışḳı muḳarrer zāhid
 Ḳalıpdur ḳālīb-ı cān ḳālīb-ı cān ḳālīb-ı ‘ışḳ

Zerrece sırr-ı dehānına bulunmazdı vuḳūf
 Dür-feşān olmasa ger bezm-i cinanda leb-i ‘ışḳ

S23b

Tābiş-i ‘ışḳa dil-i zerre getürmez ṭāḳat
 Āftābı düşürür lerzeve tāb-ı teb-i ‘ışḳ

Yazdı fetvāyı ḳodı ‘uşşāḳa Celālī Manşūr
 Kendü ḳanıyla vuzu’ itmek imiş mezḫeb-i ‘ışḳ

ve lehu eyzān: Ġamzeñe Haḳ ki şehādet ider ḳātildür
 Bir nazarda nice yüz biñ ḳana gire Ḳābil’dür

Vech-i eşyāda haṭ-ı nāmuñ oḳur ‘ārif olan
 Ḫılḳatüñ añlamayan yüzi ḳara cāhildür

Zāhidi şanma ḫavaşş-ı ḡam-ı ‘ışḳuña emīn
 Dinini daḫi edā idememiş ‘āmildür

W17a

Mekre el şunma dimek zülfüñe inkār degül
 Siḫr Haḳdur velī amma ‘ameli bāṭıldur

Şimdi bu şi’r dinilür de bulunmaz mişlüñ
 Dir demez saña Celālī faşāḫat iledür

S24a

ve lehu eyzān: Olmaḳ isterseñ nigārā cān ile tenden yaḳın
 Benligi terk eyledüñ olduñ baña benden yaḳın

- Yirde gökde gerçi kim bir şey degül benden ırağ
Gökleri toköz tolandum bulmadum benden yakın **BE17b**
- Çurbımı idrāk ider cānān ile cān u tenün
Māliki mülki bilenler māle maḥzenden yakın
Dāmen-i dil-dārı elden kıomasam kıılmañ 'aceb
Pāy-būsuña vesīle var mı dāmenden yakın
Çeşm-i cān ile Celālī gördi nūr-ı vaḥdeti
Hüb-rūya şiveden 'uşşāka şivenden yakın
- ve lehu eyzān:* Halka ḥağ gelmedi Maşsur'uñ *Ene't-ḥağ* didügi
Görinür münkire küfr ehl-i Ḥağ'uñ ḥağ didügi
Ehl-i cezbe dimez ancağ saña aḥmağ zāhid
Belki 'ākılleredür anlaruñ aḥmağ didügi **S24b**
- Biz anı milket-i nā-süte muḥayyed görürüz
Şūfiyenüñ 'ālem-i lāhūte muḥlağ didügi
Göñül alçağda didükse bizi alçağda kıoma
Āsmāndan yücedür 'ārifüñ alçağ didügi
Dest-gır oldı getürdi bizi Cemşid itdi
Başımız tācı durur sākīnüñ ayağ didügi **W17b**
- 'Amel ü fi'lüñi bilseñ yine beñzer zāhid
Naḥviyunuñ müte'allıḫ müte'allağ didügi
Her ne dirlerse disünler kıo Celālī saña ḥağ
Didügi kimsenüñ olmaz olur ol Ḥağ didügi **W18a**

Ḥağḳā budur ki ol server-i efāzıl-ı 'ālemüñ bī-ḥadd icād-ı ḥāşı vardır. Cümlesinden bu ḡazel-i pūr-süz daḫi çün mihr-i dil-efrüz-ı maşrıḳ-ı ḡab'ından tālī' u lāmi' olup her beytinde ikişer ma'nā mużmer ve birisi mānend-i dürr-i gevherdür. Vāḳı'a mezkūr ḡazelüñ edāsı meretebe-i i'cāz ve nazīre dimeden mu'arrā ve mümtāz vāḳı' olmuşdur ve ma'lūm-ı şerīf-i erbāb-ı kıalem ola ki mezbūr ḡazelüñ maḡla'ı şeh-zāde-i 'ālem ü ādem ve sulḡān-ı encüm-ḡaşem ve nūr-ı dīde-i aşḡāb-ı himem vaşında raḳam olmuşdur. *Ġazel:*

- Gerçi dirler o şehün kıavs-i kıazā tir-i kıader **S25a**
Tır-i per-tāv idemez kıavs-i kıazā tiri kıadar
Ḍarb-ı dest egdirür anuñ başını egmez ise
Serv-i ser-keş kıadd-i bālāsını görse baş eger
Ḥande kılsa ol lebi ḡonce göreydüñ n'eyler
Güllerin bād-ı şabā defter-i ḡüsnini dürer
Göz terāzusına urmağ ikisin kııymetden
Cevher-i ḡāk-i kıudümün görürüz kıuḡl-ı başar
Āhımız şu'lelenür da'vet-i aḡyār itse
Korḳaruz vara düşe ḡırmen-i ḡüsnine şerer

Erre-i miḥnet ile tırmadı deldi dilümi
 Şöyle beñzer o perîşân saçına şâne deger
 Añmaz ağıyâre vişâlin o şehüñ olsa Celâl
 Havfi budur ki tolaşmıya miyânına kemer

Bu kıt'a-ı zibâ daḥi ol efşah-ı fuşahânuñ ve emlehu's-su'arânuñdur ziyâde a'lâ ve gün gibi mücellâ vâkı' olmışdur. *Kıt'a* :

Bağdum sipihr-i hüsne bir gün bir ay gördüm
 Göñlüme meyl ü mihrin anlaruñ eyledüm 'arz

Adıyla biri Mūsâ nâmıyla biri Īsâ **BE18a**
 Dil virmek aña vâcib teslîm-i cân aña farz
 Gerçi biri melekdür biri perîdür ammâ
 Nisbetleri Celâlî beyne's-semâi ve'l-'arz

Bu bir nice beyt-i mülemma' ve maṭla'-ı muraşsa' dahi anlaruñdur tesvîd olundu. **W17b**

Göz yaşı degül yoluña harc itdügi çeşmüm
 Biñ derd ile kesb eyledügi alnı deridür

[*Diger*]: Sa'id-i sîmîn-i sâķîdür bizi mest eyleyen
 Bâdeden şanmañ kerâmet ol yed-i beyzâ durur

[*Diger*]: Dil-i gümrâhum izüñden gözi gitmezse n'ola
 Kebkebüñ naqşı aña necm-i hidâyet görinür

[*Diger*]: Ölecek demde vaşıyyet kılayın her sem kim
 İşigüñ itlerine râḥat-ı rindân olsun

[*Diger*]: Gözüm şüfî şafâ mir'at-ı hüsni-yârda
 Keşf-i hâl olmaz kişiye şüret-i inkârda

[*Diger*]: Aḥkâmuña Sikender ü Dârâ kulağ çeker
 Tevķı-i çîn-i zülfüñe tuğra kulağ çeker

Ü14b/15a AḤMED EFENDİ: Zât-ı ferḥunde şıfâtı ve naḥl-i vücudı pür-cüdı sa'âdet-simâtı gülzâr-ı İstanbul'da mânend-i serv-i dil-ârâ neşv ü nemâ bulmuşdur. Nâm-ı kirâmı **B13a** ve ism-i sâmilere Sümmî seyyidü's-şakaleyn olduğu erbâb-ı 'irfân *mâbeyninde azharu mine's-şemsi ve ebyenü mine'l-emsî*¹³⁶dür. Ḥaseb ü neseble kemâl-i edeble ekâbir ve aḳrânından mümtâz ve zekâ vü ferâsetde ğâyet teferrüs ü taḥarrüs ile ḳavâbil-i rûzgâr arasında ser-efrâzdur ve **F21b** şân-ı şerîfleri müstevcib-i atüfet olmağın pâdişâh-ı gerdün-ı destgâhuñ da'imâ manzûr-ı hümâyûnları ve vüzerâ-yı izâm-ı himemdür. Şadâret ü uzâmâ-yı erkân-ı devlet ü sa'âdetüñ yevmen fe yevmen âşâr-ı terbiye-i sa'âdet-maḳrûnları olup bidâyet-i ḥâlden ilâ hâzihi'l-eyyâm bî-infişâl ü inşirâm menâşıb-ı 'âlîyeden ḥâlî olmayup el'an sevâd-ı e'âzım-âmedde mâl defterdarlığı umûrına me'mûr olup ḥulķ-ı 'azîmle herkesi ḥoş -ḥâl kıldığından ğayrı ḥıdmet-i pâdişâhîde idrâk-i ṭab'-ı ḥurşîd-tenvîrin kendüye rehber-i delîl bilüp her vechile zabṭ-ı emvâlde sa'y-i cemîl göstermek ile maḳbûl-i dergâh-ı sulṭân ve

¹³⁶ Güneşten daha parlak ve dünden daha açık.

pesend-i vüzerâ-yı 'ālî-şân olmuşdur. El-ḥaḫ vüçüd-ı şerīflerinde bir mertebede ḳābiliyyet ü istiḫḳaḳ ve zāt-ı laṭīflerinde ol derecede isti'dād ve emşāl içre ḥaysiyyet ile tāḳdūr ki pāye-i emārete belki mesned-i eyālete ḳadem başmaḡa cümleden aḳdem ü eḫaḳḳ olduḡın ḫazret-i pādişāh-ı Cem-cāh ve ḫāḳān-ı Süleymān-bārgāh ve vüzerâ-yı 'ālî-maḳām defa'at ile iş'ār u izḫār buyurmuşlardur. Ümmīddür ki 'anḳāribü'z-zamān netīce-i naḡar-ı şāhen- şāh-ı gerdün meḳān zuḫūr bulup me'āric-i imāret bel medāric-i eyālete su'ūd ideler. ḫaḳḳā budur ki vüçüd-ı pāki ve ṭab'-ı derrāki ḳanūn-ı āl-i 'Oşmānīde bī-hemtā ve zihni-ı mustaḳīmi ṭarīḳ-ı nazmda şāḫib-edā ve fehmi-ı selīmi üslūb-ı inşāda münşiyān-ı sābıḳa-i lāḫīḳadan merātib ile a'lā **F22a** zīrā ki eyyām-ı cevānīde rüz ü şeb taḫsīl-i **B13b** ma'ārif idüp fūnūn-ı 'ulūma vāḳıf ve zebān-ı Fūr ve Nevāyī'de olan kütüb-i mütedāvileye cidd ü ceḫd idüp her birinden lezzet-i tām ile mütelezziz olup meşḫūr-ı eyyām olmuşdur. Ḥuşuşā naḡz u mu'ammāda nāmī ve fenni-ı 'arüz u ḳāfiyede şānī-i Cāmī'dür. Bī-tekellūf üslūb-ı ḡazelde mānend-i Emīr-i Ḥusrev ve sözleri pür-süz ve ṭarīḳ-ı ḳasīdede Enverī-i dil-firüz gibi ma'ānī-endüz ve 'arşa-i tevārīḫde müverriḫ-i rüzḡār-ı rüşen-i selīs ü hem-vār şoḫbet-i ḫāşşı ferah-baḫş-ı dili bī-ḳarārdur. Bu bir nice beyt-i güher-bār ol 'ālî-tebāruñdur taḳrīr ü taḫrīr olundu. *Ġazel*

Düşde zülf-i yāri yunmada görüp fāl eyledüm
Dāl geldi devlet-i vaşla anı dāl eyledüm

Naḳd-i cāme büsesin azırḡanan cānāneyi
Rāyegān pehlūya çekdüm bir 'aceb āl eyledüm

Nāşihūñ ḳavline meşḡul olmuş iken cām ile
'Ālem-i ıtlāḳa düşdüm terk-i işḡāl eyledüm

Dest-būs-ı yāre sa'y ile irişmez gördüm el
Pāyine düşdüm bu cism-i zerdümi āl eyledüm

Ehl-i 'işḳuñ olmaḡa kāmīl 'ayārī Ḥālī'yā
Cism-i zerdüm pūte-i 'işḳa şalup ḳāl eyledüm

ve lehu : Çün maḫzen oldu mihrüne gel ḳaçma sīneye
İrgür meta'-ı vasluñı ṭapşur ḫazīneye

Girdāb-ı eşküm içre tenüm döndi āh ile
Bād-ı muḫālīf ile atılmış sefīneye

[*Diger*] : Sevdüm seveli cān ile ol şūḫ dilberi
Derd ü belādan olmadı bir laḫza dil beri

Süz-ı derūn-ı sīneye rüşen delīldür
Par par yanan fitīle-i dāḡum 'alevleri

'İyd-ı vişāle eylemedüm te'hir büsesin
Ta'lik ider muḫāle idüp şīve ol perī

Döymez doyunca baḳa ruḡ-ı yāre gözlerüm
Girse seḫāb-ı zülf daḡı mihr-i enveri

Şor leblerinden ol şanemüñ Ḥālī'yā ḫaber
Dünyāda bilmek ister iseñ zevḳ-ı kevşeri

Müşārünileyhüñ ebyât-ı hâlet-bağşları hâlden hâlî olmamağın e'âlim-i 'ulemâ-yı müteccerrin ve efdal-i fużalâ-yı rüy-i zemîn olan Muşlihiddin Lârî hizmetlerinin güş-ı **F22b** hüşına irdükde Hâlî mağlaşın erzâni buyurmuşlar ve bu bir nice beyt dağı berây-ı tab-ı mustakîmlerindendir. **B14a Nazm**

Nişân idüp cefâ tîrine her dem cism-i şad-çâki
Kaşı yayum yiter urduñ tîr-i sehm-i sihem-nâki

Boyadı gökleri göge duğân-ı nâr-ı dil-süzum
'Aevler eyledi peydâ çıkup yağmaya eflaki

[*Diger*] : Firâğ-ı la'l-i nâbuñla belâ irişdi çok câna
Terahğhum cân-ı 'âlem şol iki gözden ağan çana

Hayâl-i yâr her dilde levend olmuş gezer Hâlî
Saña varduğda çabs idüp anı 'arz eyle sultâna

RAVZA-İ ŞÂNÎ Mevâlî-i 'izâm ve 'ulemâ-yı fiğâm ve müderrisîn-i nîk-nâm güftârındandır.

İBNİ KEMÂL AĞMED EFENDİ: Kemâl ü fezâyil ile ser-âmed a'nî Mevlânâ Ağmed Kemâl Paşa-zâde dimekle ma'rûf ve 'ulûm-ı zâhire vü bâtîne ile mevşûf zât-ı şerîfi bir güher-rahşândur ki âftâb-ı cihân tab' kemâl-i faşâhatde 'inâyet-i edeb ile perveriş kılmış ve 'unşûr-ı laţîfi isti'dâd ile bir cevher-i tâbândur ki mâhtâb-ı 'âlem-tâb menba'-ı belâğatde te'yidât-ı sermedi **S28b** ile perverde itmişdür. Beyne'l-ulema'ü'l-'izâm mecma'ü'l-ğakâyık ve 'inde'l-**B20a** mevâlîü'l-kirâm müteccemmi'ü'd-değâyık ve tağrîr-i tefâsirde bî-nağîr-i zamân ve tağrîr-i eğâdişde dil-peğîr-i 'ulemâ-yı cihân ve fûnûn-ı 'ulûma geregi gibi resâyil yazmışdur **BE20b** mağbûl-i tabâyî-i merdûm-i efâzıl olmuş ve zebân-ı Fârisî'de **Ğakâyıku'd-Değâyık** şebt kılmış bir çadde çava'id-i pür-fevâyid göstermiş ki müğala'asında çired-i çurdedân çayrân çalup engüşti çayret der-dehân ve zâr ü ser-gerdân olur. Eger ol dürr-i **W21a** deryâ-yı hünerüñ te'lîfâtını ve taşnîfâtını birer birer yazup beyân **F23a** idersek çâyette söz uzadur. Zîrâ ki lâ-yu'add ü bî-ğadd vâkı' olmuşdur. Şöyle ki eyyâm-ı vilâdetinden zamân-ı mevtine dek çünde bir çüz ü taşnîf kısmet olmuş çümlesi mümkün-i tağrîr ü tağrîr degüldür. Bir derecede tesvidleri çün gibi **S29a** şuyu' ve iştiğâr bulmuşdur ki *azharu mine'ş-şemsi*¹³⁷dür. Vasfindan müberrâ ve medğinden mu'arrâdur. Cemi'-i teşânifi **Ü18a** ehâlî içre meşhûr ü müteber ve elsîne-i efvâhda mezkûr ü rûğ-perver ve şîr ü inşâda tevâmân-ı H'âce-i Cihân ve hem-zebân-ı Kemâl-i İşfahân yanında tıfl-ı ebced-ğ'ân degüldür. *Mışra'*

Her çı çüyem biğ ez- an- est çı çüyem ü-râ¹³⁸

El-ğâşıl aşnâf-ı 'ulûmdan şöyle çabîrdür ki cem'-i fużalâ-yı 'Arab u "Acem anuñ bî-nağîr olduğına çâyil ve ol server-i efâzıl nice zamân pâdişâhımızuñ eyyâm-ı devletinde müftî-i devrân olup belki çümre-i ins ü çanı iftâsıyla iğyâ itmegin Müftî-i şakaleyn olduğu ve çünde biñ fetvâ-yı mesâyil-i dîn Seyyîd-i **BE21a** çafıçayn virdüğü çadd-i tevâture irmişdür. El-ğak ol yegâne-i rüzğâr her bir fende fâzıl-ı fużalâ-yı nâmdâr olmuşdur. Lâkin şu'arâ-yı şeker-ğüftâr gibi mağlaş ihtiyâr itmemişler egerçi çazeliyyâtın **S29b** tertîb-i dîvân üzre şebt

¹³⁷ Güneşten daha parlak

¹³⁸ Her ne söylesem ondan daha iyidir, ona ne diyeyim.

itmişdür. Cümlesinden bir iki maṭla' u beyt-i zībā bir nüshā-yı dil-küşā-yı pür-ifşāya teyemmünen yazıldı. **B20b W21b Şîr**:

Nīce toyunca görem sen gül-i nāzük bedeni
Kendü kirpigüm olupdur baña gözüm dikeni

[*Diger*] : Gülşenüñ āb-ı revānı saña öykünmek neden
Oldı ise n'ola ger sengīn-dil ü nāzük beden

[*Diger*] : 'Aks-i hilāli düşse şuya dir gören anı
Peyk-i revāne beñzer elinde nacaḡ tıtar

[*Diger*] : Dāmen-i himmetüm altında felek bir fānūs
Lā-mekān şehri içinde bu gice bir 'asesin

[*Diger*] : Ağzına urmasa la'lüñ hātemi mühr-i süküt
Sözlerüm sūzı şalardı hırmen-i devrāna ot

[*Diger*] : Gülşene servüñden iletmiş haber peyk-i şabā
El uzatmış kim çenār ide anuñla merḡabā

ve sarāy-ı 'ālem-i bī-beḡā olduḡına bināen bu kıṭ'a-ı nasīḡat-āmīzi ta'mir-hāne-i 'āriyet bābında ḡalem-i 'anberīnerden kitāb-hāne-i 'ālemdede zūhūra getirüp raḡām kılmış. *Kıṭ'a* :

'Aḡlı yoḡdur cihanda anuñ kim
Ṭaşa ṭopraga ḡarc ide malı **Ü18b**
İş bu dār-ı ḡurūra neñ sıḡmaz
Neñe yitmez bu ḡubbe-i 'ālī

Ḥ'ACE ÇELEBİ : Ḥulaşā-i erbāb-ı vücūd ve zübde-i aşḡāb-ı fazl ü cūd Mevlānā Ebu's-Su'ūd eban 'an- ceddin dürlü ma'ārifle meşhūr ve aḡlāḡ-ı kerīme ile maḡbūl-i ṭabāyī-i **S30a** cumhūrdur. Müddet-i medīd ve 'ahd-i ba'ddūr ki pādīşāh-ı devrān ve sulṭān-ı ehl-i imān ve Süleymān-ı mekānuñ zamānında 'ulemā-yı **BE21b** ins ü cān ve re'is-i fuḡalā-yı cihān ve muḡtedā-yı pīr ü cevān a'nī ḡazret-i müftī-i zamāndur. Ol zāt-ı 'azīmü's-şifāt kemālat-ı bī-nihāyet ile ḡazret-i Ebū Ḥanīfe-i şānī ve ol menba'u'd-derācāt ma'lūmāt-ı bī-ḡāyetle müfessir-i āyāt-ı Rabbānī ve şāriḡ-i ehādiş-i Muşṭafā ve vāriş-i 'ulūm-ı Nebevī'dür. Ḥattā Ḳur'an-ı 'azīm-i faşāḡat-āyāt-ı **W22a** mu'ciz-nişān ve Furḡān-ı kerīm-i belāḡat-ı ḡāyātı celilü's-şāne bir tefsīr-i bī-naḡīr-i Şāfi ve şerḡ-i dil-peḡīr-i vāfi kılmışdır ki Keşşāf-ı müşkil-küşā ḡāll-i ḡaḡāyıkında ḡayrān ve Ḳāḡī-i Beyzāvī fehmi deḡāyıkında ser-gerdāndur. Elḡamdülillah ki sene işnā ve seb'in ve tisā mi'ede say ü iḡtimāmları ile iḡtimāme irişüp pādīşāh-ı nīkū-fercām ḡazretlerinüñ be-tarīḡ-ı hediyye-i 'izz ü pür-cūdlarına irişdükte maḡbūl-i ḡazret-i Sulṭān ve pesend-i fuḡalā-yı **S30b** zamān vāḡı olup **B21a** bir dāirede maḡzar-ı ināyet ü iḡsān olmışdır **F24a** ki ḡābil-i ta'bir ü beyān degüldür ve bu ḡadar feḡāyil ile ve bu deñlü cāh ü celāl ile ḡāh ḡāh ḡāṭır-ı şerīflerine ve ṭab-ı laṭīflerine fāyih ü lāyih olur ki nazm-ı mevzūn-ı belāḡat-meşḡūn mānend-i dürr-i meknūn şāḡife-i rüzḡāra ḡalem-i ḡüherbārlarından zūhūra gelüp meşṭūr ola. Şöyle ki ḡaşāyid-i müciz-nişānları reşk-i Şāḡbān u Ḥassān ve inşā-yı bediyü'l-beyānları **Ü19a** ḡayret-i Vaşşāf u Ḥ'āce-i **BE22a** Cihān'dur. Bu kıṭ'a-i zībende-me'āl anlaruñdur ki māsadaḡ-ı ḡāl ve şāḡid-māḡaldür. *Kıṭ'a* :

Maḥv olup gitmez mürûr-ı dehr ile bâkî kalur
Hâme ile şafha-i evrâkda mezbûr olan

Şafha-i âlem ne resme levhdür kim altına
Neşf eyler bir nefesde üstine meşûr olan **W22b**

Bî-ser ü sāmān gider nā-būd ü nā-peydā olur
Haşmet ü cāh ü celāl-i âleme mesrûr olan **S31a**

H̱āb-ı ğafletden uyan fehm it cihānuñ hālını
Ey zamāne devlet ü iḳbāline mağrûr olan

Bu maṭla'-ı pāk eṣ'ār-ı sūznāklerindendir ḥayli 'aşıḳāne ve rindāne vāḳı' olmuştur. Zīrā ki sâbıḳü'z-zıkr 'âlem-i şebâbda bir şehvâr-ı zerrîn-rikābuñ 'aşıḳ-ı bî-ḳarârı olup inān-ı ihtiyârı elden virmiş ğāh u bî-ğāh cevelāngāh yirlerin seyr ü temāşā için dolanurmuş. İttifāken bir kere mülâḳat-ı dīdār müyesser olmayup 'arsagāh içre sūmm-i semend-i şabā-reftārın bî-tereddüd ol üftāde-i dil-dāde ḥāk-i rāha düşüp pāmāl-i rüzġār olup bu maṭla'-ı bedi'yi bî-ihtiyār ḥasb-i ḥāl-i dil-i zār diyü naḳş u nigār ḳılımış bu evrâkda şebt oldu. **F24b Maṭla'**:

Bî-ḥod oldum eṣer-i sūmm-i semendin göricek
Hālüm ey dil 'acebā nic'ola kendin göricek

Fuzālā-yı zamānuñ hūşmend-i a'nî **PERVİZ EFENDİ**: Güzīde-i 'ulemā-yı 'izām ve pesendīde-i fużalā-yı kirāmdur. Ṭab'-ı muştāḳımi istiḳāmetle mevşûf ve zıhn-i selīmi selāset-i ğüftār ile ma'rūfdur. **B21b** Sābıḳan rikḳāt ile merḥūm Sultān Meḥemmed Ġāzī evḳāfına mütevellī olan mürebbi'-i ezḥār-ı ravza-i leṭāif ve müretteb-i eṣcār-ı devḥā-i ma'ārif a'nî mağfūren Nişāncı Meḥemmed Beg'e müntesib olup anlardan sultān-ı ḳışver-küşānuñ **Ü19b** vezīr-i a'zāmı olan merḥūm İbrāhim Paşa **S31b** ḥıdmetlerine ihtişāş-ı 'ubudiyet iktisāb idüp anlardan daḥi müşārünileyh pādīşāh-ı nīkū-nijāduñ 'ibād-ı ḥālīsü'l-fu'adları silkine münselik **BE22b** olmuştur ve ekşer-i 'ulūmı merḥūm Kemāl Paşa-zāde ḥıdmetlerinden taḥsīl ü tekml itmekle ferīd-i dehr ve vāḥid-i 'asr olup mütālā'a-i daḳıḳı taḥrīr-i dūrer-nişār ve mülāḥaza-i 'amīki ḳalem-i 'anberīne muḳārın olmağla ma'ānī-i āşārı envā'-ı 'ulūmda taşnīfāt-ı mu'ciz-āyātı ve aşnāf-ı fūnūnda te'lifāt-ı belāġat-ı ğāyātı beyne'l-'ulemā şuyū' bulup ve 'inde'l-fużalā mütedāvil ü maṭbu' vāḳı' olmuştur. **W23a** ve merātib-i menāşıbı tertīb ile bilād-ı e'āzımda kemāl-i 'adālet ve nihāyet-i istiḳāmetle bir dā'irede ḳazā ve ḥükümet eylemişdir ki ḥavass ü 'avām kendüden ḥōşnūd u rāzı ve belki kaffe-i enām icrā-yı şer'inden müterāzı olup eyyām-ı 'adālet-şī'ārında āsūde-ḥāl ve müferriḥü'l-bāl olmuşturdur. **F25a** Hālā sultān-ı zevi'l-ihtirāmuñ eyyām-ı sa'ādet-fercāmında 'izz ü fer' ile Anaṭolı **S32a** ḳāḏī- 'askeridür. Zāt-ı hümāyūn-şifātı melek-ḥaşlet ü dervīş-şifāt ve evḳāt-ı ḥuceste-sā'āti ibādāt-ı Rabbānī ile ümūr-ı 'amme-i zamāne mebzūl ve emn ü emānet ve dīn ü diyānet ile fużalā-yı devrān içre maḳbūl ve kemālat-ı bî-nihāyet ile ser-āmed-i efāzıl ve isti'dād-ı bî-ġāyetle yegāne-i devrān ü bî-naẓīr-i mevālī ve zübde-i emāşil ve eḥādiş ü tefāsirde şöyle zebān-āverdür ki nice nice 'ulemā-yı **BE23a** zamān yanında tilmīz-i bî-zebāndur ve ṭab'-ı veḳḳādı kemāl mertebede ve zıhn-i pak-nihādı bir derecede şöhret-i tām bulmuşdur ki ḳalem-i dü-zebān **B22a** şaḥīfe-i **Ü20a** devrānda 'ale'd-devām pūyān u cūyān olsa biñde birin beyān idemez. **W23b** Ol kân-ı mürüvvet ve ma'den-i sehāvet mü'ellif-i tezkīreye envā'-ı ri'āyet ve elṭāf-ı **S32b** bî-ġāyet itmeden ḥālī degüldür. El-ḥaḳ zebān-ı Türkī ve Fārisī'de eṣ'ār-ı 'aşıḳānesi ḥüb ü mergübdür. Bu ebyāt anlaruñ cümle-i eṣ'ārındandır ihtişār olunup izḥār olundu. *Ebyāt*:

Geldi bahār n'eylesün 'uşşāk bādesüz
Yā rāh-ı 'ışka nīce gidilsün zevādesüz

'Uşşāk-ı mestmendi kemendüñle yed yüri
Zīrā seg-i şikārī yaraşmaz kılādesüz

[*Diger*] : Hatt-ı ruhsār-ı yāre guşsa çekme
Olur zāhir çerāğ dibi karaanu

[*Diger*] : Gelüben gitdüğü bir oldı hadeng-i ğamzeñ
Kim umardı bu cefāyı baña mihmānumdan

[*Diger*] : Ol hilāl ebrū meta'-ı hūsnini ğarrā şatar
Gah 'arz eyler cemālin gāh istiğnā şatar **F25b**
Baña turup kışsa-i Ferhad ü Mecnūn söyleyen
Derd esrārını ol benden alur baña şatar **S33a**

ve müşārünileyh için akrānından birisi **BE23b** ba'z-ı kelime-i nā-sezā eylediği mesmu'-ı şerifleri olduğda bu kıt'a-i laţifi hūb buyurmuşlardır zerāfetden hālī degüldür. *Kıt'a* :

Bize kāfir dimiş bir 'ālim-i dehr
Yalanuñ yok durur hergiz fūrūğı
Müselmān diyelüm biz dağı aña
*Dürüġi - rā ne-şāyed cuz dürüġi*¹³⁹

Vāriş-i 'ulūm-ı Nebī **MEHEMMED ÇELEBİ**: İstanbullı'dur. 'Abdülkerim-zāde dimekle ma'rūf ve ehālī-i kibār ve mevālī-i 'ālī-mikdār içre ehliyyet ü mevlevīyyet ile mevşūf **W24a** sâbıkan pâdişâh-ı **Ü20b** dîn-perver ve şāhenşâh-ı heft-kişverüñ 'asâkir-i muzaffer-âyinine Anaţoli kâđi 'askeri olmuş hālā ol ūmūr-ı pür-ħaţardan dūr düşmüşdür. Ğadd-ı zātında tab'-ı şafā-âyini cānib-i nazma māyil ve zihn-i pâki edā-yı hūb ile pesendide-i şu'arā ve güzide-i **B22b** fuşahā olup 'ulemā-yı 'izām içre nazm-ı belāġat-nizām ile şöhret-i tām bulmuşdur. Zīrā ki zebān-ı Türkī ve Fārisī'de **S33b** ğazeliyyātı bī-ħadd ve lisān-ı 'Arabī'de қаşāyid-i pür-fevāyidi lā-yu'addur. Cümlesinden bir kaç maţla'-ı 'anber-āmiz ol tūţi-i şeker-rizūñ netāyic-i tab'ındandur şebt olundı. *Maţla'*:

Ğāk-i 'anber hevāsı hōş -būdur
Kūy-i yārūñ güzelligi budur
Be-gū cān kun fedā der-piş-i men bes
Kunem hāhem zi- la'let yek suhen bes¹⁴⁰ **BE24a**
Eşk der- kūşe-i uzlet mey-i nāb est merā
Çiger-i riş dem-ālūde kitāb est merā¹⁴¹ **F26a**

MEHEMMED EFENDİ : Kara Çelebi dimekle ma'rūf ü meşhūr Karaman'dandur. Sâbıkan taht-ı Kāyāşıra pâdişāhı olan Sulţān Bāyezid merħūmuñ vezīri olan Meħemmed Paşa'nuñ

¹³⁹ Yalana yalandan başkası yaraşmaz.

¹⁴⁰ Canını benim huzurumda feda et de yeter, feda ederim, yakut dudağından bir söz yeter.

¹⁴¹ Uzlet köşesinde göz yaşı saf şaraptır benim için, yaralı çigerim kana bulanmış kitaptır benim için.

babası mu'takāsından imiş. Rûz ü şeb 'ilme iştiğāl gösterüp ol devrde kuẓāt zümresinden 'add olmuş ve mezkûr Kara Çelebi Karaman'da neşv ü nemā bulup 'ulümü taḥṣîl idüp 'ulemā-yı Rûm içre ser-āmed **S34a** olmuşdur ve bu devrde pâdişāh-ı 'ālem-penāhuñ ve sulṭān-ı bârgāhuñ **W24b** üç pâre taḥtına kâdî-i nîk-baḥt olup kâffe-i enām ve ḥavaşş ü 'avām eyyām-ı 'adālet-şî'ârında asûde-i rûzgār olup mezkûrdan ḥōş nûd ü râzı olmuşlar. 'Āķibetü'l-emr dārü'l-fenādan cānib-i serāy-ı 'ālem-i beķāya 'azîm ve ṭaraf-ı ḥuld-ı berîne ve sū-yi ḥūr ü 'ayna müteveccih olmuş ve ḥadd-ı zātında ehālî-i fiḥām ve mevālî-i 'izām ve beyne'l-ḥaşı **Ü21b** ve'l-avām arasında şāḥib-ma'ârif ü esrār-ı 'ulūma vāķıf imiş. Ṭabṭat-ı şîriyyesi ğāyetde ḥûb ve ekşer sözlere ehl-i dil içre merġûbdür. Zîrā ki ebyāt-ı 'āşîkânesi taḥayyül ü kelimāt-ı rindānesi pür-meşel ve maḥlaşı Bahrî vāķı' olmuşdur. Ber-muķtezā-yı maḥlaş cümle-i eş'arı firkat-āmîz **BE24b** ü maḥabbet-engîzdür. Cümlesinden bir iki maṭla' şebt olundu. *Maṭla'*:

Gerçi her mehrûya dil virmekde mâhirdür gönül
Sen şanemden ğayrıye baş egse kâfirdür gönül **B23a S34b**

[*Diger*]: Baş egmez sen şanemden ğayrıye dil
Dögerlerse Efendi ṭabı deyince

[*Diger*]: Didi meh gün yüzüne bende olup
Kuluña da begüm bed-rü dirler

MEḤEMMED ÇELEBÎ: Müftî-i zamān ve zübde-i cihān ve sulṭān-ı fuẓalā-yı kirām ya'nî şeyḥülislām Monlā hazretlerinin büyük oğludur. Niteki vaşında dinilmişdür. *Ķıṭ'a li Bâķî*:

Ḥāşıl-ı 'ömr-i girān-māye-i şeyḥü'l-islām
Pertev-i luṭf-ı Ḥüdā nûr-ı Ḥüdā revnāķ-ı dîn
Menba'-ı mekremet ü luṭf-ı Meḥemmed Çelebi
Vāḥib-i faẓl u 'aṭā şāḥib-i 'izz ü temkin **F26b W25a**

Pâdişāh-ı nîk-nām ve sulṭān-ı ḥûb-fercāmuñ eyyām-ı devlet-encāmında kâdî-i Şām olmuş idi. Bu deñlü faẓl ü kemāl ile yine rind ü lâubālî şûrb-i meyden ḥālî olmayup şāḥib-meşreb **S35a** kimesne idi. Şam'dan 'azl olup āḥir kaẓā-yı Ḥaleb'e vāli olmuş idi. Ol zāt-ı 'ālî-miķdār fûnûn-ı ma'ârifle nāmdār ve zebān-ı Fûrs'de mûmāreseti bir ḥaddedür ki kâbil-i imkân degüldür. Zîrā ki ğüftarı ğāyetde selāset üzre vāķı' olmuşdur ve ḥuṭuṭ-ı muḥtelife taḥrîrine sâlik 'ale'l-ḥuşuş nesta'lık yazmaġa mâlikdür. Tedāvin-i şu'arā-yı zamānı ve fuẓalā-yı cihānı **Ü21b** cem' idüp **BE25a** her birisinden istifāde ḥāşıl itmiş idi. Ḥayfā ki ol gül-i gülistān-ı ma'ânî olan evān-ı cevānîde terk-i 'ālem-i fānî kıilup ravza-i cāvidānı maķarr idindi. Mezārı şehr-i Ḥaleb'dedür. El-ḥaķ ṭab'-ı ṭarab-engîzi nefis ve zihni ferah-āmîzi ğüftār-ı sūznāk ile selîsdür. Eş'ar-ı dürer-bārı üç zebān ile efvāhda cārî ve Fārisî'de kemāl-i mertebede taḥayyüle kâdir ve sūz ü güdāz ile şā'ir-i sāḥir ve bi't-ṭab' ḥāṭır-ı şerîfi şîre māyil olduğundan **S35b** Meylî maḥlaş ihtiyār itmişler idi. Bu bir iki maṭla'-ı Fārisî anuñdur. *Meṭālî*:

Be-āyin-i vefā bestî miyān- rā yā ḥıyāl est in
Çunîn nāzûk ḥıyālî key tevān besten muḥāl est in¹⁴²

¹⁴² Vefa yoluna kayıtladın ya da bu hayaldir, böyle ince düşünceye nasıl kayıtlanabilir, bu muhaldir.

Ey der- dilet be-ehl-i vefâ cevri ü kîn heme
Çeşmet be-nâz reh-zen-i merdân-ı dîn heme¹⁴³

KÂMÎ EFENDİ : **B23b** Mevâlî-i 'izâm ve ehâlî-i fiḥâm **W25b** zümresindedir. Mevlid-i şerîfi Edirne'dür. Hâlâ pâdişâh-ı kâm-baḥşuñ nazâr-ı 'inâyât-ı berekât-âyâtı ile kâm-bîn ü kâmrân olup **F27a** şehir-i mezbûrda kâdî-i 'adâlet-nişândur. Ehliyyetde ehâlî içre akrânı nâdir ve fuzalâ-yı 'asr arasında fazl ile şâir ve üslûb-ı inşâsı bî-nazîr olmağın pâdişâh-ı sa'âdet-encâm nâmına **Kimyâ-yı Sa'âdet**'i neşr ü nazm ile Türkî'ye terceme kılmışdır. Fi'l-ḥaḳîka mezbûr kitâb kalem-i müşkîn-raḳamdan dil-pezîr olmuştur. Bu bir kaç beyt-i 'âşîkâne vü rindâne anuñdur. *Ebyât* :

Esîr-i bend-i zülf ü kâkül-i 'anber-feşânum ben **BE25b, S36a**
İki zencîr ile bağılu yatur şîr-i jiyânnum ben

Diger : Gülnâr-ı ruḥ-ı dilbere her kim ki semen dir
Âteş ola anuñ yiri mânend-i semender
Öykündügiçün saña çemende gül-i bî-ḥar
Süsen dil uzadup seni v'ey bunda dikene dir

Ü22a Zühd ü şalâhla şuleḥânuñ ercmeni a'nî **ŞÂLİH EFENDİ**: Celâl-zâde Nişancı Beg'üñ birâder-i ercmenidir. Sâbıkan pâdişâhımızuñ 'asrında Mısr'a kâdî olmuş. Hâlâ küşe-i 'uzletde teḳâüd ihtiyâr idüp şâm ü şubḥ taḳvâ vü şalâḥ ile taḥsîl-i amel-i şâlih ve terk-i fi'l-i tâlih itmeden hâlî degüldür. Ol efâzıl-ı zamân mevâlî-i 'âlî-şân mâbeyninde ferzâne-i akrândur. ve üslûb-ı inşâsı dil-küşâ ve tarz-ı gazel-i ferah-fezâ vâkı' olmuştur. Cümlesinden bir iki maṭla' u beyt şebt olundu. *Maṭla'* :

Cism-i zerdüm kara kara dağlardur bî-kıyâs **S36b W26a**
Şâh-ı 'ışḳ egnüme geydürdi pelengî bir libâs

[*Diger*] : Âḥîr oldu 'ömr çün geçdi hevâ şimden girü
N'eyleyin el virdügin dünyâ baña şimden girü
Ben cihân sevdâlarından çekdüm el ey müddeî
Ser-te-ser dünyâ ğamını al saña şimden girü

Mevâlî-i 'izâmuñ hüşmendi a'nî **MEḤEMMED ŞÂH EFENDİ** : Silsile-i neseb-i pâki sulṭân-ı meşâyihü'l-kibâr **F27b** ya'nî Ḥazret-i Mollâ Ḥudâvendigâr'a muttaşıldur. Ḥalbuki ol şehvâr-ı 'âlî-himmet evân-ı cevânide ve gülzâr-ı **B24a** fânide gül-ruḥsâr cevânlar ile 'ayş ü 'işret idüp cân ü dilden ṭalib-i erbâb-ı meşreb olmağın şevḳ ü zevḳden rûz ü şeb hâlî degülken yine Vâhibü'l-amâl ve Feyyâz-ı müte'âlün 'inâyetiyle kesb-i kemâlât-ı dünyevî ve istidât-ı uḥrevî taḥsîl ü tekmîl kılip tefâsirde maḳbûl-i **BE26a** efâzıl ve eḥâdişde kelâm-ı belâğat-nümâ ile güzide-i emâsil ve ekşer-i 'ulûm-ı menḳûl ü maḳûlde ser-âmed-i 'uḳalâ ve her bir fende mümtâz u ser-efrâz ve akrân içre bî-hemtâ olmuştur. Hâlâ ol 'azîz-i **S37a** fuzalâ-yı zamân ḳazâ-yı Mısr ile kâmrândur. Egerçi tab'-ı laṭifleri şîre mâyil ve nazma şâmilür ammâ çendân maḳşûd ü murâd idinmezler. Aḫyânen berây-ı ḥâtır-ı yârân bir gevher-i tâbân peydâ ider. **Ü22b** *Beyt* :

¹⁴³ Ey sen ki gönlünde vefa ehline karşı hep cefa ve kin var; gözün naz ile hep din adamlarının yolunu keser.

Tagılur gam leşkeri olduqca kākül āşikār
Nitekim ceyš-i 'adū görünse tūğ-ı şehriyār

Vāriş-i 'ilm-i Nebi a'nī **ĀLİ EFENDİ Hınnalı-zāde** : **W26b** Ehliyyetle ehālī-i fiḥām ve mevleviyyetle mevālī-i 'izām zümresindendir. Pādişāh-ı 'ālem-penāhuñ devām-ı devletinde ve eyyām-ı sa'ādetinde ḥālā 'izz ü iqbāl ve cāh u celāl ile kādī-i Medīne-i Şām ve 'adālet-güster-i kaffe-i enāmdur. Ol zāt-ı kerīmetü's-şifāt Hınnalu-zāde dimekle ma'rūf ve dīn ü diyānetle mevşūf vücūd-ı şerīfī kemālāt-ı reng-ā-reng ile ārāste ve 'unşūr-ı laṭīfī envā-ı ma'ārifle pirāstedür ve ṭab-ı dürer-pāşı vādī-i nazmda üç zebān ile şī're kādīr ve her 'ilme şürūḥ **F28a** u ḥavāşı yazmada māhir **S37b** ve fūnūn-ı 'arūz ü mu'ammāda ser-āmed-i ehl-i hüner ü müşkil-küşā ve her birinde fevāid-güster ü kavāid-nümā ve üslūb-ı inşāda H̄'āce-i Cihān gibi ferzāne-i zamān ü **BE26b** maḳbūl-i münşiyān-ı cihān ve eş'ār-ı Tāzī vü Fārisī ile meşhūr-ı 'Arab ü 'Acem ve güftār-ı Türkīsi ma'nā-yı rengīn ile ḡamzedā-yı dil-i pūr-ḡamdur. Zīrā ki ser-ā-pā ḥasb-i ḥāl-i 'āşıkān-ı ḥazīn ve vaşf-ı cemāl-i māh-rüyān-ı zühre-cebīndür. Cümlesinden bu bir kaç Fārisī ve Türkī ebyāt anlarındur. **B24a Ebyāt**

Goft-em suḥenī gūy merā goft dehen nīst
İbrām ne kerdem çi konem cāy-ı suḥen nīst¹⁴⁴

Dil mī bered zi- ḥalḳ be-āşüb u kīn heme
Ḥorsend hem nemī şevēd ān meh be- dīn heme¹⁴⁵

W27a Rāqīm-ı ḥurūfuñ i'tiḳadı budur ki eger mışra'-ı evvel böyle oḳunsa evlā idi.

Dīn mī bered zi ḥalḳ be-āşüb u kīn heme¹⁴⁶

Bu bir kaç Türkī maṭla' u beyt anlarındur. **S38a**

Şabra kādīr 'āşık u bī-nāz dilber görmedüm
Az 'āşık olmadum ben az dilber görmedüm **Ü23a**

[*Diger*]: Her ne dirse dir gözün ḳatl-i dil-i aḥbābda
Kimse tınmaz n'eylesünler arḳası mihrābda

[*Diger*]: Eñsesinden bilirüz ḥaṭṭı gülen maḥbūbı
'Ārif olan begüm ardından oḳur mektūbı

[*Diger*]: Tāze 'āşık öliceḳ dāğ ile zeyn it ḳoluñ
Yeni sikke ḳıḳcaḳ eskisi geḳmez puluñ
Dil-i lā-yaḳıl ile ol büt-i ma'ḳūl-şinās
Hem-dem olsun diyelüm mi ḳuliyuz ma'ḳūlūñ

[*Diger*]: Ḳabā-yı lāle-gūnuñ üzre zerrīn ḥanḳerūñ cānā
Şafaḳdan āşikār olmış hilāl-i 'yddur gūyā

[*Diger*]: Ey ḥatuñ kāfirlerinden ḳişver-i imān ḥarāb
Gevher-i mihr ü vefā dürc-i lebūnde teng-yāb

¹⁴⁴ Dedim bir söz söyle. Bana dedi ağız yok. Diredim ne yapayım sözün yeri yok.

¹⁴⁵ Bunca kargaşa ve kin ile insanların kalbini çalıyor, o ay yüzlü bununla da yetinmiyor.

¹⁴⁶ Kargaşa ve kin ile insanları dinden ediyor.

[*Diger*]: La'l-i güher-engîzûñ bir âbdur âteş-reng
Ruhsâr-ı arağ-rîzûñ bir âteş-i âb-âmîz

Bu mu'ammâlar daği anlaruñ netâyic-i tab'larındandır. Bu dürc-i gence derc olundu.
Mu'ammâ be- ism-i Aḥmed:

Şevk-i la'lüñle ey dürr-i nâ-yâb
Ḥûn-ı dil oldu dâmen-i aḥbâb **BE27a**

Be ism-i Pir 'Alî : **S38b**

Bâr-ı derdümden benüm ey meh olupdur ḥam sipihr **F28b**
Ser-nigûñ oldu ḡamumdan müşterî vü mâh u mihr

ve lehu benâm-ı Bekr

Kendüyi mürşîd-i 'ışka şu kim vâşıl ider
İki üç mertebede nâm-ı nîkû ḥâşıl ider

[*Diger*] : Ḥalk ider cennet ḥisâbın cümle olmuş şâd aña
Bir bütüñ dâmânın almış ol ider feryâd aña

AḤMED EFENDİ: Ḷonevî'dür. Pâdişâh-ı İslâm ve sultân-ı 'âlî-maḳâm ve şâhen-şâh-ı zevî'l-ihtirâmuñ eyyâm-ı 'adâlet-şî'ârında zübde-i enâm ve nûr-ı dîde-i ümem ve seyyid-i Benî Âdem *'aleyhi's-selatü ve's-selâm* bi'l-izzî ve'l-ikrâmuñ Medîne-i Münevveresine *nevverallahü* ḳađi-i nîkû-nâm ve vâlî-i ḥuceste-fercâmdur. Beyne'l-mevâlî feżâyil-i bî-ḡâyeti fevka'l-ḥad ve 'inde'l-ehâlî kemâlâtı bî-nihâyeti lâ-yu'addur. Bu maḥla'-ı maḥabbet-engîz bir dilber-i ḥûn-rîz-i pür-sitîz elinden şikâyet-âmîz vâḳı' olmuşdur el içinde meşhûr ve elsîne mezkûrdür *Beyt*:

El yüze ḥutup geçen cânân elinden el-ḡıyâş
Baña gün göstermez ol fettân elinden el-ḡıyâş

Vâḳıf-ı esrâr-ı künûz-ı Nebî a'nî Hazret-i **BEŞİKTAŞLI YAḤYÂ EFENDİ** : Kevkeb-i âsmân-ı ma'ânî ve maḥla'-ı âftâb-ı **Ü23b** nûrânî ve zâtî-i feżâyil-i **S39a** rûhânî ile ârâste ve pirâstedür. **B25a** Ol ḳıdve-i erbâb-ı necât leyl ü nehâr evḳâtın taḥşîl-i kemâlât-ı berekât-âyâta bezl idüp ehliyyet ü mevleviyyetle medrese-i **W27b** Şemâniyye'de müderris olmaḡın Müderrisî maḥlaş itmiş ve zümre-i müfessirîn ü muḥaddisîn içre bî-mişl ü ser-âmed-i efâzıl ve ma'lûmât-ı muciz-beyân ile kâmil olmuş âḥir Mevlânâ 'Abdurrahmân-ı Câmî'nüñ bu rûbâî-i kirâmî fehvası ile 'âmil olmuşlardır. **F29a** *Rubaî*

Ey dil taleb-i kemâl der- medrese çend **BE27b**
Tekmîl-i uşûl ü ḥikmet ü hendese çend
Her fikr ki cuz zîkr-i Ḥudâ vesvese est
Şermî zi- Ḥudâ be-dâr ñn vesvese çend¹⁴⁷

¹⁴⁷ Ey gönül, medresede daha ne zamana kadar kemal talep edeceksin? Usûl, hikmet ve hendeseyi tamamlamaya daha ne kadar gayret edeceksin? Allah'ın zikri dışındaki her fikir vesvesedir. Allah'tan utan bu vesvese daha ne kadar sürecek?

Meydân-ı keşretten kenâr özleyüp İstanbul karşusunda Beşiktaş'ında bir cây-ı dil-keşi ihtiyâr idüp 'ibâdet-i Hağ ile sülûk-ı meşâyih-i kibâra sâlik **S39b** ve keşf-i kerâmât ile hağâyık-ı muhağğıkînün esrârına mâlikdür. Vâdî-i sülûk ile tarîk-ı taşavvufda tâğ u yegâne-i âfâğ olmışdur. ve pâdişâh-ı 'adl ü dâd ol hûb-nihādânlarâ hûsn-i i'tikâd idüp hâtır-ı 'âtırın ri'âyeten güftârına inkiyâd göstermişlerdür. Aña binâen ol bî-nazîr-i zamân niçe niçe bî-kes ü nâ-murâdlarun cüz'ice iltifât u işârâtlâ murâdât-ı küllîsin her ne vech ile olursa hâşıl kılup bermurâd u kâmrân itmeden hâlî degüldür. Hâlâ bu 'aşrda 'ulûm-ı zâhire vü bâtîne ile ferîd ve muhağğıkîn içre tağkîk ile şâhib-tecrîd ve 'ilm ü 'amel-i bî-bedel ile güzîde-i **W28a** şülehâ-yı 'âlî-ensâb ve âsmân-ı kerâmete kûtbü'l-ağtâb ve ahlâk-ı hamîde ile munisü'l-ağbâb ve etvâr-ı mağbûl ile enisü'l- **Ü24a** aşhâb ve nazâr-ı kimyâ-bağşı feyz-resân-ı şeyh ü şâb ve kelimât-ı hikmet-âyâtı bî-şübhe vü reyb ü irâdât-ı 'âlem-i gaybdür. **S40a** El-hağ ol kâşif-i 'ilm-i evvelîn ve ol 'ârif-i fûnûn-ı âhîrînün hağâyık-ı pür-değâyıkın ehl-i zâhirün 'uğûli idrâk itmesinde 'âciz ü kâsırdur. **BE28a** Zîrâ ki ibârât-ı belîğ ser-â-ser hağâyık ve işârât-ı faşîhi ser-â-pâ muvağğidâne ve pür-değâyık vâkı' olmuşdur. Bu bir kaç Fârisî ve Türkî beyt anlaruñdur. Tebeyyünen ve teberrüken cem' olup bu **B25b** perişân evrâka şebt olundu. Rumûz-ı 'ulûm-ı âfâğ ü enfüse vâkıf olan 'uşşâka mefhûm ü ma'lûmdur. **F29b** *Şîr* :

Gerçi der-gencem velî tenhâ neyem
 Āşinâ-yı cānib-i cānāneyem

[*Diger*]: Varlık kamu çün bir durur şādî nedür mâtem nedür
 Gel şeyhüm ol göster baña 'âlem nedür âdem nedür

[*Diger*] : Ders-i 'ışkı biz fenâ şahnında tağşîl itmişüz
 Şanmañuz seyr-i Şemānî ile tekmîl itmişüz
 Suhte olup yatduğ tetimmât-ı talebde nice yıl
 Me'kel-i derd içre ğam taşını tağbîl itmişüz
 Ey müderrisler nedür bu sa'y-i bî-hâşıl müdām
 Bir gün ola diyesiz kim 'ömri ta'tîl itmişüz
 Kâđî 'askerlik müderris mañşıbı ednâ durur
 Āsitān-ı hağğı kevnin üzre ta'cîl itmişüz

Diger : Cihān mülkini 'arifler görüp hōşca mekān dirler
 İdinmezler mekān amma hemān hōş ca mekān dirler

HAYALİ EFENDİ: Sulţānū'l-ārifin ve burhānū'l-muvağğidîn hādî-i rāh-ı mustağîm a'nî Şeyh İbrāhim *Nevverallahu merğadehu*¹⁴⁸ nuñ nūr-ı dîdesi ve sūrūr-ı sînesi ya'nî ferzend-i dilbendidür. Ma'lûm-re'y-i şâhibān-ı kerem ola ki aşl-ı pākizeleri diyâr-ı 'Acem'dendür. Vilâyet-i Mışr'da tavağğun idüp irşād-ı fuğarâ itmekle āsitāneleri melāz-ı şāh ü gedā olmuşdur. Sābıķū'z-zıkr müddet-i medîddür ki cānişin-i vālid-i erşedi olup erbāb-ı ma'ārif içre kûtbü'l-ağtâb-ı zamân ve mihr-i cihān-tāb-ı devrān. Muferr-i İslāmî ve'l-müslimîn nāşihü'l-halâyık-ı ecma'în ve zübde-i muhağğıkîn-i fûnûn ü dānişveri ve **Ü24b** güzîde-i müdeğğıkîn-i 'uğûl-i beşerî Hüdāvend-i muğterem ve mağbûl-i mükerrrem emirü'l-kelām ve

148 Allah onun kabrini nurlandırın.

efşâh-ı fuşâhâ-yü'l-enâm mübdi-i bedâyi-i ma'ânî ve mazhar-ı şanâyî'ü'l-beyânı olmuşdur. Dâimâ meclisi-i şerîfnde ve mahfel-i münîfnde müfessir-i **Mesnevî** ve müteber-i **Manevî** olup gâh gâh garîk-ı baır-ı vicdân olup bir gevher-rahşân-ı li-mişli hâzâ peydâ iderler ki 'aql-ı hurredân fehminde mest ü hayrân olur. ve ta'alluğ-ı dünyevîden bî-haber olması muğarrerdür şebt olundu. *Ebyât* :

Süzân-ı firâk ile oldı bu ciger biryân
Cân teşne yürek yandı oñulmadı bu hicrân

[*Diger*] : Muşaffâ eyle dil levhın bugün nür-ı tecellâdan
Cemâlin gösterür dil-ber çü mir'at-ı mücellâdan **F30a S40b**

SÜRÜRİ EFENDİ : Gelibolı'dandır. Sâbıkan **B26a** şâh-zâde Sulţan Muşafâ hazretlerinüñ h̄âcesi olmuş ve hadd-ı zâtında pesendide-i ehâlî ve güzide-i mevâlî kemâl **W28b** ü fazl ile ser-âmed-i aqrân ve hulq-ı 'azîm ile yegâne-i devrân ve ferzâne-i cihân idi. Kütüb-i mütedâvile nîce nîce şürüh ü havâşi ve tefâsir ü ehadîş yazmışdur ve kelimât-ı dür-pâşi yokdur. Her bir 'ilmde dürlü dürlü su'al ü cevâb kılmış ve zebân-ı Fârisî'de olan tedâvin-i selef ve **Şebistân-ı Hayâl**'e ve halli âsân olmıyan resâ'il-i mu'ammâya ve **Mesnevî**-i pür-Ma'nevî'nüñ altı cildine tafşîl üzre şerh yazup her birisin erbâb-ı **BE28b** hâle ve talib-i kemâle gün gibi zâhir ü 'yân itmışdür. ve zât-ı 'azîzi beyne'l-ıhvânü'z-zamân zühd ü taqvâ ile mevşûf ve fuzelâ-yı 'âlî-güher içre fûnûn-ı ma'ârifle ma'rûfdur. ve şanâyî-i şirde ma'lûmât-ı pâk birle kava'id-güster ve fûnûn-ı 'arüz ü kâfiye bilmede hünerver ve üç zebân ile nazma kâdir ve her birinde hûb ü mâhirdür. Ammâ ittifağ-ı erbâb-ı hüner **S41a** ve re'y-i aşhâb-ı nîk-muğazzar şöyledür ki te'lifât u ma'lûmâtı ol pîr-i suhen-güsterüñ şirine ber-ter ola ve bu deñlü fazl u kemâl ile evâhir-i 'ömründe kimseye ser-fürü' itmeyüp küşe-i 'uzletde **El fakru fahrî**¹⁴⁹ muğtezâsınca çana'at **Ü25a** kıilup dâ'imâ meserret-i vahdânîyet ile mesrür ve 'ayş u huşûr üzre olup evkât-ı 'azîzin kitâb-ı naıv u şarf idüp vech-i ma'âş taışîl kııurdu. Defe'ât ile hâk-i pây-i kimyâ-eşerlerine râkıım-ı hurûf-ı tezkire yüz sürmişdür. Eş'âr-ı taşavvuf-âmîzi bî-hadd ve güftâr-ı taıayyül-engîzi **W29a** lâ-yu'addur bu bir kaç beyt ile iktifağ olunup şebt olundu. *Nazm* :

Fâş olupdur gün gibi sırrum benüm ey âftâb
Dûd-ı ahumdur olan ortada bir pâre hicâb **F30b**

[*Diger*] : 'Aşıkum gün yüzünüñ naışına şâhum ezeli
Seni naıkkâş-ı ezel kudret eliyle yazalı

Âl ile aldayup aldı dil-i süzânımız ah
Şol kara gözlerini nâz ile bir kez süzeli

[*Diger*] : Nüş kıı gel berü başdan bu gözüm yaşından
Ki dimişler sanemâ şuyı buñar başından **B26b BE29a S41b**

VUŞULİ EFENDİ (Mollâ Çelebi) : İstanbullı'dur. Sarây-ı âlemde zât-ı şerîfi aşl u neseble şâhib-i 'izz ü veğâr ve gülîstân-ı fażiletde naıh-ı vücûdı ezhâr-ı ma'ârif ile ber-hürdâr ve zihn-i selîmi hem-vâr ve řab-ı mustakîmi üstüvâr olmağın rüz ü şeb taışîl-i 'ulûm idüp

¹⁴⁹ Fakirlik benim övüncümdür (Hadis) El-Aclunî (1352). *Keşfü'l-Hafâ*. C. II. Beyrut: Dâru İhyâit-Turas. s.87.

fezâyil ile maqbül-i her merz-büm olmuştur. El-ḥaḳ mevleviyyet ü ehliyyet ile ehālî vü mevālî içre meşhûr ve eyülikle efvâhda mezkûrdür. Müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür ki ferzend-i ercend-i sulṭân-ı zamân ya'nî şeh-zâde-i kâmrânuñ taht-ı felek-medârında kâdî-i nîk-baht olup havaşş ü 'avâm eyyâm-ı 'adâlet-şî'ârında asüdedür ve rûzgâr-ı emn ü emânetle ber-hûrdâr olmuşlardur ve şubḥ ü şâm ṭab'-ı deryâ-mü'eşşirleri cem'-i 'ulûma şâmil ve ṭarz-ı nazm ü nesrde fuşahâ-yı 'aşr gibi kâmil ve her birinde ser-âmed-i emâşil ve pesendide-i merdüm-i efâzıldur. Kelimât-ı rengîn ile şâhib-edâ ve ebyât-ı şîrîni çâşni-baḥş-ı 'uşşâḳ-ı şeydâdur. Kaşâyid-i **S42a** selîs-i dil-keşi nefîs ve ferah-resân-ı dil-i ğamzedâdur. Şâh-zâde-i merâm-baḥş ḥazretlerinüñ ḥâk-i pâ-yi sa'âdet-encâmlarına irişmek ile Vuşûlî maḥlaş itmişlerdür. Eş'âr-ı güher-bârları bî-ḥadd ü lâ-yu'addur. Cümlesinden bir iki ğazel-i bî-bedel ile bir kaç beyt sebt olundu. **Ü25b Şîr**:

Mîhr-i 'âlem geşt ider eṭrâf-ı çarḫı sū-be-sū
Olmağa sen âftâb-ı ḥüsne bir dem rû-be-rû

Mû-miyânuñla dehânuñ baḥşin itdük yoḳ yire
Ḳaldı farḳ olunmadı biri birinden mû-be-mû

Dem-be-dem deşt-i belâda firḳatüñde dilberâ
Aḳdı çeşmümden benüm seylâb-ı eşküm cû-be-cû **F31a**

Görmege sen meh-cebîni her gice mâh-ı felek
Şehrûñ için ṭolanur menzil-be-menzil kû-be-kû

Ey Vuşûlî let urur ḥışm eyleyüp aña küsûf
Saḳın olmasuñ güneş ol mâh-rüye rû-be-rû

ve lehu : Ḳılca boynumda benüm yoḳ didiler
Yâr tîĝın bilebilsem ne biler

Nâr-ı hicrûñle yanup gitdi yürek **B27a BE29b**
Ḥânçerüñ sînedede cânâ ne diler

Derd ile nây-şîfât nâlelerüñ
Niyedür zârı ne için iniler

Görmesün ḥâk-i reh-i yârı müjeñ
Uĝridur sürmeyi gözden o siler

Reh-i firḳatde Vuşûlî her dem
Ra'd-ı âhumla felekler gümüler

[*Diger*]: Düşer mihrüñden ey meh necm-i eşküm bir nice gündür **S42b**
Baña yâr olmadı ṭâlî' sitârem ḳatı düşküñdür

[*Diger*]: Baña ey verd-i ḥandânum olur cennet saḳar sensüz
İder ruḫ-ı revân âḫîr bedenden can sefer sensüz **W29b**

FEVRÎ EFENDÎ: İbn-i 'Abdullah'dur. Zümre-i müderrisîndendür. Zât-ı laṭîfi mevālî-i 'izâm içre eyülikle ma'rûf ve ḥâṭır-ı 'atırı şafâ ile ehālî yanında mevşûf ve cevdet-i ṭab'ı müstaḳîm ve zekâ-yı zihni selîmdür. Kütüb-i mütedâvilenüñ her birinde müṭâla'a-i ferḥunde-âşârı 'allâme-i rûzgâr-ı lillah dürr-i ḳâyil dimege zebânın ḳâyil itmiş ve maẓmûn-ı nezâket-

meşhûnı **Ü26a** 'ale'l-fevr **S43a** elfâz-ı gün-â-gün ile rişte-i nazma çeküp şarrafân-ı bâzâr-ı marîfet ve kûşe-nişînân-ı çârsû-yı mahabbete 'arz eyler. Anlar daği mânend-i sübhâ elden düşürmeyüp her an vird-i zebân **F31b** idinür. haqqâ budur ki kaçâyid-i pür-fevâyidi bî-ğadd ve terci-bend ile mu'aşşer ve tahmîs ve tesdisleri lâ-yu'addur. Ser-â-ser meşhûr-ı âfâk ve hasb-i hâl-i 'uşşâk-ı **BE30a** pür-iştîyâk olmuştur. Cümlesinden bir gazel ile bir nice maṭla'-ı bî-bedel sebt olundı. *Ġazel* :

Geçmezem hergîz belâ-yı derd-i 'ışk-ı yârdan
Dönmezem kalu belâda itdigüm ikrârdan

Meyl idersem cennete ruhsâr-ı yâri terk idüp
Rûz-ı mahşer zâhidâ maḥrûm olam dîdârdan

Şöyledür za'fûm ki bir dîvâre söykensem eger
Peykerüm teşhîş olunmaz şûret-i divârdan

Çeşm ü müjgânûm ruḥuñ 'aksiyle bir gülzârdur
Kim anuñ etrâfına ḥavlî çekilmiş ḥârdan **S43b W30a**

İrmek isterseñ dehân-ı la'l-i yâre Fevri'yâ
Geç iki 'âlemden el çek cümle yokdan vardan

[*Diger*] : Bülbül ağlar başı üzre gözi yaşın dökerek
Şâh-ı gül ḥaste olup var ise çıkardı çiçek

[*Diger*] : Ġamzesi ol kâtilûñ bu sîne-i şad-çâkde
Şanki bir cellâd tîğidur gömülmüş ḥâkde

[*Diger*] : İsterin Ḥaḫ ḥaste-dil 'uşşâka cânânın vire
Umarın derdin viren Allah dermânın vire

[*Diger*] : Beñzerin ḫadd-i nigâre diyü ey gülbinter **B27b**
Olma mağrûr şaḫın tîz biten tîz yiter¹⁵⁰

[*Diger*] : Emvâc-ı ḫulzûm-i 'ışk bu nüh kıbâbe şıgmaz
Ehl-i dile ne maḥfî deryâ ḥabâb a şıgmaz

[*Diger*] : Pençe-i şîr-i belâdan cismümi ayırmasun **S44a**
Tîğ-ı ḥasret etle dırnağ arasına girmesün

[*Ġazel*] : Yâr yanında raḫîb-i bed-liḫâ eksük degül **Ü26b**
Cânuma derdâ ki hergiz bir belâ eksük degül

'İşk ile ṭolmuş şınuḫ dilden çıkar mı kâkülün
Genc olan vîrânede çün ejdehâ eksük degül

Birbirinden şaḫlayup 'aks-i cemâlin dem-be-dem
İki çeşmüm ortasında mâcerâ eksük degül

¹⁵⁰ der kenar: Nazîre Keşfi Beg :

Gördüm ol şühî degül merdümün dîde-i ter
Meges ḥâlî ḥayâlî daği gözümde uçar : - B, BE, S, Ü, W

‘Âşıka yoğdur vefâsı gerçi dil-dâruñ velî
 Luṭfi çoğ olsun cefâsı vaḳtehâ eksük degül **F32a**

Şûretâ gerçi Muḫammed deñlü yok dilber velî
 Şûretâ Yûsuf dir iseñ Fevri’yâ eksük degül

Nazîre li-mü’ellifîhi :
 Her ṭarafdan ‘âşıka seng-i cefâ eksük degül
 Başuma her ḳanda ise bir belâ eksük degül

Göñlüme geh ğam gelür gâhi belâ vü miḫnetüñ
 Menzilümden devletüñde âşinâ eksük degül

Vay baña kim bir senüñ gibi efendüm yoğ durur
 Yoğsa saña ey şeh-i ḫübân gedâ eksük degül

Nîce tenhâ bulayın ey gün seni yanuñda çün
 Sâye gibi bir raḳîb-i bed-liḳâ eksük degül

Dem-be-dem derd ü ğamuñ dilde füzün olmağdadur
 Gerçi la’-i ruḫ-baḫşuñdan devâ eksük degül

‘Âlem-i ma’nâ yüzinden ‘âşıḳ-ı şâdıḳ gerek
 Yoğsa ‘âşık ey peri-rü şûretâ eksük degül

Dîde vü dil ol güneş yüzliye nâzır olalı
 ‘Ahdî’yâ mâbeynimüzde mâcerâ eksük degül

RİZÂYÎ EFENDÎ (Ḳaşşab-zâde): Zümre-i müderrisîndendür. Ḳaşşab-zâde ‘Abdülkerim Çelebi dimekle ma’rûf ve eyülükle mevşûf ve mevlidleri Dimetoḳa **BE30b** ve aşlları Bursalı’dur. Mürebbsi Edirnevî olmağla Edirneli ta’dâd olunur ve kendüleri daḫi Edirnelü mezkûr olmadın ḫazz iderler. Fi’l-ḫaḳıḳa mezkûr şehrüñ âb u hevâsı şafâ-baḫş u neşât-engîz ve ḫâk-i ḫōş -nihâdı mihr-âmîz çâr faşlı çâr ‘unsûr gibi mu’tedil ü laṭîf ve cümle âdemleri ehl-i dil ü kâmildürler. ve mezbûr şehrüñ bâğ u bağçesi reşk-i riyâz-ı **Ü27a** berrîn ve ğoncefem olan peri-rü dilberlerle ğayret-i ḫûr ü ‘ayndurlar. Bu bende-i müsâfir ol diyârda mücâvir olduḳda bir ḫaddede fuзалâsından bî-nihâye maḫabbet ve bir derecede şu’arâsından **S44b** bî-ğâye mürüvvet ve insâniyyet **B28a** görmışdür ki taḫrîr ü taḫrîr olmadan geçmişdür. Ol cây-ı ferah-efzânüñ gülistânların ve gül gibi şükûfte-cevânların ve serv-i sehî gibi ḫırâmân ḫübâların ve çarsu vü esvaḳda olan maḫbûbların seyr itdükde bir ğazel-i bî-bedel vaşf-ı tarîḳ ile zuhûra gelüp mestûr olup bu evrâḳa taḫrîr olundu. *Ġazel li-mü’ellifîhi*

Tâ âmedem çu bād be-bustân-ı Edrine
 Gul gul şükûft dil zi- gülistân-ı Edrine¹⁵¹

Şimşâd u serv ü ḫuld-ı melâfîd-i ba’d ez- ĩn
 K’âmed be-cilve serv-i ḫırâmân-ı Edrine¹⁵²

¹⁵¹ Edirne bahçesine rüzgar gibi geldiğimde gönlüm, Edirne gül bahçelerinden dolayı gül gül açıldı.

¹⁵² Şimşir ağacı, servi ve cennet bahçesi, övünemez oldu. Çünkü Edirne'nin salınan servisi gözüktü.

Yād ez- kenār-ı Şaṭ u zi- Bağdādiyān dehed
Seyr-i kenār-ı Tunca vü hūbān-ı Edrine¹⁵³ **BE31a**

Her dem zi- bes ki yārī-i yārāne mi konend
Şermende- em zi- yārī-i yārān-ı Edrine¹⁵⁴

Tā dāmen-i vişāl-i tu āred be-kef şode
'Ahdī zi- ḫayl-i ḫāk-nişinān-ı Edrine¹⁵⁵

Mezkūr Rızāyī Efendi'nün zihni selimi fezāyil ile ārāste ve ṭab'-ı mustakīmi **W30b** ahlāk-ı kerīme ile pirāstedür. Kemāl-i faẓl ile yegāne-i akrān ve evşāf-ı ḥamīde ile pesendīde-i yārān ve fuşāḥa mābeyninde faşāḥatle bī-nazīr-i zamān ve bülegā içre belāgatle erkān ve envā'-ı ma'rifetle mergūb-ı ehl-i 'irfān ve fūnūn-ı şīr **S45a** ü 'arūz ü mu'ammāda hūb ve ser-āmed-i akrān ve üslūb-ı inşāda Vaşşāf-ı devrān ve belki ferīd-i cihān eş'ār-ı şīrini lezīz ü nefis ve güftār-ı rengīni muḫayyel ü selīsdür. El-ḫaḫ ḫōş -ṭab' u 'ālī-şoḫbet ve ādemī-sīret muḫibb-i fuḫarā ve melce-i şu'arādur. ve bu bende-i sergeşte ekşer-i evḫāt Dimetoḫa ve Edirne ve İstanbul ve Bursā'da ḫāk-i pāy-i şerīfleri ile müşerref olup dürlü dürlü istifāde idüp nazm-ı dürer-bārların gūş-ı hūşe **Ü27b** gūş-vār kılmışdur. Ol bülbül-i gülşen-i faşāḥat ve tūṭī-i şekeristān-ı belāgat üç zebān ile şīre ḫādir ve her birinde mānend-i **F33a** Ḥassan ve Selmān-ı sāḫirdür. Bu Fārisī maṭla'lar anuñdur. Māşadaḫ-ı ḫāl ve şāhid-māḫāldür erbāb-ı fehm ü zekāya 'arz olunur. *Şīr*:

Peyk-i belā vü ḫāşīd-ı derd ü Resūl-i ḡam
İmşeb-i ber- menend biyā ey ecel tu hem¹⁵⁶ **S45b**

Toḫm sān eşk be-rāh-ı tu nişārī kerdem
Şādmānem ki der- in mezra'a kārī kerdem¹⁵⁷ **B28b BE31b**

Mübārek bād 'ıyd-ı ān derd-mend-i bī-kes ü k'urā
Ki ü kes- rā nemīgūyed mübārek bād ü kes ü- rā¹⁵⁸

Bu maṭla'ı kendülere Ferhad Aḡa iltimāsıyla medrese virüldükde buyurmuşlardur tamāmı ḫasb-i ḫālleridür. *Beyt*:

Sipehr- rā çī 'aceb ger koned ri'āyet-i dūn
Ki cuz mütāba'at kār key koned gerdūn¹⁵⁹

Türkī dilinde **W31a** eş'ār-ı ṭarab-nümāsı ve güftār-ı dil-küşāsı bī-ḫadd ü lā-yu'addur. Bu ebyāt-ı rengīn mānend-i sūnbül-i müşkīn-i feyż-resān meşamm-ı dil-i ḫazīn-i 'āşīḫān-ı miskīndür şebt olundı. *Şīr*:

¹⁵³ Tunca kenarını ve Edirne güzellerini seyretmek Şatt'ın kenarını ve Bağdatlıları hatırlatır.

¹⁵⁴ Her an o kadar çok samimi dostluk gösteriyorlar ki Edirne'nin güzellerinin dostluğundan utanıyorum (beni şımartıyorlar).

¹⁵⁵ Ahdī, senin kavuşma eteğini ele geçirmek(sana kavuşmak) için Edirnelilerle birlikte yaşamaya başladı.

¹⁵⁶ Bela, dert ve gam elçisi bu gece benim yanımda, ey ecel sen de gel.

¹⁵⁷ Senin yoluna tohum gibi göz yaşı saçtım. Bu tarlada bir iş yaptığım için mutluyum.

¹⁵⁸ O kimsesiz dertlinin bayramı mübarek olsun. Öyle ki o kimseye mübarek olsun demiyor, kimse de ona demiyor.

¹⁵⁹ Felek alçağı gözetirse buna şaşılmaz; çünkü felek gözetmeden başka ne yapar ki...

- Sünbülleri girihlerini çözdü çün nigâr
Bir hüsn daği bağladı hağı-ı 'izâr-ı yâr
- [*Diger*] : Çosam biñ dâğı dâğ üstine sînemde 'aceb sırdur
Tefâvüt itmez ol gün yüzlinüñ yanında hep birdür
- [*Diger*] : Öyküñdi gün yüzüne çün gördi bād-ı şarşar
Bir sille çaldı nâre çıkdı gözünden odlar
- [*Diger*] : Göz yumup açınca dök dise o şeh baña güher
Merdüm-i çeşm-i güher-pâş ideyin dir göz kıpar
- [*Diger*] : Kaşr-ı 'ayşa pür şafâ bir şuffedür câm-ı şarâb
Görinür hep 'âlem anda toğ âyine habâb
- [*Diger*] : Giceler şubha dek ğamdan uyanuğ olduğum bilmez
Dirigâ süz-ı mihr ile uyanuğ olduğum bilmez
Dürüĝ-ı bî-fürüĝün dökülüp her gice aĝyârun
O mihr şubh-veş mihrinde şadıķ olduğum bilmez
- [*Diger*] : Görse kerîm derd ile aĝyâr hażz eyler güler
Nice aĝlamayayın kim hâlûme itler güler

Bu ğazel-i pür-meşel-i rengin daği ol şâ'ir-i bî-bedelüñdür.

- Ğazel* : Ne yâri görmege kudret ne 'arz-ı hâle fırsat var
Mecâlüm yok marîz-i 'ışķ olaldan hayli hayret var **S46a**
- Ne özge derd olur yâ Rab belâ-yı 'ışķ kim andan **Ü28a**
Ne şihhat ârzûsı ne ümîd-i istirâhat var
- Kül itdi cümle eczâmı egerçi âteş-i firķat
Harâret niye bâķi bilmezsin bende ne hâlet var **W31b**
- Çoyup küy-i nigârı ehl-i cennet olmaķ istersin
Muķarrer añladum kim sende şüfî ey belâhet var **F33b**
- Cefâsı yok güzel olsa virürdüm yolına varı
Rızâyî mâhaşal hercâyî sevmekden ferâĝat var¹⁶⁰ **BE32a**

'**ABDÜLGANÎ EFENDÎ**: Bolı'dandır. Zümre-i müderrisindendir. Rüz ü şeb 'ilm-i ma'kül ve mü'tala'a-i tefâsir ve eħâdiş-i Resül '*aleyhisselâm* kılmagla dâhil-i erbâb-ı ma'arif olup şöhret-i tām bulmuşdur. Hâlâ Bursa'da kırķ aķçe medreseye mutaşarrıfdur. Fünün-ı **B29a** 'ilm-i evvelin ü âhirini tetebbu' idüp muhaķķıķın içre benâm ve câmi'-i cevâhir-i ma'anî olmağın bi't-tab' her nesneden ğanî ve kayd-ı hestî-i dünyâ ve miħnet-i nistî-i haşmet-i bî-beķâdan mustaĝnîdür. Zirâ ki herĝiz **S46b** meyl-i mâl ü menâl ve aşla arzû-yı câh ü celâl itmeyüp dâ'imâ tâlib-i erbâb-ı kemâl ve mâ'il-i aşhâb-ı vecd ü hâldür. Ol 'ulüm ile aķrân içre bî-bedel

¹⁶⁰ der kenar: Nazire Keşfi Beg :

Dimeñ cevrin görüp 'ışķından ol şühuñ [ki] rahat var
Anuñ ki cevruñe nâz itmesinde çok leţâfet var : -B, BE, S, Ü, W

olan deryâ-dilüñ zebân-ı Fârisî'de gâzelleri muhayyel Türkî dilinde nazm-ı dürer-bârı pür-meşel vâkı' olmuştur. Cümlesinden bir iki ma'tla'-ı Fârisî ve Türkî şebt olundu. *Ma'tla'*

Ḥabâb-âsâ ne ref't ez-ser- hevâ-yı câm-ı Cem bîrûn
Ez-ân hergiz zi bezm-i mey ne ḥâhem zed ḳadem bîrûn¹⁶¹

[*Diger*] : Ol hilâl-ebür eliyle şöyle atdı ğam beni
Barmağın ışırdı ḳaldı seyr idüp 'âlem beni

[*Diger*] : Ṭâlî'imdür baña gün göstermiyen devr içre âh
Âsmânî bir belâdur 'âşıḳa baht-ı siyâh

[*Diger*] : Dünyâya virmez isem n'ola şarâb-ı nâbı
Kim reşk-i âsmândur her nilgün ḥabâbı **Ü28b**

Nazîre li-mü'ellifihî:

La'l-i firâḳı ḳana ğarḳ itdi la'l-i nâbı
Rindânı reşki boğdı şuya dür-i ḥoş-âbı

PİR MEḤEMMED EFENDİ: 'Azmî maḥlaş ider. Mevlidi İstanbul ve zâtı zümre-i müderrisîn **BE32b** içre maḳbûl ve 'ayân yanında Defterdâr-zâde dimekle **F34a** meşhûr ve aşl ü neseble cevân-baht u sa'âdetmend diyü efvâhda mezkûr ve aḳrân içre **W32a** şânla ser-bülend ve kütüb-i ma'ḳûl ü menḳûli tertîb üzre görmede ma'ânî ile ḥüşmend ve üç zebân ile ṭab'ı nazma şâmil ve her birinüñ edâ-yı feraḥ-nâkinde şu'arâ-yı kâmil gibi ḳâbil ve ol şâ'ir-i nâzük-mizâcuñ eş'âr-ı güher-bârı çok aşla ta'rîfe ihtiyâç yoḳdur. Bu bir ḳaç ma'tla'-ı rindâne ki ḥasb-i ḥâl-i dil-i dîvânedür anuñdur. *Me'tâlî'*:

Râḫatum peykân u tîrûñ olalı ḥâtır-nişân
Kim dimişler râḫatü'l-insânü fi ḥıfzı'l-lisân¹⁶² **B29b**

[*Diger*] Gördiler ḳand-i leb-i dilbere dildâde geḳer
Didiler tûṭî-i Hinde daḫi ol ḳande uçar

[*Diger*] : Rûzgâr itdi ḳapuñdan ten-i ḥâkûmizi dür
Sa'yimüz oldı işigüñde hebâ-yı menşür

[*Diger*] : Ṭolanurmuş işitdüm gice ile küy-ı cânânı
Şaḳınsun ṭutulur bir gün götürsün mâh-ı tâbânı

[*Diger*] : Ḥadd ü pâyânı mı var yoluña cânlar virenüñ
Rişte-i cândan idünseñ yaraşur pîrehenüñ

Nazîre li-mü'ellifihî:

Sâde pehlûya seni çekmege ḳaşd eylemese
Böyle ditrer miydi üstine düşüp pîrehenüñ

İLMÎ EFENDİ: İstanbullu zümre-i müderrisîndendir. Sâbıḳan Ğalaṭa ḳâḫsî olan Burusalı Remzi Efendi'nüñ maḫdûm-ı ercmenidür. Kütüb-i 'ulûmî tertîb üzre taḫşil ve kemâl ü hüner

¹⁶¹ Köpük gibi başından cam-ı Cem sevdası çıkmadı. Bu yüzden şarap meclisinden asla dışarı adım atmayacağım.

¹⁶² İnsanın rahatı dilini sakınmakla olur.

ile zāt-ı ferhunde-şifâtın tekml itmeden bir dem ve bir an gâfil degüldür. Aña binâen **S47b** tab'-ı şerîfi 'ilm ile pirâste ve hulq-ı laţîfi hilm ile arâste **Ü29a W32b**ve zebân-ı **BE33a** Fârisî vü Türkî'de nazm-ı belâgat-nizâm ile makbul 'ulemâ-yı kirâm ve pesendide-i hâş u 'âm olmuştur.Bu bir kaç maţla' u beyt anuñdur bu evrâkda şebt olundu *Şîr*:

Nice bir hier-i hamı zülf ile kaddüm bükeyin
Nice bir ol kuru sevdâyile yaşum dökeyin **F34b**

[*Diger*]: Terk-i 'ışk-ı yâri dün mezheb idinmişdüm bu gün
Gördüğüm gibi yüzün yârûñ yitirdüm mezhebi

[*Diger*]: Seni bir çoçmağ için biñ yaşamağdur dir imiş
Dil-i dîvâne cihanda göreyin biñ yaşa sen

BÂKÎ EFENDİ: İstanbulî zümre-i müderrisîndendür. Evân-ı cevânide ve bu sarây-ı fânide oçmak semtine sâlik düşüp az zamânda çok ma'rifete mâlik olmuş. Zîrâ ki yârân-ı şafâdan çekilüp küşe-i 'uzlet ihtiyâr idüp rûz ü şeb tahsilde cidd ü cehd kıilup evkât-ı 'azizin 'ilme şarf idüp bir miqdâr isti'dâd u istihrâc peydâ **S48a** itdükden sonra meydân-ı faziletde güy-i sebkatı çevgân-ı ma'ârifetle emâsil ü akrânından kapup merâtib-i 'ulyâ kesb kıilup yegâne-i devrân ve ferzâne-i cihân olup kendü sa'y-i cemîli ile muqtedâ-yı ehl-i imân u dîn ve fuzalâ-yı cihân ya'nî müftî-i devrân hazretlerinüñ dânişmend-i **B30a** hüşmendî olmuş ve ol bülbül-i gülzâr-ı suhen ve tütî-i şeker-şikenüñ eş'âr-ı pür-süzü **W33a** ve ebkâr-ı dil-efrüzü meşhûr-ı 'âlem ve manzûr-ı dîde-i **BE33b** benî âdemdür. 'Ale'l-huşûş tarz-ı gâzelde mânend-i Hilâlî elfâzı lâmi' ve darb-ı meşelde Seyfî gibi naşş-ı kâtî ve üslûb-ı kaşidede tarz-ı Ümîdî selis ü hem-vâr ve ma'ânî-i haşî bî-şümâr kemâl-i şöreti bir hadde ki pâdişâh-ı bülend-himmet ve sultân-ı sa'âdet-mend-i pür-şevket hazretlerinüñ gûş-ı hüşına ebyât-ı dil-firîbi ve kelimât-ı gârîbi **Ü29b** irişince ahvâlin tecessüs itmişler. Ba'de'l-vuķū' *bu aşl kimesne dânişmend olup F35a medresede yatmağ lâzım degül diyü buña bir medrese tedârik eyleñ diyü kâđi-askerlere emr-i 'âlî vârid olmuş. Ber mucib-i hükm-i şâhî S48b ve ber-muqtezâ-yı tağdir-i İlâhi kaşabâ-i Silivri'de otuz aqçe bir medrese şadaqa buyruldu. haqķâ budur ki silsile teselsül bulalı bir dânişmende böyle ri'âyet ü 'izzet olup sa'âdet bulmamışdur. Hâlâ İstanbul içinde Murâd Paşa Medresesi'ne bedeli ile getürdiler. Ümmîddür ki nice nice merâtib-i 'âliye şudür ide. Mezķürüñ eş'ârı gâyetde hüb ü mergüb olduğıçün ser-â-pa meşhûr ve efvâhda mezķürdür. Aña binâen ihtisâr üzre bir iki gâzel-i bî-bedel ile bir kaç meţâlî' u beyt-i pür-meşel şebt olundu. *Gâzel*:*

Müje haylin düzer ol gamze-i fettan şaf şaf
Güyiyâ cenge turur nîze güzâran şaf şaf **BE34a**

Seni seyr itmek için reh-güzer-i gülşende
İki cânibde turur serv-i hırâman şaf şaf **W33b**

Leşker-i eşk-i firevân ile ceng itmek için
Gönderür mevclerün lücce-i 'umman şaf şaf

Câmi' içre göre tâ kimlere hem-zânūsın
Şekl-i saqķada gezer dîde-i giryan şaf şaf

Gökde efgân iderek şanma geçer hayl-i küleng
Çekilür küyuna mürgân-ı dil ü can şaf şaf

- Ehl-i dil derd ü ğamuñ ni'metine müstağrak **S49a**
 Dizilürler keremüñ h'ânına mihman şaf şaf
- Vaşf-ı kıaddüñle hırām itse 'alem gibi kalem
 Leşker-i satrı çeker defter ü divan şaf şaf **B30b F35b**
- Küyuñ etrāfına 'uşşāk dizilmiş gūyā
 Harem-i Ka'be'de her cānibe erkan şaf şaf
- Ḳadrüñi seng-i musallāda bilüp ey Bākī
 Ṭurup el bağlayalar karşıña yāran şaf şaf **Ü30a**
- Gazel*: Başlar kesilür zülf-i perīşānuñ ucından
 Ḳanlar dökülür ğamze-i bürrānuñ ucından
- Peykān-ı belā sīneme işler geçer oldı
 Ey kaşları yā nāvek-i müjgānuñ ucından
- Dil dārbın urur ḳalbe firāḳuñda dem-ā-dem
 Ḳan ağlasa zaḥmum n'ola peykānuñ ucından
- Yüz sürmek umar pāyüñe üftādeler ammā
 Nevbet mi deger kimseye dāmānuñ ucından
- Murğ-ı dil-i Bākī'yi görüñ fāḥte-āsā
 Efgān ider ol serv-i hırāmānuñ ucından
- ve lehu eyzān*: Baña çok cevr itdigüñçün ey sipih-i bī-vefā
 Āhumuñ dūd-ı kebūdı oydu ulaşdı saña **S49b W34a**
- [*Diger*]: Ḥalk-ı 'ālem gül seveydi kāşki bülbül gibi
 Ol lebi ğonce baña تنها ḳalurdı gül gibi
- [*Diger*]: Ṭurmaz yanumda ḥançerini vaşf ider nigār
 Ya'nī baña ṭoḳundurur ol şūḥ-ı şīvekār
- [*Diger*]: Göñül dāğı ğamuñla sīnede bir şem' uyandırmış
 Çerāğ-ı 'ışḳa ğarrā kıızıl altunı uyandırmış
- Göñüller naḳdın almış yār girmiş ḥalka-i zikre
 Bir iki derdmend āvāzeyi varmış ṭolandırmış
- ve lehu Rubā ī*: Ḥaṭṭ-ı la'l ile kaşı cānānuñ
 Bir rübāīsidür gülistānuñ
 Bir belādur şalındı 'uşşāḳa
 Dostum ḳāmet-i hırāmānuñ
- [*Diger*]: Ğonceler içre nihān eyleme gülberg-i terüñ
 Ya'nī seyr eyleyelüm sīneñi çöz dügmelerüñ
- [*Diger*]: Bilini ḳoçmadadur ol şanemüñ derd ü belā
 Yoḥsa 'aşıḳlara şīrīn lebi ḥāzır ḥelvā **BE34b W34b**

Naẓīre li-mü'ellifihî

Teşne dil mīve-i vaşluñ derem ister cānā
Şundi sīb-i zeķānın didi ki işte elmā

[*Diger*] : Zaħm-ı sīnemden oķuñ yārelerin hep alma
Tursun Allah'ı seversen hele bir pāre meded **F36a S50a**

NEVĀLĪ ÇELEBĪ: Zümre-i müderrisinden Saruhānī'dür. İsm-i şerīfî Nāsūh ve ṭab'-ı laṭīfî ma'ānī miftāhıyla meftūh kemāl ile 'allāme-i rūzgār ve şīr **Ü30b** ü inşāda mānend-i dīgerān-ı nāmdār kendü zu'mı ile iki zebān ile nazma ķādir ve her birinde sözleri nādir zīrā ki ma'nā-yı ğarīb ve elfāz-ı 'acīb **B31a** bulmada māhir geçinür. Kuvvet-i şīriyyesi pür-zūr ve ebyāt-ı muhayyeli ğayr-i meşhūr lākin vāsıta-i şīr-i dil-keş ile pādīşāh-ı sa'adet-baħşdan iltifāt-ı bī-ħadd ve iħsān-ı bī-'add bulup otuz akçe medreseyi aħz ü cer itmiş. Madde-i nazmı şöyle muşanna' u muħayyel ve dil-fırīb ü ķarībü'l-fehm vāķı' olmuşdur ki 'aķl-ı dūr-endiş murād olan me'ali añlamada aşla teşvīş çekmez. *li-mişli hāzā şīr* :

Taşavvur kerde- em ez- ħande-i şīrīn-dehān-eş-rā
Nemīdānem ħayālī çü konem müy miyān-eş-rā¹⁶³

Ĥayālī şod tenem ez- hicr-i ebrūyeş hemī tersem
Ki baħt bed zi- çeşm-i ān perī dāred niħan-eş- rā¹⁶⁴ **S50b**

Maħfī olmaya ki erbāb-ı ħased dirler ol şā'ir-i pür-ma'ānīnūñ sābıķan diyār-ı 'Acem'de meşhūr olan Mevlānā Lisānī-i Şīrāzī-i siħr-sāzuñ beş beyit bir ğazelin bir iki beytin az çok taşarrufla tevārüd itmişler ve zıkr olan ğazel-i meşhūruñ ebyātı budur ki meştūr olundu. **BE35a Ġazel** :

Ne bā tu dest-i heves der-kenār tevān-kerden
Ne ārzū-yı tu ez- dil be-der- tuvān-kerden¹⁶⁵

Ne ez- pey-i tu tevān-ı āmeden zi- bīm-i raķīb
Ne bī tu rū bediyār-ı diger tevān-kerden¹⁶⁶

Beyā ki girye-i men an ķadr zemīn ne guzāşt
Ki der- fırāķ-ı tu ħākī be- ser- tevān-kerden¹⁶⁷

Çünān ki 'aşıķ-ı rüy-i tu- em zi- bīm-i ħasūd
Key ez- cemāl-i tu ķaṭ'-ı tevān-kerden¹⁶⁸

Lisānī ez- pey-i vaşl-ı tu ger ziyāde reved
Metā'-ı zindeġī- eş muħtaşar tevān-kerden¹⁶⁹ **F36b**

Ma'lūm-ı erbāb-ı ma'rifet ola ki *tevān kerdeni tevānem kerd* itmişdür. **S51a Ü31a Maṭla'**

¹⁶³ Tatlı gülüşünden ağzını tasavvur ettim, ince belini hayal edemedim.

¹⁶⁴ Kaşlarının ayrılığından vücudum hayale döndü, korkarım ki kötü baht o perinin gözünden vücudumu gizler.

¹⁶⁵ Ne sana kavuşmak mümkün ne de senin arzunu gönülden çıkarmak mümkün.

¹⁶⁶ Rakip korkusundan ne senin peşin sıra gelebiliyorum ne de sensiz başka bir diyara yönelebiliyorum.

¹⁶⁷ Gel artık, benim göz yaşımlanmadık toprak parçası bırakmadı ki senin ayrılığından başa toprak saçabileyim.

¹⁶⁸ Senin yüzüne öyle aşığım ki hasetçi korkusuyla senin yüzünden bakışlarımı nasıl alabilirim?

¹⁶⁹ Lisanî sana kavuşmak için eğer aşırı giderse onun rızkını azaltmak lazım.

Ne bā- tu dest-i heves der-kemer tevānem-kerd
Ne ārzū-yı tu ez-dil beder tevānem-kerd¹⁷⁰

El-ķışsa tamām-ı ğazel böyle vāķı' olmuştur. Ümmīd budur ki ol fāzıl-ı cihān 'anķaribü'z-zamān sāir ū'arā-yı suĥen-perver gibi ķiūver-i nazmda hüner-güster ve dilāver-i baĥr ü berr olup erbāb-ı ĥussād-ı bed-nihāddan āzād ola ma'ānī ĥisārın fetĥ-i fütūĥ ide veyāĥud böyle ū'arā dimeden tevbe-i naūūĥ eyleye. Bu ğazel-i pür-meūel daĥi anuñdur ūebt oldu. Nazīre-i Ĥāce Ĥāfız dimiūdür ĥālī degüldür.

Āmed berāt-ı 'iūĥ muvaķķa' benām-ı mā
ūükr-i Ĥudā ki ĥükm-i ķazā ūod benām-ı mā¹⁷¹

Sāķī licām-ı cām be-gülgün bāde zen
İn dem ki hest tevsen-i gerdün rām-ı mā¹⁷²

Cāmī ki mā beyād-ı leb-eū der-keūīde ĩm
Reūk āvered Ĥıẓr u Sikender be-cām-ı mā¹⁷³

Der- dil hevā-yı sīm-ıẓārān u nev-ĥoĥān
Mārā be- suĥt āteū-i sevdā-yı ĥām-ı mā¹⁷⁴

Geh tīr ü geh kemend keūīd āh-ı mā velīk
An āhū-yı remīde ne ūod ūayd-ı dām-ı mā¹⁷⁵

Yābīm tāze cān ü ser-ez- ĥāk ber- konīm
Büyend ķün sekān-ı tu rüzī 'ıẓām-ı mā¹⁷⁶

Der-keū Nevālī sāġar-ı 'iūret ki der-elest
Teslīm kerde end be-mestī zimām-ı mā¹⁷⁷

AĤMED PAūA (Na'tī) : 'Ulemā-yı 'ıẓām ve fuẓalā-yı kirām silkinde benām olmaġa rüz ü ūeb iķdām ve dem-be-dem ihtimām gösterüp cidd ü ceĥd ile mülk-i ma'ārifde emirü'l-kelām olmuştur. Mevlid-i vücūd-ı pür-cüdi pāy-i taĥt-ı sultān-ı zamān ve ārām-gāĥ-ı **F37a** a'yān ü erkān-ı dīvān ve mesned-i vüzerā-yı zī-ūān ve me'men-i 'ulemā-yı ūāĥīb-ūķül a'nī İstanbul'dur. Sābıķan zamān-ı Sultān Selīm Ĥān ibni Sultān Süleymān'da 'izz ü ūān ile maĥrüse-i Baġdād-ı behiūt-ābāda ķāđı-i 'adl ü dād olan 'ulemā-yı mütebaĥĥirīnünñ hem-ķarīnī merĥūm [u] maġfūr Kātib Maĥmūd Efendi'nünñ ferzend-i dil-bendidür. Vālid-i ercmenleri gibi laĥza laĥza fūnūn-ı 'ilme raġbet gösterüp evķāt-ı ferĥunde sā'ātin gāĥ naĥv u ūarf ve gāĥ mañıķ u kelāma ve gāĥ riyāẓiyāte ma'tūf tutup 'ömr-i 'azīzin mezkūrlara maūrūf ķılmadadır. Anuñķün iĥvān-ı ma'ārif iķre nīķū-ĥalef olup eyyāmın telef itmemiūler. Esālīb-i ma'ānī taĥūil ve füsül-i beyānī noķsānın tekmlī idüp re'y-i cemīli kendüye delil ķılmışlar. Hālā kırķ aķçe

170 Ne sana kavuūmak mümkün ne de senin arzunu gönülden ķıkarmak mümkün.

171 Aūk beratı bizim adımıza uygun (yerinde) geldi; Allah'a ūükrolsun ki kaza ĥükmü bizim adımıza ķıktı.

172 Ey saki, gül renkli ūaraba kadeĥ dizginini vur. Ćünkü feleġin atı ūimdi bize boyun eġmiūtir.

173 Bizim onun dudaġını anarak iķtiġimiz kadeĥi Hızır ve āskender ķıskanır.

174 Gönlümüzde gümüş yanaklılar ve taze yüzlülerin sevdası var. Boū sevdamızın ateūi bizi yaktı.

175 Bizim ahımız kah ok ķekti kah kemend attı; fakat o ürkek ceylānı avlayamadık.

176 Senin köpeklerin bir gün bizim kemiklerimizi koklayınca, yeniden can bulup topraktan baūımızı kaldırırız.

177 Ey Nevalī iūret ūarabını ķek, ķünkü eleste bizim dizginimizi sarhoūluġa teslim ettiler.

medreseye mutaşarrıfdur. Ümmiddür ki min ba'd berekât-ı 'ilm ile 'âlî-menâşıba kadem başup mu'azzez ü mükerrerem ola. Akrânına nüktedanılığla fâyıķ u ğalib ve emâsiline daķıķa-şinâşılığla ser-bülend olmağā lāyıķ ve ma'lûmat-ı pākî idrākine muvâfıķ ola. Musâhabet-i yârāna râġıbdur ki fevâid-i 'ulûmdan ve kavâid-i manzûmdan behrever ve esâlib-i inşâdan bâ-ħaber řab'-ı laşıfî savb-ı ři're âşinâ ve zihni derrâki dürretü'n-nażma ve lisân-ı şelâşede nażma mâyil eş'ara kâmil ve semt-i ğazelde dili kāyil ve peyrev-i merdüm-i efâzil ve sene ħamse ve tis'in ve tis'â mi'ede diyâr-ı Baġdâd'a bu bende-i nâ-şâde bir mektûb-ı dürer- **F37b** bâr ile bu ğazel-i âbdârları gelüp tezkîre-i erbâb-ı nażma naķş u nigâr oldı.

Baňa 'ıřķuňda ziyân itme gibi şûd olmaz
 'Aşıķa ölmeden özge daħı maķşûd olmaz
 Ķoma ħat vech-i münîründe gider pāk eyle
 Nürdur pâdişehüm nürda çün dūd olmaz
 Mâhveş sîneñi burc-ı bedene çekmeyenüñ
 Kevkeb-i baħtı gülüp şali'i mes'ud olmaz
 İtmege bezmüñi 'iřret gicesinde ħoş -bū
 Micmer-i tende yanan cân gibi bir 'ud olmaz
 Kûy-i firdevsüñi Na'tî çü maķam eylemeye
 'Aķıbet nâmı anuñ dünyede Maħmûd olmaz

DÂİ EFENDİ : 'Acem'dür. Zümre-i müderrisîne hem-dem Mollâ Şemsü'd-din dimekle meşhûr ve aħlâķ-ı ħamîde ile efvâhda mezkûrdur. Naħl-i vücûdı ve gülbin-i bûdı ravza-i **B31b** Baġdâd ve gülşen-i Rûm'da neşv ü nemâ bulmuş ekşer-i kütüb-i mütedâvileyi mü'tâla'a-i şerîf ile bir bir tetebbu' idüp beyne'l-akrân çevġân-ı hüner ile ġüy-i sebķati meydân-ı ma'ârifden ħapup kâmrân olmuş. **BE35b** Şi'r ü inşâda mahâret ile erbâb-ı zekâ içre ma'rûf ve zât-ı pākî taķvâ ve şahâretle mevşûfdur. Eş'âr-ı dil-efrûzı ġün gibi rûşen **W35b** ü pür-süz ve ġüftâr-ı pür-süzü müstaħsen ü dil-efrûzdur. Üç zebân ile **S51b** nażmı bî-ħadd ü lâ-yu'addur. Cümlesinden bir Fârisî maşla' ile bir kaç Türkî meşâli' ve beyt ķalem-i dü-zebâne gelüp bu nüshâ-yı perîşâne şebt olundı. *Şi'r* :

Teşbih-i in cemâl be-Yûsuf nemî konem
 Ey şâh-ı Mışr-ı ħüsn tekellûf nemi konem¹⁷⁸

[*Diger*] : İķlîm-i vücûda řeh-i 'ıřķuň seferi var
 Ol ġamze dil oldı soruñ aňa ħaber i var

[*Diger*] : Geçdi vaşl eyyâmı ammâ ħiç ġitmez yâddan
 Cân çıkar bu ârzü çıķmaz dil-i nâ-şâddan

[*Diger*] : Ķâyil oldım dehenünden bir aġız tatlu dile
 Ol daħı ġaybdedür ġâh olur ġâh olmaz **F38a**

[*Diger*] : Yapmış idüm devlet iķlîminde bir ümmîd evin
 Yıķdı seyl-i vâdi-i miħnet anı bünyâddan

¹⁷⁸ Bu güzelliġi Yusuf'a teşbih etmiyorum., ey güzellik ülkesinin şahı, abartmıyorum.

[*Diger*]: Ey lebi la'l ü sözi dürr ü dehānı yāķūt
 Kim dimiş ĥoķķa-i yāķūtuña ur mühr-i sükūt
 Beñzerün la'lüñe dimek diler idi yaķūt
 Lebini dişledi ĥatem didi kim eyle sükūt

Sābıķan Laĥsa beglerbegiliginden münfaşıl olan Şālih Paşa oğlı Meĥammed Paşa bu maţla'ları mütāla'a kılduķda nazīre tarīķıyla bu maţla'-ı meşel-endüz-ı pür-süzı zuhūra getirüp meştür kılmışlardır.

Alıcaķ cevır ile cānum o dehānı yaķūt
 Būse-i la'l-i lebin virdi dile ĥaķķ-ı sükūt

DERVİŞ ÇELEBİ: İstanbulı'dür. Tāife-i müderrisīndendür. Mevālī-i fiĥām ve 'ulemā-yı 'izām vāriş-i 'ulūmü'l-enbiyā-yı ve'l-mürselin *salavātullahı 'aleyhim ecma'in* a'nī Bağdād ķādīsı iken fevt olan Mevlānā Kemāl Efendi'nün ferzend-i ercendidür. Fünün-ı 'ulūmı şeyĥü'l-islāmu ve'l-müslimān **Ü31b** re'isü'l-ulemā'l-mütebahhirīn el-hādī ilā tarīķı'l-ĥaķķa'l-yaķīn müfti-i şaķaleyn-i bi'l-istiĥķāķ **S52a** ve muķtedā-yı merdüm-i ĥafıķeyn-i 'ale'l-ıtlakuñ ĥıdmet-i şeriflerinden taĥsıl ü tekmil itmişdür. Zāt-ı pāķi 'ulūm-ı 'Arabiyye mütāla'asında ġālib-i aķrān ve zebān-ı Fārisī'de ma'lūmātı pesendide-i yārān-ı Fārisidān ve esālib-i **BE36a** şī'r ü inşādan bi'l-küllīye ĥaberdār ve her birinün añlamasında müselleme-i zurefā-yı rüzgārdur. Egerçi ĥātır-ı deryā-mü'eşşiri nazm cānibine ziyāde māyil degül lāķin aĥyānen tab'-ı güher-bārından **F38b** bir dürr-i **B32a** ābdār peydā kıılır ki güşvāre-i merdüm-i dānā olmaġa lāyık u sezādur. *li-mişli hazā beyt*

Bir nihāl-i ġam durur güyā bu cism-i nātüvān
 Besler anı dem-be-dem gör kim bu çeşm-i ĥün-feşān

[*Diger*]: Firķate yüz tutdı vuşlat-ı ĥāl bir yüzden daĥi
 Hicre āġāz itdi yār aĥvāl bir yüzden daĥi

Bosna vilāyetinde Saray nām kaşabada pādişāh-ı **S52b** 'ālem-penāĥ neslinden olan 'Oşman Şāh'a bir kaşāde-i Fārisī taĥrīr itmiş hemān taşvīr olundu. *Maţla'*:

Ey der-i devlet-sarāyet Ka'be-i āzādegān
 V'ey ĥarīm-i bā-şafāyet kıble-i üftādegān¹⁷⁹

RAVZA-İ ŞALİŞ *Sancaķ begleri ve defter-dārları zikrindedür.*

Ü36b AĥMED Beg : Pādişāh-ı murād-baĥş ve Süleymān-ı bā-dıraĥş ĥazretlerinün eyyām-ı sa'adet-fercāmlarında beglerbegiler sınıfında leşker-şiken-i rüz-ı micā a'nī Ķaraamid paşası olan İskender Paşa'nun oğlıdur. *Elveledü sırrı ebihî*¹⁸⁰ muķtezāsınca fāris-i meydān-ı şecā'at ve mükemmel-i fāzilet ve derk-i firāsetle şāĥib-derāset ve tālī-i ĥümāyün ve iķbāl-i rüz efzun ile sulţān-ı cihān-ġir ve ĥākān-ı bī-nazīr paşaları silkinde şümār ve altun başlu sancaķ ile kāmķār ve sāir aķrān içinde 'adāletle nāmdār ve eyālet ü emāret birle şāĥib-veķār ve

¹⁷⁹ Ey devlet sarayının kapısı, hür insanların Kābesi olan padişah, mutluluk haremın düşkünlerin kıblesi olan padişah.

¹⁸⁰ Çocuk babasının sırrıdır.

hergîz dâ'ire-i kevn ü mekânda *azharü mine'ş-şems ve ebyenü mine'l-ems*¹⁸¹ oldukları tâlî ü lâmi' ve sa'âdetmendlerinde lâmi'dür ve hadd-ı zâtında vücûd-ı şerîfî ve tab'-ı laţîfî taḥsîl-i envâ-ı fazîlet itmeden bir an ve **F39a** bir sâ'at hâlî olmayup dâ'imâ dest-i cûdı ile şânî-i Hâtem ve ḥulq-ı 'azîmiyle maḳbûl-i ehl-i 'âlem leylem ve nehâren tûfî-i şîrîn maḳâl olup iki lisân ile eş'ârî zebân-ı hâl dimege tâlib ü râğîb ve her birinde fâzıl ü kâmil. Bu bir nîce eş'ar-ı âbdâr ol emîr-i nâmdârıdır.

Cihan çu bâdiye men teşne-i ḥarâb der- u
Nişân-ı âb boved ser-be-ser ser-âb der- u¹⁸²

Dil giriftâr-ı kemend-i zülf-i 'anber-büy-yı tust
Ger dil-i mâ- râ güşâdî hest ez-pehlû-yı tust¹⁸³

Dem-be-dem dil ğarḳ-ı ḥûn ez-ḥancer-i dil-cüy-i tust
Surḥî-i rüy-i şehîd-i 'ışḳ ez-pehlû-yı tust¹⁸⁴

[*Diger*] : Benüm bir zülfî cîm ebrûsı nûn eglencem olmışdur
'Aceb dîvâneyem bend-i cünûn eglencem olmışdur **Ü15b**

DERVİŞ Beg: Bunlar daḫi İskender Paşa'nuñ nûr-ı dîdesi ve sürûr-ı sînesi a'nî ferzend-i ercend ü ḫalef-i hüşmendidir. Hâlâ pâdişâh-ı gerdün-medâr ve Süleymân-ı 'âlî-tebâr ḫâzretlerinüñ naẓar-ı 'inâyet-i bâ-berekâtleri ile nîce nîce a'lâ vilâyetlerde şâhib-'adl ü dâd ve mîr-i pâk-nihâddur. ḫaḳḳâ ki aḫlâḳ-ı ḫuceste-şîfât ile big oldukları yerlerde âyin-i şer' ve ḳanûnı kendüye reh-nümâ ḳılıp ra'iyyeti asûde-ḫâl ve dest-i cûd ü dâd ile müreffehü'l-bâl itmişdür. Binâen 'alâ-zâlik necm-i tâlî-i dıraḫşân ile emşâl ü aḳrân içinde 'âlem gibi ser-bülend ve 'aḳl ü fehm ile hüşmend ü bî-mânenddür. **F39b** Zîrâ ki evḳât-ı şerîfin zâyî itmeyüp mü'tâlâ'a-i kütüb-i 'Arabiyye ḳılmağa müdâvemem gösterüp lezzet-i tām alup meleke-i râsiḫe peydâ ḳılıp 'ilm dâdıyla bî-hemtâ olup lisân-ı şelâşede şâhib-lügaz ve mu'ammâdan gereği gibi ḫabîr ve her birinde bî-naẓîr ve zebân-ı Fârisî'de eş'ârî ḫarab-efzâ ve Türkî dilinde nazmı selâset-nümâ ve hadd-ı zâtında 'âlî-himmet ü dervîş-nihâd olmağın maḫlaş-ı şerîfin Dervîş itmişlerdür. Bu bir nîce beyt anuñdur.

Mând vaḳt-i sefer ez-küy-yı tu cân u dil-i men
Dil ü can mând revan şod ten-i bî-ḫâşıl-ı men¹⁸⁵

Kerdem izḫâr be-yâran ğam-ı bîmârî-i dil
Nîst yârî ki koned raḫm ü dehed yârî-i dil¹⁸⁶

ve ḫâzret-i İmâm Ḥüseyn *rağyallahü 'anh* merşiyesinde bu maḫla' anuñdur.

Lâle girift dâmen-i meydân-ı Kerbelâ
Âḫîr neḫuft ḫûn-ı şehîdân-ı Kerbelâ¹⁸⁷

181 Güneşten daha parlak ve...

182 Dünya çöl gibi, ben ise onda susuzluktan harabım. Orada su izi tamamen seraptır.

183 Gönül senin anber kokulu kemendine giriftardır. Eger bizim gönlümüz için bir açılma ferahlık varsa o sendendir.

184 Gönül senin devamlı gönle yönelik hançerinden kana bulanır. Aşk şehidinin yüzünün kırmızılığı sendendir.

185 Senin diyarından ayrılma vaktinde can ve gönlüm kaldı. Gönül ve canım orada kaldı, boş bedenim yürüdü.

186 Dostlara gönül hastalığının gamını açıkladım. Bir dost yok ki acıyıp gönle yardım etsin

Bu Türkî maṭla'lar daḥi anlaruñdur.

Gördi şeb-ruḥsâr-ı âlem-tâbı şem'-i encümen
Şubḥa dek dökdi 'araḳ reşkinden ey nâzük beden

[*Diger*] Mîr-i meclis olalı Ḥüseynle ol gonce-dehen
Ṭâc-ı zerrîn ile nergis oldu şem'i encümen

¹⁸⁷ Kerbela meydanının eteğini lale kapladı. Kerbela şehitlerinin kanı artık uyumaz oldu.

Bu iki maṭla'-ı rengîn daḥi anlaruñdur ŧebt olundu.

Şāḥ-ı ṭübā kāmet-i dildāre beñzer beñzemez
Cilveden ṭāvūs-ı ḥōş -reftāra beñzer beñzemez

[*Diger*] : Serîr-i salṭanat ğavgā-yı 'ām ālāmına degmez
Neşāt-ı devlet-i dünyā hilāl encāmına degmez **Ü16a**

'ADLİ Efendi : Pādişāhimuz Sulṭān Süleymān şāḥ-ı pür-intibāhuñ begler **F40a** begilerinden olup elsîne-i nāsda ŧece'āt ü ŧehāmetle ma'rūf ve efvāḥ-ı enāsda tedbîr ü firāsetle mevşūf olan Muştafā Paşa-yı Ğāzî'nüñ ferzend-i dil-pesendi ve veled-i hüşmendidir. İsm-i ŧerîfleri İbrāhim ve ṭab'-ı münîfleri rāst-rev oldukları cihetden mustakîm ve şāḥib-'aql-ı selim ve mālîk-i ḥulḳ-ı 'azîmdürler. Mevlidleri İstanbul ve 'adālet ü istiḳāmetle beyne'n-nās meşḥūr ü maḳbūldürler. Ḥāliyā 'izzet ü rifat ile şāḥib-livā ve faḥrū'l-ekābir-i ve'l-ulemā olup zîr-destleri fuḳarāya 'adl ü 'adāletleri taḥt-ı yed-i ŧerîfleri olan zü'efāya ŧefḳat ü merḥametleri bir ğāyetdedür ki mutaşarrıf oldukları livālaruñ re'āyā vü berāyası müşārünileyhi yād itdüklerinde *İbrāhim Ḥalil-i şānî ve binā-yı ḳulüb-ı fuḳarāya bānîdür* diyü elḳāb iderler. Ṭarîḳında bî-mişl ü mānend ve esbāb-ı 'imārete şāḥib-i ḳudret ve ercend-i ma'rifetde ṭab'-ı ŧerîfi bülend ve nezāket ü zārāfetde zihni dil-pesend ve ḥadd-ı zātında ḥōş ŧoḥbet ve ṭalib-i ehl-i ma'rifet ü nîkū-ḥaslet ve rāġıb-ı 'amāl-i şāliḥe-i dünyā ve āḫir ve'l-ḥāşıl her vechile evşāf-ı ḥamîde ile ārāste ve hilye-i pesendide ile pirāste olup fūnūnın ekşerinde māhir ve zebān-ı Fārisî'de mūmāresetleri zāhir tazyi-i evḳāt itmeyüp 'ömr-i girān-māye-i müṭāla'a-i kütüb-i mu'teber-i Fārisî'ye ŧarf idüp sa'y ü küşş ile ğüy-i sebḳati meydān-ı ma'rifetden rübūde ḳılmışlar. Nazm ü inşāda bî-naẓîr ve ḥall-i 'aḳd-i mu'ammāda pîr ve Mîr 'Alî Şîr 'ulūmı külliyyāt ü cüz'ıyyātı gereġi gibi zābt itmişler. Ḥattā 'ilm-i 'arūz ü ḳāfiye ve edvār ü lügāz ve ta'miye ve tevāriḫi siḥr mertebesine iletmişlerdür. Ṭarîḳ-ı ğazelde şāḥib-ṭarz-ı nādîr ve edā-yı selîs ile fikr-i bikre ḳādir ve bu bir nîce metālî u ebyāt **F40b** u ğazel ol bî-bedelüñ zāde-i ṭab'-ı laṭîfi ve berāverde-i zihn-i ŧerîfidür ki şāhid-i ḥāl ve maşḳuḳa-i maḳāl olmaġ için vāsıṭa-i ḳalem vāsıṭî-nihād ile naḳş-ı şāḫife-i ḥōş -sevād olundu. *Şîr* :

Kemān ebrūlara māyil olur gördi dil-i ḫāki
Nişān itdüm müj e tîrine ben de cism-i şad-çāki

Şehāb-ı nîlgün şanma bu çarḫ-ı nüh-ḳıbāb içre
Benüm dūd-ı derūnumdur boyadı göge eflaki

Göñül baġına yol şaldı ḫayāl-i yār çeşmümden
Şu yolından girür bāġa gör ol aġyār-ı bî-bākî

[*Diger*] : Gel baḫr-ı 'ışḳa girme göñül bî-kenārdur
Zülf-i nigāri añma ki anuñ ḳarasıdır

[*Diger*] : Ğamdan āzād olmadı bir dem dil-i ġamnākümüz
Şanki miḫnetle ezel taḫmîr idüpdür ḫākümüz

Dāġlardur verd-i aḫmer ŧerḫalar mevzun-nihāl
Ĝüyyā ġülzār-ı ġamdur sîne-i şad-çākümüz

Her nihāl-i tāzenüñ ṭurmaz aḳar ayaġına
Şu gibi meyyāl olupdur şimdi ḳalb-i bākümüz

'Âlem isterseñ bizi seyr it ki başka 'âlemüz
Eşkimüz encüm olupdur dūd-ı âh eflākümüz
Her nazarda 'Adlī'yā bir nīce şüret gösterir
Cām-ı Cemdür şanasın āyīne-i idrākümüz

Bir zamānda eyyām-ı rūze müştedd ve hengām-ı şavm-ı oruc ay gibi mümted olup zurefā-yı zamān ol yār-ı suhen-dāndan *rūze bizi muḥkem tutdı ve açlık cānımıza kār itdi 'ıydıyye bir şīr-i ābdārla elem-i 'aşımız ref' ve ğam-ı cū'ümüz ref' eyleseñüz olmaz mı* diyü iltimās itdüklerinde bu ğazel-i dürer-bār ve nazm-ı ābdār ber-yed-i nüyed 'ıyd-ı pür-tāmid ve feth-i bāb-ı 'işret-i şafāya kilid olmağ için nazm itmişler. **F41a**

Ber-ṭarāf olsa ğam-ı rūze vü bayram olsa
Merḥabā itmege el virse güzel rām olsa **B15a**

Feth-i ebvāb-ı şafāya bu kilid olsa maḥall
Tā ki 'işret yüzini görmege bir cām olsa

Rüz-ı 'ıyd itse cihan ḥalkını şād u ḥurrem
Elem ü ğamla heman zāhid-i ḥod-ġām olsa

Ne gerek yāri girift itmege meclisde eger
Nuḳlümüz dāne olup neş'e-i mey dām olsa

'Adlī'yā rūze dükendi gel e bayram idelüm
Nīce bir söyleyelüm derd ile aḥşām olsa **Ü17a**

ÖMER Beg (Ḥayālī-zāde): Gülbīn-i şerīfi ve penpe-i laṭīfi mīr-i erbāb-ı uḳūl a'nī ravza-i dil-küşā-yı İstanbul'da neşv ü nemā bulmuş. Zamān-ı evāilde ve bu sarāy-ı āb u gilde beḳādur. Eben 'an ceddin samīm-i ḳalbden ecdād-ı pāk-nihādı ber-ġüzīde-i Āl-i 'Oşmān ve vāriş-i taḥt-ı Süleymān-mekān ve şāhenşāh-ı gerdūn-nişān Sultān Murād Ḥān ḥazretlerinüñ dergāh-ı āsmān-bārgāh ve çetr-i felek-sāy-ı ḥilāfet-penāhlarında bende-i hālisü'l-fu'ād ve 'ibād-ı pāk-ı'tiḳādları silkinde münselik olan erbāb-ı devletdendir. Zāt-ı ferḥunde-şifātı ve vücūd-ı ḥuceste-simātı fehm ü firāsetle pesend-i ṭabāyī-i vüzerā-yı kāmil ve re'y-i 'âlem-ārāsı 'aḳl ü kiyāsetle maḳbūl-i ümerā-yı 'ādıldür. Ḥālā hezārān dürlü i'zāz-ı ḥudā-dādla ravza-i dārū's-selām-ı Bağdād'a gül-i gülzār-ı kemāl olup ḥāzin-i ḥazīne-i beytü'l-māl ya'nī defterdār-ı māl olmağ emrine me'mürdür. Rüz ü şeb ḥulḳ-ı 'azīm ve nefsi kerīmle meşālīḥ-i müslimīni görüp herkesi ḥōş -ḥāl kılduğdan ġayrı o emri ḥıdemāt-ı **F41b** pādīşāhīde kevkeb-i ḥürşīd-i 'âlem-ġīrin kendüye delil ve cidd ü cehd ile mevābıṭ-ı emvāl-i mīrīde sa'y-i cemil gösterüp erbāb-ı aḳlām ve aşḥāb-ı ḥuceste-fercām içre benām olmuştur. El-ḥāşıl 'aḳl-ı nūktedānī menba'-ı cevāhir-i ma'ānī ve zihni ḥurde-nişānı zīver-baḥş-ı rūḤānīdür ve neseb-i nīkū-ḥasebi dürr-i şadef-i baḥr-ı şıdḳ u irādet ve gevher-kān-ı şafā ve şufüt ü cevher-sütüde şāhib-dilān ve zübde-i ḥalef-i mīr-i suhenverān ve kuyūd-ı 'âlemden āzād olmağla mevşūf Ḥayālī-zāde dimekle ma'rūf *elveledu sirru ebihī*¹⁸⁸ ḳavliyle eş'ār-ı güher-bārı herkese kesb ü kār ise anlara mir'āt-ı cibil ve ebyāt-ı maḥabbet-engīzi ḥaylīdür. Netāyic-i fikri siḥr-endüzün ḥurde-şīnāsān-ı suhenver ve şīrīn-zebānān-ı şīrīn-ġüster 'uḳūd-ı cevāhir-i manzūmelerin güşvār-ı

188 Çocuk babasının sırrıdır.

sem'-i kabûle teslîm belki hamâyil-i gerden huzû' u ta'lim itmişler. Hemîşe riyâz-ı suhen reşâhat-ı tab'-ı güher-rîzinden tâze vü terdür. Bu ebyât anlaruñdur.

Ne var 'âr itmese ol şâh-ı hûbân ben gedâsından
Meşeldür hûb-rûlar yüz çevürmez mübtelâsından

Siyâh ebrûların ber-çîn iderse yâr aldanma
Siper kıl tîrine sîneñ alınma yâr kırasından

[*Diger*]: Gözinüñ sürme çeküp ağ u kırasına nigâr
Göz kıradur beni öldürmek için leyl ü nehâr **BE18b W18b**

HAĞIĞI Beg: Pâdişâh-ı Dârâ-yı mülk-ârânuñ paşaları silkinde münselik olan 'Osman Paşa'nuñ oğlıdur. Nağl-i vücudı **S25b** ve gülbin-i bûdı ravza-i dârü's-selâm-ı Bağdâd'da **F42a** neşv ü nemâ bulmuşdur. İsm-i şerîfi Muştafâ ve şamîm-i kalbden dil ü cân ile muhibb-i âl-i 'abâ ve bi't-tab' zebân-ı Fûrs'e tâlib ve marîfete râğib olmağın rûz ü şeb zurefâ-yı a'câm ile muşâhib geçinüp fûnûn-ı ma'arife mâlik ve taqlîd-i şu'arâ-yı 'Acem itmege sâlik idi. Hayfâ ki ol peyrev-i erbâb-ı marîfete şafâhat galebe kıilup terk-i hân-mân ve bu dergâhdan rû-gerdân ve yağmâ-yı mâl ü menâl ve hem-dem-i şâhibân-ı câh ü celâl olmadan kaçup âvâre-i küh ü beyâbân olmağ temennâsıyla Bağdâd'da kıllar ağası iken sene şelâşe ve sittîn ve tis'â mi'ede Bağdâd'a beglerbegisi olan Hızır Paşa ile ba'zı ümür-ı devletde güft ü şinîd idüp terk-i diyâr itmiş. Hemân kişver-i Hindûstân temâşâsına 'âzim ü câzim olmuş. Fi'l-ğâkiğa tab'at-ı şiriyyesi gâyetde revân ve Fûrsüñ tekellümünde zebân-âver-i devrân ve Türkî ve Fârisî dilinde eşârî firevândur. ve bu bir iki Fârisî ve Türkî beyt anlaruñdur şebt olundu.

Nazm

Çehre ez- hâl ü haç ey mâhveş ârâste
Çeşm-i bed dür zi- rûyet ki huveş ârâste¹⁸⁹ **S26a**

[*Diger*]: Olurdı ol dür-i yek-dâneye çokdan gözüm menzîl
Rağîb-i bed-güherdür yolda seng-i hâresi 'ışkuñ

NİHÂNİ: İstanbûlî'dür. Ravza-i dehrde Durağ Çelebi dimekle meşhûr **BE19a** ve râğ u bâğ-ı 'âlemde nihâl-i ser-bülendi âb-ı şehâ ile neşv ü nemâ bulup perverde olmuş diyü efvâhda mezkûr ve şeh-zâde Sultân Selîm Hân'ıñ bâb-ı 'âzîmü's-şânında defterdâr-ı mâl ve şâyeste-i ikbâl olmağın hemîşe şehâveti pîr ü cevân gûşına irişmiş ve hân-ı ihsânından havaşş ü 'avâm toymuş ve dem-be-dem fuzelâ vü şulehâya hıdmet ve her gün şu'arâ vü nüdemâya **F42b** ri'âyet itmeden hâlî degül imiş. Keyfiyyet-i hâl-i Nihânî erbâb-ı 'irfâne ve bâde-i şevk ile mest olan rindân-ı zamâne gün gibi zâhir ü bâhirdür. Beher hâl bu gâzel ol yâr-ı bî-bedelüñdür. İstanbûl'a geldiğinde pâdişâh hazretleri mezkûrî katl itmezden beş gün evvelce meştûr kılmış. Zurefâ vü şu'arâ mâbeyninde meşhûr olmuşdur. Huşûşa yazup şâh-zâde hazretlerinüñ bârgâh-ı felek-dergâhlarına göndermiş. **S26b Gâzel:**

Cân oldı şehâ şâhid-i maşşûdına vâşıl
Sultân-ı gâm 'ışkuña dil ey olalı menzil

189 Ey yüzü benlerle ve ayva tüyleriyle süslenmiş ay yüzü güzel, yüzünden kem göz uzak olsun, çünkü yüzün güzel bezenmiş.

Çatlüme delîl olsa n'ola ğamzeñe zülfüñ
Meşhürdur *e'd-dālū 'ale'l-hayri kefā'il*¹⁹⁰

Ey kaşı kemān tîr-i havâdişden alınma
Peykānuñ ile sînedede cān olalı yek-dil **W20a**

Olmasa kişi 'ālem-i esrār-ı ğam-ı 'ışk
Taḥşîl-i 'ulūm eylemeden aña ne ḥāşıl

Zulmetde ḳalurdum şeb-i hicranda Nihānî
Āhum şereri olmasa ger baña meşā'il

li-mü'ellifihî nazîre :

Dil zerre gibi olmaz idi mihrüñe vāşıl
Yollara hevāñ ile düşüp almasa menzil

Küyuña olur sâlike rehber süm-i esbüñ
Zâhir budur *e'd-dālū 'ale'l-hayri kefā'il*¹⁹¹

Bülbül sözini güş idüp açılmadı ğonce
Ağız bir idüp göñlüñ ile olalı yek-dil

Ben ḥasteye tîmâr didüm olsayidi āh
Olmaz idi ol bād-ı hevā ile bu ḥāşıl

Mecnün ki şeh-i 'ışk idi her şeb aña 'Ahdî
Yir yir yağılup lâleler olurdu meşā'il

TABİ Efendi: Vüzerā-yı zamān ve ümerā-yı cihānuñ himmet-i 'āliyeleri ile **F43a** hemîşe ṭālib-i erbāb-ı kemāl ve sâlik-i menāzil-i aşḥāb-ı cāh u celāl olup dānişmend-i 'aşr ve ḥiredmend-i dehr geçinüp medāris-i 'ālemdede 'ulemā-yı mütebaḥḥirîn ve fuşāḥā-yı mütebaḥḥirîn ḥıdmetlerine irişüp āyine-i zamîr-i münîrden jeng-i cehāleti şayḳal-ı marifet ile dūr itmegin fezāyil içre şāḥib-ma'ārif diyü mezkûrdür. Zîrā ki zeyl hüneriyle heves ğubārın çihre-i vücūdından silküüp pāk ü bî-ğışş kılup ve enāmil-i kilik-i bedāyi-nigār ile şāḥāyif-i havātır-ı ṭarab-nākin nüķüş-ı 'ulūm ile münakḳaş kılmış ve envā'-ı ḥişşiyāt-ı cān-fezā esālîbin taḥşîl ve fūnūn-ı nikāt-ı dil-küşā noḳşanın tekmiñ ṭarîḳ-ı mülāzemetde ḳaṭ-ı menāzil kılup mülāzımān-ı deryā-dil menziline irişüp menāşıbdede ḳuzāt-ı 'adl-ğüster ve 'ulemā-yı şer'at-perver zümresinden ḳazāya rāzı olup bir müddet ḳaşabātde ḳādî olmağın hükümet-i 'adālet-nişān ile benām ve re'y ü ted- bîr ile ḥuceste-peyām ve pesend-i şāḥibān u zevi'l-ihtirām olup ṭab'-ı hümā-pervāzın menāşıb-ı ednādan a'lāya 'urüc idüp ümürunda istiḳāmetle sülük itmegin erbāb-ı sa'adet ve aşḥāb-ı rifat anlara nazār-ı 'ināyet idüp nezāret ḥıdmetlerine külāh-ı küşe-i ḳadr ve menziletin evc-i simāte ve pāye-i şevket ü rifatin eflāke irğürüp ḥıdemāt-ı **F43b** ḥazāyin-i sultān-ı zî-şāna ḳıyām kılup meyāmin-i müheymîn-i müte'āl kendüye delîl idüp emvāl-i pādîşāhîde sa'y-i cemîl gösterüp akrānından mümtāz u 'ālî-ṭabān mābeyninde ser-firāz olup ol dürr-i deryā-yı zamāyir Cezāyir ḳurbünde ve dārü's-selām-ı Bağdād'da

¹⁹⁰ İyiliğe teşvik iyilik gibidir. (Hadis, Tirmizî ālim bahsinde 14. hadis) *Concordance et Indices de la Tradition Musulmane* (1986). C. V. İstanbul: Çağrı Yay. s. 183.

¹⁹¹ İyiliğe teşvik iyilik gibidir. (Hadis, Tirmizî ālim bahsinde 14. hadis) *Concordance et Indices de la Tradition Musulmane* (1986). C. V. İstanbul: Çağrı Yay. s. 183.

defterdâr-ı māl ve meşâlih-i havâş-ı mîrîde bî-mişâldür. Tab'-ı veçkâdı ve zihni-i Hudâ-dâdı rûsûm-ı nazmda belâgat-nümâ ve fûnûn-ı neşrde faşâhat-küşâ şemşîr-i âbdâr-ı dürer-engîzi lisân-ı Fârisîde gamzedâ hançer-i güftâr-ı gurer-âmîzi zebân-ı Türkî'de a'lâ ve nâdir hâlâ şâ'ir-i metin-i sihr-sâz ve nâzım-ı güzîn-i yârân-ı mümtâzdur. Ma'lûmât-ı bî-gâyetle erbâb-ı sa'âdât içre maqşad-ı bülend ve maţlab-ı erc mend bilüp reşehât-ı aqlâm ile ol güzîde-i debî-rân-ı şîrîn-nizâm ve şîr-i maħabbet-encâm ile şâ'irân-ı 'âlî-maħam mâbeyninde maqbul-i enâmdur. Tab'at-ı pâki tarz-ı suhunde hûb ü mergûb olmağın Tabî maħlaş buyurmuşlardur. Bu bir nice beyt ü meţâlî-i bî-bedel ve ebyât-ı pür-meşel anlaruñdur.

İrişdi terâş-ı ruħı haţt-ı lebi irdi
Gün batdı dirîgâ n'idelüm kaş karardı

[Diger] : Ğonceye rağbetimüz yok lebi dilber var iken
Miske meyl itmezüz ol zülf-i mu'anber var iken

[Diger] : Ser-nîkûn olmış devâtı sîmdür çün ol zekân
Kara degmiş ol liķâyâ haţ degüldür görinen **F44a**

Gelibolı'dan olan Zâ'ifi Beg bu maţla'ına ki dimişdür

Qıble yiter kūy-i dildârüm baña
Saña ey Ka'be iraqdan merħabâ

çok kimseler cevâb dimişlerdür feemmâ sâbıķû'z-zikr a'lâ intiķâl itmişlerdür budur sâķî-i sîm-sâķ vaşfinda tākđür ki

Bâde yiter la'l-i dildârüm baña
Saña ey sâķî iraqdan merhaba

Bu maţla' daħi anlaruñdur.

Baña gösterse yokdan var iden Haķ la'l-i cānānı
Cihanda ağzuma almazdum ölsem āb-ı hayvānı

Lebi cāmına naķş iden ğubār-ı haţt-ı cānānı
Ne sihr itdi 'aceb kim mest ü hayrān kıldı hayrānı **B18bW19a**

ĤATMÎ Beg: Nām-ı şerîfi Muştafâ Beg demekle ma'rûf ve zât-ı hümâyün-şifâtı eyülikle mārûf ve sâbıķan pâdişâh-ı gerdün-penâh ve Sulţān Süleymān-ı ferî dün bârgâh ĥazretlerinüñ emri zevi'l-iħtirāmı ile şâh-zâde-i keyvān-ğulām ve Cemşîd-iħtişām a'nî Sulţān Selîm Ĥān-ı nîk-nām ĥazretlerinüñ lalası iken vefât iden merħûm Ca'fer Paşa'nuñ oğlıdur. Bi'l-fi'l pâdişâh-ı devrānuñ sâye-i sa'âdetinde ve şâh-zâde-i kāmranuñ eyyām-ı devletinde hezārān i'zâz ile pâye-i devletde 'izz ü rifatle Aydın sancağı begidür. Ma'ârif-i **S27a** cüz'î ve küllî ile tab'-ı deryâ-mü'eşşiri ve ĥatır-ı 'atırı ĥil'at-i fûnûn ile ārâste vü pirâste ve zebân-ı Fârisî bilmede hûb ve tab'at-ı şiriyyesi **BE19b** mergûbdur. Bu bir nice maţla' u beyt anlaruñdur. *Nazm* :

Ey cebhe-i münîri olan âftâb-ı maħz
'Uşşâķa ğam şebinde yüzi māhtâb-ı maħz **W19b**

Luţfuñdan eyledüñ bizi ğam-ħānemüzde şād
Can gibi itme gitmege bārî şitâb-ı maħz **F44b**

[*Diger*] : Geşt idüp hâşıl ı bu dehr-i harâb-âbâdı
 Bulmadum kendüm için cevce ta'am-ı şādī
 Nūr-ı luṭfuñdan uyardı bu çerâğın Hıtmī
 Görme anuñla berâber şeh-i âdil yâri

YÜMNİ Beg: Sâbıkan pâdişâhımızuñ vezîr-i a'zâmı olan Ayas Paşa oğlıdur. Mevlid-i laṭıfleri İstanbül ve nâm-ı şerîfleri Meḥemmed Beg dimekle meşhûr ve hulk-ı 'azîm ile maḳbûl-i cumhûrdur. Hâliyâ 'izz ü devletle tedbîr ü diḳḳatle pâdişâh-ı âfâḳ **B19b S27b** ḫâzretleriniñ yümn-i sa'âdetlerinde sancâḳ taşarruf itmekle aḳrân içre ser-efrâz u ṭâḳ ve evḳât-ı 'azîzin şarf-ı ma'ârif-i cüz'î vü küllî idüp lisân-ı 'Arab'ı ve zebân-ı 'Acem'i geregi gibi taḫşîl ve her bir dilde ḍurûb-ı emşâlüñ noḳşanın kemâl ile tekmiñl itmeden bir an ve bir laḫza ḫâlî degüldür. Zîrâ ki erbâb-ı ma'rifetle şöḫbeti ḡanîmet bilüp hemîşe müzâkere ve mübâḫaşe üzredür. Zîhn-i pâki nazmuñ her kısmına şâmildür. 'Ale'l-ḫuşûş ḡazel dimede ṭab'ı kâmidür ve tevâriḫ bilmede müverriḫ-i fâzıl bu bir iki beyt-i şîrîn el-ḫâşıl anlaruñdur şebt olundu.

Leb-i şîrîn ile sen Husrevisin gerdünuñ **BE20a**
 Zülf-i şebdîzüñe қоşduḳca râh-ı gülgünuñ
 Dögünüp taş ile nâle işi ben maḫzünüñ
 Hîç işitmez ḳulağı ḳatı imiş gerdünuñ

Ġazel: Raḫm idüp ol mâḫ çün meyl itdi benden cānibe
 Ġam yime ey dil feraḫ yüz ṭuṭdı senden cānibe
 Can bulursam n'ola sen geldükde benden cānibe **F45a**
 Ḫaşr olunca can gelür dirler bedenden cānibe

Sene sebîn ve tis'â mi'ede şehri İstanbül'da vâḳı' olan Ağustos zamânında berk ü bārân **S28a** u seyl-i firāvân gelüp nice nice ma'mûr evleri **W20a** virân itdükde bu târiḫ-i âbdârı ṭab'-ı âteş-bârdan zuhûra getirüp ketb itmiş.

Bir 'alâmet zâhir oldı şehri İstanbül'da kim
 Ḫalkuñ eḡḡanı zemînden âsumâne çıḳdı yâ
 Eyle ifrâṭ ile yağmur yağdı kim nice evi
 Seyl alup ḫâşâḳveş deryâya anı ṭaḳdı yâ
 Vehm-i ra'd ü berk ile Yümnî didüm târiḫini
 Yıldırımla seyl Ḳoştantin'i yıḳdı yağdı yâ

W93b-94a 'ÂLİ EFENDİ: Gelibolı'dan dânişmendân-ı nüktedânân zümresinden olup zebân-ı suḫen-senc-i eyyâmnda Muştafâ nâm ve mütekellimân-ı zamân içre fenn-i nazmda emîrû'l-keḷâm zât-ı bî-mişâli pirâye-i fazla ḳarîn ve vücûd-ı pür-efḍâli pây-e-i mülâzemetle ber-murâd u kâmbîn iken ol târiḫde nüyin-i nev-âyin-i cihân şâh-zâde Sulṭân Selîm Ḫân bin Sulṭân Süleymân Ḫân ḫâzretleriniñ iltifât u fermâniyla ṭarîḳ-ı ulemâyı terk idüp silk-i erbâb-ı ḳaleme mülḫaḳ olup zîhn-i pâk-ekremi ri'âyete müsteḫaḳ olmaḡın şâḫibân-ı 'izz ü ihtîşâm yanında kemâhüve ḫaḳḳihâ ihtirâm bulup manzûr-ı dîde-i aşḫâb-ı naḫar ve mihr-i dânişle nūr-ı çeşm-i erbâb-ı hüner ve pesend-i mevâlî-i 'izâm ve naḫar-kerde-i meşâyiḡ-ı kirâm olup himmet-i ṭab'-ı cihāngir-i lâ-naḫziri ḫayâlden ḫâlî olmayup **F45b** bülend olmaḡla kendülerin maḫlaş 'Âlî erzânî görmüşler. ve

'ilm-i riyâzîde mühim olan 'ibârātuñ beyân ve ma'ânîsin severmişler. Ol bâbda maqbûl-i ehâli-i müşkil-küşâ ve güzîde-i mevâli-i faşihü'l-edâ olmuşlar. Laḫza laḫza rümûz-ı 'ulûm-ı 'Arabîyyete iştiğâl ve künûz-ı zebân-ı Fürsde lemḫa lemḫa peyrev-i ehl-i kemâl olup say-i tamâm ile bî-ḫadd ü bî-şümâr belâgat-i cân-fezâya cidd ü cehd gösterüp fuşâḫâ-yı faşâḫat-nümâya serdâr ve nâdire-güyân-ı rûzgâr içre kemâl ü faẓl ile iştiḫârı bisyâr olup ve aḫl-ı pür-temîz ile 'uḫâlâdan mümtâz ve ma'ânî-i a'lâ birle büleğâdan ser-firâzdur. Her an müṭâla'a-i kütüb-i mu'tebere itmede müdeḫḫıḫ-ı zamân ve mülâḫaza-i şaḫâyif-i eḫâdiş ü tefâsîrde muḫaḫḫıḫ-ı cihândur. Her vâdîde semend-i idrâkleri cilveger ve 'aḫl-ı derrâkleri pâkizelikde ser-âmed-i nev'-i beşer esâlib-i 'ulûmda **Şerḫ-i Hüssâm-ı Kâtî**'ye ḫâşiye ve ba'zı maḫallerde bir daṭıye ve ğayrî şurrâḫî-vâr dürdler idüp kemâl-i fehm-i iz'ânı râst-güylıkda tîr gibi evc-i felege aşmış ve zûr-ı bâzû-yı ma'ârifle her nesnenüñ mâhiyyetine vuḫûf bulup pây-i ṭaleb-i muvâfıḫla ehl-i 'ırfânı başmış ve **Hidâye**'nüñ ḫaccu 'uteḫa müte'allıḫ mesâyiline delâyil-i şâdıḫla resâyil yazup müstemi'ne *li'llâhi derreḫu ḫâyil* didirmişdür ve dürer-i nazmda cevâhir-i eş'âr ve fevâ'id-i ḫaşâyid-i celîlü'l-âşârla behredâr olup **Münâzara-i Mihr ü Mâh** nâm manzûm-ı **F46a** ḫuceste-nizâm ve noḫṭa-i pür-nikât ile nücûm-ı tâbende gibi rûḫûm idüp aḫlâm-ı ḫöş -ḫırâm ile kitâb-ı faşâḫat-rüsûm te'lifine dest-i ihtimâm vâḫı' olmuş. Bu ebyât-ı müşkîn-erḫâm nat-ı Resul 'aleyhi's-selâm diyü i'lâm itmiş

İki ebrûñı kim debîr-i ezel
Eyledi şafḫa-i cebînüñe ḫal
Biri nûn-ı nübüvvet oldı anuñ
Biri re'y-i risâlet oldı anuñ
ḫaremüñ ḫürmetine bes bu delîl
K'ola cârûb şehper-i Cebre'îl
Der-i dergâhuña senüñ Mûsâ
ḫâcib olmuş durur elinde 'aşâ
İtmege vaşf-ı pâküñi tesbîḫ
Yaydı seccâde-i seḫâbı Mesîḫ

Fenn-i inşâdan **Enisü'l-Ḳulûb** nâm bir kitâb-ı mergûb te'lif-i ḫüb olunmuş ya'nî aḫbâr-ı şaḫîḫ-i naḫş u nigârî melîḫ ile **Hümâyûn-nâme** tarzına sülûka ḫudret bulunmuş. Ba'd ez- an nazm vâdîlerinde zîhn-i tîz-revi tek vürûd-ı ilhâm-ı Rabbânî ile güft ü şinev hayşiyetinden ḫışşa-i **Mihr ü Vefâ** ki şânî-i **Yûsuf ü Züleyḫâ** ve şâlis-i **Leylâ vü Mecnûn** çün dürr-i meknûn ve **Vâmıḫ u 'Azrâ** ve **Şîrîn ü ḫusrev** vezninde manzûme bu maḫûle ebyât-ı pür-nikâtı mersûmdur. Mihr-i bî-mihre ḫıṭâben be-emr ü ber- düzd-i felek-zede cânibinden şâdır u müteşâdır olmuş şöyle ki beyân ider.

Ne 'âlem mihrisin ey nûr-ı muṭlaḫ
Ki zeylüñ olmamış zerrâte mülḫaḫ **F46b**
Ne mehsin mâhdan ḫüsnüñ ziyâde
Cemâlüñ bî-ḫusûr olmuş bahâda
Perî dirdüm velî peran degülsin
Melek dirdüm velî pinhan degülsin

ve tab'-ı âbdâr-ı laţîfinden **Maţla'ü'l-Envâr**'e muķâbil fikr-i bîkr-i şerîf den **Maĥzenü'l-Esrâr**'e mu'âdil **Tuĥfetü'l-Uşşâķ** nâm bir kitâb-ı nâdirü'l-mümâsil ve ĥasb-i ĥâl-i erbâb-ı dil daĥi vücûd buldı. Bu ebyât-ı şîrîn-şemâyil münâcât-ı ķâzıyü'l-ĥacâtdur bu evrâķda şebt olundu.

Meded ey çâre-ger-i rûz-ı ĥisâb
Oldı 'Âlî ĥulunuñ ĥâli ĥarâb
Gümreh itdi beni 'isyân-ı füzûn
Vay eger sen olmayasın reh-nümûn

ve yine şîr-i laţîfden ve nazm-ı münîfden süreyyâ gibi rûsûm ve benâtü'n-nâş nakşıyla merķûm **Nâdirü'l-Muhârib** nâm kitâb-ı belâĥat-encâmuñ itmâmına ihtimâm olup te'lif-i şeh-zâdeler cengini câmî' mebnî-i binâsı e'azim-i veķâyî'dür. ve ol şemerât-ı nihâl-i marîfet ve nev-bâve-i şâĥsâr 'ilm ü fażiletten kâmkâr u behremend ve ez-hüner-i neşr ü nazmdan fâidemend olup re'y-i bülendden mebânisi remz-i taşavvufi pâķ ve ma'ânîsi taşarrufi feraĥ-nâķ diyü ol merd-i güzîn **Riyâzü's-Şâlihîn** nâm bir kitâb-ı maĥabbet-ķarîn imlâsına resm-i nazmla raĥbet göstermişler. ve daĥi **Heft Meclis** nâm bir kitâb-ı küşâde bâb-ı inşâda semt-i neşr ile küşiş revâ görülmüş diyü kıţ'a-i belâĥat-ı beyân ol şâĥib-i menşür-ı faşâĥat-nişândandur. Merĥûm-ı maĥfûrunleh **F47a** Sultân Selîm Ĥân Mevlânâ 'Aţâ nâm ĥ'âcesi ve Celâl Beg nâm muşâĥibi ile memâlik temlikine mihr gibi şitâbân ve zaĥmet-i râh-ı pâyânla ılgardan ekşer-i sipâh-ı nâmdârı nâ-pâydar olup kendüleri ĥürşîd-i cihân-ârâ gibi tek ü tenhâ kıldıklarına edâ itmişler.

'Arz itdiler 'asâkire 'arz-ı cemâl ile
Yollarda geh 'Aţâ ile gâĥ Celâl ile
Hem-sâyeler ĥavâş idi ancaķ rîķâbda
Az ĥalmış idi zerre pey-i âfitâbda

Sâbıķü'z-zıkrûñ fikr-i bîkrî çokdur ta'rîf ü tavşîfe ihtiyâcı yoķdur. Zîrâ ki te'lî fât-ı manzûmâtı her bâbda bî-ĥadd ü bî-şûmâr ve taşnîfât-ı menşürı her vâdîde ĥisâbdan bisyârdur. Bu cevâhir-i âbdâr ol ĥavvâs-ı biĥâr-efķârûñ divân-ı selâţîn-i edvârından şarrafân-ı bazâr-efķâre iş'âr olunup ķalem-i dü zebânla raķam olundu ki pesend-i Rûm ü 'Acem'dür.

Yollamışsın ruĥlaruñ yaķmış güneş ey âfitâb
Yollamaķ lâzım seni seyr itmek içün bî-niķâb

Diger: Sensin zamâne deyrine şûret viren nigâr
Bir şûret-i sehâb iledür büt ne i'tibâr

[*Diger*]: Gül didigüñ şarâb ile tolmış piyâledür
Bir bir be-ĥaķķ ki eksile pervâzı lâledür

[*Diger*]: Yıķıldı ĥâţırum göñlüm ĥarâb oldu o gül bilmez
Yine cevri itmek ister tâzedür ĥâţır göñül bilmez

[*Diger*]: Tâze dilber sevse 'aşıķ eski derdin tâzeler
Tâzeler keyfiyyetin erbâb-ı 'ışķun tâzeler

[*Diger*]: Gâĥ gâĥi tîĥın aĥzında dutar ol ser-terâş
Diş biler her ķande ise ķatlûme bir baĥrı taş **F47b**

[Diger]: Girye itmez ki bile giryesini ben zâruñ
Esnedükce yaşarur gözleri ol mekkâruñ

[Diger]: Dem-be-dem düşse gözünden n'ola ben bîmâruñ
Naqd-i eşküñ kızılı çıkdı yanında yârüñ

GERMÎ Beg : Bağdâd'dandır. Egerçi aşl u nesebi ve zât-ı ferhunde hasebi Qaraqoyunlıdır. Sâbıkan Bağdâd beglerbegisi olan 'Alî Paşa'nuñ 'amücesi oğlıdır. Nâm-ı nîkû-fercâmı İbrâhim hadd-ı zâtında vârestelikle âzâd-ı ümmîd ü bî-meded pašamızıñ devletinde nîce yirlerde yüz ağardup yoldaşlık idüp sancaq begi olmışdır. Merd-i germ-güftâr ve nükte-güzâr olmağın faqr u fenâ semtine tâlib ve şohbet-idervîşâne râğıbdur. Vâdî-i nazmda zebân-âver ve üç zebân ile şîr-i dürer-bârı der-güş-ı ehl-i hünerdür ve cüst ü cüy-ı nazm-ı şuarâ itmede mâhir ve fûnûn-ı şîre kâdir 'ale'l-ğuşuş hezl ü hicvde nükte-senc ve nîze-i zebânundan sîne-i muhâlifân pür-renc ve kendü tarîkıında şâhibân-ı idrâk dîvâne-i bî-bâk dirler. Bu bir nîce maţla' u beyt ol şâ'ir-i bî-bedelüñdür.

Der- kâr-ı men ey nâle tu taqşîr ne-dârî
Taqşîr-i tu in est ki te'sîr ne-dârî¹⁹²

Qaşîd suhen-i vaşl şenidî meger ez- yâr
K'ez- şevk diger tâkat-i taqrîr ne-dârî¹⁹³

Bâzâr-gerd ü küçe-nişînîm muttaşıl
Pür zi- gam-ı ehl-i 'arâz çüninîm muttaşıl¹⁹⁴

[Diger] : Ol çeşm-i âhuvâne nigâh öldürür beni
Ol zülf-i tâb-dârı siyâh öldürür beni

Geçdükte ben gedâya pey-â-pey nigâh ider
Her nâ-mağal gedâya nigâh öldürür beni **F48a**

Naẓîre li-mü'ellifîhi :

Şanmañ füsûn-ı çeşm-i siyâh öldürür beni
Eyler yanumda gayre nigâh öldürür beni

Bu maţla'lar daği anlaruñdur

Nîce bir mâyil ola müdde'i ol mâh saña
Çarğdur böyle döner gâh baña vü gâh saña

Ü18a FİKRÎ Beg: Nihâl-i vücûdı ravza-i dârü's-selâm Bağdâd'da neşv ü nemâ bulmuş serv-i ser-efrâz beglerendür lâkin vâlid-i büzürg-vârları pâdişâh-ı Qahraman-savlet ve Süleymân-ı keyvân-rütbet a'nî Sultân Süleymân hazretlerinüñ sarây-ı hâşında hıdmet iden kulları silkinde

¹⁹² Ey nale, benim durumumde senin hiç bir kusurun yok; senin kusurun etkili olmayışındır.

¹⁹³ Ey elçi yoksa yardan kavuşma sözünü mü duydun da konuşmaya gücün kalmadı?

¹⁹⁴ Biz namus ehlinin zannınca devamlı çarşı pazarda dolaşan âvâre kimseleriz.

olan ser-bülendân-ı zamân meyânında Tavîl Sinân dimekle meşhûr-ı ayân-ı devrân ve hem-dem-i bende-gân-ı sultân-ı cihân iken müddet-i rûzgâr nazâr-ı 'inâyet-i Hâzret-i Mollâ Hüdâvendigâr birle müşerref-i nâmdâr olup âhîrû'l-emr bir ağalıkla taşra çıkup vilâyet-i Bağdâd'da şâhenşâh-ı 'âlî-şânûñ eyyâm-ı sa'âdet-fercâmında şâhib-ı tabl u 'alem ve fermândih-i hayl ü haşem ya'nî sancağ begi olmuş iken fevt olmuş. Hâlâ Sâbîkû'z-zîkr aşl ü neseble pâkize-hışâl ve sîret-i ferhunde ile bî-mişâl olmağın 'ale'd-devâm sultân-ı bâ-rifatûñ emr-i 'âliyesi ile altun başlu sancağ taşarruf kılup yegâne-i âfâk ve ferzânelikda tāk kimesnedür. Zîrâ ki eyyâm-ı şebâbda **B19a** evkât-ı şerîfin taḥşîl-i 'ulûma mutaşarrîf kılmış ve bâb-ı şîrde ma'ânî-i bikrini şayd idüp maḥlaş-ı nâzûklerin Fikrî kayd itmiş. Binâen 'ala zâlik fikr-i daḳıḳ ile zât-ı laṭîfin cüz'î ma'ârif ve zebân-ı Fârisî'de olan şîr ü inşâ ki 'îrfân zümresinde müte'ârifdür **F48b** tekmiñ kılmış ve tedâvin-i şu'arâ-yı efşahû'l-beyânı ve kütüb-i münşiyân-ı zamânı müṭâla'a kılup tevsen-i ṭab'-ı cihânı nürda re'y-i bülend ile kişver-i nazma ma'tûf idüp ma'ânî meydânında in'ân-ı fikrini uzadup aḳrân mâbeyninde ma'rûf olmuş ve ṭab'-ı selîmi ve zihn-i mustakîmi vâdî-i eş'ara üç zebân ile nazmı ṭarabnâk ve her birisi âb-ı şâfi gibi pâk. Bu bir nice ebyât anlaruñ zâde-i fikr-i bikridür şebt oldı.

Bî-çarei ki ez-tû ümîd-i vişâl kerd
Sevdâ-yı hâm puḫt ü hayâl-i muḫâl kerd¹⁹⁵

[*Diger*] : Ol kamer çihre kulağında degül ḫalka-i zer
Mâh-ı nev sîm-i benâgûşına der-ḫalka be-gûş

[*Diger*]: Didüm sen mû-miyânı der-kenâr itsem n'ola bir kez
Gülüp nâz ile ol gül-ruḫ didi Fikrî hayâlüñdür

[*Diger*]: Her kaçan kılsañ güzer ey şûḫ benden cânibe
Cân u dil karşı varur şevḳ ile senden cânibe

Ḳayd-ı tenden ṭûṭî cânım diler isem dâ'imâ
Bâl açup uçmağa sen şekker-dehenden cânibe

Servi yürütme nigârâ ile şimşâdı ḫacel
Nâz ile reftâr u gül şaḫn-ı çemenden cânibe

Nâfenüñ kanı kurır iletse ger bād-ı şabâ
Çîn ü zülfüñ bûyını mülk-i Ḥoten'den cânibe

Fikrî'nüñ murğ-ı dilin kılduñ âşikâr aḡyârı ḳo
Şâhbâzum uçmasun zâḡ u zigândan cânibe

[*Diger*]: Göñülden serv-i nâzum bir boyı şimşâda mâyildür
Bi-ḫamdillah bu hem kufl-ı ḡam-ı hicrâna bir dildür

Teraḫḫum eylemez 'uşşâka ṭab'ı cevre mâyildür
Anuñçün eşk-i çeşmüm ol şehüñ yolında sâyildür

Bu maṭla'-ı pâk ve maḳṭa'-ı süznâk daḫi anlaruñdur bu evrâḳda taḫrîr olundu.

Vaşluñda dil ziyâde ider ıztırâbını
Yâd eyler ol meger şeb-i hicrûñ 'azâbını

¹⁹⁵ Senden kavuşma uman biçäre, boş bir sevda besledi, olmayacak şeyi hayâl etti.

[*Diger*]: Kimûn helâkisin diyü nâgâh şorsa yâr
Gel söyle Fikrî nice virürsün cevâbını

Nazîre li-mü'ellifihî :

Ol tıfl almadın ele 'ışkuñ kitâbını
Ezberlemiş dil almağ için 'işve bâbını

Alduñ elüñle varumı n'itdün disem o mâh
İnkâr idüp virür baña barmaq hesâbını

Ü18b FEYZÎ: Padişâh-ı âsmân-bârgâh ve sultân-ı memâlik-penâh hûlaşa-i düdmân-ı müstevcibü't-tatvî ve't-teslîm Âl-i 'Oşmân-ı keşîrû'l-feyezândan hazret-i Sultân **F49a** Selîm'ün menba'-ı füyûz-ı cismânî sarây-ı 'âmirelerinüñ lâzâl-i ma'mûret ve sükkâne-i mesrûret-i ğilmânî zümresinden olup zât-ı melekü's-şifâtlarında mevdü' olan isti'dâd-ı kâmile muqtezâsınca muqaddemâ dergâh-ı gerdün-iştibâhuñ çâşni-gîrlerinden olup izdiyâd-ı iltifâtı sa'âdet-uzmâ-yı sūriye sezâvâr olmağın el-yevm meżâcî'-ı e'imme-i kirâm ve müşâhid-i meşâyih-i 'izâm olan meşâhir-i emşâr u bilâd a'nî dârü's-selâm-ı Bağdâd'da 'izz ü iqbâl ile timâr defterdâridur. Zât-ı hüceste etvâr ve vücûd-ı pür-cûd-ı mekrümet-şî'arları fūnūn ü 'ulūm-ı mütedâvileden müstefâd u müvâneset lisân-ı Fûrs'e mutâd tevsen-i zihni vâdî-i mażmūnı neverdleri messâh-ı bedâyî-i ma'ânî-i melîhe ve seyyâh-ı kulzüm-i 'ibârât-ı faşîha olup imdâd-ı mülhem-i kuvvet-i mütehayyile ile ğamâmı te'aqqul-ı teferrüsdan emtâr-ı bedî'u'n-nevâl meżâmîn-i qarîha arz-ı muqaddes-nişânlarına lâ-yezâl rîzân olduğundan Feyzî maḥlaş itmişlerdür. El-ḥaḫ nazm-ı şelâset-şî'arı dil-peżîr ü revân ve nikât-ı nezâket-âmîzi eşnâ-yı tekellümde reşk-i selsebîl ü miyâh-ı hayâtdur. Bu bir ğazel ve kıḫa ve beyt anlarındur.

Bir tâze dâğ yaqdı gelüp yâr sîneye
Mühr urdı kendi kendü eliyle hazîneye

Küyuña vardı gice saçuñ mübtelâları
Ḥaccâc-ı Şâm şanki irişdi Medîne'ye **F49b**

Çıkmaz gönülden ol şanemüñ fikr-i ğabğabı
Şan sîb girdi şan'at ile âbgineye

Baḫr-ı tavilde saçuña bir ğazel didüm
Müşgin ḫaḫiyle yazdum anı 'anberîneye

Zülfi ḫayâlini bile al Feyzî kabrüne
Çün efî pâsbân olur imiş defîneye

[*Diger*]: Oldı nâmıyla 'Alî ol yüzi mâh
Kerremallahü vechehu¹⁹⁶

[*Diger*]: Zülfikâr olsa n'ola ğanzeleri
Ḳanberîdür anuñ ol ḫâl-i siyeh

¹⁹⁶ Allah kendisini aziz kılsın (Hz. Ali için)

[*Diger*]: Hâyer-i bâb-ı firâkıyı açup
Eylese baña 'Alîlik ol şeh

[*Diger*]: Hâlet-i 'ışkı ne bilsün sormañuz Ferhâd'e kim
Kendüsinden bî-haber 'ömri geçürmiş dâğda

B130a S184b W109b

KEŞFÎ Beg: Ehl-i kalem zümresinden Edirnevî'dür. Yunus-zâde Muşlisi dimekle meşhûr ve erbâb-ı kemâl ile efvâhda mezkûr idi. Evân-ı cevânîde 'ilme iştiğâl gösterüp dânişmend ve her bir fenden behremend olup âhirü'l-emr ehl-i kalem zümresine münselik ve şu'arâ ve zurefâ tarîkına sâlik ve her an 'ulûm-ı zâhirenüñ rümûzını keşf itmege ol nîkû-ğalef taşşilde muqayyeddür. ve mü'tâlâ'a-i kütüb-i Fûrs'e mümâreset-i küllî kılup edâsına kıâdir ve şâ'irân-ı 'Acem gibi nazmı selîs ü vâfir ve tarz-ı inşâda münşiyân-ı rûzgâr içre faşihü'l-kelâm ve muhâsibân-ı dîvân-ı sultânî arasında şâhib-erķam ve kırma yazı yazmağla defâtir-i padişâhîde benâmdur. ve üslûb-ı nesta'lık yazmada hûbdur ve tabîat-ı şiriyyesi şu gibi pâk ü revândur ve eşâr-ı süznâki vird-i zebân-ı âşıkân-ı süzân olup rûz ü şeb nazm-ı durer-bârı terakķi bulmadadır. Sene şelâşe ve sebîn ve tis'â mi'ede diyâr-ı Başra'da muķâta'acı olup kendü sa'y-i cemîliyle **F50a** ağır ze'âmete mutaşarrıf düşüp âhir diyâr-ı Bağdâd'a 'Ali Paşayı ibnü'l-vendüñ kâtib-i divânı olup âhirü'l-emr taķdîr-i Rabbânî ile Remâhiyye'ye sancaķ begi olup ol nâhiyede iki sene beg olmuşlardır. Aķrânından mümtâz ve kâr u bârında sihr-sâzdur. Bu bir nice maţla' u beyt anlarıñdur. *Ebyât* :

Mest olup meclisde yaksañ sîneme bir tâze dâğ
Hâķ bilür bir sikke ķurduñ dünyede cânâne dâğ

[*Diger*] : Gördükde oldı ķaşını şol deñlü bî-mecâl
Bir aya dek gelir mi yirine görüñ hilâl

[*Diger*]: Ebrûlarıñ ğamın ki dil-i nâ-tüvan çeker
Bir pehlevâna döndi ki iki keman çeker

[*Diger*] : Şalın tırâz-ı 'işve her serv-i ķâmet ol
Hâşr ol bizümle ķaddüñi göster kıyâmet ol

[*Diger*]: Çeşm-i maħmûr-ı nigâr ey gönül uyğuda degül
Ĝâfil olma bu teĝâfülleri beyhüde degül

Nażire li-mü'ellifhi :

Fitneden bir nefes âhü gözi uyğuda degül
Anuñ için dil-i şürîdemiz âsüde degül

Bu maţla'-ı meşhûr daħi müşârünileyhüñ zâde-i tab'dur ki 'âlem-ĝir olmuşdur.

Hâyât-efzâ-yı 'âlem rûh-baħş-ı mürde-i ğamsın
Hemân ben ğastenüñ cânı degülsin cân-ı 'âlemsin

RAVZA-İ RÂBÎ Fi zikri şu'arâi fi ķava'idi'l-hurûfi teheccî evvelihî'l-elf

Zurefâ-yı Rûm'uñ şâhib-meşrebi ya'nî **EMRÎ Çelebi:** Edirnevî'dür. Luţf-ı tab' ve şafâ-yı zihn ile mevşûf ve fûnûn-ı mu'ammâda mahâretle Mîr Hüseynî gibi ma'rûf ve kemâl-i taħayyülât

birle Şeyh Kemāl Hucendî ve maẓmûn-ı belâgat-meşhûn ile Dervîş-i Dehkî ve hüsni-edâ-yı dil-efrûz ile Hasan-ı Dehlevî ve ma'nâ-yı dağık-ı pür-süz ile Rûm'ün Hüsrevî-i Kendî. haqqâ budur ki eger Rûm'a tarz-ı mu'ammâyı **BE36b** küşâyiş virmese **S53a** kimse tahşîl ü tekmîl idüp ol fende ad çıkarmaz idi ve **F50b Ü32a** her bir mu'ammâsınıñ 'ağdinde ve hallinde 'aql-ı 'uğde-küşâ ağız açamaz ve remz ü imâsı şöyle muşanna' u muhayyel vâkı' olmuşdur ki şihâb-ı zamân görse engüşt-i hayret-der-dehân ƣalup hayrân olur. Üslûb-ı târihde bî-mişl ü bî-mânend tevârihe mâlikdür. Şöyle ki mağdûr-ı beşer degüldür ve her biri faraža **W36a** bir târihdür. Râkım-ı hurûf Edirne'de ve İstanbul'da hıdmetlerine mülâƣat idüp şoğbet-i haşlarıyla ve meclîs-i şerîfleriyle merreten ba'de uhrâ müşerref olmağ müyesser olmuşdur güftâr-ı ferah-efzâların ve eşâr-ı dil-küşâların okıyup yazmışdur. El-hağ maẓmûn-ı hâşşı bî-hadd ü bî-şümâr ve şu'arâ-yı rûzgâr içre Hallâğ-ı Ma'ânî diyü nâmdâr kimesnedür ve nefsü'l-emr dervîş-şifât ve âdemî-sîret evkât-ı **S53b** 'azîzin Medîne-i münevvereniñ tevliyyeti hıdmetine şarf itmege sâlik ve sâir şu'arâ gibi şir'den **B32b** dünyâya mâlik olup ber-murâd olayın diyü murâd idüp ol şâ'ir-i nîkû-nijâd bir kimse medhinde bir mışra' dimemişdür. Aña binâen bu mağla' u mağta' sebt olınmışdur. *Beyt*:

Gördüm ey dil minnet ister virmege dünyâ murâd
Aña minnet itmeden ƣurtuldum oldum nâ-murâd

Emri'yâ dünyâ murâduñ nice hâşıl eylesün
Çün degüldür tab'uña dünyâ vü mâfihâ murâd **BE37a**

Ol şâ'ir-i zamânuñ nazm-ı dürer-bârı firâvân ve cümleten der-güş-ı erbâb-ı hüş olmağın makbûl-i pîr ü cevân ve hasb-i hâl-i 'uşşâğ ve meş- hür-ı âfâğ olmuşdur. Bu ģazel-i rengin kendiniñ icâdidur sebt olundu. **F51a Ġazel**:

Hilâl ü hâme vü ƣomâr u şem' ü ģonce-i zanbağ **S54a**
Nice bir ola pençeñle düz olmaz elde beş barmağ

Ben anuñ pençesini pençe-i hurşide beñzetdüm
Niçün el diye bir aya muğârin beş hilâl ancak **Ü32b W36b**

Elinde bir ģümüş levh ile beş sîmin ƣalem gördüm
Didüm bu levhe yaz ģöñlüm didi bilmen ģöñül yazmağ

Birisinde iki dördünde üçer ƣıta derc itmiş
Benânın mâh-ı nev -vaşfında beş ƣomar idüp el-hağ

Fürûğ-ı nârsız rüşen iderler meclis-i şevkı
Ben anuñ pençesin beş şem'-i ƣudretdür disem elyâğ

Ne ƣübâ servidür ƣaddüñ ki sîmin şâğlar şalmış
Bitürmiş her birinde bir ģül ü beş ģonce-i zanbağ

Ne mihr olur yed-i beyzâsı olmuş her şu'ârınuñ
Ucı bir mâh-ı bedr Emrî aña bir mâh-ı nev mülhağ

ve lehu eyzân :

Yapma ģöz hânesin ağsun ƣo yaşıñ seyli harâb
Yegdür andan ki ƣapusun ƣapayu zabt ide ģ'âb

Leb-i cānāneye öyküdi diyü sākī-i bezm
 Meyi kabdan kaba koyduğıçün şişdi habāb
 Dir isem derd-i ser oldu lebüñ emmek baña dir
 Derd-i ser hāşıl ider içse kişi tatlu şarāb
 Sūhte diyü ço cānı mezelenşüñ la'lüñ
 Kanda olsa mezesidür meyüñ ey sākī kebāb
 Bulmadılar dehene hātemini 'aşıklar
 Hāk idüp tenlerini dökdiler ey Emrī türāb

Müşārünileyh bu ğazel-i mezkūrı didükde mü'ellif-i tezkīre Edirne'de bulunup nazm-ı dil-pezīre cümle şu'arā-yı şehr-i mezbūr nazīre diyüp bu haķır-i za'ife daħi teklif itdüklerinde tab'-ı laṭifden zühür buldı. *Nazīre li-mü'ellifihī:*

Sākīyā baħr-ı tarab zevrākıdur cām-ı şarāb
 Barmağüñ 'aksi sütün yelkeni üstinde habāb **F51b**
 Mest olup gülşene geldükde şabā şevķüñ ile
 Şişe şancup yüregüñ ğoncelerüñ itdi kebāb **B33a**
 Ğāib olduğını mihrüñ gice remmāl-şıfāt **BE37b S55a**
 Bilmege encüm ü meh noķta döküp açdı kitāb
 Şem'-i ruhsāruña karşı bu gice dil uzadup
 Hayli germ itdi velī tırmadı tiz geçdi şihāb **W37a**
 Görmeyen zülfüñi rüyuñda ne bilsün ki nedür
 Miħnet-i şām-ı kıyāmet elem-i rüz-ı hisāb **Ü33a**
 'Işk bir şāhid-i hūn-rīz durur bulsa eger
 Melekütü'l-mevtüñ itdi kan ile dest-i hisāb
 Cennet içre kişiyeye çünki 'azāb olmaz imiş
 'Aħdi'ye cennet-i kūyuñda nedür bunca 'azāb

Bu eşār-ı müteferriķa daħi anlaruñ şir-i dil-küşā ve nazm-ı belāgat-nümālarındandır cem' olup şebt olundu.

Naķd-i eşküm gördi ol pīr olası söğdi baña
 Bu meşeldür kim erenler naķde eylerler du'ā

[*Diger*]: N'ola ey sīm-beden göñlüñe eşk itse eşer
 Ki gümüş aķçe durur taşa urursañ da geçer

[*Diger*]: Leb-i Şīrīn'üñ itmedi diyü dād
 Kendü kendüyi öldürür Ferhad **S55b**

[*Diger*]: Eger haşr olmaz isem ol kıyāmet-ķad nigārumla
 Gezem maħşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

- [*Diger*]: Ğarīb geldi çemen-zāre zi-kes şehlā
Yüzüñ görmedi *el-ğarībū ke 'l-a'mā'*¹⁹⁷
- [*Diger*]: Öykünirse dehenüñde derd-i nihānuñ eger
Jāle ey gül göresin ğoncenüñ ağızına düşer
- [*Diger*]: Şūfī mecāz şandı nigāruñ maħabbetin
Bī-çāre gitdi bilmedi 'ışkuñ haķıķatin
- [*Diger*]: Gerdün fezā-yı 'ışķda bir gökçe lāledür
Berr-i muħıť o lālede bir ķatre j āledür
- [*Diger*]: Kimüñ geçseñ öñüñden şanma arduñca baķaķalmaz
Baķaķalur gözi ammā vücūdundan beķā kalmaz
- [*Diger*]: Nesīm-i can güher-bār olduğınca şāh-ı mercandan
Olur bir ğonce peydā yaprağı la'l-i Bedeħşan'dan
- [*Diger*]: Eylemez can bülbüli gülşende ol gülsüz mekān
Her gül-i ħamrā olursa la'lden bir āşiyān **W37b**
- [*Diger*]: Māh mı girdi 'aceb ķoynına ya sīne midür
Yoħsa bir şāf-ı mücellā gümüş āyine midür
- [*Diger*]: Ķarşusına sen ruħı āyine-i zībā ile
Ey şeker-leb söyleşürler tūtī-i ğüyā ile
- [*Diger*]: Müdde'yi gösterirken yāre göz kıpdı raķıb
İkiñüz üç gözli oluñ didi luťfundan ħabıb
- [*Diger*]: Bir şeker-lebdür bu ben mahzūnı nā-şād öldüren
Kim aña nisbet dinür Şīrīn'e Ferhād öldüren
- [*Diger*]: Hüsrevi itdi diyü Şīrīn yād
Acıyup cānına kıydı Ferhād
- [*Diger*]: Nükte-perdāz-ı suħendür la'l-i şeker-ħālaruñ
Sözleri 'aķsinedür hep tūtī-i ğüyālaruñ
'Āşık oldur 'aķlı başından gider nīce bār
Başlarından 'aķlı gitdi 'āşık-ı şeydālaruñ **Ü33b**
- Nazire li-mü'ellifhi* :
- İtmese ta'līm efsün la'l-i şeker-ħālaruñ
Kimse sözün diñlemezdi tūtī-i ğüyālaruñ
Zülfüñe dil bağlamazdılar vefā büyun umup
Başlarında 'aķl olsaydı eger şeydālaruñ
- [*Diger*]: Halka ħalka oldı 'āşıklar saçuñ baħşinde dün **S56a**
'Āķıbet biri birine girdiler zencırveş

¹⁹⁷ Garip kör gibidir.

- [*Diger*] : Çağırın ra'd degül girye ile nâle ile
Yâr-ı bî-mihr idügin 'âleme gerdun söyler
- [*Diger*] : Ten-i hâkîde eṭrâfa yayılmış diñlerüm şanmañ
Zemîn-i dilde kök şaldı nihâl-i verdi dildâruñ **F52a**
- [*Diger*] : Ne aldı şatdı bu bāzârda diseñ Emrî
Metâ-ı vuşlatuñ ile degişdi dünyâsın
- [*Diger*] : Beñzetdi yüzüñe açılup gül yañağını
Bostancı gördi çekdi kıopardı kulağını
- [*Diger*] : Kadd-i dildâre kimisi serv dir kimi elif
Ehl-i 'irfânuñ sözi birdür edâsı muhtelif
- [*Diger*] : Ne mû-miyânuñı kıocduq ne ağzuñı öpdük
O yoq bu yoq ne 'aceb bizden ictinâb itdüñ **BE38a**

Yârân-ı şafâya püşide degüldür ki sâbıku'z-zıkr yedi sekiz yüz mu'ammâya kâdirdür. Cümlesinden iki dâne mu'ammâ ol şâ'ir-i sâhîrûñdür şebt olundu. *Mu'ammâ be-ism-i Nüh*

Gelüp görür beni karşıdan ol meh-i tâbân
Niķâb ile yüzüni itdi can gibi pinhân

Velehu eyzân Mu'ammâ be-ism-i Bektaş

Mâh u pervîn ü güneş başın virir cânâ saña
Her biri mihrüñe bir gevher nişâr itse n'ola

Ü40a UŞÛLİ: Vardar Yeñicesi'ndendür. Evşâf-ı hamîdesin güş itdügümüz şu'arâdandır. Dervîş-şifât ve âdemî-hilkât ve şüret-i zâhirde taḫşîl-i marîfet-i cüz'î ve küllî itmiş ve zihn-i pâkinde kıabiliyyet eşeri olduğı **W38a** ecilden **B33b** Mısr'da Şeyḫ İbrâhim ḫazretleriniñ **S56b** ḫıdmetine vâşıl olup ḫanķâh-ı şerîflerinde defa'ât ile erbâ'in çıkarp taşfiye-i bâṭın kılmışlar. Âḫir Rûm'a 'avdet idüp geldüginde kendü şehrinde tavaṭṭun itmişler. Ol eşnâda kıuzât-ı 'izâmdan biri ol perverde-i meşâyiḫ-i kirâma bir ḫaber-i itâb-âmîz ve peyâm-ı ḫıṭâb-engîz gönderür ki *kırk gün miķdârı oldı bu diyâra geldiñüz luṭf idüp bizi hâkden ref' itmediñüz* ve müşârünileyhüñ bu güftâr-ı mihr-âşâr mesmû'ı olduqda cevâb **F52b** eyitmişler ki *kırk yıldır ben kendüme gelemedüm size nîce varayın*. Mezkûrûñ ebyât-ı pâki bî-naẓîr ü bî-ḫadd ve kelimât-ı taşavvuf-âmîzi dil-peẓîr ü lâ-yu'âddur. Cümlesinden bu ğazel ki tevḫîd-i lem-yezeldür bu evrâķa **BE38b** şebt olundu. **Ü34a Ğazel:**

Vücüd-ı muṭlaķuñ baḫrı ne mevci kim ider peydâ
Ene'l-Ḥaķ sırrını söyler eger maḫfî eger peydâ

Me'âdindür kıamu eşyâ ider öz kendü zâtından **S57a**
Kimisi sîm ü zer zâhir kimi seng ü meder peydâ

Bu bâğuñ ger ḫaķîķatde şuyı bir bâğbâni bir
Velî olmış ḫaķâyiķdan nîce yüz biñ şecer peydâ

Nazar kııl nev'-i insâna kimi zehr ü kimi şekker
'Aceb ḫikmet bir ağacdan olur dürlü şemer peydâ

Düzilür nıce biñ işler bozılır nıce cünbişler
 Ne kâr-ı bü'l-acebdür bu ki olmaz kâr ger peydâ
 Nice zaḥmet çeker kesb-i kemâl idince bir ârif
 Belî çok kan yudar kân eyleyince bir güher peydâ
 Bu toḡuz ḳubbe-i şeş sü içine geldüñ ü gitdüñ
 Ne geldigüñ ḳapu zâhir ne gitdügüñ memer peydâ
 Ḳamu nezzârede ebkâr-ı ma'nâ muntazırlardur
 Uşulî gibi tâ kim ola bir şâhib-nazar peydâ

Ehl-i dünyānuñ bu cihān ile yalancı olduklarına bu maṭla'-ı ğarrâ daḡı anlarıñdur.

Ey Uşulî çün bilürsün bu yalandur o yalan
 Bu yalancı dünyede sen de bir iki gün oyalan

Ü37b Mevlānā AḤMED ḤARİRİ: Ravza-i dârü's-selām-ı Bağdād'da gül gibi tâb u tarāvet ve sünbül gibi bü-y-i leṭāfet bulup perverde olmışdur. Gūş-ı zihni derrāki cevāhir-i ḳava'id-i nazm-ı mevzūn ile ārāste ve hūş u idrāki zevāhir-i gün-ā-gün-ı fūnūn ile pirāstedür. Rūz ü şeḳb tettebbu'-ı ba'z-ı 'ulūm-ı ḡāşü'l-fevāid ve cüst ü cüy-i taşdikāt-ı 'aḳāyid ki muṭābıḳ-ı kelām-ı **F53a** İlähî ve ḡadīs-i Nebevî ki müştēmil-i neşāyih ve keşf ü kerāmete vāziḡdur. Ṭurūḳ-ı tarīḳati ma'rifete iletüp ve kemāhî Ḥaḳīḳati şeri'āta ırgürüp güzide-i ulemā-yı 'izām ve pesendide-i ḡükemā-yı zevi'l-iḡtirām-ı kāşif-i deḳāyıḳ-ı müşkilāt-ı ma'ānî a'nî Mevlānā Efdāl-i İşfahānî ḡidmetlerinden esālib-i 'ulūmı kemāhüve ḡaḳḳihā görüp müṭāla'a-i rāsiḡe ḡāşil idüp āsān-sāz-ı mesāil-i her müşkil ve mantıḳ u kelāmda şāhib-edā ve nikāt-ı hey'et ü hendesede bî-hemtā ve remz ü imā-ı mu'ammāda bî-ḳarīne-i devrān ve 'arūz ü ḳāfiyede maḳbūl-i yārān-ı suḡen-dān ve ma'ānî-i mübhemi ḳaşa'id-i müteḳaddimīni fikr itmede dūr-bīn ve āvāz-ı ḡazn ile taḡrīr-i dil-peḳziri āteş-endāz-ı dil-i ḡamḡin ve ṭab'-ı bülend-i dil-pesendi üç zebān ile nazma māyil ve ḡallāl-ı mesāil-i erbāb-ı dildür. Ebyāt-ı muḡaḳḳikāne [ve] 'āşıḳāne dimeden bīḡāne degüldür. Bu ḳıṭ'a anlarıñdur. *Ḳıṭ'a* :

Eger zünnār-ı 'ışḡet ez- ser-i bütān
 Bended şeyḡ lā- ikrāhe fi'd-din¹⁹⁸
 Ve ger bî-ḳıble rüy-i tu zāhid
 Nemāzī kerd v'eylünlil mu'şallīn¹⁹⁹

W38b ĀNĪ Efendi: Bursalı'dur. Ḳuzāt-ı 'izām ve vālî-i fiḡām zümresinden re'y ü tedbīr ile şāhib-adl ü dād ve aşl ü neseble 'ālî-nijād Zirek-zāde dimekle ma'rūf ve evşāf-ı ḡamīde ile mevşūf zāt-ı laṭīfi kemāl-i ma'rifetle ārāste ve zihni **S57b** mustaḳīmi fehm ü firāsetle pirāste ve kütüb-i mütedāvide müṭāla'a-i pāki dil-peḳzır ve zebān-ı Furs'üñ ḡurüb-ı emşāli zabṭında bî-naḳzır ve şānāyî-i şirdeñ ḡabīr **F53b** ve mu'ammā ve 'arūz ü ḳā fiye bilmede dilir ve ḡaṭır-ı deryā-mü'eşşiri nazm ü neşr **B34a** cānibine māyil ve her birinde gereḡi gibi kāmil ve tevsen-i ṭab'ı vādî-i şirde cüst ü çālāk ve eşār-ı 'āşıḳānesi sūznāk ve ḡüftār-ı rindānesi

¹⁹⁸ Eḡer şeyḡ intikam için senin aşḳının zünnarını ḳuşarırsa dinde zorlama yoktur.

¹⁹⁹ Zahid senin yüzünü kible edinmeden namaz kılmışsa ṭvay o namaz kılanların hālīne. (Kur'an 107/4)

'uyübdan pāk ve ser-ā-ser ḥasb-i hāl-i rindān-ı derdnāk vākı' olmışdur. Cümlesinden bu gazel-i pür-meşel ol yār-ı bī-bedelüñdür kalem-i 'anber-bīzle naqş u nigār oldı. *Gazel*:

Bāğ-ı ruḥunda gül yüzüñe zār olam gibi
Sünbüllerüñe yine hevā-dār olam gibi **Ü34b**

Muşḥaf'da geldi fāl açıcak süre-i Duḥān
Āşüfte-ḥāl-i ḥaṭṭ-ı siyeh-kār olam gibi

Bir fāle baqıcı didi fālüñde geldi lām
Bend-i kemend-i zülfe giriftār olam gibi **BE39a**

İrmez kemend-i zülfine bir kimse sa'y ile
Ben bu hevāda şoñ ucı ber-dār olam gibi

Sevdā-yı zülf-i müşk-i nigār ile Ānī'yā
Bāzār-ı 'ışk-ı yārda 'aṭṭār olam gibi **S58a W39a**

Bu beyt daḥi miyān vaşında anlaruñdur ḥayli nezāket ile nāzük vākı' olmışdur. *Beyt*

Miyānından ḥaber şorarsañ iklīm-i melāḥatde
Ötesi küh-ı billūra aşar bir ince beldür bu

ÜMİDİ Efendi: Ḥamīdī'dür. 'Abdü'r-raḥīm Çelebi dimekle meşhūr ve Şām kādīsı olan 'Āli Çelebi'nüñ birāderidür. Kuzāt zümresindendir. Fünün-ı fezāyil ile āraste ve kemāl-i ḥüsn-i ḥulḳ ile pirāste eş'arı selīs ve güftarı nefīs ve zebān-ı Fārisī'de nazm-ı dil-pesendi dil-peziir ve şir-i Türkī'de ṭab'-ı bülendi bī-naziirdür. 'Aşıkāne ve rindāne ebyātından bir kaç dāne Fārisī ve Türkī maṭla'-ı muşanna' tesvīd olunup şebt olundu. **F54a S58b Nazm**:

Zülf-i tu şod ez- dest-i tu maḥzūn u perīşān
K'ū nīz çü men kerde fūrū ser-be-girībān²⁰⁰ **S58b**

[*Diger*]: Felegüñ ḥāline ey ḥ'āce nazar kılmazsın
Çarḥ-ı aṭlas ne kumaş idigüni bilmezsin

[*Diger*]: İbret aldı bunca ḡamlarla görüp ālem beni
Āh kim 'ibret-nümā-yı ālem itdi ḡam beni

Şaldı deryā-yı ḡamuñ girdābına devran beni
Rüzgār-ı nā-muvāfiḳ itdi ser-gerdan beni

Nazīre li-mü'ellifihī Maṭla':

Baḥr-ı eşke ḡarḳ kıldı dīde-i giryan beni
Şaldı girdāb-ı belāya itdi ser-gerdan beni

EFLAṬÜN-İ Acem: Şirvānī'dür. Sābıқан Elḳas **Ü35a** Mirza'nuñ kitābdarı ve ol **B34b** diyāruñ şā'ir-i nāmdarı idi. Āḥir feterāt-ı Elḳāşide ki mezkūr Elḳāş birāderi olan Şāh Ṭaḥmas'dan kaçup Rüm'a geldüğü ma'lum-ı edānī ve eḳāşidür. Sābıqu'z-zıkr **BE39b** be-tarīḳ-ı seyr şehri İstanbul'a gelüp erkān-ı devlet ve a'yān-ı ḥazret ile ihtilāt idüp padişāhuñ fütüḥātın nazm iden 'Arif maḥlaşı ile iştihār bulan Fetḥullah Çelebi'nüñ ba'zı **W39b**

²⁰⁰ Zülfün senin elinde mahzun ve perişandır çünkü o da benim gibi başımı öne eğmiş.

terzîkâtına vâkıf olup mezkûr ile hayli şâ'irâne vü 'âşîkâne mübâheşe ve mücâdele idüp bir kaç beytin şebt kılup 'arz-ı hâl tarîkı ile Sultân Süleymân pâdişâha şundi. Ol vehlede pâdişâh-ı Kâhramân-ı kudret âteş-i **S59a** hışm ü kahr ile mezkûr Eflâtun'ıñ hırmen-i vücûdun yakup ber-bâd itmek istemiş. Âhîr keyfiyyet-i hâle vâkıf oldıktan soñra ol şâh-ı hâtem-himmet âb-ı inâyet ile ol âteşi intifa kılup Eflâtun'ı çok ihsâna ve luğf-ı bî-pâyâna muğârin ü mağrûn kılmış. Ba'de zamân **F55b** 'Ârif Çelebi dârü'l-fenâdan süy-yı beğâyâ raht-ı 'azîmet çeküp yiri mağlûl kalmagın ber-muktezâ-yı zamân *biri ölmeyince birine mekân degmez* dirler. Niteki ehl-i Şirâzî dimişdür. *Beyt*

Tâ nemîred yekî benâkâmî
Digerî şad kâm nenişined²⁰¹

Beher-hâl Eflâtun'a fermân-ı hümâyûn oldı ki sultân-ı Ferîdün-ı zamânuñ hünerlerin nazm ide. Elân ol fermânı kabûl idüp kışşa-perdâz ve yârân mâbeyninde mümtâzdur. Hadd-ı zâtında mezkûr Eflâtun bi't-tab' envâ'-ı ma'rifetle müzeyyen ü ârâste ve şanâyî'-i nazm-ı pâki bilmekle pirâste ve haçtı-ı nesta'lık yazmada hûş -nüvis-i zamân ve tezhîb ü taşvîrde **S59b** Mânî-i cihân ü Bihzâd-ı devrân idi. Hayfâ ki mezkûr yârân arasında bed-şîr demek le meşhûrdur. Zebân-ı Fârisî'de mağlaşları Esîrî ve **BE40a** Türkî'de Hâzânî'dür lâkin şöhreti Eflâtun dimekle şuyû' bulmuşdur aña binâen Eflâtun lağabıyla şebt olundu ve müşarünileyhûñ aqsâm-ı nazmda tab'ı mağbûl ve mağbu'dur. **Ü35b** Bu bir kaç Fârisî ve Türkî mağla' anuñdur tağrîr ü taşvîr olundu. **W40a** *Ebyât*

Çünân za'if şod ez- hicr cism-i lağar mâ
Ki saye- rā ne-tevān dīd der- berāber-i mā²⁰² **B35a**

Ān şūh eger cefā ne nümāyed zi- rağm nīst
Ber- men nekerde hīç cefāyī nemānde est²⁰³

Ey şem'-i şeb-efrūz merev ez- berem imşeb
Cān mī reved ez- ten be-nīşīn ber-serem imşeb²⁰⁴

[*Diger*]: Leblerüñ 'ayn-ı inâyetdür neden hun-h'ârdur
Şād-ı sıhğatdür gözün bilmen neden bīmârdur

[*Diger*]: Bu fenâ deyrinde çün harf-i vefā efsānedür
'Aleme aldanma kim dünyā müsâfir-ğānedür **F55a**

[*Diger*]: Ol perî-peyker ki çaddi serv ü beli incedür
Leblerini şorma benden kim açılmış goncedür

AHMED Çelebi: İstanbul'dandır. Dergâh-ı mu'allâda sipâhî oğlanıdır. Lakin müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür ki pâdişâh-ı Süleymân-mekân ve şehensâh-ı Hâlîl-h'ân hazretlerinin kilâr-ı hâşında kâtib-i **S60a** a'lâ naşb olunmuşdur. Nefsinde sezâvâr-ı merâtib-i 'ulyâ kimesnedür. İlm-i muğâsebede bî-nağîr ve esâlib-i inşâda sözleri dil-pesend ü dil-peğîr.

²⁰¹ Biri mutsuz olarak ölmedikçe bir başkası mutlu olarak oturamaz.

²⁰² Ayrılıktan zayıf cismimiz o kadar güçsüz düştü ki karşımızda gölgemiz görünmez oldu.

²⁰³ O şuh eger cefa etmiyorsa bu acıdığı için değildir. Çünkü bana etmediği cefa kalmamıştır.

²⁰⁴ Ey geceyi aydınlatan mum, bu gece yanımdan gitme; can bedenden çıkıyor, bu gece başımda otur.

Egerçi sāir şu'arā gibi maḥlaş ihtiyār itmemiş feemmā ol bülbül-i nükte-dānīnūñ gülistān-ı ma'ānīde gül gibi nazmı vaşf-ı semen-berān-ı ḥōş -bū ve ḡonce-dehānān-ı **BE40b** dil-cū vākıf olmuştur. Bu eş'ār-ı Fārisī ol yār-ı nīkū-güftāruñdur. Nazm :

Ḳāmetem geşte ḥam ez- hicr-i kemān-ebrūyī
Mīresed tīr-i cefā ber-dilem ez- her sūyī²⁰⁵
Berev ez- dehr-i cefā-pīşe mecū resm-i vefā
Gül-i īn bāḡ ne dāred zi vefā çün büyī²⁰⁶

Ü40b ÜLFETİ: Āmidī'dür. Rūzgāruñ cevān-ı bī-baki ve çarḥ-ı ḡaddāruñ rind-i sīne-çāki her laḥzada temennā-yı vişāl-i māh-rūyānla alūfte ve her lemḥada sevdā-yı zülf-i perişānla āşūfte ve çarsū-yı maḥabbetde 'āşīḳ-pīşe ve zāviye-i mürüvvetde şāḥīb-endīşe olmaḡın nīce zamān ḥīdmet-i cevā- nān-ı cefā-kīş ve her an mülāzemet-i dilberān-ı bī-teşvīş itmeden ḥālī olmaz. El-kīşsa ol merd-i lāubālī āvāz-ı ciger-sūz-ı dil-kūşā ile mecālis-i efrūz-ı 'uşşāḳ-ı bī-nevā ve naḡme-āmūz-ı büzürg ü kūçek vādī-i muşāḥabetde muḥāveresi a'lā ve gökçek ve terennūm-i siḥr-sāz-ı ḡayret-efzāsı **F55b** ḥāfızān-ı 'Irāḳ u Hicāz ve güftār-ı revānı şafā-baḥş-ı ḳulūb-ı nüdemā ve eş'ār-ı belīḡ-ı pāki maḳbūl-i şu'arādur. Muḳaddemā Baḡdād beglerbegisi olan Ferhad Paşa'nuñ oḡlı Meḥemmed Paşa'nuñ kethüdāsı Behrām kethüdā ile küllī ülfeti olmaḡın anlardan keyfiyyet-i aḥvālīne muḫḫālī olup yazıldı. Bu maḫla' u beyt ve ḡazel anlaruñdur. *Ebyāt*

Bu tılısm-ı bedenūñ ḳubbesidür baş degül
İki şemşīrūñdür anuñ görinen ḳaş degül

[*Diger*]: Melāḥat āftābı dir görenler Şāh Maḥmūd'ı
Meh-i bedr olmuş elde çün o fīncān zer endūdı

ve lehu : Şerḥa-i na'l ki var sīne-i şad-çāk üzre
Āḥ şekli yazılıpdur ten-i ḡamnāk üzre
Gördiler āhumı ot şaldı bütūn dünyāya
Ḳaçdı etḫāl-i nücūm çıḳdılar eflāk üzre
Müddeī meclisine varduḡına ey kaşı yā
Na'lçeñ naḳşı yiter dāl baña ḥāk üzre
Māh-ı nev şanma felekde görinen ḥāme-i āḥ
Çekdi bir med yine āyīne-i eflāk üzre
Na'lçeñ naḳşı ile kebkebūñ izini gören
Dir hilāl ile Süreyyā görünür ḥāk üzre **W40b**
Daḫi yetişmedi keyfiyyetimüz Ülfetī'yā
Gel berü nūş idelūm ḳaḥveyi tiryāk üzre

EDĀYİ ÇELEBİ: Amāsiye'dendür. Ḳapudan olan Piyāle Paşa'nuñ kātīb-i dīvānı ve güzīde-i ā'yān u erkānıdır. **S60b** Ol vechile ağır ze'āmete mutaşarrıf ve **Ü36a** envā-ı ma'ārif ve

²⁰⁵ Bir keman kaşlının yüzünden belim büküldü. Gönlüme her yandan cefa oku gelmekte.

²⁰⁶ Git, cefayı meslek edinen felekte vefa resmi arama. Çünkü bu bahçenin gülü vefadan bir koku taşıyacak.

şîr ü inşâ fûnûnında bî-hemtâ ve edâ-yı pāk ile meclis-ārâ ve güftâr-ı şafâ-bahşla rāhat-efzâ ve şavt ü naşş ĩcādında bülbül-i hōş -nevâdur ve ebyât-ı selîsi çok ve eyülüğünde söz yokdur. Cümlesinden bir kaç nazm-ı âbdâr **F56a** mânend-i dürr-i şâh-vâr ki der-güş-ı ‘uşşâk ve meşhûr-ı âfâkdur ki şebt olundu. *Nazm* :

Çı1 hākümi öldükde ey çeşm-i türâb-âmîz **B35b**
Tâ olmaya ol servûñ dāmânı türâb-âmîz

[*Diger*]: Hâl kim ol goncenüñ la’-i mey-âşâmındadır
Dâğ-ı hasretdür ki gönüm lâlesi cāmındadır

[*Diger*]: Meclîs-i ‘uşşâkı ‘ışkuñ cāmıdır pür-şûr iden
Çeşm-i mestüñ neş’esidür ‘âlemi maḥmûr iden

[*Diger*]: Sehâb-ı ‘ışkdan yağduḡ cihâna ḡatre-i âbuz **S61a**
Şadefdür cism-i ‘âlem anda biz bir dürr-i nâ-yâbuz

EMİR ÇELEBİ: İstanbul yanında Eyyüb-ı Enşârî’ dendür. Çuzât zümresinden hōş ṭab’ u ehl-i meşreb ve seyyid-i ‘âlî-neseb ve emîr-i pāk-ḡaseb kimesnedür. **BE41a** Eşâr-ı taḡayyül-engîzi dil-efrûz ve güftâr-ı tefekkür-âmîzi pür-sûz ve ‘âşıkâne ḡazelleri çok lâkin bu bir kaç meşhûr maṭla’-ı hûbundan ḡayrı efvâh-ı ‘âlemde ḡüyâ sözi yokdur. *Ebyât* :

Ter düşdi meclis içre gice bâdeden ‘araḡ
ḡayli dem oldı bezmimize başmadı ayak **W41a**

[*Diger*]: Bî-sütün-ı ḡamda nâ-geh ḡüş idüp feryâdımız
Ol leb-i şîrîn dimiş kim sağ imiş Ferhâd’umuz

[*Diger*]: Dendânına taḡılaydı görüp eşk-i terümden
Dürdâne iken her biri düşdi nazarumdan

ÂGEHİ: Vardar Yeñicesi’ndendür. Çuzâtdan **S61b** şuh-ṭab’ u hōş -şoḡbet ve şâir-i mefîn ve sâḡir-i dil-ḡâh aḡşâm-ı şîre ḡâdir ve şanâyî’-i nazmdan âḡâh ve bî-kayd ü lâubâli olduḡ ecilden ṭab’-ı ḡüher-rîzi vü dil-i şeker-bîzi hünerle mâyl ve ol fenne mâhirdür. Niteki zamân-ı evâilde bir gemici dilberine dil virüp fülk-i tenin deryâ-yı ‘ışka şalup müstaḡraḡ-ı baḡr-ı mevc-i ḡırmân olup ol hevâyla gemiciler ıstılahâtın cem’ idüp **F56b** bir ḡaşîde-i âbdâr mânend-i dürr-i şehvâr ḡavvâş-şîfât baḡr-ı ‘amîḡden kenâra çeküp der-güş-ı erbâb-ı hüner ve meşhûr-ı baḡr ü berr olmuşdur. Bu bir kaç beyt ḡaşîde-i mezkûrdandur. *ḡaşîde* :

Çekdirüp firḡateñi bizden ıraḡ olduñ sen
Baḡr-ı firḡatde nîce fırtınalar çekdüm ben

Barbariçeñ siyeh atlasdan olaldan cânâ **S62a**
Gemici neftilerin ‘âşık-ı zâr itdüñ sen

Seyr iden yüzüñi deryâda irişür ḡıẓr’a
ḡadre uğrar seni bir kerre ḡadıḡada gören **B37a**

Baḡr-ı ‘ışk içre yürürsem n’ola yelken ṭorıda
Bir ḡaramî baḡıcı yâre esîr oldum ben

Alamarğayla yüri yoğ ise yil yelkende
Çünkü 'aşık olımazsın hele bāri yelten **W41b**

Geldi çatdı dil ü cān zevrağına derd ü belā
Bizi çignetmege bu fülk-i felek dutdı dümen

İtmek ister isen eger bağ-ı cihanda manca
'Amel ü zühd kumanyasını vāfir yüklen

Orsa varsañ çıkamazsın poca gitseñ girdāb
Nice kullansañ atar qaraya bu keşti-i ten

Baħr-ı 'ışk içre olan 'aşıkā pend ey nāşih
Karadan alet oñarmağ gibidür geñ yağadan **S62b**

Kelimātum dūr-i deryā-yı haqīkat añlar
Baħr-ı ma'nāda şināverlik iden ehl-i suhen **BE41b**

Olsa deryā kumu miğdārı kayırmaz derdüñ
Sā'ati var geçer ey Āgehī şabr it katlan

Eş'ar-ı 'aşıkānesi hūb ü bī-ğadd ve güftār-ı rindānesi mergüb ü lā-yu'addur. Cümlesinden bir iki matla' gül gibi şükūfte ve dürr gibi sufte olup taħrīr ü taqrīr olunur. **Ü37a Nazm** :

Ref eylemez yüzinden ol gonce-leb niğābı
Açılmaz ehl-i 'ışka def eylemez hicābı

[Diger]: Haber-i vuşlat-ı dildārı idermiş ifşā
Bize bir gün göresiz söz getirür bād-ı şabā

[Diger]: Müzeyyen eyleyeli hancer ol miyan bendi
Kıyāmet oldı yine ortaluğ güzellendi

İLHĀMĪ Efendi: İstanbūlī H̄āce 'Ubeydullah-ı Nağşībendī'nüñ hulefāsından olan **F57a** Hakīm Çelebi Efendi'nüñ **S63a** dervīşlerindendir. Bu devr şulehāsından sābıkan 'ulūm-ı zāhire iştiğāl gösterirken ilhām-ı Rabbānī ve 'ināyet-i Yezdānī irişüp terk-i māsivā ve kayd ü bend-i dünyādan geçüp *e's-selāmetü fi'l-vaħdet*²⁰⁷ fehvāsıyla 'amil olup *e'l-faħru faħr*²⁰⁸ muqtezāsınca **W42a** kāyilü'l-ķana'at *kenzū lā-yefnā* edāsına rızā virüp küşe-i ķana'at ihtiyār ve künc-i inzivāda karar kılup kütüb-i mütedāvilede müṭala'ası pāk ü bī-naẓīr ve zebān-ı Fārisī'de ma'lūmātı haş u dil-peẓīr vāķı' olmuşdur. Zīrā ki kaşāyid-i şu'arā-yı nāmdārı ve **Meşnevī**-i Mollā Hudāvendiğār'ı ve tedāvin-i meşāyih-i 'izāmı ve hamse-i Şeyh Nizāmī'yi **BE42a** defa'āt ile tetebbu' idüp her bir fende bir **B37b** risāle ve nīce nīce mev'ıza ile maķāle yazmışdur. Hālā rüz u şeb neşāyih-i müslimīn ve irşād-ı muvaħħidīn kılup şavm ü **S63b** şalāte kıyām ve taķvā ve taħāret ile taşfiye-i bāṭın idüp 'arifīn içre şöhret-i tām bulmuşdur. Ebyāt-ı laṭīfi vaħdet-engiz ve kelimāt-ı şerīfi haqīkat-āmīzdür. *Li mişl-i haẓa ğazel* :

Şād olurduñ ne ķadar münkeşirü'l-bāl olsañ
Ehl-i 'ışk içre eger derd ile hōş -hāl olsañ

207 Selamet vahdettedir (birliktedir).

208 Fakirlik övüncümdür (Hadis) Aclunī (1352). *Keşfü'l-Haṭā ve Muzile'l-ālbās*. C. II. Beyrut: Dāru İhyāi't-Turas. s. 87.

Safhañı kıl ü maqāl ile siyāh itmez idüñ
 Nür-ı tevḥîd e irüp vâkıf-ı aḥvāl olsañ
 Zer gibi ḥāliş olup ḥāle irürdüñ anı
 Süzülüp püte-i 'ışk içre eger kāl olsañ
 Başa iltürdüñ işi zülfi hevāsında anuñ
 Sürünüp nice zamān derd ile pāmāl olsañ **Ü37b**
 Gördüğüñ ḥüba göñül virmek olurdı kārūñ
 Sen de İlhāmī gibi 'āşık-ı meyyāl olsañ **F57a**

ĀFİTĀBİ: İsm-i a'lāsı Ḥasan Çelebi ve mevlid-i zībāsı **S64a** İstanbul'dur. Divān-ı ḥümāyün kâtiblerindendir. **W42b** Tab'-ı nāzūki nezākette ārāste ve zıhn-i şāfi ḥüsn-i ḥulḳla pirāstedür. Ol āftāb-ı ma'rifet ve māhtāb-ı faẓilet zurefā mābeyninde **Ü51a** gün gibi şöhret-i tām bulup envā'-ı ḥuṭūṭ yazmada benām ve akrānı içre şîr ü inşā ile maqbül-i eyyāmdur. El-ḥaḳ şoḥbeti rāḥat-baḥş ve sözleri taḥayyülāt-ı şebistānla dil-keşdür. Sābıḳan mezkūr Kurd nām bir kemān-ebürü cevāne ya'nī bir āşüb-ı dil ü cāne **BE42b** 'āşık-ı nā-tüvān olup zarāfet-āmiz bir maṭla'-ı pür-sürür elfāz-ı belîğ ile mestür ol dilber-i perestīze 'anber-riz-i ḳalemle raḳam ḳılmış şebt olundu.

Kemān-ı baḥtını sa'd ile ḳurdu
 Ḳara bağrına kim ki çekdi Ḳurdu

Bu maṭla' u beyt-i muḥayyel daḫi ol āftāb-ı bī-bedelüñdür ḥayālden ḥālī degül *Nazım*

Bu lem'a-ı ḥüsnile ki sen nür-ı başarsın
 Yüz virme iğen zülfüne kim nür-ı başarsın **S64b**

[*Diger*]: Ğumūm içinde ḳaddüm müye döndi
 Hümūm altında beñzüm mūma döndi

AḤMED Çelebi: İstanbūlī dānişmend tāifesindendir. Binā emīni Ḥüseyin Çelebi'nüñ üvegi oğlıdır. Mezkūr **B38a** Ḥüseyin Çelebi 'Acem-zāde'dür. Sābıḳan pādişāh-ı 'ālī-maḳām Süleymān Ḥānuñ İstanbul'da olan cāmī-i laṭiflerinüñ bināsına emīn naşb olunmuşdı. Aña bināen ḥālā sulṭān-ı 'adālet-penāhuñ devām-ı devletinde ve eyyām-ı sa'ādetinde müteferriḳa silkinde ağır **W43a** ze'āmete mutaşarrıfdur. Rüz u şeb dinār u dirhemle ri'āyet-i **F58a** erbāb-ı dil ve himmet-i 'ālīyesin bezl idüp mühim-sāz-ı merdüm-i efāzıl kimesnedür. Mezkūr Aḥmed Çelebi anlaruñ naẓar-ı 'ināyetiyle ve iltifāt-ı bī-nihāyetiyle taḥşil-i **S65a** kemāl **Ü38a** ḳılıp kendü akrānı içre bī-mişāl ve lisān-ı 'Arabī'de şāḫib-maḳāl ve zebān-ı Fārisī'de zabt-ı ḳurüb-ı emşāl itmişdür. ve Türkī eş'ār dimede edā-yı nāzük ile bī-hemtā ve terennümāt-ı **BE43a** ḥōş -edā ile bülbül-i nağme-serā ve naḳş u şavt bağlamada bī-naẓir ve cümle-i güftarı dil-peẓirdür. Bu bir ḳaç Fārisī maṭla' u maḳta' anuñdur. *Ebyāt*:

Tā zi- ḡubār-ı rehet kuḫl-i başar kerde-īm
 Ez- heme ḥübān-ı şehr ḳaṭ'-ı naẓar kerde-īm²⁰⁹

209 Yolunun tozunu gözümüze sürme yapalı, şehrin bütün güzellerinden başımızı çevirdik.

Suhen ez- la'l-i tu ey gonce-dehen bisyâr est
Kem suhen-gû be-raqîban ki suhen bisyâr est²¹⁰

Ānân ki be- an kâmet-i bālâ nigerânend
'Ālî nazaranend çi 'ālî nazarânend²¹¹

Zinhâr megû derd-i dil-i Ahmed be-gürühî
K'ez- çâşnî-i 'ışk-ı bütân bî-haberânend²¹²

ÜMİDİ: İstanbullı dânişmend tâifesindendir. **S65b** Rûz u şeb tab'-ı pâki taḥşil semtine sâlik ve marifet-i cüz'ide külliye mâlik elfâz-ı laṭif ile şîrîn edâya kâdir ve fikr-i ṭarab-fezâ ile rengîn ma'nâ bulmada mâhir ve keli- mât-ı âbdârı sūznâk ve gîll ü gîşdan pâkdür. Zurefâ yanında eş'âr-ı 'âşıkânesi çok lâkin şu'arâ dilinde ma'ânî-i ḥâş ile **W43b** çendân şöhreti yok. Ümmiddür ki rûzgâr ile a'dâ dilinden ḥalâş bulup şöhret-i tām ile şâ'ir-i nîkû-nâm ola. Ebyât-ı rindânesinden bu bir kaç beyt-i mestâne yazılıp taḥrîr ü taştîr olundu. **F58b** *Nazm* :

Bu gün meclîsde sâkî sâgar almaḫ dest-i dilberden
Heman bir gül ḫoparmaḫ gibidür şâḫ-ı gül-i terden

[*Diger*] : Aḫduḫca yâre sîneme ol tîg-ı zer-nigâr **B38b**
Bir pâre ḫazz idüp açılır ḫalb-i ḡam-güsâr

Nuḫl-i lebûñle bâde-i la'lüñ durur ḡaraz **BE43b S66a**
Yinüp içilmedük ne var ey şüh-ı şîve-kâr

[*Diger*]: Cennet añılsa ruhuñ ḫâṭıra eyler 'âlem
Ka'be yâd olsa ser-i küyuña varur âdem

[*Diger*]: Mîve-i zevk ü şafâ ḫande olurdu ḫâşıl
Bâḡ-ı sînemde şehâ nâveküñ urmasa ḫalem

[*Diger*]: Yûsuf-ı jâle çeh-i ḡonceye düşmüş beñzer
Çıḫarur rişte-i zerrîn ile mihr enver

Bîmâr olup mevt zamânında cism-i zerdine baḫup bedîhe bu beyti dimişler *Maṭla'*

Şarardı cism-i zârum oldu altun
Bizi ḫarçlanmaḫ ister gibi gerdün

[*Diger*]: 'Ālemi faşl-ı bahâr eyledi ser-sebz-i çemen
Başladı naḡmeye bülbül yine her vâdiden **Ü38b**

[*Diger*]: Geh güle 'âşık u geh ḡonceye şeydâ geçinür
Daldan dala ḫonar murḡ-ı nihâl-i gülşen

[*Diger*]: Getürmüş arḫasın yire hilâl-i çarḫ-ı mînânuñ
ḫaşuñ meydân-ı ḫüsnüñ bir ser-âmed pehlevânıdur

²¹⁰ Ey gonce aḡızlı senin al dudaḡından çok söz edilir, rakiplere az söyle zira söyleyecek söz çoktur.

²¹¹ O uzun boya bakanlar, ne yüce bakışlardır, ne yüce bakışlardır.

²¹² Ahmed'in gönül derdini sakın güzellerinin aşkının tadından habersiz olanlara söyleme.

EMĀNĪ: Nigebolî'dandır. Dānişmend zümresinden ṭab'-ı nāzūki fūnūn-ı 'ulūm ile ārāste ve şanāyi-i şîr ile pirāste ḥāṭır-ı 'atır-ı cānib-i nazma māyil ve pesendide-i erbāb-ı dil kimesnedür. El-ḥaḳ sūz ü güdāz ile tevāmān-ı Fiğānī ve edā-yı revān ile hem-zebān-ı Revānī geçinür. Ümmiddür ki rūzgār-ı bī-āmāndan āmān bulup rūzgār ile maḳşad-ı maḳşūdına vāşıl olup kāmrān ola. Bu maṭla' u beyt anuñdur. **S66b Nazm**

Ḥaṭṭuñ idelden teveccüh rūḥa sulṭān olmağa
Yüz ṭutdı mülk-i ḥüsn alan u tālān olmağa

Maḥfî olmaya ki rāḳım-ı ḥurūf kendülerinden eş'ār-ı dūrer-bārların taleb-kār olduklarında mezkūruñ bu maṭla'a ḥayli itikādı olup cem'-i eş'ārından ihtiyār idüp virmişlerdi. Nezāket-i ṭab'ları bu maṭla'uñ rekāketinden rūşen ü mübeyendür. Sābıkan diyār-ı Rūm'da ba'zı şu'arā buña beñzer edāyı cāiz görmişlerdür. Bu beyitler daḫi anuñdur. **F59a W44a Şîr:**

Tāḳ itdi ṭāḳatüm bu cefā vü sitem benüm
Ḳaddüm ḥam eyledi bu firāḳ u elem benüm
Ġam tekyesinde nīce zaman tekyelenmedin
Esrār-ı ḥaṭṭ-ı yāri ne bilsün dedem benüm
Deyr-i cihanda şūrete daḫi getürmedi
Bir şūret ile göñlüm alup ol şanem benüm

[*Diger*]: Kākülüñ cānā perīşān eyle diller şaydına
Ḥüb olur sünbül hevāda ey şeh-i ḥübān şikār

[*Diger*]: Dişlerüñ vaşfımı geh geh dil-i maḥzūn söyler
Söylemez söylemez ammā dūr-i meknūn söyler

EHLĪ: İstanbulî'dür. Zamān ile Ġalaṭa kādīsı olan Remzī **B39a** Çelebi'nüñ kıızı oğlıdur. Dānişmend ṭāifesinden **BE44a** rüz u şeb **Ü39a** ehl-i dil olan yārānla müşā'ere ve mübāḥase-i 'ilmiyye itmeden ḥālī degüldür. Egerçi henüz aḳrān içre cevāndur ammā ḫıdmet-i ehālī **S67a** itmek ile ehliyyet kesb kırup pūr-ḥurdedān olmaḳ üzredür *Ḥüdā müyesser ü muḳadder ide*. Kelimāt-ı ḥüb-edāsından ve ebyāt-ı rūḥ-efzāsından bir kaç maṭla'-ı pūr-sūz mānend-i mihr-i dil-efrüz zuhūra gelüp meşṭūr olundu. *Nazm*

Bağrumı yaḳdı dile nār-ı maḥabbet düşdi
N'ola āh eyler isem cāna ḥarāret düşdi

Seyr kıldum ten-i sīmīnini ḥammām içre
'Arz-ı ḥāl eyledüm ol dilbere ḥalvet düşdi

[*Diger*]: Açamaz rāz-ı lebin keş ü kerāmet ehli
Bilemez sırr-ı miyānını ḥayālāt ehli

Devr-i sāğārda olan ḥāleti Dārā ne bilür
Zevḳe dā'irdür anı bilmedi dārāt ehli

Künc-i meyḥānedeki 'ālemi zāhid bilmez
Anı bir küşe idi ṭuydı ḥarābāt ehli **S67b**

[*Diger*]: Değişmez sîm-i eški dirhem ü dinâra 'âşıklar
Gamuñla göz yaşın akıtmağı dünyâya virmezler F59b Ü38a

MEVLÂNÂ AHMED ZARÎF: Gülzâr-ı Bağdâd-ı gülşen-âbâddandır lâkin aşl-ı pâkize nihâdı ve neseb-i hüceste-nijâdı gülşen-i râz-ı erbâb-ı niyâz olan ravza-i dîlbend olan Şîrâz'dan olup vâlid-i erşedi Mevlânâ Muhammed-i Şîrâzî dimekle iştihâr-ı tâm bulup hikmetle benâm olmuşdı ve kânûn-ı tabâbetde pesend-i bîmârân-ı rûzgâr şifâ-bahş-ı Ebû 'Ali nâmdâr idi. Sâbîkû'z-zîkr daği ol fenden haber dâr-ı bî-mişâl ve keyfiyyet-i ahvâl-i ehl-i zamânı bilmede şâhib-hâl ve hûş -tab' u hûb-şoĥbet kimesnedür. ĥakķâ ki zarâfet bir ĥıl'at-ı laĥîfdür ki şân-ı şerîfine nâzîldür ve leĥâfet bir kabâ-yı nazîfdür ki kâmet-i mevzûn râstına zîbende olduğına erbâb-ı fezâyil kâyıldürler. Buña binâen muşâĥabet-i dil-küşâsı rûĥ-efzâ ve kelimât-ı tarab-nümâsı der-gûş-ı fuzalâ ser-â-ser nazm-ı feşâĥat-nizâm ve maķbûl-i tabâyî-i ĥâş u 'âmdur ve kelimât-ı belâgat-encâmı silsile-i ĥû- ban-ı 'âşîkân-ı bî-ârâmdur ve bu diyâra gelen erbâb-ı devlet ve şâhibân-ı 'imâret ve eyâlet ü a'yân-ı memleket ile semt-i lâ-yaķıl hemîşe tettebbu'-i eş'âr-ı müteĥaddimîn ve müteahĥîrîn itmeden ĥâlî degüldür. Aĥyânen tab'-ı suĥen-güzârı şîr-i dilkeş ve metâli'-i bî-ĥîşş nakş ü nigâr itmek üzredür. El-ĥaķ ol yâr-ı nîkû-ĥalef baķıyye-i şu'arâ-yı seleftür. Bu bir ĥazel-i âbdâr ve bir iki beyt anuñdur. *Ėazel*

Rûz-ı nevrûz est ĥam-hâ-yı kuhen dârem henüz
Cümle 'âlem şâd ü men ez- dest-i ĥam-zârem henüz²¹³

Şâd ü âzâdend esîrân-ı ĥam ez- bend-i belâ
Der- kemend-i ĥam men-i miskin giriftârem henüz²¹⁴

Bülbülân-ı faşl-ı bahâr ez- vaşl-ı gül ĥurrem şodend
Veh ki men der- fırķat-i ân lâle-ruĥsârem henüz²¹⁵

Digerân derd-i dil-i ĥod râ devâ kerdend ü men
Derd-mend ü ĥaste vü mecrûh u bîmârem henüz²¹⁶

Aĥmedî-râ bātū yârî yâr-ı men imrûz nist
Der- ezel yâr-ı tū būdem tâ ebed yârem henüz²¹⁷

Nâşîĥâ pendem medih k'ez- zülf-i yâr âşüfte em
Dîn-i merâ men ü mâ ki men der- bend-i zünnârem henüz²¹⁸

Zi- şevķ-i şem'-i ruĥet süĥtem çü pervâne
Turâ be- sūziş-i pervâne ĥîç pervâ ne²¹⁹

Zi- câm-ı vaşl çü mestem nemî konî bārî
Be sūy-i men nazârî kon zi- çeşm-i mestâne²²⁰

²¹³ Nevruz günüdür, benimse hâlâ eski gamlarım var. Bütün âlem mutlu, ben ise hâlâ gamdan inliyorum.

²¹⁴ Gama esir olanlar, mutlu ve beladan azattırlar. Ben miskin ise hâlâ gam kemendine tutsağım.

²¹⁵ Bahar mevsiminin bülbülleri güle kavuşmaktan mutludur, ne yazık ki ben hâlâ o lale yanaklıdan ayrırım.

²¹⁶ Başkaları kendi gönül dertlerine deva buldular; bense hâlâ dertli, bitkin (yorgun), yaralı ve hastayım.

²¹⁷ Ahmedî sana yarıdır, benim yarım bu gün yok. Ezelde senin yarin idim. Şimdi sonsuza kadar yarınım (Sonsuza kadar senin yarin olarak kalacağım).

²¹⁸ Ey nâsîh bana öğüt verme, çünkü yarin zülfü ile perişanım. Bana dinimi gösterme, çünkü hâlâ zünnar bağlıyorum.

²¹⁹ Yüzünün nurunun şevkiyle pervane gibi yandım. Senin, pervanenin yanışına karşı hiç pervan (aldırman) yok.

²²⁰ Kavuşma kadehi ile bir kez olsun beni sarhoş etmiyorsan bari mestane gözünle bana bir bak.

EDĀYĪ: İstanbullı'dur. Qazzāz Bekir Çelebi demekle marūf ve hüsn-i hulḳ ile mevşūfdur. Zebān-ı Fārisī'de behremend ve fenn-i mu'ammāda Emrī Çelebi şāgirdlerindendir. Qavā'id-i şürūṭ üzre taḥşīl ü tekml̄ kılup ol fende huşmend olmışdur. Zīrā ki bir çok kūşīş idüp ḥayli nesne fetḥ itmiş. Gāhi ki ḥāṭırı 'alāḳa-i dünyādan küşād bulup āzād ola. Bir mu'ammā-yı ḡarīb peydā ider ki 'aḳl-ı 'uḳde-küşā fetḥinde ḥayrān ḳalur. Bu bir iki maṭla'-ı dil-pezīr ol yār-ı bī-naḡrūndür. *Beyt* :

Bildüm ey meh-rū seni gül yüzlü bir cānānesin
Bilmedüm amma melek misin yā ḥod cānā nesin

[*Diger*]: Gördi kim yoldan çıkar gitdüke naḥçirūñ senüñ **Ü39b S68a**
Geldi ḥaḳḳından anuñ ey ḳaşı yā tīrūñ senüñ **W45a**

Māşadaḳ-ı ḥāl ve şāhid-maḳāl diyü bir mu'ammā cümle mu'ammālarından iḳtifā olundu. **B39b Mu'ammā be-ism-i Ğanī**:

Geş̄t eyleyen āfāḳı seyr eyledi 'uşşāḳı
Görmedi benüm cānum dünyāda benüm gibi
'Aşḳlaruñ ey dilber bī-ḥadd durur ammā yoḳ
Bir bī-ser ü bir bī-pā arada benüm gibi

ENVERĪ: İstanbullı'dur. Evşāfin işitdügümüz şu'arādandır. Bārgāh-ı mu'allānuñ ḳunbaracı bölügünden imiş. Ḥadd-ı zātında aḡ u ḳara oḳumamış 'āmīdür amma āteş-bāzlık **F60b** şan'atinde hemān bir ḳaḳım ḳav ve bir pāre yanar od imiş. Her bir zamānda bir dürlü reng ile fitil otları **BE45a** peydā itmede māhir ve imdād-ı himmet ile cārī mürekkeb düzmege ḳādir ve şūḥ-ṭab'-ı nedīm ü zarīf ve yār-ı laṭīf olduḡı ecilden kendü ḥasb-i ḥālīn bir maṭla'da **S68b** derc itmiş budur yazıldı. *Maṭla'*:

Zülfüñle ḥaṭuñ 'ilm-i vefā baḡşin ider hep
Biri ḳara cāhil birisi cehl-i mürekkeb

Eş'ār-ı pūr-envārinuñ nūrından āyine-i tīre diller münevver ve güftār-ı ābdārīnuñ bir ḳatresi teşne dillere ḥayāt-güster mānend-i kevşerdür. Bu bir nīce maṭla' u maḳta' u beyt anuñdur. *Ebyāt* :

Baṅa ṭoḳınmaz geḳer ḡamzeñ diyen tīrūñ senüñ
Boynuma şalınmaḡın ḳat' itdi şemşirūñ senüñ

[*Diger*]: Segirdüm vardum aḡyāruñ başın bir ṭaş ile urdum
Yaramaz varmadum ey yār-ı şeker-leb eyü vardum

[*Diger*]: Eger dırsen begüm ben bendeñe ḳandan gelür yaşum
İki seyyahḡdur Rūm'a ḳara ḳandan gelür yaşum **S69a W45b**

[*Diger*]: Duḡter-i rez çekeliden dir isem düşdi dile
Zāhidā var yūri ḳışḳanma helālūñ diñile

[*Diger*]: Begüm bezmüñde ḳan yudanlaruñ yoldaşıdır sākī
Şarāba emr idüñ ṭutsun ḥarāmī başıdır sākī

İttifāḳen bir gün iki desti şarāb ile ol rind ḥāne-i ḥarāba giderken şubaşıya rast gelür. **Ü40a** Envā'-ı 'itāb u 'iḳāba müsteḥāḳ oldukda hemān bedihe bu beyti oḳıyivirür. Bu eş'ār-ı ābdārūñ

yüzi şuyına hâlâş bulur mezkûr beytin bir mışra'ı Aḥmed Paşa'nuñ Kerem kaşidesindendir tazmîn-i haş vâkı' olmışdur. *Beyt*:

İki destüm tolı mey destümi şındurma benüm **BE45b**
 Tütalum iki elüm kıanda imiş kıanı kerem **W44b**

ÂLİ: İstanbullı'dur. Ehl-i cihetdendir. Kıonevî Muştafa Çelebi'nüñ oğlıdur. **B40a** Rüz **F61a** ü şeb tâlib-i marifet olup semt-i şire mümâreset göstermiş. Bu bir nice 'aşıkâne vü rindâne nâzükâne maṭla' anuñ eş'âr-ı muḥayyel ve güftâr-ı pür-meşelindendir. **S69b** *Nazm* :

Leb ile hem-dem olup câm-ı bâde-i hamrâ
 Nigârüñ ağızın arar râzın açmağa güyâ

[*Diger*]: Meyli bâlâya olursa n'ola serv-i çemenüñ
 Uzanur kıaddine irişmege sen sîm-tenüñ

[*Diger*]: Kıurulsa bezm-i şafâ-baḥş dönse câm-ı felek
 Mey-i şabûḥ ile gün toğsa ol günü görsek **BE44b**

[*Diger*]: Gerçi 'ömrüm bu cihan kimseye bâkı kalmaz
 Seni ey rûḥ-ı revânum kıoçan amma ölmez

ÂRÂMİ: Tirevî'dür. Sâbıқан erbâb-ı şanâyi'den iken nezâket-i ṭabı gâlib olup ol şehirde ârâm kıılmayup terk-i fikr-i serencâm idüp evkıatın zâyi' itmeden hâlâş itmek için ber-güzîde-i Kıirdgâr ve sitâbende-i Aḥmed-i Muḥtâr anı Ḥâzret-i Mollâ Ḥudâvendigâr'uñ dergâhına ihtişâş ḥâşıl kıılmış. Ol âsitân-ı kıuds-âşiyânda **S70a** murğ-ı rûḥı ârâm ü kıarâr kıutup mezbûr bârgâhuñ mücâvirlerinden ta'dâd olup ber-murâd olmadan ḥâlî degüldür. Zîrâ kı ziyâde dervîş-nihâd u pâkize-i'tikâd kimesnedür. El-ḥâķ ol peyrev-i erbâb-ı necât ḥadd-ı zâtında nesne oқumamış 'âmîdür lâkin Ḥâzret-i Mevlânâ'nuñ luṭf ü in'âmı irişüp **Ü40b** eş'ârı süz ü güdâz ile pesend-i ehl-i niyâz olmışdur. Bu bir nice maṭla' u beyt anuñdur şebt olundu. *Beyt* :

Girüp bâzâr-ı 'ışķa dil şatar dünyâya istignâ
 Meta'-ı kâr ü bâr-ı 'ışķdur sermâye istignâ

Şühüd-ı şâhid-i kevneyne ir 'âlemde Ârâmî
 Beķâ 'aşıkları eyler fenâ dünyâya istingâ

[*Diger*]: Dâğdur ḥâl-i ruḥuñ 'aksi dil-i şeydâda
 Ğam-ı zülfüñle kıara günlü 'aceb sevdâda **F61b**

Dest-gîr ol meded ey kıız-likâ göz yaşı
 Kıodı fülk-i dili bir sâḥili yok deryâda

Eyü yavuz gider eglenmez imiş Ârâmî
 Âferîn aña kı mâlik ola yaḥşı ada

[*Diger*]: Ḥâl-i 'anber-bâr kim ruḥsâre yaşdanmış yatur **S70b**
 Bâğbân-ı hindidür gülzâre yaşdanmış yatur

[*Diger*]: Esb-i himmet ne kıadar yüğrük olursa ey dil
 'ışķ çâbüklere şanma kı meydan dükene **B40b**

- [*Diger*] : Dün gice hōş yanışurduñ yārdan
Şem' ü pervāneyidi yār-ı ğārdan
- [*Diger*] : Derd-i 'ışk-ı yāri taḥşīl eylemek
Hoş gelür Ārāmī'ye her kārdan
- [*Diger*]: Şol kadar fānī göründi künbed-i mīnā-yı çarḡ
Bağdum idi beñzer āb üzre ḡabābuñ 'aynına

İLĀHĪ: Vardar Yeñicesi'ndendür. Şeyḡ-zāde'dür. Dānişmend tāifesinden eben 'an ceddin peyrev-i ehl-i mezheb ve **S71a** aşl ü neseble seyyid-i pākize-meşreb olmağın rüz u şeb evḡātın 'ulūm-ı 'Arabī'ye şarf idüp ehl-i ma'ārif içre kemalle ser-efrāz ve zebān-ı Fūrs'de kendü aqranı içre mümtāz olmış. Hadd-ı zātında ḡab'ı pür-hiddet ve zihni hōş -şoḡbet rind ü lāubāli olduğı sebebden ebyāt-ı 'āşıkāne dimesden ḡālī degüldür. Bu bir nice maḡla'-ı 'ārifāne anuñdur. *Nazm* :

- Var iken ḡāk-i reh-i dilber-i nāzük-refḡār
Kim alur 'aynına kühli nedür ol bī-miḡdār **Ü41a**
- Dağıdup 'aqlumı cem'iyet-i ḡāḡır ḡomadı
Elem-i 'ışk-ı cevānān-ı perīşān-destār
- [*Diger*]: Çekilür gelmege tūrūñ ḡati ey ḡaşı kemān
Bu kez olmaz gibi ḡam-ḡāne-i dilde miḡmān **F62a S71b**
- Ey İlāhī bedenüñ ḡılca degülken ne 'aceb
Āh-ı pür-sūzuñ olur ejder-i āteş-efşān
- [*Diger*]: Degül maḡşūdumuz 'ışkuñla cānā derdden ḡayrı
Sirişk ü inkisār-ı ḡalb ü rüy-i zerdden ḡayrı

Ü40a ĀTEŞĪ: Bağdādī'dür. Erbāb-ı şānāyi'dendür. El kāsibi ḡabiballah²²¹ ḡadīşiyile ḡānī olup sükkerlige mutād iken evḡāt zāyi' itmeden iḡtirāz idüp ḡāh ḡāh şīr-i efkārın daḡı kendüye kār u bār ḡılur ve üstādān-ı rüzḡār içre şāḡib-hüner ve suḡen-verān-ı devrān mābeyninde zebān-āver ve ber-muḡtezā-yı maḡlaş āteşin mizāc olmağın istiḡnā yüzinden kimseye 'arz-ı iḡtiyāc itmez ammā ḡarḡ-ı ḡazelde germ-ḡüftār u ma'ānī-āşār ve ḡasb-i ḡāl-i 'āşık-ı zār. Bu bir ḡaç Fārisī eşār anuñdur. *Beyt* :

Gül be pīş-i ruḡ-ı zībā-yı tu ra'nā ne buved
ḡonce nezd-i dehen-i teng-i tu ḡüyā ne buved²²²

Begū be-āteş-i dil-i Āteşī ki der- küyeş
Zebāne kem keşed ü ḡiş- rā 'alem ne koned²²³

Çū rā germ-i sevdā Āteşī bā müddeī dīdem
Zi ḡayret dīde-i ḡayret be-bestem tā çı pīş āyed²²⁴

²²¹ Allah kazananı (ticaretle uğraşanı) sever.

²²² Gül senin güzel yüzünün önünde güzel değildir. Gonca senin dar ağzının yanında yok sayılır.

²²³ Āteşin'nin gönül ateşine söyle de onun mekanında fazla alevlenmesin ve kendini pek ortaya çıkarmasın.

²²⁴ Ey Ateşi onu (sevgili) rakip ile sevda içerisinde görünce hayretimden ne olacak diye gayret gözümü kapadım (bakamadım).

Düşüne meger bâde keşidest ki imrüz
Maḥmūr birün âmede destâr perîşân²²⁵

Fî ḥurûfi'l-bâ

BEHİŞTÎ Efendi: Edirne ile İstanbul mâbeyninde olan kaçaba-i Çorlı'dandır. Ehl-i 'ilm zümresindendir. Müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür ki kaçaba-i mezkûrede vâ'izdür. Mütâla'a-i mütedâvile ve tefâsir ü eḥâdiṣe evkât-ı bâ-berekâtın şarf idüp her fenne resâ'il yazmışdır ki maḥbûl-i merdüm-i efâzıl olmuş. Zât-ı şerîfi kemâlât ile ârâste ve 'unşur-ı laṭîfi ḥilm ü hayâ ile pirâstedür. El-ḥaḫ ol ser-âmed-i erbâb-ı hünerüñ ma'lûmât-ı mu'ciz-âyâtı ve kemâlât-ı **B41a F62b** bi-nihâyâtı bir ḥaddedür ki tarîḫdan ferâgat itmeyüp ol semte sülûk idüp sâir müderrisîn gibi tedrîs kabûl itse az zamânda mevâlî-i 'iẓâm ve ehâlî-i kirâmdan **W46a** 'add olunması muḫarrer idi. **S72a** Bâ-vücûd bu kadar 'ilm ü faẓl ile yine rind ü lâubâlî 'âşîk-pîşe ve nîk-endîşedür. Rüz u şeb şevḫ u zevḫden 'ayş ü 'işretten ḥâlî olmayup sehî-ḫadd sîm-berlerle ve lâle-ḫadd dilberlerle seyr-i saḫrâ ve geşt-i zâr-ı vefâ etrafına revân olup güyâ reşk-i ḫuld-ı berîn içre ḥür ü ḡilmân ve manzûr-ı dîde-i pîr ü cevân olan cevânlar ile zevḫ ü şafâda maḡrûr ve terennümât-ı tarab-efzâ ile nevâda mesrûr iken bu maṭla'ı meşṭür ḫılmış aşḫâb-ı 'ayş ü ḫuzûr arasında meşḫûrdur. **BE46aMaṭla'**:

Tene dırnâ diyü meclisde sürür itseñ sen **Ü41b**
Başlar ey rûḫ-ı revân ditremege dir dir ten

ḫaḫḫâ budur ki ḡâyetle zarîf ü laṭîf ḫōş -şoḫbet ve pür-dânâ-dil pür-himmet ve sanâyi-i şîrde ve sâir 'ulûmda kâmidür. Aḫsâm-ı nazma ḫâdir ve tarz-ı mesnevîde sâhir **S72b** ve kaçâid-i pür-fevâyidi vâfir eş'âr-ı tarab-engîzi süz- nâk ve ḡüftâr-ı şeker-rîzi lezîz ü pâk ve beyne'n-nas bî-ḫadd ü bî-ḫıyâs vâḫı' olmuşdur. Bu bende-i râh-ı nûr ü şaḫrâ-yı derd ü ḡam envâ-ı iḫdâm ve 'âlî-himem ile meclîs-i behîşt-âyinlerine İstanbulda irişüp şoḫbet-i ḫaş- ları ile muḡtenim olmuşdur. Cümle-i ḡazeliyyâtın ḡörmüş biñ ḡazel miḫdârı vardır. A'lâsı ḡâyetde a'lâ ve âbdâr olmaḡın pesend-i herkes ve vird-i zebân-ı 'âşîkân-ı ḫüb-nefesdür. Bu eş'âr anuñdur. **W46b Nazm** :

Şarardup şîre döndürdi ḡamuñ men zerd-sîmâyı
Raḫîb-i ḫâvi ḡöster gel berü seyr it temâşâyı **F63a**

Dili bir seng-i mıḫnaṭıs idüpdür şevḫ-ı peykânüñ **S73a**
Ne lâzım çekmesün zaḫmet benümçün kaçlaruñ yayı

[*Diger*]: Seg-i küyuñladur benüm cengüm
Bilmezem taşlaruñ niye fırlar

[*Diger*]: Gözümde merdüm-i dîde ruḫuñda tıfl-ı Ḥabeş
İkisinüñ biri birine yaşı beñzemesin

Bu ḡazel daḫi ol şâ'ir-i ferzâne kelimât-ı rindânesindendir. *Ḡazel* :

ḫande ḡörse bu lezzet ile şeker **B41b**
La'l-i şîrînüñe senüñ baş eger

²²⁵ Dün gece içki mi içti de bu gün sarıḡı daḡınıḫ vaziyette, mahmur bir şekilde dışarı çıkıyor.

Çarsū-yı derūnuma gönder
 Anda tır-i müjeñ ziyāde geçer
 H̄um yanında şūrāhi ey sākı
 Beñzer ol tıfla kim anasın emer **BE46b**
 Nīce kılsun namāzı şūfi kim
 Ābdestūñ yirinde yiller eser
 Qoñ ‘ilāc eylemeñ Behištī’ye
 Derd-i ‘ışkı anuñ mizācı sever

Ġazel-i nazīre li-mü’ellifihi : **Ü42a**

Görelî bāğda benefşe-i ter **S73b**
 Sünbül-i haṭṭına anuñ baş eger
 Cānı tız vir o şehsüvāre diyü
 Nīzesi ṭurmayup beni dūrter
 Aldı bir reng ile dili gitdi
 Görmedüm böyle bir daḡı dilber
 Ağzuma virdi la’lüm em didi tez
 Didüm ivme şuya mı düşdi şeker
 Qatlüme va’de eyleyüp gitdi
 ‘Ahdī-i ḡaste va’desin gözler

Bu bir kaç maṭla‘ u beyt-i pür-süz ol şā’ir-i ma’ānī-endūzuñdur.

Ebyāt : Bezme gel bu gice ey ‘ālem-i ḡüsnüñ māhı
 Yoḡsa yirden göge dek incinürüz vallāhi

[*Diger*]: Uzalduḡınca yanumdan ol kāmēt-i bālā
 Benüm ne sidre görinür gözüme ne tūbā **F63b S74a**

Naşḡat eyleyi gördüm şu deñlü tıfl-ı dile
 Levend-i ‘ışk odasından kesilmedi kaṭ’a

Behištī bendeñi öldür Efendi tıḡuñ ile
 Eger ḡasedden ölürse ‘adū cehennem-rā

[*Diger*]: Żayf-ı ḡayālūñ irdüḡi dem çeşm-i eşk-bār
 Silker öñine māḡazārı bire iki enar **BE47a**

[*Diger*]: Çarḡ-ı ḡavfi māh-ı nevden bir kemān almış ele
 Ey Behištī kaşdı anuñ ya şuñadur ya buña

[*Diger*]: Dār-ı ḡurbetde ḡamun görüp gezerken yād olup
 Āşināsın bulmışa döndüm sevindüm şād olup

[*Diger*]: Göz terāzusıyla olmaz ḡüsn-i bī-ḡaddür ḡisāb
 Olmaz ey Yūsuf-cemālüm baḡre peymāne ḡabāb

- Sāye şal ey ebr yandum bu ḥarâretlerle kim
Yüz sürer yürür izi tozına yârũn âftâb
- [*Diger*]: Her kim ki tâc-ı 'ışkı geye ihtiyâr ile
Kendü eliyle şatun alur başına belâ
- [*Diger*]: Bir laṭife geçdi aġyâre hep inşâf eyledũn
Pây-dâr olsun yiri geldükde devşürür şabâ
- [*Diger*]: Kâdî yine müselleş-i şerîden oldı mest **S74b**
Kim meygede çapısını andurdu çarb-ı dest
- [*Diger*]: Mecnûn'a 'ışk-ı Leylâ bir şem'-i reh-nümâdur
Ferhâd'a 'ışk-ı Şîrîn bir tatlucağ belâdur
- [*Diger*]: Namâza yüz yumaduğum benüm ma'zûr tutmazlar
Cemâ'at varsa bu dîde-i hûn-bârumı bilmezler **Ü42b**
- [*Diger*]: Hınnalarını bir kişiye gösterür yürür
Kendi kızıl eliyle beni bir gün öldürür
- [*Diger*]: Bezm-i gülşende eşer kalmadı câm-ı Cem'den
Götürüldi dükeli zevk ü şafâ 'âlemden
- [*Diger*]: N'ola ḥurşîd-i ḥâver kim cihan meşhûridur **B42a**
Rûy-i çarḥa mün'aks olmuş 'izârũn nûridur
- [*Diger*]: Müyesser olmamağ olmaz muḳadder ise vişâl
Ki olmaz ey yüzi gün zerrece vişâle zevâl
- [*Diger*]: Derd-i 'ışkuñ bulmadum ben bundan özge çâresin
Sîneñe bir sâde-rû maḥbûbı muḥkem şarasın
- [*Diger*]: Gören dir raḳş iderken gird-bâd-ı deşt [ü] hâmûnı
Sema'a koydı Leylâ'nuñ hevâsı ḥâk-i Mecnûn'ı **S75a**
- [*Diger*]: Şem'e meclisde ḥarâret viricek mihr-i ruḥuñ
Mırvaḥa atdı aña bâl ü perin pervâne

Mezkûruñ ṭab'ı ziyâde küşâde olmağın laṭifeleri gâyetde çokdur. Cümlesinden biri budur ki
kaşaba-i mezbûrede zümre-i sipâhdan Baba Kuşeyrî nâm nedîm-i ḥâs u 'âm olan yaḡ-fürüşuñ
ittifâken bir gün teferrüc-künân cānib-i **BE47b F64a** yaḡdânına revâne olduklarında
mütâyeye yüzünden çarısına müte'allıḳ bu beyti bedihe ḥûb buyurmuşdur nüdemâya maṭlub-
dur şebt olundu. *Beyt* :

Ḥarâretten meded öldük Kuşeyrî
Bize in'âm ü 'âm eyle çarından

Ü41b BEYÂNİ: Bağdâdî'dür. A'yân-ı zamân ve müdebbirân-ı cihân içre elḳâb-ı ḥuceste-
ensâbı Seydî Çelebi diyü meşhûr ve zebân-âverân-ı pür-dân meyânında suḥen-ârâ ve 'uḳde-i
ma'ânî-i dil-küşâde diyü mezkûrdurlar. Ecdâd-ı pākize-nihâdlarına Beyânî-zâde didikleri
ma'lûm-ı cumhûrdur. Beyânî maḥlaş kılduḳlarına sebep budur. Ol nüktedân-ı ḥûb-nesebüñ
vâlid-i pür-ḥasebi menâşib-ı Hüdâvendigâr'ı bi't-ṭab' ele getirüp ḥuşuşâ şâhib-ṭabl u 'âlem ve

nigeh-dâr-ı hayl ü haşem olup ümerâ-yı ‘âdil ve şâhib-devletân-ı deryâ-dil silkine dürr-i nâb gibi münselik olup ber-murâd olmuşlardır. Müşârünileyh ‘âlem-i şebâbda bir an ve bir sa’at gâfil olmayup tâlib-i ma’ârif ve esrâr-ı İllâhiye vâkıf olmağ için taḥşil-i ‘ulûma cidd ü cehd gösterüp ol ‘ahdüñ nâdire-i zamânı olan Mevlânâ Fazl-ı İṣfahânî’nün mecâlis-i behişt-âyinine irişüp fûnûn-ı ma’kulât-ı pür-nikâtı kemâ ḥaḳḳıha görüp cehlden zât-ı ḥoş-şifâtı ḥalâş kılıp maḳbûl-i ḥavaşş olmuşlar. Ḥuşuşa ma’ânî ve beyânı vird-i zebânı olup âḫir *Küllî şeyun yerciu’ ilâ aşlih*²²⁶ muḳtezâsınca sipâhiliğa tevsen-i **F64b** himmetin ma’tûf tutup ol revişde cündluğ arzu kılıp meydân-ı vefâda pür-zîver ve a’dâsına manşûr ve raḥş-ı ṭabı bir yirde ḳarâr itmeyüp bu diyâra gelen şâhib-i sa’âdetlerden ‘arûz alup bâb-ı murâd-baḥşa varup dergâh-ı mu’allâya ve bârgâh-ı ‘alâya revâne olup zümre-i çavuşâne mülḥaḳ olmuşlar. Şâhib-i tezkire bu dil-küşâyı anlaruñ dergâh çavuşlarından olduḡlarına ḥaḳḳında keyfü’l-ittifaḳ edâ idüp bu mecmu’a-i zurefâya şebt itmişdür. *Târiḫ li-mü’ellifihî*:

Çün Beyânî-zâde vardı ḳapuya
Bulmağa kâm-ı dilin ol ḥoş -nihâd
Dergeh-i ‘âlîde buldı kâm-ı dil
Oldı iḳbâl ile aḳrândan ziyâd
‘Ahdî târiḫin didi olmuş durur
Seyyid Çavuş der-i Sulṭan Murâd

El-ḥaḳ ol yâr-ı nûkte-senc kelimât-ı ḥayât-nümâyla şâhib-gencdür. Maḳbûl-i ṭabâyi-i yârân-ı suḥendân ve pesend-i zurefâ-yı gevher-zâ-i devrândur. Muşâḥabet-i cân-fezâyla mânend-i ṭûṭî-i ḥoş -edâ ve serv-i sehî gibi engüşt-nümâdur ve inşâ ve eş’ârî rûḥ-baḥş ve ma’ânî-yi dil-küşâsı ziyâde şâfi gibi bî-ḡıṣş. Elsîne-i şelâşede ebyât-ı ṭarab-fezâsı ḡamzedâ olduḡı gibi hüveydâ vü muşaffâdur. Bu bir ḡazel bu bir nîce nazm-ı dil-âviz ol yâr-ı ‘azîzüñdür ḳalem-i gül-bîz ile şebt olundu. *Ġazel*:

Küyine seyl-âb-ı eşk ile iletse şu beni
Ey ecel luṭf eyle kim görmeye ol bed-ḥû beni
Olsa nevk-i kilik-i müşk-efşânına ten muttaşıl
Ḳâyilem derd ü elem za’f ile ḳılsa mü beni
Ol perîşân kıldı çün ḥâl-i perîşânım su’âll
Sünbülün ṭuttum kim âşüfte ḳılandur bu beni **F65a**
Şâh-bâz-ı mülk-i istiḡnâ idüm oldum şikâr
Ey gönül yâhû seni şayd itdi ol âhû beni
Ġam âyînemdür gelürse şâd olur cân-ı ḥazîn
Gitse ḡamnâküm yine şâd ider ol ḳayḡu beni
Gâh meyl-i bâde gâhi raḡbet-i zühd ü şalâḥ
Ey Beyânî sûdsuz sevdâ çeker her sū beni

[*Diger*]: Alupdur ‘âriyetle bād güyâ jāle dendânın
Keremler ḡonce gönülünden açar âheste âheste

²²⁶ Her şey aslına döner.

- [*Diger*]: Başum üzre dâğ tâc-ı Hüsrevânî' dür baña
Şâh-ı şehri- i şşkum ol devlet nişânıdur baña
Câm-ı Cem' dür itlerüñle çekdigüm zâfin sıfâl
Gice küyuñ beklemek 'ayş-ı nihânıdur baña
- [*Diger*]: Zağm-ı sînem içre çün âlud-ı peykânı görüñ
Gönce ağzın pîr iden gülberg-i ħandânı görüñ
- [*Diger*]: Mâyil olma ey gönül gîsü-yı 'anber-fâmına
İrmek olmaz bu uzun sevdâlaruñ encâmına **W47a**

BEDRÎ Çelebî: Sirozî. Kuzât zümresindendir. Âsmân-ı ma'rifete bedr-i münîr ve gerdün-ı fazîlete ħurşîd-i bî-nazîr fûnûn-ı ma'arifle mağbûl-i tabâyi-i ehl-i 'irfân ve edâ-yı selîs ile muşâhabeti **S75b** nefis ü ruĥ-bağş-ı yârândur. Baĥr-ı nazma tab'ı şâmil ve şebistân-ı ħayâlle mu'ammâda kâmindür. Ol şâ'ir-i deryâ-dilüñ nazm-ı dürer-bârî âbdâr ve eş'âr-ı âteş-bârî ħasb-i ħâl-i dil-i zârdur. Bu beyitler anuñdur. **Ü43a Nazm** :

- Dök nağd-i eşki derdüñi ol nâzenîne aç
Teshîr itmege o perîyi defîne aç
Her gönce açdı bülbül-i şevkine yaĥasın
Gel sen de 'andelibüñe gül gibi sîne aç
- [*Diger*]: Reh-i dildârda ĥâk ol tarîĥ-ı bî-bedeldür bu
Ķayırmaz sille-i ta'n-ı 'adüyı yirsün eldür bu **F65b**
Vişâl-i yâre mağrûr olma hicrinden ĥazer eyle
Ki Bedrî zehrle âlûde olmış bir 'aseldür bu

BAŞİRÎ: 'Acem' dür ammâ diyâr-ı Rûm'da neşv ü nemâ bulmuşdur. Ħadd-ı nefsinde serdefter-i zurefâ-yı 'âlem ve ĥüsn-i edâ ile **S76a** pesendide-i ümem mü'tâyeyebe-i laĥifle mağbûl-i 'Arab ü 'Acem ĥoş -tab' u ĥüb-şoĥbet ve muşâhabet-i pâki meclis-ârâ ve üslub-ı müĥâverede bî-hemtâ **B42b** envâ-ı leĥâyife kâdir ve şanâyî-i **BE48a** şîrde mâhir iki zebân ile ebyât-ı nâzüke mâlik ve hemîşe ma'arife sâlik imiş. Şu'arâ-yı Rûm ile ve fuşâĥâ-yı 'Acem ile müzâkere ve **W47b** müşâ'ereden ĥâlî olmayup dürlü dürlü zarâfeti meşĥûr ve lâğ u laĥfesi efvâhda mezkûr taĥrîr ü taĥrîr lâzım degüldür. Kelimât-ı dil-efrûzı dil-pezîr ve ebyât-ı pür-sûzı bî-nazîr erbâb-ı başîret bu taĥrîrden ĥabîrdür. Cümlesinden bir iki Fârisî ve Türkî maĥla'anlaruñdur. *Nazm* :

- Rûz-ı bārân bes ki der- küy-i bütân gerdideem
Der- tarîĥ-ı 'ışĥ-bâzî gurg-ı bārân dîde-em²²⁷ **S76a**
- [*Diger*]: Kirpigüñ siĥr oĥları ebrûlaruñdur yay aña
Bir benüm gibi belâ-keş uğrar ise vay aña
- [*Diger*]: 'Aşıkларını âh o Mesîĥâ dem öldürür
Bu âdem öldürür ki Mesîĥ âdem oldurur

227 Yağmurlu günlerde güzellerin köyünde o kadar dolaştığım için aşıklık yolunda yağmur görmüş kurdum (ustayım)

[*Diger*]: Gerçi kim dirler cihanda ‘arife bir gül yiter
‘Arife bir gül yiterse baña yarım gül yiter

[*Diger*]: Hem-nefes olalı can nâle vü efğanlar ile
Mumdur yanmağa dil şem‘i şebistanlar ile **S76b**

PENĀHÎ: ‘Acem’dür. Üstāz-ı şāh Kūlī naqqāş-ı elvān-ı renk-pāş dinilmekle meşhūrdur ve dürlü dürlü eşkāl-i ğarībe ve ‘acībe yazmağda **Ü43b** pesendide-i üstādān-ı nezdik ü dūrdur ve sâbīkan ‘ilm-i zāhire ve fūnūn-ı şīre iştiğāl gösterüp bir miqdār ma‘rifetden haberdār olup āhir naqqāşlık şan‘atını kendüye kār idinüp bu mābeynde gāh evkār **S77a** u gāh dil-fikār geçeni ve evmāka geleni temāşālanurken bir niçe rūzgār-ı zūr-kār ile ol kār-rengin-i pūr-ḥayālden naqqāşān-ı Çīn gibi bī-miṣāl **BE48b** ol kilik-i bedāyi‘ şanāyi‘-i şūr ile tarrāḥ-ı dil-pezīr ve bī-mānend ü naqqāş-ı dil-keşe zemīn ü zamānda bī-nazīr ü dil-pezīr taşvīrde mübdī‘ u muḥterī‘ miṣāl-i Mānī ve taḥrīr-i reng-ā-renk ile çihre-küşā-yı ma‘ānī ve sīb-i zekān olan bütān-ı sengīn-dil ve ğonce-dehen olan kilid-ḥān-ı şīrīn-şemāyil taşvīr ü taḥrīrātda Bihzād-ı zamān ve tezḥībde yegāne-i cihān olup nīce müddet pādīşāhimuz ḥazretlerinūn kār-ḥānesinde her vechile envā‘ işler işleyüp naqqāş-başığa lāyık u sezāvār ve üstādān-ı rūzgār içre nāmdār olmuş iken **S77b B43a** ol üstād-ı nīk-āyīne rūzgār-ı ğaddār u tezḥīb-kār çarḥ-ı sitem-kār bir renk geçdi ki bī-direng ü bī-iḥtiyād hemīn-dem terk-i kār u bār idüp ḥātır-figār ve rüy-i evkār gelüp önünde ser teslīm-i ber-zemīn kılmış. Ammā tabī‘at-ı şīriyyesi ḥūb ve ma‘ānī-i rengin ile sözleri merğūbdür ve bu bir iki Fārisī maṭla‘ anuñdur şebt olundı. *Şīr*:

Gerçi bī-çāre be kūy-i tu besī mī āyed
Hīç bī-çāreter ez- bende kesī mī āyed²²⁸

Ĝam ḥored Mecnūn eger şad mülk-i ābādeş dehī
Şādmān gerded çü ez- virāne abād-eş dehī²²⁹

PENĀHÎ: Konevī’dür. Ḥazret-i Mevlānā Ḥudāvendigār’e peyveste aşl u nesebi ve nām-ı ḥucestesı Muştafā Çelebi’dür. Ḥadd-ı zātında **S78a** sünnī mezheb ve nīkū-sīret ve ehl-i meşreb **F66a** ve ḥōş şoḥbet kimesne idi. Lisān-ı ‘Arabī’de ve taşavvufda ma‘lūmāt-ı pākī maḥbūl-i fużalā-yı ‘ālem ve zebān-ı Fārisī’de ḳavā‘id-i **BE49a** pūr-fevāyidi pesend-i zurefā-yı ‘Acem’dür. Zīrā ki müddet-i medīd ve ‘ahd-i ba‘īd Mevlānā’nuñ āsitānın penāh idinüp şeyḥ-i ḥānkāḥ ve meşnevī-ḥān-ı dergāḥ-ı ‘arīf-i billāḥ olmuş. Güyā ki bir gün maḥāfil-i erbāb-ı hidāyetde şevḳ-ı şems-i pūr-ḥarāretle **Ü44a** vecd ü ḥālet irişüp raḳş u semā‘a bī-iḥtiyār mānend-i zerre-i **W48b** bī-miqdār girüp bu beyt-i ḥasb-i ḥāl-i dil-i bī-ḳarār dimiş. *Beyt*:

Şevḳ-ı Mevlānā ile tañ mı semā‘ itsem bu gün
Zerre lābūd raḳş ider ṭoḳınsa şemsūñ pertevi

Āḥir ber-muḳteżā-yı gerdiş-i gerdūn-ı dūn ve cūnbīş-i **S78b** rūzgār-ı bī-sükūn ol bāb-ı ḥümāyūndan dūr düşüp bir nīce zamān zār ü zebūn ve vādī-i taḥayyürde ḥayrān ve şāḥrā-yı tefekkürde menzil-i maḳşada pūyān olup şehri-i Kōstantiniyye’ye gelüp ehl-i cihet olmuş. Ol rū-şinās biñ dürlü i’zāz ile beyne’n-nās zindeġānī idüp merḥūm şeh-zāde Sultān Meḥemmed Cāmī’i’nde ḥāfız-ı kütüb nāmıyla ser-efrāz iken ravza-i cāvidānī isteyüp *Küllü nefsin*

²²⁸ Senin mahallene çok biçare gelirse de benden daha biçare olan gelir mi (gelmez)

²²⁹ Eğer Mecnun'a yüzlerce ma'mur mülk versen gamlanır, bir virane versen şenlenir.

*zâikâtü'l-mevt*²³⁰ şarâbın nûş idüp kayd-ı dünyayı ferâmûş eyledi. Kâne sene ihdâ ve seb'in ve tis'â mi'e. Bu bir kaç maṭla'-ı muḥakkıḳâne ve muvaḥḥidâne anuñdur. **B43b**

Nazm: Derdden cism-i za'fûm şöyle nâ-peydâ yatur
İremez dest-i ecel peyki ki bî-pervâ yatur
Ḳatreden kemdür nemi yanında baḥr-ı kâ'inat
'İşk dirler bu muḥîṭ-i dilde bir deryâ yatur **S79a**

[*Diger*]: Gör nîce 'ayyâr u ṭarrâr-ı cihandur zülf-i yâr
Her girih başında anuñ nîce yüz biñ başı var **BE49b F66b**

[*Diger*]: Zülfi sevdâsıyla ben bûyî hevâsıyla şabâ
İki bî-ḥâsıllaruz ser-geşte itmiş rûzgâr

BİDÂRİ: 'Acem Seḥâbî'nün ḳarındaşıdır. Dergüzîn'den Rûm'a gelüp zurefâyla ihtilâṭ idüp güftâr-ı Türkî'ye meyl kılup bir miḳdâr edâsına irtibât virüp **W49a** fenn-i şî'ri tamâm taḥşil ü tekmi'l itmiş. Egerçi aşlında nesne okımamış 'âmî idi. Ammâ ḥâtırında şu'arâ-yı selefden ve müteahḥirinden eş'âr-ı bî-nihâye var idi. Muşâḥabetinden bi'l-küllîye ḥazz-ı tām olınurdu. Zîrâ ki dâ'im ḥ'âb-ı **Ü44b** ḡafletden dîdesi bîdâr ve vâdî-i zarâfetde göñlü ḥûşyâr u rind-i mey-ḥ'âr idi. Zebân-ı Fârisî'de eş'âr-ı süznâke sâlik ve güftâr-ı Türkî'de edâ-yı pâke mâlik sene şemân ve sittîn ve tis'â mi'ede ecel peyki aña dest-res buldı. Bu bir kaç maṭla' u beyt ki ḥasb-i ḥâl-i 'âşîḳân-ı bî-mecâl ü şâhid-maḳâl ol şâ'ir-i şîrîn-kelem-ı mübârek fâlûñdür.

Nazm: Göz göz oldı cism-i zârûm nâvek-i dildârdan **S79b**
Cümleten çeşm oldım amma doymadum dîdârdan

[*Diger*]: Şûret-i yâr ile dil ḥânesini deyr eyle
Yâri her küşede bir şûret ile seyr eyle

[*Diger*]: Ḳaddüm hilâle döndi tenüm bir ḥayâldür
Ya'nî ecel gelüp beni bulmaḳ muḥâldür

[*Diger*]: Ta'cîl idüp helâkûme ḳaşd itme ey ecel
Şâyed vişâl-i yâre irem ihtimâldür

BELİĞİ: İstanbulî'dür. Dergâḥ-ı mu'allâ yeñiçerilerindendir. Eşnâf-ı şî're ḳâdir **BE50a** ve edâ-yı belîğ ile şâ'ir ve eş'âr-ı belâğat-nümâsı dilkeş ve güftâr-ı nezâket-fezâsı ḥöş rind ü lâubâli olduḡiçün nazmı rindâne olmadan hâlî degüldür. 'Âşîḳâne **F67a** ḡazelleri çok ve nefis ü selîs idüğine **W49b** söz yok. **B44a** *li mişli hazâ ḡazel*:

Dilimüz añlayamaz şûfi bizüm ḳâl ehli
Bî-zebân söyleşelüm var ise bir ḥâl ehli
Salṭanat faḳr ile faḥr itmek imiş 'âlemde
Ne bilür ḳadrin anuñ memleket ü mâl ehli
İledür ḥalvetine hîle ile şûfi şarâb
Görmedüm dünyede anuñ gibi bir âl ehli

²³⁰ Her can ölümü tadacaktır (Kur'an 29/ 57)

Cānı cānan yolına virmede ihmāl itme
İremez menzil-i maḳşūdına ihmāl ehli
Her dem āl ile Belīgī öper ol serv ayağın
Görmedüm hūn-ı şirişküm gibi bir āl ehli

BĀĶĪ: İstanbul'dandır. Dellāk-zāde dimekle ma'rūf ve hūsn-i ḥulḳ ile mevşūfdur. **Ü45a** Zamān-ı **S80a** evāilde ve bu fāni menāzilde babası merḥūm ü mağfūr Sultān Meḥammed Hān-ı Ğazi Cāmī'i'nün ḥātib-i ḥōş -āvāzı imiş. Mezkūr Bākī daḫi şadā-yı dilkeş ile nağme-sāz ve eş'arda sihr-perdāz kimsedür. Egerçi henüz 'ālem-i bī-beḳāda bākīdür lākin nazm-ı dūr-pāşından nām ü nişān yok gūyā ki Bākī'nün hūmā-bāl olan şeh-bāz-ı ṭab'ı pervāz ideli mezkūruñ ṭūfī-i zihni ḥavfle pervāzdan vaz gelmişdür. El-ḳışşa nazmı ziyāde çok **BE50b** dirler feemmā şöhreti yokdur. Bu maṭla' u beyt anuñdur dirler yazıldı *Beyt* :

Kim çeker yasını ey dil ol kemān-ebrūnuñ
Kim görür ya tozunı ol ḥaṭ-ı 'anber-būnuñ
Gözümün ḳanlı yaşı devlet-i 'ışḳuñda şehā
'Aynına almaz olupdur aḳışın Ceyhūn'uñ

BĀĶĪ-İ Selānikī: Zamān-ı evāilde evān-ı cevānīde **S80b** şabāḥat-i ruḥsarı reşk-i gül-berg-i ter ve tarāvet-i 'izārı **W50a** ğayret-i māh u ḥūr idi. El-ḥaḳ bī-nevālīḳda ser-**F67b** defter-i nüdemā-yı 'ālem ve bī-ḥayālīḳda edā-yı muzḫıḳ ile pesendīde-i 'Arab ü 'Acem ve kelimāt-ı laṭif ile ḥōş -şoḫbet ü meclis-ārā ve tekellüm-i Fārisī ve 'Arabī'de bī-naẓır ü bī-hemtā ol ğonce-i nev-reste gülistān-ı vefā için bülbülān-ı destān-serā ya'nī zümre-i şu'arā ebyāt-ı tarab-engīz ve kelimāt-ı 'anber-āmīz dirlerdi. Kendinün daḫi ṭab'at-ı şiriyyesi var idi lākin şöyle zarīf **B44b** ü nāzūk ṭab' idi ki aşla kendüye güc göstermez idi. Aḫyānen netāyic-i ṭab'ından buña beñzer nazm zuḥūra gelüp maḳbūl-i cumhūr olundu. *Beyt* :

Beyānuñ cānı yürek yağı cigerler ḳanı
Ana beş beş ṭoğura sencileyin oğlanı

BEĶĀYĪ-İ İznikī: Dānişmend tāifesindendür. 'Ālem-i bī-beḳāyı bākī şa- nup Beḳāyī maḥlaş itmiş. **Ü45b** Hālā rüz ü şeb **S81a** fūnūn-ı 'ilme ceḥd idüp aḳrānı içre benām ve pesendīde-i ḥavaşş u 'avām olmak üzredür. Hālbuki şehir-i mezbūrda **BE51a** Cimri Çingan oğlı dimekle şöhret-i tām bulmuşdur. Ṭab'at-ı şiriyyesi kem degüldür kim bu beyt-i dil-fırīb anuñdur. *Beyt* :

Ehl-i dil kūy-i yāre cem' olsun
Ḥacı ḥacıyı Mekke'de bulsun

BĀLĪ : Rūm İli'nde Göllikeşriye nām **W50b** şehrdendür. Ehl-i timārdandır. Rüz u şeb mülāzemet-i erbāb-ı dīvān ve ḥıdmet-i a'yān idüp ma'rifet-i cüz'ī yi tekmil ve zebān-ı Fūrsi taḫşil itmeden ḥālī degüldür. Egerçi sāir ehl-i nazm gibi meşhūr olmamışdur ammā kelimāt-ı şeker-bārī ḥalāvetden berī degüldür. Beyne'n-nas egerçi şüretā evzā' u etvār ile şu'arāya muşāḥabeti yokdur. Hemān Rūm İli **F68a** delülerine beñzer idi. Ekşer-i eş'arı maḥlaşı gibi şirīn ü rengin vāḳı' olmuşdur. *Beyt* :

Dilâ şanma meh-i bedri ihâta eylemiş hâle
Kemend-i mihrini taqmış o mâh çâr deh sâle **S81b**

Dil esrâr-ı leb-i la'lüñle sergerdân u hayrândur
Şanasuñ bir megesdür kim ırakdan tolışur bâle

Şekerdür vaşf-ı la'l-i yâr-ı Bâlî'ni şeker-hânuñ
Gıda vir kand-i güftâr-ı lebüñden tûñ-i bâle

Bİ'ÂTÎ : Kalendar olup Karaamid'dendür. Seyyid Cemâlü'd-dîn Mücerred'üñ ferzend-i güzîni ya'nî cânîşîni olan Baba 'Alî Kazvinî'nüñ Edirne'de hâk-i pâyine irişüp dest-i irâdet şunup anlara bi'at itmiş. Kuvvet-i şiriyyesine bu bir iki beyt dâl ki vaşf-ı dilberân-ı nîkû-cemâldür zîkr olunur. **B45a Beyt** :

Nedür ol kâmet-i mevzûn nedür o sîm-beden
Nedür ol tal'at-ı zîbâ nedür ol vech-i hasen **BE51b**

Nedür ol çâh-ı mu'allak nedür ol kıatre-i mâ
Nedür ol küy-ı melâhat nedür ol sîb-i zeķân **S82a Ü46**

Fî hurûfi't-tâ

TÂBÎ-İ Kûçek: İstanbûlî dânişmend tâifesindendür. Zâhiren Şûfî-zâde dimekle meşhûrdur ve hadd-ı zâtında rind ü lâubâlî 'aşıklıgla **W51a** evvâhda mezkûr gâh 'ayş ü nüş ile kâm-yâb ve gâh âteş-i firkat ile bî-tâb ü mehcûrdur. Cân u dilden ma'rifet semtine sâlik ve bir miķdâr haţ yazmağa mâlik ve üslûb-ı şîr-i maķbûl-i Bâķî Çelebî'den istifâde itmiş ve tarz-ı hezli ve lâġı Şânî maķlaş iden Cân Memî'den aķz ü cer kılmış anuñçün dâimâ ol tarîķde peyrev-i Şânî olup çerâġı andan uyarmış ve hemîşe itâle-i lisân idüp şu'arâyı ġarîb **F68b** güftârla ve zurefâyı 'acîb eş'âr ile hicv itmeden hâlî degüldür. Anlar daġı anı aña göre elfâz-ı mühmele ile medġ itmeden berî degüller. Bu ġazel-i 'aşıkâne anuñdur. *ġazel* :

Vuşlata gülşende el şundum nigâr el virmedi **S82b**
Servi çekdüm sîneye âķir çenâr el virmedi

Destin öpmek istedüm pîr-i muġuñ mey-hânede
Düşdüm ayaġına hayfâ ihtiyâr el virmedi

Yelken açdı çıķmağa girdâb-ı ġamdan fûlk-i dil
Keşti-i ten ġarķa vardı rûzġâr el virmedi

Gördüm ol yâri kenâr-ı cüyda reftâr ider
Arzû itdüm vişâlini kenâr el virmedi

Gül kıoparmaķ istedüm Tâbî o şâķ-ı şîvede
ġayli iķdâm eyledüm ammâ ki ġâr el virmedi **BE52a**

Bu maţla'lar daġı anuñdur taķrîr ü taķrîr olunur. *Ebyât* :

Göñül âyînesin gerd-i riyâdan şâf ü pâk itdüm
Maķabbet pertevin şaldum ġüneşden tâb-nâk itdüm

[*Diger*]: Vaşluñ hazînesin şaşınur var ise eger
Yok yirlere tolaşmaz Efendi bilüñ kemer

TĀBĪ-İ BÜZÜRG: Tarabefzün'dandır. Dervîş-meşreb **S83a** ve seyyâh-ı diyâr-ı Rûm ü 'Arab'dur. Terennümât-ı hõş -edâyıla bülbül-i mevzün ve nağa- mât-ı dilkeş ile gamzedâ-yı dil-i maḥzündür. Türkî bağlamada üstâd-ı dil-pezîr ve naqş u şavt **B45b** okımada aqrâmı içre bî-naẓır **Ü46b** ve muşâḥabet-i dervîşâne ile hem-dem-i yârân ve leṭâyif-i laṭîfi bî-hadd ü lâ-yu'addur. Cümlesinden biri bu ki kendü Büyük Tâbî dinilmekle bilinür ve İstanbullu olan Tâbî-i Kûçek ki zu'mı kendüden büyük vâkı' olmuş dâimâ maḥlaşları iştirâk üzre olmağın birbirleriyle hırhır-ı da'vâdan ḥâlî degüllerdür. Bu ḥâletde bir gün zurefânun ber-güzîdesi ve şu'arânun pesendîdesi **F69a** Büyük Tâbî'ye Amânî râst gelür. Mütâyeye tarîkıyla *kanı Küçük Tâbî görünmez* diyü aña su'âl ider. Mezkûr daḥi ḥâzır cevâb olup laṭîfe yüzünden **S83b** bu beyti 'ale'l-fevr nazm itmiş raḳam oldı. *Beyt*:

Tâbî-i Kûcegi görmek dileyen
Görsün işte etegüm altında

TĀBĪ: Rûm İli'nde Vardar Yeñicesi'ndendir. Sultânü'l-ulemâ ve burhânü'l-fuzalâ ve rāh-nümâ-yı muvaḥḥidîn ve piş-vâ-yı fuḳarâ-yı rüy-i zemîn mefḥâr-i meşâyih-i küberâ a'nî Mollâ Hudâvendigâr'un dergâh-ı felek-medârına irişüp nice müddet anda qarar kı lup fuḳarâ içre dervîşlik ile nâmdâr ve ma'ârif-i İllâhî ve esrâr-ı nâ-mütenâhîye maḥrem ve ma'lûmât-ı keşîre ile maḳbül-i 'Arab ü 'Acem'dür. Ḥadd-ı zâtında pāk meşreb ve lâubâli-mezheb olmağın hemîşe geşt ü güzâr-ı memâlik-i 'Arab itmeden ḥâlî degül ol yâr-ı şadıkuñ iki zebân ile kendü ḥâline muvâfiḳ muvaḥḥidânesi ḥüb ve güftâr-ı muḥaḳḳıḳânesi mergübdur. Pes **S84a** bu ḡazelle bir iki maṭla' anuñdur raḳam olundu. *Ġazel*:

Sâyeveş bir serve her kim bende-i üftâdedür
Kâr u bârından cihânuñ farîḡ u âzâdedür

Gerçi Husrev sevdi Şîrîn'i irişdi vaşlına
Yolına rûḥın revân itdi naẓar-Ferḥâd'edür

'Âşıkuñ fikri dem-â-dem rüyet-i dîdârdur
Zâhidüñ endîşesi evrâd ile esmâdadur

Yaşuñı baḥr it o mâhı kı lmaḳ isterseñ kenâr
Tâlib-i dürr-i semîn iseñ dilâ deryâdadur **Ü47a**

Tâbiyâ vaşf-ı leb ü dendân-ı cânân eyledüñ
Kim ola nazmuñ nezâketden diye kim sâdedür **B46a**

[*Diger*]: Kûl oldum nâgehân ey dil yine bir serv-i azâde
Ki aña sâyesi gibi olupdur 'âlem üftâde

TÜRĀBĪ: Cevân-ı ḥâk-nihâd ve yâr-ı pāk-nijâd kimsedür. Vaṭan-ı şafâ-baḥşı Ereğli'den **F69b** Aḳşehir'de me'men itmişdür. Erbâb-ı qalemnden ve nükte-şinâsân-ı merdüm-i 'âlemden raḳam olunur. Rûz ü şeb dimeyüp erbâb-ı ma'ârifle şoḥbet ve erkân-ı devletle ülfet idüp her birinden dürlü dürlü ma'ânî istifâde idüp ṭab'at-ı revânına nefesine kuvvet ve nazm-ı süste safvet virmesine uluvv-i himmetin dürer-i nazma mebzûl idüp erbâb-ı kemâl içre maḳbül

olmadan hâlî degüldür. Eş'âr-ı güzîdesinden ve güftâr-ı pesendîdesinden bir nîce beyt-i dil-âvîz kilik-i 'anberîner ile şebt olundı. *Ġazel* :

Biz fenn-i maĥabbetde Ferhâd'ı unutturduk
Gerçi daĥi şâgirdüz üstâdı unutturduk
Bir ğonce firâķıyla kılduk çü hezâr efgân
Bülbüllere gülşende feryâdı unutturduk
Rindân-ı ĥarâbâtuz bir ĥâle yetişdik kim
Her şeyĥ-i kerâmâta irşâdı unutturduk
Dil ĥânesine yârûñ taşvîrini nakş itduk
Mânî ile 'âlemde Bihzâd'ı unutturduk
Baĥdâd temâşâsın isterdi Tûrâbî dil
Kûyine varup yârûñ Baĥdâd'ı unutturduk **W51b**

TERÂŞÎ: Gelibolı'dan dergâh-ı mu'allâ yeñiçerilerindendir. Terâşî maĥlaş itdüklerine vech-i tesmiye **S84b** bu ki vâlidî cerrahlıkda üstâd-ı devrân ve ser-tırâş itmede şânî-i Selmân olduĥı ecilden kendü **BE52b** daĥi ol şan'ata cehd idüp üstâd-ı berber ve cerrâh-ı hüner-güster ve şikâf-sâz-ı kalb-i aĥyâr-ı kîne-dâr ve merhem-baĥş-ı 'uşşâķ-ı dil-efkâr olmuş. Bermuķtezâ-yı tab' mevzûn-ı eş'âr-ı ğün-â-ğün dimege heves ve maķbûl-i herkes olmaķ ârzûsıyla ğâĥ anı ve ğâĥ bunı terâş itmekle şâ'ir-i pâkize **F70a** ve dür-pâş olmaķdan ĥâlî degüldür. Bu ebyât-ı 'âşîķâne ve nazm-ı rindâne anuñdur ki iş'âr olundı. *Şîr* :

Çâk çâk eylerse cismüm yiridür şemşîr-i 'ışķ
Cânuma geçmişdür ey kaşı kemânum tîr-i 'ışķ

[*Diger*]: Kimseler vâķîf degül soñunda yok bîm-i firâķ
Ĥayli zevķüm var ĥayâl-i yâr ile tenhâ benüm

Fi ĥurufî's-şâ

ŞÂNÎ Beg: İstanbul'dan **S85a** sipâhi oĥlanı zümresindendir. Cân Memî dimekle meşhûr ve ĥüsn-i edâ ile maķbûl-i tabâyi-i cumhûrdur. Rûz u şeb mülâzemet-i erbâb-ı ma'rifet ve her an zebân-ı Fârisî'ye mümâreset gösterüp tettebbu'-ı eş'âr-ı müteķaddimîn ve güftâr-ı fuşahâ-yı müteaĥ ĥîrîn idüp isti'dâd-ı küllî ĥâşıl itmiş. Ol vechile pesend-i ehl-i dil olmuş. Aña binâen ekşer-i ebyâtında zîkr-i şâ'irân-ı 'Acem ve esâmi-i vilâyâtını raķam itmekle muķayyed ve maķbûl-i nîk ü bed kimesnedür. Zîrâ şu'arâ **W52a** içre şâĥib-țarț ve beyne'n-nâs ebyâtı bî-kıyâsdur ve mezkûruñ bir miķdâr eş'arı selîs-edâ ile şâf ü pâk ve güftârı nefis-ma'nâ ile feraĥ-fezâ ve dâfî-i ĥamnâķ **BE53a** olduĥiçün aña şu'arâ **Ü47b** nazîre dirler ve kendü daĥi zurefânuñ ekşer-ebyâtına nazîre-i dil-pezîr dimede bî-nazîr geçer ve țarîķ-ı hezilde ĥâyetle bî-mişl ü bî-mânend idi. Şimdiki ĥâlde raĥş-ı tab'ı ol semtde cevelân **B46b** itmeden 'inân-ı pîçân **S85b** olup tâib oldım dir. Ĥâlâ zîhn-i pâki ebyât-ı 'âşîķâne ve nazm-ı rindâne dimekle râĥıbdur. Bu ĥazel kendü zu'm-ı fâsidiyle ziyâde pür-meşel ü muĥayyel vâķı' olmuşdur. Bu ĥazel anuñdur. *Ġazel* :

Deĥânuñ noķța-i mevhûm dirler mîm mübhem hem
Beni bu sırta vâķîf eyle tâ ĥall ola şübhem hem

Reh-i 'ışkuñda öldüm ta'ne-i ağıyârı çekmekden
Maḥalleñ ḥalkı eyler bir yañadan ṭurma ver hem hem
Beni bu bâğbân-ı şun' bir ḥōş bâğa şalmış kim
Dıraḥtistânı piç-â-piç ü naḥlistânıdur hem hem
Bu ebyât-ı şafâ-baḥşı iderdi her seher evrâd
Göreydi bir nazâr Şeyḥ İlähi ibni Edhem hem **F70b**
İrişmez kîmyâ-yı vaşl-ı yâre behremend olmaz
Şu kim ḥarc itmedi bu yolda dînâr ile dirhem hem
Reh-i derbend-i 'ışkı yalıñuz geçmiş gice Şânî
Ḥazer idüp ḥarâmîsinden anuñ çekmemiş hem hem

Bu bir kaç maṭla' u beyt-i rengin daḥi anuñdur kem degüldür nîkdür. Ebyât :

Bâğ-ı melâhatüñ gülidür rû degüldür ol **S86a**
Mihr-i giyâdur anda biten mü degüldür ol **W52b**

[*Diger*]: Kilâb-ı kûyunuñ biz her gice mihmâniyuz cānâ
O ḳavmüñ mâḥaşal şermende-i iḥsâniyuz cānâ

[*Diger*]: Merhabâ itmez iseñ bir nîce eyyâma degin
Çekeyin rûze-i hicrânı ki bayrama degin

[*Diger*]: Ḥayli dem oldı bezme ayak başmadı şarâb
Meyḥârenüñ gözünde uçar sâḳiyâ ḥabâb

[*Diger*]: Göñül mir'âtını şüfî mücellâ itseñ olmaz mı
Cemâl-i yâri bu yüzden temâşâ itseñ olmaz mı

Nigârı da'vet için bezme ey ṭab'-ı suḥen sencüm **BE53b**
Yine bir şârîrâne nâme inşâ itseñ olmaz mı

Nazîre li-mü'ellifîhi:

Baña bir şeb vişâlüñ va'de cānâ itseñ olmaz mı
Dil-i nâ-şadı bir sözle tesellâ itseñ olmaz mı **Ü48b**

ŞÜBÛTİ: Mevlidi Ḳaraman'dur. Zümre-i Âl-i Resûl *'aleyhisselâmdur*. Müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür ki İstanbul'da Ḳaraman Bâzârı'nda bir dükkân köşesinde şâbit-ḳadem olup **S86b** evḳât-ı 'azîzin ol ferzâne 'aṭtarlığla ṭabâbet-i müslimîne ve 'ilm-i ḥikmetde ebdâne şarf itmek üzredür. Ḳânûn-ı Bû-'Alî'de bî-nazîr ve aḳsâm-ı şî'irden ḥabîr zamân-ı evâilde buḥûr-ı şî're fi'l-cümle mümâreset gösterüp âşinâ imiş. Ḥâlâ kelimât-ı dürer-bârî şadef-i ṭab'ından dūr düşüp biğâne-şifât olup bâzâr-ı **F71a** hünerde cilveger **B47a** olmadan ḳalmış beher-hâl ol yâr-ı nîkû-ḥalef baḳıyye-i şu'arâ-yı selef olmağın bu beyti ki ḥayli 'aşıḳânedür vâḳı' olmuşdur. Bir maṭla'-ı rindâne ve beyt ile važ' olundu. *Nazm* :

Hānçerüñi sîneye çeksem gerek cānâ didüm
Didi var her ne gerekse eyle kendü cānuña

[*Diger*]: Meclisde yegdür ölmek ben zâr u nâ-murâda
Göz göre la'l-i yâri öpmekden ise bāde

ŞENÂYİ: Balıkeşirevî dânişmend tâifesindedür. Gülşen-i nazm içre **W53a** nihâl nevresin vâdî-i şî're tâze **S87a** heves ve rûz u şeb bülegâ-yı senâ-güster ve fuşâhâ-yı suhen-perverler ile mübâheşe ve müzâkereden hâlî degüldür. Tabî'at-ı şî'riyyesin yârân-ı nükte-şinâs bu beyitden kıyâs kıllalar. *Beyt* :

Gönlüme gam gelicek merdüm-i dîdemter olur
Nem kıpar şöyle bulutdan kıati nâzükter olur

Fî harfî'l-cîm

CEVHERİ Çelebi: Zümre-i müderrisîndendür. Ömr-i laţîfin ve evkât-ı **BE54a** şerîfin mü'tâla'a-i 'ilme şarf itmek üzredür. Zihn-i pâki ve tab'-ı şâfi gâyetle zebân-ı Fârisî'den ve fenn-i mu'ammâdan behremend ve 'arz-ı cismi zâtında bir cevher-i bî-mişl ü bî-mânend ve beyne'z-zürefa şâ'ir-i laţîf ve 'inde'l-ukalâ sâhîr-i zarîf kimesnedür. Ser-â-ser nazm-ı cevherdârı çün dürr-i şâh-vâr ve tîğ-ı elmâs-ı suheni cevherdâr egerçi sâir şu'arâ gibi **Ü48b** meşhûr ü mezkûr degüldür. Ammâ ki gevher-i âbdârınuñ vezni cevheriyân-ı bâzâr-ı hüner yanında **S87b** tam 'iyârdur. Bu bir iki matla' anuñdur tahtîr olundu. **F71b** *Nazm* :

Derdümi yâr sîne-i şad-pâreden bilür
Ne hâlde idügüm benüm ol yareden bilür

[*Diger*]: Yime mey guşşasını dîde-i ter sağ olsun
Çekme peymâne gamın kıse-i ser sağ olsun

CELİLİ: Bursevî'dür. Haseb ile celilü'l-kadr ve neseb ile yegâne-i 'aşrdur. Semt-i şî're cüz'î zamânda mümâreset-i küllî gösterüp aqsâm-ı nazma kâdir olmuş 'ale'l-huşuş tarz-ı meşnevîde mâhir ve teşhîr-i ma'ânîde sâhîr kimse imiş. Sâbıkan **B47b** zebân-ı Türkî'de hamse dimişdür. **W53b** Her bir kitâbı maqbûl-i şu'arâ-yı zamân ve pesendîde-i zurefâ-yı cihân olmuş ve her bir kitâbı hikâyât-ı garîbe ile ârâste ve elfâz-ı dil-fırîb ile pirâstedür. Ammâ ol **S88a** pîr-i rûşen-dil murâd üzre dileğine murâd belki hâtır-ı 'âtır-ı rûşen-zamîri mülahhaz eyledüğü gibi fi'l-cümle ri'âyet olmayup bu mâbeynde gerdün-ı dün belki gerdiş-i çarh-ı ser-nîgün cünbiş-i nâ-hemvârından dest-i nâ-sezâdan eñsesine sille yiyüp ol a'râzla dimâğına hâlel irişüp bir nice zamân terk-i şî'r ü gâzel **BE54b** kıllup muşâhabet-i yârân-ı şafâdan ve mülâzemet-i ihvân-ı vefâ ve'l-hâşıl mülâzemet-i müşâhedât-ı hallân-ı şafâdan çekilüp pây-i 'uzleti dâmân-ı ferâgate şarup küşe-i 'uzlet ve küşe-i vahdet ihtiyâr idüp 'aql u dâniş-i dūr-endîşine bade-i maħabbetle bî-huşı ve zebân-ı şîrîn-güftârına **S88b** mihr-i hâmuşı urup kırık yıl miqdârı ebnâ-yı rûzgâr ile güft ü gü idüp derd-i ser çekmeden emîn olmuşdur. Nite ki 'ârifân-ı cihân dimişlerdür. *Mısrâ'* :

Âşinâ-yı halk derd-i ser est²³¹

Âhirü'l-emr sene ihdâ ve seb'in ve tis'â mi'ede 'âlem-i fânîden kışver-i cavidâniye revâne oldu. Merhûm ü mağfürüñ kitâbı **Leylâ vü Mecnûn**'dan Leylâ vaşfında üç beyt ol cümleden bu evrâk-ı **F72a** dil-küşâda ve ravza-i ihvân-ı şafâda şebt olundu. *Meşnevî* :

²³¹ Halkın tanıdığı olmak baş belâsıdır.

Ebrûları berk-i sebz-i bādām
 Ruhsāresi yāsemin-i gül-fām
 Ebrûlar içinde naqşı ol nîl
 Mihrâb-ı şafâda sebz-i kandil
 La'l-i lebi içre dürr-i dendân
 Güyâ ki şafağda şubh-ı handân **Ü49a**

Tābistān vaşfindan bu beyt daği hem ol kitābdandır. *Beyt* :

Görüp bu hevā-yı germi zanbak
 Bir aq 'arākiyye giydi ancaq **W54a**

Bu bir kaç beyt daği Kitāb-ı **Husrev ü Şirîn**'den ve Temmuz vaşfinda hūb vākı' olmuşdur. *Nazm* :

Meger irişdi eyyām-ı temūzî
 Hümüm-ı germ ü táb-ı nimirūzî
 Şanasın kırık fırqa pāyesidür
 Siyeh ü laciverdi sāyesidür
 Naql-i seng-i sipihr-i derdmende
 Felek devr idemez pirāhende **BE55a**
 Nihāl-i şevkde kameri nālān **S89a**
 Şanasın siğ üzere murğ-ı biryān
 Yağup yandurdu beñzer táb-ı hürşid
 Ki kendin şuya şalmış sāye-i bîd
 Degül māhi zülāl-i dil-keş içre
 Semenderdür yürür şan āteş içre
 Leb-i deryā harāretde olup huşk **B48a**
 Qurumış hāki şan kim nāfe-i müşk
 Hevādan düşdi çün hürşid tābe
 Göyünürdi dil-i seng-i āftābe

ve zāde-i tab-ı gülbizlerinden gül gibi yüz dāne ğazeli tertib idüp **Gül-i Şad-berk** nāmıyla ihtirām virmiş. Cümlesinden bir kaç Türkî ve Fārisî matla' u beyt anuñdur. *Ebyāt* :

Qan ile ruğ-ı zerdüme yazdum haq-ı āşüb
 Ta derd-i dilüm şerh ide ol şūha bu mektüb

[*Diger*]: Egnüme sīnem palasın biçdi şemşirüñ senüñ
 Ol melāmet hılqatin dikdi baña tīrüñ senüñ **F72b**

[*Diger*]: Miñnet-i hicrāne şabr itmek olurdu dōstlar
 Neyleyüm bir yirde şıgmaz 'ışk ile şabr ü şekib

Nîst bahtem tâ demî ân âsitân mesken konem
 İn qadr bes k'ez- ğubâr-eş dîde -râ rüşen konem²³²
 Ân sa'âdet gû ki der râheş felek hâkem koned
 Pây büseş-râ naşîb-i cân-ı ğam-nâkem koned²³³

ve bu bir iki beyt daği anuñ gazeliyâtındandır.

Bir mehüñ hicrinden öldüm aĝlasun devrân beni
 Miñnet -âbâd-ı 'ademde arasın yârân beni

[Diger]: Taĝıtdı ħarf-i cünündür nâme-i a'mâlimüz
 Ey kirâmen kâtibîn ma'zûr tut aĝvâlimüz

CEVRÎ Çelebi: Edirnevî'dür. Kuzât zümresindendir. 'İlm-i zâhire cidd ü cehd idüp bir miqdâr taşşîl ü tekmîl itmişdür. Hadd-ı zâtında yârân arasında yâr-ı laţîf ve nedîm-i sitem-i zârif kimsedür. Zârâfeti bir haddedür ki bir gün Fevrî Efendi'yle mübâhâse-i şîr idüp birbirinüñ maĝlaşın begenmeyüp ceng ü cidâl kılrurken hemân Cevrî, Mevlânâ Fevrî'ye dir ki *çok söyleme Ü49b yoĝsa şimdi seni iki noĝta ile kıuzı iderin* ve müşârunileyh daği fi'l-fevr dir ki *epsem ol yoĝsa S89b ben de seni bir noĝta ile Cüzî kııların* diyü laţîfe iderler. Bu nükte ma'lûm-ı zurefâ olduĝda *lâ-farĝûn beynehüma* dirler. Mezkûr Cevrî ħâlâ rûz u şeb fikr-i kaçâ ile dünyâ kaydına sâlik ve 'ömründe aĝsâm-ı şîrden bir iki maţla'a mâlikdür. El-ĥaĝ ziyâde şâ'irâne ve şelâsetde bir kıılca bahânesi yoĝdur erbâb-ı 'irfâne 'arz olunur. *Beyt:*

Dili alup gider olduñ gel al bile cânı
 Biribirinden ayırma efendi yârânı

[Diger]: Kesdi ümîd-i vişâlle dil âh u nâlesin
 Bu cümle ile bilmişken istiĝâlesin **BE55b**

CÂMÎ Çelebi: İstanbullî'dur. Nür-ı çeşm-i **B48b** 'âlemiyân ve zübde-i sultân-ı zamân *el-mevlâ mülûku'l-'Arabî ve'l-'Acemî mâliku riĝâbi'l-ümemi el-müeyyedü mine's-semâi el muzafferu 'ale'l-adâi mu'izzü'd-dünyâ ve'd-dîni keĝfü'l-islâmu ve'l-müslimîn*²³⁴ a'nî şâh-zâde-i güzînüñ âsitân-ı felek-âşiyânında iltifât-ı bilâ-nihâyât ve 'inâyât-ı bî-ĝâyât ile aĝrân içre ser-efrâz olup hezârân **F73a** hezâr i'zâz ile balabancı başıdır. Hadd-ı zâtında netâyic-i **S90a** taĝ-ı veĝkâd-ı dür-pâşı ve leţâyif-i ħâtır-ı neĝkâd-ı revâmı mübdî-i bedâyi'-i ma'ânî ve mażhar-ı şanâyî-i mebânî olup şebbâz-ı fikr-i hüma-pervâzı hemîşe murĝ-ı ma'ânî ve evc-i a'lâda şâhin gibi şikâr itmede cüst ü çâlâk ve tûĝî-i zihni şekeristân-ı suĝende edâ-yı pâk ile bî-bâk-i rûzgâr ve zât-ı ferĝünde şîfâtı ma'ârif-i cüz'î vü küllî ile pirâste ve ârâstedür. Ebyât-ı rengîni bâde-i nâb gibi şâf u pür-zîver ve kelimât-ı şîrîni pâk ü maĝbûl-i cumhûr olmaĝın şeh-zâde-i müslimînüñ ĝayret-i firdevs-i berîn olan bâbında mezbûr aĝalık ile şâĝib-izz ü temkîndür. **BE56a W55b** El-ĥaĝ keyfiyyet-i eş'âr ile ve çâşnî-i ĝüftâr ile Rûm'da Câmî-i şâni olmaĝa erzânîdür. Bu ĝazel-i ĝarra vaşf-ı mâh-rüyân-ı zîbâ ol şâ'ir-i ĝüb-edânuñdur ki şebt olundu. **Ü50a Ğazel:**

²³² Bahtsızım ancak bir o eşĝi mesken edinebilirim ve oranın tozuyla gözümü aydımlatabilirim bu bana yeter.

²³³ Feleĝin onun yolunda beni toprak ettiĝi ve ayaĝını öpmeyi gamlı canıma nasip ettiĝi mutluluktan söz et.

²³⁴ Arap ve 'Acem krallarının efendisi, ümmetlerin dizginini elinde tutan, semadan teyit edilen(desteklenen) düşmanlara galip gelen dünya ve dine izzet veren, âslamın ve müslümanların sĝınaĝı

Görmedük ğurre-i ebrûnı meh-i ğarrâda
Bulmaduğ şevğ-ı ruĥuñ mihr-i cihân-ârâda **S90b**

Biz ne keyfiyyet ile mey diyelüm la'lüñe kim
Neş'e-i cām-ı lebüñ ĥāleti yoğ şahbâda

Nāfe-i zülfüñ hevesi ğonce-femüñ fikriyle
Geçirür yoğ yire 'ömrini ğuru sevdâda

Görinür āyine-i rüyine bağdığca dilâ
Ol perî-çihre bize şüret-i istingâda

Cāmi'yā istemezsin ğılmasun āzād beni
Bes durur baña ğulum dimege ol beg-zāde

[*Diger*]: Sāĳi-i bezm-i meye didüm ayağuñ öpelüm
Merhabā ise ğaraz didi toluñ iç öp elüm

[*Diger*]: Şalmanın 'arızında mū sāye
Lenterāni dir idi Mūsā'ye

Ü49a CEMALÎ: Defterdār-zāde dimekle erbāb-ı devlet ve ayān-ı 'ālî-rütbet mābeyninde mevşuf ve ma'lümāt-ı dil-keş-i şafā-āyın ile aĳrān u emşāl **F73b** içre ma'ruf ve zāt-ı ĥuceste-şifātı ma'ārifle 'ulemā ğatında maĳbül-dür. Vücūd-ı pür-cüdına vağan İstanbul'dur. Aña bināen libās-ı ma'ārifetle müzeyyen ve āşār-ı ĥişşiyāt ğün gibi taĳbāyi'-i pākinden mübeyyen zihn-i müdriki fūnūn-ı 'ulūmdan ĥabir ve kemālāt-ı lā-nihāyātla dānişmendler içre lā-nazir hemişe āsmān-ı taĳından dāniş-i mihrî dirāşşān-ı raĥşān gibi tāli' u tülū' idüp dūr-feşān olmağın mesmū'dur. Memālik-i dil-i uşşāĳı işrāĳ-ı dānişle rüşen ĳılır ve evşāf-ı ĥübān-ı cihānı her vechile yād itmede şā'ir-i ĥasendür. Zīrā ki taĳ-ı nazm-ı hüner-ğüsteri taĥayyülāt ile mānend-i Emrī ve şelāşet-i eşār ile tevāmān-ı Bāĳi olup bu devrūñ şu'arāsınuñ mecālis-i feraĥ-fezālarına rāĥ-ı suĥenle sāĳi olmağa erzānīdür. Bu bir nīce maĳla'-ı mu'ciz-nümā ol sāĳir-i nükte-ārānuñdur. Ekşer-i ğurüb-ı emşāl bilmede bī-mişāldür. *Ebyāt* :

Cöngüñe yañlışlığ idüp yazdum ise ger duā
Luĳf idüp ma'zür dut yazmaz yañılmaz bir Ĥudā

[*Diger*]: İtme zamāne ĥalkı ile gel mu'āşeret
İşkencedür 'avām ile 'örfi muşāĥabet

[*Diger*]: Serv dirdüm ĳaddüñe illā ki istiğnāsı var
Yüzüñi mişbāĥ oĳurdum n'eyleyüm ammāsı var

[*Diger*]: İtdük şu deñlü imtizāc olmaya maĳdūr-ı beşer
Sāĳi ile ben bendenüñ [bir] içdüği ayru ğider

[*Diger*]: Ey dirīgā cihān-ı fāñide
Delülük daĳi oldı maşĥaralıĳ

[*Diger*]: Çeşm-i ğiryānum ğörüp biñ yaş ĥaĳuñdur didi yār
Ĥāk-i pāyüñ baña topraĳ ĳādīsı ĥükm eyledi

CEVHERİ : Bağdâdî'dür. Aşl u neseble sādât-ı 'izāmından ve zübde-i evlād-ı seyyidü'l-enām **F74a** *aleyhişşelatü ve's-selām* dandur. Hüsn-i rüz-efzün ile reşk-i **S91a** hürşid ü kamer ve kıdd-i mevzün ile hayret-efzâ-yı serv-i şanavber idi. **B49a** Nāgāh bahāristān-ı vücūdına bād-ı harīf esüp berk-i hāzān gibi zerd ü zā'if idüp şarşar-ı ecel āna dest-res bulup naḥl-i hayātın şikest itdi. Cevher-i nazmı dürr-i sīrāb gibi olmağın bu maṭla'-ı pür-süz mānend-i şem'-i dil-efrüz ki vaşf-ı hūbān-ı mehveş ve ḥasb-i ḥāl-i rindān-ı belā-keşdür. *Maṭla'*

Ez-mey-i la'l-i bütān çihre ber-efrūḥte-īm
Çihre efrūḥte vü şem'-şifat suḥte-īm²³⁵

BE56b CELİLİ: Bolı'dan müderrisin içre **W54a** zıkr olan 'Abdülğani Çelebi'nün birāderidür. Zümre-i mülāzimīndendür. Aşl ü neseble celilü'l-ḳadr ve sarāy-ı marifet ü faziletde eben 'an ceddin ma'ārifle şāhib-şadr vādī-i nazmda ṭab'-ı bülendi 'ālī-himmet ve eş'ār-ı dil-pesendi maḳbül-i erbāb-ı ḥikmetdür. Bu bir kaç maṭla' anuñdur. *Ebyāt*:

Mesken idindi çeşmümi naḳş-ı ḥayāl-i yār **S91b Ü50b**
Güyā ki oldı dīdelerüm ḥāne-i nigār

[*Diger*]: Gülzār-ı hüsn-i yār oḳınalı sebaḳ sebaḳ
Gül defterini gonce dürüpdür varaḳ varaḳ

[*Diger*]: Letāfet bahridür rüyuñ ḳaşuñ mevc-i melāḥatdür
Degül çāh-ı zenehdānuñ şehā girdāb-ı miḥnetdür

CAFER Çelebi: İstanbullı'dur. Dānişmend ṭāifesindendür. Zātī-zāde dimekle marūf ve 'ilm-i zāhirde fūnūn ile mevşūfdur. Bi't-ṭab' dervīş-nihād ve ḳayd-ı hestīden āzād olmağın be-ṭarīḳ-ı seyāḥat ḥıdmet-i erbāb-ı ṭarī-ḳatı ve mülāzemet-i ehl-i **F74b** Ḥaḳīḳati özleyüp diyār-ı 'Acem'e ve eḳrāf-ı 'āleme revāne olup ol ferzāne-i tekellüm zebān-ı Fürs'i tekmil ve nesih yazmağı muḥaḳḳaḳ taḥşil itmiş. Elān İstanbul ḳāḏisi olan Ḳāḏī-zāde Efendi'nün dānişmendidür. Mezkūra 'arz-ı ḥıdmetin tevfiż itmişler imiş Bir nice gündend soñra ol ḥıdmetden 'azl olmuş. Ḥasb-i ḥālī **S92a** bir ḳıṭ'a-i bī-mişāle nazm ḳılmış zıkr olunur. **BE57a** *Ḳıṭ'a*:

Kesme cevr ü cefāñı bendeñden
Zaḥmetüñ baña 'ayn-ı raḥmetdür
Bende-i bendeñüm hemīn maḳşūd
Ḥıdmet-i 'arz u 'arz-ı ḥıdmetdür

Ol esnāda bir mikdār **B49b** zamān mezkūr efendisinün ḥıdmetlerine varmadığına bināen *El 'özrü maḳbülün 'inde'l-kirām*²³⁶ fehvāsıyla bir ḳıṭ'a-i ḡarrāyı terkīm ü imlā itmiş. **W55a** *Ḳıṭ'a*:

Varmasam ḥāk-i pāye ger dāim
Şanmañuz anı ḳadr ü pāyemden
Ḥayfdur k'ola tīre her laḥza
Āsitān-ı şerīf sāyemden

²³⁵ Güzellerin la'linin şarabından yüzümü parlattık; yüzümüz parladı ve mum gibi yandı.

²³⁶ Özur büyüklere ininde kabul edilir.

ve lehu : Kūyuñ etrāfın ırakdan görürüm
Olmasuñ diyü kilābuñ bî-ħuzūr
Yaқına var ğam ki nāgeh birisi
Yapışup damağa dime ki dūr

CÜDĀYĪ-İ ‘Acem : Buğara’dandur. Muqeddemā ol diyārda şu‘arā ve züre- fāyla müşa‘ere ve mübāḥaşe idüp şūḥ-ṭab’ u ḥōş -şoḥbet olup ṭalib-i ehl-i ḥikmet geçinüp leṭāyif-i nāzūki bî-nazīr ve **Ü51a** zerāfet-i ḥāşşī dil-pezīr olmuş. Āḥir terk-i diyār kılup üftān u ḥizān ve teferrüc-künān Rūm’a gelüp ḥıdmet-i erbāb-ı ‘ulūma irişmiş. Her birinüñ muşāḥabetinden **S92b** müstefīd olur iken dūnyā-yı dūndan nevmīd olup marāz-ı ta‘ūn ile fevt oldı. Bu bende ile ḥuḫūḳ-ı sābıḳası **F75a** küllī olmağın vefātına bu tāriḥ-i pāk kelimāt şebt olundu. *Tāriḥ li-mü’ellifihî :*

Şā’ir-i ḥoş-gū Cüdāyī ān ki boved
Şoḥbet-i pākīze-eş kuvvet-i revān²³⁷
Ez-cihān-ı bî-vefā dil-gīr geşt
Terk-i yārān goft ü çün reft ez-miyān²³⁸
Behr-i u tāriḥ-i ‘Ahdī gofte şod
Veh Cüdāyī kerd riḥlet ez-cihān²³⁹

Egerçi ol merḥūmuñ ṭabī‘at-ı şī‘riyyesi ḥūb ü pūr-zīver ve pesend-i cumhūr ve mergūb vāḳı’ olmuşdur **BE57b** lākin muşāḥabet-i pāki şī‘r-i sūznāk üzre fevḳa’l-ḥadd ber-terdür. Bu maṭla‘-ı nāzūk anuñdur. *Maṭla‘ :*

Merān raḳīb be-ḥārī zi-kūy-i yār me-rā
Be-rev berā-yı Ḥudā yek zamān güzār me-rā²⁴⁰

CİNĀNĪ : Şofyevī’dür. Evān-ı cevānīde terk-i ravza-i ‘ālem-i fānī **S93a** idüp gülşen-i **W56b** cāvidāni cānibine revāne ve şem‘i şebistān-ı İläḥīye pervāne oldı. Ümmīddür ki ber-muḳtezā-yı maḥlaş cināna lāyıḳ u sezāvār ola. Ol yār-ı nīkū-girdāruñ āyine-i ṭab‘ından bu beyt nümāyān olup saḫife-i rüzgārda yādigār ḳaldı. *Beyt :*

Añlar idi āyine māhiyyetin
Rū-be-rū olsa anuñla nāgehān

Fİ ḥarfi’l-ḥa

ḤĀLETĪ Efendi: B50a Zümre-i ḳuzātandur. Rūm İli’nde Ilıca nām ḳaşabadan zihñ ü zekā-yı selīm ile mevşūf ve a’yān-ı zamān içre ‘Abdullah Çelebī dimekle marūfdur. Ḥoş-şoḥbet ü nāzūk-ṭab’ kimesnedür. **Ü51b** Kemāl ü fazl ile maḳbūl-i merdüm-i zamān ve fenn-i şī‘r añlamada müselle-i ehl-i cihān ve Ḥayālī Beg’üñ edāsına māyil **F75b** ve muḥıbb-i ehl-i dil

²³⁷ Ey Cüdayi güzel söz söyleyen şair, onun (şairin) temiz sohbeti ruha kuvvet verir.

²³⁸ Dostları terk edip ortadan kaybolunca vefasız dünyadan usandı.

²³⁹ Onun tarihini Ahdî söyledi. Cüdāyî ne yazık ki dünyadan göç etti.

²⁴⁰ Ey rakip yarin mekanından beni aşağılayarak kovma. Allah için bir zaman olsun beni bırak da git.

ve mazmûn-ı Emrî'ye kıyıl olmanın her yerde emîr-i kelâm ve pesend-i hâş u 'âm olmuşdur. Ebyât-ı hâşşı hâlet-resân-ı 'uşşâk-ı bî-nevâ ve himmet-i bülendi erbâb-ı mihr ü vefâdur. Egerçi nazm-ı dürer-bârı **S93b** az ve öz ammâ pâk ü süznâkdür bu evrâka şebt oldu. *Li mişli hazâ ebyât:*

Her kaçan devr okısa maḥfelde cānānum benüm **BE58a**
İster ol devrūn teselsül buldıgun cānum benüm

[*Diger*]: Āşiyān itmiş idi dilde maḥabbet göçdi
Yürü ey kebk-i ḥırām ol yuvadan kuş uçdı

[*Diger*]: Dāğlar dūdı tenümde tāze sünbüldür baña
Dāğum üzre dāğlar katmer kıaranfüldür baña

[*Diger*]: Sifāl-i serde yir yir tāze dāğumdur kıaranfüller
Yanında dūd-ı āhum her taraf şūrīde sünbüller

[*Diger*]: Belendūn ey kefen üstime baña yār-ı ġār olduñ
Götürdūn ḥâkden beni görem kim yüzūn ağ olsun

ḤUBBİ Beg: Ehl-i ticāretendür. Dürr-i şādef-i **W57a** şāḥib-dilān ve zübde-i ḥalef-i mîr-i suḥenverān Ḥayālî-zāde dimekle meşhūr ve pesendide-i nezdik ü dürdür. *Elveledü sırru ebihî²⁴¹* kavliyle şîr herkese kesb ise anlara mirās-ı celīdür. **S94a** Rūz u şeb esîr-i şoḥbet-i erbâb-ı hüner ve dem-be-dem benefşe-i ḥübān-ı peri-peyker ve hemîşe gülşen-i cānında ḥübb-i ġonce-femler gülbin-i cinān gibi tāze vü ter olmaḡdan ma'rifet-i küllî ile cüz'iden behremenddür. Eş'arı süznâk ve ġüftarı ḥüb ü pâk ve ġāyetde mergūb ü feraḥnâkdür. **B51a** İllâ bu ġazel ve bir iki beyt daḡı anlarūndur. *Ġazel:*

Meskenet-i ḥâkini tâc it başa sultānlık budur
Salṭanat mülkini ber-bād it Süleymanlık budur

Hüşyār ol bāde-i 'ışk ile ser-ḡōşluk budur
Bî-ḡod ol esrār-ı Sübhān ile ḡayranlık budur

Her ne gelse ḡuşk ü ter ḡ'ān-ı kıazādan mā-ḡazār
Dime bu zehr ol şeker ādāb-ı mihmanlık budur **Ü52a**

Ḥâk-şinās ol herkese kıadrince eyle bezl-i cūd
'Ālemi kıul eyle iḡsān ile sultānlık budur

Cür'a-ḡ'āh-ı çeşme-i 'irfān ol ey Ḥubbî varup **S94b**
Katreye alma yedi deryāyı 'ummanlık budur

[*Diger*]: Esrār-ı ġam-ı 'ışkı sen ey zāhid-i nādān
Fāş eyleme dirsın beni ābdāl mı şanduñ

Ü51b ḤĀYİRİ: Bu devr şu'arāsından ve bu 'ahd fuzālāsındandır. Erbâb-ı faẓl u kemāl arasında Ḥāfız-ı şāḥ-naẓar dimekle iştihār bulmuş. Aşl u nesebi pesendide-i ehl-i rüzġār ve zāt-ı pâk-ḡasebi nāmdārdur. Egerçi peder-i büzürgvārı ve ecdād-ı 'ālî-tebārı t̄aife-i etrâkdendür. Kendüleri dünü'l-bülüg iken vālidleri ile seyr-i bilād-ı e'āzım iderek bir t̄arikle

241 Çocuk babasının sırrıdır (yolundadır).

dergâh-ı felek-bârgâh Ebâ ‘Abdullahü’l-Hüseyn’e(r d) yüz sürüp amedd-i medîd ve ‘ahd-i ba’iddür ki hâk-i Kerbelâ’yı ‘arş-ı a’lâya virmez ve Hâyırî maḥlaş itdüklerine sebep bu ki ḥâyır-ı Ḥazret-i İmam’da mütevaṭṭın olmışdur. Vücūd-ı laṭîfi müṭâla’a-i ‘ulûm-ı ‘Arabiyye’den ḥabîr ve kavâ’id-i eş’âr bilmede bî-naẓîr **F76a** ve tevâriḥ-i selâṭin-i rûzgâr ve üslûb-ı inşâyı tetebbu’ itmeden ḥâlî degüldür. Zebân-ı şelâşede şâ’irân-ı nâmdâr gibi fûnûn-ı nazımdan ḥaberdârdur. Bu bir nîce maṭla’-ı âbdâr-ı Fârisî ve Türkî anuñdur. *Ebyât*

Ey ḥaṭet ez-müşk-i ter ber-gül niḳâb endâḥte
Ebr-i zülfet sâye-i ber-âfitâb endâḥte²⁴²

[*Diger*]: Şafâ-yı câm-ı leb-i yârdan rivâyet ider
Elüñ dudağına ur gör neler ḥikâyet ider

[*Diger*]: Ne cefâdur ki baña ol büt-i ṭannâz eyler
Ben aña ‘arz-ı niyâz eylerüm ol nâz eyler

[*Diger*]: Başuma nâz ile ol serv bıraḳdı sâye
Ey hümâ sâyeñi şimden girü şal şahrâya

Bu rubâî-i zîbâ daḥi ol şâ’ir-i güyânuñdur. *Rubâî* :

Derd-i dil-em ez-çâk-i girîban peydâst
V’ez sîne-i zâr râz-ı pinhan peydâst

Ez-za’f tenem çünân şode zâr u naḥîf
K’ez her taraḫî ki beñzerî can peydâst²⁴³

Ü52a ḤARİMÎ Beg: Kütâhiyye’ dendür. Nâm-ı şerîfi İbrâhim ve ḥulḳ-ı ‘azîm ile yâr-ı kerîm kimesnedür. Fî zamânına şehr-i mezbûrda alay begi olan Raḥîmî Beg’üñ ferzend-i dil-pesendidür. Ḥâlâ ḫidmet-i sultân-ı mesned-nişîn-i Siyâvuş olan pâdişâhuñ ‘asâkir-i muẓaffer şafları içre çavuşdur. Peder-i büzürgvârı gibi âlî-tebâr olup ze’âmete mutaşarrıfdir ve yârân-ı suḥen-güzâr mâbeyninde ebu’l-ma’ârif ve envâ-ı nikât-ı bâ-berekât künhüyle vâḳıf kendü tarzında ser-âmed-i akrân u emâşil ve maḳbûl-i şâḫib-devletân-ı câh u celâl ve meydân-ı belâgatde **F76b** pîşrev-i şâh-ı suḥenverân-ı zamân ve ‘arşa-i faşâḫatde dür-pâşî faşîḫ-i zebânân-ı cihândur. ve edâ-yı pâk ile muşâḫabeti dil-peẓîr ve cüst ü cüy-ı memâlik itmede bî-naẓîr olmağın emr-i pâdişâh-ı cihângîr ile sene **B50b** şelâşe ve şemânîn ve tis’â mi’ enüñ şehr-i Recebinde diyâr-ı Bağdâd’a gelüp mezârât-ı evliyâullah ve merâḳıd-ı aşfiyâ-yı feyz-i enbiyâyı ziyâretle behremend olmaḳ müyesser ve muḳadder olduḳda her birisinüñ âsitân-ı felek-âşiyân-ı ḥuceste ‘ünvânına ‘arz-ı ‘ubüdiyyet izhâr-ı ḥulûş-ı ṭaviyyet içün birer ḡazel-i âbdâr-ı mânend-i dürr-i şehvâr rişte-i nazma çekmişlerdür. Ḥuşuşâ ḥazret-i şâh-ı şehidân ya’nî şehid-i Kerbelâ *Nevverallahü merḳadehu*²⁴⁴ ḥaḳḳında buyurduklarınıñ maṭla’ı budur ki zikr olunur. *Maṭla* ‘:

Cennetâsâ ravza-i küyuñ ser-â-ser nürdur
Dûd-ı ḳandîlüñ anuñçün küḫl-i çeşm-i ḥürdur

²⁴² Hattın taze miskten gülün üzerine örtü . Zülfünün bulutu güneşe gölge saldı.

²⁴³ Gönlümün derdi bağırımın açıklığından bellidir. ânleyen sinemden gizli sır açığa çıkmıştır. Zayıflıktan tenim (vücutum) öyle zayıflamış ve incelmektedir ki ne taraftan baksan can görünür.

²⁴⁴ Allah onun kabrini nurlandırın

Eş'âr-ı dil-küşâları bisyâr ve hasb-i hâl-i dil-i zâr olmağın bir nîce maṭla'-ı âbdâr naḡş u nigâr oldı. *Ebyât* :

Gül-ruḡlaruñ senüñ olalı gülsitân-ı 'ışk
Bülbülveş atdı murğ-ı dili dâsitân-ı 'ışk

[*Diger*]: Teraḡ def olup irişdi feraḡ bu ḡalb-i nâ-şâde
Bi-ḡamdillah yüz urdum evliyâ-yı şehr-i Bağdâd'a

[*Diger*]: Çenk itdün kaddini ḡamla dil-i maḡzünüñ
Bu mıdur 'âşık-ı şâdık olana ḡanünüñ

[*Diger*]: Bî-raḡm müjeñ oḡlarını sîneme gönder
Luṭf eyle ḡo teklifi ḡönülde geçeni gör

[*Diger*]: Tenk itdün başıma şîve ile dünyâyı
Göresin nîce olur sevdiğüm istîḡnâyı

Nazîre li-mü'ellifihî:

Dün gice görmedüm ol mihr-i cihân-ârâyı **F77a**
Düd-ı âhumla ḡara başa n'ola dünyâyı

Bu maṭla' daḡı anlaruñdur. *Maṭla'* :

Gezer küyuñda dil şâm ü seḡer ağlayı ağlayı
ḡamuñla nâr-ı hicrâna ciger ṭaḡlayı ṭaḡlayı

Nazîre li-mü'ellifihî :

ḡam-ı ḡâliyle çıḡdum dîdeden ağlayı ağlayı
Dilerdüm zülfi zencîrine dil baḡlayı baḡlayı

ḤAYRETİ: Vardar Yeñicesi'ndendür. Ehl-i **BE58b** timâr ṭâifesinden evşâfın işitdügümüz şu'arâdandır. Rind-i lâubâli ve pâk-meşreb ve peyrev-i ehl-i mezheb ve dervîş-şîfât ve nîkû-hilḡat ṭab'-ı nâzûki fûnûn-ı ma'rifetle müretteb her vechile eşnâf-ı şîre ḡâdir ve 'ilm-i taşavvufuñ işṭilâḡâtında mâhir elfâz-ı revân-baḡşla mânend-i ḡâfız-ı ḡoş-nevâ ve ṭarz-ı ḡazelde mişâl-i Ḥayretî şâḡib-edâ ḡayfâ ki evâḡir-i 'ömründe dîde-i cihân-bîni 'alîl ve beyne'l-aḡrân zâr u zelîl olup bu cihân-ı pür-âşübdan göz yumup görmez den evvel çeşm-i itibâr ile nazâr itmeden göz yumup nîk ü bedden geçüp küşe-i 'uzletde nişîmen ṭutup kendü **W57a** hasb-i ḡâlin bu maṭla'da derc itmişdür. *Maṭla'* :

Bu fenâ evde vefâdan görmedi aşla eşer **S95a**
Bunca yaşlar yaşadı ḡatta ağardı çeşm-i ter

ḡaḡḡa budur ki eş'âr-ı ṭarab-engîzi ve ḡüftâr-ı taşavvuf-âmîzi ḡüb ü merḡübdur. Cümlesinden bir ḡazel-i zîbâ ki maḡabbet-efzâdur şebṭ olundu. *Ḡazel* :

'Âşıḡuñ baḡrında ṭaḡlar deñlü başı var imiş
Kendü bir kem katre deryâlarca yaşı var imiş

Yok şanurdum bâliş-i râḡat bu mihnet-ḡânedede
Şimdi bildüm dilberüñ işüḡi ṭaşı var imiş **F77b**

Benlik imiş ayıran ben bendeyi cânânededen
Ey dirîḡâ bilmedüm arada nâşı var imiş **B51b BE59a**

Baş virüp rāh-ı fenāda başa iletđi işin
 Āferin Ferhād'a hōş devletlü başı var imiş
 Cān ile cānān arasında hicāb olduñ diyü
 Ĥayretî'nüñ kendü kendüyle savaşı var imiş

Bu matla'-ı ġarrā dağı ol şā'ir-i bülend-edānuñdur. *Matla'*:

Beñzetmiş uzun kıamet-i dil-cūsına yārüñ
 Başında kıavaķ yili eser dağı çenāruñ

Ü52b HĀLĪ Beg: Kıuloğlı'dur. ve sipāhi silkine münselik olmışdur. Bağdād'a tāb'i Mendīlcebin nām kıaşabada mütevellid olmuş egerçi babası Bosna'dandur. ve nađl-i vücūd-ı pür-eşmārı ravza-i dārü's-selām-ı Bağdād'da neşv ü nemā bulmuşdur. Dil-i pür-envārı ĥaķīķat nūrıyla tölmişdur. İlm-i taşavvufuñ kemāhiye ĥālin bilmişdür. Defe'āt ile vilāyet-i Rūm u 'Acem ve ĥıdmet-i pādīşāh-ı encüm-ĥaşeme varup gelmişdür. Müşāfereten nice nice ma'ārif fāide kıılmışdur. Ĥālīyā rüz u şeb vaşf-ı gül-ruĥān-ı zamān itmede mānend-i bülbül ve nazār-ı pür-süzı ĥālet-baĥş-ı yārān-ı dil-efrüz olmadan ĥālī degüldür. Türkī ve Fārisī ġazel-i ābdārları ve sāir ġüherbārı çoķdur ve her birisinin eyüliginde kimsenüñ sözi yoķdur. Bu bir nice ebyāt-ı pür-nikat anlaruñdur. *Ebyāt*:

Der-reh-i 'ışķ-ı cevānan can-feşānīhā konīm
 Z'ān ki der-pīrī besī yād-ı cevānīhā konīm²⁴⁵

Ez-ĥün-ı dīde-est me-rā rüy-i zerd surĥ
 Verne ki dīde-est ruĥ-ı ehl-i derd surĥ²⁴⁶

Mā terk-i bāde-i şarab-efzā nemī konīm
 Herkes ki mī koned be-koned mā nemī konīm²⁴⁷

Şüret-i ālem digergün şod zi eşķ-i āl-i men
 K'ey be-īn şüret be-'arz-ı ü resed aĥvāl-i men²⁴⁸

'Āşıķam her dem be-derd-i 'ışķ vāķıf nīst yār
 Ĥālī'yem āgeh nemī gerded kesī ez-ĥālī men²⁴⁹

[*Diger*]: Ey münevver senüñ envāruñ ile mihrle māĥ
 Dün ü gün ĥıdmetüñe mihr ile māĥ iki güvāĥ
 Sāye hem şām-ı fīrāķuñ baña hem-rāĥ olmaz
 Sen meger eyleyesin sāye-i luţfuñ hem-rāĥ
 Nīm bismil ne kıoyupsun men-i miĥnet-zedeyi
 Ger murāduñ beni öldürmek ise Bismillāĥ

²⁴⁵ Gençlerin aşķı yolunda can saçalım, çünkü yaşlılıkta gençliği çok yād ederiz.

²⁴⁶ Benim sararmış yüzümün kırmızı görüntüsü kanlı göz yaşımdandır. Yoksa dert ehlinin yüzünün kırmızı olduğunu kim görmüştür.

²⁴⁷ Biz neşe veren şarabı terk etmeyiz, terk eden etsin, biz terk etmeyiz.

²⁴⁸ Benim kızıl göz yaşımdan alemin sureti değiştı. Benim durumum bu suretle ne zaman ona arz olunacak?

²⁴⁹ Her an āşıđım, yar aşķ derdine vakıf değil; Ĥālī'yim, kimse benim derdimden haberdār olmaz.

[*Diger*]: Hārābāt ehliyim sākī cevānum bāde pīrimdür
Ayağdan düşsem anda cām-ı gülgün dest-gīrürdür **Ü52b**

ḤAYDAR Çelebi: Tarabefzūn'dandır. **B52a** Zümre-i kuzātdan **S95b** dervīş-nihād ve nīkū-nijād kimesnedür. Marifet-i küllī ve cüz'ī ile taḥṣīl ü tekml itmişdür. Ṭab'-ı laṭīfī ve zihn-i şerīfī fenn-i şī're egerçi çok mümāreset itmemişdür. Lākin şī'rinde zerre kadar bahāne yoğdur. Bu bir iki beyt-i 'āşīkāne anuñdur ki şebt olundu. *Nazm* :

İñlerin ta şubḥa dek sen peyker-i meh-pāreden
Ağlarum aḥşama dek eşküm gibi seyyāreden

Ṭatlu cānumdan uşandum acı acı ağlarum
Ayrı düşelden berü ol la'l-i şeker-pāreden

[*Diger*]: Bağlamış niçe göñül her müyünüñ bir tārına
Kimisin aşmış kimin yakmış daḥi envārına

ḤĀFİZ: Konevī'dür. Dānişmend-i hūşmend zümresinden kuvvet-i muḥāfazası ḥüb ve mezūniyyet-i ṭab'ı gāyetde mergüb imiş. Āvāze-i hoş-nevāsın ve eş'ār-ı dil-küşāsın görüp işitdigümüz şu'arādandır. Lisān-ı 'Arabī'de taḥṣīl-i ma'ārif kılmış ve zebān-ı Fārisī'nüñ kavā'id-i fevāidine **S96a** vākıf imiş. Bu bir iki beyt anuñdur zıkr olunur. *Beyt* :

Ġam-ı zülfüñle ḥāk olsam biter üstümde sünbüller
Ruḥuñ şevkıyle can virsem tolar ḳabrüm kızıl güller **F78b**

Ola kim bir bahāneyle irem bāğına dildāruñ
Kesik başum sıfālinde diküñ bitsün ḳaranfüller

[*Diger*]: El virse baña devran bir ḥōş zamāne olsa
'İyd olsa dest-i yāri öpsem bahāne olsa

Ü53a ḤAMDĪ-İ Burüsevī: Ḥadd-ı zātında 'Acem-zāde olup ḳayd-ı 'ālemden āzāde olmağın 'ālem-i cevānīde devrān-ı bī-beḳāyı fānī bilüp şu gibi cüst ü cüy-ı didār-ı ḥüb-rüyān-ı ferḥunde-āşār olup geşt ü güzār iderek ḥankāh-ı 'ālem ve mesnedgāh-ı dervīşān-ı bī-ğam ve ṭarīḳ-ı ṭarīkatde peyrev-i rāh-ı mustakīm a'nī Mışr'da muḳīm olan Şeyḫ İbrāhim'üñ āsitān-ı ḳuds-āşiyānına revāne olup Ḥazret-i Gülşenī'nüñ cā-nişini olan güzide-i Şeyḫ Develi ya'nī Seyyid 'Alī ḥıdmetlerine irişüp bi'at itmiş. Āḥirü'l-emr seyr ü sefer iderek diyār-ı Bağdād'a gelüp yārān-ı şafā ile ve mü'ellif-i tezkire ile muşāḥabet idüp keyfiyyet-i ḥālinden āgāh olundu. Ḥayli dervīş-nihād ve Fenāfillah mertebesine dest-res bulmuş şā'ir-i dūr-endīşdür. Kelimāt-ı muḥaḳḳıḳā neyle maḳbūl-i herkes ve nikāt-ı 'āşīkānesi vird-i zebān-ı yārān-ı ḥüb-nefes olmışdur. Bu bir ḳaç beyt-i ābdār Ḥazret-i İmam Ḥüseyn'e *radıyallahü anh* varduğda merşiye diyüp şebt itmiş. *Ebyāt* :

Şerḫalar çek sīneñe mātem günü ābdāl iseñ
Ḳane ḡarḳ olmağ ile sa'y it muḥıbb-i āl iseñ

[*Diger*]: Lāleveş çāk idelüm cismimüzi mātemdür
Āşikār eyleyicek dāğ-ı dili bir demdür

[*Diger*]: Ehl-i diller n'ola ger gezse fenā şeklinde
Pādişāhlar bulunur bunda gedā şeklinde **F79a**

- [*Diger*]: Ser-fürü eylemezüz şâhenseh-i devrânũ
Ayağı toprağıyuz dilber-i 'ālî-şânũ
- [*Diger*]: Zâ'fdan mıdur 'aceb ol derlemiş ruhlarda tâb
Yoğsa ya Rabbi bu yüzden mi çıkar gülden gülâb
- [*Diger*]: Şabâ luţf it götür yüzden seḫâb-ı zülfi cānânı
Ne günden oldıgun göster bize nevr-rüz-ı sulţânı

Mezkûr tekrâr burc-ı evliyâyâ gelmede bu ğazel-i 'âşıkânı edâ itmişlerdür. *Ġazel*:

Mürde-i 'ışk olanũ ğonce-i dil şad-çâkidür
Görinen nergis çemende dâide-i ğamnâkidür
Suçı yokdur dilberũ baĝduqça ammâ âdemi
Öldüren çeşm-i siyâh u ğamze-i bî-bâkidür
Lâlenũ hep yanduran şimdi fitil-i dâĝını
Bir mehũn Baĝdâd'da ruḫsâr-ı âteşnâkidür
Luţf idüp çöz düğmeni it tũtî-i ğüyâ beni
Böyle sîne şâ'irũn âyîne-i idrâkidür
Şüphe yokdur ey gül-i pâkîze-tıynet Ḥamdi'yi
Eyliyen ser-ḫalka-i 'uşşâk 'ışk-ı pâkidür

Ü53b HÛSEYNÎ-i Baĝdâdi: Âbâ ve ecdâd-ı pâk-nihâdı ol diyârũn a'yân-ı ḫuceste-şânından ta'dâd olunup mü'ellif-i tezkirenũn 'amucesidür. Ekşer-i evĝatın müşâfiredde geçirüp sevdâ-yı 'ışk başına üşüp bād-ı maḫabbet gönlüne eşer idüp 'alâka-i dünyevîden rişte-i ümmîdin kaţ kıilup rüzĝarda tarîĝ-ı dervîşlik ihtiyâr idüp niçe zamân geşt ü ğüzâr iderek vâdî-i cünûna düşüp ğâh müsâfir-i baḫr ü berr ve ğâh mücâvir-i zâviye-i erbâb-ı hüner olup iki zebân ile nazm-ı revân-ı vaşf-ı hûbân-ı cihân söyleyüp şifte-i cevânân-ı dil-fırîb ve lezzet ü çaşni-ḫ'ân-ı 'ışkdan nasîb alup âḫirü'l-emr nidâ-ı **F79b İrcî'î ilâ rabbike**²⁵⁰ ğüşına irişüp Kerbelâ'da defn olınmışlardır. Sene tokuz yüz seksen beşde yârâna vedâ' kılmışlar ve bu bir nîce Fârisî ve Türkî eş'âr anlardan istima' olmuştur. Ol yâr-ı pâk-meşrebden bî-ta'b şebt olundu. *Ebyât*:

Kâkül-i müşkin be-ser an sîm-ten mî pervered
In bela-râ ez-berâ-yı cân-ı men mî pervered²⁵¹
Ân şanem tâlib-i din bûde vü ğâfil ez-u
Ķible-i ehl-i yaĝîn bûde vü men ğâfil ez-u²⁵²
Bâşed heves-i tîr-i tu der-dil heme kes-râ
Tâ ḫod ki feşâned be-dil in toḫm-ı heves-râ²⁵³

- [*Diger*]: Şanmañ beni çemendeki gül sîne-çâkiyem
Bir serv boylu lâle-ruḫũn derdnâkiyem

²⁵⁰ Ey huzura kavuşmuş insan! Sen Ondan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (*Kur'an* 89/28)

²⁵¹ O gümüş tenli başında mis kokulu kâkül büyüttür. Bu belayı benim canım için (canıma kasederek) büyüttür.

²⁵² O put (sevgili) din talep ediyordu, ben ise ondan gafildim. O yakîn ehlinin kiblesiydi, ben ise ondan gafildim.

²⁵³ Bu heves tohumunu gönle saçınca senin okun herkesin gönlüne saplanmaya heveslendi.

Bu rubâî-i mestâne daği ol şâ'ir-i zîbânuñdur şebt olundu. *Rubaî*

Der-faşl-ı bahâr ħorden-i bâde ħoş est
 ħorden-i mey-i nâb bâ-ruħ-ı sâde ħoş est
 Şahn-ı çemenî bâşed ü men bâşem ü yâr
 Esbâb-ı țarab müdâm âmâde ħoş est²⁵⁴

HAŞİRİ: Şirvâniyyü'l-aşl ve şâhib-nesldür. ħayli nezâket-i țab' ve zerafet-i vaşfla ârâste ve esbâb-ı leħv ü lu'bla ol felâket-me'âb pirâste ve bir bî-riyâ 'aşıħ-ı şeydâ ve'l-perişân-menzil ü bî-me'vâ olmağın büriyâdan bî-ser-i bî-devletine bir tâc-ı pür-revâc peydâ idüp bî-ķaydlığında şâhân-ı 'âleme ser-fürü' idüp 'arz-ı ihtiyâc itmez ve ħüb-rüyân-ı **B53a** cihâmî şüfi gibi bâğ-ı cinâna şatmaz. Bir nice müddet dârü's-selâm-ı Bağdâd'da sâkin olup erbâb-ı nazmla ihtilâť-ı küllî eylemegin kelimâtına cüz'î irtibâť virüp vâdî-i **F80a** şîre sâlik ve emti'a-ı ħazelden ħayli mâl ü menâle mâlik olmışlardır. Cümle elfâz-ı güher-nişârlarından bir iki beyt-i pür-nikât bu cem'iyet-i zurefâya şebt olunması münâsib görüldi. Ebyâtına eşħâş-ı 'aşıħ-pîşe țalibdür. *Nazm* :

Bize bir yâr-ı vefâdâr gerekmez mi gerek
 Olcaħ yâr-ı cefâķâr gerekmez mi gerek

[*Diger*] : Türkivârinca söylerem şî'ri
 Ķâtî arınca söylerem şî'ri

ĤIFZİ: İbni 'Abdullah'dur. Dânişmend tâifesindendür **W58a** lâkin İstanbulda neşv ü nemâ bulmuşdur. Zihn-i selîmi ve țab'-ı mustakîmi ħüb ü mergübdür. Kemâl-i kabiliyyetden 'ilm-i zâhire meşğül iken terk-i 'alâyık-ı dünya idüp țarîķ-ı taşavvufa sâlik olup ol vâdiden çok nesneye mâlik olmuşdur ve bir miķdar zamân siyâhat țarîķı ile Rûm İli'ne seyr ü sülûk idüp ma'rifet-i cüz'î ve küllî kesb itmiş şanâyî-i **B52b** şirden ħabîr ve zebân-ı **Ü53a** Fârisî ve Nevâyî **BE59b** bilmede bî-naźîr ve ħadd-ı zâtında ol tûťi-i şeker-ħâ-yı ħoş -edâ **S96b** ħıfz ile ħâfız-ı kelâm-ı Ĥudâ'dur. 'İlm-i müsîķîde terennüm ile bülbül-i nağme-serâ ve şavt ü naķş bağlamada hem-zebân-ı 'uşşâķ-ı bâ-nevâdur. Ĥayfâ ki zârîf-i laťîf ü şâ'ir-i naşîf-i naħîf şî'r ü şu'ür mâbeyninde şöyle meşhûr ve bir mertebede ter-mizâc kimsedür ki dâimâ kendü ħüyından bî-ħuzûr olur ve ol bâbda bî-'ilâc idüğü zebân-ı yârânda mezkûrdür. Bu ħazel-i mestâne ħasb-i ħâl-i rindân-ı zamân olduğıün şâhid-maķâl ve mübeyyen-i ħâl ve vaşf-ı mecâlis-i erbâb-ı dünyâ olsun diyü peydâ itmişler. *Ķazel* :

'Âlimüñ mertebesin gör ne ķadar ber-terdür
 Başdan bezm-i şafâ bir ayağ altı yirdür **F80b**
 Ne ķadar vahşî ħazâl olsa da râmuñdur yâr
 'İşķ-ı dîvâneligin gör ki ne vâdilerdür
 'İşķ-ı Mansûra felek bay-şîfât baş egdi
 Ol ne Ĥallâc durur gör bu nice çenberdür

²⁵⁴ Bahar mevsiminde şarap içmek güzeldir. Saf şarabı güzel yüzlü biriyle içmek güzeldir. Yeşil bir bahçe olsun, ben olayım bir de yar olsun. Eğlence gereçlerinin sürekli hazır olması güzeldir.

Dehen-i nâzüki ter düşdüğine cānānuñ
Yok yire ol lebi nev haṭṭı yine muğberdür **S97a**

Söz güherdür dir iseñ Hıfzî-i şâfi-dile gel
K'andan ğayrıda bulunmaz o bir cevherdür **W58b**

[*Diger*]: 'Alemler kırdı geçürdi meded ey kaşı hilâl
Nedür ol çeşm-i haramî nedür ol rüy-i celâl

HÂLÎ: 'Acem-zâde'dür. Babası Şirvan'dan Rûm'a gelüp kuzât zümresi içre şâhib-każâ olmuş ve kendü İstanbul'da neşv ü nemâ bulmuşdur. Hâlâ dânişmend tâifesin den olup ekşer-i 'ulûmı müṭâla'a kılup ve zebân-ı Fârisî'yi gereği gibi bilüp üç zebânla nazma kâdir ve her birinde mânend-i akrân-ı şâ'ir-i sâhîr ser-â-ser şîri hâlet-baḥş-ı ehl-i hâl ve ḥasb-i hâl-i 'uşşâk-ı şikeste-bâl vâkı' olmuşdur. ve haṭṭ-ı nesta'lık yazmada kâtib-i seri' ve tarz-ı inşâda mübdi' u muḥteri'dür. Bu bir iki maṭla' u beyt anlarındur. *Ebyât* : **S97b**

Bîmâr-ı hicrem ü dehedem la'l-i yâr ḥaz
Ârî dehed şarâb be-ehl-i ḥumâr ḥaz²⁵⁵

[*Diger*]: Çıkmadı cānum ü gönülünden ol anuñ yâdı
Ah anuñ derd-i dili ve ey bunuñ feryâdı

Kaşd-ı cān itmege yüz sihr ile ta'lim ider
Gözinüñ veh ne belâ sâhîr imiş üstâdı

[*Diger*]: Dilde bir ğam-ḥâne bünyâd eyledi üstâd-ı 'ışk
Virdiler adını ol kaşruñ ḥarâb-âbâd-ı 'ışk

ve bu kıṭ'a daḥi ol şâ'ir-i sihr-sâzuñdur yazıldı. *Kıṭ'a* :

Ez-reh-i tâ'atet mekon yâ Râb
Be-süy-i ma'siyet zi ser ne rev-em

Luṭf-fermây der-cihan ma'sûm
Hem çünan k'âmedem diğer ne rev-em²⁵⁶ **F81a B53a**

HÜKMÎ: Gelibolı'dan dânişmend-i hüşmend zümresindendir. Rûz u şeb kesb-i 'ulûm için ḥıdmet-i erbâb-ı kemâl idüp akrân içre ma'ârif-i cüz'î ve küllîde bî-mişâl **BE60a** ve envâ-i ḥuṭûṭa mâlik ve kalem-i müşğîn sevâdından taḥrîr olan erḳâm-ı rengîni dil-pezîr ve tecnîs ü taḥayyülde peyrev-i Emrî ve edâ-yı pâk ile hem-zebân-ı 'Amrî olmağa sâlikdür. Bu bir iki beyt ve maṭla'-ı selîs-i zîbâ anıdır taḥrîr oldı. **S98a Beyt** :

Tıfl-ı dil kâddin görüp 'ışka elifden başladı
Rabbîyesir lâ tu'asr rabbıtemmim bi'l-ḥayr²⁵⁷

[*Diger*]: Ğam u ğuşşa elem hicran fiğân u mâtem ü ḥasret **Ü53b**
Bişirdi bağrumı cānâ kebâb itdi yidi zaḥmet

²⁵⁵ Ayrılıktan hastayım, yarın al dudağı bana haz verir. Evet şarap humar ehline haz verir.

²⁵⁶ Ya Rabbi ma'siyete (itaasızlık) doğru senin itaat yolundan çıkarma.

Lütuf buyur dünyaya masum geldim, başka türlü gitmeyeceğim.

²⁵⁷ Rabbim, işlerimi kolaylaştırdı ve onları hayırla sonuçlandırdı.

[*Diger*] : Na'l kesdüm bedende hem-çü kamer
Ṭabaḳan na'lu bi'n-na'li didiler²⁵⁸

ḤAYDERİ: İstanbullı'dur. Dervîş-şifât ve nîkû-hıllat *e'l-kāsibu ḥabṭallah*²⁵⁹ fehvâsınca vech-i ma'îşet takyacılıktan ḥâşıl idüp evḳâtın aña şarf itmek üzredür. Selîka-i şîri ḥûb bir ḥaddedür ki rişte-i nazm-ı bârîki 'uyûbdan nühüftedür ve ma'nâ-yı daḳîki igne yürüdisi gibi süftedür. Bu bir kaç beyt-i mestâne ve süznâk-ı rindâne ve pâk anuñdur şebt olundu. *Nazm* :

Başında od yanar her şeb iderse girye lâyıḳdur
 Diyemez ḥâlini rüşen dili şem'üñ tolaşıḳdur

[*Diger*] : Hümâ-yı 'ışḳ-pervâz ol gel ey can murḡı tenden geç **S98b**
 'Alâyıḳdan mücerred ol yûri ḳayd-ı bedenden geç **F81b**
 Dimekden zülf-i dilber gibi 'âlem müşkbâr olmaz
 Gerekse ey şabâ her gıce şahrâ-yı Ḥoten'den geç **W59a**

ḤAMİDİ: İstanbullı'dur. Dergâh-ı mu'allâda silahdâr bölügündendür. Ḥadd-ı zâtında **BE60b** merd-i dil-âver ve peyrev-i erbâb-ı hüner olmak ümmîdiyle rûz ü şeb taḳlîd-i şâ'irân-ı nâm-âver ider kimsedür. Bu maṭla' eş'ârınuñ güzîdesi ve ṭab'ınuñ pesendîdesidür. *Maṭla'* :

Ḥaḳdan ne câh u câme ne ḥod efser isterin
 Göñlümi egleyici güzel dilber isterin **Ü54a**

ḤAMDİ: Tirevî'dür. Erbâb-ı şanâyi'den iken leṭâfet-i ṭab'-ı laṭîfi ve zekâ-yı zihni zarîfi olmaḡın zurefaya ḳarışup oḳıyup yazmak semtine sâlik düşüp aşlında ṭab'-ı mevzûna mâlik olduḡı ecilden şâ'ir-i nükte-güzâr ve sâḥir-i ma'ânî-[nigâr] olmuş. Bu bir nîce beyt anlaruñdur. *Ebyât* :

Bir dil-rübâ ki ḳâyil ola mübtelâsına
 Ḥarc eyle naḳd-i cânı aña mübtelâsına

[*Diger*] : Ḳâmetüm naḥlin dirîḡâ eyledi âlâm-ı lâm
 Ey elif ḳad bulmadı sendeñ dil-i ḥod-kâm-ı kâm

[*Diger*] : Oḳundu ḳadd ü ḥaṭṭuña *ve'n-necmü ve's-şecer*
 Yazıldı muşḥâf-ı ruḥuña aḥsenü'l-beşer

[*Diger*] : Ḳaşlaruñ ḥancer çeker ḳatı itmege efgendesin **S99a**
 'Âşıḳ öldürmüş gözünü ey bî-vefâ sen ḳandesin

ḤÜSÂM Beg: İstanbul'dandır. Pâdişâh-ı 'âlî-şânuñ ehl-i dîvânından olup muḳâbelecilik manşibında iken vefât itmiş. Evşâfın gûş ḳılduḡumuz şâ'ir-i pür-hûş kısmındandır. Feemmâ ibdâ'-ı şîrde icâd-ı **B54a** târîḥe nisbeti ziyâde olduḡı ba'ışden ol fâik-i emşâl müverriḥ-i bî-mişâl vâkı' olmuşdur. Binâen 'alâ zâlik İstanbul ḳurbünde **F82a** Ḥazret-i **S99b** Eyyüb-i Enşâri '*aleyhî-rahmeti'l-bârî*' muḳâbelesinde Südlüce nâm maḳâm-ı sürür-encâmında Ka'be-i 'ârîfin-i güzîn ve teferrüc-gâh-ı erbâb-ı yaḳîn olan zâviye-i Ca'fer Abâd'ıñ itmâmı bünyâdında buyurduḡları **Ü54b** târîḥ-i ḥûb-maḳâl şâhid-ḥâlidür. *Târîḥ* :

²⁵⁸ Birbiri ile uyuştur

²⁵⁹ Allah ticaretle uğraşanı (kazanana) sever.

Hamdülillah ki in hüceste-maḳām
Şod besī dil-küşā ve hem dil-keş

Geşt mülhem zi ḥātīf-i ḡaybem
Ka'betü'l-ārifin tārīḥ-eş²⁶⁰

Ü54a HÜKMÎ Beg: Erbāb-ı aqlām zümresindendir. Elṭāf-ı zü'l-minen ile zāt-ı pür-ḥaseni vādī-i inşāda nām-ı pāki gibi ḥüsn-i vücūd-ı pür-cūdunuñ mevlidi Rüm İli'nde Hersek vilāyetindendir. Evān-ı cevānīde ve bu sarāy-ı fānīde istifāde bābına teveccüh idüp eyyām-ı sürür-encāmı ve ifāde taḥşīlinde sāt-i leyālī-i kirāmı cidd ü cehd ile şarf idüp 'ilm-i 'Arabīyye ile müşerref olup müṭāla'a-i rasīhedden behremend ve fūnūn-ı Fārisī bilmede bī-mānend ve semt-i kitābete muḳayyed düşüp 'ahd-i devrān zuhūra getirüp bir nīce dürlü ḥuṭṭ meşḳ idüp ḥōş -nüvisān-ı eyyām içre ḥattāt-ı devrān diyü benām ve muḥāsebān-ı müşḡin-erkām gibi raḥş-ı sa'ādetle şāhib-sitām olup laḥza laḥza erbāb-ı fazīlet ile ihtilāt idüp ma'lūmāt-ı şafā-güsteri pür-neşāt olmaḡın ehl-i fazl içre ma'ārifle meşḥūr ve elsīne-i merdān-ı 'ayş ü ḥuzūr arasında mezkūr. Bināen 'alā zālik erbāb-ı devlet bābına sālīk geḫüp ḥıdmet-i ehl-i **F82b** şevkete māyil ve mülāzemet-i aşḥāb-ı 'ālī-himmete ḳāyil ve kendü umūrunda cem'iyet-i māl ü menāl ve ri'āyet-sāz-ı şāhibān-ı kemāldür. Diyār-ı Başra ve Bağdād'da 'izz ü iḳbālle beglerbegi olan Çıḳala-zāde Sinān Paşa'nuñ kātīb-i dīvānı ve ol bābuñ ser-āmed-i aḳrānidur. Ṭab'-ı derrāki fūnūn-ı kemālāt-ı şī'r-i bilmede mükemmel ve zihni-pāki bārik-i şī'r ile fehmi-ḫālāki mānend-i Ḥāce-i Cihān u 'aql-ı evvel ve riḳ'a-i nazm-ı maḥabbet-nişānı dil-pezīr ve ḥükm-i menşūr-ı mürüvvet-küşāsı 'ālem-gīr buḥūr-ı ma'ānīde gevher-i şī'r-i dürbārī gün-ā-gün mānend-i dürr-i meknūn maḳbūl-i yārān-ı zü-fūnūn ve der-güş-ı dervīşān-ı ciger-ḥūn ve mülk-i suḫende ḥükmi revān ve zabṭ-ı iḳlīm-i ma'rifet itmede yegāne-i zamān. Bu ḡazel-i dervīşāne ol yār-ı ferzānenüñdür. *Ġazel:*

Şüret-i zāhir ile gerḫi ki 'ālī-şānuz
Ḥāk-i rāh-ı fuḳarā bende-i dervīşānuz
Tācımız şīşe-i mey ḥātemimüz cām-ı şarāb
Taḫtımız meygededür şimdi Cem-i devrānuz
'Arşa-i ḥākde n'eyler bize esbāb-ı ḡurūr
Bir iki gün bu fenā tekyede çün mihmānuz
Düşeli kūh-ı ḡam-ı 'ışḳına ol Şīrīn'üñ
Şimdi Ferḫād gibi bī-ser ü bī-sāmānuz
Ḥükmi'yā çün bize erbāb-ı kemāl oldı zāhir
Luṭf-ı ṭab' ile bu gün Enverī vü Selmān'uz

Fī ḫarfī'l-ḫa

HAYĀLĪ Beg: Vardar Yeñicesi'ndendir. Sābıḳan Baba 'Alī Mest'üñ mürīd-i **BE61a** ḥüşyārı ve dervīş-i nāmdārı iken şāhib-sa'ādetlerüñ ve erbāb-ı himmetüñ naẓar-ı kimyā-baḫşları ol

²⁶⁰ Elhamdülillah bu mübarek mekan çok hoş ve güzel oldu. / Bana gayb elçisinden ilham olundu. Tarihi Ka'betü'l-ārifin oldu.

mihri münîre muķārîni ü mu'âvîni olup zerrevâr hâkden kaldırıp **W59a** sultân-ı kişver-küşâyı cihân **F83a** ve hâķân-ı zamân Sultân Süleymân Hân hazretlerinin inâyât-ı berekâtleri irüp hüsrev-i şu'arâ-yı zamân ve ser-âmed-i zırafâ-yı cihân **S100a** olup biñ i'zâz ile pâye-i devlete ķadem başıp âsitân-ı felek-âşiyân maķbûllerinden defter-i hâşşa kayd olup ağır ze'âmete mutaşarrîf olmağa şâyeste ve tâlî-i hüceste ile devlet ü sa'âdete irişmişdür. Ol tûṭî-i şekeristân-ı elhânî ve ol bülbül-i gülzâr-ı ma'ânîniñ hayâl-i ṭab'-ı pâki nihâyetde ve leṭâfet-i zihni şâfi ğâyetde fûnûn-ı şî're ķâdir ve her bir fende üstâdân-ı müteķaddimîn ü müteahhîrîn gibi mâhir kuvvet-i muḥâfazası fevķa'l-hadd ve şoḥbet-i hâşşı pesendide-i nîk ü bed ve zarâfeti ğamzedâ-yı dil-i maḥzûn ve eşnâ-yı muşâḥabetde her bir sözi dürr-i meknûndur. El-ḥaķ elfâz-ı nefîs-i pâk ile Rûm'ün Hâfîz-ı Şîrâz'ı ve edâ-yı selîs-i bülend ile şu'arânıñ serfirâzı ve diķķat-i **B54b** hayâlde taḥayyülât-ı kemâl ile **BE61b** mevşûf ve şanâyî-i şîrde şu'arâ-yı 'Acem gibi rengîn-maķâl ile ma'rûfdur. Ol yegâne-i cihân ve ferzâne-i zırafâ-yı zamânıñ kemâl-i şöhreti **S100b** bir mertebede vâķı' olmışdur ki ķâbil-i taḥrîr ve imkân-ı taķrîr degüldür. Zîrâ ki eş'âr-ı âbdârî **Ü55a** ve nazm-ı dürer-bârî bî-hadd ü lâ-yu'addur. Cümle-i eş'âr-ı süznâkinden ve ğüftâr-ı pâkinden bir ğazel-i pür-meşel ve ba'zı ebyât şebt oldı.

Ruḥ-ı gerdunda her şubḥ ey şafaķ kim cilve-gersin sen
Baña ķan ağladur ḥayl-i melek-ḥûn-ı cigersin sen **W60a**

'Aceb maḥbûbsın ey şem' kim fehm olmadı şânıñ
Virirken cânı pervâneñ hem ağlar hem gülersin sen **F83b**

İrüp ol serv ķadde görmedünse *ķābe kavseymî*
Var ey Cibrîl-i 'aķlum daḥi yabanda uçarsın sen

Tecellî eyledi sende cemâl-i nûr-ı Yezdânî
Velî âyîne gibi ol şıfâtđan bî-ḥaber sin sen

Cefâ ṭaşın ne ğam atsa Ḥayâlî saña alçaķlar
Belâğat mîvesin peydâ iden nahl-i hünersin sen

[*Diger*]: Kâķül-i miskîn-i cânânıñ perîşân ḥâliyüz **S101a**
Ĝussanıñ ser-ğeştesi derd ü ğamuñ pâmâliyüz

[*Diger*]: Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
Şu mâḥîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler
Ḥarâbât ehline düzaḥ 'azâbın añma ey zâhid
Ki bunlar ibn-i vaķt oldı ğam-ı ferdâyı bilmezler

[*Diger*]: Tenlere rûḥ-ı muķaddes 'ışķ-ı pâküñdür senüñ
Devlet-i bîdâr çeşm-i ḥ'âbnâküñdür senüñ
Ĝötürür ķoynunda bir seng-i siyâhın kûyunıñ
Vâdî-i 'ışķ içre Ka'be sîne-ĉâküñdür senüñ

[*Diger*]: 'Ağyâr âh idermiş ol gül-'ızâra ķarşu
Olur şovuk hevâlar evvel bahâra ķarşu
Bu beyt-i rûḥ-baḥşı vird-i zebân idinmiş
Mañşür gitdüğinde şevķ ile dâra ķarşu **BE62a**

İdüp muhîṭ a'zam emvâcın âşikârâ
Tenler sefînesini urur kenâra karşı **S101b**

[*Diger*] : Âyine hüsnüñe kul olsun şafâsı var ise
Şâne çeksün zülfüñüñ biñ biñ belâsı var ise

[*Diger*] : Dür itdi ben gubârı ser-i kûy-i yârdan
Kime şikâyet eyleyeyin rûzgârdan

[*Diger*] : Râh-ı gülzâr-ı vefâda cismini iden gubâr
Rûzgâr ile girür bir verd-i ra'nâ koynına **Ü55b W60b**

ḤÄVERÎ Efendî: Manastır'dandır. Kuzât zümresinden ṭab'-ı şerîfi nazmla gün gibi meşhûr ve zihn-i laṭîfî nezâketle efvâhda mezkûr kevkeb-i **B55a** nazm-ı bî-naẓîri ufq-ı semâ-yı ṭab'dan mâh-ı münîr gibi nümâyân u tâbân ve necm-i ebyât-ı dil-peẓîri küşe-i hâṭırdan **F84a** mihr-i cihân-ârâ gibi leme'ân u raḥşân olmuş. ḥaḳḳâ budur ki rindâne ve 'âşîḳâne bî-mişl ü bî-mânend eş'âr-ı dil-pesend ile beyne'l-aḳrân yegâne-i devrân ve ser-âmed-i kuzât-ı zamândur. Bu gâzel-i meşhûr anlaruñ gâzeliyyât-ı bî-bedelinden **SI02a** meşhûr olundu. *Gâzel* :

Seni gözler dü çeşm-i hûn-feşânum nîce demlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlik it demler kademlerle

'Aceb nîce yazıldı başuma bu kara yazular
Benüm ḥod miḥnet ü derdüm yazılmaya kalemlele

Hevâ-yı kadd ü zülfüñle ölürsem ah idüp cânâ
Mezârumdan ṭuram maḥşerde 'abbâsî 'alemlele

Ḳad ü zülf ü dehânuñ ḥasreti lâm eyledi kaddüm
Ḥudâ bilür benüm sağ olacağum bu elemlele

Nice zünnâr-ı 'ışḳa Ḥâverî bel bağlamayam kim
Der ü dîvâr-ı deyr-i dil pür olmuşdur şanemlele **BE62b**

[*Diger*] : Añladum çeşmi ne fettân idügin kaşından
Bilinür rehzen olan niteki yoldaşından

Ḳoparur fitneyi ḥaṭṭuñ çekelü zülfüñ adı
Ṭutulur yeñiçeri suçı bölükbaşından

Ü55b ḤURREMÎ-İ Bağdâdî: 'Atṭâr-ı bâzâr-ı eş'ârda şâhib-dükkân-ı efkâr ve nâḳil-i naḳl-i nazm-ı şeker-bâr olup laṭîfe-i güzâr ile ehl-i rûzgâr diyü iştihâr bulmağa sezâ-vâr ve maḳbûl-i sığâr ü kibârdur. Vücûd-ı şetâret-nümâsı ve gülbîn-i zât-ı zârâfet-efzâsı ravza-i Bağdâd'da neşv ü nemâ bulmuşdur. Mü'ellif-i tezkirenüñ aḳrabasından olup 'âlem-i şebâbda ilâ hâẓihi'l-eyyâm ol yâr-ı ferḥunde-encâm hem-zebân-ı ṭüṭÿân-ı şeker-güftâr ve hem-nefes-i şâ'irân-ı feşâḥat-şî'âr olup laḥza laḥza mütâla'a-i devâvin-i belâğat-nizâm-ı büleğâ-yı A'câm ve lemha lemha cüst ü cû-yı vâdî-i **F84b** kelâm-ı nezâket-encâm fuşâḥâ-yı ervâm idüp 'ale'l-ḥuşuş manzûmât ve münşe'ât-ı Mevlânâ Fuzûlî'yi *rahmetullahi 'aleyh* vird-i zebân u mûnis-i cân ḳılıp meclis meclis oḳıyup yazmağ ile iştihâr-ı tām bulup erbâb-ı 'irfân içre benâm olmuşdur. Ḥadd-ı zâtında bir güler yüzlü gül gibi ḥurrem ü ḥandân ve bir şîrîn-zebân-ı devrândur. Bu bir nice maṭla'-ı Fârisî vü Türkî anlaruñdur. Ebyât :

Ârām cüdā z'ân meh-i ħod-kām nedār-em
Nā-kām cüdā gešte em ārām nedār-em²⁶¹

[*Diger*] : Ne sır var bâtınında bilmezem kim meclis-i meyde
Düşer erbâb-ı meclis mest olup ammā sebū düşmez

[*Diger*] : Dime kim dil-berde ancağ kâmet-i bālā gerek
Kâmet-i bālāsı gibi her yiri a'lā gerek

[*Diger*] : Minnet Ĥudā'ya ħāşıl idüp devr-i kāmımız
Kān yutdurur 'adūlara şürb-i müdāmımız

[*Diger*] : Kaçan kim 'arz-ı ħāle başlasam ol şūĥ-ı bed-ĥūya
Kōmaz kendüyi anda ya tegāfūl ya 'itāb eyler
Saña ey Ĥurremī la'l-i leb-i yār itdügi rengi
Ne cām eyler maĥabbet meclisinde ne şarāb eyler

[*Diger*] : Siyeh-püş ol gel ey ābdāl dil-i māh-ı Muĥarrem'dür
Fiğān it şerĥalar çek sīneñe hengām-ı mātemdür

[*Diger*] : Gel ey da'vā-yı mihr-i āl iden kañ ağla ġamnāk ol
Bu demlerde maĥabbet ħāndānuñ gönli pür-ġamdur

[*Diger*] : Biĥamdi llāhı ve'l-minne ki tevfiķāt-ı Rabbānī
Tavāf itdürdi baña meşhed-i şāh-ı şehīdānı **S102b**

ĤĀTEMĪ Beg: Edirnevī'dür. Muķeddemā ehl-i timārdan iken raĥş-ı ŧab'ı ol vādiden 'inān çeküp tēc ü kâbā terkin urup siyāhat-i ŧarīķle diyār-ı 'Arab ü 'Acem'e seyr ü sülūk idüp erbâb-ı fazl ü hünerden behremend ve aşĥāb-ı sıdķ u şafādan **F85a** hüsmend olmaķ ricāsıyla dervīş-şifāt ve 'ālī-himmet olup minnet-i ehl-i rüzġarı çekmeyüp bir 'abā iĥtiyār itmiş. **W61a** Mezkūr ol zamānda Mātemī maĥlaşıyla meşhūr ü mesrūr imiş. Āĥir giderek ol ŧarīķden daĥı vaz gelüp *küllī şeyun yercı'u ilā aşlihi*²⁶² **Ü56a** muktezāsınca şāh-zāde-i 'ālemiyān ve nūr-ı dīde-i merdüm-i zamān ya'nī Sultān Selīm Ĥān ħāzretlerinüñ dergāh-ı cihān-penāhında müteferriķa olup āsūde-ĥāl ve müreffehü'l-bāl olmuş. Hemīşe cem'iyet-i ĥāŧır-ı cān u dilden nazm ü neşr ile sultān-ı zamān ya'nī şāh-zāde-i kāmranuñ medĥ ü şenāsına **S103a** iştigāl üzredür. Aña bināen maĥlaş-ı pākin Ĥātemī'ye ĥatm itmiş. El-ĥaķ şoĥbeti ĥūb ve şūĥ-ŧab' kimesnedür. **B55b** Aksām-ı şire kādır ve 'arüz ü kāfiye ve mu'ammā bilmede māhir geçinür. ŧarz-ı kaşīdede **BE63a** müselleme ve eş'ar-ı dürer-bārı vāfir ve zebān-ı Fārisī'de mümāreseti mütekāşir tekellüm-i pesend-i yārān-ı 'Acem ve maķbūl-i şāĥibān-ı keremdür. Ėazeliyyāt-ı 'āşıkānesi bī-ĥadd ü bī-ķiyās ü pür-zīverdür. Egerçi beyne'n-nas mezkūr ü meşhūr degüldür. Rāķım-ı ĥurūf mezkūrle Edirne ve İstanbul'da defā'at ile mülāķat idüp muşāĥabet itmişdür. Ziyāde dervīş-meşreb ve lāubāli ve pāk-nesebdür. Ĥayfā ki yārān-ı ĥōş-fehm içre zu'm ile müttehimdür. Mezkūruñ ebyāt-ı ĥayāl-engīzi ve kelimāt-ı mişāl-āmīzi ĥūb ü merġübdür. Cümlesinden bir kaç süznāk ve ġamzedā-yı dil-i ġamnāk maŧla'-ı pāk gül gibi neşv ü nemā

²⁶¹ O başına buyruk ay yüzlüden ayrı, huzurum yok. Arzuma ulaşmadan ayrıldım, huzurum yok.

²⁶² Her şey aslına dönecektir.

bulup gülbîn-i qaleminden **S103b** mânend-i dürr-i nâ-süfte kıl-k-i müşgîn-raqamla rişte-i nazma geçdi ma'lûm-ı erbâb-ı ulûm ola diyü merķûm olundı. *Ebyât* :

Şîvesinden tûramaz bir dem ayağ üstine yâr
Tâze şâhuñ yine kendüye olur mîvesi bâr **F85b**

[*Diger*] : Yirüm âh ile geh âteş gehî giryeyle âb itdüm **W61b**
Yağup yıkdum vücûdum ben ħarâb-ender-ħarâb itdüm

[*Diger*] : N'ola bir nice dem gelse ferâğat giryeden 'ayne
O nûr-ı çeşm ile ey dil şu şızmaz şimdi mâbeyne

[*Diger*] : Görinen şanma hilâl-i çarħ ey ħurşîd-ħadd
Ĥâme-i âhum çeküpdür âsmân üstine med **Ü56b**

[*Diger*] : Sen tûrurken mihr ü mâha yakmış ey ħurşîd-ħadd
İsterin Ĥağ'dan çuqurında bula şâhib-raşad

[*Diger*] : Kıl nazar ol mâha mir'ât-ı şafâdur sînesi
Ol durur dîdar ħağkiçün gönül âyînesi

Bu ġazel daħi anlaruñ icâd-ı ħâşşıdur. Ĥayli müşkil ve kendü re'y-i fikriyle mağbûl-i ehl-i dildür. *Ėazel* :

Yaşıma qaddüñe çü şimşâd beñzer beñzemez
Cismüme çeşmüñe mü cellâd beñzer beñzemez
Bu dil-i meyyâle vü ol ħınk-ı berğ-i âhengü ki
Şehsüvârum her aqarsu bād beñzer beñzemez
Eşm-i bî-âhû-yı şîr anuñla bâğ-ı küyuña
Her peleng-i cenk-cü Bağdād beñzer beñzemez **BE63b**
Yazmada nağş-ı ħayâlüñ dilde çeşm ü 'ışkuña
Mâni vü ey mâh-rû Bihzād beñzer beñzemez
Dîde-i pür-hûn u la'-i şekkerine Ĥâtemî
Bâde ile bir gedü qannād beñzer beñzemez

Ü55b ĤİŞÂLÎ: İnebahtı'dandur. Şehr-i mezbûrda reşk-i qal'a-i çihârüm olan ħişâruñ ketĥüdâsı Allah Beg'dür. Dîn-i müteħaffızlaruñ ħâfız-ı ħõş-edâsıdur. Ma'ârif-i müktesebe ile zîhn-i pâki mücellî ve fezâyil-i ma'rifet ile tab'-ı çâlâki aqrânından müstağnî ve zât-ı melekî-şifât ve ħuceste kelimâtdur ki Ĥişâlî mağlaşıyla simâ-ı şerîfleri 'Arabî'den ħaberdâr ve Fârisî'de mağbûl-i zebân-ı dānān-ı rûzgār ve ebnā-yı zamān içre tab'at-ı şiriyyeleri hemvâr tabâyi'-i pesend ve efkâr-ı 'amîğ ile **F86a** buħûr-ı nazımdan behremend ħüsni ħulqları ġâyetde luğf-ı ihtilâf-ı yârān-ı nüktedān ile nihâyetde nışf-ı evşâfin ġuş itdügümüz şu'aradan ve manzûmâtın gördügümüz fuşahādandur. Cümle-i eş'arından bu müseddes ki istiħkām-ı külliye ile müessesdür ġonce-i qalem-i dürer-bâr ve zâyice-i tab'at-ı ġüher-âşârılarındanur. Bu tezkire-i pür-ħayâle ol nâzım-ı firîşte-ħişâlüñ sebt oldı. *Müseddes* :

Tā ki sen serv-i hevā-baḥşa hevādār oldum
 Mūnis olup ḡam ile ḡuşşa ile yār oldum
 Ṭān-ı a'dā vü raḡīb ile dil-efkār oldum
 Hāşılı cān ü dilümden daḡı bī-zār oldum
 Düşeli 'işkuña günden güne bīmār oldum
 Allah Allah ne 'aceb derde giriftār oldum

Çalmadı zerre kadar cism-i za'īfümde mecāl
 Artdı günden güne canda ḡam u endūh ü melāl
 Derd-i hicrūñ büküben kāmētümi itdi hilāl
 Oldı sıḡḡat dil-i bīmāruma ḡod emr-i muḡāl
 Düşeli 'işkuña günden güne bīmār oldum
 Allah Allah ne 'aceb derde giriftār oldum

Düşeli miḡnet-i derdüñ dile ey serv-i revān
 Bir dem eksilmedi candan n'ideyin āh u fiḡān
 Baña dermān idemez gelse eṭibbā-yı cihān
 Derdimüñ ancak ölümdür yine dermānı hemān
 Düşeli 'işkuña günden güne bīmār oldum
 Allah Allah ne 'aceb derde giriftār oldum **F86b**

Artdı eksilmedi canda elem ü derd ü belā
 Bulmadum miḡnet ü ḡamdan n'ideyin gitdi rehā
 Āh kim ḡaste dilüñ derdine olmadı devā
 Çekmeden derdüñi ḡurtulmadum ey māh-liḡā
 Düşeli 'işkuña günden güne bīmār oldum
 Allah Allah ne 'aceb derde giriftār oldum

Nīce bir derd-i firāḡuñla çekem renc ü elem
 Bu Hışālī ḡuluña raḡm ḡıl ey şāh-ı kerem
 Çāre yoḡ nic'edeyin n'eyleyeyin ah n'idem
 Başuma rüz-ı ezel 'işkuñı yazdı çü ḡalem
 Düşeli 'işkuña günden güne bīmār oldum
 Allah Allah ne 'aceb derde giriftār oldum

HÜSREVİ Çelebi: İstanbūlī'dür. Zümre-i müderrisīn içre münselik Mevlānā Hüsrev oḡlı dimekle meşhūr ve cevdet-i fehm ile maḡbūl-i cumhūrdur. Zīhn-i pāki şafā-yı dil-pezīr ile ārāste ve ṭab-ı şāfi edā-yı **S104b** bī-naẓīr ile pīrāstedür ve ḡüftār-ı şīrīn dimede ṭūṭī-i şeker-şiken ve eş'ār-ı rengīn bulmada hüsrev-i mülk-i suḡendür. Bu maṭla' anuñdur. **W62b Beyt:**

Yanuña alup raḡībī eyledüñ seyr-i çemen
 Yanuña ḡalır mı ey serv-i sehī seyr eyle sen **B56a**

Ü56b HALİFE: Gerçi aşl-ı pākizeleri ve vālid-i 'azīzleri Tebriz'dendür lākin Ḳaramamid'den ta'dāt olunur. Ālem-i ṭufūliyyette ve debistān-ı dehrde üstādān-ı rüzḡār ve nükte-ḡüzārān-ı şīrīn ḡüftār ḡıdmetlerine diz çöküp müddet-i ḡarībde sevāddan behremend ve eṭfāl içre sebaḡ almada yüz aḡardup şāḡīb-hüner olmuş ve anuñla daḡı ḡana'at itmeyüp 'ulemā ḡıdmetine tālib olup evḡāt-ı şerīfīn kesb-i 'ulūma şarf itmiş zāt-ı laṭīfi ḡābiliyyetden māl-ā-māl olmaḡın **F87a**

taḥşîl-i kemâl-i pür-me'âl kıllup dânişmendân-ı zamân arasında şâhib-maḳâl olup ba'dehu ârzü-yı seyr-i diyâr-ı Haleb ü Şam ve hıdmet-i meşâyiḥ-i kirâm ve mülâkat-ı 'ulemâ-yı zevî'l-iḥtirâm ve mülâzemet-i selâtin-i şâhib-iḥtişâm idüp cihân-dîde ve şöḥbet-âzmüde ve müverriḥ-i rûzgâr ve her fende nâmdâr ve âksâm-ı nazma üç zebân ile mânend-i ehl-i kemâl rûz ü şeb iştiğâl gösterüp nâzım-ı cevâhir-i beyân ve ğavvâş-ı dürer-i ma'ânîdür. Huşûsâ turûḳ-ı mesnevîde tarîḳ-ı pîr-i Gence'ye sâlik geçinüp mişâl-i ḥamse-i **Penç Genc**'e mâlik olmuş ve üslûb-ı ğazel ü taḥmîs ü terci-i bend ile pesendîde-i merdmân-ı hıredmenddür ve diyâr-ı mezbûrda ḥâşıl olan şu'arânüñ edîbi ve zırafânüñ mürebbisidür²⁶³. El-ḥaḳ nîkât-ı daḳıḳ ile ser-âmed-i eyyâm ve kelimât-ı ḥayât-baḥş ile emirü'l-kelâm idüğine elsîne-i nüdemâda envâ-ı laḫîfesi mezkûr ve şu'arâ-yı 'aşr katında bu 'ahdüñ ḫalîfesi diyü meşhûrdur. Bu bir kaç maḫla' u beyt anlarındur şebt olundu. *Nazm* :

Serv ḫâhed ki şeved çün ḳadd-i tu ḫoş revnaḳ
Râst şod der ḫaḳḳ-ı u küllü ḫavilun aḫmaḳ²⁶⁴

[*Diger*]: Leb açup söylese ol gül çemende ğonce-femlerle
'Aceb mi ğocenüñ ḫasretten ağzı ḫolsa demlerle
Ḥaḫın engüşt ile ol meh yüzünde peḫ peḫ eyler
Yazar mihr âyetin ḫüsni kitâbına ḳalemlerle
Ĝamuñ her tâze olduḳca dil-i dîvâne şâd olur
Beni şâd eyle her dem ey perî-ruḫ tâze ğamlarla
Şehâ dilden ğubârı fetḫ iden reyḫân-ı ḫaḫḫıñdur
Muḫaḳḳak bendeñüz ḳırma bizi müşĝin raḳamlarla **B56b**
Ḥalîfe ol sehî-ḳâmet yine zülfün 'alem itmiş
Gelür dil ḫişverin almaĝa 'abbâsî 'alemlerle

Mezkûr meḫâbîb-i şehri-Āmid için şehrengîz-i mihr-âmîz dimiş. Nevbet bir neḳḳâreci dil-berine degdükde üç beyt edâ-yı bülend ile derc idüp âvâzesi tâk-ı **F87b** 'aleme velvele ve nüh revâḳ-ı âsmâne ğulgüle şalmışdur. *Nazm* :

Biri neḳḳârecidür adı Ḥayder
Olupdur cümle ḫüsn ehline mihter
Çıḳup bir cebîne dir ol mâḫ tal'at
Ĝüneş sen git benümdür şimdi nevbet
Öz adına çalar devlet nefirin
Ne ḳara ğündedür görmez faḳîrin

ḤÜDÂYİ Beg: İstanbullı'dur. Sâbıḳan dergâḫ-ı mu'allânüñ yayabaşlarından idi. Âḫir diyâr-ı Budîn'e yeñiçeri yazıcıları başḳa ḳapu itdüklerinde mezkûrı yeñiçeri yazıcısı naşb olmuş. Tevsen-i ḫab'ı ol uç yirlerde ârâm ü ḳarâr itmeyüp yine 'azm-i diyâr-ı aşlı kıllup gelmiş. Ḥâlâ ze'âmete mutaşarrıfdur. Bi't-ḫab' dervîş-nihâd ve ḫab'at-ı şiriyyesi ḫudâ-dâddur. Eş'âr-ı dil-keşi ḫüb ve ğüftâr-ı bî-ĝışşı merĝüb bir mertebede ki Yûsuf-şüret olan ḫüblaruñ vird-i zebânı

²⁶³ Metinde böyle olan bu kelime muhtemelen müeddibi olmalıdır.

²⁶⁴ Servi senin boyun gibi güzel (uzun) olmak ister, onun hakkında ḫbütün uzunlar ahmaktırḫ sözü gerçek oldu.

ve Ya'qub-**Ü57a** şıfât olan 'uşşâkuñ münis-i cānı olmış. Cümlesinden bir nice maṭla' u beyt-i rengīn anlaruñdur taḥrīr olundu. **SI05aEbyāt** :

Ağyār-ı kīne-ḥ'āh ile seyrāne gitme hiç **BE64a**
Gel gör ki n'oldı Yūsuf'a yabane gitme hiç

[*Diger*] : Hāk-i tenümi yile virüp rāh-ı yārda
Bir toz kıpırmayınca kıpırmāñ rüzgārda

[*Diger*] : Mey-i telḥ içdim idi çāre şanup derd ü ğama
Yārsız olduğıçün acısı çıkdı depeme

[*Diger*] : Degdüñ ol zülf-i 'anber-efşāne
Erre-i 'ömr imişsin ey şāne

[*Diger*] : Hāṭ-ı ser-sebz ile ey ḥūblaruñ mümtāzı **B57a**
Ruḥuñ ol lāleye beñzer ki ola pervāzı

[*Diger*] : Kemāl-i kıdret-i ḥaqq ile bir yürür ölüyin
Meded ölüyorin ben kıluña bir çāre gerek **F88a**

HÜSREVİ: Bursa kırbünde bir kışabadandur. Zümre-i mülāzımīnden dervīş-şıfāt ve ādemī-ḥılkat beyne'l-aqrān ḥūb ve nezd-i ehl-i 'irfān müṭāla'ası merğūbdur. Hādd-ı zātında **W62b** 'āşık-pīşe ve rāst-endīşe kimsedür. Kıvvet-i ṭab'-ı güher-fezāası bu eş'ār-ı **SI05b** dil-küşāsından mübeyyen ü rüşendür *Nazm* :

Hüsnuñe rūḥ-ı muşavver lebüñe can dirler
La'l-i cān-baḥşuñ için çeşme-i ḥayvan dirler

Ehl-i ḥikmet añıcaḳ leblerüñ ey rūḥ-ı revān
Biri 'İsī-i zamān birine Loḳmān dirler

Nazm idelden berü evşāfuñı ey ḥüsn-i ḥasen
Cümle vaşşāf-ı cihan Hüsrev'e Ḥassān dirler

[*Diger*]: Bir dem ölüruz varmaz isek kūy-ı nigāre
Bilmem nic' olur ḥālīmüz ey dil vara vara

HİZRİ: İstanbul kırbünde olan Yeñiḥişār'dandur. Mezkūr Hızrī 'ilme meşğül iken rüzgār-ı dūn-perverden ḥōş nūd olmayup kıahr ile dānişmendlik ṭarīkıñdan geçüp diyār-ı **BE64b** Şam'da yeñiçeri bölüğüne cūyān-ı āb-ı ḥayāt gibi cān atup bir miḳdār zamān lisān-ı 'Arab'a rāğıb u ṭālib olup tekellümine müdāvemmet-i **Ü57b** küllī göstermiş ve bi't-ṭab' kıābil-i vücūd olduğıçün bir derecede ṭaḳlīd şüretiyle muḳayyed imiş ki aşla ebnā-yı 'Arab'dan teşḥīş ü temyīz olunmazdı. **SI06a** 'Ākıbet ol diyārda ol nīkū-fercām çok ārām itmeyüp Rūm'a 'avdet idüp gelmiş. Ol vechile pesendīde-i ḥās u 'ām olmuş. Ol zamānda İstanbul'da iki meze-i rüzgār ve her birisi bir laḳabla nāmdār aḥāveyn var imiş. 'Ārifin-i **F88b** cihān ve ḥōş-ṭab'ān-ı zamān birine boza-ḥāne kıocı ve birine kepek dānesi dirlerdi. Sābıḳü'z-zıkr anlaruñ ḥaḳkıñda hezl ṭarīkıyle bir kıṭ'a derc itmişdür ki mezeden ḥālī degüldür. *Kıṭ'a* :

Oldı şehir içre çün ser-i zırafā
Boza-ḥāne kıocı kepek dānesi

Ya İlähî buları eşhâşa
Meze için toğurdı mı ânesi

Bu maqta'ı daği hayli âbdâr vâkı' olmuşdur.

Hzırî âb-ı hayâtı ey 'aynum **B57b**
Leblerüñden kinâyet eyler imiş

HALİLİ-İ 'Acem: Kazvinî'dür lâkin müddet-i mediddür ki ticâret tarîkıyla terk-i diyâr idüp geşt ü güzâr-ı memâlik-i Rûm ve hıdmet-i **S106b** aşhâb-ı 'ulûm kılp aħır şehri Haleb'de tavaştun itmışdür. Hâtır-ı 'atırı tarz-ı mu'ammâya mâyil olmağın taħşil ü tekml kılmışdur şöyle ki her mu'ammâ-yı dil-küşâsı maqbül-i merdüm-i efâzil olmuşdur. Hâlâ peyrev-i Mîr Hüseyin olup anlaruñ risâlesine göre bir risâle-i ğarrâ tertîb itmededür. Zırâ ki dört beş yüz mu'ammâya kâdirdür ki her birinüñ 'aql-ı 'uğde-küşâ terkîb ü taħlîlinde kaçır olması muqarrer ve pesend-i erbâb-ı hünerdür. Bu bir iki mu'ammâ-yı şâhâne kalem-i dü-zebâne gelüp 'arz olunur. El-ħağ diyâr-ı 'Arab'da yârân-ı 'Acem içre mişl-i nâdir ve mu'ammâ fenninde sâhirdür. ve bu mu'ammâlar anuñdur ki şebt olundu. *Be ism-i Âdem* **Ü58a**

Çün zülf-i tu dîd reft dil ez-ber-i mâ
Dâdim be-zülf-i tu dil ey dilber-i mâ²⁶⁵
Dil ez-ser-i mâ guzeşt ü mâ ser-i dil
Mâ-râ ser-i dil ne-mând u dil-râ ser-i mâ²⁶⁶

F89a ve lehu mu'ammâ Be ism-i 'Alî S107a

Gird-i kûy-ı sâkî-yi kevşer be-ser gerdîde-em
Tutyâ ez-ħâk-i pây-eş kerde bîħad dîde-em²⁶⁷

ve lehu mu'ammâ Be ism-i Emrî

Hzâhî ki pest sâzî la'l-i girân-bahâ-râ
Leb-râ guşâ vü be-nümâ dür ez-dehân-ı tu yârâ²⁶⁸

HÂVERİ-İ 'Acem: Sultâniyye'dendür. Yâr-ı lañif ve merd-i zarîf ħöş -'tab' u nîk-şoħbet ve 'arşa-i şaħrañç u nerdde esb-i fikri hayli cevelâna **BE65a** kâdir ve vâdî-i nazmda bedihe dimege ħâzırdur. Egerçi nesne okımamış 'âmî kimesnedür ammâ leñâyif-i hâşî mezkûr ve ol pür-ħurdedân otuz yıldur diyâr-ı Rûm'da hem-nîşîn-i ehl-i 'irfân olup şu'arâ-yı Rûm ile hem-dem ve Rûm'a gelen zırafâ-yı 'Acem ile maħrem geçinüp eşârlarından ve ğüftâr-ı durerbârlarından baħş alup ve her birinüñ keyfiyyet-i ħâline vâkıf u âġâh ve her birine bir dürlü lañife **S107b** ile bir laħab-ı dil-ħâh komışdur. El-kışşa herkesi mezelemeden ħâlî degüldür. Nefsinde **B58a** kendü daği etvâr-ı 'acîbe ve evzâ'-ı ġarîbe ile herkesüñ mezesi olmuşdur. El-ħağ şu'arâ-yı müteħaddimîn ve müteħħirînüñ ser-ġuzeştleriyle eşârların ezberlemiştür. Eşnâ-yı muşâħabetde muħıll-ħâñ olduğı ecilden ben anı tezkîre-i erbâb-ı 'irfân dimişin. Kâr

²⁶⁵ Gönümüz senin zülfünü görünce bizden çıkıp gitti. Ey dilberimiz, senin zülfüne gönül verdik.

²⁶⁶ Gönül bizden geçti, biz gönülden geçtik. Bizim gönülle ilgimiz kalmadı, gönülün de bizimle.

²⁶⁷ Kevser sahibinin mahallesinin etrafını başımızla dolaştık; ayağının tozundan gözüne sürme yapmış sayısız kimse gördük.

²⁶⁸ Kıymetli yakutu değersiz kılmak istersen ey yar, dudağımı açıp ağzındaki inciği göster.

u bār-ı ğarībinden ve güftār-ı dil-firībinden bir mertebede hazz olunur ki taħrīr ü taķrīr olmak mümkün degüldür. Bu bir iki maṭla'-ı Fārisī anuñdur. Nazm

Dār-em zi intizār-ı tu ey serv-i sīmber
Pāyī derūn-ı hāne vü pāyī birūn-ı der²⁶⁹
Ḥasret-i la'-ı tu hūn der-ciger āvurd me-rā
Ber-ruḥ ez-her muje yāķūt-ı ter āvurd me-rā²⁷⁰

F89b Ü57a HULÜŞİ: Talebe tāifesinden ve Üsküb cānibinden Yeñibāzār nam kaşabadandır. Zāt-ı pür-hünerinde kābiliyyetden eşer olmağla 'ulūm-ı 'Arabī'ye meyl idüp taḥşilde vücūd-ı nāķışın tekmiñ itmege şeħr-i İslāmbol'a gelüp oķumağā meşğul olup faħrū'l-'ulemā-yı mufahħirīn Bostan-zāde Efendi ki pādişāh-ı sa'adet-encāmuñ Anaṭolı ķāđı 'askeridür ħıdmetlerine iħtişāş-ı ħāliş hāşıl iden dānişmendlerden olup diyār-ı Bağdād'a ķısmet-i ħıdmeti ki beyne'l-ħāşū'l-ām ķassām diyü benāmdur. Fikr-i bikrlerinden zūhūr bulan eş'arı ihām-ı tām ile tamām 'ayār ve elmās-ı tefekkürle süfte olan gevhlereri ser-rişte-i ħayāl-i muntazām olup suħeni zer-i ħāliş gibi şāf ü pākdür. Bu bir nice ebyāt-ı süznāk anlaruñdur.

Şir:

Şiddetle bād-ı āhum çok esdi gerçi ey dil
Olmadı baña bir dem ol nev-nihāl māyil

Can virmedin dilermiş şayd itmek ol hümāyı
Tüy Ḥaķları mı şandı anı raķīb-i bāṭıl

Ṭaķınup ey Ḥulūsī şimşir-i ğamzesini
Bizi yaraķlanurmuş ķatl itmege o ķātil

[*Diger*]: Çeşm-i a'dādan ħazer ķıl gülsitānda her zamān
Ṭurma gel can bostanda bitmez ey serv-i revān

Görinen şanma şu'ā ey dil felekde her şeħer
Ṭır-i āh-ı āteşinüm cem' ider imiş cihān

[*Diger*]: Ḷapusunda dikilür çeşm-i raķīb
Mıḥ-i neccār ile mi kaķdı ħabīb

İskender Paşa oğlı Başra beglerbegisi Aħmed Paşa vaşında bir ķasīde-i ħaş dimişdür. Ta'rif-i şems-i cihān-efrüz bir iki beyt-i muşanna'-endüz anlaruñdur. **F90a Nazm:**

Bāmdan vaķt-i şeħer uçdı 'aşāfir-i nücüm
Çıķdı şāhīn-i ufuk çu nūk açup zerrīn-per
Āsmān üzre kevākıb gice baħrīleridür
Bāz-ı mihri göricek ṭaldılar āba yekser

Bu kıṭ'a daħi mumā 'ileyh paşa medħindedür yazıldı. *Nazm:*

Menba'-ı ref'et ü Maħmūd-ħışāl Aħmed nām
Ma'den-i luṭf-ı kerem Dāver-i pākize-güher

²⁶⁹ Ey gümüş göğüslü servi, seni beklemek yüzünden bir ayağım evin içinde, bir ayağım kapının dışındadır.

²⁷⁰ Senin al dudağının hasreti ciğerime kan doldurdu. Her kirpigimden yüzüme taze yakut getirdi.

Gördi âlim pederüñ sende uluvv-i şânın
Olduñ ey pāk-güher āyīne-i İskender

Ü57b HĀDİMİ: Bağdād'dandır. Abā vü ecdādı Bağdād'da asüde olan Hāzret-i Qanber 'Alī'nün āsitān-ı felek-āşiyānında hādīm ve hem-niṣīn-i erbāb-ı mekārimdürler. Bināen 'alā-zālik sābıķū'z-zıkr Pīr-zāde Hāsan dimekle havaşş u 'avām içre meşhūr ve ma'lūm-ı nezdīk ü dūrdur ve 'ilm-i rıfkdan habīr ve muşāḥabeti dil-pezīr üslūb-ı ğazelde yārān gibi şāḥib-edā ve maḳbūl-i yārān-ı nūkte-ārā. Bu bir nice nazm-ı sūznāk ol yār-ı bī-bākūñdür. *Şīr*:

Ez-ān der-serem-rā peyveste sevdā-yı sefer bāşed

Ki meyl-i ḥūb-rūyān bā-ġarībān bişter bāşed²⁷¹

Ne şevved kām-ı dil-em hīç be-dil-ḥāh ez-tu

Çi konem bīş ki feryād ber-em ez-āh ez-tu²⁷²

Raḳībān va'de-i ḳatlem dehend ü men serāsīme

Be-gird-i kūy-i ān bī-raḥm hest-em tā pīş āyed²⁷³

[*Diger*]: Sevdā-yı ser-i zūlfūñ dīvānesidür göñlüm
Şem'-i meh-i ruḥsāruñ pervānesidür göñlüm

Ü57b HŪMĀRİ: Qaraamid'dendür. Evān-ı cevānīde arzūmend-i ma'ānī olup rūz ü şeb ḥıdmet-i şu'arā-yı rūzgār ve 'āşıķ-ı ḥūb-rūyān-ı şīvekār olup **F90b** ḥuşūşā ol yār-ı nīkū-nijād Mevlānā Hālıfe'nün tilmizlerinden ta'dād olunur. Taḅ-ı şūḥı nazm cānibine geregi gibi māyil ve mażmūn-ı ğün-ā-ğün bulmaġa peyrev-i erbāb-ı dil olup ḥayfā ki hemīşe lāf ü ğüzāfı bī-ḥadd el-ķışşa suḥen-cebīni beddūr zīrā ki yārānı birbirine nifāḳ itmede bī-mişl ü ḫāḳdur. Bu bir nice ebyāt-ı mestāne ki vaşf-ı çeşm-i maḥmūrān-ı zamānedür ḳalem-i dū zebāne gelüp naḳş u niġār olup anlardan yādıġār ḳalmışdur. Ekşer-i zamān dil-berān-ı cihānuñ nergis-mişāl ḥāb-ālūde-i çeşm-i ḥumārın vaşf itmede mest ve hem-dem-i yārān-ı mey-perest ve şoḥbet-i feraḥ-baḥş ile leṭāyife ḳādir ve esālib-i nazmda şā'ir-i sāhirdür. Bu beytler anlarūñdur. *Nazm*:

Şol ḳadar medḥ-i cemālūñ eyledüm ğülşende kim

Būlbūli şāḥ-ı ğül üzre aldı bu ḥayretle ḥāb

[*Diger*]: Bulmadı būy-ı vefādan bir eşer zūlfūñde
Nīce yıldur ki bu sevdāda yeler bād-ı şabā

[*Diger*]: Sīneye bir kez gelür mi diyü ġamzeñ oḳları
Ey kemān ebrū budur şeb tā seḥer dilden geçen

[*Diger*]: Nergis-i mestūñ ġörüp ḥacletden egdi başını
Şanma eyler sebzeye her laḫza āḥū ser-fürü'

²⁷¹ Başımda hep o kapıdan gitme sevdası vardır; çünkü güzellerin gariplere meyli çoktur.

²⁷² Gönlüm senden arzuladığına hiç kavuşamadı, senin elinden feryat edip ah çekmekten başka ne yapayım?

²⁷³ Rakipler katlimi vadederler, ben ise o acımasızın mekanının etrafında ne olacak diye dolaşırım.

[*Diger*] : Meger firdevs-i küyuñda görüpdür kıdd ü bālāñı
Ki ref itmez kıyāmet kıpsa başın şermden tūbā

Ü58a HĀNDĀN: Cevān-ı ħande-rū ve dervīş-i küşāde-ebrū Buĥārāyī 'ālem-i şebābdan berū maķşūdın arayı āheng-i Ħicāz ile vilāyet-i 'Acem'de gāĥ Nişābūr ve gāĥ İşfahān'a revāne olup geşt ü güzār tārīkıyla ravza-i Resūlullāh'a ve tavāf-ı Ka'be-i şerīf ile müşerref olduĥdan şoñra diyār-ı Rūm'u ve temāşā-yı her merzbūm ārzū **F91a** kılup cüst ü cūy ile bī-ser ü pā girdbād-āsā her tārāfa cevelān idüp ābdālān-ı zamān içre nīce eyyām-ı zindegānī ve dervīşān ile kāmran olmaĥa terk-i kıyūd-ı 'ālem-i fānī ve vāreste-i iķlīm-i cismānī olmaĥı özleyüp ser-gerdān-ı vādī-i belā ve ser-geşte-i şahrā-yı Kerbelā olup şu gibi ol āsitān-ı pāke yüzler sürüp müddet-i medīddür ki ol dergāh-ı felek-bārgāĥa mücāvirdür ve hemīşe yārān-ı şafā ile şu'āra-yı nīk edā ile muşāĥabet idüp ümerā-yı 'ālī-miķdārdan itibār bulmuşdur. İki zebān ile şīre kıdır ve erbāb-ı nazma cevāb dimekte ĥāzırdu. Bu eş'ār-ı dūrer-bār anlaruñdur tahrīr olundu. *Ebyāt*

Ber-ser-i kūy-i bütān her dem temāşāyet hest
Enderān kū bā-raķīban ceng ü ĥavĥāyet hest²⁷⁴

[*Diger*] : Şu'le-i nār-ı Ene'l-Ħaķ'dan tōlıdur sīnemüz
Ėayr naķşından müberrādur dil-i bī-kīnemüz

[*Diger*] : Pes ki çekdüm derd ü miĥnet fıŗkat-i dildārdan
Göklere çıķdı duĥānum sīne-i efkārdan

Nāle döndi cism-i Ħandān cāna yetdi dōst lar
Miĥnet -i eyyām u ta'n-ı bī-ĥadd-i āĥyārdan **Ü58b**

Fī ĥurūfi'd-dāl

DĀNİŞİ Efendi: Kıyseriyye'dendür. Süleymānegī-zāde **S108a** Pīrī Ėelebi dimekte meşĥūr ve maķbūl-i tábāyi-i cumhūrdur. **W63b** Şā'ir-i zārīf ve yār-ı **BE65b** laţīf kemāl-i fażl ile ārāste ve 'ulūm-ı 'Arabiyye'de zātı ma'lūmāt ile pīrāstedür. Ħadd-ı zātında ādemī-ĥıķat ve nīkū-sīret şōyle ki aĥlāķ-ı ĥamīde ile yegāne-i āfāķ ve zihni-pāki dāniş-i şīr ile beyne'l-aķrān tāk ve zebān-ı Fūrse ve ĥaţt-ı nesh-ta'lıkā cān u dilden ārzūmend ü müştāķ şehāvet-i bī-ĥāyeti bir mertebede ki bi'z-zarūr otuz aķķe medreseden ferāĥat idüp kızāya rāzı olup vilāyet-i Mışr'da seksen aķķe kıādī oldu. Ol **F91b** eşnāda 'Arab-zāde dimekte ma'rūf ve zūhd ü taķvā ile mevşūf olan Mışr kıādīsı ile bī-vaķt keştīye girüp mevsim-i bahārdur diyü baĥr-i bī-pāyāne düşüp Mışr'a revāne oldu. Ol demde bir ĥazel-i ābdār dimiş üç beyti ĥasb-i ĥāl-i dil-i zār olmaĥın naķş u nigār oldu. **S108b Nazm** :

Dil uzadursa yaşuma deryā kenārda
Āhum çok oynadur anı bu rüzĥārda
Bu āh-ı āteşin ile deryā-yı ĥamda dil
Bir keştidür ki baĥre şalupdur yanārda

²⁷⁴ Putların (güzellerin) mahallinde her an seni temaşa ederler. O mahalde senin için savaşırlar, kavga edilir.

Tek devlet-i vişâli ele girsün ol şeyhün
Manşıb olursa Dānişî olsun kenârda

Meşhûrdur ki ‘Arab-zāde-i mezkûr Şeyh İbrāhim tarîkına münkir olup Mısr’a giderken Gelibolı’da olan şeyhün müridlerinden Zāfi’-nün tekyesini harāb idüp dānişmendlerine dir imiş ki *Mısr’a varduğda Gülşenî’nün tekyesin ve dervîşlerin yir yüzinden ref ü kal’ itmek borcum olsun* diyü kelimât itmiş. İttifāken ol gün Cum’a günü olup mezbûr şeyhün cânışini olan oğlu Aḥmed Efendi bu sözi remz ile bilüp eşnâ-yı va’zda söyler ki *ey müselmānlar üzerimize bir kara bulut gelmektedir. Himmet eyleñ ki bād-ı āh-ı fakr ile ol ebr def’ ola* ve bu du’âyı iderler. Hemān laḥza didikleri gibi olup āhirü’l-emr keşti-i vücudları ol seferde **B58b** deryāya müstağrak olup şāhil-i maḥşûda vāşıl olmadı *İnnā lillahi ve innā ileyhi rāci’ün*²⁷⁵ El-ḥaḳ ol nā-murād-ı pāk-itiḳād ziyāde ‘āşık-**BE66a** pîşe ve nîkū-nihād kimse idi. **F92a** Eş’ār-ı süznāki ḥüb ve güftār-ı ābdār-ı pāki mergüb ve pesendide-i zūrafā-yı ‘ālem ve ğamzedā-yı dil-i pür-ğam idi. Ehl-i dāniş yanında rüşen ü mübeyyendür. Bu bir nice maḥla’-ı şāḥāne ki **W64a** ḥasb-i ḥāl-i bende-i ferzānedür anuñdur. **Ü59a** *Ebyāt* :

Lebiyle söyleşemez sen şeh-i suḥendānuñ²⁷⁶ **S109a**
Hemān ağızlığıdur ğonce-i gülsitānuñ

- [*Diger*]: La’linüñ ‘āşık-ı ḥünin dilidür cām-ı şarāb
Başlardur yüreginde görinen şanma ḥabāb
Nuḳl-i la’lünüsüz efendi bu gice meclisde
Ehl-i şevḳ içre ‘aceb bî-meze düşdi mey-i nāb
- [*Diger*]: Çihreye yaş aḳıdup yollar idelden gözimüz
Ḥālimüz ağılamağa doymadı yāre yüzimüz
Ḳāmeti ḥālka teni zerd olanı unutma
Ḳulağıñda küpe olsun senüñ ey gül sözimiz
- [*Diger*]: Şarılmaḳ va’de itmiş gerçi bir destāre ağıyāra
Alup nāzüklük ile anı mestāne ḫolandırmış
- [*Diger*]: Olıcaḳ tîr-i belā ḳavs-i ḳazādan nāzil
Başımı ‘āşık-ı miskînüñ ider ser-menzil

DERVİŞ Çelebi: İstanbullı’dur. Aşl u neseble dervîş-nihād ve pākize-nijād kimesnedür. Muḳaddemā **S109b** dergāh-ı mu’allā yeñiçerilerinden idi. Zātı ḳābil olmağın ol yār-ı dil-efrüz şeb ü rüz ‘ulūma müdāvemet gösterüp meleke-i rasîḥe peydā ḳılıp dānişmend olan yārān içre mülāzım olmuş. Giderek otuz aḳçe medreseye mutaşarrıf iken ḥüsn-i iḫtiyārıyla ferāğat idüp dīvān-ı **BE66b** ḥümāyün kitābetine māyil ü rāğıb olmuş. Elān ol ümür-ı ‘ālīye inḳiyād üzredür. Ḥabīrat-ı şiriyyesi ḥüb ve tarz-ı inşāsı mergüb idüğine söz yok. Zīrā ki eş’ār-ı durer-bārı ziyāde çok vāḳı’ olmuşdur. Bu **F92b** bir nice beyt kendinüñ zāde-i ḫab’ı olmağın şebt

²⁷⁵ (O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman) Biz Allah’ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz derler. (Kur’an 2/ 156)

²⁷⁶ Nazîre-i Keşfî Beg:

Lebine öyküne mi sen şeh-i suḥendānuñ
Ki ağızı var dili yok ğonce-i gülistānuñ : -B, BE, S, Ü, W

olundu. Nazar-bâz olan ehl-i dil-i yârâna garaz 'arz olunmağdur ki vaşf-ı hâl-i dil-i **B59a** nālân u dīde-i giryândur. **W64b** *Ġazel*:

Derd ile hūnāb hem bī-ḥ'ābdur gönlüm gözüm **S110a**
 Hicr ile nā-yāb u hem pūr-ābdur gönlüm gözüm
 Baḥr-ı ḥırmāne düşelden vādī-i hicrāndan
 Ġarḳa-i girdāb u pūr-seyl-ābdur gönlüm gözüm **Ü59b**
 Aḳıdur sīm-i sirişküm çihre-i zer-gūndan
 Güyiyā tiz āb ya sīm-ābdur gönlüm gözüm
 Bāğ-ı kūyuñ devr idüp nālân olup yaşlar döker
 Şanasın dolab ya mizābdur gönlüm gözüm

DU'ĀYĪ: Ḥamid İli sancağındandır. Vālid-i büzürg-vārı erbāb-ı timārdandır. 'Ālem-i şebābda her fenden behreyāb olup pāy-i taht-ı şāh-ı cihānı özleyüp İslāmbol'a gelüp ehl-i dīvān içre maḳbūl olup ol diyārda maḳam tūtop cem'iyet-i ḥātır ile ārām kılıp ḥıdemāt-ı şāhibān-ı 'izz ü iḥtişāma iḳdām gösterüp ağır ze'āmet ile kām-bīn ve kānūn-dān-ı güzīn olup dergāh-ı ālī çavuşları silkine münselik olmışlar. Ḥadd-ı zātında merd-i suḥen-güzār ve a'yān u aḳrān içre nāmdār-ı ḥüb-şi'ār olmağla mezkūr çavuşlar zümresine du'acı naşb olup bināen 'alā hazā ol yār-ı bī-hemtā Du'āyī taḥallūş iḥtiyār idüp meşhūr-ı ehl-i nigār olmışdur. Ṭabī'at-ı şī'riyyesi nezāket ve sözden ḥālī olmamağın ekşer-i nazmı 'uşşāḳ-ı zāruñ ḥasb-i ḥālidür. Bu bir nice maḫla' u beyt anuñdur. **F93a** *Nazm*:

Zebānumdan çıkar ansız bir āteş cāna kār eyler
 Ne bildüm cevri dil-berdür ne bildüm rüzgār eyler
 [*Diger*]: Nāle-i 'uşşāḳı gūş eyler teraḥḥum eylemez
 Göñli ol miskīn dilüñ yā Rabbi mermerden midür
 [*Diger*]: Yine eṭrāf-ı ḥüsnüñde mişāl-i bī-mişālüñ var
 Gülistānuñ kenārında şebistān-ı ḥayālüñ var
 [*Diger*]: Ḳaddüñ görelî mekteb-i gülşende ṭurup serv
 Şalınmağı ta'lim ider eṭfāle nihālî

DERŪNĪ: Mağnisa'dandır. Erbāb-ı sāz ü ṭarāb zümresindendir. Şāh-zāde-i cevān-baḫt-ı kāmranuñ bārgāh-ı āsmān-ı āsitānelerinde rüz u şeb 'ayş u nūş ile şād-mān kimsedür. Sazlarda ḳopuza mūmāreseti dil-pezīr ve naḳş u türki taşnifinde bī-naẓīr ve pesendide-i büzürg ü küçek ya'nī pīr ü cevān ve ser-āmed-i muğanniyān-ı devrāndur. Zīhn-i pāki ṭarab-engīz ü meşel-āmīzdür. Bir mertebede ki Baḫāriyye diyü gemiciler iştīlāhātın cem' idüp gülbīn-i gülistān-ı hüner ve nihāl-i bostān-ı heft-kişver olan şāh-zāde-i baḫr u berrüñ a'nī Sulṭān Selīm Ḥjān-ı dilāverüñ evşāf-ı pākinde **S110b** elfāz-ı şāf ile bir ḳaşīde-i ābdār mānend-i nihāl-i mīvedār neşv ü nemā buldurmış meşhūr-ı rüzgār ve maḳbūl-i dil-i ebrār olmışdur. Bu bir ḳaç beyt ḳaşīde-i mezkūrdan naḳş u nigār oldu. **BE67a** *Nazm*:

Eşk-i çeşmüm gibi eṭrāf-ı gülistanda aḳan
 Dūd-ı āhum durur ol ḳulle-i ḳuhsāre çıkan

Kıbleden döğdi esüp bād-ı nesīm-i kudret
 Başladı itdi temevvüc yine deryā-yı çemen
 Cā-be-cā yelken açup çıkdı açıldı ezhār
 Şanki deryā-yı sefid oldı fezā-yı gülşen **F93b W65a**
 Kaşına dağdı ayağına çenāruñ cūlar
 Sebze-zār-ı çemeni forsa gibi şandı gören
 Çıkdı tığın çeküben gāzi donanmacı gibi
 Dil getürdi nazār-ı şāh-ı bahāra süsen
 Gül-i ter çünki re'is oldı kamu ezhāra
 Dağdı yanına anuñ hañçer-i dil-düz-ı diken **S111a**
 Serv bir hūb direk dikdi turup anda revān
 Yāsemenler anuñ eṭrāfına bağladı resen **Ü60a**
 Gönlüne çıkdı meger düşmene tuş oldı gözi **B59b**
 Aşiyānında ider bülbüli gördüm şiven
 Bizi çignetdiye çignetdi hevā-yı kaddüñ
 Karaya atdı gam-ı zülfüñ ile keşt-i ten

DERŪNĪ: ‘Abdullah oğludur. Dergāh-ı mu‘allā yeñiçerilerinden idi. Ber-müciib-i emr-i ‘ālī diyār-ı Bağdād’da ehl-i timār olan sipāha ilhaq olup deftere kayd olmuş sene ihdā hamsinde. Egerçi nefsinde derviş-nijād ve bī-kayd u nā-murād kimse idi. Ol zamānda Bağdād şu‘arası Mevlānā Fuzūlī ve Mevlānā Şemsī’ye irişüp zamīr-i rüşen ve ṭab-ı cebīnini gün gibi cilāladup her nesneyi istifāde idüp dāimā nezāyir dimeden hālī olmaz idi. Feemmā rüz u şeb zebān-ı Fārisī mümāresetine sālīk ve bir miqdār tekellümine mālīk olmuş idi. Sene tis‘ā ve sittīn ve tis‘ā mi’ede fevt oldı. Eşār-ı dürer-bārı ‘anber-āmīz ve kalem-i müşk-bīzle dil-āvīz idi. Cümlesinden bir maṭla‘ şebt olundu. **S111b Maṭla‘:**

Bir ‘araç-çin ṭolu miske dime gīsūdur bu **BE67b**
 Dil-i sevdā-zedenüñ başına kayğudur bu

DERŪNĪ: Vardar Yeñicesi’nden ehl-i kalem zümresinden ve bu devrūñ zūrafā ve şu‘arāsındandır. Bi’ṭ-ṭab‘ derviş-meşreb ve **F94a** pāk-mezheb kimesnedür ve Ḥayretī’nüñ birāderi olan Sīne-çāk’üñ bī-bāk **W65b** perverdelerindendir. Hālā rüz u şeb cānib-i nazma derūn-ı dilden māyil ve Fūrs bilmede yārān-ı Fārisīdan gibi kāmildür. Ṭabīat-ı nazmiyyesi nīkdür bed degül. Bu bir nice beyt anuñdur. *Nazm:*

Ger bileydüñ kıymetin ol müşk-bü sünbüllerüñ
 Ateş üstine salar mıyduñ siyeh kāküllerüñ

[*Diger*]: İşkuñ sipāhına olalı dil konaq yiri
 Dāğ-ı gamuñ tenümde olupdur ocaq yiri
 Terk itse māl ü mülki Derūnī ‘aceb degül **S112a**
 Külhanda dağı bulmıya mı bir yataq yiri

Mezkûr zamân ile bir cevân-ı nâ-mihribâna 'âşık-ı nâ-tüvân iken bir meclisde şeytan laqabla şöhret bulmuş bir raķīb-i dīv-sīret dil-berine bâde-i nâb şundukda 'alâ-vechi'l-itâb bu beyti **Ü60b** bedîhe dimiş ol aġyâr-ı zışt-kirdânüñ ġürlıġına *Beyt*

Sâķiyâ öpme raķībün ayaġın eyle Şikest
Âdem oldur ki Şıya kaşd ile Őeytân ayaġın

Fî-ħarfi'z-zâl B60a

ZĀTĪ: BalıkeŐrevî'dür. Őâ'ir-i metîn ü Őîrîn-maķâl ve sâħir-i siħr-âferîn 'ilm-i nücüm ile remilden ġabîr ü zamîr-dân-ı bî-miŐâl ammâ kevkib-i tâlî'i dâim nüġüsetle zevâlden ve iġtirâķ-ı küsûf ü ġusûf-ı pür-melâlden kırtulup sa'de irmemiŐdür lâkin eŐâr-ı âbdârı teskîn-sâz-ı dil-i 'âŐıkân-ı sūznâk ve ġüftâr-ı âteŐ-bârı ġarâret- **S112b** baġŐ-ı füsürde-i dilân-ı ġamnâkdür. El-ħaķ ġurer-i mazmûn-ı meŐhûn-ı rengîn ile ferîd ya'nî ġallâķ-ı ma'ânîdür ve dürr-i meknûn-ı ġün-â-ġün-ı semîn ile 'Abdullah-ı Mervârîd a'nî tevâmân-ı **BE68a** Őayrafî ve Beyânî nice müddet melikü'Ő-Őu'arâ-yı **F94b** rüzġâr ve üstâd-ı Őîrînkâr diyü nâmdâr idi. Silk-i nazma münselik olan cevâhirün her birisi dürr-i sîr-âb iken ġâl-i ġayâtında cevher-yân-ı bâzâr-ı itâb ve ma'ânî-dân-ı ġâzır-cevâb yanında kıymeti olmadıġı ecilden bu beyti hüve'l-vâķı' diyü naŐŐ-ı kaķı' gibi buyurmuŐlardır. **W66a** *Beyt*:

Şimdi eŐâruña Zâtî n'ola raġbet yoġ ise
Her biri sen öliceķ dürr-i yetîm olsa gerek

ħaķķâ budur ki ol pîr-i suġenverân-ı zamân ve ol bî-nazîr-i nükte-dânân-ı cihân müselleme-i ehl-i zamândur. Ĥadd-ı zâtında eşâr-ı dil-firîbi ve ġüftâr-ı ġarîbi bir mertebede pâk ü laķîf ve bir derecede zarîf ü feraġnâkdür ki 'âşıkân-ı zamân ve 'arîfân-ı cihân ġasb-i ġâl **S113a** bilüp vird-i zebân idinüp subġa-mişâl elden düŐürmezler. Bu bir kaķ meţâlî-i âbdâr ol Şâ'ir-i mezkûruñdur meştûr olundu. *Ebyât*

[*Diger*]: Seni ol at ki ey server-i ġübân götürür
Ey meded kıyma anı sürme yazuķ cân götürür

[*Diger*]: Dilber Őunaydı destini devlet vireydi el
Ĥirkin yüzümü aña süreydüm ġüzel ġüzel

[*Diger*]: Düşdüm nişân-ı pây-i seg-i dil-ber üstine
Ol ġonce ġördi didi yüzün ġüller üstine **B60b**

[*Diger*]: Beni ķurbanuñ idin çalma bıçaġuñ ġaneme
Ne bilür yoluña can virmegi ol bir meleme **BE68b S113b**

[*Diger*]: Dâimâ ayaġuña düşer yürür dil dōst um
Ol ġarîbe düŐdügünce merġamet kıl dōst um **F95a**

[*Diger*]: Őebdîz-i ġaķķ-ı dil-ber tozup tozup gelelden
ġülgün-ı eşk-i 'âşık tutup dütüp yeñilmez

[*Diger*]: Didüm ey dōst raķîbi baña ġöster kerem it
Nâz ile ol ġözümüñ nûrı eyitdi ġözi yoķ

- [*Diger*] : Ey boyı serv-i sehi zülfeynüñ iki dâldür
Yata yata ‘arızuñ ābında olmış ābnūs
- [*Diger*] : ‘İlm-i ihfāda belüñ ağzuñ ile eyledi baḡs
Hīç ağzuñ belüñe virmedi bir zerre vücūd
- [*Diger*] : Baḡduḡca yüzlerine tutarlar ellerini
Yüz tıtdılar cefāya feryād ellerinden
- [*Diger*] : ‘Adū-yı zāḡ elinden bir tezerv-i şivekār oldum
Daḡi ben şāh-bāz-ı ‘ışḡ olaldan bir şikār oldum
- [*Diger*]: Şīşe-i hicr olsa yirüm n’ola mānend-i gülāb
Ey felek bir tāze ter gülden çıkarduñ sen beni **S114a**
- [*Diger*]: Ey ‘andelib āh u fiḡāndan ne fā’ide
Verdüñ ḡulaḡım eyledi āb-ı ḡurur berk

Mezkūruñ eş‘ār-ı ābdārı ziyāde bī-şümārdur bu ḡazel-i bī-bedel ile iḡtişār olundu. *Ḡazel* :

N’olduñ iñlersin felek her-cāyi cānānuñ mı var
Her maḡāmı seyr ider bir māh-ı tābānuñ mı var

Beñzüñi ey būstan bād-ı ḡazan mı itdi zerd
Yoḡsa başı ḡaşra bir serv-i ḡirāmānuñ mı var

Aḡlayup feryād idersin her seḡer ey ‘andelib
Ḥār ile hem-sāye olmuş verd-i ḡāndānuñ mı var **Ü61b**

Yoluña cānum revān itsem gerek cānā didüm
Yüzüme biñ ḡışm ile baḡdı didi cānuñ mı var

Zülf-i dil-ber gibi ey Zātī perīşansın yine
Cevri bī-ḡadd yoḡsa bir yār-ı perīşānuñ mı var

ZİHNİ: Bağdādī’dür. İsm-i şerīfi ‘Abdü’d-delīl ve ḡusn-i ḡulḡı cemīldür. Evān-ı cevānīde rüz u şeb kesb-i kemāl ve mülāzemet-i erbāb-ı cāh ü celāl idüp cān u dilden ḡıdmet-i aḡḡāb-ı ma’rifete yüz sürüp muḡıbb-i **F95b** erbāb-ı fażilet geḡinüp ve ḡālīb-i tūḡıyān-ı şekeristān-ı belāḡat ve bende-i bülbulān-ı ḡülistān-ı faşāḡat olup ‘ilm-i müsīḡıye müdāvetmet-i küllī gösterüp edā-yı naḡş u şavtda dil-pesend ü bī-nazīr ve ol ‘ilmde üstādān-ı zamān gibi naḡş-ı türkī-bend ü yār-ı dil-peḡır **B61a** ve bu devrde sazlardan kemanḡeye mümāreset ḡılıp pesend-i büzürg ü küḡek ve maḡbül-i ḡabāyi’-i sūznāk-ı ‘uşşāḡ ve pişrev-i merdüm-i Hicāz u ‘İraḡ olmaḡın her ḡıldan çalar sāzende ḡısmından naḡāmāt-ı dil-keş ile ḡamzedā-yı dil-i ḡamḡīn ve feraḡ-baḡş-ı ḡalb-i ḡazīn ve üslüb-ı eş‘ārda ḡab’ı ma’nā-yı laḡıfe ḡādir ve ḡarz-ı inşāda ḡıhni kelīmāt-ı selīs ile münşi-i sāḡırdür ve hemīşe ḡülşen-i ‘ālemde bülbul-i hezār-destān gibi zebān-āver ü ‘āşıḡ-pīşe ve ḡüb-endīşe olduḡına eş‘ār-ı sūznāki delīl ve şāḡıd-i ma’nā-yı bikri zīver-i ḡaş ile ziyāde suḡeni cemīldür. ḡaḡḡā ki muşāḡābet-i ḡarab-engīzle meclis-ārā ve nikāt-ı leḡāyif-āmīzle şāḡıb-edā kimesnedür. Bir ḡaç beyt anlaruñdur yazıldı.

Naẓm :

Mürīd-i dergeh-i meyḡāne-em mey dest-ḡırım midür
Şürāḡı pīr-i pūr-keyfiyyet-i ruşen-zamīr midür

[*Diger*]: Gelseler dâde bulanlar gam-ı hicrûñle memât
Tenk ol küşte-i bî-dâduña şahñ-ı 'arasât

[*Diger*]: 'Uşşâka sâzkâr degüldür hevâ-yı bâğ
Küy-i belâdur anlara ser-menzil-i ferâğ

[*Diger*]: Yâduñla çekdigüm degül âh-ı şerer-feşân
Kurdum şeh-i hayâlûñe zer-düz bir otağ **W66b**

ZİHNİ Beg: Mevlid-i laîfî Ğalața ve nâm-ı şerîfî Bâlî Çelebi dimekle ma'rûf ve ahlâk-ı pesendide ile mevşüfdür. **S114b** Sultân-ı Kîfî-penâh ve Hâkan-ı Cem-sipâh ya'nî şâh-zâde-i İrân u Turân hazret-i Sultân Selîm Hân'uñ **F96a** âsitân-ı felek-bârgâhında müteferriqadandır. Amedd-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür ki müşârünileyh şeh-zâde-i Süleymân Hân'uñ in'am u 'âmına mazhar düşüp maţbağ-ı emânetiyle şâhib-'izz ü fer kimesnedür. ve hadd-ı zâtında cevdet-i tab' ile meşhûr ve şafvet-i zihn ile efvâhda mezkrûr ve zât-ı pâki envâ-ı ma'ârifle müzeyyen ve gün gibi mübeyyen olmağın zebân-ı Fûrs'den behremend ve mu'ammâ ve 'aruz bilmeden fa'idemend ve hâtır-ı 'atırı cânib-i şîre mâyil ve gazel ü kaşîdede edâ-yı nâzûk ile pesendide-i emâşıldür. Bu bir nice maţla' u beyt anuñdur şebt olundu. *Nazm* :

Mîhr-i münîri beñzedüp ey meh cebînüñe
Çarh-ı berîn disem yiridür şeh-nîşînüñe

[*Diger*]: Yoğ gibi mezâkuñ yine ey şüfi-i bî-hüş
Acı didüñ içdükce bize geldi bu mey hüş

[*Diger*]: Şâh-ı Ğamuñ ki lâle-şîfat dilde dâğı var **S115a**
Hün-ı cigerle besleme nîce çerâğı var **B61b**

Küyüñda gerçi 'aşîkuñ ey gül hezâr var
Efgân ider benüm gibi yoğdur hezârvâr **BE69b**

[*Diger*]: Ğamzeñ hadengi gerçi ki bağrum deler geçer
Mecrûh-ı kalbi hancerüñ ammâ deler geçer

Ağyâr-ı kîne-h'âh geçer ise beni şabâ
İnanma sevdiğüm seni zîrâ sever geçer

[*Diger*]: Pîr-i muğâna gel baña bir kaç içür diyü
Şüfi 'asâsını tuţtı virdi rızâ ile **Ü62a**

ZÜNNÜN: Şam'dandır. Rüz ü şeb şehri-i mezbûra gelen erbâb-ı 'ulüm ve dem-be-dem şu'ara-yı 'Arab ü 'Acem ü Rüm ile ihtilâf idüp ve her bir dilüñ edâsına irtibâf virüp üç zebân ile tab'î nazma şâmil ve âvâz-ı hazîni merğüb ve tarzı hûb olmağın nağâmât-ı dil-küşâ ve terennümât-ı rûh-efzâ ile bu devr içre 'ilm-i edvâre habîr ve nağş **S115b** u şavt u türki bağlamada bî-nazîr ve hadd-ı zâtında dervîş-sîret ü âdemî- **F96b** hılkat olduğı ecilden sultânü'l-'ârifin-i rûzgâr ve muqtedâ-yı din-ârâ-yı Aħmed-i Muhtâr anî Hazret-i Mevlânâ Hüdâvendigâr'uñ tarîkına sâlik fuğara içre *El-fakru fâhri*²⁷⁷ esrârına mâlik olmuş. Müddet-i

²⁷⁷ Fakirlik övüncümdür (Hadis) El-Aclunî (1352). *Keşfü'l-Hafâ*. C. II. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turas. s.87

medîddür ki ol dergâh-ı behişt-bârgâhuñ cāmi-i laṭifinde ve türbe-i şerîfinde ḥ̄ânendedür.
Bu eş'âr anuñdur beyân olunur. *Ebyât*

Ḥaṭṭî ki ber-ân 'arız-ı mehveş şod mestür
Sübḥâne kâdir cem'u'z-zulmeti ve'n-nür²⁷⁸

Edirli er-râhe ve eskinî elâ yâ eyyuhe's-sâkî
Eriḥnî 'an hevânî ve eskinî min ḥamreti'l-bâkî²⁷⁹ **B62a**

Ḳıṭ'a : Vādî-i işk içinde bî-ser ü pâ
Bende-i ḥâk-i pâ-yi Mevlânâ
Zülf-i ḥübânla olan meftûn
Mest ü mecnûn Mevlevî Zünnûn

ZİHNÎ: Burüsevî'dür. Mumcı-zâde Bâlî Çelebi dimekle meşhûr ve beyne'l-kuzât 'adl ile efvâhda mezkûr **S116a** ve zihn-i pâki leṭâyif-i laṭif ile müzeyyen ve ṭab-ı şafâ-baḥşî gün gibi rûşen ü mübeyyen ve zarâyif-i dil-pesend ile meclis-ârâ ve muşâhabeti edâ-yı bülend ile **BE69a** şîrinden alâdur. Beher ḥâl bu maṭla'-ı rindâne ol ferzâne-i zamâne eş'ârındandır.
Maṭla':

Cām-ı 'ayşum yire çalduñ ḥâke yeksân eyledüñ
N'itdüñ ey sâkî-i devrân göz göre ḳan eyledüñ

Fî ḥarfî'r-râ

RAḤMÎ ÇELEBÎ: Bursalı'dur. Mülâzımın zümresinden **Ü62b** zamânla İskender Çelebi'nüñ meclisine irişen zurafâ-yı cihândan düşvâ-yı şîrîn-zebândandır. Ṭab-ı mustakîmi ve zihn-i selîmi nazma mâyil ve eşnâf-ı **W67a** şî're üstâd-ı kâmil kimesnedür. El-ḥaḳ şâ'ir-i zarîf ve nedîm-i laṭif ve hemîşe şu'arâ-yı rûzgârdan ve **F97a** 'urafâ-yı 'âlî-miḳdârdan ra'nâlıkla mümtâz ve alâlıkla ser-efrâz ve her gün gün-â-gün ve reng-â-renk libâslar ile ârâste ve envâ'-ı zîb ü zînetle pîrâste ve teşhîr-i ebkâr-ı ma'ânî itmede sâḥir ve her vechile aḳsâm-ı şî're kâdir 'ale'l-ḥuşûş vādî-i meşnevîde **S116b** peyrev-i Hilâlî olup **Şâh u Gedâ** raḳam itmiş ve tarz-ı ḡazelde tevâmân-ı Ḥayâlî ve üslûb-ı ḳaşîdede mânend-i İsmâ'il-i İşfahânî belki Rûm'da Selmân-ı şâni olup taḳlîd-i şu'arâ-yı 'Acem kılmış. El-ḥâşıl bu devrde rûzgâr-ı bed-girdâr-ı keḳ-reftârdan ṭarîḳında berḥürdâr olmayan erbâb-ı ma'rifetdendir. Ol bülbül-i ḡülşen-i suḥen ve ṭûṭî-i şeker-şikenüñ eş'ârı bî-ḥadd ve ḡüftârı lâ-yu'addur. Cümlesi meşhûr-ı âfâḳ ve ḥasb-i ḥâl-i dil-i 'uşşâḳ-ı pür-iştiyâḳ vâḳı' olmuşdur. Bu ḡazel anuñdur. **BE70a** *Ġazel*:

Ne ḳanlar dökdüḡün 'arız itse çeşmüm yâre âl añlar
Tenüm ḡamdan hilâle döndi dirsem bir ḥayâl añlar

Ḥadîş-i işkî benden şor ne bilsün zâhid-i nâdân
Rûmüzun bu mu'ammânuñ mücerred ehl-i ḥâl añlar

Fenâ bezminde cem keyfiyyetin cām-ı maḥabbetden
Ḥarâbâta düşüp şürîde ḥâl olan ricâl añlar **S117a**

²⁷⁸ O ay gibi yanağı örten ayva tüyleri... Sübhanallah! Karanlıkla ışık bir araya gelmiş.

²⁷⁹ Ey saki beni şarapla sula, beni bu sevdadan rahata ulaştır, arta kalan şarapla sula.

Vücūd-ı vâcibüñ mâhiyyetin idrāk iden 'ârif
 Hâkîkatde zühür-ı mümkinâtı hep zılâl añlar
 Gözüm merdümlerinüñ 'ağsi düşmişdür le'âfetden
 Ruhuñ mir'âtına nâzır olanlar anı hâl anlar
 Belâ bezminde zâr olsa 'aceb mi çeng ü ney-âsâ
 Kanı bir merd-i kâbil bu cihânda kıl ü kâl añlar
 Suhen bezminde Câmîdür bilin keyfiyyet-i 'âlem
 Hayâlât-ı kelâmum Raḥmî'yâ ancak Kemâl añlar **F97b**

Bu bir kaç matla' daḡı anuñ zâde-i tab'-ı güher- **B62b** sencidür bu evrâkda şebt olundu. **Ü63a**
Ebyât :

- Tâc eylemiş meded o şehüñ hâk-i rāhını
 Māhuñ başına oldurayın şeb-külāhını
- [*Diger*]: Tîğ-ı miḡnetden ki sīnem zaḡmnāk olmuş yatur
 Hâkdür seylāb-ı ġamdan çāk çāk olmuş yatur
- [*Diger*]: Cānāneyi cān görmege kaşr-ı tene geldi
 Göz merdümi seyrāna anı revzene geldi **S117b**
- [*Diger*]: Temennā-yı vişāl itmek degüldür hūb sevmekden
 Ğaraz bir ḡaṡṡ-ı rūḡānī durur maḡbūb sevmekden
- [*Diger*]: Baḡār oldı açıldı ġonce-lebler şaḡn-ı gülzāre
 Güle yir yok meger yapışdıram penbeyle divāre
- [*Diger*]: Vücūdum dāğ-ı hūnīnümle güyā gül nihālidür
 ḡam olmuş bār-ı ġamdan kâmetüm bir serv dalıdur
- [*Diger*]: Verd-i rūyuñ baña bir āl itdi ālin bilmedüm
 Kaşlaruñ kaddüm hilāl itdi ḡayālin bilmedüm

RİZÂYİ EFENDİ: Filibe'vî'dür. Aşl u neseble memdüḡ-ı cumhūr ve zebān-ı pīr ü cevānda
 Baba **BE70b** Çelebi diyü mezkūr ü meşhūrdur. Sābıkan levh-i ḡaṡırı nüķüş-ı māsivādan
 sāde olmaḡın ārzü-yı ṡarīk-ı Naķşibendī kılup maķşūd-ı uḡrevī için faķr ü fenā semtine sālīk
 iken ber-muķtezā-yı zamāne murādāt-ı dünyevīye mālīk olmuş. Zīrā ki pādīşāhımızuñ umūr-
 ı 'ālīyyesine vezīr-i a'zam **S118b** olan Rüstem Paşa'nuñ ḡācesı olmuş idi. ḡaķķa budur ki
 fūnūn-ı ma'ārifle zātı kāmīl ve ebnā-yı zamān u iḡvān-ı cihān içre ebu'l-fezāyil diyü şöhret-i
 tām bulup hūb nām olmuş. Bu bir iki beyt ol yār-ı nīk-encāmuñdur. *Beyt* :

Kaşlaruñla nāme-i ḡüsnuñ 'aceb ünvanı var
 Saṡtanat menşūridur tuḡrā-yı 'ālī-şānı var **F98a**

- [*Diger*]: Kaşuñ nişānı mühr-i Süleymān girih girih
 Oldı berāt-ı ḡüsnuñe 'unvān girih girih

RAḡİMİ Beg: Kütāhiye'dendür. Zāt-ı melek-ḡışālī fūnūn-ı ma'ārifte mālīk ve vādī-i şīre
 raḡş-ı tab'ı sālīk ve aķsām-ı nazm ü neşre **Ü63b** kādīr ve her birinde māhirdür. Şāh-zāde-i
 'ālī-himmetüñ eyyām-ı sa'ādetinde ve devām-ı devletinde biñ i'zāz ile alay beyi olup ağır
 ze'āmete mutaşarrıfdur. Geregi gibi ādāb-ı şöhrete vāķıf **S118b** olmaḡın sa'ādetle hem-nişin

B63a olan şâh-zâde-i rûy-i zemînüñ a'nî Sulţân Selîm Hân-ı güzînüñ meclis-i cennet-mişâline irişüp ol bâb-ı murâd-bağşdan ber-murâd olup hûş -hâldür. ve hadd-ı zâtında hûş şoğbet ü meclis-ârâ ve vâdî-i nazmda semend-i himmeti a'lâ **BE71a** ve eş'âr-ı dil-pesendi pür-meşel ve edâ-yı bülendi mağbûl ü bî-bedeldür. El-kışsa ma'ârif-i cüz'î ve küllîden behremend ve ebyât-ı zîbâsı mağbûl-i yârân-ı hüşmenddür. Cümlesinden bir nice mağla'-ı mihr-engîz kalem-i müşk-rîzle şebt olundu. *Nazm* :

Şâf kııl can gözgüsün şüfî ruğ-ı zîbâya bağ
Gör ne şekl izhâr ider ol şüret-i ra'nâya bağ

[*Diger*] : Şabâya çîn-i zülfüñ eyleseñ pür çîn-i sihr peydâ
İder ta Çîn ü Maçîne varınca müşk-i ter peydâ

[*Diger*] : Dil miyânuñ ârzûlar can lebüñ eyler ümmîd
Âh kim mağşud nâ-peydâ vü mağşad nâ-bedîd **S119a W67b**

[*Diger*] : Çeşme-i dilden akar kanlu sirişküm şu gibi
Dem-be-dem turmaz bulanur bir delü kanlu gibi

[*Diger*] : Gubâr-ı haţtuñ esrârını hayrân olmayan bilmez
Mezâk-ı nuţk-ı la'lüñ hem-dem-i cân olmayan bilmez

[*Diger*] : Çehreñe olalı kuzgun müşteri ey yâr-ı şem'
Mîhr-i 'âlem-tâbe germiyyet şatar her bâr şem' **F98b**

Şâm ü mağrib Hind anuñdur zulmete varınca tâ
'Âleme hükm itdi şevküñle Sikendervâr şem'

[*Diger*] : Bu gice gün yüzüñden aldı mı eyâ ziyâ meş'al
Çerâğ-ı mâha şevk 'arz itdi germ olup şehâ meş'al

Eş'âr-ı mütekkaddiminde bunuñ gibi nesneyi câ'iz görmüşlerdür. Bu gâzel-i pür-meşel ol şâ'ir-i bî-bedelüñdür. *Gâzel* :

Zülfüñle gamze bend ider oldı uğrılayın
Miskin dil mi kaldı bu sevdâ eyin beyin **Ü64a**

Beñzerse şubh-ı hüşne ya haddüñ meğâsine **S119b**
'Aşr içre dirse n'ola güneş eyle böyleyin

Cân mâcerâ-yı hicrûñ ile hem-dem olalı **BE71b**
Göñlüm ile gözüm ortasına düşdi mâ-beyin

'Işkuñ hevâsı ile geh ağlar geh inlerin
Nem var benüm eşer senüñ ortada ben neyin

Ben mübtelâyı hasret iden seyr-i hüşnüñe
Eyülük yüzüni göremesin yavuzun eyin

'Uşşâk-ı bî-nevâya o şeh nâza başladı
Toldurdu her mağâmı yine âhuñ n'eyleyin

Sulţân-ı mülk-i ma'rifetüm ben Rağîmi'yâ **B63b**
Ammâ Selîm-i Şâh-ı suğendâna bendeyin

[*Diger*] : Vākıf-ı esrâr-ı gaybîdür lebûñ candur diyen
Müşikâf ancak dehānuñ genc-i pinhandur diyen

RİYAZÎ-İ Üskübî : Zümre-i mülâziminden iken fevt olmuş. Evşâfin işitdigümüz şu'arâdandır. Bâ-vücûd ki maqşad-ı maqşûdına **S120a** irüp ber-murâd olmadın dâimâ handân ü şādân ve her an 'ayş ü nûşa mu'tād imiş. Bi't-ı-tab' hōş -fehîm ü hûb-şoḥbet ve kelimât-ı şebistân-ı hayâl semtinde muḥayyel ve ebyâtı ihâm-ı tām ile ser-â-ser pür-meşel ve şu'arâ mâbeyninde leṭâyifi meşhûr ve zuraḫâ yanında zarâyifi mezkûr bir mertebede ki cümle-i laṭifeleri vird-i zebân-ı nüdemâ-yı cihân ve pesendide-i pîr ü cevândur. Birisi budur ki laṭife *Dirler ki birgün ḫamâma vardum gördüm ḫamamcı turmayup âdem şoyar ve nâṭur bulduğı başmağı siler ve dellak fütâ sıkâr ve müşteri taş çalar gördüm bir alay sarık alup yürüyüvirdüm*. Bu laṭifesi ihâm-ı tām olmağın pesend-i zuraḫâ-yı eyyâm olmuşdur. Müşârünileyh zebân-ı Fârisî'ye şöyle cidd ü cehd kılmış ki diyâr-ı **BE72a** Rûm'ün her merzbûmunda maqbûl-i hâs u 'âmdur. Ḥayfâ ki zât-ı şerîfi ve nâm-ı laṭîfi **Ü64b** rind-i lâubâli olduğı ecilden ḫalk **W68a** içinde perîşân-mezheb ve peyrev-i erbâb-ı meşreb diyü meşhûr ü mezkûrdur. **F99a** Binâen 'alâ-zâlik ol zamânda Rûm İli kâḫî 'askeri olan **S120b** Çivi-zâde Efendî mevlânâ-yı mezkûre ḫîn-i mülâzemetde 'alâ-vechi'l-itâb *senüñçün Riyâzî kâfirdür dirler. Saña nice manşib virelüm diyicek muḫâbelesinde sultânım siz bir kâfir kâḫîlîğı iḫsan eyleñ* diyü cevâb virür. Bu laṭife sebebiyle kâḫî olur. Beher ḫâl bu bir kaç beyt-i bî-mişâl ol şâ'ir-i perîşân me'âlûndür şebt oldı. *Nazm* :

Sâkin deşt-i belâ yirini mesken mi şanur
Rehrev-i 'ışk o vādileri me'men mi şanur
Diyicek ḫancerüñe düşerin ey dōst senüñ
Atdı âğâz-ı 'itâbe beni düşmen mi şanur
Eyledi mest bizi bâde-i ḫum-ı lâhût
Müddeî 'âlem-i lâhûtdaki den mi şanur(?)

[*Diger*] : 'Arûs-ı nev dirilme ey felek zâl-i kühensin sen **B64a**
Nice dâmâda kendin râm kılmış pîre-zensin sen

Derüñüñ ey ḫum-ı mey şâf herkes zevk ider senden
'Aceb bilsem nedendür ṭıynet-i pâküñ nedensin sen

[*Diger*] : Diyeli ḫâl-i 'ızāruñ fitne fenninde begüz
Ḳomadı ben 'aşık-ı dil-ḫastede cānâ beñüz
Baḫr-ı şîri âb-ı luṭfa garḫ iden kimdür diseñ
Dürr-i yemm-i ma'rifet şāḫâ Riyâzî bendeñüz

RŪḤÎ: Bağdādî'dür ammâ aşl-ı pâk-nihâdı ve neseb-i ferruḫ-nijâdı Rûmî'dür. Zîrâ ki vâlid-i ekremi sâbıkan merhûm Sulṭân Süleymân zamânında vilâyet-i Bağdād'a beglerbegi olan Ayas Paşa'nuñ bendelerinden olup Bağdād'da gönüllü bölüğüne geçüp te'ehhül itmişler. Mezkûr Rûḫî Bağdād'da vücûda gelmeğın Bağdādî yâd olundu. Nâm-ı vâcibü'l-iḫtirâmı 'Oşmân ve zât-ı ḫuceste-kirâmı pesend-i yārân ve zihni mustakîmi çâlâk ve ḫadd-i bülendi leṭâfet gülşeninüñ **F99b** nâzûk-nihâli ve rûy-i feraḫ-baḫşı ma'rifet gülzârınuñ gül-i âli ve gülistân-ı nazmda ṭab'-ı nüktedânı gonce gibi zîver-i hüner ile ârâste ve bustân-ı ma'rifetde

vücüd-ı laṭîf-i zarîfî ma'lûmât ile pîrâstedür. Rûz u şeb tetebbû-ı eş'âr-ı şu'arâ-yı nâmdâr ve dem-be-dem peyrev-i fuşahâ-yı suhen-güzâr olup yârân-ı suhen-güster ile hem-dem-i tûṭî-i şîrîn-dem olup her vechile ğazel dimek ṭab-ı pâkine müselleme ve ṭabîat-ı şîriyyesi hûb ve ebyât-ı nâzûgi mergûbdur. Ekşer bu diyâra gelen dervîşân u şâ'irân-ı dil-rişân ile eş'âr-ı dürer-bâr ve nazm-ı belâgat-dişâr dimege meşğûl ve erbâb-ı kemâl içre söyledüğü eş'âr maḳbûldür. Bu bir nice beyt ve ğazel-i âbdâr anlaruñdur taḫrîr oldı. *Ĝazel*:

Beni aşûfte kılan kâkül-i 'anber-bûdur
Getüren başuma sevdâ ol iki gîsûdur
N'ideyin bağlasalar tırmaz idüm 'âlemde
Beni bend eyleyen ol ṭurra-i 'anber-bûdur
Sînede yârelerümle bir olup göñlüm arar
Nâvek-i ğamzesi ḫaḳḳâ ki 'aceb dil-cûdur
Baḳmazuz kuḫl-i Şîfâḫâne tolu cevher ise
Dostum ḫâk-i rehûñle gözümüz memlûdur
Şânelerken saçını üstine bir mû düşmüş
Rûḫi'yâ şanma miyandur görinen bir mûdur

[*Diger*]: Gül dem-â-dem açılup olsa n'ola tâze vü ter
Bâğda bir dem anuñ gitmez elinden senger

[*Diger*]: Cîgerüñ yâreledi tîğ-ı ğam âh eylemedüñ
Âferîñ ey dil-i nâlan var imiş sende yürek

[*Diger*]: Rişte-i dil şu kadar pür-girih olmuşdur kim
Girihin açmağa yok çâre meger pârelene **F100a**

[*Diger*]: Mâyilüz duḫter-i rez şoḫbetine girmez ele
Sâḳiyâ hû çekelüm şâyed ayağ ile gele

[*Diger*]: Maḫabbet meclisinde sîne bir pür-süz micmerdür
Anuñ üstündeki dâğ-ı siyehler ḳurş-ı 'anberdür

[*Diger*]: O şayd-efken bu gün meydân-ı 'iḫḳuñ dil-sitânıdur
Elinde bâz şanmañ ben za'îfüñ ḳuşca cânıdur

[*Diger*]: 'Aks-i sîb-i zeḳânuñ birle bu çeşm-i bînâ
Beñzer ol şîşeye kim ola içinde elmâ

RUMÛZÎ ÇELEBÎ: Rûm İli'nde Tırḫala yanından aşl ile Seyyid-i ercmend ve dânişmend-i hûşmend zümresindendir. 'Ulûm-ı zâhire ve bâṭınenen âğâh u fâ'idemend 'Acem-zâde **BE72b** dimekle meşhûr ve kemâl-i ma'rifetle efvâhda mezkûrdur. Fünûn-ı ma'arifle ser-âmed-i akrân ve ma'lûmât-ı keşîre ile maḳbûl-i 'ulemâ-yı devrân ve şîr añlamada müselleme-i zamândur. El-ḫaḳ ḫoş -şoḫbet ü tîz-fehm ve nîkû-güftâr ve ḳışsa-perdâz ve nûkte-güzâr ve mübâḫaşe-i 'ilmiyyede **S121a** zebân-âver-i cihân u bî-bâk ve zebân-ı Fârisî'de ḫayl-i cüst ü çâlâk ve ṭarz-ı inşâda gereği gibi mükemmil ü kâmil ve her bir fende bî-nazîr-i emâsil ve her vadide bir nesne ḫâşıl itmiş **Ü65a** kimesnedür. Eş'ârı süznâk ve ğill ü ğışdan pâkdür egerçi

ṭabī'at-ı şiriyyesi baṭıdūr feemmā muşāḥabet-i dil-pezīri pesendīde-i yārān ve maḳbūl-i ṭabāyi-i ehl-i 'irfāndur. Bu bir kaç beyt ü maṭla' anuñdur. *Naẓm* :

Ne cevherdür ayağı tozunı ben bī-başardan şor
Ne ḥod nergis gibi 'ālemde bir ehl-i nazardan şor

[*Diger*] : Ḳulunuñ bir başı var nesnesi yoḳ saña yarar
Ol daḫi cā'iz ise yoluña olsun yekser

Görinürse n'ola her kimseye bir şūret ile
Sāde dildür şanemā āyīne-i ḥoş -manzar

Müşk-i ter deşt-i Hıṭā içre perişānuñdur
Pādişāhum ayağıñ tozu degül mi 'anber

Yār yanında yüzi şuyı ile olduğı için
Ey Rümūzī yüregümde yir idüpdür ḫançer

[*Diger*] : Faşl-ı güldür yine bülbül gibi feryād idelüm
Bir faşl-ı 'ayş ü şafā bezmini bünyād idelüm

Yolını gösterelüm ister iseñ meykedenüñ
Şūfiyā gel seni bu ma'nāya irşād idelüm

[*Diger*] : Ol ḫaṭ-ı nev-reste gird-ārız-ı pür-tābda
Sebze-i nev-ḥızdūr bitmiş kenār-ı ābda

[*Diger*] : Libās-ı āl giymişsün bu gün meydāne girmişsin
Güzellik varına beñzer ki zālīm ḫana girmişsin **F100b**

RÜHİ ÇELEBİ: Ḳuzāt-ı ḫüb-şifāt zümresindendir. İsm-i meḫmedet-şi'arı Maḫmūd nefsi Gelibolı vücūd-ı pür-cüdlarına mevlūd olup sultān-ı müdeḫḫikīn ve ḫāḳān-ı muḫaḳḳıkīn **Muḫammediye** şāḫibi Yazıcıoğlu maḫallesinden olup peder-i büzürgvār-ı ḫuceste-eṭvārları pādişāh-ı rüzgāruñ ḳadırğa re'islerinden Davud Re'is dimekle iştiḫār bulmuşlar. Sābıḳu'z-zıkr 'ālem-i ṭufūliyyetde merḫūm babalarıyla menāzil-i erbāb-ı 'uḳūl olan İstanbul'a gelüp bi'l-'izz ü ve'l-aşl dimeyüp fūnūn-ı 'ilme iştiḡāl gösterüp mevālī-i 'izām ve eḫālī-i kirāmdan nıcesinüñ ḫıdmetlerinde olup kaç yıl 'ulemā-yı kibār ve fużalā-yı 'ālī-tebāre irişüp 'ale'l-ḫuşuş Kāmī Efendi ḫazretlerinüñ dānişmend-i ḫüşmendi olmuşlar. Ba'dehu vālī-i Mışr olan fāzıl-ı devr-i zamān kāmīl-i ḫükemā-yı cihān a'nī Nişāncı-zāde Aḫmed Efendi'den mülāzım olup tedişden otuz aḳçe medreseye vāşıl olduḡdan soñra 'ālim-i ḫikmet-nümā ḳazā semtine sālīk olup ḳutbü'l-ārifin ve ābdālū'l-kāşifin ve reh-nümā-yı ḡāib ü ḫāzır Ḫazret-i Şeyḫ 'Abdüḳādir'üñ *rahmetullahı 'aleyh* maḫabbet-i rüh-efzāsı cān u dilinde muḫkem-i şafā-güster olmaḡın dā'imā zevḳ-i ṭarāb-nümāyla mānend-i bülbül-i güyā olup Rüm İlleri'ne niyābet itmege giderken yolları Ezüne'ye uğrayup sābıḳan maḡfūr Nişāncı-zāde Efendi dānişmendliḡından ferāḡat iden Şeyḫ Maḫmūd Efendi ḫazretlerine mülāḳat-ı ferruḫ-sā'āt müyeyşer olup 'izz ü ḫübūr **F101a** ḫuzūr bulup **Tuḫfetü'l-Uşşāḳ** nām bir risāle inşā idüp itmāmına küllī ihtimām itmişler. Bir vechile şeyḫ-i ferḫunde-aḳdāmı bir müsebbā'-ı kirāmı ile nazm-ı pür-nizām erḳām ḳılmışlar. Merreten ba'de uḫrā ol yār-ı bī-hemtā cezebāt-ı şeyḫ-i müşkil-küşā ile vilāyet-i Baḡdād'a ḳazā-yı cevāreze rāzı olup 'adālet-nümā ḳāḡılıḡla āsitān-ı 'arş-āşiyān-ı müteberrike şeyḫ-i 'ālī-nijādda yüz sürmek nasīb olduḡda bu bende ile mülāḳat

idüp eş'âr-ı dürer-bârların ve münşeât-ı ğurer-nişârlarını ğüş-vâr-ı dil-i bîdâr itmişdür. El-hağ muşâhabeti bâde-i dil-küşâ gibi bî-ğışş ve le'tâyif-i tarab-efzâsı dilkeş ve şöhbeti dil-küşâ bu bir nîce ebyât-ı muhaqqıqâne ve nazm-ı 'âşıkânesindendür qalem-i dü zebâna gelüp bu evrâğda taqrîr ü taştîr olundu. *Nazm* :

Ömr âhir oldı cevri-firâvan dükenni
Öldüm ğamıyla ğuşşa-i hicran dükenni
Gözden hayâl-i rüy-i cevânan dükenni
Dilden recâ-yı vuşlat-ı cânan dükenni

[*Diger*] : Şeh-i 'ışkı serîr-i dilde şâh-ı kâmrân gördüm
Ser-â-ser mülk-i dil hükümünde fermânın revan gördüm
Dağı mihr ü mağabbet neydüğün hiç görmeden kimse
Derün-ı dilde mihr-i rüyüñü günden 'ıyân gördüm

RUMÛZÎ ÇELEBÎ: İstanbullı'dur. Ehl-i qalem zümresindendür. Sâbıkan dergâh-ı mu'allâda vâridât kitâbetine naşb olunmuşdı. Aña binâen Vâridâtî Muştafâ Çelebi diyü iştiâr bulmuşdur. Zîrâ ki nâm-ı şerîfi Muştafâ **BE73a** ve muhibb-i **B64b** fuqarâ kimesnedür. Âhirü'l-emr bârgâh-ı a'lâda **S121b** sipâhi oğlanı bölüğüne geçüp diyâr-ı Mısr'da muhâsebeci oldı. haqqâ budur ki **F101b**ilm-i 'Arabî'den bir miqdâr habîr ve zebân-ı Fârisî'ye mümâresetinde mişâl-i 'Acemân-ı bî-nazîr ve tekellümünde dilîr ve mü'tâlâ'ası dil-pezîrdür. Nazm-ı dürer-bârî **Mağzenü'l-esrâr-ı İlahî** gibi rümüz ile memlû ve ğüftârı keyfiyyet-bağş-ı esrâr-ı 'âşıkân-ı nîkû-hûdur. Ol 'uğde-**W69a** küşâ-yı her müşkil olan çâre-sâz-ı ehl-i dilüñ zihn-i selîmi ve tab-ı mustakîmi semt-i mu'ammâya bir tarîkla mümâreset göstermişdür ki ta'rîfden müberrâ ve tavşîfden mu'arrâdur ve her qande bir tahtîl-i müşkil-i mu'ammâ-yı ğarîb olsa ki hiç kimse istihrâcına qâdir olmasa anuñ hâtır-ı âtırına **Ü65b** doqınup ve dîde-i dür-bînine göründüğü gibi hall idüp edâ-yı dil-firîb ile anı taqrîr itdükde mütesemmi' olanlara bî-ihtiyâr âferîn dimeyen hâlî olmaz. Ol fende şöyle mâhirdür ki 'âlemde mişli nâdir ve bir ismde kırk elli mu'ammâ peydâ itmege qâdirdür ki her birisi bir ğayr-ı madde ile nazm-ı cân-perver ve mağbûl-i erbâb-ı hüner ola ve tevâriğ-i ğüzîde ile beyne'l-müverriğîn tağ ve yegâne-i **S122a** âfâğ ve ekşer-i târiğleri altı tarîğ ile derc olmuşdur. Üç dâne **BE73b** mu'ammâ-yı bî-mişâl şâhid-i hâl olsun diyü ketb olundu.

Mu'ammâ-yı be-ism-i Sefer :

Cânı yoğdur dimege zerrece ben de varayın
Bildirüpdür lebüñ ey meh dehene miqdârın

Bu mu'ammâ dağı hayli rindânedür. *Mu'ammâ be-ism-i Qâsım*

Ben rind-i harâbâtî-i rüsvâ-yı ciğâne
Ey pîr-i muğân luğf idüp in'âmuñı 'âm it

Çün câm-ı sifâl-i serimi şıya bu devrân
Her pâresini revzen-i meyğâneye câm it **F102a**

ve bu mu'ammâ dağı ğâyetle mestâne vü fenâyâ nişânedür. *Mu'ammâ be-ism-i Bayram* **B65a**

Ger be-porsî k'enderîn meyḥâne cāy-ı mā kucāst
Bî-sütün saḳfî ki bî-nî ḥâne-i vîrân-ı māst²⁸⁰

Eş'âr-ı 'āşıkâne vü rindānesinden bir iki beytle ihtîşâr olundu. **W69b**

Nazm : 'Ar'arlıḡına ḳāmetüñ şāhid olmaḡa
Yetmez mi iki 'aynuñ ile iki rā ḳaşuñ

ve lehu : Derd ü ḡam-ı maḥabbet bir küşedür ki anda
Diller ne rāḡat özler gözler ne ḥ'āb özler

REFİ ÇELEBİ: İstanbul ile Edirne mābeyninde olan Çorlı nam ḳaşabadandır. Şadr-ı 'ulemā-yı 'izām ve fuḫalā-yı fiḥām olan Mevlānā Pervîz *Şānellahu el-melikü'l-'azîz*²⁸¹ ḡıdmetlerine irişen dānişmend **S122b** kısmındandır. Ḥoş-ḡab' u nîk-şoḡbet zāt-ı ma'rifetle ārāste ve fūnūn-ı ma'ārifle **Ü66a** pîrāstedür. Re'y-i Refî'nüñ himmeti bülend ve tūḡî gibi şekeristān-ı ma'anîde şeker-ḡand ve zîhn-i pāki aḳsām-ı nazımdan behremend emşāl ü aḳrān içre maẓmūn-ı belāḡat-**BE74a** meşhūn ile kelimā tı çün dürr-i meknūn-ı bî-mişl ü bî-mānenddür. Ḥadd-ı zātında dervîş-nihād u pāk-i'tiḳād kimesnedür. Bu faḳîr ile mābeynimüzde nice müddet çok münāsebet ü muşāḡabetimüz sebḳat idüp maḥabbet ü müveddetleri uḡuvvet mertebesine irişmişdür. Bināen 'alā-zālik ebyāt-ı dil-peẓîrin ve kelimāt-ı bî-naẓîrin cümleten tetebbu' idüp görmüşüz ki el-ḡaḳ ser-ā-pā 'uyūbdan berî ve her biri mānend-i gül-i ḡarî mergūb u ḡüb vāḳ' olmuşdur. Cümlesinden bir ḳaç maḡla' u beyt-i ābdār ihtîşâr olup şebt olundu. *Nazm* :

Gelüp geçmek dilermiş sîneden peykānı cānānuñ
Şaḳın ey zaḡm-ı dil zinhār aç gözüñ uyar cānuñ **F102b**

Duymadan peykānı doḡınmuş meḡer cānānumuñ
Şoñra açıldı gözi bu zaḡm-ı ḡün-efşānumuñ

Hem-sāyesi olmaḡ diler ol zülf-i dü-tānuñ
Göñli ḳati yüksekde uçar şimdi ḡümānuñ **S123a W70a**

[*Diger*] : Ḳabaḡın revzeninüñ rüz u şeb açar ḳapar çeşmüm
Ḥayālüñ sāhını ḳondurmaḡa ölçer yapar çeşmüm

Leb-i baḡr-ı sirişküñ üzre ḳaşr-ı dil-küşādur ser
İki manẓardur anda rüy-i **B65b** deryāya baḳar çeşmüm

[*Diger*] : Çokdan olurdum yoluñda şehsüvārum ḡāksār
Ḳorḳarum kim çok görür anı götürmez rüzḡār

[*Diger*] : Ḥutsaḳ yanında ḡāke berāber vüçüdümüz
Çiḡner yürir bizi yine ḡurmaz ḡasūdumuz

[*Diger*] : Cānā raḳîb gerçi görünmez belā idi
Varınca yanuñna çıḳa geldi belāyı gör

[*Diger*] : Alınur mıydı şehā şatduḡuñna 'āşıklar
Eḡer aḡyārla olmasa senüñ bāzāruñ **BE74b**

²⁸⁰ Bu meyhanede bizim yerimizin neresi olduğunu sorarsan, gördüğün sütünsüz tavan bizim viran evimizdir.

²⁸¹ Melikü'l-aziz olan Allah, onu kâim kılsın.

- [*Diger*] : Şoĥbete gelmekiçün itmiş idi va de nigâr
Bilmezem gelmez ise hiç neye varur şoĥbet **Ü66b**
- [*Diger*] : Güş-ı nigâre kendözini beñzedür hilâl
Billâhi lâzım olmadı mı aña güş-mâl
- [*Diger*] : Bulunmaz degme bostanda igen mevzün bâlâdur
Benüm ey bâğbân ol kâmeti servüm dik a'lâdur
- [*Diger*] : Harem-i hüsnine yârũñ diyü olduñ nâzır
Urdı çeb-râst müjem merdüm-i çeşm vâfir

Nazîre li-mü'ellifihî :

Genc-i hüsnine o gün yüzlünũñ olduñ nâzır
Aķçesi olsa n'ola merdüm-i çeşmũñ vâfir

REY'İ: İstanbullı dânişmend tâifesindendir. Derzî-zâde demekle ma'rûf ve hıl'at-i hüsn-i rey'i ile zâtı mevşûf ve beyne'l-akrân mü'tala'ası pâk ve müzâkeresi selîs ü dil-keş ve şüret-i **S123b** hatt-ı nesh ve ta'lîķi feraĥnâk u nefîs ü bî-ğış fûnûn-ı şî're kâdir **F103a** ve tekellüm-i Fârisî'de sâhirdür. Zırafâ vü şu'arâ yanında le'tâyifî meşhûr ve zarâfeti mezkûr olmuş. Tab'at-ı şîriyyesi fuşahâ mâbeyninde hûb ve le'tâfet-i muşâĥabeti büleğâ katında mergûbdur. Derzî-zâde 'Ulvî'nũñ birâderidür. Bir kaç beyt anuñdur.

Dil tıflı gâib olduñ maĥalleñde nâgehân
Dellâldür ki çağırıp arar anı fiğân

Gîsũña girmeden ne çıkar şâneye 'aceb
İki de birde göñlümüze toķınur hemân

- [*Diger*] : Egerçi muķtezâsı 'ışkunuñ şâhum gedâlıkdur **W70b**
Benüm yanumda vallahi gedâlık pâdişâlıkdur

REY'İ-İ KARAĥİŞÂRİ : Dânişmend tâifesinden ve bu devr şu'arâsındandır. Hemîşe cân u dilden ma'rifet semtine tâlib ve fażl u hüner cânibine zâtı mâyil ü râğib ve gâyetde seri' kâtib ve muşâĥabeti nazmına gâlib ve zarâfeti **B66a** maķbûl-i erbâb-ı ma'ârif ve şanâyî-i şî'rden âğâh **BE75a** ve fûnûna vâkıfdur ve şu'arâ vü zırafâ içre Şarı Rey'î demekle meşhûr ma'ânî-i **Ü67a** reng-â-reng bulmağla efvâĥda mezkûrdur. Bu bir nice maţla' u maķta' netâyic-i tab'ındandır.

Ebyât :

Rişte gibi görünür cism-i nijâdum târe ten
Döndi za'f-ı süzen-i müjgânuñ ile târe ten **S124a**

- [*Diger*] : Kıpauñdur kıble-i erbâb-ı bâb-ı Ka'be-i 'ulyâ
Ĥamîde kaddüm olduñ ol kıpuda 'urvetü'l-vüşķâ
- [*Diger*] : Cevr ü vefâyile dili cânan yıķar yapar
Mülküni zılm ü 'adl ile sulţan yıķar yapar
- [*Diger*] : Bil derünüm na'l ile dâğ-ı tenümde Rey'iyâ
Söyleşür erbâb-ı remz olan göz ile kâş ile

RİFATİ-İ Balıkeşrevî: Dānişmend tāifesindendir. Hüb-siret ve ādemī- **F103b** hılkat kimsedir ve beyne'l-akrān müṭāla'āsı rengin ve mübāḥaşesi şirīn ve ṭab'ı vādī-i şire sālīk ve zebān-ı Fārisī'de nazma mālīk geçinür ve fikr-i zu'm ile refī' a'lā ve nazm-ı bülendi zībādur. Bu beytler anlarındur. *Beyt*

Ġam-ı 'iŝket nigārā āteş efrūzed be-cān-ı men
Zebāne mīŝeved peydā hemīşe ez dehān-ı men²⁸²

[*Diger*]: Piyāle dutdı sākī bezmümüzde pāyidār oldı
Sebū-yı meykede geldi bizümle destyār oldı

[*Diger*]: Leb-i dildāre şu gibi gönüm
Aķmasun mı dehānı dil-cūdur

RŪḤİ-İ Konevî: Ehl-i 'ilm zümresindendir. Ehliyyetle ma'rūf ve ma'rifetle mevşūfdur. ve ḥadd-ı zātında zarīf ü suḥen-güster ve eş'arı **W71a** laṭīf ü rūḥ-perverdür. Egerçi ebyātı çokdur lākin ŝöhreti çendān yoķdur. **BE75b** Bu maķṭa'-ı muşanna' bir ṭarīķla ta'miye olmuş ki maķşūd-ı beni ādem ve pesend-i ehl-i 'ālemdür. **S124b** *Beyt*:

Ol elif-ķad mīm-fem bir dāl kesdi sīneñe
Baĝruña baş ŝaķla Rūḥi sen daḥi ādem gibi

RŪḤİ: Müftī-i zamānuñ ve server-i 'ulemānuñ a'nī Ebu's-su'ūd Efendi'nün kethüdāsı oĝıdır. İsmi Muşṭafā ve mevlidi İstanbul'dur. Naķķāş-ı ŝun'-ı bedāyi-i ŝūrla ŝaḥīfe-i rüzgārda bir çihre-i zībā naķş u nigār idüp ŝöyle ṭab **Ü67b** u ṭarāvet ve ḥüsn-i ḥulķla leṭāfet virmiş ki iķlīm-i ḥüsnde cemāl-i zībāsı çarḥ-ı çārümde güneşe daķ dutar ve ŝehristān-ı melāḥatde ğurre-i ebrū-yı ğarrāsı gökde māh-ı neve barmaķ başardı. **B66b** Ḥayfā ki ol ḥüsn ü bahā ile Yūsuf-ı Ken'ān ve gülistān-ı ḥayātuñ tāze fidānı ve gülzār-ı cinānuñ serv-i ḥırāmānı nev-**F104a** cevān iken ŝāh-ı 'ömrinüñ bahārı kemāle irişüp ve nihāl-i ķaddi naḥl-i bār-āver olup mīvesinden ber-ḥürdār olmadın ŝarşar-ı bād-ı fenā serv-i ḥırāmānına yol bulup ve gülşen-i ḥüsnünüñ ğonce-i ḥandānına düḥül kılip 'ārīzī güllerin füsürde vü pejmürde itdi. Ol cevān-ı nā-murāduñ ve ol ŝebāb-ı nīkū-nihād her gün bir ṭarīķla ebyāt u eş'ār dimege bāiş ve her dem dürlü dürlü ḥavādīş zuhūruna **S125a** rāĝıb u ṭalib ve ṭab'at-ı ŝirīyyesi ḥüb ü merĝüb idi. Bu bir kaç maṭla'-ı ābdār anıñdur ṭahrīr olundu. *Nazm*:

Bendesin ŝāh-ı kerem itmese yād **BE76a**
Elümüzden ne gelür güce ne dād

N'ola bed-nām-ı maḥabbet olsam
Rūḥi'yā bāķi olur çün eyü ad

[*Diger*]: Ruḥuñ gülle berāber dutsalar incinme eldür bu **W71b**
Aña böyle alınmanuñ ne vehmi var güzeldür bu

[*Diger*]: şöyle lezzet virdi söze la'l-i şekker-ḥālaruñ
Diñlenilmez sözleri hiç ṭūṭi-i güyālaruñ

²⁸² Ey sevgili, aşkının gamı canıma ateş salar, her zaman ağzımdan alevler çıkar.

RUSÛHÎ-İ Hamîdî: Dānişmend zümresinden rûz u şeb t̄alib-i marifet ve hemîşe esîr-i muşāḥabet kimesne idi. Egerçi ki şîre çendān rusūḥı yokdı ammā zarāfet-i şafā-baḥşı çok idi. İttifāken zurāfanuñ birisi elinde ‘ilm-i fıkhıdan bir kitāb görür. *Bu kitāb nedür* diyü sual ider. Şāḥib-kitāb mezkūra dir ki *kitābum ‘Arabî’dür ne saña söyler ne baña*. Mezkûrları erbāb-ı ma‘ārif mezelenmeden ḥālî olmazlardı. Ceḥāletine ihtimāl virirlerdi. **F104b** Beher-ḥāl evān-ı cevānide ‘ālem-i fānīyi terk kı lup meyl-i serāy-ı cāvidānī itdi. Bu bir iki eş‘ār-ı ābdār anuñdur taḫrîr ü taḫrîr itdi. *Naẓm* :

Kuş uçmasun hevāda ol hümā-pervāzuñ üstinden
 Çık ey āh-ı ciger-sūzum döne döne kebāb eyle
 Bilüp miḫdārını germ olmasun şems-i cihān-efrüz
 Cemālūñ pertevin göster aña ref-i ḥicāb eyle **Ü68a**

RİZĀYĪ : Bu bende-i şenā-ḥ‘ān-ı mü’ellif-i tezkîrenuñ büyük birāderidür. Ṭab‘-ı şūḥı māyil-i naẓm olmağın cān u dilden t̄alib-i muşāḥabet-i zurāfā **S125b** ve şu‘arā olup ol hevā ile terk-i diyār idüp evḫātın gāḥ ticārete ve gāḥ şan‘ate naşb kıldı. Sene şelāse ve sittin ve tis‘ā mi’ede müteveccih-i **B67a** ravza-i berīn ve meyl-i zîr-i zemīn kıldı. Ḥadd-ı zātında ḥōş -şoḥbet ü ḥüb-sîret pākize-tıynet ve pāk-güftār ile meclis-ārā ve tarz-ı mu‘ammāda ‘uḫde-küşā ve ḡazeliyyātı bî-mişl ü bî-hemtā ve pesend-i şu‘arā-yı şāḥib-edādur. Bu bir kaç Fārisî ve Türkî maṭla‘ u beyt anuñdur. **BE76b** *Ebyāt*

Eşk-i ḥūnīn-i çeşm şüret-i bāz-rā hengāme īst
 Enderān hengāme her yek-be-yek gülgun cāme īst²⁸³

Her zamān rüy-ı tu ey şūḥ be-sū-yı diğere-est
 Hemçü āyine ki her laḫza be-rüy-ı diğere-est²⁸⁴

[*Diğere*] : Ṭolu gezsün sākıyā cām-ı şarāb eglenmesün
 Bu ten-i bî-tāb içre ıztırāb eglenmesün

[*Diğere*] : Āftāb-ı ḥūsnūne yitmek diler mihr-i felek
 Bu cihetden segridür her şubḫ gökden yire dek

Dikmişüm meydān-ı ‘ışkuñda murādum ḥaymesin
 Rişte-i cānum tınāb u dūd-ı āhumdur direk

RİNDĪ: Bağdādî’dür. Rākım-ı tezkîrenuñ ‘amucesi oğlıdur. Ṭabīat-ı şîriyyesi **F105a** ḡayetde ḥüb ve tarz-ı naẓm-ı belāgat-nümāsı merḡūbdur. Egerçi bülbül-i cānı gülsen-i naẓma tāze hevesdür **W72a** lākin gül gibi eş‘arı maḫbūl-i herkes olmuşdur. Hemîşe ol yār-ı nīk-endīşe ‘ışk-ı cevān ile teşvīşe düşmiş rind ü lāubālî ve ‘āşık-pīşe kimsedür. ḥaḫḫā budur ki sîret-i pākî fevḫa’l-ḥadd ve meskenet-i ḥāṭır-ı mestmendi pesend-i şüleḫā-yı zamān ve hem-dem-i fuḫarā-yı cihān-ı rāzdan ve ḥurde-şināsān-ı Ḥaḫāyık-ı pinḫān yanında gün gibi ‘ayān ve esālīb-i naẓmda şāḥib-dīvān ve ḫaşāid ü mu‘ammāda ma‘ānī-i ḥāşşı firāvāndur. Bu maṭla‘-ı rindāne ki ta‘rīf-i bāde vü peymāne vāḫı‘ olmuş anlaruñdur bu evrāḫa şebt olundu *Maṭla‘* :

²⁸³ Gözün kanlı yaşı açık yüzle bir savaş halindedir, o savaşta her biri gül renkli bir elbise gibidir.

²⁸⁴ Ey şuh, her zaman senin yüzün başka bir yöne çevrilir; tıpkı her an başka bir yüze bakan ayna gibi.

'Aks-i lebûñ ki dîdede cilve ider müdâm **B67b**

Beñzer şarâb-ı âle ki me'vâdur aña cām

ve bu beyt ve gâzel-i rengîn dañi zâde-i tab'larıdur. *Beyt* :

Zahm-ı şemşirüñde şanma kan durur ey gül-ıızâr

Âb-ı hasret bir cerâhat çün dañi ağızında var

[*Diger*] : Henüz kılmadan erķâm nām-ı kühkeni

Defâtir-i gama yazdı debîr-i işk beni

Ġâzel : Tarh-ı bezm itmişsin ey meh dün gice kim var bugün

Reşk-i cānumda gümān hâtırda dilde ıztırâb

Zülf ü ruhsâr u hat u hālünden ayru oldılar

'Aql vâlih şabr muztar can perîşan dil harâb

Nāfenüñ kanın kurutdı yağıdı bağrın lālenüñ

Küşe-i la'l-i dür-efşānuñda hāl-i müşk-nāb

Şevk-i la'l-i yâr ile cām-ı şarābuñ Rindi'yā

Terkin itmeme başuma taş giydirürse her habāb **F105b**

[*Diger*] : Bir nazar görmesem ol mihr-i cihān-ārāyı

Gözümüñ yaşı virür seyle bütün dünyāyı

[*Diger*] : Peykân-ı yâr çıkmadı göñlümde ey tabîb

İki eliyle dutdı meger anı yāreler

Bu rubāî-i rindāne hayli mestāne ve muhaqqıķāne olmağla kalem-i dü-zebāne geldi

Rubāî: Taķdîr ile sübhā olsa dürd-i mey-i nāb

Zāhid ele alduķca ola mest ü harâb

Ayağā düşerse kef-i zenān-ı duhter-i rez

Mevlāyi olup raķs ide anda habāb

Mevlānā-yı mezkûr sene şelāşe ve tis'in ve tis'ā mi'ede fevt olduķda kendinüñ şulb oğlı Zühdî bu tārîhî dimişdür sebt olundu.

Ġıta-i tārîh : Āh kim nahl-i ķadi Rindî'nüñ

Şarşar-ı bād-ı ecelden şındı

Ağlayup Zühdî didi tārîhin

Bezmi yandurđı firāķ-ı Rindî [993] **S126a**

RAHİMÎ: Burüsevî'dür. Ehl-i kalem zümresindedür. Kalem-i seri'ü'l-beyānla taħrîr olan huţûţı hayāt-efzā-yı dil ü cāndur ve ma'rifet-i cüz'î vü külliden haberdâr ve eş'âr-ı durer-bārı pesend-i şarrafān-ı bāzār-ı girüdâr olmışdır. Bu beyt cümle-i eş'ârındandır. *Beyt* :

Şıma mir'ât-ı kalbüm tā ki kılmayum nazar ğayre

Ki şüret bir görünmez tā ki anda inkisâr olsa

RADÎ: İstanbullı'dur. Dergāh-ı a'lāda sipāhi t̄aifesinden idi lākin müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür **Ü68b** ki Mışr'da hıdmet-i pādişāhî üzredür. Tab'at-ı şiriyyesi kem degül. Yārān

mabeyninde gül gibi eş'âr ile bülbüldür. Āvāze-i nazmı ra'd-vār kûbbe-i eflâke velvele ve **F106a** künbed-i mînâ-yı dünyāya gûlgule bırakmışdır. Bu beyt anuñdur. *Beyt*:

Ḳalbüñi şâf eyle şüfî al ele cām-ı şafâ
Bâde nûş it cûşa gel 'âlem ayağ üstindedür

Fi ḥarfi'z-zâ

ZĪNETĪ-İ SĪROZĪ: Dānişmend iken fevt olmuş zihni laṭîfî şîrde envâ'-ı zînetle ârâste ve ṭab'-ı şerîfî nazmda fûnûn-ı ma'rifetle pîrâste eş'âr-ı dil-keşi süznâk ve ebyât-ı bî-ğışşı pâk ve naḳş u şavt edâsında hûb-naḳş olmağla meclis-ârâ ve şâhib-edâ kimesne idi. Bu bir nice maṭla' u beyt zâde-i ṭab'-ı zînet-nümâsıdır ki iḳtifâ olundu. *Ebyât*:

Meded öldürdi beni ey şanem-i şeh-r-âşüb
O levendâne revişler o hüdâyî üslûb **S126b**

[*Diger*]: Şanmañuz ḳavs-ı ḳuzah ḳılmağla diyü çarḫı bend
Āh-ı âteşnâk-i 'âşîḳ bağladı şekl-i kemend

[*Diger*]: Siyeh fûte ḳuşanup girse hamâme o meh-peyker **BE77a**
Ḥalâyîḳ taş çalarlar ay ṭutuldu ḳann idüp yir yir

[*Diger*]: Dâmen âlüde vü destâr perîşân yaḳa çâk
Küyuña geldi yine Zînetî-i rüsvâyî

ZĀRĪ: Ehl-i 'ilm zümresinden zü'emâ bölüğünden ecdâdı Anaṭolî'ya bağı Keştel ḳazasından Gerek nam ḳaryedendür. Ṭalebeden olmağın gah niyâbet-i ḳuzât-ı 'izâm idüp ve vâlidî ḫıdmet-i 'ulemâ-yı fiḫâm ḳılıp mülâzım olup ḳazāya rızâ virüp Ḳaraman'da Seydişehir'nde te'ehhül itmiş. Müşârünileyh anda vücûda gelmişler. Āḫîr ṭayısı olan Gül-zâde Meḫmed Çelebi ki el'an Yeñişehir sancağı begidür anlarla İslâmbol'a varup Ḳoca Nişâncı ḳatında re'ts-i küttâb olan 'Abdurrahmân **F106b** Efendi'ye şâgird olmuşlar. Ba'dehu Sulṭân Selîm ḫazretlerinüñ lalası olan vezir Muştafâ Paşa ḫazretlerinüñ ḫıdmetine ihtîşâs-ı küllî ḫâşıl idüp sâbıḳan Sulṭân Muştafâ ḫazretlerinüñ re'ts-i küttâbı olan Dervîş Efendi'nüñ yanında mezkûr paşanuñ dîvân kâtibi ve Şâm-ı şerîfde anlaruñ mühürdârı olup mümâileyh paşa Şâm'da 'imâret-i 'âlî binâ itdükde mezkûr kâtib naşb idüp bir miḳdâr zamândan soñra mezkûr 'imârete mütevellî olup ḫâliyâ tevliyeten vaz gelüp ze'âmete mutaşarrıfdir. Sene ḫamse ve şemânîn ve tisâ mi'ede Rıdvân Paşa ḫıdmetlerine irişüp mezkûr paşa Başra'ya müteveccih olup sâbıḳu'z-zikri dîvân kâtibi itmişler. Ḥadd-ı zâtında merd-i dānâ ve nûkte-ârâ-yı ḡarrâ ve suḫen-senc-i bî-hemtâ ve laṭîfe-ḫ'ân-ı zamân ve zebân-âver-i cihân u bî-ḳarîne-i devrândur. Şîr ü inşâ cānibine ṭab'ı mâyil ve nazm-ı nizâm-encâmı ḫâṭır-şinâsân-ı ehl-i dildür ve ḫasb-i ḫâl-i mestmendân-ı dehr ve sergüzeşt-i derdmendân-ı 'aşrdan âḡâh u ḫabîr ve muşâḫabet-i cān-fezâsı feraḫ-baḫş-ı cān-ı nātüvân ve ḫayât-resân-ı dil ü cāndur ve 'Alî Faḳîḫ dimekle meşhûr-ı fuḳahâ-yı zamândur. Bu bir nice beyt anlaruñdur.

Nazm: Ḳatlüme tîr-i müjeñle çünki tedbîr eyledüñ
Yâ niçün ey ḳaşı yâ ḫayr işi te'ḫîr eyledüñ

[*Diger*]: Göñlüñi döndürdiler bezm-i ḡamuñda sâḡaruñ
Başına çökdi o ḳan ayaḳlunuñ yir yir ḫabâb

[*Diger*]: Gırmez kulağına o mehũn itdüđũñ fiđān
Yaşuñ irerse Zārī göge āh u zār ile **F107a**

ZÜHDİ: Rūm İli'nde Şofya'dan ve behişt-āsā hurrem-i cādandur. Zümre-i sipāh-ı kīne-
h̄āhda ağır timāra mutaşarrıf ze'āmete mālīk ve şab'-ı selīm ve zihni-i mustakīm ile hulk-ı
'azīm mīr-i mīrān-ı nāmdār ve zübde-i ehl-i şadr ü itibār Husrev Paşa'nuñ kātīb-i dīvānı ve
maķbūl-i erkān u ayānı otuz yıla řarībdür ol řāhib-temkīn ü vaķaruñ hıdmet-i kitābetiyle
seferde ve hāzarda hem-riķāb u hem-i'nānı hařřā Paşa-yı mezkūr emr-i řerīf-i Hüdāvendigār
ile sene sebā ve sebīn ve tis'ā mi'ede merhūm řāhzāde Sultān Bāyezid-i sergeşte-i rüzgāruñ
ķatline ve řehzādelerini götürmesine diyār-ı 'Acemistān'a 'asker-i bī-girān ile revāne olduķda
Zühdī-i meşşur bile olup nazm u inşā ile enīs ve ehl-i fażl u belāđatle celīs olup nām-ı laşıfı
Hasan olmađla cümle-i eřvārı müstařsendür. Müřāla'ā-i kütüb-i 'Arab ve devāvin-i Fūrs'de
edā-yı ebyāt ve ğazeliyyāt-ı Nevāyī'de kemāl ile mümāreseti ve zebān-ı Fūrslere mütekellim ü
muşāhabete tamām ķudreti ve rağbeti vardur. şabşat-ı şiriyyesi āb-ı pāk mānend-i revān ve
eş'ār-ı bī-bedeli bī-řadd ü bī-pāyāndur. Bu bir ğazel-i bī-bedel-i pūr-meşel ile bir kaç mařla
ve beyt-i pāk anlaruñ zāde-i şab'-ı feraş-nākidür ol pesend-i ehl-i idrākten şebt olundu. *Ĝazel*
:

Meydān-ı hūsn içinde bulunmaz saña yiter
Kūyuñ gedālarında bulunmaz baña yiter
'Uşşāķ-ı mest-mendi saçuñ dārına as n'ola
Ĝamzeñ hadengi dillere yiter belā yiter **F107b**
Hūsn ile mihr olursa cihānuñ güzelleri
Meyl eylemez birine dil ol mehliķā yiter
şac u řabādan el yuduķ ey hāce-niřān
Dervīřiñüz řehā bize dībā 'abā yiter
Zühdī fiđānum ol mehũn irüp kulağına
Raşm eyleyüp didi yiter ey mübtelā yiter

ve lehu eyzan :

Nev-bahāruñ sürelüm bir nice gün zevķ ü demin
Rüzgāruñ nice bir nūş idelüm zehr ü ğamın
Nice řaş dillidür ol řūh-ı sitem-kārı görüñ
'Ar ider bendesinüñ yüzine başmaz ķademin
Seg-i kūyuñla diler řaşır ola ađyār-ı pelīd
Ol aşılası gör kim niçe sürer resenin
Bāğbānā ruř-ı dildārı göreydüñ sen eger
Şatsalar almaz idüñ bir pula bāğuñ semenin
Zühdī yimezdi ğam 'ālemde eger ölse dağı
Bir gice sīneye çekeydi o gül-pirehenin

[*Diger*]: Servi gördüm bāğda ķadd-i nigāre dik gelür
Yıķılup bir yire 'uşşāķ anı muşkem yondılar

[*Diger*] : Çadd-i dil-cüyuñ harāmī kebke ref̄tār ögredür
La'l-i nābuñ t̄ūf̄-i gūyāya güftār ögredür

[*Diger*] : Kelle-i naḥl üzre biten şāḥlardur şanmañuz
Çays-ı bī-dıldür başında kuşlar itmiş āşiyān

ZĪNETĪ-İ Sirozī : Dānişmend t̄āifesindendür. Vādī-i nazma t̄āze-heves ve gülşen-i ma'āniye gülbin-nev-resdür. Dāimā t̄ab'ı zīb ü zīnet ile fer bulmadan ḥālī degüldür. Bu maṭla' anuñdur.
Maṭla' :

Öykünmeseydi 'arīzuña gül didikleri
Nālemler baḥş ider miydi bülbül didikleri

Naẓire li-mü'ellifihî :

Gülzāre şem'-i bezm olalı gül didikleri
Yanup kül itdi cismini bülbül didikleri **F108a**

ZĪREKĪ: Hemedānī'dür. Evān-ı cevānīde **B68a** arzū-yı geşt ü güzār ile terk-i diyār idüp şehir-i Adana'ya gelüp mezkūr şehirde muḥibb-i evlād-ı Nebī ya'nī k̄atib Pīrī Çelebī'nün vāsıtasıyla güzīde-i erkān ve zübde-i a'yān ve aşl u neseble yegāne-i zamān a'nī Ramazān-zāde Pīrī Paşa ḥazretlerinün bāb-ı sa'adet-me'ābına intisāb itmiş. Ḥālā rüz u şeb şāḥib-ı ırfān olan yārānla Türkī diline müdāvemet gösterüp müşā'ere ve müzākere itmeden ḥālī degüldür. **Ü69a** Tevsen-i t̄ab'ı 'arşa-i eş'ārda cüst ü çalāk ve zebān-ı Fārisī'de güftārı feraḥnāk olmağın **Mihr ü Māh** nām bir kitābı Türkī **S127a** dilinden Fārisī'ye terceme kılmış **W72b** ziyāde ḥüb u mergübdür . Bu bir iki maṭla' anuñdur. *Naẓm* :

Mīkonem sa'y-ı t̄avāf-ı Ka'be-i kūy-ı tu-rā
Ey şanem çün leyse'l-insān ilā mā sa'ā²⁸⁵ **BE77b**
Z'ān muje şad t̄ir-i merdüm-kuş be-sū-yı men resīd
Yek yek inhā ber-dil-em ez-tond-hūy-ı men resīd²⁸⁶

Bu kıt'a-i zībā daḥi anlaruñ zāde-i efkārıdur meşṭūr oldı. *Qıta* :

Çat'-ı menzil ne koned sālīk-i rāḥ ey mürşid
Tā be-zerdīy ü za'ifī neşevēd hemçü hilāl²⁸⁷
Māh-rā bīn çü ḥamīde şevēd ü lāğar ü zerd
Yek şebe rāḥ şevēd der-çadem-eş pānşad sāl²⁸⁸

Fī-harfi's-sin

SA'YĪ Çelebi: Şaruḥānī'dür. Zümre-i kuẓātandandır. 'İlm-i şerīfe sa'y-i cemīl gösterüp 'ulūmdan behremend ve her fende hūşmend idi. Zebān-ı Fārisī'de ve ḥaṭṭ-ı nesta'lık yazmada bī-mişl ü bī-mānend ve maẓmūn-ı **F108b** ḥāşī maḳbūl-i şu'arā-yı bülend-himmet ve eş'ār-ı

²⁸⁵ Senin mekanının kabesini tavaf etmeye çabalıyorum. Ey sanem tıpkı çabalayandan başkası insan değildir denildiği gibi.

²⁸⁶ O kirpikten yüzlerce öldürücü de bana doğru geldi. Bunlar benim hırçınlığımdan bir bir gönlüme geldi.

²⁸⁷ Ey mürşid, yolun saliki, sarılık ve zayıflık bakımından hilal gibi olmadıkça menzili kat edemez.

²⁸⁸ Aya bir bak, eğilip zayıflayıp sararınca, onun adımımda bir gecelik yol beş yüz yıl olur.

dürer-bârı muhayyel ü pür-şan'atdür ve hadd-ı zâtında şâhib-meşreb olmağın cemî-i zurafâ mâbeyninde perîşân-mezheb diyü töhmetle âlûde ve gerdiş-i cevri-i devrden füsürde idi. 'Âşîbetü'l-emr aqsâ-yı maqşûda irmeden ol mağfûr-ı sa'îd şimşîr-i tîz ile kendü memlû ki bir büt-i hûn-rîzûn elinde şehîd oldu. Merhûmuñ eş'âr-ı pür-sûzı ve güftâr-ı dil-efrûzı bî-hadd ü lâ-yu'addur. Mâşadağ-ı **S127b** suhen ve şâhid-i fen bir nice maţla' u beyt anlardan şebt olundu. *Ebyât* :

Gördi kim etfâl-ı eşküm hânesin eyler harâb
Âşiyân-ı dîdemi terk itdi uçdı murğ-ı h'âb

[*Diger*] : Fenâ gülzârıdur 'âlem bahârumdan hazân kalmış **B68b**
Meh-i nev şanma uçmış 'andelibi âşiyân kalmış

[*Diger*] : Gir gönül küy-ı harâbâta ço neng ü 'ârı
Böyledür 'âşîk olan kimsenüñ âhir kârı
Âteşin âhum okı bağrına geçdi felegüñ **Ü69b**
Meh-i nev şekli degüldür görinen mismârı **BE78a**

Her gice şanma şihâb olduğıçün köhne serâ
Turmayup hâne-i dehrüñ dökülür mismârı

[*Diger*] : Nâle ney göz yaşı mey oldu ciger-biryânım
Hane-i dilde hayâlün olalı mihmânım

Nazîre li-mü'ellifihî:

Düşeli gözlerüme 'aks-i leb-i cânânım
Ma'den-i la'l durur zübde-i hûn-efşânım

SEHÂBİ-İ ACEM: Şehr-i Dergüzîn'den hevâ-yı 'azm-i diyâr-ı Rûm ve seyr-i şafâ-yı her merzbûm kırup İstanbul'a gelüp neşv ü nemâ bulup otuz yıl rûz u şeb mülâzemet-i erbâb-ı rifat ve hıdmet-i aşhâb-ı devlet idüp şu'arâ-yı Rûm ile **F109a** ve zümre-i zevi'l-ulûm ile mübâhese ve müzâkere-i **W74a** şîr ü inşâ eyleyüp pâdişâh-ı hâtem-himmetüñ nazar-ı kimyâ-bağşlarına mazhar düşüp otuz aqçe 'ulûfeye müsteħağ u elyâğ olmuş. El-ħağ tarz-ı inşâ ve mu'ammâda bî-nazîr ve akrânı içre mişli nâdir ve tevârih-i selâtin-i mütekkaddimîn bilmede mâhir idi. Aña binâen **Kimyâ-yı S128a Sa'âdet**'i terceme idüp pâdişâhuñ ħâk-i pây-i kimyâ-eşerine 'arz itmiş. Ol sultân-ı şehâ-güsterüñ hezâr in'am-ı bî-şümârına sezâvâr olmuş. Mezkûruñ eş'ârından bir iki maţla'-ı Fârisî mânend-i şem'-i şeb-efrûz ve ħasb-i ħâl-i 'âşîk-ı dil-sûz ve mezheb-i zâhid-i siyeh-rûz-ħâ ile âmûz olduğı çün bu evrâğda şebt oldu. *Nazm* :

Menem ü ħâk-i der-i meykede vü rûy-ı niyâz
Zâhidâ rev ki ne dârem ser-i sevdâ-yı namâz²⁸⁹

Be-ki süzem şem'-sân reg-hâ-yı cân-ı ħ'îş-râ
Pîş-i ü rûşen konem süz-ı nihân-ı ħ'îş-râ²⁹⁰

²⁸⁹ Bir ben varım, bir de meyhane kapısının toprağı ve niyaz yüzü var. Ey zahid, git (başımdan) benim namaz derdim yok.

²⁹⁰ Mum gibi can damarlarımı kime yakayım da onun yanında gizli yanışımı açık edeyim?

Nazîre li-mü'ellifihî :

Sâhtem peykân-ı tîr-eş şem'-i cān-ı ħ̣ĩş-rā
Demkeş ey şem' ü mezen āteş zebān-ı ħ̣ĩş-rā²⁹¹

Ĥayfā ol şā'ir-i metin sene ihdā ve seb'ın ve tisā mi'ede **Ü70b** āheng-i ħ̣uld-ı ber'ın idüp vefāt itdi. Bu bir iki Türkî maṭla' daĥi anlaruñdur. **BE78b**

Beyt : Zehr-i hicran çāšnī-i vaşl ile lezzetlüdür **B69a**
Ta'm-ı mey ger telĥ ise keyfiyyet-i mey ṭatludur

[*Diger*] : Tekellüm itmeyüp olsam 'aceb midür mebhūt
Ki urdı ĥātem-i la'li dehāna mühr-i sükūt **F109b**

SİYĀHÎ: Tîrevî'dür. Dervîş-sîret ve ĥüb-ĥılķat kimesnedür. Dem-ā-dem ol pîr-i nîkū-ĥalef tetebbu'-ı güftār-ı şu'arā-yı selef idüp lāzım olan ma'ārifi zabt idüp dāimü'd-dehr bu 'aşr içre müzākere ve müşā'ere itmeden ĥālî degüldür. Eş'ār-ı şafā-baĥşı zenk-zedā-yı dil-i tîre bühtān ve güftār-ı bî-ġışşı rāhat-efzā-yı 'āşıkān-ı nātüvāndur. Bu bir nice beyt anuñdur.

Nazm : Ey dil kıoyalum māziyi zîrā ki 'ademdür
Müstakbel için ġam yime dem şimdiki demdür

[*Diger*] : Cāna şabr itmedi dil zülfüñe gitdi ürek
Eyü varur bu meşeldür yol eri yolda gerek

[*Diger*] : Degüldür görinen yārüñ Siyāhî zülfi vü ĥālî
Birisi dāġ-ı sînemdür biri baĥt-ı siyāhumdur

SELİKÎ-İ Ĥamîdî: Ehl-i 'ilm zümresinden imiş. Kıuzātđan selîķa-i şîri pāk ve sözleri süznāk ve ṭab'ı taĥmîs ü terci'-i bend semtine māyil ve murabba' u tesdîs edāsına zebānı **S128b** kāyil ve her birinde kāmıldür. Māşadaķ-ı güftār bir maṭla' u bir nice beyt-i pür-süz çün mihr-i **W74b** dil-efrüz didār gösterüp zuhūra geldi. *Nazm :*

'Arz-ı ĥāl itmege ey şeh nice açam dehenüm
'Āleme od biraġur süz-ı dilümden suĥenüm

[*Diger*] : Süz-ı 'ışķuñla yanar döymez tenümden pîrehen
Dostum sensin beni 'ālemde gömleksiz kıoyan

[*Diger*] : Hicründe görenler tenümi pîrehen içre
Bir mürde-i şad-sāle şanurlar kefen içre

[*Diger*] : Şu olup demrenüñ süzumla şızdı çıķdı cismümden
Degül tebden dökülenler 'araķ cism-i fikārumdan

SELMĀN: Vardar Yeñicesi'ndendür ve mülāzımın zümresinden idi. Rüz u şeb **F110a** cidd ü ceĥd idüp 'ulümü tertîb üzre görmiş ve zebān-ı Fārisî ve Nevāyî'ye ve fenn-i târiĥ ile **Ü70b** mu'ammāya çok mümāreset gösterüp **S129a** her birin bir miķdār taĥşîl ü tekmiñ itmiş ve ṭarz-ı inşā ile mānend-i aķrān-ı bî-mişl-i zamān ve üslüb-ı kıaşide ile kışver-i Rüm'da kendü

²⁹¹ Canımın mumunu okuna uç yaptım, ey mum nefesini çek de kendi ağzını ateşe verme.

Selmân idi. Sene işna ve seb'în ve **B69b** tis'â mi'ede terk-i rûy-i zemîn kılup 'azm-i seyr-i behişt-i ber'în eyledi. Bu bir nice ma'la' u beyt anuñdur. *Ebyât* :

'Ayş u 'işret mevsimidür geldi eyyâm-ı bahâr
Zâhidâ baña namâzı añma anuñ vaqti var

[*Diger*] : 'Aşık öldürmegi taħrîk ider ol yanuñdan
Toğruluk añlamazın hañçer-i bürrânuñdan

[*Diger*] : Sendedür gönli maħabbet ehlinüñ ey cevri çok
Anuñ için ğayri dil-ber sevmeye hiç gönli yok

[*Diger*] : Didüm ey sîm-ten dil-ber bilüñ çoçmağa kâbil mi
Gülüp nâz ile ol gül-ruħ eyitdi belki aq̄beldür

[*Diger*] : 'Ahd ü peymânuñ bizümle böyle miydi ey felek **BE79a**
K'ola peymâne şikeste qahve fîncânı dürist

[*Diger*] : 'Aşık oldu gibi ol zülf-i 'abîr-efşâne
Gör e bir qurı kemik qaldı nigârâ şâne

SIRRÎ: Vardar Yeñicesi'nden dânişmend-i hüşmend tãifesindendür. Esrâr-ı 'ulûma vâkıf u âgâh ve zebân-ı Fârisî'de pesendide-i ebrâr ve ma'lûmâtı dil-ħ'âh vâkı' olmışdur ve ma'rifet-i cüz'î vü küllide güzide-i akrân ve maq̄bül-i ehl-i 'irfândur. Egerçi şu'arâ ve zırafâ-yı cihânda şohbet-i hâşşî nazmına ğâlib diyü meşhûr olmışdur lâkin eş'ârı nefîs ve güftârı daħi selîs **S129b** ü zîbâ ve ğamzedâ-yı **W75a** ehl-i niyâzdur. Li mişl-i hazâ bu evrâka ketb oldu. **F110b**
Beyt :

Ne hâlüm añmağa kudret ne şabra tãkat var
Efendi hâl mükedder ziyâde hayret var

[*Diger*] : La'l-i can-baħşuñla leb-ber-leb olaldan câmlar
Sâkiyâ elden düşürmez rind-i dürd-âşâmlar

[*Diger*] : Dehenüñ şâh-ı ğonce şivesidür
Leb-i la'lüñ şarâbuñ incesidür

Bu ğazel daħi anuñdur. **Ü71a** *Ġazel* :

Âdemler öldürür gözüñ ey şüh-ı şivekâr
Dilerse vechi var aña şehbâz-ı can şikâr

Vaşf eylemege qaddüñi ey serv-i hõş -hırâm
Gönline girdi baħr ü berüñ hayli cüybâr

Gülzâr-ı vaşla şalması hayfâ nesîm-i luţf
Ĥâküz yolunda bir şanemüñ nice rûzgâr

Bir zerre yüzüñe sinededür âftâbımız
Bir qatre yüzüñ eylemişüz baħrı der-kenâr

Sırrî gibi bir âfet-i can mübtelâsiyuz
Ĥad yok belâya cevri ü cefâyise bî-şümâr **BE79b**

[*Diger*] : Ruḡ degül āyīne-i ‘ālem-nümādur gördüğün
Leb degül cām-ı şarāb-ı dil-küşādur gördüğün

[*Diger*] : Pür ‘arāk şanma yüzünden o mehūn nūr yağar
Ya meger gün var iken ‘āleme yağmur yağar

Mevlānā SÜNNĪ: Rüm İli’ndendir. Dervīş-şifāt ve ādemī-sīret ü melek-ḡulḡat kimsedir. Taşfiye-i bāṭın itmege dest-i irādet **B70a** dāmen-i meşāyih-i kibāre uzadup tevḡid-i muvaḡḡidīnūn ıstılāḡatın ketb itmiş. Ol ecilden gāh hem-nīşin-i aştāb-ı dīn ü mezheb olup ve gāh peyrev-i erbāb-ı meşreb geçinüp her vādiden behremend olmuş. Zīrā ki siyāhat ṡarīḡıyla müsāferet ihtiyār kıilup **S130a** etrāf-ı ‘āleme şu gibi revāne ve ḡıdmet-i ‘arīfān-ı cihāna cān u dilden ṡalīb ü rāḡīb ve hemīşe tetebbu’-ı eştār-ı müteḡaddimīn ve fuşaḡā-yı müteḡḡirīn idüp **F111a** zebān-ı ‘Acem’e ve lisān-ı Nevāyī’ye bir mertebede iştīḡal göstermiş ki maḡdūr-ı beşer degül. ve her birisinden zevḡ-ı tām alup meşḡūr-ı ḡāş u ‘ām olmuş. Ḳuvvet-i muḡāfazası ḡāyetde müstaḡkem ve şoḡbet-i ḡāşşı pesendide-i ‘Arab **W75b** u ‘Acem’dür. Nazm-ı dürer-bārı dervīşāne vü muḡaḡḡıkāne vāḡı’ olmuşdur. Cümlesinden bir kaç rindāne ḡalem-i müşk-efşāne gelüp şebt oldu. *Nazm* :

İrgürem vaşla raḡībā dimiş ol māh seni
Şa Allah o günlere irgürmeye Allāh seni

[*Diger*] : Sünbülün gül üzre kim bir pīç ü tāb olmaḡdadur
Rūy-i maḡşūda ḡara baḡtum niḡāb olmaḡdadur **Ü71b**

Sīnem içre nār-ı hicrānuñla ḡöñlüm kim yanar
Bir caḡīmīdür ki ḡabrinde ‘azāb olmaḡdadur
Sende istiḡnā-yı ḡüsn ü bende yağmā-yı cünün
Sen ferāḡatde benüm ḡālüm ḡarāb olmaḡdadur

[*Diger*] : Ḡam-ı cānānı ‘aşıḡlar dem-i ‘uḡbāya virmezler
Bugün naḡdı ḡoyup ol nisye-i ferdāya virmezler **BE80a**

Bu deyr içre Mesīḡā dir bilenler Tañrı ḡaḡḡıçün
Ölürler bir büte can virmegi dūnyāya virmezler

Mey ü maḡbūb zevḡin añlayan şevḡ ehli ‘arīfler
Şarāb-ı kevsere dil-berleri ḡūrāya virmezler

Metā’-ı vaşl-ı yāre naḡd-i can vir ölmeden Sünnī
Ki dā’im ‘ömr gibi saña bir sermāye virmezler

SERHENGĪ: İstanbul’dandır. Pādişāh-ı encüm-sipāh ve şehen-şāh-ı felek-destḡāh a’nī Süleymān-ı gerdün-mekān Nūşirevān-ı devr-i zamān ḡazretlerinün çavuş-ı ‘ālī-şānlarındandır. Bināen ‘alā zālīk raḡş-ı ṡab’ı meydān-ı ma‘ānīde pişrev-i şāh-ı suḡenverān-ı **B70b** cihān ve şāh-bāz-ı zihni-i ḡümā-pervāzı vādī-i efkārda ṡayir-i lā-mekān ve ḡadd-ı zātında merd-i sebük-rūḡ u ḡande-rū ve ḡüsn-i ḡulḡıla ‘ālemi fetḡ ü fütūḡ ider. Ḡāyetde nīkū-hū kimesnedür. Rüz u şeb tek ü pūde mānend-i şabā bī-ḡarār ve cüst ü cūda mişāl-i **F111b** āb-ı revān-ı tīz-refṡār ve dürr-i nazm-ı dürer-i cihān-kerdi seyyāḡ-ı baḡr ü berr ve Edhem-şīār bād-pāy-i iḡlīm-i neverdi ‘inān-ı ḡüftār-ı şafā-ḡüster birle rehber-i erbāb-ı ḡünerdür. Bu bir nice beyt anlaruñdur yazıldı. *Ebyāt* :

- Şaḥn-ı 'âlemde gönül ḥānesi ma'mūr olmaz
Bunda 'âkil sevinüp zerrece mesrūr olmaz
- [*Diger*] : Āşüfte kılpudur beni bir kâmeti serkeş
Zülf-i siyehi gibi gönül oldu müşevveş
- [*Diger*] : Bed-mest olanı şöḥbet-i 'irfâne getürme
Küstâḥ olanı meclis-i rindâne getürme
Güş it sözümi pendümi redd eyleme zinhār
Bed-aşlı meded-ḥâne-i yārâne getürme
Telḥ olmaya meclis dir iseñ pendümi güş it
Serhengī meded şöḥbete bīgâne getürme
- [*Diger*] : Cehl ile mürekkeb olana olma muşāḥib
Bir yüzi qaradur anı âdem ola şanma
- [*Diger*] : Biñ ayak bâde şehā 'aynuma gelmezdi benüm
Beni sermest idesin sen gül[e] efsün itdün
- [*Diger*] : Şābir ol kısmet-i rüz-ı ezel[e] kâil iseñ
Ṭāma'-ı ḥāmı gıder sağ olan insan geçinür
- [*Diger*] : 'Ayş eyleyegör yār ile gülşende şafā sür
Serhengī göre kim bu cihan kimlere kaldı **S131b**

Kıṭ'a 'Aynī Beg ḥazretlerinün dimişlerdür.

İrtesün ziyāde 'izzet ile cāh ü devletün
Mīr-i kelāmısın yine bu 'arşada bugün
Olsun ziyāde 'ömrün ile 'Aynī rifatün
...²⁹²

SIḤRİ-İ ÜSKÜBİ: Evşāfın işitdügimüz zırafādandır. Ehl-i 'ilm zümresinden imiş. Kemāl-i ma'rifetle bī-mānend ve üslüb-ı kitābetde hüşmend geçinüp dāimā tettebbu'-ı tevāriḥ-i şāḥān-ı pīşin kılpur tarz-ı inşāda siḥr-āferin olmuş ve ol vechile evkāt-ı 'azīzin şehri Edirne'de maḥkeme kitābetine naşb itmiş ol bābda **B71a** çok dünyā kesb kılmış ve 'inde'l-ulemāi'l-'izām ve beyne'l-ḥavāşı ve'l-'avām şüret-i sicillāt-ı berekāt-āyātı bir miqdār şübüt bulup nāmdār olmuş. Egerçi sāir şu'arā gibi zırafā mābeyninde bī-ḥüccet meşhūr ve mecmū'a-i şu'arāda fezāyille şiri meşhūr olmamış. Bu beyt anıdır. **F112a Beyt** :

İşimi altun ider sākī gümüş peymāneler
Kimyādur var ise ḥāk-i der-i meyḥāneler

Zümre-i bülegānuñ bilā-istiḳlāl şāḥib-nāmı Rüstem-i şu'arā **Mevlānā SĀMĪ:** Manastır'a qarīb yirdendür. 'Unfuvān-ı şebābda ṭālib-i rāh-ı şavāb ve evān-ı ḥayāt-ı ḥuṭuṭü'l-kitābda sālīk-i münselik-i şevāb olmağ ile levāzım ve ḳavā'id-i fūnūnı cem' idüp ictimā'-ı kemālāt ile şehristān-ı vücūdun mi'mar-ı fażl u dānişle ābād idüp ehl-i 'ilm zümresinden ta'dād olup

²⁹² Hiçbir nüshada olmadığı için yazılamadı.

zamân-ı ferâgat işğâlinde şu'arâ-yı şîrîn-mağâl ile eş'âr-ı bî-mişâl belki mânend-i sihr-i helâl dimekle teshîr kırup aşhâb-ı vecd ü hâl itmede dilîr ve pîşe-zâr-ı 'âlemde pençe-i zûd-ı ma'ârifle ve gûş-ı ma'ânî-i dil-firbini kemend-i teshîre çeküp ele getürmede mânend-i şîr-i naḥçîr âḥîr seyr-künân-ı meserret-baḥş-ı seyyâḥân-ı şâhib-'ukûl olan şehir-i İstanbul'a gelüp ol nüzhet-gâh-ı vâlâ ve nişîmen-gâh-ı selâṭîn-i cihân-küşâda ṭab'-ı laṭîfleri nihâl-ı mütemâyil-mişâl gülzâr-ı pür-esmâr 'ulûma mâyil ve zihni-tîz-revleri mâ-yı cârî gibi vâdî-i fûnûna mâyil düşüp bir laḥza taṭîle rızâ-yı himmetleri kâyil olmayup zûrafâ-yı zamân ve fuzalâ-yı cihânûñ ol memdûḥü'l-hîşâyil ve müstecmi'ü'l-fezâyil taḥşîl-i ma'ârif itmege hîn-i mülâkâtilerinde her birinden gereği gibi behremend ve eşnâ-yı muşâḥabet-i rûḥ-efzâlarıyla ḥursend olup ol suhen-senc-i mâhir ebkâr-ı ma'ânî taşarrufına kâdir olmağın **F112b** maḡbûl-i eṭibba'-ı aşâğîr ü ekâbirdür. Sene tis'în ve tis'â mi'enûñ târîḥinde bâ'îş-i sezâvârî 'izz ü şân-ı cihândârî Ḳarş'ûñ muḥarrerlik ile defterdârî olan rû-sefîdi ehl-i ḥâcene anî Ḳara Ḥ'âce ile vilâyet-i Ḳarş'a gelüp ol emîr-i şeca'ât-mışruñ eyyâm-ı rifat-fercâmında isimleri Ḥüssâm olmağın *El-esmâu tenzilüne mine's-semâi'*²⁹³ mücibince tiğ-ı bürehne gibi kemâl-i ḥîdmetlerinden ol serḥadlerde şufûf-ı şeca'âne belki maḥz-ı hücûm-ı celâdetlerinden terk-i ser idüp ḥamallât-ı merdâne-i ḡulûb ebnâ-yı cinsi yanında merâtib-i sâmiye ḥâşıl itmegin Sâmi taḥallüs iḥtiyâr kılmış ve ehl-i dünyâ içre şâhib-i'tibâr olup müşârûnileyh defterdâr Ḳızılbaş cenginde mevcûd bulunup ol merhûm-ı sa'îd mezkûr ḡazâda şehîd olmışlar. Ḥuḡûḡ-ı sâbîḳaya binâen şehâdetlerine bu târîḥ-i ḡazâ ol şâ'ir-i ḥûb-edânûndur. Târîḥ :

Zübde-i ḡâzîyân Muhammed-râ
Kerd düşmen şehîd bi 'illet²⁹⁴

Bûd kân-ı seḡâ ve menba'-ı cûd
Be-revân-eş koned Ḥudâ raḡmet²⁹⁵

Ḥür ü ḡilmân be-rû bebaḡşed nîz
Kevser ü hem cinân-ı pür- ni'met²⁹⁶

Goft hâtîf berâyı ân târîḥ
Ez-ezel şod maḡâm-ı u cennet²⁹⁷

Âḥîrû'l-emr ḥazret-i baḡş-ı ḡulûb-ı pejmürde-i ehl-i 'irfân ve ḡayât-ı cedîd-resân-ı pîr ü cevân ve ḥükûmetinden re'âyâ-yı Erivân'e revân ve 'adâletinden berâ-yı Naḡçevân'e yeñiden cân irişdiren cenâb-ı ma'âlî-i âyân Ḥîzr **F113a** Paşa ḥazretlerine intisâb idüp ol dergâḡ-ı felek-iştibâhda ḡâṭîr-ḡ'âh-ı eḡibbâ üzre kâm-yâb olup ba'dehu cânib-i şerîflerinden dergâḡ-ı felek-bârgâḡ ve âsitân-ı sa'âdet-penâhda ḡapu ketḡüdâları olup ol tâ rîḡde pâdişâḡ-ı murâd-baḡş ve şâḡ-ı âsmân-raḡşuñ taḡrîş-i terk-i mâsivâ-yı Rabb-ı ḡâfûr ve tedâḡül-i zümre-i 'ibâd-ı şekûre bu maṭla'ları zûḡûr buldı. *Maṭla'* :

Târik-i ḡayr olḡıl ey dil gel berü Mevlâ'ya baḡ
'Abd-i şâkirseñ eger bezl olınan alâya baḡ

293 İsimler semadan iner.

294 Gazilerin seçkini Muhammed'i düşman sebepsiz şehit etti.

295 Cömertlik hazinesi ve eli açıklık kaynağıydı, Allah ruhuna rahmet etsin.

296 Ona huri ve gilman bağışlasın ve ayrıca kevseri ve nimet dolu cennetleri de (bağışlasın).

297 Hâtîf onun için tarih söyledi, ezelden, onun makamı cennet oldu.

Bu tarîk ile 'ucübeleri vâkı' olup mestûr olmuştur. *Maṭla'*:

'Ālemi iden mu'aṭṭar zülf-i müşk-āsāya baḳ
Mürdeler ihyā ider ol la'l-i rūḥ-efzāya baḳ

Yine bu maṭla'larına daḫi ki maṭla'

Raḡbet ḳomadı tatlu dilüñ şekkere cānā
Ḳıymet mi ḳomadı la'l-i lebüñ kevşere cānā

Bu nazîreyi bî-nazîr dimişdür. *Ġazel* :

Her kim reh-i 'ışḳuñda senüñ ser vire cānā
Lāyık mı degül ḳul ola sen ser vere cānā
Mîr'at-ı cemālüñ ki zuhûr ide cihanda
Şafvet mi ḳor āyîne-i Sikenderde cānā
Ḳurşîd-i cihân-tâb gibi ola mı bir gün
Sāmî yüzüni süre o ḥāk-i dere cānā

Āḫir imdād-ı ṭālî-i sükkân-ı Dārü's-Selām'uñ içinde āsüde olan cezbe-rişte-i himem evliyā-yı 'izāmla şāḫîb-celālet ve menba'-ı sa'ādet müşārünileyh Hızır-ḳadem Musā-şiyem-i beyzā-'alem eyālet-i Bağdād'a şeref-tîr bulduḳda me'an gelüp bi'l-fi'l ḫıdmet-i kethüdālîḡa menşüb olup revîş-i müstaḫsenelerinden **F113b** tamām-ı re'āyā vü berāya şükrân u rızā üzre olup ḫüsn-i tedbîrinden her zamân velî-yi ni'metine nām-nîk du'ā-yı sülehā-yı dūr ü nezdîk aḫz itmege kemāl-i iştiḡâlde olup meşāliḫ-i müslimînden zihni ferāḡatlerinde deryā-yı zehḫâr dürer-i belāḡat-nişār ṭab'ları müteḫarrik oldıḳca efvâc-ı envā'-ı emvâc-ı ma'ānî bedî-i sâḫil-i bürûze işâr itmeden ḫālî degüldür. Bu bir nice maṭla' u beyt anuñdur. *Ġazel* :

Gözüñ aç şūfiyā mestāne-i bezm-i elestüm ben
Ḳabābāsā degül 'aynumda 'ālem şöyle mestüm ben
Tekellüfsüz öper meclisde la'l-i dil-beri sāḡar
Görelde ol şafā-yı rūḥ-baḫşı mey-perestüm ben
Alurdum naḳd-i cān ile metā'-ı mihrüni yārüñ
Meh-i nev gibi 'ālemde egerçi teng-destüm ben
Şafā-yı ḫāṭır olurdı velî seng-i ḫavādîşden
Niḫāl-i mîvedār-āsā şehā ḡāyet şikestüm ben
Ḳuzûrunda e'ālîñ maḳāmum bellidür Sāmî
Biḫamdillah edānîñ hemân yanında pestüm ben

[*Diger*]:

Rengler virse n'ola āl ile enhāre gözüm
Beni ḡarḳ itdi ser-ā-pā ḳara ḳanlara gözüm
Ġam-ı ruḫsārını yārüñ ne ḳadar yād itse
Eşk-i ḫünîñ aḳıdur derd ile bî-çāre gözüm
Yüzüñi görse ḳalur la'l-i lebüñde nazarı
'Āşık olmuş ṭoyamaz lezzet-i didāre gözüm

Meclis-i ğamda kabağum n'ola olmazsa tehî
 Döndi güyâ iki peymâne-i hummâre gözüm
 Seyr olunmaz ruğ-ı rağşânı niĝâruñ Sâmî
 Yaşarur bakmağ ile mihr-i pür-envâre gözüm

[*Diger*] : Firkat şebini rüşen ider şem'-i cemâlûñ
 Sîrâb kıllur teşneleri la'-i zülâlûñ **F114a**
 Hicrûñde ne ğam olsa gönül bî-kes ü tenhâ
 'İşk ehline eglence yiter fikr ü hayâlûñ
 Vaîz kocaduñ ta'mı komazsuñ daĝı halkla
 Bilmem ki degirmende mi ağardı sağaluñ
 Sâmî ne kadar kendüñi alçaĝda görürseñ
 Günden güne artar meh-i nev gibi kemâlûñ

Bu maṭla'-ı rengîn ez Şâfî:

Ķan olur ğamzesine tîĝ-ı dem efşan dir isem
 Baş gider kirpüĝine ħançer-i bürran dir isem

naẓîre ez an Sâmî:

Aşlı yokdur femüñe ĝonce-i ħandan dir isem
 Rast gelmez ħaddüñe serv-i ħurâman dir isem

naẓîre ez ân Ḥayâlî :

Men' idermiş 'âşıkı seyr-i cemâl-i yârdan
 Almadı zâhid temettü' var ise dîdârdan

naẓîre ez ân Sâmî:

Niçün inler bülbül-i şeydâ gül-i pür-ħârdan
 'Âşık-ı şâdık olan kaçmaz cefâ-yı yârdan

naẓîre li-mü'ellifihi :

Dem-be-dem tırılmaz akar ħan zaĝm-ı tîĝ-ı yârdan
 Ağlamaz ħan dökmede bu dîde-i ħün-bârdan

Bu bir iki beyt ü maṭla' daĝı anuñdur *Nazm* :

Şanmañuz fânî cihanda olmuşuz dünyâ-perest
 Ħaĝ bilür rûz-ı ezel oldı gönül Mevlâ-perest

[*Diger*] : Dönmüşüm pervâneye bir şem'-i enver şevĝine
 Uĝradum tâb u tebe ħurşîd-i ħâver şevĝine

Dürr-i Necef laĝabıyla mülakĝâb 'Alî nâm bir cevân-ı pāk-meşreb [için] dimişdür. *Beyt* :

Virdi cihanda silk-i cevâne çün şeref
 Lâyık degül mi dinse 'Alî'ye dürr-i Necef **W76a**

SIĦRÎ: İstanbullı'dur. Ümenâ tâifesinden iken sâbıĝan diyâr-ı Ħaleb'de töhmet-i 'azîme ve bir zâlimûñ zulmüne muĝârin düşüp şâf ü bāk mâmelekin terâş **F114b** itmiş. Ol sebeble huẓûzât-ı nefsanîden müberrâ ve teĝazâ-yı nefs-i zâlimden mu'arrâ olmuş. Ħikmet bu ki ol

rind-i cihân **BE80b** u pür-hurde-dân yine rüz u şeb şevk-i cevânân-ı bî-mişâl ve taqlid-i ehl-i hâl itmeden hâlî degüldür **Ü72a** ve ol vaq'a vâkı' olduğda gerdiş-i devr-i gaddaruñ ve âyin-i **S131a** cevri-ı çarh-ı sitemkâruñ qahrından terk-i kayd-ı dünyevî idüp sermâye-i devlet-i uhrevî için tecrid tarîkı ile âsitân-ı âlişân ve ravza-i quds-âşiyân-ı Hazret-i Gülşenî'ye *kuddise sirruhu* yüz sürüp taşfiye-i bâtin itmegi arzu kılmış. Âhir yine seyr ü sülûk ile diyâr-ı Rûm'a gelüp her an erbâb-ı ulûma elünden geldüğü hıdmeti dirîğ itmez ve hemîşe mülâzemet-i cevânân-ı hûb-şüreti eksük kıomaz. Anuñ için rākım-ı hurûf-ı tezkîre anları hâdim-i şu'arâ ve zırafâ laqâbıyla mülakqab itmişdür. Erbâb-ı şafâ içre bu nâm ile marûf ve hıdmet-i nüdemâda luft ile mevşüfdür. Hadd-ı zâtında aşl u neseble nîkû halef ve bakıyye-i şu'arâ-yı selef kimesnedür. Aqsâm-ı nazmda şâir-i sıhr-âferin ve tarz-ı tevârîhde akrânı içre güzîndür. Eş'âr-ı âşîkânesi meşhûr-ı cihân ve pesend-i zırafâ-yı zamân vâkı' olmuşdur. Bu bir nice ma'la' u beyt anuñdur. *Nazm* :

Şüh u şengül rindler bezminde dil-berdür şarâb
Başı üstinde anuñ sâkı' araç-çini habâb

[*Diger*] : Vücuduñ zevrağın şal bahr-ı işka rüzgâruñdur **W76b**
Hudâ'nuñdur oñarmağ şanma ey dil rüzgâruñdur **F115a B71b**

[*Diger*] : Elüm olur cihan bâğında ayakda kıomaz dirdüm
Yüceldükce o serv-i kıametüm benden ırağ oldı

[*Diger*] : Cihânda sînesi üstinde her kim bir cevan besler
Demi zevk ü şafâ ile geçer cân üzre can besler

[*Diger*] : Şol dem ki kıabrüm üstine cânan gelür gider
Bu mürde cismüme şanuram can gelür gider **S131b**

Muqaddemâ kapudan olan Rüstem Paşa'nuñ birâderi olan Sinan Paşa fevtine bir târîh-i âbdâr dimiş ihtişâr olınuş şebt olundu. *Kıta târîh* :

Virür âhir hevâya fülk-i teni
Nüh dağı olur ise keşîbân

Her kıaçan dem çeke neheng-i ecel **BE81a**
Katrece gelmeye aña ummân **Ü72b**

Yüsuf-ı şânî idi ahibâba
Görinürdi adü gözine sinân

Hâtıf-ı ğayb didi târîhin
Taldı rahm et deñizine kapudan

Sıhri'yâ gel du'â-yı hayr idelüm
Rûh-ı pākini şād ide Hānnān

SÂİ-İ NAKKÂŞ: Serdâr-ı merdân-ı evbaş kimesnedür. Edirne'dendür. Şan'atinde üstâd-ı zamân ve muşavver-i devrân ve şâir-i bî-bâk ü zebân-âver-i pâkdür. Tab'-ı mu'ciz-nümâsı çihre-küşâ-yı ma'ânî ve zihn-i nüktedânı haqâyıqla Mânî-i şânî ma'ârif-i cüz'î vü küllî ile ârâste ve elbis-i ma'ânî ile pîrâste olup hâtır-ı âtır-ı deryâ-mü'eşşiri esâlib-i suhunde her vechile sâî ve ekâlim-i kelâmda kelimât-ı hayr-endîşi ile dervîş-i dâî olma ğın her fende kelimât-ı hayât-efzâsı firevân-ı vird-i zebân-ı âşîkân-ı cihandur. Tarz-ı hicvde nîze-i zebân

ile ta'ne-zen-i Cān Memī olup nüde- mā-yı zamānuñ hem-demidür. **F115b** Anlar da muķābelesinde ħaçer-i hicv ile sīne şikāfi olmış. Lāf u güzāfı andan ħalmaz. Beher ħāl bu ebyāt-ı zevķ-baĥş ol şehsüvār-ı şevķ-rahşuñdur şebt olundu. *Gazel* :

Bezm-i meyde yaķamaz şevķ ile dāmāne yeter

Geçemez lāle-şifat çāk-i girībāne yeter

Esb-i nāz ile bugün yügrügüsün meydānuñ

Gelmeye ħüsn ile sen Hüsrev-i ħübāna yeter

Dāne-i ħāl ile arz eyleme dām-ı zülfüñ

Şāhbāz-ı nazaruñ murğ-ı dil ü cāne yeter

Baş şafā geldügi aġyār yıķılsun gitsün

Meclis-i meyde aña bir iki peymāne yeter

Ābdār olsa n'ola lü'lü-i nazm-ı Sāī

Bir güherdür bu ki güş-ı şeh-i devrāne yeter **BE81a**

SİRRİ: Trabzonī'dür. Muķeddemā taĥşil-i 'ulüm ve tekml-i fūnūn idüp isti'dād-ı zātisi mecālis-i 'ulemā-yı a'lām ve meĥāfil-i fużalā-yı 'izāmda imzā olunduğdan soñra ħātır-ı ħatir-i serāyir-i ser pür-alāyış-i 'avāik u 'alāyıkdan teberrā itmekle āhir zevī'l-meşāyih-i kibāre teşebbüs ü te'alluķ idüp anlaruñ daĥi ħazāyir-i ħudsi'ü'l-mü'eşşirlerin fevā'id-i mālā-nihāyelerinden isti'dād u istifāde itdüğinden soñra tālib-i erbāb-ı belāgat ve rāġib-ı aşĥāb-ı feşāĥat Rüm İli beglerbegisi olup fevt olan merĥūm Hāsan Paşa mezkūruñ envā-ı 'ulüm u ma'ārifle ārāste olduġın istima' idüp kemāyenbaġī ri'āyet gösterüp kātib eylemişdi. Pāşā-yı mezbūruñ vefātlarından soñra rüzgār-ı zürkār yüz döndürüp nice yüzden cefāya yüz tutup muĥālefet eylemegin zübde-i āl-i 'Oşman Hāzret-i Sulţān Selīm Ĥan'uñ dārü's-salţanatları olmaġ ile müşerref olan maĥrūse-i Kütāhiyye'ye teveccüh idüp qarār eylemişlerdür. Ĥuţuñ envā'ına ķādir ĥuşuşā nesh ü ta'lıkda māhir ve diyār-ı Rüm'da emşāli nādir ve kıţası maķbūl-i zūrafā-yı **BE81b** devrāndur. Ĥālĥali dā'iresine varmışdur ve ba'z-ı zemīnler iĥtirā' itmişdür ki erbāb-ı tab' aña taĥşin eylemişlerdür. Muşāĥabet-i dil-küşāsı feraĥ-fezā olmaġın aşĥāb-ı devlet ġāyet itibār eylemişlerdür. ve şiri fevķa'l-ĥadd nāzūkdür. Zümre-i şu'arā içinde ĥayli iştihārı vardır. Bu maţla' u beyt anuñdur.

Meded o ķaddi çenārum vefādan el çekdi

El ucı ile olan merĥabādan el çekdi

[*Diger*] : Kıanı bir sünbül-i ĥōş -bū bu cihan bāġında
'Ārız-ı yāre düşer zülf-i semensādan yeg

[*Diger*] : Can derdi şanma hicr ile vardı ĥuzūra Kıays
Benden şoruñ firāk-ı elemin ol daĥi uyur

SĀLİKİ: Edirnevī'dür. Tab'-ı nāzūki cānib-i nazma sālīk ve nefes-i pāki şavt ü naķş edāsında tarz-ı 'Acem'e mālīk idi. Ĥayfā ki ol rind-i lāubāli rüz u şeb ĥüb endişe ile 'āşık-pişe ve hemişe bu deyr-i ĥarāb-ābāda bāde-i nābla lā-ya'ķıl-ı bed-mest ü ūftāde vü şurīde-ĥāl ü perişān me'āl iken bi'z-zarūre mülk-i beķāyı özleyüp terk-i 'ālem-i fānī kılup ravza-i cāvidāniye raĥt-ı iķāmet çeküp 'ayş u 'işretten maĥrūm ħalmış. Ümmiddür ki ol cānibde arķası üzre yatup anda ĥuzūr itmiş ola ve ittifāķ-ı zūrafā-yı Rüm **W77a** budur ki muşāĥabet

ile hânendeliği eşârına gâlib ola. Feemmâ her kaçan kim şu'arâ ile şîr ü şu'ûr itse elfâz-ı rekîk ile yârânı rencîde idüp bî-ğuzûr itmeden berî degüldi. Beher hâl bu bir iki maṭla'-ı pür-garâib anuñdur bu defter-i 'acâibe şebt olundu. **S132a Nazm** :

Ey kaşî yâ murg-ı dil uçmağa küyuñdan yaña
Tîr-i müjgânuñ yiter her lahza bâl ü per aña

[*Diger*]: Bilmez yolunı varmağa ol Ka'be-i cânuñ **BE82a**
Her yaña dönüp ṭurduğı bu kıble-nümânuñ **F116a**

SEBZÎ: İstanbullı'dur. Şu'arâ-yı selefendür. İlm-i zâhire iştiğâl gösterür iken gâyetde şîre ḥarîş olmağın ṭarîkden ferâgat idüp ehl-i cihet zümresine ilhâk ve akrânı içre **B72a** ṭâk olup el'ân ḥaṭîb-i ḥoş-âvâz ve gülşen-i nazma bülbül-i nağme-sâz ve peyrev-i mümtâz olmış. Eşârı gâyetde pür-sûz ve pesendide-i erbâb-ı rümûzdur. ve'l-ḥâşıl geşt-i zâr-ı cihânda ve sebze-zâr-ı devrânda şîrden gâyri bir cev ḥâşıl itmemiş. ve bu devrde **Ü73a** şu'arâ-yı nev içre pür-kühen ve üstâd-ı suhen geçinür. Ebyâtı bî-ḥadd ü lâ-yu'addur. Cümlesinden bu maṭla'-ı meşhûr ve bu beyitler anlaruñdur şebt olundu. *Nazm* :

Âteş-i 'ışkı beyân itmege açsam dehenüm
Yanar odlara o dem her kim işitse suhenüm

[*Diger*] : Kağî meclisde ki nâz ile o cânân otura
Kalmaya zulm ü sitem fitne-i devrân otura
Şem'e kim didi giyüp üsküfünü dildâre
Şöyle karşı ṭura kim ayağına kan otura

SEYFÎ: Gelibolı'dandur. Rûz u şeb taḥşîl ve tekmîl-i fazilet için ḥıdmet-i 'ulemâ-yı 'âlî-himmet iderken nâgâh İstanbul karşıusunda olan Ṭobḥâne'de mest ü bî-ḥaber gezerken bir cây-i 'âliden aşğa uçmış. Murğ-ı rûhî aheng-i ravza-i 'aden ü kevşer **W77b** itmiş. Ol bülbül-i gülşen-zâruñ şâh-bâz-ı **S132b** ṭab'ı hümâ-pervâz ve akrânı içre şayd-ı ma'ânî itmekle mümtâz idi. Ṭabṭat-ı şîriyyesi gülistân-ı marîfetde gül-bîz ve meydân-ı şecâ'atde seyfi-i kâṭı' gibi tîz. Bu bir kaç maṭla' gün gibi meşhûr ve maḳbûl-i merdüm-i nezdîk ü dür olmağın meşṭur olundu *Şîr*:

Anlar ki cennet istedi 'uqbâya şaldılar
Eblehleri bugün yine ferdâya şaldılar **F116b**

Var bir ḥaber getir diyü aḥvâl-i dehrden
Kaḫm-i elest Seyfi'yi dünyâya şaldılar **BE82b**

[*Diger*] : Düşdi mü-yı miyânına gönülüm
Öldi işbu arada yok yire kim

[*Diger*] : Âsiyâveş başum hevâda yeler
Dögeyin taşlar ile ben kendüm

[*Diger*] : Lebüñ yanında mercan bir ḥacerdür
Gözüne göre nergis bî-başardur

SİPĀHÎ: İstanbullî'dur. Dergâh-ı mu'allâda 'ulûfeci yesârdandır. 'Arşa-i nazmda fâris-i nevrës ve meydân-ı şîre merd-i tâze heves kimesnedür. Bu bir iki matla' **B72b** anuñdur **Ü73b** sebt olundu. *Şîr*:

Bezminüz telh eyleyüp şunma bize sâkî 'arağ
Başmasun 'işretüñe rindâne luğ it yâd ayak

[*Diger*]: Mu'ağtar kıl nesîm-i luğfuñ ile pîr-i Ken'an'ı
Hâzîn itme gel ey Yûsuf cemâlüm pîr iken anı

SEMĀÎ: İslâmbol'dandır. Dergâh-ı felek-bârgâh-ı pâdişâhîde Solağ-zâde olmağın zûrafâ-yı zamân içre Solağ Hasan dimekle meşhûr-ı cihân olmuşdur. 'Âlem-i cevânîde 'Acemi oğlanı bölüğünde nice müddet muvazzaf olup ol bâb-ı 'âlî-mekânda şâhib-devletlere ve a'yân-ı dîvâna nice hîdmeti sebkat itmiş. Âhîrü'l-emr mezkûrlaruñ edâ-yı nâ-müveccehlerinde rencîde-hâtır olup terk-i hîdmet kılup ve her dem vahşî-şîfatlarla ülfet itmegi terk idüp dervîşlik semtin ihtiyâr kılup müsâfîret tarîkı ile seyâhat özleyüp diyâr-ı Mısr'a varup âsitân-ı felek-âşiyân-ı Gülşenî'de karar idüp ol dergâhuñ bendeleri silkinde münselik olmuşlar. Ba'dehu nağd-i vücûdı **F117a** pûte-i mahabbetde hâliş itmege sikke-hâne-i Bağdâd'a gelüp 'ağtar-ı burc-ı evliyâda tamâm 'ayâr olup dergâh-ı 'arş-penâh-ı şâh-ı şehidâna ve ravza-i muṭahhar-ı şâh-ı merdâna revâne olup yüzlerin sürüp hîdmet-i nuḡabâ-yı 'âlî-himmet idüp şâhib-sikke vü şûret olup *men 'aref* sırrından bâ-haber ve erbâb-ı ṭurûk içre rümüz-ı tarîkatden behrever olmuşlar. Ṭab'-ı şâfî-i sihr-nümâsı şelâset-i nazm ile mevşûf ve lisân-ı pâk edâsı fetânetle marûfdur ve nazm-ı taşavvuf-âmîzi âbdâr. Bu gâzel-i dil-pezîr anuñdur.
Gâzel

Pertev ki şem'-i mihr-i ruğ-ı yârdan gelür
Bir lem'adur tecellî-i dîdârdan gelür

Ṭab'um çerâğı Kâsım-ı Envâr'dan yağar
Büy-i vefâ dehânuma 'Ağtar'dan gelür

Nuğl-i şarâb meclis-i gâmda yeter baña
Şol hûn-ı dil ki dîde-i hûnbârdan gelür

Hâlvette şu yirine içer şûfî bâdeyi
Gördün mi kâfîri bize inkârdan gelür

Âzürde hâtır olma Semâî-i bî-dile
Mestânedür o hâne-i hummârdan gelür

SEĖĀYÎ: İstanbullî'dur. Babası pâdişâh-ı ferîdün-haşmetüñ maṭbağ-ı hümâyûnunda tavuğçı başı idi. Sene **S133a** işnâ ve sebîn ve tis'â mi'enüñ Recebinde vefât itdi. **W78a** Yiri maḡlûl kalmağın mezkûr Seᖓâyî'ye babası yiri şadağa buyuruldu. Hâlâ hîdmet-i mezbûrda cân u gönülden evkâtın şarf itmek üzredür. Eyülükle efvâhda meşhûr ve seᖓâ-yı ṭab'ı elsînede mezkûr ve her an hîdmet-i erbâb-ı kemâl ve mülâzemet-i 'ışğ-ı cevânân-ı ḡurşîd-**F117b** mişâl ile 'ayş u 'işretde ser-efrâz u kâmrân ve cûd ü ihsanla mümtâz-ı akrândur. Ṭab'at-ı şîriyyesi bed degüldür nîk olmağdan hâlî degül. Bu bir matla' u beyt anlaruñdur. Bu evrâğa sebt olundu. *Beyt*:

Zahm-ı tîr-i yâr ile ey dil tolı kınsın yine
 Kaşlarının yâyına beñzer ki kırbansın yine

[*Diger*] : Nice itsün kişi rağbet cihānuñ 'izz ü cāhına **BE83a**
 Maħabbet şekl-i miħnet āħirinde devletüñ let var

SIRRİ ÇELEBİ: Erbāb-ı kaleminden mevlid-i feraħ-fezāsı hümāyünü Tarābefzün'dur. Yār-ı laṭif ü şā'ir-i zarīf eş'ār-ı 'āşıkānesi maқbūl-i ṭabāyi-i erbāb-ı devlet ve güftār-ı rindānesi pesendide-i ehl-i fazīlet olup hemişe mülāzemet-i a'yān-ı dīvān ve dem-ā-dem māyil-i şoħbet-i şāhibān-ı 'izz ü şān olup 'ale'l-ħuşuş bende-i ħāş-ı Sultān Selīm-i pür-efāzıl olan Celāl Beg'üñ ħıdmetinde kesb-i kemāl idüp ser-āmed-i aқrān u emāsil olmuşlar. Ĥatt-ı nesta'lık yazmada bî-bedel ve 'arüz u kâfiye vü mu'ammāda şāhib-ħāl kimesnedür. Zihn-i daқıq-güsteri esrār-ı İlähiyye'ye mālîk ve ṭab-ı pür-ħaқıki ṭurūq-ı envār-ı nā-mütenāhiye sālîk olmağın Sırrı diyü mezkür yārān-ı suħen-perver ve meşhūr-ı merdüm-i baħr ü berdür. Cümle-i eş'arı leṭāfet-i ṭab'ına dāldür ve ħasb-i ħāl-i 'uşşāq-ı bî-mecāldür ve nezāketden ħālî degüldür. Bu ğazel şāhid-maқālîdür ki ser-be-ser vaşf-ı sākî ve izħār-ı bāde-i nāb-ı iştıyāqdur taħrîr oldı. *Ĝazel*:

Şarāb-ı nābı devr itdür zamān-ı 'ayşdur sākî
 Egerçi bezm-i dehrüñ nüş-ı cāmı nışdür sākî **F118a**

Münevver itmeliden meclisi ol şem'-i bezm-ārā
 Sürāhî kıan yudar ğamdan kıatı dil-rışdür sākî

Uyuşmuş kıanlar ile her müjem tennür-ı miħnetde
 Kebāb ile ṭatlu başdan başa bir şişdür sākî

Ele aldı ayağā düşmüş iken bāde-i gül-reng
 Göñül yapmağā sa'y eyler ne ħayr-endışdür sākî

Gözi tarrāc ider dil naқdini aña dönüp baқmaz
 Teraħħum eylemez Sırrı ne kâfir kışidür sākî

[*Diger*] : Didüm ki yoluña cān virürin ben degül ki ser
 Ol āfet-i zamāne gülp didi mā-ħazer

Āyine-i ħod ki ṭurup kıarşu söyledi
 Ṭūṭi Efendi kendüyi görmiş gibi meger

Tiğā yapışma bilüme kıol ṭoladuñ diyü
 Ey şāh-ı ħüsün beğlere lāzım durur meger

Pür zenk şanma āyine şüret değışdirüp
 Eyler şafā ile saña açmazdan nazar

Sırrı şafāda 'arızına öykünürmiş āb
 Yüze gelince utanup ammā yire geçer

[*Diger*]: Yanuña alup raқıbi eyledüñ seyr-i çemen
 Yanuña kıalur mı ey serv-i seħi seyr eyle sen²⁹⁸

²⁹⁸ Bu beyit Hüsrevi Çelebi'de de vardır.

Fî harfi'ş-şîn

Mevlânâ ŞEMSÎ-İ Bağdâdî: Ehl-i 'ilm zümresinden râkım-ı hurûfuñ babasıdır. Rüz u şeb evkât-ı bâ-berekâtın kütüb-i mütedâvile mü'tala'asına şarf idüp küşe-i kanâ'at ihtiyâr ve ehl-i rüzgârdan pergâr gibi kenâr çizüp ve devâm-ı devlet-i pâdişâhiye ve 'izz ü rifat-ı şehensâhiye 'ale'd-devâm kıyâm göstermişdi. Ol yegâne-i ferzâne 'alâ-rağmı zamânihi pâdişâh-ı hüceste-fercâmuñ nâmına meşnevî baħrinde üç kitâb nazm itmişdür. Her biri maķbül-i fuzalâ-yı zamân ve **S133b** pesendide-i fuşahâ-yı cihân olmuş. **Ü74b** El-ħaķ ol nîkû-ħışâl olan perverişin dil mazmûn-ı belâgat-nümün bulmağla bî-mişâl ve ser-âmed-i emâşil idi ve zebân-ı Fârisî'de nice nice kaşîdeler **W78b** na't-ı seyyîd-i enâm ve menķâbet-i e'imme-i kirâm diyü derc **B73a** kılmışdur ve tarz-ı ğazelde 'âşîkâne dîvân tertîb idüp maķbül-i ehl-i 'irfân olmuşdur. Cümlesinden bir ğazel-i 'âşîkâne ve bir nice ma'tla'-ı bî-baħâne kalem-i dü zebâna gelüp meş'tür oldu. *Ġazel:*

Baħtem kez şumâr-ı aħterân dâim raķam ğired
Eger rüy-ı tur bined ħesâb ez-mâhken ğired²⁹⁹ **F118b**

Ve ger ħüsn-i ħaţet râ ħüş nüvîsi der-nażar âred
Muħâlest in ki ez-ħayret diger dest-eş kalem ğired³⁰⁰

Çunân benişest murğ-ı ħaţirem der-gülşen-i küyet
Ke'zincâ ħîzed ü âheng-i gülzâr-ı İrem ğired³⁰¹

Çesân süz-ı dil-i şad-çâk ez-merdüm nihân sâzem
Ki şehbâ âteş-i âhem zi her cânib 'alem ğired³⁰² **BE83b**

Siyeh çeşmân-ı Bağdâdî be-Şemsî rehnümün geştend
Ki der mülk-i 'Arab sâzed vaţan terk-i 'Acem ğired³⁰³

[*Diger*] Eger rüzî mişâl-i sâye uftem zîr-i divâr-eş
Ne ħîzem tâ netâbed ber-serem ħurşîd-i ruhsâr-eş³⁰⁴

Demî hemçün ħabâb ez-câm dîdem kâmrân ħod-râ
Velî çün çeşm beguşüdem nedîdem der miyân ħod-râ³⁰⁵

299 Yıldızların sayısından sürekli rakam alan bahtım senin yüzünü görürse aydan az hesap olur.

300 Eger senin ayva tüylerinin güzelliğini bir hoşnûvis görürse, hayretinden, artık eline kalem alması muhaldir.

301 Fikir kuşum senin mahallenin gülşenine öyle konu ki, buradan kalkıp da ârem güzlarına yönelir mi?

302 Yüz yerden yarılmış gönlümün yanışını halktan nasıl gizleyeyim, çünkü geceleri ahımın ateşi her taraftan yükselir.

303 Bağdatlı siyah gözlüler, 'Acem diyarını terk edip Arap mülkünde vatan tutsun diye Şemsî'ye kılavuz oldular.

304 Bir gün gölge gibi , duvarının altına düşersem, yüzünün güneşi başıma güneş gibi vurmadıkça kalkmam.

305 Bir an köpük gibi , kadehten kendimi mutlu gördüm, fakat gözümü açınca kendimi ortalıkta göremedim.

Zân dehân vezân miyân būs u kenārem ārzüst

Nīst çīzī der-miyân u şad hezārem ārzüst³⁰⁶

Bāsegān-ı tu āşinā āşinā neşodīm

Heme ādem şodend ü mā neşodīm³⁰⁷

[*Diger*] : Sen çekdüğüñ zamānda қadehden şarāblar
Tācın göge atar feraһından һabāblar

[*Diger*] : Mihrdür yā māh yā Rab rūy-i tābānuñ senüñ
Kim hezāran çeşm ile çarһ oldu һayrānuñ senüñ

[*Diger*] : Ey yüzi gül zülfi sünbül peykeri gül һırmeni
Sebz ü һurrem reng ü büyüñdan melāһat gülşeni

[*Diger*] : Raқıb işitdüm ol şāһı seversin
Bizi incitme Allāh'ı seversen **Ü74b**

ŞEVKİ ÇELEBİ: Eben 'an ceddin Halebī'dür. Ekābir ü eşraf ve şāһib-devletān-ı ferһunde-elţaf içre Şāһib-zāde Aһmed Çelebi dimekle meşһür ve aһlāқ-ı һamīde ve cemāl-i zībende ile şāһāyif-i devrān-ı tarab-efzāda meşһür ve elsīne-i efvāhda büleğā-yı belāgat-nümāda mezkūr ve aşl u neseble ebnā-yı cihān içre pāk һaseb ve ehl-i dil-i mütemevvil olmağın vālid-i emcedi evқāt-ı ferruһ-sāātın ticārete maşrūf қılıp aқrān u emāşil mābeyninde eyülükle marūf olmışdur. Bināen **F119a** 'alā-zālik mezkūr Şevkī **B73b** dahı mezbür şehirde ol kār u bāra mebzül idüp һāceler içre maқbül olmışdur ve bi't-tab' ehl-i şevқ olmağın bu deñlü iştiğāl ve mevāni-i mu'amelāt ile yine rüz u şeb zevқ ü şevқden eksük olmayup rümüz-ı nükāt-āyāt-ı 'ulūma vāқıf olan erbāb-ı ma'ārif-e қarīn ü hem-nişīn olup leţāyif-i ma'āni-i **S134b** şevқ-engīz ve zārāyif-i zevқ-āmiz ve eşnāf-ı eş'ār-ı һuceste berekāt ve envā'-ı ma'ārif-i zibende-nikāti taşşīl ü tekmīl itmişdür. El-һaқ lisān-ı 'Arabī'de pesend-i fuşāһā ve maқbül-i zurfā ve zebān-ı Fārisī ile Türkī'de ol cevān-ı nāzenīn bir derecede mümāreset ü müdāvetmet göstermişdür ki eşnā-yı muşāһabetde kelimāt-ı faşāһat-beyānına mütekellimān-ı zamān āferīn ve 'ilm-i edvārda malūmāt-ı şīrīn һarekātı şöyledür ki һīn-i terennümāt-ı tarāvet-nişānına müterennimān-ı faşīһü'l-beyān taşşīn dimiş. Muқarrer ve ol yār-ı pākize-güher henüz egerçi cevāhir-i ma'āniye nev-hevesdür lākin eş'ār-ı durer-bārı maқbül-i güş-ı herkes olmışdur. Bu bir kaç beyt-i 'āşīқāne anuñdur taһrīr oldu. **Ü75a Nazm** :

Hasret-i ebruñ ile ey meh hilālūñ қaddi һam
Lālenūñ baғrına һālūñ urdı yir yir dāğ-ı gām

Һāk olurдум yoluñ üzre bulsam ey serv-i revān
Ben gubāruñ üstine tā kim başayduñ bir қadem

Dāğ-ı pür-һūnum devāt şerһ-i sīnem levһ-i zer
Yazmağa dil mācerāsını eliflerdür қalem

³⁰⁶ O ağızdan öpmek ve o beli kucaklamak arzusundayım. Ortada bir şey yok, fakat yüz bin arzum var.

³⁰⁷ Senin köpeklerinle tanışamadık, hepsi adam oldu da biz olmadık.

Naẓîre li-mü'ellifihî :

Zerrece yoğ bildiler gŷyā devāsi derdimŷn
Kime ŷorsam anuñ iin dir leb-i dildarı em
Sĭnem ŷzre ŷanma dāğ ile elifdŷr ŷāh-ı ğam
'Iŷka serdār eyleyŷp virdi baña abl u 'alem
Ge gŷnāhumdan dil-i dĭvānemi yaz deftere
Didŷm ol māha didi dĭvāneye yoğdur alem
Tĭrini pehlŷya ekdŷm ekdi aldı 'Ahdĭ'yā
Anuñ iin anlar ağlar eŷm-i zağmum dem-be-dem

Bu bir nice beyt-i ābdār dağı ol ŷā'ir-i ferzānenŷndŷr. *Beyt :*

Pene-i sākĭ ile cām-ı mey-i gŷlgŷna bağ
Mĭhr-i 'ālem tābdur ŷan beŷ hilāl ŷstindedŷr **F119b S135a**
Murğ-ı dil ŷayd itmege dāneyle dām olmuŷ durur
Zŷlf-i 'anber bŷy-ı cānānuñ ki ħāl ŷstindedŷr
Sĭneñ ŷstinde elifler ŷzre dāguñ ŷevĭi'yā
Bir gŷl-i bĭ-đardur gŷyā nihāl ŷstindedŷr

Mevlānā ŷUHŪDĭ: araamid'dendŷr. Aŷlında 'Acem-zāde'dŷr. 'İlm-i zāhire rŷz u ŷeb **W78b** ālĭb ŷ rāğĭb olup meleke-i rasĭhe tađŷil idŷp dāniŷmend olduğdan ŷoñra terk-i ayd-ı dŷnyā-yı bĭ-beĭā ılup 'ālem-i fađr u fenā iđtiyār ılmıŷ. Taŷfiye-i bāđın itmek arzŷsıyla ser-pā bŷrehe siyāđat iderek eđrāf-ı cihāna revāne ve dervĭŷler ire ma'rifetle meŷhŷr-ı zamāne olup giderek ol vādĭden vāz gelŷp bir aç zamāndur ki gāh Rŷm İli'nde ve gāh Anağolı **B74a** cānibinde ħıdmet-i uzāt idŷp evĭāt-ı 'azĭzin niyābete naŷb itmiŷ. Ĥadd-ı zātında ŷŷĭ-ab' ve ħŷb-ŷođbet ve zāt-ı pākĭ ma'rifetle ārāste ve zĭhn-i **BE84a** ŷāfi ħikmetle pĭrāste eŷnāf-ı ŷĭre ādir ve zebān-ı Fŷrs ŷ Nevāyĭ'de māhir ŷu'arā-yı Rŷm ire edā-yı pāk ile meŷhŷr ve ħŷsn-i ĭtiĭad ile efvāhda mezkŷr eŷ'arı rindāne ve gŷftarı 'aŷĭĭkānedŷr. Bu bir aç mağla'-ı Fārisĭ māŷadađ-ı ħāl ve ŷuhŷd-ı mađāl diyŷ ŷebt olundu. **S135b Ū75b**

eŷme-i eŷmem gehĭ pŷr-āb ŷ geh pŷr-ħun ŷeved
Yā Rab āb u āteŷ ez-yek eŷme bĭrŷn ŷn ŷeved³⁰⁸

Me-rā cuz ħŷn-ı dil der-đam nedĭmĭ nĭst hemdem-i hem
Dilem-rā cuz ħayāl-i tu refĭĭnĭst mağrem-i hem³⁰⁹

[*Diger*] : Mu'ağtar ideli rŷy-i zemĭni zŷlf-i pŷr inŷn
Derŷmĭ an ile oldı ħasedden nāfe-i ĭn'ŷn

[*Diger*] : Meclisŷnde ŷevĭ ile yanmağa ey ŷāh-ı cihān
Mŷmdur tende fitĭl-i mağz ile her ŷstŷĭh'ān **F120a**

[*Diger*] : Āftāb-āsā eger 'arz eyleseñ dĭdārimuz
Gŷrinŷr her zerrede bir vechile ruĭŷārimuz **W79b**

³⁰⁸ Gŷzŷmŷn eŷmesi bazen yaŷla, bazen kanla dolar. Ya Rabbi aynı eŷmeden hem su , hem ateŷ nasıl ıkar?

³⁰⁹ Bana, gamda yŷređimin kanından baŷka bir hemdem nedim yok. Senin hayalinden baŷka, gŷnlŷme mahrem olacak arkadaŷ yok.

[*Diger*] : Zülfüñ altında görüp hâl-i siyâhuñ didi dil
Gülşen-i Çİne düşen nâfe-i âhûdur bu

[*Diger*] : Haṭ-ı sebz ile cānānuñ Şuhûdî la'ldür bārı
Zümürüdle muraşşa' ḥoḳka-i yāḳûtdur gūyā

ŞERHİ: Zümre-i ehl-i kalem ve perverde-i erbāb-ı keremdür. Deyr-i cihānda āsüde-hāl ve müreffehü'l-bāl olan beni ādemdendür. Nām-ı ferḥundesı şāhibān-ı zeyn katında 'Abdü'l-Ḥüseyn dinilir. Evḳāt-ı ḥamsede niyāz-ı 'ışḳ-ı dil-berānı kendüye farz-ı 'ayn bilüp aṣl-ı pāki ve neseb-i ṭarab-nāki merdüm-i 'ālī-tebārdur ve peder-i nāmdārı nevāhi-i Bağdād'da ḳal'a-i semevāt dizdārıdır ve kendü daḫi ḳal'a-i mezkûrda 'Azablar āgasıdır. Bināen 'alā-zālik basīṭ-i arzda vücūd-ı bā-cūdı çeşm-i himmetle gözler a'lā merātibi. Üslûb-ı muḥāsebede hünerver ve aḥkāmda kitābet-i şāhib-erḳām ve siyāḳati dil-peḳîr ve aḳrānına gālib ü bî-naḳîr ve ṭarz-ı eṣ'arda ṭab'ı gāyetde ṭalib ü rāḡib rûz u şeb tettebbu'-ı nazm-ı ābdār-ı dürer-bār-ı yārān idüp ekşer-i şu'arā ile yār u muşāhib ve fūnūn-ı suḥene üç zebān ile peyrev-i erbāb-ı dil olup reng-i gazelde zebān-ı dürer-bārı cārı vü ḳāyıldür. Kelimāt-ı ḡamzedāyî ile ḡamze-i cevānān-ı ḡonce-dehān idüp efgende-i sehî-ḳaddān-ı nāzûk-miyān ve nāvek-efgen-i çeşm-i terkān-ı bed-meste nişāne olmaḡın hemîşe dil-i mecrûḥ ile ekşer-i ebyātında evşāf-ı bütān-ı yegāne ile ḳışşadur. ve dilin şürûḥ **F120b** ḳılmadan ḫālî degüldür. Bu ebyāt-ı pür-nikāt ḫasb-i ḫālidür. *Beyt* :

İşḳ ehli dergehüñde can terceman çekerler
Ey pâdişāh-ı ḫūban gör kim ne can çekerler

[*Diger*]: Ḳaddüñ görüñce dil nice dürlü cefā çeker
'Āşıḳı gör ḳapuñda ne resme belā çeker
Vaşluñ ḡamıyla dil elem-i bî-girān çeker
La'l-i lebüñ ḫayāline her demde ḳan çeker

[*Diger*] : Ḥabībümsiz baña āḡyār-ı yekdil hep hücüm itdi
Belürdi her ṭarafdan şimdi fitne fitne-kārumsız

[*Diger*] : Ṭotalum şerḫ-i cefā itmedi Şerḫî senden
Sen de inşāf idüben arada gör Allāh'ı

ŞÜRİ: Bursa ḳurbünde Eskişehir'dendür. İlm-i zāhire iştiḡāl ḳılırken terk idüp ber-muḳteza-yı maḫlaş şüride-hāl ve ḳayd-ı dünyādan farīḡü'l-bāl olup dergāh-ı felek-bārgāh-ı Mevlānā-yı Rüm'üñ āsitānesine yüz sürüp Ḥayretî'nüñ birāderi Sīne-çāk'le rûz u şeb bî-bāk seyr ü sülûk ve temāşā-yı her mülûk itmegi iḥtiyār itmiş. Müddet-i medīd ve 'ahd-i ba'iddür ki Ka'be-i şerīfde **BE84b** *şerrefehallahu*³¹⁰ mücāvîr olmuşdur. İlm-i edvārda ḫūb ve naḳş u şavt bağlamada uşulî ḳāyim ü merḡūbdur. Eş'arı taşavvuf-āmîz ve güftārı maḫabbet-engîz ve ma'lûmātı **S136a** muşāḫabet ile şirinden **B74b** ḡarrā diyü meşḫûr ve ba'zı nazmı daḫi maḳbûl-i ṭabāyî-i şu'arā-yı şüride-hāl ve pesend-i nüdemā-yı perîşān-me'aldür. Bu şir anuñdur. *Nazm* :

³¹⁰ Allah onu şerefli kılsın.

Can virmeyicek derd ile dermân ele girmez
Cānuñ şaқınursañ yûri cānān ele girmez Ü76a

Bu kūy-i ҳarābātda erbāb-ı vefāya
Ҳayl-i ғam-ı cānan gibi yārān ele girmez F121a

Şirin lebüñ қandine ey çeşme-i ҳayvān
Şürī gibi bir vālih ü ҳayrān ele girmez

ŞEVKÎ: Mısr'dan 'Abdullah oğlıdur. Dānişmend tāifesindendür. Ma'rifet-i cüz'ı ve küllī ile tetebbu'-ı eş'ar-ı müteқaddimīn ve cüst **W80a** ü cüy-ı güftār-ı fużalā-yı müteahḥirīn itmede bī-bedel ve ḥadd-ı zātında ehl-i şevқ olup 'ayş u 'işrete māyil ve tālib-i kelimāt-ı ehl-i dil olduğı ecilden ol rind-i cihān şāhib-meşreb diyü meşhūr ve efvāh-ı a'dāda süst-mezheb diyü mezkūrdur. Ḥayfā ki tarīқından henüz ber-murād u kāmran olmamışdur. Ziyāde nā-murād kimesnedür. Töhmet-i ilḥādla ḥaққında dinilen söz isnād idügi ehl-i 'irfān yanında *aḫharu mine 'ş-şems*³¹¹dür. Ṭab'at-ı şiriyyesi ḥüb u mergūbdur. Cümle-i nazmı muvaḥḫidāne ve rindāne vāқı' olmışdur. Bu bir kaç maṭla' anuñdur. **BE85a Ebyāt** :

Ṭutuşdı şem'-i şevқüñle 'aceb pervānedür gönülüm
Ṭolaşdı bend-i zülfüñle igen dīvānedür gönülüm S136b

[Diger] : Göz yaşı ḥuzūrum қomadı bir nice demdür
Bilmem ki bu 'ālemde benüm ol daḫi nemdür

[Diger] : Terk ü tecrīd-i fenā ol ey gönül ir vaḫdete
Elfi vāḫid vāḫidi elf añla düşme keşrete

ŞĀNĪ: Vardar Yeñicesi'nden Ġaribī'nüñ kız қarındaşı oğlıdur. Dānişmend tāifesindendür. Rūz ü şeb taḫşilde olup 'ulūmı tekmil itmeden ḥālī degüldür. **W80b** Şān-ı şerīfi ve ṭab-ı laṭīfi nazma rāğib ve mażmūn-ı meşhūr bulmağa tālibdür. Egerçi gülistān-ı ma'ānīde henüz gonce gibi nüḥüftedür lākin eş'ar-ı **F121b** revānından dil-i ḥün-beste pür-şüküfte olur. Ümmiddür ki gülşen-i cevānīde zātı naḫl-i hünerden behremend ve ma'lūmāt ile kendü aқrānı içre ser-bülend ola. Bu bir kaç maṭla' u beyt anlaruñdur **B75a** bu evrāқа şebt olundu. **Ü76b Ebyāt** :

Bāğ-ı ruḫunda ol şanemüñ ḥaṭṭ-ı müşkbār
Şahn-ı İremde tāze açılmış benefşezār

[Diger] : Bādı nazarda 'aşıқа ey şūḫ-ı şivekār
Cādū gözüñ kirişmeler eyler geh siḫr ider

[Diger] : Ne bilür қāmet-i dil-cūñ elemin bād-ı seher
O bir āvāre durur kendi hevāsında yeler

[Diger] : Tīg-ı tizüñle terāş eyle ruḫ-ı renginüñ
Қarasın görmeyelüm müy-ı ḥaṭ-ı müşkinüñ

Ṭarama şāne ile zülf-i 'anber-efşānuñ
Ḥāṭırın yıқma efendi bir alay miskinüñ

311 Güneşten daha parlak

[*Diger*] : Cefâ fenninde artuğ nüsha ma'lûmuñ degül ammâ
Mağabbet dâstânı yâd olunsa oğıdum dırsın **BE85b**

ŞEFİİ: Emîr-i hüceste-ensâb ve şefâ'at-bağş-ı şeyh ü şâb **S137a** zümresindedür. Lisân-ı 'Arabî ve Fârisî'den bir miqdâr behremend ve tarz-ı şî'ri bir pâre dil-bend olmağın pesend-i erbâb-ı hüsmend olmışdur. Bu bir iki ma'la-ı hûb anuñdur şebt olundu. *Nazm*

Nîmet-i vaşla el irmezse yiter hûn-ı ciger
Ey gönül ma'zûr tut *hayru't-ta'âmı mâ hağar*³¹²

[*Diger*] : Göz açdırmaz atar tîrin müjeñ bu haste-hâl üzre
Bizümle muttaşıl ol gâmezler ceng ü cidâl üzre

ŞEMSI-İ DİVÂNE: Karamânî. Pür-güylükla nâ-mevzûnlukda şühî-i şâni kuzât zümresinden ve bu devrûñ şu'arâ-yı nâ-mevzûn ve nüdemâ-yı nâ-meymündandur. Vilâyet-i Karaman'da kaşaba-i Eregli'ye qarîb Zânîne nâm karyedendür. Şağş-ı ğarîb şüret ve merd-i 'acîb hey'et **F122a** tab'-ı nâ-mevzûnla meşhûr-ı zenân-ı zamân ve edâ-yı nâ-merbût-ı dūnla mezkûr zebân-ı 'âlî-suhenân-ı cihân Urhı Şemsü'd-din dimekle ma'rûf ve güftâr-ı gün-â-gün ile meze-i rüzgâr diyü mevşûf eşnâ-yı muşâhabetde ğarîbe eṭvâr ve evzâğ-ı nâ-hemvârdan haṭṭ olunur. Kendü zu'mı ile yegâne-i cihân ve ferîd-i zamân oldım şanup bir tarîkle mülâzım olup yigirmi beş aḳçe müderriş olmışlar. Ber-muḳteżâ-yı rüzgâr beyt

Felek be-merdüm-i nâdân dehed zimâm-ı murâd
Tu ehl-i faẓlî vü dâniş hemîn günâhet bes³¹³

zât-ı habâşet-şî'ârına hamâkat ğâlib ve şîfât-ı kesâfet-nişârına zillet münâsib olmağla vechin mine'l-vücûh 'ilmden sūdmend ve tarîḳ-ı dânişmendlikden fâide bulup hūsmend olmamışdur. Derse kâdir olma[ma]ğın ol medreseden ferâğat idüp ol vâdîden ma'arife mâlik olma yup kaḳa semtine sâlik düşüp ol târîḳde Anaṭolî kâḳî 'askeri olan 'İvaz Paşa Efendi'nüñ üzerine kaḳâ-yı âsmânî ve belâ-yı nâgehâni olup başdan şavmaḳ için *Mollâ eger kâḳîlîğdan haḳzuñ var ise aḳrân u emâşil ile imtiḳhân olmaḳ gerekdür* diyü cevâb virür. Çâr u nâ-çâr kendü emşâl bir nice nâ-hemvâr-ı cühhâli bulup anlarla imtiḳhâna râzı olmağı revâ görür. El-kışşa delülükle haşma ğalebe şeklin gösterdükte 'İvâz Efendi mezkûra *âferin bire kellecik* dir tek tek saḳalına gülüp taḳşîn itmiş diyü her kanda varsa taḳrîr ü taḳrîr idüp tefâḳhür ider. Ba'de zamân **F122b** kaḳâ-yı Kaṭîf maḳlûl olur. *İşte tâli'ünde bir kâḳîlîḳ düşdi gidersen* didükde ol merd-i mechûl *giderin* diyü kâbul eyler. Mezkûr Efendi tekrâr ider *eger ğitmezsen taḳâḳ-ı şelâse üzerine olsun mı* diyü cevâb virür *imdi Kaṭîf kâḳîlîḳ düşdi* didükde ihtiyâr idüp kaḳâyâ râzı olmuşlar. Mezkûra ba'zı yâran taḳşîn yüzinden dirler ki *şānuñuza lâyıḳ kâḳîlîḳ degüldür niye râzı olduñ* diyü riş-ḳand itdüklerinde *n'eyleyüm şu maḳûle bir hâl vâḳı' oldı eger 'avret boşamaḳ vehmi olmayaydı kâbul eylemezdüm* diyü cevâb virür. Yârâna bu ḳitâb-ı müsteṭâbı hezl-güne gelmegin ğâyetde haḳz idüp gülmedin bî-tâb düşerler ve başına mezelemeg için meges-vâr üşerler. Ba'dehu üftân u hîzân Kaṭîf'e revâne olup ğitdükde ol zeminüñ âb u hevâsı mizâc-ı ḳâbîşine sâz-kâr u muvâfiḳ olmamağla ol diyârı zem tarîḳıyla kaḳḳ idüp bir ğazel şebt oldı. *Ġazel* :

³¹² En iyi yemek hazır olandır.

³¹³ Felek câhil insanlara muradın dizginini verir. Sen fazilet ve bilgi ehlinin, bu günah sana yeter.

Teb-i asret cānumı gāyet ile itdi nahîf
 Odlara yansun yıķılsun dilerüm mülk-i Kaţîf
 Ey Süleymān-ı cihan şöyle zaţîf itdi belā
 Göge of dir iseñ uçar hem çü pür mür-ı zaţîf
 Gözlerüm yaşımı bahreyne revān eyledi ğam
 Dervîşüñ yādına ğarķ-āb-ı belā oldu ğayîf
 Elde avucda nesne yok idem ‘azm-i sefer
 Bir tehî dest ķaldı ğurbetde bî-çāre zaţîf
 Ķaldım ayakda eyā kān-ı kerem menba’-ı cūd
 Dest-ĝîr ol Şemsîye bir çāre eyle ey laţîf

Laĝsa’yı da bu üslub üzere ta’rif idüp teşrif buyurmuşdur. **F123a** *Eyzān ğazel* :

Seng-i miĝnetle yapılmışdur bināsı Laĝsa’nuñ
 ‘Aķıbet ğamla yire ĝıçer esāsı Laĝsa’nuñ
 ‘Aşık-ı dîdār olup ider derün-ı dilden āh
 Gözlerüm yaşı gibi çok mācerāsı Laĝsa’nuñ
 Kākülün serdār olup serĝadde çok başlar keser
 Şāh-ı ‘ālem ĝeçinür mîr ü ĝedāsı Laĝsa’nuñ
 Bunda kalanuñ başı vü ĝidenün malı ĝider
 Ehl-i ‘ışķ olur perîşān bu hevāsı Laĝsa’nuñ
 ‘Aşık-ı bî-çāreler Şemsî niçe itsün ķarar
 Yok durur bir ĝöñül egler mehlikāsı Laĝsa’nuñ

Bu maķta’-ı nā-mevzün daĝı ğazellerinden nümünedür. *Beyt* :

Şems degme bir üstād ta’buña şāĝird olmazken
 Mürşid-i ‘ışķa şāĝird oldu üstād ĝördüĝün ĝöñlüm

Fārisî ğazelleri bî-ĝadd ü bî-ma’nā edāları lā-yu’addur. Aĝyānen nazmında bir mışra’ veyāĝud bir beyt-i mevzün u ma’nā bulunursa şüphe vü şāyibe yok ki anı ĝayrden sirķat itmiş. Sābıķan Laĝsa beglerbegisi olan Şālih Paşa oĝlı Meĝemmed Paşa ĝazretleri Laĝsa’dan münfaşıl olup tekrār muķarrer buyrulduĝı eşnāda bir tārîĝ-i ĝarrā buyurmuşlardur mezeden ĝālî olmadıĝıçün ĝālî üzere sebt oldu. *Nazm*

Biĝamdillah Meĝemmed Paşaya Laĝsā maķarr şod
 Şeb-i zulmet be-refte vü ĝuş āmed rüz bihter şod³¹⁴
 Yekî seyyāre ber-rifat yekî der-ĝuşe-i ‘uzlet
 Yekî tāli-i nîk-baĝt ü yekî diger bed aĝter şod³¹⁵
 Yekî-rā ĝenc ü nîmet yekî rā renc ü zaĝmet kerd
 Yekî ber-taĝt yekî taĝtū’s-şerā ĝālî mükedder şod³¹⁶

³¹⁴ Allah'a hamdolsun Lahsa Mehmed Paşa'ya makarr oldu. Karanlık gece bitti, ĝün hoş ĝeldi, daha ĝüzel oldu.

³¹⁵ Biri yücelirken biri uzlet köşesine çekildi. birinin talihi iyi, öteki talihsiz oldu.

Muķārin kerde-est ŧevķ-ı cemal-eŧ yek si'at-i lemsī
Sa'adet-i māh ṭālī' u heme 'ālem münevver ŧod³¹⁷

Be-gū zāĝ-ı felek-rā ṭūṭiyān rā ŧehd bedih ŧemsī
Be-gū tāriḥ-i ū hemçün bedeh ķand-i mükerrer ŧod³¹⁸ **F123b**

ḥaķķā ki dīvānın eline alup söylediği mühmelātın tarķa-i hey'et ile 'acībe-ŧüret ile oķurken zevķ ü ŧafāsından kendüyi ferāmuŧ idüp ḥarekāt-ı 'acībe ve ḥālāt-ı ĝarībeler eyler ki her gören bī-iḥtiyār zevķinden yıkılıp bir zamān bī-hūŧ olmaķ muķarrerdür. Aña bināen bu mecma'-i zuraḑaya yārān-ı suḥen-dān ibrāmı ile erķām olundu ve Kaṭīf ķaḑıılıĝında Ferec nām bir mültezim-i serencām vefāt idüp esbāb-ı mīrīden dellālde ḥarāc alup ŧatıldıķda bu iki beyti dimiŧdür. Bu beyitlerle ḥaylī ŧādmāndur ve tefāḥūri fevķa'l-beyāndur. *Nazm* :

Mültezim olalı Kaṭīf'e Ferec
Derd ü ĝamdan bulmadı ĝönlü ferec

Māl-ı mīrī yiyenüñ ḥālī budur
ĝiyerüz esbābı dellālde ḥarac

Sābıķan serdār-ı 'ālī-miķdār olan vezīr-i a'zām Muŧtaḑā Paŧa vefāt idüp yirine vezīr-i a'zām olan Sinān Paŧa diyār-ı ŧarķa 'asāķīr-i zafer-mü'eŧŧire serdār-ı fetḥ-āŧār naŧb olunduķda bir tāriḥ-i mezedār-ı zībā diyüp müŧārünileyh paŧaları ol tāriḥ-i ra'nāda zıkr itmiŧdür taḥrīr ü taŧīr olundu. *ŧīr* :

Bi lisānī 'Arabī ķāle ŧemsī tāriḥ
Muŧtaḑā Paŧa rāhe ebeden fecāe Sinān³¹⁹

ŧEYDĀ: Rūm İli'ndendür. 'Āŧıķ Ćelebi'nün ŧeydāsı dimekle meŧḥūr ve envā'-ı ḥuṭūṭ yazmaĝla efvāhda mezkūrdur. Sābıķan perī-peyker ve māh-manzar dil-berlerüñ sevdāsıyla vālīh ü ŧeydā olup cevānib-i 'āleme bī-ser ü pā **F124a** seyr ü temāŧā iderek zevķ almamaĝın ol rindīnün nām-ı ferāĝat idüp dāniŧmend olmaķ ārzūsına düŧer. El-ḥāŧıl ol ḥāletden daĝı behremend olmayıcaķ Ķaraman Bāzārı'nda kıŧŧa ve ŧeyyādılık peydā idüp ķuvvet-i yevmiyye peydāsında 'āciz iken 'Āŧıķ Ćelebi İstanbūl'a gelür vāsıṭ ile aña āŧinā olur. Ol eŧnāda 'Āŧıķ Ćelebi'ye Ūsküb ķaḑıılıĝı virilür. Anuñla bile gider ve bi'l-cümle mu'ammā ve ĝazel ve ŧebistān-ı ḥayāle müṭāla'a itmekle ŧeyyād ismi ķalıp ba'z ile **BE86a** ŧeydā olur. Bu beyt anuñdur. *Beyt*

ŧöyle müŧtāķ-ı cemālün ĝeçer ey dōst ĝözüm
Ruḥuñ āyīnesine baķsam eger çār olur

ŧİNĀSĪ : Rūm İli'nde Kilī'dendür. Ehl-i ķalem zümresinden geçinür. Zuraḑa içre rü-ŧinās ve ŧu'arānuñ **Ū77a** ebyātın bī-ķıyās oķıyup yazmıŧdur. Evķātın kitābet-i eŧār-ı pūr-süz-ı erbāb-ı

³¹⁶ Birine hazine ve nimet, birine çile ve zahmet verdi. Biri tahta otururken biri toprak altında, kederli bir hal aldı.

³¹⁷ Cemalinin ŧevki dokunacak kadar yaklaŧtırdı. Ayın mutluluĝu doğdu ve bütün ālem aydınlandı.

³¹⁸ ŧemsī, feleĝin kargasına söyle tutilere bal ver, de ki onun tarihi iki ŧeker gibi mükerrer oldu (H. 950)

³¹⁹ ŧemsī, Arap diliyle tarih söyledi : Mustafa Paŧa ebedi olarak gitti ve Sinan geldi.

mihr ü vefāya ve güftār-ı dil-efrūz-ı aşhāb-ı şıdk u şafāya bezl itmek üzredür. Bu maṭla'-ı rengin anuñdur. **B75a S137b Maṭla'**:

Cān atup hañçerüñe qarşu gönül vara gibi
Bir içim şu dileyü tıguña yalvara gibi

Fi-ḥarfi's-şad

ŞABRÎ Çelebi: W81a İstanbullı'dur. Ehl-i dīvāndan ism-i şerîfi 'Abdur raḥm an ve zāt-ı laṭîfi perverde-i ehl-i 'irfān ṭab'-ı mustakîmi kemāl ile mevşûf ve zihn-i selîmi şabr-ı cemîl ile marûf müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'iddür ki ol nîkū-nihād diyār-ı Bağdād'da tavatṭun itmiş şehr-i mezbûrda muḥāsebe ve rûz-nāme ḥıdmetine naşb olunmuşdı. Āḥir bir sene miḳdārı Meşhedeynü'ş-şerîfeyn mütevellisi oldı. Hāliyā ol gevher-kān-ı ma'rifet dergāh-ı mu'allāda mülāzemet-i erbāb-ı sa'ādet ve ḥıdmet-i erkān-ı devlet itmededür. Ümmiddür ki 'anḳarîb be-kaşd-ı maḳşûda irüp ber-murād ola. ḥaḳḳā budur ki zebān-ı Fārisî'ye bir derecede mümāreset göstermiş ki Fûrs dilinde eş'ār-ı şafā- **BE86b** baḥşı ve güftār-ı dil-keşi fuşahā-yı 'Acem şirinden edāsı **F124b** ve ma'nāsı aşla ve ḳaṭā fark olunmaz. ve ṭarz-ı ḳaşidede mānend-i Zāhîr-i Feryābî ve fenn-i mu'ammāda Rûm'uñ Şihāb'ı ol zü-fünûn-ı 'ālem maḳbûl-i benî-ādemdür. Eşnā-yı muşāḥabetde ṭab'ı şūḥ ve üslûb-ı mu'ammāda bir mertebede **S138a** rûşūḥ bulmuşdur ki ba'zı ebyātdan ḳāyil-i mu'ammā diyü ḳaşd itmemiş mezkûr remz ü imā ile ve ḳavāyid-i mu'ammā ile bir ism peydā ider ki 'aḳl-ı 'uḳde-küşā küşāyi-şinden ve feth ü fütûḥından vālih ü şeydā ve 'aciz ile güyā olur ve şanāyi'-i şirde kāmîl-i şā'irān-ı cihān ve 'arûz u ḳāfiye bilmede yegāne-i zamān şelāset-i inşā ile Vaşşāf-ı devrān ile tevāmān ve aḳsām-ı **W81b** şirûñ ḳavāid-i cüz'î vü küllîsine **Ü77b** ḳādir ve her bir fende üstādān-ı pîşin gibi māhir. Zirā ki ebyāt-ı şuarā-yı müteḳaddimîn ve kelimāt-ı fużalā-yı müteahḥirinüñ dīvānların tetebbu' idüp cümlesinüñ maṭla'ların **Cāmîü'n-Nezāyir** yazmış ve ba'zısına nazîre-i bî-nazîr dimiş ki ehl-i dil içre dil-pezir ve maḳbûl-i fuşahā-yı ekābir olmuşdur **B76a** ve mezbûr Bağdād şehrinde olan şuarāya ve 'ulemā ve süleḥāya ve fuḳarāya envā'-ı insāniyyet ve ol diyāra 'Arab u 'Acem'den gelen fuḳarā ve zırafāya ri'āyet idüp her birisin elṭāf-ı cûd ile menzil-i maḳşûdına **BE87a** irgürmüşdür. Ğāyetde eş'ār-ı aşîḳāne ve güftār-ı rindānesinden bir ḳaç Fārisî maṭla'-ı ābdār ki ḥasb-i ḥāl-i efkârdur iḥtişār üzre şebt olundu. **S138b Ebyāt**:

Zaḥmî ki zi tîr-i tu resed ber dil-i çākem
Çeşmî şevved ü girye koned ber-ser-i ḥākem³²⁰ **F125a**

Der-ṭarîḳ-ı 'ışk-bāzî in ten-i ḥākî-nihād
Āḥir ez-'ışk-ı tu ey şūḥ belā ez-pā fütād³²¹

Hüsn-i turā ḳıyās be-Yūsuf nemîkonem
Devrān-ı hüsn-i tust tekellûf nemîkonem³²²

Zi tâb-i mey şevved her geh ki gul gul rûy-ı zîbāyeş
Zi ḥayret mişevem medhûş ü maḥrûm ez-temāşāyeş³²³

³²⁰ Parçalanmış yüreğime senin okundan gelen yara, bir göz olur da mezarımın başında ağlar.

³²¹ Aşıklık yolunda bu toprak özlü vücut, ey şuh belâ, senin aşkından sonunda elden ayaktan düştü.

³²² Senin güzelliğini Yusuf ile kıyaslamıyorum, bu çağ senin güzelliğinin çağıdır, abartmıyorum.

Dād ez-hicr ü vişâlem ğam-ı 'ışk-ı tu ferâğ
Hest 'âşık belî ez-ğuld u cehennem fâriğ³²⁴

Bir kaç mu'ammâ-yı dil-küşâ daği anlaruñ netâyic-i tab'ındandır şebt olundu. *Mu'ammâ be ism-i 'İsâ*

Ĥāk-i rāh-ı şehî ki āverdî
Ez-pey-i tütüyâ berâyı meneş
Ey şabâ kâhilî mekon ber-ğiz
Hemçü surme be-dîde der-fikeneş³²⁵ **W82a**

Mu'ammâ be-ism-i Bilâl

Zağm-ı tîğ-ı ān nigār-ı pür-kîne
Ez-pey-i hem nümüde ber-sîne³²⁶

Velehu mu'ammâ be ism-i Behrām

Sünbül ki hem çü ān hağğ-ı reyhan ber-āmede
Ez-zülf-i yâr dūr perîşan ber-āmede³²⁷ **Ü78a**

ve lehu mu'ammâ be-ism-i Seyyid

Hest ağvâl-i mâ ez-ü müşkil
Beste-i zülf-i yâr bādâ dil³²⁸

Bu bir iki Türkî mu'ammâ daği anlaruñdur. *Mu'ammâ be-ism-i 'Alî*:

Gel gel ki yoluña gözi yaşından ey püser
'İşk ağniyâsı her biri şaçdı birer güher **S139a**

Mu'ammâ be-ism-i Ĥamid:

Giriftârı olaldan yumamaz göz
Dil ol ebrü kemandan gice gündüz

Mevlânâ Hilâlî'nüñ bir mağla'ından 'Ārif ismin istiğrâc itmişdür. *Mağla'*:

Āğir ey ĥün-rîz-i men yek dem be-ğünğ'ārî be-bîn
Çeşm-i rağmet bāz kon süy-ı giriftârî be-bîn³²⁹ **BE87b**

³²³ Şarabın verdiği kızarıklıktan, güzel yüzü ne zaman gül gül olsa, hayretten kendimden geçiyorum ve onu seyretmekten mahrum kalıyorum.

³²⁴ Senin aşkının gamı hicrandan ve kavuşmadan beni fariğ kıldı. Evet, âşık cennet ve cehennemden fariğdir.

³²⁵ Benim için sürme olsun diye getirdiğin şahın yolunun tozunu, ey saba tembellik etme, kalk da sürme gibi gözümü serp.

³²⁶ O kinli güzel, ardarda sineme kılıç yarası açtı.

³²⁷ Tıpkı o reyhan tüyler gibi biten sümbül, yarin zülfünden uzakta perişan bir halde bitti (yeşerdi).

³²⁸ Bizim halimiz ondan daha müşkildir. Gönül yarin zülfüne bağlansın.

³²⁹ Ey benim kanımı döken, bir an olsun bu hunharlığa bak, acıma gözünü aç da ben tutsağa bir bak.

Mevlânâ Nâşır-ı Neccârî'nün bu **F125b** matla'ından ism-i Mîr istihrâc kılmış. *Matla' Be ism-i Mîrek*

Subh-dem terk-i h̄'âb mî goftem
Sāye-rā āftāb mî goftem³³⁰

B76b Ma'lûm-re'y-i erbâb-ı keremdür ki mu'ammâ-yı h̄od aşlında bir mübhem nesnedür ki 'ale'l-huşuş mu'ammâ tarîkıyla raqam olmuş. Beytden kavāyid-i mu'ammâ ile bir ism peydâ itmek ziyāde müşkil ve pesend-i ehl-i dildür. Zîrâ ki Sultân Hüseyn Baykara devrinde Pehlevân Mehemmed nām bir mu'ammâ-yı nîk-encām bunlara beñzer şu'arâ-yı zamānuñ ebyātından bir iki ism peydâ idüp Hâzret-i Nevāyî'nün h̄ıdmetine iletür. Mezkûra hezerân hezâr 'izzet ü h̄ürmet idüp **W82b** erbâb-ı hüner içre nāmdâr itdükden soñra tab'-ı mustakîmi h̄aqqında bir risāle-i 'azîmi zuhûra getirüp şebt itmiş. Bunlaruñ h̄od nice nice bunlara beñzer üstādān-ı zamāna beyitlerinden isimler istihrâc idüp meşhûr ü maqbûl-i merdiyān-ı ferzâne olmuşdur. **S139b** Bu Türkî rubāî dañi anlaruñdur. *Şîr*:

Şun nüş idelüm şarâb-ı nâb ey sâkî
Turma kerem it eyle şitâb ey sâkî **Ü78b**
Tâ kim çıkuben başa şarâb ey sâkî
Ref ola aradan bu hicâb ey sâkî

[*Diger*]: Zülf-i miskîn ile ey dōst hevādâr oldum
Ne belâ-yı siyeh imiş ki giriftâr oldum

[*Diger*]: La'lüñle cām bāde olaldan emiş qarış
İtdi şürāhinüñ açup işi serzeniş

ŞĀBİRĪ Çelebi: İstanbullı'dur. Quzât zümresinden seyyid-i 'ālî-neseb ve hüsn-i itikād ile **BE88a** pāk-mezheb ve qazâ ve qadere râzî vü şābir ve emn ü emānet ve dîn ü diyānetle qādî-i fuqarâ ve ekābir zāt-ı h̄uceste şıfâtı ma'arifle pîrāste ve tab'-ı nezâket-nümāsı kemāl ile ārāste ve mazmûn-ı belāgat-nümûn ile emîr-i h̄ümāyûn **F126a** gibi emîr-i kelām tahayyülât-ı bārîk ile Şeyh Kemāl gibi maqbûl-i havaşş u 'avām ve eş'arı bir mertebede muh̄ayyel ü muşanna'dur ki zırafānuñ ittifaqı budur ki Rûm'da Zātî ve Emrî'den soñra h̄allâq-ı ma'ānî ve aqrānınuñ ser-āmed-i zamānı olmağa erzānîdür. Zîrâ ki güftārında h̄aş ma'ānî bî-h̄add ü lâ-yu'addur. Māşadaq-ı h̄āl ve şāhid-i **W83a** maqāl bir gāzel-i bî-bedel rengîn-i zîbâ ve bir kaç matla'-ı pür-meşel ol şā'ir-i nîkû-h̄ışālüñdür bu evrâqda şebt olundu. *Gāzel*:

Degül bu kavv-ı kuzah āh idince ben h̄aste **B77a**
Yeşil kızıl tütünüñ oldu çarha peyveste

Qararsa geçse n'ola beñzi nāfe-i Çîñüñ
Hevâ-yı kākülüñ itmişdür anı dembeste **S140a**

Dilirse qanımı dōksün qo çeşm-i pür mestüñ
Dem-i şafâ da anuñ gibi h̄oş gelür meste

Ruñuñ varaklarına öykinürmiş al kâğıd
Bilür ne reng olacağın gireydi bir deste

³³⁰ Sabah vakti uykuyu terk ediyordum, gölgeye düşmüş gün ışığı diyordum.

- Lebüñ dirisi geçerken Mesîh Şâbirî'yi
Revâ mı gezdiresin ey tabîb-i dil-ğaste
- Ebyât* : Emsem lebüñ didükce ağız açmadı nigâr
Yokdan gelür ne söylesem ol şüh-ı şîve-kâr
Dilden şikâyete dehen açdı çü zağm-ı ten
Dil yardımını itse gelüp hancerüñ ne var **BE88b Ü79a**
- [*Diger*] : Çekmeden bâr-ı ğamın kâkül-i 'anber-bünüñ
Düşdi ey saçları sünbül göbegi âhünüñ
Virme ğisû-yı dil-âvîzine dil cânânuñ
Göz göre ağızına atılma bir ejderhânuñ
- [*Diger*] : Sebzeveş dîdede bu 'aks-i hağ-ı cânâne
Beñzer ol revzen içindeki biten reyhâne **F126b**
Cânı bir katre siyeh kan dimiş ehl-i hikmet
Beñzedirse n'ola dil hâl-i leb-i cânâne
Ol kadar atdı dile yâr kamış oğlarını
Döndi gönülüm şu neyistanda yatan aşlane
- [*Diger*] : Bir toz kopardı hağtı çıkınca 'ızârdân
Hiç gün yüzi görünmez olupdur ğubârdân
Deryâ-şifat çek ol dür-i şehvârı sîneye
'Ağyâr-ı hâr u has bağa tursun kenârdan

ŞAFÂYİ Beg: İsm-i şerîfi Aḫmed Çelebi ve mevlid-i laṭîfi Konya'dur. Sâbıkan pâdişâh-ı dârâ-mekân a'nî Ḥâzret-i Sultân Süleymân Ḥan'ıñ devlet ü rifatle vezîr-i a'zâmı olan Rüstem Paşa'nuñ ketḫüdâsı olan zübde-i **S140b** evlâd-ı Nebî ya'nî Muştafâ Çelebî'nuñ ferzend-i dil-bendidür. Cedd-i büzürg-vârı Veliyü'd-din-zâde Aḫmed Paşa'nuñ evlâdındandır. Ḥaseb ü neseb ile ḥülâşa-i seyyidân-ı âlî-himmet ve eben 'an ceddin şâhibân-ı marîfet ve melâz-ı dervîşân devr-i rûzgâr 'ale'l-ḥuşuş mülecca-i fuḳarâ-yı Ḥâzret-i Mollâ Ḥudâvendigâr '*aleyhirrahmetü'l melikü'l-ğaffâr* hâlâ ol ṭalib-i erbâb-ı ma'ârif pâdişâh-ı gerdün-menziletüñ eyyâm-ı sa'âdetinde ze'âmete mutaşarrıf kimesnedür. Ṭab'-ı şafâ-âyîni kemâl-i mertebede şafvet ile mevşûf ve envâ'-ı ma'ârifle ma'rûf zebân-ı Fürs'üñ fûnûnun bilmede ḥüb ve ṭabîat-ı şîriyyesi merğüb ve nazmı lü'lü-i âbdâr gibi tamâm a'yâr idüĝi ma'lûm-ı nükte-dânân-ı rûzgârdur. Lâkin vâdî-i **Ü79b** nazma ĝâlib ü râĝıb olmaduĝı ecilden igende eş'ârî iştihâr bulmamışdur. ḥağğâ budur ki kilik-i gevher-bâr ile hağt-ı dîvânı bir resme ğubâr-ı nağş u nigâr ider ki dîde-i ulu'l-ebşâr nezzâresinden ḥayrân ve mânend-i devât engüşt-i ḥayret-i der-dehân olması muḳarrer ve mübaşşırân içre muteberdür. Mezkûruñ cümle-i eş'ârındân bir ğazel ile bir kaç maṭla' u beyt anlarındur sebt olundu. **S141a** *Ġazel* :

Çün gedâ-yı küy-ı yârüz 'izz ü câhı n'eylerüz
Düd-ı âhimuz yiter ḳayd-ı külâhı n'eylerüz **F127a**
Dil şeb-i vaşluñda ḳâni'dür cemâlüñ şem'ine
Ṭab-ı ruḥsârüñ yiter mihr ile mâhı n'eylerüz

Keşret-i dünyâ için bî-hüde gavgâlar nedür
Pâdişâh-ı hayl-i gam olduk sipâhı n'eylerüz

Ger Süleymân-ı zamân olsañ alur bād-ı fenâ
'Âkıbet berbād olan bu tahtgâhı n'eylerüz

Biz Şafâyî pâdişâh-ı dehre baş indirmezüz
Dergeh-i dil-ber yeter özge penâhı n'eylerüz

[*Diger*]: La'lin lebüñe beñzemese ey nigâr la'l
Cevherler içre bulmaz idi i'tibâr la'l

[*Diger*]: Bende-i maqbûl-i 'irfân ol ki sulţanlıķ budur
Hor bakma bir qarıncaya Süleymanlıķ budur

[*Diger*]: Gevher-i eşkümle pürdür dâmenüm faħr itmezin
Bir iki dînâr ile dünyâya şıgmaz âsmân

[*Diger*]: Diñ bahâr-ı hüsñine dildâr garrâlanmasun
Ey Şafâyî şü gibi dîdar eglenmez geçer

ŞABRÎ: Rûm İli'nde Demirhişâr'dan erbâb-ı timârdan idi. Tarîķ-ı ma'ârifde tevsen-i fikri cüst ü çalâk ve vâdî-i eş'ârda rahş-ı tab'ı herkesden öñdil almada bî-şabr u bî-bâk idi. Bu bir iki beyt-i dil-küşâ ol yâr-ı bî-hemtânuñdur şebt olundu. **B78a**Şîr :

Her ciger zaħmı ki kıldı ğamze-i nâvek-zeni
Mihrinüñ envârı dilde oldı rüşen revzeni

Eşm âfet ğamze fitne kad kıyâmet haţ belâ
Bunca ğasm ile ne çäre yâ ne dirlik vâh beni

Şabriyâ bâķî degül aldanma mihr-i 'âleme
Bir haķıķat farķ ider ehl-i nazâr her dem kıanı **W83b**

ŞADRÎ: Rûm İli'nde İştib'dendür. Dânişmend-i hüşmend zümresindür. Dâ'imü'd-dehr evķât-ı 'azîzin 'ilme sarf itmek üzredür. Niħâl-i tab'ı ve zekâ-yı bülendi mîve-i şîre mâyil **F127b** zihn-i şâfi ser-âmed-i emâşıldür. Kemâl-i himmet ile hemîşe şuffe-i şafâda şadr-nişin ve bârgâh-ı ma'ârifte 'izzetle dâ'imâ qarîn ve beyne'l-aķrân edâ-yı pâk ile meşhûr ve pesendide-i cumhûr ve ğadd-ı zâtında 'âşık-**Ü80a** pîşe ve fenn-i nazmda dūr-endîşe muşâğabeti hûb ve kelimâtı mergûbdur. **S141b** Bu bir kaç maţla' u beyt şağîfe-i şudûrda zuhûr bulup meşşûr olundu. *Ebyât* :

Hele ben ğaddüñe beñzetmeyeyin şimdi anı
Baña da soñra çenâr itsün elinden geleni

[*Diger*]: O ğamzeler kılcı tığı ile sîne yarar **BE89a**
Ne çalışur ne çeker zaħmeti nesine yarar

[*Diger*]: Gerek dervîş-i dil-rîş ü gerek şâh-ı cihân olsun
Saña 'âşık geçen gelsün benümle imtiħân olsun

[*Diger*]: Gezüp ağyâr ile qarşumda her ğâh
Baña âh itdirürsün işde Allâh

[*Diger*] : Lebi helvâsın o şîrin dehenüm luftından
Baña 'ahd itmiş idi şimdi peşîman dirler

[*Diger*] : Ayağ basduğda 'ışka terk-i ser itmek gerek 'âşık
Belî bezl-i sehâ itmek durur mestâneye lâyıq

[*Diger*] : Müjgâni vaşfi herkese derd oldu o şehûn
Kaça oqınmayup götürüldi du'â-yı seyf

[*Diger*] : Râhib seni koyup büte tapdı çün ey şanem
Deyr-i cihânda göreyin anı kadîd ola

ŞİDQÎ Çelebi: Zümre-i ehl-i 'ilmdendir. Hâlâ Şam kâdîsı olan **S142a** Hınnalı-zâde 'Alî Çelebi Efendi'nün ferzend-i ercmenidir. 'Ulüm-ı zâhire herkese kesb ise anlara mîrâşdur. Ümmîd-i küllî budur ki ol 'âlî-neseb rûz u şeb 'ilm-i evvelîn ile müşterî tenvîr ola ve âhîrinle kemâl-i pîr ve eş'âr-ı **W84a** şîrîn ü rengîn ile **B78b F128a Ü80b** bî-nazîr ü dil-pezîr ola. Bu matla'-ı 'âşıkâne ol cevân-ı yegânenüñdür. *Matla'* :

Ayırup ben 'âşık-ı dil-ğasteden cânânumı
Ey felek hayf eyleyüp alduñ bedenden cânımı

ŞİDQÎ-İ Diger: İstanbulî'dür. Dergâh-ı a'lâ ve bârgâh-ı mu'allânun yeñiçe ri yayabaşlarındandır. Tab'-ı şâfi şıdık u şafâ ile ârâste ve zihn-i pâki edâ-yı dil-küşâ ile pîrâste 'arşa-i nazmuñ hüsrev-i çâbük-süvârî ve vâdî-i ma'rîfetün emîr-i nâmdârî tarz-ı inşâ ile şîr-i revânî tuğra-nüvis-i Hâkânî ya'nî Hâzret-i Nişânî Beg'den görmüşdür. Kuvvet-i muhâfazası hûb ü mergûbdur. **BE89b** Bu gâzel cümle-i eş'ârınun güzîdesi ve 'âşıkân-ı dil-fikârün pesendîdesidür bu evrâka naşş u nigâr oldı. *Gâzel* :

Bir merhamet umardı gönül hañt-ı yârdan
Büy-ı vefâ belürmedi ol gül-ıızârdan
Zülf-i nigârî bād-ı şabâ târumâr ider
Nîce şikâyet itmeyeyin rûzgârdan
Deryâ-yı firķâte düşeli rûzgâr ile
Hergîz eşer görünmedi ey dil kenârdan
Sevdâ-yı zülfi ile qarâr itmeyüp seher
Geçdi nesîm kâfile-i müşk-bârdan **S142b**
Huşyâr olma bezm-i cihân içre Şıdķiyâ
Mest ol müdâm câm-ı mey-i huşkvârdan

ŞABÂYİ: Manâstır'dandır. Dergâh-ı mu'allâ bendelerinden ğurebâ bölüğündendir. Tab'-ı bülendi şîrde selîs ve elfâz-ı dil-pesendi nazmda nefîs ve Nevâyî vü Fürs bilmede bî-hemtâ ve edâ-yı nâzûk ile meclis-ârâ olup üslûb-ı **W84b** huñtuñdan behremend ve ma'ârifle hüşmend kimesnedür. Muğaddemâ bād-ı şabâ gibi her yaña cüst ü çâlâk olup memâlik-i 'âleme bî-bâk şu gibi revâne ve âteş gibi girift **F128b** ile herkese zebâne çekmiş. Hâlâ bir miğdâr hâkveş sükûn bulup hıdmet-i erbâb-ı 'irfâne bel bağlayup elinden gelen himmetin **Ü81a** maşrûf kılpup zü-fünün olan yârân içre eyü diyü ma'rûf olmadan hâlî degüldür. Bu bir kaç matla' u mağta' ol yegâne-i ferzânenüñdür. *Ebyât* :

Her gelüp geçdükce hîç lâyıķ mıdur sen dil-bere
Ey kemân ebrû çeke ğamzeñ ucından dil-bere **B79a**

Hġāk-i pāy-i kīmyā-baġşuña yüzler süreli
Bitdüm ey sīmīn beden başdan ayaġa ben zere

[*Diger*] : ‘Aks-i ebrûsı Şabāyī o ruġ-ı ğül-nāruñ
Baġr-ı eşkümde gezer şanki iki dāne semek

ŞĀNĪ: İstanbul’dür. Dānişmend **BE90a** t̄āifesindendir. Fünūn-ı ma’ārifle aķrānı içre bī-naẗır ve şānāyī-i nazımdan ħabīr ve eşār-ı ‘āşıkānesi ve ğüftār-ı mestānesi **S143a** dil-peẗirdür. Māşadaġ-ı ğüftār diyü bu maṭla-ı dil-efrüz kil-k-i ğülbīz ile ve bu beyt-i pür-süz ħalem-i ğüher-rīz ile dīdār ğösterüp naķş u nigār olundu. *Şır* :

Nihāl üstinde ey ğonce seġer kim cilve-gersin sen
Dem-ā-dem çeşm-i bülbülden aķan ħün-ı cigersin sen
Yazarken ey ħalem engüşti vaşfin ol perī-rūnuñ
Ne ħāletdür ‘aceb bilsem hem aġlarum ğülersin sen

ŞĀFĪ: İstanbul’dan ehl-i ‘ilm zümresinden efdāl-i fuẗalā-yı zamān ve ekmel-i ‘ulemā-yı cihānuñ mustaġnī-i dil pesendi olan ‘Abdülġanī Efendi’nüñ dānişmend-i hūşmendlerinden olup ‘ulūm-ı ‘Arabiyye müṭāla’asına şāġib-pend olup hem fünūnı gereġi ġibi taġşīl ve zebān-ı Fārisī’nüñ ġün ġibi ma’ārifin kendüye delīl idüp zuraṫā-yı suġen-senc yanında ġenc-i ma’lumātı bī-renc ele **F129a** ġetirüp āġirü’l-emr Erzurum’a varup Şirvān seferinde ordu ħāġdīsı olan Muġīṫī Efendi’nüñ niyābetin idüp ba’dehu bir ṫarīķ ile erbāb-ı timār zümresine muġayyed olup El-ġaķ ṫabīat-ı şiriyyesi şāfi ve zihni-pāki mu’ammā ve ‘arüz u ħavāfi bilmede māhir ve ebyāt-ı pākize dimeġe ħādirdür. Evşāf-ı bī-ġüzāfin istima’ itdigümüz yārāndandur. Sābıķan Tebrīz ħāķimi olan Yūsuf Beg’üñ bu maṭla’ına nazīre dimişdür ki *Matla* :

ġülde ġam fehm eyledüm çāk-i ġirībānın ġörüp
ġoncede derd añladum aġzı ṫolu ħanın ġörüp

mezķür ġazeliyyātından bu kāfidür. *ġazel* :

ṫaġılur ‘aġlum ser-i zülf-i perīşānın ġörüp
Şaġılur yaşum leb-i la’l-i dūr-efşānın ġörüp
ġülşen-i ħüsninde seyr eylerken ol Yūsuf-ruġuñ
Düşdi ġöñlüm añsızın çāġ-ı zeneġdānın ġörüp
Yüregi aġzına ġeldi yāremüñ ey ħaşı yā
Zaġm-ı nevk-i nāvek-i hicründe peykānın ġörüp
ġüsni āyīne nazār ħıldum bu ġün ġeñ yaķadan
Maṭla-ı mihr añladum çāk-i ġirībānın ġörüp
Şāġ-ı ‘ālī-şān-ı iķlīm-i ma’ānī olduġun
Şāfi’nüñ añladılar tertīb-i dīvānın ġörüp

Sâbıkü'z-zıkr müşārünileyh Muḥīṭī Efendi'nün nâibi iken Erzurum'da kış kıyâmet olup bir bağçe kenârında otururken penceresin açup bâğına nâzır olduḡda Muḥīṭī Efendi buyurmuşlar. *Mıṣra* ':

Aḡ şaḡallu ḡocacıḡ olmuş bâḡ

Şâfî bu mıṣra'ı bediheten tekmîl itmiş ki *Mıṣra* ':

Bürçeḡi aḡ ḡarıcuḡ olmuş ṡaḡ

ŞÂFÎ: Edirnevî'dür. 'Aṡṡar-zâde dimekle meşhûr ve ḡüsn-i edâ ile maḡbûl-i cumhûrdur. **F129b** 'Ulûm-ı zâhire meşḡul iken 'ilm-i ebdâne cüz'î iltifât idüp ol fende fâyıḡ **W85a** ve teciribe-i küllîye ile ṡabîb-i ḡâzıḡdur. Eşnâf-ı şîrde zü-fünûn ve şanâyi-i ḡikmet ü ḡânûn bilmede mânend-i Eflâṡun ve netâyic-i ṡab'-ı mevzûnı bî-miṡâl ve bî-mânend-i dürr-i meknûn vâḡı' olmuşdur. Ol bî-naṡîr-i zamân müddet-i medîddür ki İstanbul'da tavaṡṡun itmişdür. El-ḡaḡ aḡlâḡ-ı ḡamîde ile maḡbûl-i yârân ve pesend-i ehl-i ḡikmet ve çäre-sâz-ı erbâb-ı marîfet kimesnedür. Bu bir ḡaç maṡla' u beyt anuñdur. **Ü81b** *Şîr*:

Zeyn ider berk-i semenle ḡaṡṡ-ı reyḡânunñ senünñ
Bir çuḡur bostanıdur çâh-ı zeneḡdânunñ senünñ

[*Diger*]: Üstine ditremese ḡonce-i nev-restelerünñ
Silküp atmazdı şabâ berg-i ḡül-i ḡülzârı

Sâḡî girdâb-ı meyünñ bezmine bir ḡül iledür **BE90b S143b**
Cür'a-i la'lünñ içün oldı ḡadeh cerrârı

[*Diger*]: Bâdâmi çeşm-i dil-bere öykündüḡün duyar
ḡahr ile rûzḡâr anı ḡabdan ḡaba ḡoyar

[*Diger*]: Ne var il baḡrumunñ başı ḡözetse şüfî peymânun
Kişinünñ döst başına baḡar düşmen ayaḡına

ŞARFÎ: 'Acem'dür. Toḡat'da tavaṡṡun itmişdür. Şūḡ ṡab' u ḡōş -şoḡbet ve dervîş-şîfât u âdemî-ḡilḡat **B79a** kimesnedür. Ol bülbül-i ḡülşen-i suḡen nâḡamât ile 'andelîb-i ḡōş -âvâ ve ṡüṡî-i şeker-ḡâ 'ilm-i edvârda bî-hemtâ ve ṡanbûr u kemânce destinde şöyle ḡüyâ olur ki gerek gerekmez şüfî-i şad-sâle ḡanuna uyup her nefesde semâ'a ḡirüp 'ıḡḡ ile şifte vü meftûn ve şevḡ ile ḡâlî diger-ḡün olması muḡarrer ve mu'ammâ ve 'arûz u ḡâfiye 'ilminde ehl-i ḡüner ve ṡab'ı her vechile aḡsâm-ı şîre mâyil ve Türkî vü Fârisî **F130a** bilmede kâmil. Râḡım-ı ḡurûf ile ol nîkû-nihâd bir mertebede ittiḡâd itmişdür ki bir zerre ve bir şemme ḡalem-i müşḡîn sevâd raḡam idüp mihr gibi raḡşân ḡılup 'ayân idemez. Bu bir ḡaç dilkeş ü sūznâḡ ve ḡıll ü ḡışdan pâk ebyât anuñdur şebt olundu. *Şîr*

ḡōş ân ki cây der-dil-i virân-ı mâ konî
Mânend-i genc der-dil-i virâne câ konî³³¹

'İyd şod pîr-i muḡân ez-reh-i iḡlâş u şafâ
Der-i meyḡâne-i ḡod ber-ruḡ-ı rindân be-ḡuşâ³³² **S144a**

³³¹ Bizim viran gönlümüzde yer edinen ve hazine virane gönülde yerleşen hazineye benzer kişiye ne mutlu.

³³² Bayram geldi, ey pir-i mugan, meyhanenin kapısını ihlas ve safa ile rindlere aç.

ŞAFÂYÎ: Burûsevî'dür. Cevân-nevres ve vâdî-i nazmda tâze-heves tab'-ı şafâ-bahşî râhat-fezâ ve âyîne-i kalbi gubâr-ı kudüretten mücellâ ve tarz-ı **BE91a** şîrde hûb ve hüsn-i haţ ile ehli yanında mergûb zîrâ ki **Ü82a** rûz u şeb üslûb-ı hõş -nev lisân-ı 'Acem'e taqlid idüp meşq itmeden hâlî degüldür. Ümmiddür ki hüsn-i haţtı teraqqî bulup ol fende ferid ola. Ol bülbül-i bahâristân-ı hünerüñ bu bir iki beyt mânend-i gül-i ter netâyic-i tab'-ı gül-bîzi ve maqbûl-i hâtır-ı meveddet-âmîzidür şebt olundı. *Ebyât*

Bahâr olsa açılsa gül çemenler murğ-ı zâr olsa
Mey içüp 'arz-ı hâl itsem ben olsam ol nigâr olsa

Teraħħum eylemez ol gonce hâl-i zâruma hergîz
Ser-i küyunda bülbül gibi efgânum hezâr olsa

ŞADIK: Edirne kırbünde Hasköy'dendür. Ehl-i kalem kısmından evkâtın 'ilme şarf kılurken şîre mâyil olup okımadan geçüp rûz u şeb nazm ile kitâbete müdâvemet **F130b** gösterüp **B80a** her birinden südmend ü hüsmend olmak üzredür. Şadâkat-ı tab'ı nazmda **W86a** kem degül gâyetle edâsı hûb ve ma'nâsı mergûbdur. Lâkin şu'arâ içre sirkat-i ma'nâ ile şöhret-i tâm bulup **S144b** ol bâbda benâm olmuş. Râkım-ı hurûf-ı tezkire eş'ârına vâkıf olup güftârın tetebbu' itmişdür didükleri gibi degüldür. Hayfâ ki erbâb-ı hâsed aña 'adâvet-i bî-hadd itmişlerdür. Farâza her kande mezkûruñ gâzelin bulsalar Şadık'ıñ şadımuñ başın tıraş ide sin şüretine koyup ve dâlinin serin kesüp râ şekline yazup Şadık'ı sârık şüretine koyup **BE91b** meşhûr itmegi kendülerine farz-ı 'ayn bilmişler. Halbuki anuñ eş'âr u ebyâtı zîb ü zeyn bulup mezkûr merdüm-i hâfıkayn olmağdan hâlî degüldür. Bu bir kaç maţla' u beyt anlaruñdur şebt olundı. *Şîr* :

İki 'âlemden geçürdi gönülümü tîrüñ senüñ
Gayr-i dil-berden 'alâkam kesdi şemşîrüñ senüñ

[*Diger*] : Çeküp yabana atınca oquñ yay
Gözi ardunca kaldı ey yüzi ay

[*Diger*] : Mürdeler ihyâ iden ol pây-e devlet gibi **Ü82b**
Deyr-i 'âlemde Mesîhâ bir kırı şüret gibi

ŞALÂHÎ: Zümre-i kuzât-ı 'adâlet-güzârdandur. Nâm-ı laţifleri Hüseyin ve tab'-ı münîfleri **B81a** peyrev-i şer'-i seyyid-i hâfıkayn ve zât-ı huçeste-huşâlleri Tırhala'dandur. Evân-ı cevânîde ol pâk-haseb taşşil-i 'ulûma rûz u şeb rağbet ve küllî mümâreset gösterüp vücûd-ı bî-bedelinde ehli-âdâb gibi kabiliyyet olmağın **F131a** emşâl-i bî-mişâl içinde eyülükle mülaqqab ve ma'ârif-i küllîye ile meşhûr-ı evlâd-ı 'Arab'dur. Zât-ı pâki şalâh ile ârâste olup erbâb-ı fazl u belâgat yanında Şalâhî maħlaşın kendüye münâsib görüp kendülerine muşâhib idinüp ve şîr dimege rağbet göstermişler. Esâlib-i inşâda geregi gibi pesend-i münşiyân-ı feşâhat-şîr ve gâzel ü meşnevîde belâgatle suhen-güzârdurlar ve lügaz u mu'ammâda hayli taşşil idüp ol fenni tekmiñ itmiş. Nevâyî diline ve zebân-ı 'Acem'e ziyâde tâlib ü râğib olup üç zebân ile şâ'ir-i kâmil ve her birinde merd-i kâbil kimesnedür. Bu gâzel-i dürer-bâr ol yâr-ı nükte-güzâruñdur hayli rengin-i vaqâr ma'anî ile temkîn olmuşdur. *Gâzel* :

Duħter-i rez ayağı meclisde ħinnâlanmasun
Ĥane-i dilde metâ'-ı şabrı yağmalanmasun

Rûy-i cānānı görelden gitdi gelmez 'aql u dil
 Kimseler yārı bu cehl ile temāşālanmasun
 Hile idüp baķmasun yāre gözüm görmez diyü
 Göz göre zāhid bize igende i'mālanmasun
 Görsün ol la'l-i leb-i dil-ber şafāsı hāletin
 Meclis içre bāde-i hamrā muşaffālanmasun
 Dün vefā 'ahdi mi kılmışduñ Şalāhī bendeñe
 Himmet eyle gel bugün ol va'de ferdālanmasun

İttifāken ol merd-i kāmīl-i rüzgār **B81b** şāhib-sa'adetlerden birisinin hıdmet-i rāhat-efzāsı ile kāmķār u müterāzı iken dergāh-ı mu'allādan āhbār-ı kādīlık irişür. Mābeyne müfāreķat düşükdē bu maṭla'ı dimiş şebt olundı. *Maṭla'*:

Cüdā olmazdı bendeñ āsitānuñdan rızā ile
 Felek dūr eyledi ammā ki nāgeh bir ķazā ile

ŞİYĀMĪ: Ğalata'dandur. Dervīş-nihād ve nīk-nijād kimse geķinür. Hadd-ı zātında echel-i enāsdan bir cāhil birisi iken kendüye bir **F131b** mertebede itikad gelmişdür ki meşāyih-i 'ālī-miķdāra irşād itmekde pīr-i kāmīl ola keyfiyyet-i hālinden bir şemme zıkr olunur. **W86b** Ol nūr evvelā tazīlikde terk-i 'alāyık-ı dūnyevī itmegi şüret idüp arzū-yı sefer-i uhrevī-i cennet kıilup hānķāh-ı Şeyh İbrāhim'e varmış. Bir miķdār zamān tasfiye-i ķalb kıılmağa sālīk olup ve mūrīdān-ı cihān içre zemzeme **S145a** bırakmış ol bābda hayli keşf ü kerāmete mālīk olmuş. Āhīr ber-muķteza-yı nefis ārzū-yı diyār-ı Rūm idüp gelmiş. Mezkūr İstanbul muķābelesinde olan Kāsım Paşa dimekle meşhūr bir ķaşabada ķarār kıılmış. Zāhiren ilm-i remilden vāķıf u habīr ve zamīr bilmede bī-nazīr geķinüp günde bir ķaç dīnār hāşıl idüp bezl-i erbāb-ı dil itmeden hālī degüldür **BE92a** ve ṭab'at-ı şiriyyesi bir mertebede şu gibi cārī vü revān şā'irdür ki bir gicede beş yüz beyt dimege ķādirdür. Zīrā ki sāir erbāb-ı nazm gibi ma'ānī bulmağa muķayyed degüldür ve ekşer-i şiri bī-ma'nā vāķı' olmuşdur. Ahyānen eger bir beyitde ma'nā bulunsa hiç şüphe vü şāibe yok ki ğayri kimseden ķalmışdur. Niteki haķķında bir kıṭ'a-i rengīn mānend-i dürr-i şemīn Şadrī dimişdür. *Ķıṭ'a*:

Şā'irüm diyü alursun biregü ma'nīlerin
 Be Şiyāmī niye iki nefī bu naķķāllıgūñ
 Çeşm-i tātārını vaşf eylemeden cānānuñ
 Yeg idi saña göreydüñ yine remmāllıgūñ

Zurafā-yı rüzgāra māhfi olmaya ki muķaddemā şehr-i İstanbul'da bir remmāl-i bī-ār bir tatar-ı bed-girdāre kendüyi yefalledürken basılıp ol mefūlūñ fı'l-i mühmeli beyne'n-nas **S145b** ķarb-ı meşel olduğına bināen mezkūr remmālūñ daħi ḥasb-i hālī vāķı' olmada ziyāde mūnāsib düşmişdür. ve mezkūr **Ü83a** meşnevī baħrinde peyrev-i Ma'nevī olup yüz **F132a** pāre kitāb ve elli dīvān tesvīd itmişdür. Lākin cümlesinden bir beyt şāhīfe-i zuhūra gelüp meşhūr olmamışdur. Bu bir nice beyt eşārınıñ güzīdesi ve **W87a** kendinūñ nūr-ı dīdesi ve ṭab-ı pākinūñ pesendīdesi olmağın şebt olundı. *Şīr*:

Görün şehr-i felekde vardı Bedrū'd-dīn'e suht'oldı **BE92b**
 Şebistān-ı hayāl öğrendi oldı ehl-i hüner kevkeb

[*Diger*] : Tobdur ğabğabı dil mülkini fetḥ itmek için
Eyledi ehl-i dili ḥāşıl ı mağbūn-ı üsküf

[*Diger*] : Pîr-i gerdūn her seḥer şems-i cihānın gezdürür
‘Āşık Aḥmed durur ol ibn-i fülānın gezdürür

Fî ḥarfî’-d-ḡād

ŽĀYĪ : Bağdādî’dür. Ehl-i ‘ilm zümresinden idi. Evḡāt-ı şerîfin ‘ulūma şarf iderken terk idüp eş’âr-ı dürer-bār cānibine māyil olup ‘ömr-i laṡîfin ol fende hele žāyi’ itmemiş. Eşnāf-ı şîri bi’l-küllîye cem’ idüp şāir-i kāmîl ve ‘arūz ü ḡāfiye bilmede māhir ve şîr ü inşā aḡlamada müselleme-i şāirān-ı sāhir ve dervîş-meşreb ü pāk-mezheb ve her zebāna ḡādir ve lisān-ı Fārisî’de eş’ârî bî-ḡadd **S146a** ve edā-yı Nevāyî’de ğüftārî lā-yu’addur. Cümlesinden bir āftāb-ı zühre-cebīn için merşîye ṡarîḡı ile bir kıṡ’a mānend-i dürr-i şemīn ḡalem-i müşḡīn ile raḡam ḡılmış mağbūl-i zuraḡā-yı ‘ālem olmuşdur ketb olundu. *Ḳıṡ’a* :

Her ay başında şanma ki bu pîre-Zāl çarḡ
Māh-ı nev ile zīnet idüpdür felek yüzün

Bir āftāb-ı zühre cebīn için ağlayup
Dırnağ ile ḡırāş kılupdur melek yüzün

Bu maṡla’-ı beyzā ve bir ğazel-i ğarrā cümle-i eş’ārındandır ki taḡrîr olur. *Maṡla’* :

İşitdüm ğeşt ider ol āfet-i can dil-rübālarla
Bu ğün bir laḡza ğördüm ol daḡı yüz biñ belālarla **F132b**

[*Ġazel*] : Ay ile ğün yüzüne ḡayran ğice ğündüz
V’ey çarḡ-ı felek başuñā ḡurban ğice ğündüz

Ser-ğeşte olup derbeder ister seni ey dōst
Ḥurşid-i dıraḡşan meh-i tāban ğice ğündüz

Āḡir ne ki ölmek ğerek ey dil ṡatalum kim
Devr ide murāduñca bu devran ğice ğündüz

Şalmış beni bir āteş ile āb arasında
Bu derd-i dil ü dīde-i giryān ğice ğündüz

Ser-ğeşte gezer Žāyi’-nūñ derd-i dilinden
Fānūs ğibi ğünbed-i ğerdan ğice ğündüz

ŽĀFĪ : Dervîş-nihād u ḡüb-nijād **Ü83b** olmağın dānişmendlik ṡarîḡından ferāğat idüp siyāḡat ṡarîḡı ile seyr ü sülūk **BE93a** ve ğeşt ü ğüzār-ı mülk **B82b** her mülūka revāne ve ḡıdmet-i erbāb-ı ‘irfāne māyil ve ol fende levāzımın tekmiḡ kılup ehl-i ṡarîḡ içre kāmîl olmuş. Žıkr-i ḡayrın istima’ itdigümüz fuḡarā ve eş’âr-ı ḡüb-şîarın tetebbu’ itdigümüz şu’arā zümresindedür. Ser-ā-ser eş’ârî taşavvuf ile müzeyyen ve cümle-i ğüftārî muvaḡḡidāne ve mübeyyen vāḡı’ olmuşdur. Bu ğazel anuñdur şāḡib-sülūka nāfidür. *Ġazel* :

Oḡıdum ümmü’l-kitābı aḡladum esrārını
Bilmişüm seb’a’l-mesānī dil-beruñ dīdārını

Arz mülkümdür benüm 'ışk ile şâh-ı 'âlemüm
 Genc buldum istemem dehrüñ zer ü dīnārını
 Añladum bu kâlıb-ı âdem neden endâzedür
 Noğtadan fehm eyledüm remz ü rümüzüñ vārını
 Tutmuşum elde kitābum olup aşhâb-ı yemīn
 Nutq-ı haqqı aňlayup bildüm nedür güftārını
 Fazl-ı Haq'dan Zâ'fi'yâ bulduñ hayât-ı cavidân
 'Aynuña alma şağın sen münkirüñ inkârını

ZAMİRİ: Müddet-i medīd ve 'ahd-i ba'iddür ki mahmiye-i Haleb'de tavaṭṭun itmişdür. Ecdād-ı rüşen **F133a** nihâdı Aqkoyunlu t̄aifesinden olup sâbıkan diyâr-ı Bağdād'a âyine-i kalb-i şafâ-âyinine cilâ virmegin mezbûr şehrden ta'dād olunur. Lâkin ol perverişin-zamir evân-ı cevânide mişâl-i mihr-i münir cevânib-i 'âlemi devr ve her bir şey'üñ gavrine irmege 'ale'l-fevr cidd ü cehd kılp imdād-ı 'avâtıf-ı Rabbânî ve a'dād-ı eşnâf-ı Yezdânî **B82a** irişüp cān u dilden cüst cüy-ı ehl-i Haqıqat ve güft ü güy-ı ṭurûq-ı pīrân-ı ṭarīkat ile ḥıdmet-i erbâb-ı ma'ārif idüp 'ulūm-ı zāhire vü bāṭına ve her nesneye vāqıf olup kûşe-i **S146b** kana'atda rüz u şeb da'vât-ı berekât-âyât ve şıyâmın ṭa'ât-ı ḥuceste- **Ü84a** şıfât ḥazret-i Bārî 'izz-i ism-kārı olmuşdur. Mir'at-ı ṭab'ı mücāhede ve müşāhede ile müşārünileyhe bir ḥaddede rüşen ve bir derecede gün gibi mübeyyendür ki rümüz-ı İlahiye 'ilme'l-yakīn meclâ olup anuñla şafâ bulup mücellâ ve muşaffâ olmuşdur. Bināen 'alâ-zālik serāy-ı 'âlemde ihvân-ı şafâ ve ḥallâq-ı vefâ içre her müşkil ve çäre-sāz-ı ehl-i dildür. El-ḥak ṭab'-ı vekkādî envā'-ı nazma şāmil ve ḥuşuşa vādī-i meşnevīde bir kitāb-ı selis ve ḥıṭāb-ı nefis ki sergüzeşt-i **Leylâ vü Mecnûn** diyü mānend-i dürr-i meknûn şöyle taḥrīr kılmışdur ki 'aql-ı zü-fünün mütāla'āsında aşüfte vü meftûn düşüp Mecnûn kendüden bî-ḥaber olması mukarrerdür. Bu bir nice beyt kitāb-ı ḥuceste-meāb ki Nevfel kavmi Leylâ ile āheng-i cenk ü ḥün-rīz-i bî-direng itdügündendür.
Meşnevi

Yüzi üni çıkdı asmāna
 Ḥancer bedeni boyandı kana
 Seyl itdi seḥâb-ı tīg-ı kanı
 Çok âdemi urdı oq yılanı
 Baş dikligi itdi deşti bostān
 Yir yüzünü kıldı kan gülistān
 Kan mevce gelüp irişdi dize
 Kan içmege dil uzatdı nīze **S147a**
 Oqdan ayağa yıkıldı kalkan
 Kör itdi zere gözini peykān
 Çün düzd gelüp ecel nihānī
 Uğrılar idi metā'-ı cānı **F133b**
 Hergiz kim ursa çoç gibi baş
 Cevşenler olurdu ḥurd ü ḥaş

ZİYÂYİ: Erbâb-ı timâr ve kitâb-ı ‘âlî-tebâr ve sipâhî-i kâr-zâr zümresinden mevlüdi Erzurum ve seyyâh-ı her merzbûm ve mülâzım-ı aşhâb-ı ‘ulûm olup muşâhabet-i dilkeş ile hõş -edâ ve mecâlis-ârâ letâyif-i bî-gıışş ile şafâ-bahş-ı rindân-ı bâ-nevâ rûz u şeb hıdemât-ı erbâb-ı fazl u kemâl ü mülâzemetdür ki aşhâb-ı câh u celâle mâyil ü râgıb ve eş‘âr-ı dürer-bâr-ı gâvvaşân-ı buhûr-ı ma‘ânîye yâr olan yârâna kâyil ü tâlib olduğına binâen ol serhadlerde olan şu‘arâ-yı nâdir-güyân ile hem-zebân ve ser-bâzân-ı dilâverân-ı cihâna yâr olup huşûşâ Şâfî şâf-meşreb ile nazm dimekte rûz u şeb dimeyüp birbirine nezâyir-i dil-pezîr ve ebyât-ı bî-nazîr söylemeden hâlî olmazlar imiş. Bu bir nice maṭla‘ u beyt kendinüñ hasb-i hâlidür. *Şîr*:

Pertev şalalı gönümüze mihr-i cemâlün
Dîdemde mekân eyledi ol mâh-ı hayâlün

[*Diger*] : Burc-ı dilde mihr-i yârı şanma nâ-peydâ yatur
Her gönülde zâhidâ bir şîr-i nâ-peydâ yatur **S147a W87b**

Fî harfi‘t-tâ

ṬABÎ : Zümre-i mülâzımından Rûm İli‘nde İştib nâm kaşabadandır. Mezkûr evfâhda İştib-zâde dimekle ma‘rûf ve fûnûn-ı ma‘ârifle mevşûf ve kütüb-i ‘ulûmı tertîb üzere görmede yegâne **Ü84b** ve dânişmendlikde akrân içre bî-bâhâne ve ṭabî‘at-ı şîriyyesi pâk ve güftârı feraḡ-bahş-ı sûznâk bu bir iki maṭla‘ anuñdur şebt olundu. **F134a Şîr**:

Mîve-i vaşluñ umup meyl ideli sen dil-bere **BE93b**
Seng-i hicrûñden yimişdür nice yirde dil bere

Başı biñ yirde yararsa tîg-ı qahruñ baqmayam
Çün neberd-i ‘ışkdur bu kim baqar bunda sere

ṬUFELYİ: Mevlidi Diyârbekir qal‘asınun içinden olup sâbıkan erbâb-ı şanâyi‘den lâkin nezâket-i ṭab‘-ı mevânî‘ olup ol kâr u bârdan vaz gelüp erbâb-ı timâra ve zu‘emâ bölüğünde itibâr bulmuş ve Mollâ ‘Alî diyü iştihâr olur. Sene elfde Bağdâd beglerbegisi Hızır Paşa ile Bağdâd’a gelüp yârân-ı şafâ ve şu‘arâ-yı hûb-edâya mülâkât-ı ferḡunde-sâ‘ât müyesser ü muḡadder olduğda mü‘ellif-i tezkire ile meveddet ü maḡabbeti şâdık üzere muşâḡa- beti küllî olup mezkûruñ zihni mustakîm ve ṭab‘-ı selîme kâdir ve fûnûnda mâhir olduğundan gayri ‘Acem ü Rûm üslûbında a‘lâ muferrîḡ cildler peydâ idüp ve tarz-ı vaşşâllükde bî-hemtâ ve hõş ḡaṭ kıṭ‘alara rengîn ḡâşiyeler idici üstâd-ı a‘lâ olup ve kendü taşnîfinde muḡteri‘-i zamân ve naḡl-bende-i mübdî‘-i cihândur. Zamân ile Ayas Paşa-zâde Yümnî maḡlaş Meḡmed Beg ḡazretleri faşl-ı bahârda sancağına giderken Erzurum‘da mülâkât idüp ol şîrîn-kelimât bu ḡazeli tesvîd idüp ol fenn-i şîrde ferîde şunmuş. *Ḡazel*:

Geldün qadem getürdüñ eyâ mîr-i kâmrân
Derd ehli buldı Yümnî qudümüñle tâze cân

ḡayl-i şükûfe göz diküp olmuş idi nazâr
Ta bâd-ı hõş nesîmün açâ gözlerin revân

Gündüz yoluñda bedreḡañ olmuşdı âftâb
Şeb tâ seher meh idi ṭapuñ üzere bâsbân **F134b**

Ta'lık için cenābuña bu çarh-ı lāciverd
 Bir kıt'a oldı hāşiye encümle zer-feşān
 Gel kıt'a kıt'a eyle yoluñda vücūduñı
 Şāyet Tufeylī seyr idesin tuhfe rāyegān

Bu maṭla' daḡı anlaruñdur. *Şîr*:

Āhum irişdi māha vü göz yaşı māhına
 Bu ṭurfe hāletüm gelür ol māhe māhına

ṬABİ: İslāmbol'dandur. Dānişmend-i hūşmend ṭāifesinden ṭab'-ı pür-zīver olmağın şehir-i mezkūruñ cevānları için şehrengiz-i maḡabbet-āmizi dimiş ki maḡbūl-i erbāb-ı 'ayş ü hużūr olmuşdur. 'Ulūm-ı 'Arabıyye'de akrānı içre mütāla'āsı pāk ve eşnāf-ı şîr bilmede cüst ü çalāk zebān-ı Fārisî'de ebyāt-ı muvaḡḡidānesi hūb ve Türkî'de kelimāt-ı rindānesi mergūb cümlesinden bir Fārisî ve bir Türkî **B83a** maṭla' ile iḡtişār oldı ma'lūm-ı şu'arā-yı rūzgār ola taḡrîr olundu **S148a** *Nazm* :

Maḡşūd-ı āferîn-eş-i 'ālem liḡā-yı tu
 Ey tutyā-yı dīde ḡāk-pāy-i tu³³³

[*Diger*] : Çü işüñ ḡamzelerle ḡatlı-insān ola sultānum
 Sunıvir leb-i la'lüñ ölmek āsān ola sultānum

ṬARZİ: Mevlid-i ṭabāyi-i maḡbūl-i memālik-i 'ālemd e şehir-i Dizfūl'dür. Vücūd-ı cūdında ḡābiliyyetde eşer peydā ve nāşiye-i hūnermende ma'ārif hüveydā olmağın *E's-selāmeti fi'l-vaḡdet*³³⁴ fehvāsınca keşretten firār birle dünyā-yı ḡaddār-ı bī-bekāda ferīd-i rūzgār ve vāḡid-i esrār olmaḡ ricāsıyla ḡōş -bū vü tebār ve ḡıdmet-i peder-i büzürgvārından dūr ü mehcūr düşüp siyāḡat ṭarīki ile eṭrāf-ı 'āleme 'ale'l-ḡuşuş Hicāz ümmīdiyle 'uşşāḡvār 'Irāḡ-ı 'Arab'a ve 'Acem'e āheng idüp degme maḡāle ṭab'-ı hevā-sāzı rāst gelüp ḡarār ḡılmayup ve zād-ı ma'āniden bī-nevā olmamaḡ için cüst ü cūy-ı her bābdan ḡüft ü ḡūyı dilden bıraḡmayup merdān-ı meydān-ı ma'ārifüñ ekşerinüñ ḡıdmetiyle müşerref olup ve her birinüñ mecālis-i şerīflerinden fezāyil-i cüz'ı vü küllī taḡşīl idüp kesb-i 'ulūm-ı zāhir itmege diyār-ı **F135a** Bağdād'a gelüp āb u hevā-yı ile imtizāc ḡılıp nīce zamāndur ki mezbūr şehirde ol merd-i vāḡid tecrīd ile ferīd olup zindegāni ḡılıp ve bu diyārın ekşer-i şu'arā-yı ma'ānī-endūzları ile eşār-ı pür-süz dimesden mā'ada her an ḡıdmet-i dervīşān-şūret ü ma'ānī idüp rümūz-ı bāṭına erbāb-ı ḡaḡīḡate maḡzar düşüp ol dervīş-i pākize-sīret cīfe-i dünyā-yı denī den mustaḡnī ve sultān-ı şūret ü ma'nīdür. ḡaḡḡā ki ol merd-i ekābir-i ma'ānī ol fāris-i 'arşā-yı nūkte-dānī tevsen-i ṭab'-ı ma'ānī-i nūrdān ḡişver-i nazma ma'tūf ḡılıp ol vādīde şā'ir-i nāmdār ṭarz-ı ḡaş ile suḡen-güzār ve ḡallāl-ı müşkilāt-ı ḡaşāyid-i pür-fevā'id şu'arā-yı **B83b** selef olmaḡla yārān-ı suḡen-şinās içre pür-şegāfdur. Rāḡım-ı ḡurūf-ı tezkīre ile ittiḡādı bī'l-küllī ye muḡaḡḡıḡānedür ekşer-i eşāri rindānesin yazup ve tetebbu' itmişdür. Bu ḡazel-i Fārisî cümle-i eşārındandur. ḡazel :

³³³ Ālemin yaratalışındaki maksat, senin yüzündür. Ey ki senin ayaḡının topraḡı göze sürmedir.

³³⁴ Kurtuluş birliktedir.

Yâr ber-mâ nazarî tâ endâht
Ġayr-râ ez-nazar-ı mâ endâht³³⁵

Cilve-ger şod be-libâs-ı Yûsuf
Şûr der-cân-ı Züleyhâ endâht³³⁶

Dîd 'aksî zi cemal-eş Mecnûn
Tâ nazar cânib-i Leylâ endâht³³⁷

Âh-ı men der-şeb-i hicran bisyâr
Şu'le der-zeyl-i Mesîhâ endâht³³⁸

Şod muqayyed be-dû zülf-eş Tarzî
Hişten-râ be-belâ-hâ endâht³³⁹

Cevâb li-mü'ellifihî :

'Aks ber-âb zi ruḡ tâ endâht
İztırabî be-dil-i mâ endâht³⁴⁰

Serv-i men âmed ü ber-ser-i mâ-râ
Sâye ez-âlem-i bâlâ endâht³⁴¹

Dü leb-i ḡîş be-dendân çü gezîd
Ân perî raḡne be-canhâ endâht³⁴² **F135b**

Dil-i şad gam-zede şod ḡâk nişîn
Tâ be-pâ zülf-i dü tâ-râ endâht³⁴³

'Ahdî ân şûḡ çü zed şâne be-zülf
Çâkhâ ber-dil-i şeydâ endâht³⁴⁴

Bu bir kaç meṡâlî-i rengîn ol yâr-ı şîrîn-kelâmuñdur. *Ebyât* :

Der-miyân-ı her du ebrû ḡâl-i ân Türk-tırâz
Râst mîmânend be-Hindüyî ki bâşed tîġ-bâz³⁴⁵

[*Diger*] : Ne ḡâlest in ki dâred ber-ızâr ân terk-i yağmâyî
Miḡek âverde behr-i imtiḡân taḡdîr-i tebâhî³⁴⁶

335 Yar bize bir bakış atınca başkalarını bizim gözümüzden çıkardı.

336 Yusuf'un elbisesiyle görünüp Züleyha'nın canını coşturdu.

337 Mecnun Leyla'ya bakınca onun cemalinden bir yansıma gördü.

338 Hicrân gecesinde benim ahım, Mesihanın eteğine çok ateş saldı.

339 Tarzî iki zülfüne mukayyet oldu (bağlandı), kendini belalara attı.

340 Yüzünden suya bir akis atınca, bizim gönlümüze bir ıztırap attı.

341 Benim servim geldi ve bizim üstümüze yüce âlemden gölge saldı.

342 O peri iki dudağını ısırınca canları yaraladı.

343 İkiye ayrılmış zülfünü ayağına atınca, yüz gam içindeki gönül, yere çöktü.

344 Ahdî, o şuh saçına tarak vurunca, şeyda gönlümü parça parça etti.

345 Türk güzelin her iki kaşının ortasındaki ben, tıpkı kılıç oyunu oynayan Hindu'ya benzer.

346 O yağmacı güzelin yanağında taşıdığı şey ben değildir. âmtihan için yok etmenin takdiri mihenk getirdi.

[*Diger*] : Ne çarham üstühân behr-i seg-i ân dil-sitân kerde
Be-kerden rûhem ez-bîdâd-i cevri-eş üstühân kerde³⁴⁷

[*Diger*] : Zi hüsni-i haç-ı leb-râ zînet-i diger hüveydâ şod
Belî zi hüsni-i haç yâkût-serâ in rütbe peydâ şod³⁴⁸

Bu gâzel-i Türkî daği ol 'ârif-i billâhuñdur ki bir şâhib-devletlerden birinüñ kudüm-i şerîfine bî-iştibâh dimişdür. *Gâzel* :

Uşşâk-ı bî-nevâya nevâlar getürdüñüz
Höş geldüñüz efendi şafâlar getürdüñüz
Bîmâr-ı derd-i hicr idi dil ey Mesîh-dem
Luţf eyledüñ fakire şifâlar getürdüñüz
Zeng-i belâyı mihnet-i hicrânı ref idüp
Âyîne-i zamîre cilâlar getürdüñüz
Müşâk idük efendi mülâkât-ı eşrefe
Kâlbe cilâ vü rûha gîdâlar getürdüñüz
Ref eyleyüp fütâdeleri hâk-i hicrden
Hırman başına hayl-i belâlar getürdüñüz

ṬARZÎ-İ Diger: Rûm İli'nden mevâlî-i 'âlî-şân ve fużalâ-yı devrânüñ pesendi olan Mevlânâ Pervîz Efendi'nüñ mülâzımlarından olup fûnûn-ı şîre mâyil ve lisân-ı selâset-efzâsı nazma kâyil ve şîr ü gâzel tarzında bî-bedel ve tevârih-i laţîf dimede şâ'ir-i zarîf eş'âr-ı dürrer-nişârlarından bir iki târih-i ma'ârif-güzâr ki dürr-i baħr-ı fazîlet olan Muħîṭî Efendi 'İmâdiye'ye kâḏı olduĸda söylemişler hûb u **F136a** mergûbdur. Devr-i zamânda her biri bir târihdür. *Kıta* :

Ĥamdülillâh ki 'İmâdiye'ye hâkim oldu
Gün gibi 'adl ile bir merdüm-i merd-i 'ârif
Ṭab'-ı dürbârı anuñ baħr-ı muħîṭ oldu dilâ
N'ola esrâr-ı İllâhîye olur ise vâkıf
Kim ola diyü su'al idicek erbâb-ı 'uḫûl
Didi târihini kâḏı-i Muħîṭî hâṭif

ve lehu eyzân :

Yine hâkim oldu 'İmâdiye'ye bir
Şer'atde 'âdil güzîn-i efâzıl
'Ulümüñ dilâ oldu baħr-ı muħîṭi
Degül kaṭre yanında ehl-i efâzıl
Didüler kim ola o kân-ı fazîlet
Didüm târihini Muħîṭî-i fâzıl

³⁴⁷ Ne felek beni o sevgilinin köpeği için kemik yaptı. Zulmü ile ruhumu kemik haline getirdi (taşlaştırdı).

³⁴⁸ Ayva tüylerinin güzelliğinden dolayı dudak daha bir güzel süslendi. Evet bu güzelliğten ötürü bana bu rütbe verildi.

ṬARİKÎ: Rûm İli'nde Semendire'den şahâyif-i eyyâmda evşâf-ı bî-güzâfi her vechile müstahsen ahlâk-ı pesendîdesi nâm-ı hüsni gibi ahşen vâlidleri İstanbul'da Tavuk Bâzârı'nda câmi' ile medresesi ve 'imârât-ı hüceste-âyâtı olan merhûm 'Ali Paşa-yı pâkize-şifâtuñ bendelerinden olup mezbûr 'imârâtuñ Sirez Sancağı'nda vakfı olan köylerüñ ba'zısını emânete zabt itmege şubaşı naşb olmağın evlâd-ı güzîde-nihâdlarından mezkûr Siroz'a getirüp tavaṭtun itmişler ve mezkûruñ babaları meşâliḫe sa'y-i tamâm gösterüp aḫrânı içre benâm olmuşdur. Sâbıḳü'z-zıkr 'âlem-i şebâbda ilâ hâzihi'l eyyâm kesb-i ma'ârifte iḳdâ kı lup taḫşilde kemâlât-ı pür-nikat meşiyet buldurmışlar. Anda da ḳarar itmeyüp yine hevâ-yı arzû-yı diyâr-ı İslambol idüp yârân-ı şafâ ile ihtilât itmeden ğayri ṭâlib-i erbâb-ı devlet ve mülâzemet-i ehl-i şevket kı lup ḫuşûşâ âb-rüy-ı Âl-i 'Osmân vâriş-i velâyet ḫazret-i merhûm Sulṭân Süleymân'la mağfûr-ı merhûm Sulṭân Selîm Ḥan'ın sarây-ı ḫâşında âdâb-ı ḫayâ-güsterler ile perveriş bulan Çıḳala-zâde Sinân Paşa'nuñ ḫıdmet-i murâd-baḫşları ile müşerref olmuşlar. **F136b** Çok zamândur ki ol eşca'-ı rûz-ı meydân u şayd-efgen şîr-i merdân ṭavr-ı sipâhılıḳda silâḫşor ve ṭarz-ı cündhâlıḳda çâbuk ü cüst ve Pervîz Paşa-yı müşârünileyhüñ bâb-ı devlet-i mâbeyninde çavuşbaşılığla kâm-yâbdur. Ḥâlâ dergâḫ çavuşbaşlarından feyz-yâbdur. Rûz u şeb erbâb-ı nazm ile muşâḫabet idüp nazm-ı ferâh-fezâsına irtibâṭ virüp vücûd-ı pâkizeleri neşât üzredür. Sözlere maḳbûl-i yârân-ı nükte-şinâs ve şîr-i selâset-nümâsı bî-ḳıyâsdur. Ḥuşûşa bu diyârda tetebbu'-ı eş'âr-ı şâ'irân-ı ma'ânî-endüz ve sâḫirân-ı siḫr-âmûzlar ile maḫrem ü hem-dem olup nazmda derd-i dilin gül gibi beyâna getürdi. Bu bir nice maṭla' anuñdur taḫrîr olundu. *Şîr*:

Ḥadeng-i gülşen sînemde batmış bir nihâlümdür
Anuñ her zaḫm-ı pür ḫûni açılmış verd-i âlümdür

[*Diger*]: Seng-i cevruñ şol ḳadar cem' itdi cânâ 'aşıḳuñ
Ḥâne-i 'ışkı yeñiden var ise bünyâd ider

Bu ğazel mü'ellif-i tezkire ile eşnâ-yı muşâḫabetinde ihtiyâr idüp her birimiz bir ğazel-i dürer-bâr bu evrâḳda naḳş u nigâr idüp taḫrîr olundu. *Ĝazel*:

Ḥaddüñde gördi ḫaṭṭuñı 'aynum 'ayan 'uyün
Vaşf ider anı rûz u şeb olmaz zeban zebün

Berbâd idüp yıḳardı gönül ḫaymesin ḫasûd
Âh-ı derûnum olmasa ey dil-sitan sûtün

Âhü-yı nergisüñ görelî ey perî şıfat
Ṭağlara düşdi 'ışḳla oldı cinan cünün

Bezm içre câm-ı râz-ı dili gördi fâş ider
Pirâhenini gönenceş atdı deran derün

Sâḳî getir şürâḫiyi 'ayş idelüm müdâm
Çün kim olur anuñla ğam-ı dil-beran birün

F137a

Nazîre li-mü'ellifihî:

Bir zerre görmedin dehenümden 'ayan 'uyün
Oldı deḳâyıḳ-ı şıfatından zeban zebün

İlden nihâni ḳalmadı râz-ı derün-ı zâr
Oldı ğamuñla gül gibi perde deran derün

İRmez binâ-yı hâne-i 'ışka hâlel daği
 Kaddûñ hayâlidür aña ey dil-sitan sûtûn
 Bir dil-bere dikili virüp gamdan ol halâs
 Dilden gam-ı zamânı kıılır dil-berân birûn
 'Ahdî-şifat şifâtuñ ider hergün ehl-i dil
 Bir zerre görmedi dehenüñden 'ayan 'uyûn

Fî harfî'z-zâ

Ü85a ZUHÜRİ: Şâm-ı şerîfde elan muhâsebeci olan Pirî-zâde Mehemmed Çelebî'nüñ oğlıdur. İsm-i dil-küşâsı Muştafâ ve cân u dilden muhibb-i fuqarâ ve hüsni-rûz-efzûn ile feyz-bağş-ı şâh u gedâdur. Sipâhda ze'âmete mutaşarrıf ve envâ-ı ma'arife vâkıf on sekiz yaşında olup pâdişâh-ı 'adl ü dâd a'nî Sulţân Murâd diyâr-ı Şâm'a 'adâlet-nâme irsâl itdükde bu matla'-ı pür-hayâli netâyic-i tab'ından zühûra getürmişdür. *Matla'*:

İrişdi şeh Murâd eyyâmı 'âlem kâme gelmişdür
 Begüm zulm itme 'uşşâka 'adâlet-nâme gelmişdür

hağkâ budur ki cevân-ı kâbil ve hüsni-hulğ ile mağbûl-i erbâb-ı dıldür. Ümmiddür ki tab'-ı dürer-bârından nazm-ı güher-bâr zühûr bulup şu'arâ-yı nâmdâr gibi meşhûr-ı rûzgâr ola. Bu gâzel daği anlaruñdur. *Gâzel*:

Gelür fûrkat başında kalbe giryân olduğum demler
 İrüp rûz-ı vişâli yâre handân olduğum demler
 Eyâ mihr-i cihân-ârâ hâzer kııl düd-ı âhumdan
 Şeher geh âteş-i hicrûñle süzân olduğum demler
 Şağın âlûde-h'ân bulmasun ey şüh dâmânuñ
 Vişâlûñ 'ıydına şevk ile qurbân olduğum demler
 Tıuyurdu sırr-ı 'ışkuñ dâğ-ı sînem mest olup cânâ
 Lebûñ şevki ile çâk-i girîbân olduğum demler **F137b**
 Semâ'ından Zuhûrî vecd olup çarğa girür eflâk
 Dem-i hicrânda ney gibi nâlân olduğum günler

Fî hurûfi'l-ayn

ÂRİF ÇELEBİ: 'Acem-zâde Şeyh İbrâhim'üñ kıızı oğlıdur lâkin Rûm'da neşv ü nemâ bulmuş. **W88a** Efvâhda Fetğullah Çelebi dimekle mevşûf ve kemâl-i ma'rifetle ma'rûf. El-hâğ ol 'ârif-i devr-i zamân ve kâşif-i esrâr-ı nihân 'ilm-i hey'et ü hendesede bî-mişl ü bî-hemtâ vâdî-i suhende 'ârif-i müşkil-küşâ ve zât-ı şerîfi envâ-ı ma'lûmâtla ârâste ve 'unşûr-ı fûnûn-ı 'ulûmla pîrâste ve diğkât-i tab'ı pâki gâyetde hûb u mergûb ve kudret-i zihni şafâ ile **BE94a** nihâyetde mergûb ve akrân içre **Ü85a** 'ulûm-ı ma'küleyi tertîb üzre görmüş ve kütüb-i menküleyi gereği gibi bilüp severmiş. Beyne'l-fuzalâ fazl ile meşhûr ve 'inde's-şu'arâ şirde mâhir ve zihn-i selîmi ve tab'-ı müstakîmi her birinüñ fenninde şu'arâ-yı pîşin gibi nazma kâdir bir derecede ki müteğaddimîn ü müteâhhirînüñ muşanna' u muhayyel kaşâyidine

naẓireler diyüp envā'-ı iltizām-ı mā-lā-yelzem kılmışdur ki 'aql-ı **S148b** ħurdedān mü'tāla'asında ħayrān ħalur ve fūnūn-ı mu'ammā ve lügazde şāhib-taĥķik ve muĥāta'at u ħazeliyyātı ser-ā-ser ebyātınuñ ma'ānisi daĥķik üslūb-ı meşnevīde Şeyĥ Nizāmī'ye peyrev ve bende-i Ĥazret-i Cāmī sūz-ı Ĥüsrev olup ħamse dimiş. Andan ma'āda pādīşāhımızuñ sa'adet ile taĥt-ı Ĥayser'e cülūs itdüĝi **B84a** zamānı ve tevāriĥ-i Āl-i 'Oşmān'ı yüz biñ beyt Şeh-nāme dimişdür. ĥaĥķā budur ki ħuvvet-i şiriyyesi bir mertebededür ki günde beş yüz beyt dimege ħādirdür lākin kitābeti mümkün olmadıĝı ecilden günde iki yüz beytle iktifā itmişler idi. Nazm-ı dürer-bārı ĥaĥķında şütür-gürbe vāķı' olmuş dirler idi. **W89a** Bināen 'alā-zālık Rūm'a gelen şu'arā-yı 'Acem yanında edā-yı güftārı pesendīde olmamışdur. Bu ħazel-i Türkī anlaruñdur ki iştiĥār bulmuş taĥrīr olundu. *Ġazel* :

Geldi ĥüsnüñ gülşenine bir ĥaĥ-ı gül-bū daĥi
Başuma rüz-ı ezelde yazuyımış bu daĥi **BE94b F138a**

Di ĥaĥ-ı reyĥānımı yāķūta añmasun bize
Kim anuñ üstine geldi şimdi bir yazu daĥi

Geldi uş dil-ber segi sen çekme zaĥmet ey raķīb
Kim yetişdi dāmenüm almaĝa bir ulu daĥi

Ĥāmetüñ bir servdür kim ola anuñ bārı gül
Ĥoş 'aceb olaydı ger virseydi şeftālū daĥi

'Ārifī yetmez mi ĝamzeñ oĝları ħatlı itmege
Kim ħurupdur yaylar her küşede ebrū daĥi **S149a Ü85b**

Nazīre li-mü'ellifhi :

Nāfe ĥaĥtuñdan nümüne sebze-i dil-cū daĥi
Gül gibi dāĝuñ yaķupdur lāle-i ĥod-rū daĥi

Görmege dīdār-ı pākūñ 'āşık-ı şeydā gibi
Her yaña yiler şabā her sü revāndur şu daĥi

Ĥaşlaruñ serĝestesi şehr içre ancaĥ meh degül
Kūh-ı şahrāda ĝözün dīvānesi āhū daĥi

Genc-i ĥüsnüñ üzre ejder zülf yitmez mi şehā
Ĥālden nāzır ĥoduñ bir bende-i hindū daĥi

İtlerüñ şaffında biñ kez gerçi ĝördüñ 'Ahdī'yi
Dimedüñ bir kez ser-i kūyumda kimdür bu daĥi

Sābıķū'z-zıkr mezĥeb-i zen-i dünyāyı bu beyitlerde beyān itmiş **Şehnāmes**indendür. *Nazm* :

Sepīdī zeden çekre-i kıy-rā
Ne sāzed cevān zengī-i pīr-rā³⁴⁹

Meger zīn heme şevher bī-kerān
Ez-ān mānde-i bīkr tā īn zemān³⁵⁰

³⁴⁹ Kara yüzünü beyaza boyamak, yaşlı zenciye gençleştirmez.

³⁵⁰ Meger bu kadar çok kocaya rağmen bu zamana kadar bekar (taze) kalmışsın.

Ki her şeb kuşî şevherî ey 'acüz
 Ki tâ rāz-ı şāmet neyufted be-rūz³⁵¹
 Be 'ahd-i tu ey bīve-i bī-şalāḥ
 Ne sūzed çerāğ-ı kesī tā şabāḥ³⁵²

'ALĀYĪ: 'Acem-zādedür. Aşl u neseble faḥr-ı seyyidān-ı 'ālī hasebūñ şāḥib-rāzı olan Mīr Muḥyī-i Şirāzī'nūñ oğlıdur. Naḥl-i vücūd-ı pūr-eşmār-ı **F138b** müntehāsı ravza-i Konya'da seḥāb-ı ma'ārifden emtār-ı hüner ile neşv ü nemā bulmuş. Sulṭānū'l-'ārifin ve burhānū'l-muḥaqqıḳīn ve hādī-i rāh-ı yakīn a'nī Mevlānā Celālū'l-ḥaḳ ve'd-dīn ḥazretlerinūñ dergāh-ı **B84b** āsmān-bārgāhların ilticā idüp ḥulefāsı silkinde münselik olup müddet-i medīd ve 'ahd-i ba'īd ol āsitānede peyrev-i mürşidān rāh-ı Hüdā irşād-ı fuḳarā ve meşnevī-ḥān-ı Ḥazret-i Mevlānā olmuş ve bi't-tab' ḥāṭır-ı 'āṭır-ı deryā-mü'eşşiri fūnūn-ı rümūza şāmil olduğına bināen bir derecede 'ulūmı zabt **S149b** itmiş ki bī-iḥtiyār fuḳalā-yı Rūm'ı *lillāhi derrehhu ḳāyil* didürdigi ma'lūm-ı merdūm-i nezdīk ü dūr olduğı efvāhda ve elsīnede mezkūr ü meşhūr ve teşānif-i fevāid-güsterleri bī-ḥadd ve eş'ār-ı **Ü87a** dil-küşāları üç dilde lā-yu'addur ve tarz-ı inşāda elfāz-ı dil-küşāları dil-pezīr ve fenn-i mu'ammā ve 'arūzda resāil-i ḳavāid-perverleri bī-nazīr ve şānāyī-i şiriyyede hünerverler içre dilir ve aşḥāb-ı fażl u cūd yanında benām ve su-ḥen-verān-ı zamān u mīr-keḷām bu bir iki beyt-i a'lā ol yār-ı 'allāmenūñdür. *Ġazel*:

Hergizem fikr-i tu ez-ḥāṭır-ı maḥzūn ne reved
 Ve'z derūn-ı dil-i men derd-i tu bīrūr ne reved³⁵³

Yād-ı la'let ne konem her nefesī k'ez çeşmem
 'İvāz-ı āb beher gūşe ḥūn ne reved³⁵⁴

Zevḳ-ı mestī zi leb-i la'l-i tu çun yāft dilem
 Çi koned ger zi pey-i bāde-i gülgūn ne reved³⁵⁵

Dil be-Leylī-şifātān berī ḥāzır bāş (?)
 Kes neyāmed bereh-i 'ışḳ ki Mecnūn ne reved³⁵⁶

Ger 'Alāyī pey-i ḥūbān be reved ma'zūr est
 Mī keşed 'ışḳ gīrbān-ı dil-eş çün ne reved³⁵⁷

[*Diger*]: Evşāf-ı ḥüsnūñi ki dil-i nātūvān oḳur
 Bir tıfldur ki ay yüzi gül **Gülsitān** oḳur

[*Diger*]: Gerçi siḥr-engīzdür zūlfūñ gözūñ mestānedür
 Ḥırmen-i ḥüsnūñde ey meh rüyunuñ bir dānedür

³⁵¹ Ey koca kartı, akşamki sırrının açığa çıkmaması için her gece bir koca öldürürsün.

³⁵² Ey güvenilmez dul kadın, senin sözünle kimsenin lambası sabaha kadar yanmaz.

³⁵³ Senin fikrin hiç bir zaman mahzun hatırımdan çıkmıyor; gönlümün içinden senin derdin çıkmıyor.

³⁵⁴ Her nefes gözümden su yerine her köşeye kan gitmedikçe dudağımı anmam.

³⁵⁵ Gönlüm senin al dudağından sarhoşluk zevkini tattığı için gül renkli şarabın peşinden gitmesin de ne yapısın?

³⁵⁶ Leyla sıfatlılara gönül vermişsen hazır ol çünkü Mecnun'un gitmediği aşk yoluna kimse gelmez.

³⁵⁷ Alāyī güzellerin peşinden gidiyorsa ma'zurdur, çünkü gönlümün yakasını aşk çekiyor, nasıl gitmesin?

Meh-cemâl-i yâre bir şüretlü sîmîn-âyîne
Zülf-i dildâre güneş ziyetlü zerrîn şânedür **S150a**

‘UBEYDÎ ÇELEBÎ: Edirnevî’dür. Kuzât zümresindedür. Tab‘-ı şerîfi gâyetle bî-naẓîr ü **F139a** hûb ve zihn-i laţîfi nihâyetle kemâl ile dil-peẓîr ü mergûbdur. Rûz u şeb **W89a** taḥşîl-i ma’rifet ve her an tekmîl-i fazîlet idüp kütüb-i ‘ulûmı tertîb üzre **B85a** görmüştür. Aḳsâm-ı şîre kâdir ve her bir fende mişli nâdirdür. ‘Ale’l-huşûş tarz-ı ğazelde edâ-yı nâzûk ile Ḥasan-ı Pehlevî ve sûz ü güdâz ile **BE95a** Rûm’uñ Ḥüsrev’i ve ‘ilm-i edvârda nâġâmât-ı dil-küşâ ile şevk-baḥş-ı ‘uşşâk-ı bā-nevâ ve terennümât-ı ḥoş-nevâ ile tûfî-i şeker-hâ gibi naġme-serâ ve şavt u naḳş bağlamada maḳâmât-ı bülend ile pîşrev-i ehl-i rûzgâr ve her bir terkîbi hevâ-yı dil-pesend ile ḥasb-i ḥâl-i ‘âşîkân-ı dil-efkâr olmaġın bir mertebede şuyû’ u iştihâr bulmuşdur ki vaşf u medḥe ihtiyâc yok. Ḥadd-ı zâtında aşl u nesebde kıdvetü’z-zühhâd ve ‘umdetü’l-‘ibâde ve nâkil-ı kelâm-ı Nebî an’î kütübü’l-evliyâ Nebî Efendi’nüñ ferzend-i erc mendidür. Ol pîr-i ‘azîzün nice nice keşf ü kerâmâtın zâhir ve tefâsir ü eḥâdişe yazduġı müfessirîn ü muḥaddisîn katında maḳbûl ü müsellemler-i meşâyîḥ-i ekâbir ü asâġirdür. Ol mürşid-i ehl-i **Ü86a** islâm kâffe-i enâm ile pâdişâh-ı nîkû-fercâmuñ **S150b** itikâd-ı küllîsine mazhar düşmüşdür ve mezkûr ‘Ubeydî daḥî dervîş-nihâd ve pâk-itikâd ve nîkû-sîret ‘âşîk-ı şâdik ve etvârına sözleri muḥâbîk ‘arşa-i ma’rifetde ferzâne-i cihân ve zebân-ı Fârisî ve mu’ammâda yegâne-i zamândur. Eş’arı taḥayyül-âmez ve güftârı meşel-engîz ve maḳbûl-i ḫabâyi-i şuarâ ve pesendide-i zırafâdur. Cümlesinden bir kaç matla‘-ı dil-sûz çün mihr-i dil-efrûz ve bir ğazel-i ‘âşîkâne ḥasb-i ḥâl-i **W89b** rindâne-i zamâne diyü gün gibi raḥşân u tâbân olup ihtîşâr üzre zuhûr bulup naḳş u **F139b** nigâr oldu ta şaḫîfe-i rûzgârda pâydar kıla . **BE95b** *Ġazel* :

Daḥî ser-ḥ‘âb olmamışdı dîde-i pür-ḥûn iken
Nil vâdide degüldi başımız Ceyhûn iken

‘Arızuñ kim hiç gözler görmemiştür aña ḫalk
Nice teşbîh itsün ayı ey perî mādün iken

Tâlib-i ‘iksîr-i ‘ışk almaz anı bir maḡıra
Ehl-i dünyâ mâlinuñ ki eşrefi altun iken **B85b**

Daḥî Ḳays adı yazılmamışdı dîvâna ezel
Ben maḥabbet yazısında baş aḫîk mecnûn iken

Varımı işâr idüp dil-ber yolunda düşdi eşk
Ey ‘Ubeydî mâlik-i gencîne-i Ḳârûn iken

[*Diger*] : Eski ḫulların ḳoyup çok tâze ḳul idindi yâr
Hey nice arturdu ḫulların görüñ ol şehr-i yâr

[*Diger*] : Taġlar taşlar yarıldı itdigüm feryâddan
Tâl’iüm taş yarmada ḳalmaz benüm Ferḫad’dan **S151a**

[*Diger*] : Ġamuñla pâymâl olan dil-i vîrânı añmazsun
Ele iḥsân idersün genc-i vaşluñ anı añmazsun

[*Diger*] : Ḥaḫ-ı ruḥsârûña güşende sebze dil uzatmışdur
Yüzine vurmaġın bād-ı şabâ bir pâre yatmışdur

[*Diger*] : Şûfî gice kaçâ kıılır iken 'Ubeydî'yâ
Egmiş kıyâm kıaddini geçmemiş nâmazda **Ü86b**

[*Diger*] : Kıılıç ile yürür hûnî güzeldür çeşm-i kıattâlûñ
Siyâh tel tâkınur bir Rûm ili maħbûbıdır hâlûñ

Mezkûruñ buña beñzer eş'âr-ı 'âşıkânesi ve güftâr-ı rindânesi bî-ħadd ü lâ-yu'addur. Cümlesi efvâhda mezkûr ve âfâķda meşhûrdur taħrîr ü tesvîd lâzım degüldür ve bu bir iki mu'ammâ-yı **W90a** ğarîb daħi anlarundur. *Mu'ammâ Be-ism-i Receb*

Ger öykünürse görüp ol kıadd-i bülendûñ şivesin
Silküñ dıraħtı kıoparuñ dalın kıomañ bir mîvesin

Bu mu'ammâ daħi anuñdur. *Mu'ammâ be-ism-i Âdem*

Dimesün saña 'adû iki gözümsin şâhım **BE96a**
Çıkarur iki gözinüñ birisini âhum

Bu mu'ammâ-yı âbdâr daħi anlaruñdur. *Mu'ammâ be-ism-i Süleymân F140a*

Bahre ey ğavvâşlar girdükde ihsân eyleñüz
Dîde-i 'âşık gibi sende şadef yokdur deñüz

Ümerâdan biri Midilli'ye sancaķ begi olduķda mezbûr 'Ubeydî şehirde kıādî iken bu târîħ-i dil-keşi ħoş dimişdür bu evrâķda şebt olundu.

Kıta târîħ : Midilli sancağı zât-ı sa'âdet intisâbuñla
Bîħamdillah ki 'ünvân buldı ey mîr-i suħen-dânum
Didi bir yire cem' olup faķîr ü ağniyâ ol
Anuñ târîħini ey zübde-i aşhâb-ı 'irfânum
Yine her biri iki kıat olup târîħini dirler
Livâ-yı devletüñ yüce ide her demde Sübhân'um [972]

'**ÂŞIK Çelebi**: Bursevî'dür. Seyyid-i 'âlî-neseb ve emîr-i pāk-ħaseb kıuzât zümresindendir. ħoş fehm ü şüh tab' ve şîr ü inşâda bî-naẓîr ve eşnâf-ı şîrden ħabîr kelimât-ı selîs ile meclis-ârâ ve ebyât-ı **S151b** nefîs ile râħať-efzâ edâ-yı pāk ile akrân içre yegâne ve zihn-i müdrîk ile meşhûr-ı zamâne ve ħadd-ı zâtında ber-mukteẓâ-yı maħlaş 'âşık-ı ħüb-rüyân-ı zamân ve şifte-i perî-peykerân-ı cihândur. Ol sebebden ser-â-pâ eş'ârı 'âşıkâne ve cümle-i güftârı vaşf-ı dil-berân-ı zamâne ve ħasb-i ħâl-i mestân-ı **B86a** meyħâne vâkı' olmışdur. Mâşadaķ-ı ħâl bu maťla'-ı pür-ħayâl ol şîrîn-maķâlüñdür **Ü87b** şebt olundu. *Maťla'*:

Olup her zaħm ağız her bir fitil anda zebân yir yir
Derûnum çâkin eyler 'âleme şerħ ü beyân yir yir

Naẓire li-mü'ellifhi :

Çemende тұrmayup aķan degül âb-ı revân yir yir
Seni arayı gitdi eşk-i çeşm-i 'âşıkân yir yir

[*Diger*] : Dimâğ-ı cânı müşkâsâ pür eyler büyü ser-tâ-ser
Kesilmişdür göbegi nâfe ile zülfünüñ beñzer

[*Diger*] : Cigerde âteş-i 'ışkuñla yanmış taze dâğum var
Er ocağı gibi dâim söyünmez bir çerâğum var **F140b W90b**

[*Diger*] : Kâdem başup gele çün kabr-i Kays'a nâka-i Leylâ
Mezârı üstine örter deve tabanı bir kemhâ
Kulağıma çalındı nefha-i ney nefha-i şûra
Nefes oğlıymış anuñçün ider dil mürdesin ihyâ

Nazîre li-mü'ellifhi :

Gören hınnâlu destüñ 'aksini çeşmümde dir cānâ
Belâ bahrinde batmış nice mercân durur gūyâ
Meger hâr üstine dir dir güli gördi tırup ditrer
Ki aña reşk idüp bilmen ne öter bülbül-i şeydâ
Kelâmı ehl-i dünyānuñ ziyād eyler gamuñ 'Ahdî
Kulağ tut gör ne söyler nây ile çeng-i tarab-efzâ

İŞRETİ Efendi: İstanbul kırbünde Yeñiñişâr'dan ve zümre-i kızâtandur. Sâbıqân ol kâşâne-i 'ayş u huzūruñ yegānesi ve hum-hāne-i zevk ü sürūruñ ferzānesi taḥşil-i ma'arif ve fūnūn-ı 'ulūma vâkıf olduğdan soñra ber-muḳtezâ-yı maḥlaş rüz u şeb 'ayş **S152a** u 'işret **BE96b** ve muşāḥabet-i erbāb-ı devlet idüp ḥālâ akrān içre meşhūr ve kemāl-i ma'rifetle efvāhda mezkūr cümle-i eş'arı 'āşıkāne vü 'işret-engiz ve güftarı rindāne vü muḥabbet-āmiz vâkı' olmışdur. Cümlesinden bu gāzel-i bî-bedel ki ḥasb-i ḥāl-i ehl-i dil ve erbāb-ı 'ışka nāfi'dür şebt olundu. *Gāzel :*

Ey şāh-ı ser-firāz nazirūñ mi var senūñ
Ya ben kuluñdan özge esirūñ mi var senūñ
Baña taşadduğ eyle zekāt-ı vişālūñi
Benden muḥal Efendi faḳirūñ mi var senūñ
Göster bahār-ı ḥüsnūñi efgānlar eylesün
Dil murğı gibi zemzeme-girūñ mi var senūñ **Ü88a**
Ḥaḳ'dur benüm tarīḳ-ı maḥabbetde mürşidüm
Ey zāhid-i belā-zede pīrūñ mi var senūñ
Dilber maḥallesinden ırağ olma 'İşretî
İki cihānda bir daḫi yirūñ mi var senūñ **F141a**

İZARİ Çelebi: Edirnevî'dür. Dānişmend-i hüşmend tāifesindendir. Şafā-yı **B86b** zihn-i selīm ve zekā-yı tab'-ı mustakīm ile şā'ir-i bî-hemtā ve nezāket-i güftār ile meclis-ārā ve rüz u şeb **W91a** taḥşil-i ma'rifet ve tekmil-i fażilet idüp güzide-i akrān ve pesendide-i yārān olup zebān-ı Fārisi'nūñ mümāreset ile dūrüb-ı emşāli zabıtına kâdir ve ebkār-ı ma'ānī teşḫirinde merd-i şā'ir-i sāḫir ve mazmūn-ı nāzük ile edā-yı dil-küşāya sālīk ve elfāz-ı **S152b** pāk ile güftār-ı rūḫ-efzāya mālīkdür. Ḥayfā ki ol yār-ı ve şā'ir-i zarīf tarīḳından henüz behremend **BE97a** olup mülāzım olmamış. Ümmiddür ki 'an ḳarībū'z-zamān ber-murād olup akrān içre ser-bülend ola ve ḥadd-ı zātında ol nīkū-nihāduñ itikādı pāk ü şāf olmağın ḥaccū'l-Ḥaremeynü'ş-Şerīfeyn idüp bir sene anda itikāf itmışdür. Rāḳım-ı ḥurūf ile ḥuḳūḳ-ı sâbıḳası

Edirne ve İstanbul'da bir mertebede vâkı' olmuşdur ki mümkün-i tesvîd ü tahtîr degül. Ol tûfî-i şeker güftâr ve 'andelîb-i gül-i gülzârûñ eş'ârî tarab-engîz ve güftârî gül-bîz ser-â-ser vaşf-ı lâle-ı zârân-ı rûzgâr ve hasb-i hâl-i 'aşîkân-ı zârdur. Bu bir kaç maṭla' u beyt-i pâk eş'âr-ı tarab-nâklerindenür. *Şîr*:

Dik gelmek istedi ḳad-i bālâ-yı dil-bere
Tübâyı dîkdiler depesi üstine yire

[*Diger*]: Nihâlden ḳoparup ḡoncesin gülistânûñ
Ḳoparma yüregini 'andelîb-i nâlânûñ

[*Diger*]: Hevâya yeltenüp eşküme deryâ dil uzatmışdur
Çekelden rûzgâr eksüklîḡün bir pâre yatmışdur **Ü88b**

[*Diger*]: Cism-i nizârum üzre bâr-ı belâ iken ser
Başumdaki belâlar üstine oldı serîr **W91b**

[*Diger*]: Ḳanlu peykânûm ḡörince sînedi cânânûmuñ
Yüregi aḡzına geldi zaḡm-ı ḡün-efşânûmuñ

Nazîre li-mü'ellifihî:

Çeşm-i zaḡmum ḡörmedük tîrin diyü cânânûmuñ
Ḳande eyler kürlîḡına çeşm-i ḡün-efşânûmuñ

Bu ebyât-ı pâkize daḡı anuñdur. *Ebyât* **F141a S153a**

Ben nice besleyeyin yârelerüm kim yaluñuz
Bir nice aḡçe bamuḡ sînedeki dâḡ ister

[*Diger*]: Nâle eyler cism-i lâḡarda 'İzârî cân-ı zâr
Bir megesdür düşdi ḡüyâ 'ankebütûñ dâmına

[*Diger*]: Nâleme ey dil ceres teşbîh olınmaz ḡaşılı
Söze gelse bir firenk oḡlanıdur çalar dili **B87a**

Nazîre li-mü'ellifihî:

Dil uzadup aḡıza almış ceres ehl-i dili
Sözünü bilmez yabane söyler añlamaz dili

Bu ḡazel-i âbdâr daḡı mânend-i dürr-i şehvâr anlarıñdur. *Ḡazel*:

Girmedi silsile-i 'ışḡa çü dürr-i şehvâr
Depesini delerek ḡatdı ḡatâre leb-i yâr **BE97b**

Sîne şadrına geçürse yiridür nâvekini
Gözini açdı anı ḡördi bu zaḡm-ı ten-i zâr

Alıma zerre-i ḡâk-i rehini çehremden
Ḳurı yire aḡıdur yaşını çeşm-i dürbâr

Aldanup bād-ı seḡer öykünürmiş ruḡuna
Dek şovuḡ geçür açılmasun igende ezḡâr

Dürr-i dendânı peyâmın şadef-i deryâdan
Ṭatlu diller döker almaḡa 'İzârî enhâr

Püşide olmaya ki pâdişâh-ı kām-yâb a'nî Sulţân Süleymân-ı felek-cenâb sâlik-i râh-ı şavâb olup yasağ-ı bâde-i nâb itdükde ol şâir-i şîrîn-kelâm bâde-i gül-fâm ile meyhâne hakkında bir maṭla'-ı mestâne dimişdür şebt olundu. *Maṭla'*:

Meyhâneler kapandı vü bitdi şarâb işi
Devşür simât-ı işreti oldu hōş -âb işi

İLMÎ-İ Bağdâdî: El-aşl u hüceste-nesl olup vâlid-i erşedi ve mürebbî-i nühsendi zümre-i erbâb-ı 'ulûmdan olmağ temennâsı ile hıdmet-i 'ulemâ-yı 'izâm ve mülâzemet-i fużalâ-yı kirâm idüp tekmîl-i marifet-i belâgat-meşhûn ve taḥşîl-i **F142a** fazîlet-i fesâḥat-nümün iderek müderrisîn-i nîkû-maḡâl ve sâlikân-ı aşhâb-ı vecd ü hâl içre şöhret-i tām ile pâkize-nihâd Mollâ Hüseyn Feraḡşâd dimekle benâm olup evkât-ı ferruḡ-sâ'âtin neşâyih-i müslimîne ve irşâd-ı muvaḡhidîne mebzûl kılpup erbâb-ı 'uḡûl arasında ḡayli maḡbûl olmuşdur. Sâbîḡü'z-zîkr anlaruñ nazâr-ı kimyâ-eşerleriyle mis vücûdların zer idüp rûz u şeb hem-dem-i erbâb-ı hüner geçinüp ve nîkû-ḡalef olmağ ricâsıyla 'ömr-i 'azîzin telef kılmayup *elveledü sırru ebihî*³⁵⁸ muḡtezâsınca muḡaddemât-ı 'Arabî'ye iḡdâm idüp naḡd-i vücûdun naḡve şarf itmekle 'ulemâ-yı devrânuñ zü-fünûn-ı zamânı ve ḡükemâ-yı cihânuñ emîr-i nüktedânı pesend-i ṭab'-ı sulţân-ı Rûm a'nî Mirzâyî-i Maḡdûm sene toḡuz yüz seksen yidide sa'âdetle İraḡ-ı 'Arab'a ve Meşhedeyn-i Şerîf'e ḡâdî-i 'adâlet-nişân ve müftî-i zî-şân olduḡda dâniş-mendi olup nice müddet fetvâ yazmaḡla kesb-i kemâl ve ma'ârif-i nezâket-me'al bulup ol yâr-ı bî-ḡayd zümre-i erbâb-ı ḡâmûs rûsûm-ı erḡam yazma ḡa dest-res bulup ve ḡuṭûṭ-ı muḡtelife meşḡinde müselleme-i şîḡâr u kibâr ve pesend-i ümerâ-yı 'âlî-tebârdur. Hüşuşâ tarz-ı nesh-i ta'lîḡda peyrev-i ḡuṭb-ı Yezdî ve ḡâyibâne şâkird-i Sulţân 'Alî-i Meşhedî olup ḡıṭ'a dercinde mânend-i hōş -nüvisân-ı zamân maṭlûb-ı pîr ü cevândur. Ṭab'-ı şâf-ı pâki üslûb-ı nazm-ı belâgat-nümâda bî-hemtâ ve zihni-rüşen-i **F142b** derrâki neşr-i fesâḡat-fezâda yektâ ve elsîne-i şelâsede eşâr-ı dürer-bâr ve nazm-ı âbdâr dimede mişâl-i yârân-ı ebrâr-ı selîs ü hemvâr ve muşâḡabet-i dil-küşâsı feraḡ-fezâ-yı dil-i germ-i merdûm-i aḡrârdur. Zamân-ı evâilde kendü başına sulţân-ı şehri zevil olan Böke Beg'üñ ferzend-i bülendi olan Me'mun Beg'üñ hıdmetinde kâtib-i dîvân ve ḡüzîde-i ayânıdır. Ol şüh-ṭab' u şîrîn-ḡüftâruñ bu ḡazel-i bî-bedel-i ḡüb-eşâr netice-i fehm-i sâz-kârıdır taḡrîr olundu. *Ḡazel*:

Görüp yârı ḡamuñ³⁵⁹
Bu ma'nâdan dilâ ḡâyette miḡnet dîdeyüz senden
Yeter ödüñ çemende yalıñuz bir söyle bir diñle
Biz ey bülbül fiḡanda artucaḡ şürîdeyüz senden
Nişâr-ı râh-ı dildâr eyledüñ bir demde maḡdûruñ
Biriz ey çeşm-i ḡüher-bâr iḡsan dîdeyüz senden
Libâs-ı himmeti degdirmezüz çirkâb-ı dünyâya
Saña baş egmezüz ey dehr-i dâmen-i çîdeyüz senden
Bizi her düne memnûn itmedüñ luṭf itdüñ ey himmet
Ki İlmî gibi şimdi 'âlem-i 'ulvîdeyüz senden

³⁵⁸ Çoçuk babasının yolundadır.

³⁵⁹ Hiçbir nüshada olmadığı için mısra yarım kaldı.

[*Diger*] : Ebr-i zülfün tağıdup perde-i ruhsâr itdi
 Ol güneş yüzlü yine gündüzümüz tar itdi
 Kıpayan çeşmi degül hâb-ı hayâlündür kim
 Girmesün ğayr diyü kıpuyı dîvâr itdi
 Ne gedâyum ki senüñ tavf-ı ser-i kûyuñda
 Beni gördükde şadâ eylemeden 'âr itdi

[*Diger*] : Meydür bizüm tarîk-ı melâhatde pîrimüz
 Ey beng yok senüñ ile hayr ü faîrimüz

Bu ğazel-i Fârisî daĥi anlaruñdur şebt olundu. *Ĝazel* :

Me-râ kez dest-i ğam peymâne-i 'işret nigun bâşed
 Be-bezm-i u ki coz şadî ne gunced bâr çun bâşed³⁶⁰ **F143a**
 Dil-i sîr ez-ĥayâtem ez-tu ân dem mîşevved râzî
 Ki ez tîĝet çü murĝ-ı nîm-bismil ĝarĝ-ı ĥun bâşed³⁶¹
 Menem der-bezm-i vaşl-eş kerde câ hoş ĥayretî dârem
 Ki in devlet füzün ez-yârî-i baĥt-ı zebun bâşed³⁶²
 Ne dârem tâb-ı bî u zîsten cân dâdenem evlâ
 Bekûy-ı nîstî kâş imşebem ğam reh-nümün bâşed³⁶³
 Mecû şabr ez-dil-i 'İlmî ki can çun tu şühî şod
 Kucâ diger der-an dil tâkat-i şabr u sükün bâşed³⁶⁴

Ü86b 'ARIF Çelebi: İstanbul'dandır. Dergâh-ı mu'allâda ĥazîne-i 'âmire kâtiblerinden olup nice nice menâşib-ı şâyeste-iĝbâl olmaĝın lâyıĝ akrânına fâyıĝ olmuşdur. Âĥir fermân-ı sultân-ı cihân-sitân ile vilâyete taĥrîrin itmişler. Erbâb-ı timârî kendüden ĥoş nüd idüp âĥirü'l-emr dergâh-ı şâh-ı cihânda seksen biñ aĝçe ze'âmetle müteferriĝa olmuşlar. El-ĥaĝ merd-i 'arif ve rümüz-ı umûrdan vâkıf eş'âr-ı dürer-bârı muĥaĝĝıkâne ve ĝüftâr-ı nezâket-ĝüzârı muvaĥĥidânedür. Sene tis'â ve semânîn ve tis'â mi'ede ferzend-i ercmenleri 'Arif-zâde dimekle iştiĥâr bulan Muştafâ Çavuş-ı şâhib-i hüşemr-i sultân-ı cihân-metâ' Sultân Murâd ile Bağdâd'a gelüp ĥıdmetlerine müşerref olduĝda vâlid-i erşedlerinüñ nazmın istima' idüp bu tezkireye yazılmasına tâlib oldu. Bu bende daĥi taĥrîr olunmasını münâsib gördi .
Ĝazel :

Tıfl-ı dil raĥm -ı tenüm içre degülken 'alaĝa
 Yazdı Kâssâm-ı ezel ĥ'ân-ı belâdan nafaĝa

³⁶⁰ Benim gam elinden (hüzünden) mutluluk şarabı varsa (Hüzünlü olduĝum halde) onun meclisine mutluluktan başkası sığmaz (hüzün oraya giremez).

³⁶¹ Hayattan bikan gönlüm ancak senin kılıcınla yarı canlı kuş gibi kana bulanınca razı olur.

³⁶² Ben ona kavuşma meclisinde güzel bir yer edindim, şaşarım ki bu devlet zebun bahtımın yardımından daha fazladır.

³⁶³ Onsuz yaşamaya tahammülüm yok, benim için ölmek daha evladır. Yokluk mekanına doĝru bu gece keşke gam bana kılavuz olsa.

³⁶⁴ İlmî'nin gönlünde sabır arama, canım senin gibi bir şuh (küstah, arsız, neşeli) oldu. O gönülde artık sabır ve sükuna takat nereden olsun.

Çodı utmaq için tıfl-ı dili dîdelerüm
 Bezm-i miñnetde olan nuql-ı 'unâbı tabağa
 Gayriden şorma ğam-ı hicri gel e benden şor
 Şıgmaya biñde biri nîce kitâb u varağa **F143b**

Çadd-i bālāsına dil düşeli buldı rifat
 Serve şarılmağ ile buldı 'ulyâyı 'aşağa (?)

Dergehüñ sâilidür 'Ârif ider şey' li'llâh
 H'ân-ı vaşluñdan umar luñfuña lâyıķ şadağa

[*Diger*] : Ferş-i naķşından gözün yum 'arş-ı a'lâyı görüp
 Sufle meyl itme gönül tāk-ı mu'allâyı gözet

Âhum ol deñlü kanâdil aşdı tāk-ı çarğa kim
 Bend-i reh şāyet şaķın deyr-i Mesīhā'yı gözet

Ey ümîd-ber kılan dâim ħarâset üzre ol
 Büstân-ı dilde olan naħl-i ħurmâyı gözet

[*Diger*] : Ğamuñ bezminde çaddüm çeng idelden bār-ı hicrānuñ
 Ser-â-pā aña rengin târlar çekmiş durur yā³⁶⁵

[*Diger*] : 'Aks-i mäh-ı nevre mäh-ı ħaçer-i yâri görüp
 Şaldılar reşk eyleyüp 'Ârif şuya ħaçerlerin **S153b Ü89a**

'**ULVÎ Beg:** İstanbûlî. Za'im **W29a** 'Alî Çelebi dimekle meşhûr ve 'uluvv-i şân ile efvâhda mezkûr Rûm İli beglerbegisi'nüñ dîvân-ı 'âlî-şânında defter kâtiblerin dendür. Ĥadd-ı zâtında şüh-ıtab' u ħōş-şoĥbet rûz u şeb tâlib-i kesb-i kemâl-i marifet üzre olup 'âlî-meşreb ü pāk-mezheb ve şîr ü inşâ ile ser-âmed-i akrân ve fehm ü firâsetle yegâne-i devrân geçinür. Eş'âr-ı pür-sûzı ve güftâr-ı dil-efrûzı meşhûr ve maķbûl-i merdüm-i nezdîk ü dür olmaķ üzredür. Bu ğazel ile bir iki beyt ol şâ'ir-i bülend-himmetüñ nazm-ı dürer-bârı ve eş'âr-ı şeker-güftârındandır. *Ğazel*

Vechi var meyden kızarsa dil-berün zibâ yüzi
 Bu muķarrerdür kızardur bāde-i ħamrâ yüzi

Tîĝını 'üryân iderse her yaluñ yüzlü güzel
 Ben buyun 'aşıqları döndürmeye kaç'â yüzi **BE98a**

Dāĝ-ı 'ışkı dil metâ'ı üzre ursam yaraşur **B87b**
 Ğalibâ mergüb olur tamğa ile kâlâ yüzi

Yüzi döymez âh-ı serde yâre karşı kimsenüñ
 Âsidür ğāyetde ol mihr-i ħübân-ārâ yüzi

Şöyle pürdür dāĝ-ı ħünîn ile sînem 'Ulvî'yâ
 Lâle-i Nu'mân ile zeyn oldı şan şahrâ yüzi **F144a**

³⁶⁵ Bu mısra'da vezin düzelmiyor. Tek nüshada olduğu için bir şey söylemek mümkün olmadı.

[*Diger*] : Cân atup her şeb dilâ ol şem'-i cem'-ârâya düş
Yağmasun pervâneler bâl ü perîn araya düş
Sözlerüñ dillerde mezkûr ola dirseñ 'Ulvîyâ
Düzme koşma sözleri ço 'âlem-i ma'nâya düş **S154a**

'ULVÎ-İ **İstanbulî**: Dânişmend t̄aifesindendir. Derzi oğlu dimekle meşhûr ṭab'-ı şūhı nezâketle efvâhda mezkûr ḥaqqâ budur ki ḍurûb-ı emşâl bulmada peyrev-i Necâtî ve mazmûn-ı **W92b** belâgat-nümûn ile mânend-i Zâtî ve edâ-yı nâzûk ile mişâl-i Ḥayâlî ve selâset-i elfâz ile reşk-i Hilâlî geçinürse yiridür. Zîrâ ki gülbin-i ṭab'-ı veḳḳadı libâs-ı isti'dâd ile pirâste ve nihâl-i kâmeti ḥıl'at-i mevzûniyyet ile **Ü89b** ârâste olmağın ol bülbül-i nağme-serânuñ bu vechile ser-â-pâ kaşîde ile gâzeliyyât-ı nefsi ve terci'-bend ile taḥmisi maḳbûl-i ṭab'-ı erbâb-ı mihr ü vefâ ve pesendîde-i ḥâṭır-ı aşḥâb-ı şıdḳ u şafâdur. Her an 'uluvv-i himmetin şîr ile muşâḥabete ve ḥıdmet-i ehl-i ma'rifete şarf idüp her birinden aḥz ü cerr ile fâidemend ve beyne'l-aḳrân ser-bülend olmışdur ve bu ḥarâb-âbâda geleli hemîşe kayd ü bend-i cihândan azâde ve dil-dâde-i dil-berân-ı zamân ve sergeşte-i devrân kimesnedür. Bu gâzel-i pür-meşel anuñ eş'âr-ı muḥayyel-i bî-bedelindendir. Erbâb-ı 'ayş u ḥuzûra ve aşḥâb-ı zevḳ ü sürûra mefhûm ü ma'lûm ola diyü bu evrâḳ-ı dil-firîb ve defter-i 'âşîkâna şebt olmuş. **BE98b** *Gâzel* :

Çengi men' eylerse muṭrib zâhid-i mecnûnede
Diñlesün nâyı o yir hem şer'a da ḳânûne de **S154b**

Dil virelden cām-ı la'lüñle ḡubâr-ı ḥaṭtuña
Tövbe itdüm bâde-i gülgüne de ma'cüne de

Ġarḳa virdi 'âlemi ey Yûsuf-ı Mısr-ı cemâl
Eşk-i çeşmüm gâlib oldı Nîl'e de Ceyḥûn'e de **F144b**

Nân-ı ḥuşke ḳâni'im ḡam yemezüm dünyâ için
Minnetüm yoḳ ṭâlib olman gence de Ḳârûne de **B88a**

Ol şehe billâhi söyleñ dōst lar lâyıḳ mıdur
Şâd idüp aḡyârı 'Ulvî bendesin maḥzûn ide

[*Diger*] : İşler yüregüm yâreleri bitmez oñulmaz
Şabr eyleyelüm çâre nedür bitmez iş olmaz **W93a**

Günden güne artarsa n'ola ḥüsn-i dilârâ
Gülzâr-ı cinânuñ gül-i ra'nâları şolmaz

[*Diger*] : Ey gönül ḡayriye meyl eyleme cānan bir olur
Birinuñ 'ışkı derûnuñda yiter can bir olur

[*Diger*] : Fütâde dilleri seyr eyledükde topraḳda
O şehsüvâr didi kim gönüller alçaḳda

[*Diger*] : Berâber görme servi ol nihâl-i mîve-i tâze
Metâ'-ı ḥüsne ey ḥ'âce bilürsün olmaz endâze

[*Diger*] : Ḥaṭṭı gelicek yâr beni firḳate şaldı
ḡam çekme gönül kim çoḡı gitdi azı ḳaldı **Ü90a**

- Gitdükçe gönül t̄alib olur genc-i vişāle
Hırş ise ziyād olmada ‘ömr ise azaldı
- [*Diger*] : ‘Adem gülzārına bir gonce-leb cānānımız gitdi
Dirîg ol serv-i k̄ad s̄im̄n-beden t̄iz bitdi t̄iz yitdi
- [*Diger*] : Ğāyet ile güc olur ‘āşīka terk-i dil-ber
Nāşihūñ sözine aldanma k̄olayın söyler
- [*Diger*] : Ey dil hikāyet-i gamı nādāna söyleme
Mecnūn-ı ‘ışk iseñ n’ola yabana söyleme
- [*Diger*] : İtikād-ı yāre gelmez zemm-i düşmenden hālel
Kā’inat içre meşeldür *gerçi men yesma‘ yaḥi*³⁶⁶
- [*Diger*] : Nazm-ı ‘Ulvī’ye n’ola dirsem Necātī tarzıdur
Besler oldı bikr-i ma’nālar bulup nīce meşel
- [*Diger*] : Kerem kıl alma s̄ineñ s̄ine-i mecrūh-ı ‘Ulvī’den
Bilürsün ey t̄abīb-i cān oñulmaz yāre bī-merhem
- [*Diger*] : İhtirāz it yıkma ‘āşīk göñlün ey çeşm-i ğazāl
Bu meşeldür herkesin göñlünde bir arşlan yatur

Mevlānā ‘ABDŪ’L-VĀḤĪD: Zübde-i şāḥibān-ı pāk-a’kāyid ve vāreste-i keyd-i erbāb-ı mekāyid ve ḥātır-ı ‘ātırı k̄üyūd-ı cihāndan azāde olmağa sebep bu ki Ebū Bekr-zāde dimekle els̄ine-i ḥavaşş u ‘avāmda mezkūr ve meşhūr-ı merdüm-i eyyāmdur. Ol mürebbī-i **F145a** gül-i gülistān-ı suḥen-verān ve maşdar-ı ‘ilm ü ‘irfān ve menşe‘-i ma‘ānī vü beyān vücūd-ı ‘ālī-maḳāmı nazar-kerde-i şāḥib-nazarın kirāmı olmağın mecmū’a-i nazm-ı pür-nizāmda Nāmī maḥlaş ile ihtirām-ı tām bulmuşdur. Mevlid-i pür-sürürü şehir-i Mardīn ve zātı maḳbūl-i erbāb-ı dīndür. Ol sālīk-i mesālīk-i ḥikmet ve mālīk-i memālīk-i fazīlet kuzāt-ı ‘ālī-derecāt ve ḥükkām-ı ‘adālet-işbātındur. *El-veledü sırru ebih*³⁶⁷ muḳtezāsınca dānişmend-i pāk-iz‘ān ve müṭāla‘a-i tefāsir ü eḥādişde bī-nazīr-i erbāb-ı ‘irfān ve zebān-ı Fārisī’de ser-āmed-i zebān-ı dānān ve ḥurde-şināsān-ı cihāndur. Şeb ü rüz ol yār-ı şem‘-i nazm-efrüz meyl-i eş‘ār-ı pür-süz ve cüst ü cüy-ı güftār-ı şā‘irān-ı ma‘ānī-endüz kılup ve ol nīkū-ḥalef şu‘arā-yı selefūñ ekşer-i ğazeliiyyātın taḥmīs idüp şöyle irtibāt virmişdür ki rāḳımları görse feraḥ bulup t̄ab‘-ı selīsleri inşirāḥ u inbisāt bulurdu. El-ḥaḳ muşāḥabeti dil-küşā ve leṭāyif-i i ğamz-edādur. Cümle-i nazm-ı pür-edālarından bu ğazel-i şīrīn maṭlab olup ḥasb-i ḥāl-i dil-i ğamgīn olmağın kendüme enīs dutup taḥmīs olunup bu tezkireye şebt olundu. *Muḥammes*

366 İşiten (duyan) bozulur

367 Çocuk babasının yolundadır.

Ey büt-i lâle-ruḥ-ı serv-ḳadd-i hoş ḥarekât
 Cüyed ez telḥî-i hicr-i tu dilem fevz ü necât
 Ez zebân-ı tu boved ṭûṭî-i bî-çâre nikât
 Ey leb-i la'l-i tu şîrin zi şekker hem zi nebât
 Mîbered Hızır zi la'l-i leb-i tu âb-ı ḥayât³⁶⁸ **F145b**

Sûy-i gülşen be ḥırâm ey gül-i ter hem çü semen
 Mu'tedil geşt hevâ bâğ-ı cihan deşt-i Ḥoten
 Müjde ey 'âşık-ı âvâre-i âşüfte suḥen
 Nev-bahâr est şafâ-baḥş şod eṭrâf-ı çemen
 Vaḳt-i an şod ki koned bülbül-i güyâ nağamât³⁶⁹

Pây-bend-i dil-i mâ ney ser-i müy-i tu boved
 Niyyet-i râh neverdan ne be küy-i tu boved
 Ne hemin maḳşad-ı 'uşşâḳ be-sûy-i tu boved
 Ğarâz ez-Ka'be heman dîden-i tûy-i tu boved
 Ver ne hergiz ne boved meyl be-sûy-i 'Arafat³⁷⁰

Ey zi seyr-i der-i tu ehl-i nazâr dîde cilâ
 Ki ez-u geşte muşayḳal dil-i ehl-i şafâ
 'Âlem ez-bûy-ı semensây-i tu hoş-bû zi hevâ
 Ez ğubâr-ı reh-i tu borde meger bâd-ı şabâ
 Be meşâm-ı dil ü can mîresedem hoş nefehât³⁷¹

'Ahdî'yem geşte be-pâpûs-ı tu mâyil şanemâ
 'Aciz ez-dergeh-i tu şod merdüm-i kâhil şanemâ
 Pey be-sırr-ı dehenet hest çü müşkil şanemâ
 Çün koned vaşf-ı ḳadet Nâmî-i bî-dil şanemâ
 Z'ân ki hest ân ḳad-i ra'nâ-yı tu 'âlî zi şıfât³⁷² **BE99a**

'ÂLÎ: Mevlîd-i şerîfi İstanbul ve nâm-ı laṭîfi Muştafâ Çelebi'dür. Beg-zâde dimekle meşhûr ve ḥulḳ-ı 'azîm ile güzîde-i cumhûr ve aḳrânı içre maḳbûldür. Taḥşîl-i 'ulûm-ı zâhire **W93b** ḳılurken ferâğat eyleyüp tarîḳ-ı Ḥalvetî'ye sâlik ve seyr ü sülûkında taşfiye-i baṭın ḳılup nice ma'ârifemâlikdür ve ḥadd-ı zâtında 'âlî-mezhlep ve şâhib-**F146a** meşreb kimesnedür. Ḥâlâ rûz ü şeb himmet-i 'âlîyesin ma'rifete şarf idüp zebân-ı Fûrs'e mûmâreset gösterüp 'arûz u

³⁶⁸ Ey lâle yüzlü, servi boylu, hoş hareketli güzel; gönlüm senin ayrılığının acısından kurtuluş arar. Senin dilinden biçare papağan nükteler söylemeye başlar, senin al dudağın şekerden de, nebattan da tatlıdır. Hızır senin al dudağın dan hayat suyu götürür.

³⁶⁹ Ey taze gül, yasemin gibi gülşene doğru salın; hava, bağ-ı cihan ve Hoten ovası güzelleşti. Ey avare ve perişan sözlü âşık, sana müjde, ilkbahar mevsimidir, çemenin etrafı mutluluk verir oldu. Bülbülün ötmeye vakti geldi.

³⁷⁰ Bizim gönül bağımız senin saçının ucu olmasa sâliklerin niyeti senin diyarına doğru gitmek olmasa, âşıkların maksadı sana doğru olmasa, Ka'be'den garaz senin yüzünü görmek olmasa, asla Arafat'a doğru kimse meyletmez.

³⁷¹ Senin kapını seyretmekten nazar ehlinin gözleri cilalandı. Çünkü onunla safa ehlinin gönül temizlenmiştir. Âlem senin yasemini andıran kokundan güzel kokularla doldurmuştur. Senin yolunun tozundan sanki sabah rüzgarı bir şeyler almış. Canıma ve gönlüme güzel kokular gelmekte.

³⁷² Ey sanem, ben Ahdî senin ayağımı öpmeye mayil oldum, senin dergahına erişmeye tembel kimseler aciz kalır, senin ağzının sırrına ermek müşkil olduğundan âşık Nâmî senin boyunu nasıl vafetsin. Çünkü senin o güzel boyun sıfatlardan daha üstündür.

mu'ammā fūnūnından habîr ve şîr ü inşâ sınıfından gayrîler gibi āgâh u bî-naẓîr 'ale'l-ḥuşûş fenn-i tevâriḥde müver- riḥ-i dil-pesend **B88b** ve maḳbûl-i erbâb-ı hûşmenddür. Muḳeddemâ pâdi- şâh-ı zaman a'nî Sulţân Süleymân cânibinden emr-i 'âlî cārî olup cânib-i mezâr-ı pür-envâr ciger-kûşe-i seyyidü's-şakaleyn ve ehl-i sünnetüñ ḳurretü'l-'aynı olan İmâm Ḥasaneyn *Rıdvanullahi 'aleyhim*³⁷³ Kerbelâ şaşrasına nehr-i 'âlî cārî itdükde **Ü90b** bir târiḥ-i âbdâr mânend-i dürr-i şehvâr **S155b** silk-i nazma münselik ḳılmış ki teşne dillere zıkrinden şafâ vü ḥayât-ı cân-fezâ peydâ olmuştur. Ol târiḥ-i garrâ budur ki bu evrâḳda şebt olundu. *Ḳıṭ'a fi't-târîḥ* :

Güyyâ bu çeşme bir saḳḳâ durur
Râh-ı Ḥaḳ'da teşne eyler cüst ü cü

Lülesi anuñ dehdür şü dili
Dil döker kime olursa rû-be-rû

Şu gibi ezberlemiş oḳur revân **BE99b**
Mâcerâ-yı dehri 'âlî sū-be-sū

Öñüne kim gelse dir târiḥ için
Mâ Hüseyinle Ḥasan 'ışḳına şu **BE100a**

'**ARŞİ**: Rûm İli'nde Yeñibâzâr'dan ehl-i 'ilm ṭâ'ifesinden idi. Aḳrânı arasında 'ilm ile mümtâz ve şu'arâ mâbeyninde şâhbâz fikreti hümâ-âsâ 'arş-pervâz olup evc-i a'lâdan ma'ânî nice himmet ile şikâr ve ṭûṭî-ṭab-ı şeker-rîzi **W94b** bülbül-i dil-sitân olup re'y-i gülbîzi gül gibi efkârüñ 'arûsun der-kenâr ḳılmış. Egerçi eş'aruñ aḳsâmından behremend idi lâkin üslûb-ı târiḥde bî-mânend ü muḥayyel ü pür-meşel altı ṭarîḳla nice nice tevâriḥ peydâ itmiş **F146b** müverriḥ idi ve şöḫbet-i ḥaşşî feraḫ-baḫş-ı dil-i ḡam-gîn ve ebyât-ı ṭarab-güsteri dilkeş ü rengîn vâḳı' olmuştur. Cümle-i tevâriḥ-i bî-mişâlınden biri bu ki melikü's-şu'arâ-yı zamân olan Ḥayâlî mevtine dimiş **S156b** ziyâde nâzûk ü süznâk ve şu gibi revân ve 'uyûbdan pâk ve ḥayâlden ḥâlî degüldür. *Ḳıṭ'a-i târiḥ* :

Ḥayâlî kim ḡazel-i şıyt ü şadâsın
Tamâmet nüh ḳıbbâb-ı çarḫa şaldı

Çeküp şimşîr-i şîr-i âbdârın
Hezârân pehlevân-ı nazmı çaldı

Bu meydân içre sulţân-ı cihândan
Semend-i ṭab' ile öñdüller aldı

Yumup göz sâḫil-i hestîden âḫîr
'Adem baḫrine mâhî-vâr ṭaldı

Didüm 'Arşî işidüp aña târiḥ
Sözi dilde Ḥayâlî gözde ḳaldı

Bu matla'-ı dervîşâne ol şâ'ir-i 'arş-âşiyâne eş'arındandır ḥasb-i ḥâl-i erbâb-ı ṭarîḳat ve vaşf-ı ḫâk-nîşinân-ı küy-i ḫaḳîḳatdür naḳş u nigâr-ı ber-şahîfe-i rûzgâr oldı. **Ü91b Matla'**

373 Allah onlardan razı olsun.

Bize dek geldi gerçi kim firâz-ı kûy-ı cânânun
Hele biz üstine yol sürdük alçağdan gelüp anun

'ADNÎ Beg: Hamid İli sancağındandır lâkin zamân-ı evâilde İslambol'da tavaştun itmişlerdür. Aşl u neseble pâdişâh-ı nîkû-nijâd hazretlerinin âbâ vü ecdâd-ı pâk-nihâdlarına şamîm-i kalbden şadâkatle 'ubûdiyyet yüzünden hıdmet idüp ekşer-i zamân mecâlis-i behîşt-âyinlerine yüz sürüp şoşbet-i hayât-efzâlarıyla kâmbîn olan **F147a** erbâb-ı 'izz ü temkîndendir. Huşûşâ vâlid-i büzürgvârı bi't-tab' envâ-ı nazma mâyil olup *li'llâhi derrehu kâyil* dimege kâbil kılmışdur. Mez-kür sultân-ı leşker-şiken-i İrân u Turân'un çavuşları silkinde du'acı olmağın mahlaş-ı laţifin Du'âyî itmişler. Eş'âr-ı belâgat-engîzi bî-hadd ve güftâr-ı faşâhat-âmizi lâ-yu'addur. Sâbıkü'z-zikr daği Hâkan-ı cihângirün çavuşları içre du'acı Ahmed Çavuş dimekle iştihâr-ı tām bulup akrân arasında benâmdur. Zihni-nâzûki edâ-yı pâk ile suhen-güzâr ve tab-ı zarâfet-nümâsı her nesneden haberdâr ve leţâfet-i muşâhabetle ve zerâfet-i nezâketle şâ'ir-ı zarîfdür. Hük-m-i pâdişâh-ı âlem-penâh ile sene seb'a ve şemânîn ve tisâ mi'e Muharremünün evâhirinde Bağdâd'a geldükde hıdmet-i şerîfleri ile müşerref olduğda eş'âr-ı dürer-bârı tezkâr olundu budur ki naşş u nigâr oldı.
Nazm :

Her seng-i cefâ kim atar ol Bosnevî dil-ber
Doğınmaya şâyed diyü can sînededir

[*Diger*] : Nîtekim şehler olur tahta mâlik
Serîr-i hüsne sen daği kezâlik

Gazel : Gözlerüm yaşına rahm itmezsin ey nûr-ı başâr
Seyl-i eşküm cüş idüp dünyâyı garğ ider başâr

Bâde gibi bir dürlü kanlu yatağısun diyü
Bâğbân âveng idüp engürü anuñçün aşar

Canla ben müşteri iken sen metâ'-ı vaşluñı
Her neye olursa ey nâzûk miyânım baña şar

Gözlerün her dem haramîler gibi kan atmada
Ğamzeñ âdemler helâk eyler şaçun yollar başâr

'Adnî'nün ger külbe-i aḫzânına kılsañ nüzül
Cân u dildür 'arż olan 'izz-i huşûra muhtaşar

[*Diger*]: Nîce yazam güzelüm vaşf-ı miyânun bilemem
Mü gelür başlayıcağ çünkü zebân-ı kaleme **W96a**

'ULŪMÎ: Dergâh-ı mu'allâ yeñiçerilerindendir ve mevlidi İstanbul'dur. 'İlm ü şalâh ile şüleḫâ ve 'ulemâ içre maḫbûl kimesnedür. Hazret-i Şeyḫ Emîr Neccârî '*aleyhi'r-rahmetül-Bârî* neslinden **F147b** olan Şeyḫ 'Abdü'l-laţif **B89b** Efendi'nün hıdmet-i şerîfine irişüp irâdet-i şadîḫ gösterüp tarîḫ-ı **S157a** Naşşibendî'den behremend ve yârân içre tarîḫla serbülenddür. Mez-kür şeyḫ Ka'be-i Şerîf'e varup mücâvir olup nice nice 'azîzlerden 'izz ü temkîn ve âyin-i dîn taḫşil ü tekml itmiş. Aña binâen zâtı kemâlât-ı 'ulûm ile pirâste ve aḫlâḫ-ı hamîde ile ârâste ve zebân-ı Fârisî'ye ve ḫaṭṭ-ı nesta'liḫa ḫayli mûmâreset gösterüp ve tarz-ı Nevâyî'ye ve mu'ammâya cehd idüp gereği gibi ḫâşıl ve pesend-i ehl-i dil olmış.

Eş'âr-ı dil-pezîri maḥabbet-endüz ve güftâr-ı bî-nazîri pür-süz vâkı' olmuşdur. Bu bir nice meṭâli' u beyt anuñdur taḥrîr oldı. *Ebyât*:

‘Uşşâka ḥâk-i râhuñ olur kuḥl-i çeşm-i cân
Şoşsun gözine sürmesini ehl-i İşfâhân **BE101a**

[*Diger*]: Dilâ yâr olmaz idüñ ‘ışk ile ger sende ‘âr olsa
Kuşlamazduñ cünün ehline ‘aḫluñ saña yâr olsa

[*Diger*]: Eşmez idi seg-i yâr benüm ḥâk-i mezârum
Olmasa eger büy-yı kebâb-ı dil-i zârum

[*Diger*]: Bî-kîne benden yüzün döndürdi ol ârâm-ı dil
Dost düşmen oldı düşmen ḥâşıl itdi kâm-ı dil

Bu mu‘ammâ daḫi anlaruñdur. *Mu‘ammâ be ism-i Kemâl* **W96b**

Ger her du ebrü-yı turâ bâşed ser-i da‘vî be-hem
Ḥîzed ḥuşümet ez-miyân çun ḥâl-i gerded ḥakem³⁷⁴

‘**AŞKÎ**: İstanbül muḳâbelesinde vâkı' olan Üsküdar nâm ḳaşabadandır. Babası dergâh-ı mu‘allâ yeñiçerilerinden imiş ve kendü de ol bölükde iken nâgâh gerdiş-i devr-i felekden ṭoḳuz **S157b** yüz altmış **F148a** üçde teninde bir ‘ârîza peydâ olmuş. Ḥıdmetinde ḳuşûr **Ü92a** ve zaḫmetle rencür olduḡı ecilden ‘ulûfesin kesmişler. Ol eşnâda pâdişâh-ı dîn-penâha ve Ḥâḳan-ı Süleymân-bârgâha bir ḡazel-i ḡarrâ diyüp şunmuş maṭla'ı budur. *Nazm* :

Pâdişâh-ı cihân penâhuñ ben
Nîce yıl işiginde çâker idüm
Ḥaste oldum kesildi dirliceḡüm³⁷⁵
Şaḡ olursam şolaḡ olam dir idüm

Pâdişâh-ı cihân a'nî Sulṭân Süleymân-ı zamâna bu ḡazel bahâne olup teḳâüd ṭarîḳı ile on aḳçe **B90a** iḥsân buyurmuşlar. Ḥâlâ sulṭân-ı felek-âşiyânuñ du‘â-yı ḥayrın vird-i zebân ve mûnis-i cân itmişdür ve ḥadd-ı zâtında ber muḳtezâ-yı maḥlaş ‘ışk-ı İlähiye maḥrem ve esrâr-ı nâ-mütenâhiye hem-dem kimesnedür. Bu bir ḳaç beyt anuñdur şebṭ olundu. *Şîr*:

Çâk çâk itdi yaḳasın şubḫ-ı şâdıḳlar gibi
Tâze dâḡ urdı felek baḡrına ‘aşıḳlar gibi
Lâle vü nergis tuṭar bezm-i çemende sāḡarı
Olma ayıḳ sen daḫi maḥrûm fâşıḳlar gibi

Mollâ İMÂD: ‘Acem Semerḳandî’dür. Eyyâm-ı cevânide **BE101b** ve ‘âlem-i fânide taḫşîl-i ma‘rifet ve tekmîl-i fażîlet itmege rûz ü şeb raḡbet gösterüp fûnûn-ı ‘ulûmdan ḥaberdâr ve ol vilâyetde dânişmend olan yârân içre nâmdâr olmuş. Âḫir arzû-yı temâşâ-yı diyâr-ı Hind ve seyr-i memâlik-i Sind idüp **W97a** terk-i vaṭan-ı aşlî ḳılmış nîce müddet ol diyârlarda erbâb-ı ma‘ârifle baḫş ü müzâkere üzre olup **S158a** her vâdiden vâḳıf olmuş. Ol eşnâda niyyet-i

³⁷⁴ Eger iki ḳaşın birbiri ile kavgalı olsa, senin benin hakem olunca düşmanlık ortadan kalkar.

³⁷⁵ İla ahire tamamı Tezkire-i Hasan Çelebi'dedir (Müstensihin notu). Burada adı geçen şairin nereli olduḡu konusunda bazı tereddütler hasil olmuştur, çünkü Hasan Çelebi'de geçen Aşkı Yenihisarlı'dır.

tavâf-ı Ka'be-i şerîf *şerrefehellahu*³⁷⁶ ve ziyâret-i Medîne-i Münevvere kılup tevfiğ-ı Yezdânî ve inâyet-i Rabbânî **F148b** hâdî-i râh olup ol dergâh-ı felek-bârgâhlara irişüp aqşâyı maqşûda huşul bulup ibâdet-i vâcibü'l-vücûd ya'nî farz olan qarz edâ olunduğdan sonra hıdmet-i erbâb-ı 'ulûma irişmek için diyâr-ı Rûm'a gelmiş. İstanbul'da tavaţţun kılup tarîğ-ı 'ilme mübâşeret idüp dânişmend-i hüşmend **Ü92b** oldu. Hadd-ı zâtında 'ilm-i kelâmda kemâl ile vücûdî ârâste ve fenn-i hendese vü hey'etle tab'ı pirâste ve kütüb-i 'ulumı tertîb üzre görüp her birinden envâ-ı istidâd ve her fenden bir dürlü fâ'ide kesb idüp murâda irmek üzre olmağın maqbûl-i şabâyi-i 'ulemâ-yı Rûm ve pesend-i hâţır-ı fuzalâ-yı her merzbûm olmuştur. ve fenn-i mu'ammâ ve tarîğ-ı 'arûz ü kâfiye bilmede hûb ve Fârisî şîr **BE102a** dimede edâ-yı pâk ile ebyât-ı hayât-bahşî dilkeş **B90b** ü bâde-i nâb gibi bî-ğışş ü mergûbdur. Bu bir iki maţla'-ı dil-firîb anuñdur. *Şîr*:

Be-küyet şeh-i hûbân gedâ-yı hâk-nişînem
Gedâ-yı küy-ı tu-em pâdişâh-ı rûy-i zemînem³⁷⁷

Velehu: Z'ân şanavber-ğad cüdâ tâ mând pâ der gil me-râ
Çün şanavber ğayr-i bâr-ı dil neşod hâşıl me-râ³⁷⁸

Ü87b İZÂRÎ : Karamân Ereğlisi'ndendir. Vâlid-i ercmend-i ser-bülendi sipâhî tâifesiinden ahlâğ-ı hamîde ile marûf ve evşâf-ı pesendide ile mevşûf kimesne imiş. *El-veledü sirru ebihî*³⁷⁹ kendüleri dağî zümre-i küttâbdan olup 'ilm ile aqrânına ğâlib ve hõş-nüvisân-ı dehr içre serâmed-i kâtib 'âlem-i şebâbdan ilâ hazîhi'l-eyyâm ol merd-i ferhunde aqlâm itmek ile ma'ârif ile benâm olmuştur. Üslûb-ı dîvânîde Tâc-zâde-i şâni nesh-i ta'lîğ ve nesh-i celî vü reyhânî ve nesh-i hafîye ğâyet ile a'lâ ve ol vâdide bî-hemtâ on iki kalemî **F149a** yazmağâ kâdir ve fûnûn-ı ma'rifetde kemâl-i dânişle zü-fûnûn-ı 'âlem ve her kande olsa rûz ü şeb fuzalâya hem-dem ve cebhe-i nâşiyetde âşâr-ı zekâ ve fazîlet-i mübeyyen ü peydâ ve çihre-i idrâkinde envâr u şâbiliyyeti rûşen ü hüveydâdur. Hemîşe ol yâr-ı nîk-endîşe muşâhabet-i aşhâb-ı devlet ve mülâzemet-i erbâb-ı fazîlet idüp sâbıkan mağfûr Sulţân Süleymân'ın şâpıcıları kethüdâlığından çıkup Marâş beglerbegisi Gülâbî Mehemmed Paşa'nuñ kâtib-i dîvânî olup ba'de- hu İskender Paşa oğlı Ahmed Paşa hıdmetinde olmuştardur. Bi'l-fi'l merhûm Şâlih Paşa oğlı emîrû'l-ümerâ ve'l-kirâm Laşsâ Paşası Mehemmed Paşa'nuñ dîvân kâtibî olup anlaruñ iltifât-ı şerîflerine mazhar düşüp rûz ü şeb meclis-i behîşt-nişân ve mehfel-i münîf me'âlî 'ünvânları ile müşerrefdürler. Eş'âr-ı dürer-bâr ve ebyât-ı huçeste-şî'arları vaşf-ı lâlâ-ı'zârân-ı devrân ve hasb-i hâl-i 'uşşâğ-ı nâtüvândur. Bu bir nice nazm-ı dil-süz mânend-i seyyâre-i 'âlem-efrûz ufğ-ı tab'ından tulû' idüp âfâğa şuyû' bulmuştur. *Ebyât*

Gehî mihr ü vefâñ egler beni geh cevri ü sedâduñ
Bihamdillah ki ğitmez dilden ey meh bir nefes aduñ

[*Diger*]: Çeküp tîğ-ı cefâyı her taraf müjğân-ı hûn-rîzüñ
Olur mâyil dem-â-dem kana çeşm-i fitne-engîzüñ

³⁷⁶ Allah onun şerefini artırsın.

³⁷⁷ Ey güzellerin şahı, senin diyarında bir garip köleyim; senin diyarının kölesiyim ve yeryüzünün padişahıyım.

³⁷⁸ O servi boyludan ayrı, ayağım çamurda kalınca, servi gibi gönül yükünden başka elde ettiğim bir şey olmadı.

³⁷⁹ Çocuk babasının yolundadır.

- [*Diger*] : Bir dem benüm ârâm idemez sînedede cânım
İllerle  urur oturur ol serv-i dil-ârâm
- [*Diger*]: Zevk alur  amdan kimisi kimisi şâdidedür
Her biri ehl-i cününüñ başka bir vâdidedür
- [*Diger*]: ‘Arz itse kâmetin n’ola ol serv-i dil-pesend
Kim beglerüñ olur  ulına himmetin bülend **F149b**

Bu  azel-i âbdâr-ı dürer-bâr elfâz-ı p k-i hemv r ile ol Şeker-g ft ruñdur. * azel* :

N z ile tekellüm ide ger ol güher-elf z
Ağzından o Ő r n dehen nd r Őa ar elf z
Ey dürr-i gir n-m ye söze ger dehen a sañ
C n riŐtesine lu f ile eyler haber elf z
Vaşf-ı der-i dend nuñı nazm eyled g m bu
Manz m ola s z anda olur mu teber elf z
S z geçmedi la’l-i leb ne yo  yire hayf 
Deri gibi delindi yüregüm ey dürer elf z
Ő rin-leb ñ vaşfi durur dilde kel mum
Olsa n’ola ger Ő r-i ‘Iz r  Şeker elf z

Bu  azel da ı anlaruñ cümle-i kelim t-ı hay t-efz  ve nik t-ı dil-k Ő alarındandır. * azel* :

Bir b sesi alınmaz iken yüz cef  ile
Pehl ya  ekd m ol Őanemi biñ bel  ile
H l m müşevveş oldu per Ő n olup Őeh 
  n-i z lfn  açdı dil gice n geh ha a ile
Yıllar durur ki devr iderin Őehrini dir g
Bir gün mu k bil olmadum ol mehlik  ile
 v reler yeler y p r r k y-i y rda
Gezmekde b y-ı zülfi o Ő huñ Őab  ile
 ld rmek isted gi odur t r ile beni
AlıŐdum ey ‘Iz r  d n ol  aŐı y  ile **S158b W97b**

‘**A  ** : Edirnev ’d r. ‘Ul m-ı z hire iŐtig l gösterüp k n n-ı ed  ile sözleri ebd ne muv fik ve ‘ilm-i h kmetde h kim-i h z k geçinür. Egerçi ta abet-i m sl m nde sözleri çok l kin günde yüz kez berŐ yimeden  ayri hüneri yo dur. Hey’et-i  ar be ve Ő ret-i ‘ac be ile meze-i r zg r ve Şeb   r z herze-kird   b -k r ve m d vemmet-i berŐden   yet za’if   n t v n ve ten v l-i ka ve ve afyondan **F150a** niz r u na if   b -c n olmuşdur. G y  ki Ő reti nesh olup vey h d mezheb-i ten s hi kavil ile r h-ı p ki a ir k l ba h l l itmiş. Evz ’ u e v r-ı ‘ac be ile zura a içre ma b l ve  sl b-ı hicv   hezldede bir t r kla hezz l   hecc v idi ki fi’l-meşel bey z  v  siy h-g ft r-ı mu h k-ı âbd r ile Ő st   Ő  ve her v d -i cüst   c  idüp ve eby t-ı terzik dimede a na irüp anuñ yanında ol vechile yüz a ardamazlardı.  azeliiyy tı b -h dd   l -

yu'addur cümlesinden bu gâzel ki ebyâtınuñ âb-ı rüyıdur bir kaç beytle şebt olundu. **Ü93a**
Gâzel:

Dem-be-dem gözlerimüñ yaşları aqmağ ister **BE102b**

Yâr küyundan anuñçün beni ayırmağ ister

Bükülüp şâh gibi qaddüm inledügi bu kim

Mîve-i cânımı ol yâr qoparmağ ister

Bir iki dâğ ile ey lâle geçinme 'âşık **S159a W98a**

Yalıñuz ol yüzi gül sînedede biñ dâğ ister

Devr-i bî-raħmuñ elinden nice qan aqlamayın

Beni bir cân-ı 'azîzimden ayırmağ ister

Ey 'Aṭâ işigi kelbi dirilürmiş o raqıṭb

Kendüyi âhîr ögüp göge çıkarmağ ister

[*Diger*]: Seni biñ dürlü belâlarla gören 'âşıka baq

Ĝam-ı 'Azrâ ile yolunda ölen Vâmıq'a baq **B91a**

Gündüzün zerq u riyâlarla gezen zâhidi gör

Qarañuda yüzini yire süren fâşıka baq

Mezkûruñ ṭarîq-ı hicvde ma'ânî-yi rekîk ile muqatṭa'âtı çoqdur yazmasını terk-i edeb bilüp tesvîd olmadı lâkin cümlesinden bu kıṭ'a ki çendân elfâz-ı mühmelesi yoq qaḥve fincânı huşuşunda Küçük Tâbi vaşfinda dimişdür şebt olundu. *Qıṭ'a*:

Ne revâdur seriqa şâhibi Tâbî sen iken

Baña işnâd idüben eyleyesin bühtânı

Dâyireñ ben bilürem n'eydüğini gel berüye

Saña çalmağ nic'olur göstereyin fincânı **F150b**

Mezkûr Tâbî qaḥve-hânededen fincân çalmağla iştiḥâr bulmışdı kıṭ'aya andan sezâvâr olmuşdur.

İLMİ: Qaramân'da Ermenâk nâm qaşabadan bir ḥaṭîbüñ oğlıdur. Sâbıqan qaşaba-i Lârende'ye varup 'ilmi taḥşîl ve fûnûnı tekmîl itmek ârzüsüyle müddet-i medîd qaşaba-i mezkûrede mücâvir olup bir miqdâr isti'dâd peydâ itmiş. Âhîr sene şelâşe ve sittîn ve tis'â mi'ede şehri İstanbul'a gelüp pâdişâh-ı 'âlem-penâha bir qaşîde şunup esbâb u libâs ve zer-i bî-ḥisâb ve iḥsân-ı bî-ḳıyâs iḥsân itmişler ber-murâd olmuş. Aña binâen aqrâmı içre dânişmend **Ü93b** ta'dâd olunur. Ḥâlâ her an yârân ile mübâḥaşe-i 'ilmi ve her dem tettebbu-ı şanâyi-i eşâr-ı 'Acemî idüp fûnûn-ı 'arûz ü ḳâfiye bilmede sâyir yârân gibi ḥûb ve eşârı mergûb olmadan ḥâlî degüldür. Bu bir kaç ebyât anuñdur. **BE103a Ebyât**:

Çeküp şabrum yaqasın dest-i cevriñ çâk çâk eyler

Senüñ vallahi şiveñ ey perî âdem helâk eyler

ve lehû: Cemâl-i şâhid-i ma'nâyı gün gibi görür zâhîr

Ĝubâr-ı guşşayı qondurmayın mir'ât-ı idrâke **S159b**

ve lehû: Çanlı yaş ağıdur bağı delinmekden degül
Girdi düd-ı âteş-i hasret kebâbuñ 'aynına

‘ÂRİFÎ-İ İSTANBÜLİ : Hüseyin Çelebi demekle meşhür **W98b** ve hüsn-i hulûk ile pesendide-i cumhürdür ve hadd-ı zâtında ma'rifet semtine sâlik ve çok ma'arife mâlik ve dîvân-ı hümayûn **B91b** kâtiblerinden iken ferâgat eyleyüp tarîk-ı taşavvufa heves idüp hanqâh-ı Şeyh İbrâhim'e varup çok nesneye dest-res bulmuş. *El fakru fahrî*³⁸⁰ muhteżâsınca olup küşe-i kana'at **F151a** ihtiyâr ve erbâb-ı buğz ü hasedden kenâr itmiş. Eş'âr-ı muhaqqıkânesi ve güftâr-ı muvaḥḥidânesi çok ve pâk ü şâf idüğüne güzâf yok. Cümlesinden bir iki beyt-i âbdâr bu evrâka şebt olundu. *Beyt*:

Dâğ-ı elem melûluna bâğ içre lâleler
Def-i melâl idüñ diyü şunar piyaleler
Sînemde çanlı dağlarum üzre penbeler
Şan küh-ı ğamda lâledür üstinde jâleler

‘ÂRİFÎ: Rüm İli'nde Yeñişehir'dendür. 'Ulüm-ı zâhire meşğül iken mâyil-i şoḥbet-i 'arifân-ı zamân yanında maḳbûl ve tâlib-i ḥidmet-i meşâyih-i cihân ve taşfiye-i bâtin itmege cidd ü ceḥd-i bî-girân ile **BE103b** terk-i şöret ve çayd-ı dünyâ-yı pür-mihnet kılpup hevâ-yı Ka'be-i mu'azzama ve ravza-i seyyid-i 'Arab u 'Acem ile arzû-yı maḥrûse-i memâlik-i **S160a** 'âlem kılpup sâlik-i râh-ı pîrân-ı 'âlî-himem olmuş. Ol sefer-i mübârek-eşer ile müşâfir-i baḥr ü berr fużalâ-yı 'Arab u 'Acem'den fâidemend **Ü94a** ve ehl-i 'irfân içre hüşmend ve muşâḥabet-i taşavvuf-âmîzi pesendide ve **W99a** kelimât-ı pâk-edâsı maḳbûl-i yârân-ı güzîde ve vâdî-i fakr u fenâda sâlik-i râh-ı Ḥudâ olmuşdur. Ol vechile râkım-ı ḥurûf-ı tezkire ḥâk-i pâyinden çok ma'arif taḥşil ü tekmil idüp ba'z-ı fûnûna vâkıf ve her nesneden âğâh u 'arif-i billah olmuşdur ve mezkûruñ muvaḥḥidâne ve muhaqqıkâne eş'ârı çok ve eyüliginde söz yok. Bu maṭla' Ḥayâlî Beg'e nazîre diyü anuñdur şebt olundu. *Şîr*:

Murğ-ı qudsîdür ten-i lâ-şeyde rûh-ı pâkimüz
Yine meyli aşledür yoḳdur ecelden bâkimüz

li-mü'ellifihî:

Başka 'âlem itdi zâhir süz-ı 'ışk-ı pâkimüz
Mîhr ü meh anda şerâr-ı âh-ı âteşnâkimüz **W95a**

‘AZMÎ: Kütâhiyye ḳurbünde Gedüs nam ḳaşabadandır. Ehl-i timâr tâifesindedür. Rûz u şeb erbâb-ı ma'arifetle hem-nîşîn ve aşḥâb-ı **B92a** devletle ḳârin olmağla taḥşil-i **F151b** ma'rifet ve tekmil-i fazîlet ve zebân-ı Fûrs'e mümâreset ve fûnûn-ı şîre müdâvemet itmeden ḥâlî degüldür. Binâen 'âla-zâlik eş'âr-ı dürer-bârı pâk ve kelimât-ı şeker-güftârı feraḥnâk ve pesend-i ehl-i idrâkdür. Bu ğazel-i muḥayyel-i bî-bedel ile bir iki kıṭ'a-i pür-meşel ol nâzım-ı nazm ebyâtıdır bu evrâka şebt olundu. **S160b** *Ĝazel*:

Dendân-ı yâri didi gören bî-bahânedür **BE104a**
Olmaz cihânda buncılayın bî-bahâne dür

³⁸⁰ Fakirlik övüncümdür (Hadis), El-Acluni (1352). *Keşfü'l-Hafâ*. C. II. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turas. s.87

Cân naqdi ile biz de ħarīdāruñ olalım
 Cānā meta'-ı vaşluñ için di bahā nedür
 Kesb itmege dişüñ gibi bir dürr-i şāhvār
 Açup dehen şadefler idermiş bahānedür
 Yārüñ meṭa'-ı vaşlı mıdur ān-ı ħüsn mi
 Bāzār-ı 'ışk içinde olan bī-bahānedür
 'Azmī yoluñda cān ile ħurbanuñ olduğı
 'ıyd-ı vişāle irmek için bir bahānedür

Bu kıṭ'a dağı anuñdur.

Çok zamāndur sīne-i şad-pāre tīg-ı yārdan
 Yāreler irişmedüğine ħati mecrūḫdur
 Vaşla irüp secde-i şükr itmedüñse sehv ile
 Çekme ħam ey dil şaħın bāb-ı ħazā meftūhdur **Ü94b W95b**

Ḳıṭ'a ve lehu eyzan :

Beglere biñ ma'rifet ħarc eyleseñ degmez pula
 Şimdi meyli dirhem ile bunlaruñ dīnāredür
 Sikke-şüret ol yūri gel itme izḫār-ı kemāl
 İtibārı şimdi ħalkuñ cübbe vü destāredür

Bu kıṭ'a-i sūdmend dağı anuñdur *Ḳıṭ'a :*

Dāḫil olsañ kirāme ey āķil
 Eyle taḫfif ile edā-yı selām
 Belki ta'cīl idüp kıyāma dağı
 İḫtişār eyleyüp uzatma kelām

İYĀNĪ-İ Ḳonevī: Dānişmend ṭāifesindendür. **F152a** Zāt-ı ferḫundesı envā'-ı 'ulūma şāmil ve ṭab'-ı ħucestesı ebyāt-ı manzūma māyil ve her birinde pesendīde-i fużalā ve maḫbūl-i **S161a** şu'arā ve ħutūṭ-ı muḫtelife yazmağa gereği gibi mālīk ve aḫsām-ı şir'den ħazel semtine sālīk imiş. Ḥayfā ki **BE104b** evān-ı cevānīde ve 'unfuvān-ı zindegānīden behrever olup kāmrān olmadan terk-i 'ālem-i fānī idüp ravza-i cāvidānı mekān itmiş. Şaḫīfe-i devrāne ḫalem-i dūr-feşāndan **B92b** bu ħazel-i nāzūk-beyān zūhūra gelüp 'ıyān olmış. *Ġazel :*

İrer mi 'ıyd-ı vaşl-ı yāre ħurban olmayan 'āşık
 Bulur mı genc-i lā-yefnāyı vīrān olmayan 'āşık
 Olımaz bezm-i erbāb-ı ḫaḫāyık sırrına maḫrem
 Delüp ta bağrını ney gibi nālān olmayan 'āşık
 İletmez ħaldı işin başına rāh-ı maḫabbetde
 Düşüp ayağlara ḫāk ile yeksān olmayan 'āşık
 İrişmez zāhidā vicdān-ı pāk-i pīr-i maḫşūda
 Nīce yıl ḫanḫāh-ı ħamda mihmān olmayan 'āşık **S161b**

‘İyānī şāhid-i maqşūda olmaz hāşıl-ı vāşıl
Libās-ı ‘ārdan şevk ile ‘üryān olmayan ‘āşık

Ü91a ‘ATİKİ: Şemahī’ dendür. Libās-ı fakr u fenā ihtiyār idüp cāme-i ‘āriyeden ‘ār kılıp köhne vü nev-dünyādan āzāde düşüp ol rind-i üftāde laübālī meşreb ve vāsi’ül-mezheb olmağın neşā-ı cām-ı ‘ışk ile müdām mest ve hayāl-i gubār-ı haṭt-ı hūbān ile dürd-āşām ve dil-i şikestesı hayrān u rind-i bāde-perest kimesnedür. Bu bir nice beyt-i Türkī vü Fārisī anuñdur. *Nazm* :

Çeşm-i ağıyārda ziyā n’eyler
Kör olan çeşme içre mā n’eyler **F152b**

[*Diger*] : Arada hātır-ı cānānı gözlerüm yoḥsa
Fenā-yı düşmene bir āh-ı ‘āşıkāne yiter
Der-güş terā der h’āb-ı dīdem ey büt mehveş
Meger ez-ṭālī-i men būd aḥter der-güzār imşeb³⁸¹

İYDİ: Kütāhiyye’ dendür. Nāmı Bayram’dur. Pāk dil ü şāf meşreb kimesnedür. Ṭab-ı selīm ve ‘aql-ı mustakīm ile ārāste vü yegāne-i zamān ve hūsn-i mu’āşeret ü muşāḥabet birle pirāste vü ferzāne-i cihāndur. Ol şār-ı nīkū-nām u nīk-fercām ber-muktezā-yı vaşf-ı tām silk-i dervişāne sālīk ve bī-miṣl taḥkīka mālīkdür. Edāsı selīs ü pür-meşel ve ma’nāsı nefīs ü bī-bedel ü muḥayyel vāqı’ olmışdur. Bu bir kaç beyt-i pür-süz ḥasb-i ḥāl-i ‘āşıkān-ı dil-süz anuñdur.

‘Āşık-ı āşūfteler dīvāne şeklin bağlamış
Bāde-i ‘ışkuñla dil meyhāne şeklin bağlamış **BE105a**

‘Ārızuñ şevkıyle can çıkdı bedenden rakş urup
Şem’üne per yaqmaga pervāne şeklin bağlamış

Eyleyelden dil-berā zencīr-i zülfüñ ārzü
‘Āşık-ı āşūfteler dīvāne şeklin bağlamış

Hjāne-i dil ‘ışkuñ ile ṭolalıdan ser-be-ser
Serverā sīnem benüm vīrāne şeklin bağlamış

Nīce yanmasun göñül hicr āteşinde ‘İydī’yā
Şāh unutdı bendesin bīgāne şeklin bağlamış

[*Diger*] : Zāhidā biz meclis-i ‘ışk içre ḥālāt ehliyüz
Meylimüz yoḥ zühd ü taḫvāya ḥarābāt ehliyüz

Pīr-i ‘ışka biz mürīd olup melāmet hırkasın
Giymişüz rāh-ı maḥabbetde irādet ehliyüz

[*Diger*] : Āftāb-ı himmetüñ ben ḥāke pertev şalsa ger
Zerre deñlü ḳalmaz idi zūlmet-i ḡamdan eşer

³⁸¹ Ey ay yüzlü sevgili, seni rüyamda gördüm, yoksa talihimden midir ki bu gece üzerimden yıldız geçti (Talihim yaver gittiği için) ?

[*Diger*] : Ruḥuñ şevkıyle bağrın yaqdı lāle
 Lebüñ hicriyle qan aqlar piyāle
 Qadüm çeng itdi ğam bezminde ol yār
 N'ola ney gibi kılsam āh u nāle
 Lebüñ içre gören dendānuñı dir
 Qamerdür kim ihāṭā itdi hāle
 Degül ḥaṭṭ-ı ruḥı devründe yārüñ
 Nedür bir ğoncede bu deñlü jāle
 Şuna 'uşşāka la'lüñ āb-ı hayvān
 Revā mı 'ıydı-i dil teşne qala

Fī ḥarfı'l-ğayn

ĞUBĀRĪ Çelebi: Karamān qurbünde Aqşehir'dendür. Zümre-i erbāb-ı 'ulūmdan ve fūnūn-ı 'ilm-i zāhire iştiğāl üzre iken diyār-ı Rūm'da nāğāh āşār-ı 'ışk-ı İlahī **Ü95b** ve cezbe-i envār-ı nā-mütenāhīye irişüp **BE105b** taşfiye-i bāṭın itmek için 'örf ü izāfeti koyup 'azm-i niyyet-i Ka'be-i şerīf ve hevā-yı ravza-i laṭif kıilup zād-ı sefer-i uhrevī ārzūsiyla muqīm ve Medīne-i Muştafavī idüp müddet-i medīd ve 'ahd-i ba'īd ol āsitān-ı felek-āşiyānlarda mekān tutup kūşe-i 'uzlet ve genc-i vahdeti ḥüsn-i ihtiyārıyla ihtiyār itmiş. Āḥir ber-muqteżā-yı rüzgār mihr-i vaṭan-ı aşlī ğālib olup be-ṭarīq-ı şilā diyār-ı Rūm'a 'avdet kılmış geldükden soñra āyine-i ṭab'larına gerdiş-i devr-i rüzgārdan ğubār-ı melāmet ve gerd-i meşakḳat qonup ol vadīde **W99b** hayli zahmet çeküp āḥir yine luṭf-ı pādīşāh-ı 'adālet-ğüster ve sultān-ı ehl-i hünerüñ ihsān-ı bī-nihāyesi **S162a** muqārin ve 'ināyāt-ı bī-ğāyesi mu'āvin olup maqşad-ı maqşūdına irgürüp kendüden ḥōşnūd kılmış. ḥaqqā budur ki ol nīkū-ḥalef baqıyye-i şu'arā-yı selefüdür. Ḥadd-ı zātında dervīş nihād u pāk-i'tiḳād kimesnedür. Zebān-ı Fārisī'de ma'lūmātı ḥüb ve eş'ār-ı maḥabbet-iş'arı ser-ā-ser mergüb ve ṭab-ı şerīfi rüz u şeb semt-i şire rāğıb ve zuraḑā-yı cihān içre maḥbūb-ı muşāḥabeti ve ādāb-ı **B93a** şöḥbeti ve şöḥret-i zātı eş'arına ğālib. Bu ğazel ve bir qaç beyt-i meşḥūr anuñdur meşṭūr oldı. **F153a** *Ğazel* :

Dest-i kudret yazdı ḥaṭṭuñ muşḥafın bāb üstine
 Qıl qalemlle geldi zülfüñ qodı i'rāb üstine **BE106a**

Çeşm-i ḥünbārum ḥam olmış qāmetüm üzre benüm
 Gözelerdür ğüyyiā bağlandı ṭolāb üstine

Cāmi'-i ḥüsnünde qaşuñ üzre alnuñ pertevin
 Nūr inmişdür şanur kim görse miḥrāb üstine

Çeşm-i seyl-ābumda cismüm şanasın bir ğāhdur
 Geldi taḥrīk-i hevādan düşdi ğirdāb üstine **S162b**

Eyleme düşünāmuñı eksük Ğubārī'den şaqın
 Rüy-i şefkatden nazār şoldukça aḥbāb üstine

[*Diger*] : Baqmağa pīr-i muğan her dem şarābuñ 'aynına
 Cāmdan 'aksüñ ider gördüm ḥabāb uñ 'aynına **Ü95b**

Ķāmetüm oldı kemān başum kemānçe kāsesi
 Mā-ħaşal başdan başa döndüm rebābuñ ‘aynına
 Ol Ķadar pāmāl-i ĝam oldı Ğubārī kim şehā
 Ħāk-sār-ı ĝam olup döndüm türābuñ ‘aynına W100a

[*Diger*] : Ser-i kūy-i vefānuñ ħāk-sārı
 Ayaklar topragı ya’nī Ğubārī Ü95b

ĞAFÜRİ Çelebi: İstanbul’dandır. Erkān-ı devlet ve a’yān-ı sa’adet içre Bahşı-zāde diyü mezkürdür ve ecdād-ı nīkū-nijādı eben ‘an ceddin pāk-i’tikād u şāf-nihād olmağın evvelā tarīĶ-ı Nakşibendiyye’den merħūm-ı mağfurunleh Erdebilli Sinān Efendi ħāzretlerinden bi’at idüp müddet-i medīd riyāzet üzre olup vücūd-ı müdriki erbāb-ı dilden ve sem’-i laţfī ehl-i şenīden olmağla ĝāyetle melekeye sālīk düşüp her vādīye cüst ü cū iderek yār-ı ħūb-ħū taħşīl-i ‘ulūma sālīk olup mizān-ı ‘aĶl-ı pür-cemīlenüñ noĶşānın tekml̄ itmege ħıdmet-i ‘ulemā-yı zamān ve mülāzemet-i fużalā-yı cihān iĥtiyār idüp ol yār-ı dil-peżīr merħūm Çivi-zāde ve Şaçlı Emir’de dānişmend ve şerīkleri içre eyülükle **F153b** bī-mānend olup ‘aceze’ş-şeyu āĥirehu³⁸² māşadaĶınca Sulţān Süleymān ‘aleyhirrahme ver-rıdvān ħ’ācelerinden mülāzım olınuş el veledü sırru ebihī³⁸³ fehvāsınca zümre-i çavuşān-ı ‘ālī-şān-ı pāk-izāna lāĥıĶ olup erbāb-ı dīvāndan oldum diyü ‘adet-i Ķadīmesin terk itmeyüp tekrār tarīĶ-ı Nakşibendiyye’de sālīk-i ħ’ācegānīde merħūm-ı mağfūr ĦāĶīm Efendi ħāzretlerinüñ tilmizlerinden ve ħālīfe-i mütelezzizlerinden şāĥib-seccāde Şa’bān Efendī’den dest-i irādet alup sa’it Ķılımlışlardır. Taşfiye-i bāţın Ķılıp teşhiye-i memālīk-i Ķulüb idüp āyīne-i Ķalbi ĝerd-i Ķudūretten müberrā ve hidāyet-i Rabbū’l-a’lā irişüp yolunda Ķadd-i dil-berān gibi mustaĶīm olup āĥir-i ‘ömrüne dek ‘ilm-i şerī’atden ferāĝat itmeyüp hemīşe ŧālīb-i ‘ımlere ta’līm ve her bir ‘ulūmuñ fūnūnı tefhīm itmede a’zīm himmeti olup ħālī olmazlar imiş. Sene iĥdā ve tisīn ve tis’ā mi’enuñ Muĥarreminde emr-i Sulţān Murād Ħān ile ferzend-i dil-bendi ve a’yān u erkānuñ dil-pesendi şāĥib-‘aĶl u ħöş -faĶīh Meĥemmed Çavuş diyār-ı Bağdād’a ĝelüp bu bende-i nā-şād ile mülā-Ķāt idüp evşāf-ı vālid-i büzürgvārların zebān-ı feşāĥatū’l-beyānından ışĝā Ķıldum. ħāĶĶā budur ki vālidleri gibi kemālat-ı bī-nihāyetle ĝüzīde-i yārān-ı nūktedān şā’irān-ı siĥr-sāz ve dānişmendān ile hem-rāz olup muşāĥabet-i dil-küşāsı ekābir ü a’yān içre maĶbūl ve erbāb-ı devlet içre meşhūr. Bu ĝazel-i bī-bedel-i dil-cū peder-i pür-meşel-gūlaruñdur şebt olundu. *Ğazel* :

O nāzūk cismüñe pirāhenüñ cānā düşer ditrer
 Şu’ā-ı şemsdür āb üstine ĝüyā düşer ditrer
 Yaşum fāş ideli ‘ışĶum beni hicrūñde büt tıtdı
 Şu māĥī gibi sāĥilde iter deryā düşer ditrer F154a Ü96a

Bu şem’-i bezme Ķarşu in’ikās-ı cām-ı pür-şahbā
 ‘İzāruñ üstine ey dil-ber-i ra’nā düşer ditrer
 Eline cām-ı la’lin alsa meclisde dilā dil-ber
 Ğüneş ruĥsārı şevĶıyle meye ĝüyā düşer ditrer

382 Bu şeyin sonu eksikti, tamamlanmamıştı.

383 Çocuk babasının sırrıdır (yolundadır).

Çalır cânşüz Ğafūrī künc-i miñnetde koma cânā
Gidince can ta'alluğdan beden tenhā düşer ditrer

ĞUBĀRĪ: Rūm İli'nde Ğorpeşte nām kaşabadandır. Ehl-i 'ilm zümresinden ma'ārif-i cüz'ī vü küllī ile mağbūl-i hāş u 'ām ve kaşaba-i mezkūruñ reşk-i gülistān olan cāmi'i içre hātib-i hōş-āvāz ile mişāl-i 'andelīb ve tabī'at-ı şiriyyesi pāk ve 'arşa-i nazmda **S163a** tevsen-i fikri cüst ü çālāk eşār-ı nefisi dil-pezīr ve bu ğazel taħmīs-i bī-naẓīr vākı' olmuşdur. Mānend-i naşş-ı kāti'dür şebt olundu. *Ğazel:*

Kendüm bu çeşm ile iki göz bir deger menüm
Devr-i sipihr-i çarğda nevbet deger menüm

Ahbār-ı 'ışkı ehle degirmek murād ise
Hātif kemāl-i 'ilmine māhir deger menüm

Gösterme görmesin yüzüñ ağıyār-ı bed-naẓar
İki gözüm berü gelesin göz deger menüm

Çok şalma tīg-ı ğamzeñi göñlüm yarasına **BE106b**
Şu kaşmasun hevālanur 'aynum deger menüm

Berdār-ı dār-ı zülfüñ olaldan Ğubāri'yem
Mīrāca irdüm ayağı yire deger menüm

ĞAMMĪ Beg: 'Antabī'dür. Müddet-i medīd ve 'ahd-i ba'iddür ki ol diyārda alay begidür. Ber-ñilāf-ı mağlaş bir güler yüzlü nedīm-i devrān ve zarāfet ü nezāketle hemīşe gül gibi şād ü ğandān dāimā neşāt üzredür. Ğadd-ı zātında muħibb-i fuķarā ve melāz-ı şu'arā kimesne olup ma'ārif-i cüz'īden küllī ğabīr ve aķrān içre bī-naẓīrdür. ve zebān-ı Fūrs'üñ kavāid-i pūr-fevā-idinden ğaberdār ve pesendīde-i ehl-i rüzğārdur. Tabī'at-ı şiriyyesi revān **F154b** ve eşārı firevān ve ğamz-edā-yı 'uşşāķ-ı nātüvāndur. Meşhūrdur ki ol fenn-i şire 'allāme olan **Ü96a** kaşīrū'l-ķāme **S163b** olmağın bir gün bir kevkeb-i baħt-ı humāyūn ve necm-i tāli'i meymūn olan Tāliī nām bir şā'ir-i ğüb kelām zarāfet yüzinden mezbūr Ğammī'ye dir ki *Ğammī mağlaş itmeden Şādī mağlaş itmeñ saña münāsib idi.* Hemān anlar daği ğāzır cevāb olup dir ki *anuñ gibi mağlaşa senüñ gibi tāli-i meymūn kimesne gerek.* Bu bir iki beyt anlarıñ netāyic-i tab'ındandır kalem-i 'anber-bārla naķş u niğār olundu. *Şir:*

Ol ğonce sözde kim leb ü dendān açar kaşar
Dürr ile tolu ğoķķa-i mercān açar kaşar

[*Diger*]: Ğamīden ey gözi āhū raķīb elbetde dür olmaz
Çara kulluğ durur ğüyā ki almış yanın aslanuñ

Mağālī nazīre dimişlerdür şöyle kim

Ey benüm cânım şoran ol rüy-i zībādan cüdā
Māhī-i sekbenüñ aħvālin n'olur mādan cüdā

li-mü'ellifihī:

Ğāşıl olmaz ğeşt-i 'ömr ol rüy-i zībādan cüdā
Sebze-i nev-restenüñ ğālī n'olur mādan cüdā

ĠİNĀYĪ: İstanbullî dīvān-ı hümāyūn kâtiblerindendir. Şüret-i ma'nâda kelimât-ı pāk ile meclis-ārā ve hüsn-i edā ile bî-hemtā rüz u şeb mah-rū dil-berlerle şoḥbetine sālîk ve fehm-i şūḥî leṭāyif-i rengine mālîkdür ve kalb-i ġinā-perveri mustaġnî-i dünyā-yı fānî ve eṣnā-yı muşāḥabeti ekşer-i şebistānîdür. Bu bir iki beyt anuñdur. **W100b Beyt:**

Dergāh-ı Ḥaḳ'dan isterüz ancak murādımız
Erbāb-ı 'izz ü cāhe degül istinādımız **F155a**

[*Diger*]: Ol nihāle el irişmez yürî iḳdām itme
Yād idüp mīve-i vaşlın ṭama'-ı ḥām itme **BE107a**

[*Diger*]: Ey lāle-ruḥ güle nice teşbīh idem seni
Sen pādīşāh-ı 'ālem o dervīş-i Gülşenî

Ma'lūm-ı erbāb-ı 'uḳūl ola ki şehr-i İstanbul'da bir merd-i bisyār-gü ve herze-gird-i bed-ḥū ḥadd-ı zātında yār-ı muşāḥib ve hemīşe mülāzemet-i erbāb-ı menāşīb idüp kelimāt-ı nā-münāsible nākil-i rivāyet-i bî-tedbīr ve nāşir-i ḥikāyāt-ı İbn-i Keşir olup müstem'an-ı fazīlet-iktisāb ve ḥoş-fehīmān-ı mü'eddeb mezkūr İbn-i Keşir laḳabıyla mülāḳḳab itmişler. İttifāken bir kerre ḳapudanlıḳla vezir olan Piyāle Paşa'nuñ şoḥbet-i sürür-efzāsına irişüp 'ādet-i ḳādime üzre güftāre gelüp İbn-i Keşir ba'z-ı kelimāt taḳrīrine şürü' itdükde müşārünileyh Ġināyī ol meclisde bulunup mezkūruñ bu deñlü güftār-ı dürüġa iḳşār ile ibrām u iḳdāmın gördükde bu beyti bedīheten anlaruñ ḳalem-i ḳır-fām ile erḳām itmişler. *Beyt:*

Meclisi şıḳleş ile eyledi sır
N'aceb mükşir olur İbn-i Keşir

ĠİNĀĪ: İstanbul'dandır. Dervīş-ma'iyyet ve nīkū-ḥilḳat 'ilm-i zāhire ömrin şarf idüp bir miḳdār temettür bulmuş ve zebān-ı Fārisī vü Nevāyī'ye cidd ü cehd ile say-i küllî gösterüp şu'arā-yı müteḳaddimīn ve zuraḫā-yı müteahḫirīnün devāvinin tettebbu' itmiş. Ṭab'-ı bülendi her birinden behremend ve aḳrān arasında hūşmend olmuş idi ve evḳāt-ı mübārekin kitābetle şaḫḫāflıġa ve ekşer-i **Ü96b** zamānın fikr-i şir-i şāfa bezl itmek **F155b** üzredür. Ḳuvvet-i şir'iyyesi pür-zīver ve maḳbūl-i cumhūr olmuşdur. Güftārı muşanna' ve eṣ'ārî mülemma' ve ġazel-i muḫayyel-i pür-meşel vāḳı' olmuşdur. ve bu bir ḳaç maṭla'-ı 'āşīḳāne vü rindāne anuñdur şebt olundu. *Şir:*

Beni ferdāya şalduġuñ bu gün ey ḳāmeti ṭübā **S164b**
Şikāyet eyleyem Ḥaḳ ḫāzretine olıcaḳ ferdā

[*Diger*]: Ḳıyām it ḳāmetün göster didüm bāġ-ı leṭāfetde
Görürsün didi ḳatlin anı ol servüm ḳıyāmetde

[*Diger*]: Yüzün görüp didiler āftāb-ı enver aña
Ne yüz ile ola her āyīne berāber aña

[*Diger*]: Var iken hicrūñ ile göñlümüzün ṭarlıġı
Dehenün yoḳ yire eyler bu cefā-kārlıġı

li-mü'ellifhi:

Tıġına arḳalanup olmasa ḥun-ḫārlıġı
Bıçġı itmez idi bunca dil azārlıġı

ĠARĪBĪ: Rûm İli'nde Yeñice'den dānişmend tāifesindendir. Tab'-ı pāki ma'ānī-i ġarĭb bulmada tĭz ve eřār-ı revānı elfāz-ı dil-firĭb ile maĥabbet-engĭz ve tab'at-ı şiriyyesi bir ĥadde dŭrr-i pŭr-zĭverdur ki ekşer-i ebyātı şu'arā mābeyninde maĥbŭl **BE107b** ve eyŭlŭkle meřhŭr. Bu bir kaç maṭla' u beyt eřār-ı dŭrer-bārnuñ pesendide ve gŭzidesidŭr gŭř-ı řarrafān-ı nezdĭk ũ dŭrdur taĥrĭr olundu. *Eřār:*

Bāzār-ı ġamda eşk-i gŭher-bāra kim baġar
şarraf-ı dide bir ġurı dŭkkān aġar ġapar **S165a**

[*Diger*]: Ma'cŭnĭ bir mŭfferiĥ efendiye bendeyŭz
Dŭkkānına gelen ġiři ĥayrān olur gider

[*Diger*]: Allar giymiş tonanmiş bezme gelmiřdŭr řarāb
'Aġlını bezm ehlinŭñ āl ile almışdur řarāb

[*Diger*]: Gezdŭrŭr ġurř-ı mehi ṭabla iġinde hāle
Mŭřterĭ dirhem-i encŭmle dile kim āle

Mezġŭr Ġarĭbĭ 'ālem-i řebābda bir řehvār-ı zerrĭn riġāba ũftāde-i dil-dāde iken **F156a** bir dĭv-sĭret raġĭbi hicv itmiř. Mezġŭr hicvden ĥayli ter dŭřŭp ġāđĭya varır. Mŭřārŭnileyh ol eřnāda bedĭheten bu tārĭĥi ol ĥāruñ bařına tevcĭĥ diyŭ řebt itmiř bed degŭl nĭkdŭr. **Ū97a Ķıř'a Tārĭĥ:**

Beni hicv itdi diyŭ da'vā idŭp bir ebleh
Ķāđĭya varup itdŭġi sicillāt ile

Ben de inkār ġıluṭ ĥāřılı bu da'vānuñ
Didŭm ol arada tārĭĥini ebyāt ile

Fĭ ĥarfi'l-fā

Mevlānā FUZŪLĪ (*'aleyĥir raĥme*)-**Ī Baġdādĭ:** Kemāl-i ma'rifetle kāmil ve fŭnŭn-ı fezāyil ile fāzıl řŭĥ-ṭab' u řĭrĭn-řoĥbet ve 'ilm-i hendese vŭ hey'et ile ebdān-dān ehl-i ĥikmet ve eĥādĭř ũ tefāsir ile peyrev-i řeri'at ĥadd-ı zātında bende-i ehl-i ṭarĭġatdŭr. Ol pĭr-i nĭkŭ-ĥıřāl mazmŭn-ı belāġat-nŭmŭn bulmaġla bĭ-miřāl idi. Ūġ zebān ile ařnāf-ı řĭre ġādir ve ṭarz-ı mu'ammā ve 'arŭzda māĥir ũslŭb-ı inřā-yı selāset-engĭzi mŭsecca' mānend-i Ĥ'āce-i Cihān maĥbŭl-i ehl-i zamān ve ġavāid-i pŭr-fevā'id-i ġařāyid-i fesāĥat-āmĭzi mŭlemma' miřāl-i ġařāyid-i Ĥ'āce-i Selmān ve dil-pesend-i ehl-i 'irfān ve semt-i meřnevĭde **Leylĭ vŭ Mecnŭn** mānend-i dŭrr-i meknŭn **W101b** řebt itmiřdŭr ve nice nice Tŭrkĭ vŭ Fārisĭ resāil yazmışdur ve daĥĭ **Ravzatŭ'ř-řŭhedā**-yı Mevlānā Ĥŭseyñ Vā'iz'i be-ṭarĭġ-ı terceme **Ĥadĭġatŭ's-Sŭedā** nām bir kitāb ki sergŭzeřt-i ĥazret-i imāmduz itmāmına iġdām ġılmıřdur ĥālā meřhŭr-ı ĥāř ũ 'āmdur derc ġılmıř. **S165b** ĥaġġā budur ki kendŭ ṭarzında muĥteri' ve ṭarĭġ-ı ma'ānĭde mŭbtedi' ve řāĥid-i fikri elfāz-ı pāk ile mŭzeyyen ve gŭn gibi cāme-i zerrĭn-i ma'nā ile a'yān iġre mŭbeyyen ve lisān-ı Tāzĭ'de olan ebyātı fuřāĥā-yı 'Arab'da meřhŭr gŭftār-ı Nevāyi-āyĭni Tŭrkān-ı Moġol yanında mezġŭr ve zebān-ı Fŭrs'de **F156b** olan dĭvānı pesendide-i řu'arā-yı her merzbŭm ve eřār-ı Tŭrkĭsi maĥbŭl-i **BE108a** zuraṭā-yı Rŭm olmişdur. Cŭmlesinden bir kaç maṭla'-ı Fārisĭ ve bir nice Tŭrkĭ beyt ve bir ġazel-i 'ařĭġāne ki meřhŭr-ı merdŭm-i devr-i zamānedŭr řebt oldı ve sene řelāře ve sittĭn ve tis'ā mi'ede marāz-ı ṭā'ŭn ile maṭ'ŭn olup diger-gŭn olmişdur. *Nazm:*

Me-râ ey şem' meyl-i girye şod der-hicr-i yâr imşeb
Tu be-nişin girye-i can-süz rā bā-men güzār imşeb³⁸⁴

'Aks-i kıadd-i u āyīne berübūd zi haṭ kerd
Z'īn vāsıṭ ḥod rā hedef-i tīr-i belā kerd³⁸⁵

Seng-i bīdād-ı bütān āyīne-i dilrā şikest
Her temennāyī ki der-dil dāştem şüret best³⁸⁶

B95a *li-mü'ellifihî*

Seng-i ān peyman şiken peymāne-i dil-rā şikest
Çeşm-i ümmīdem ḥabāb-āsā ez-u ṭarfī ne-best³⁸⁷

'Āşıkı revnaḳ zi eṭvār-ı men-i ḥayrān girift
'Aşḳ ez-Ferhād şüret best ez-men cān girift³⁸⁸

[*Diger*] : Kemāl-i ḥüsn virüpdür şarāb-ı nāb saña
Saña helāldür ey muğbeçe şarāb saña

Bu ebyāt-ı pür-nikāt ol şā'ir-i şīrīn-kelāmuñdur. **S166a** *Ebyāt* :

Şabrum alup felek baña yüz biñ belā virür
Az olsa bir metā' aña el çok bahā virür

Düşdüm belā-yı 'ışḳa ḥiredmend-i 'aşr iken
El şimdi benden alduğı pendi baña virür

[*Diger*] : Büt-i nev-resüm namāza şeb ü rüz rāğıb olmış
Bu ne dīndür Allah Allah büte secde vācib olmış

[*Diger*] : Olur ruḥsāruña gün la'lüne gülberg-i ter 'āşık
Saña eksük degül gökden iner yirden biter 'āşık

[*Diger*] : Nürını māh mihr-i ruḥından alur müdām
İnkār iderse şehr-i güvāhum durur tamām

[*Diger*] : Penbe-i merhem-i dāğ içre nihandur bedenüm
Diri oldukça libāsum durur ölsem kefenüm

[*Diger*] : Cānı cānān dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne nizā' eyleyelüm ol ne senüñdür ne benüm

[*Diger*] : Ney gibi her dem ki bezm-i vaşluñı yād eylerüm **S166b**
Ta nefes vardur ḳuru cismümde feryād eylerüm

[*Diger*] : Dost bī-pervā felek bī- raḥm devrān bī-sükün
Derd çok hem-derd yoḳ düşmen ḳavī ṭālī' zebün

³⁸⁴ Ey mum, bu gece yarın ayrılığında ben ağlamaklı oldum. Sen otur, can yakıcı ağlayışı bu gece benimle bırak(bana bırak).

³⁸⁵ Onun boyunun yansması aynayı ortadan kaldırdı ve hata yaptı. Bu yüzden kendi vāsıtını bela okuna hedef yaptı.

³⁸⁶ Güzellerin acımasız taşı gönül ayinesini kırdı, kalbimdeki her temenni gerçekleşti.

³⁸⁷ O vefasızın taşı gönül kadehini kırdı, ümit gözüm köpük gibi ondan bir fayda elde edemedi.

³⁸⁸ Aşıklık, hayret içindeki benim tavırlarımdan revnak buldu. Aşk, Ferhad'dan suret, benden de can buldu.

- [*Diger*] : Yürütmeñüz 'araķı meclis içre bāde ile
Helāl-zādeyi koşmañ ħarām-zāde ile **F157a**
- [*Diger*]: Şöyle ra'nādur kim serv-i ħırāmānuñ senüñ
Kim gören bir kez olur elbette ħayrānuñ senüñ
- Gazel*: Bırakdı ħāke ħüsnüñ āftāb-ı 'ālem-ārāyı
Götürdi yir yüzinden mu'ciz-i la'lüñ Mesīhā'yı **BE108b**
- İki gözden revān itmiş sirişküñ kāmētüñ şevķı
'Asā-yı mu'cizi gör kim iki bölmiş bu deryayı
- Bükülmüş kıddümi kırtarığör kıllāb-ı zülfüñden
Ĥaťādur çekmesün çok bağı çokmiş bir şınuķ yayı
- Ruĥuñ üzre ħam-ı ebruñı görmek isterüm ammā
İgen düşvār olur gün var iken görmek yeñi ayı **Ü98a**
- Şarāb-ı nāba luť it muĥtesib kıhr ile çok bakma
Mükedder kıлма 'aks-i türeden cām-ı muşaffāyı **B95b**
- Yidi gündür o māhı görmezem āhum şerāriyla
N'ola kılsam benātü'n-na'ş ile yeksān Süreyyā'yı
- Göresin yār ħalk eşküñ temāşāsına cem' olmuş
Eger nāgeh görünse ol perī gel gör temāşayı **S167a**
- Fuzūlī eşk seyliyle perīşān olma şabr eyle
Aña hemvār ola āĥir tutup tırmaz bu dünyāyı

FİKRİ EFENDİ: İstanbul'dan ve kızāt zümresindedür. Māşī-zāde Dervīş Ćelebi dimekle meşhūr vālid-i 'azīzi Şemāniye'de müderris iken fevt olmuşdur ve kendü de 'ilm-i zāhiri tertīb üzre görmüş ħōş-fehm ü şūĥ-ťab' ve dervīş-nihād u **Ü98b W102b** ħüb-i'tikād kimsedür ve üslüb-ı nazmda gereği gibi şā'ir ve tarz-ı meşnevīde mişli nādīr Mevlānā 'Abdullah Ĥatīfī'nüñ meşnevīlerinden ve Mevlānā Meĥmed 'Assār'uñ **Mīhr ü Müşteri**'sin ve ekşer-i fużalā-yı 'Acem kitābların terceme itmişdür. ve bazı yirlerinde ma'ānī-i ħāş ile taşarruf-ı küllī itmişdür. Eşār-ı bī-nazīri ve güftār-ı dil-pezīri vāfir ve maķbül-i fuşāĥā-yı ekābirdür. Bu bir kaç beyt anuñdur. *Beyt*:

'Ayn-ı hā kırpık elif üstinde med ebrüdur
Āh ezelden ser-i sevdā-zedeme yazudur **F157b**

[*Diger*] : Kef-i pāy-i seg-i yāre şu deñlü gözlerüm sürdüm
Ķabarmış göz göz olmuş ol kefi pā soñradan gördüm **S167b**

[*Diger*]: Şeb-i ħamda kıra ħālūñ ħamıyla dilde dāğum var
Şeh-i 'işķum ħazīnem içre cevher şeb-Ćerāğum var

Ĥolu içdüm sıfāl-i seglerüñle pādīşāh oldum **BE109a**
Ki yāran devletinde kāse-i Cem'den ferāğum var

FAZLİ Ćelebi: İstanbulludur. Kıra Fazlı dimekle meşhūr ve maķbül-i tabāyi-i nezdīk ü dūr muķaddemā fūnūn-ı 'ilm-i zāhire iştiğāl üzre iken terk kılup tālib-i marifetullah Zārifi

Hüseyn Efendi'nün hankâh-ı laţîfide itikâf idüp tarîk-ı hulûşide nice nice halvet çıkarup murâda irişüp bâtını şâf itmege şâhib-behre vü irşâd olmuş. Ber-muktezâ-yı rûzgâr ve ârzü-yı hatt-ı nefsi bed-girdâr ile zümre-i küttâbdan olup dergâh-ı şâh-zâde-i kâmi-yâbuñ re'is-i küttâbı olmuş. El'an **W103a** kemâl-i fazl ile beyne'l-fuzalâ marûf ve fûnûn-ı belâgatle 'inde'l-büleğâ mevşûf **B96a** ve aqsâm-ı şîr semtine tab'ı sâlik 'ale'l-huşuş meşnevîde hamseye mâlik **S168a** ve kaşâyid-i pür-fevâ'idi muşanna' ve inşâ-yı ferağ-efzâsı müsecca' ve tarz-ı gâzelde hûb ve terci'-bend ile rubâ'iyâtı mergûb sene ihdâ ve seb'în ve tis'â mi'ede âlem-i fâniden ravza-i câvidâniye **Ü99a** mâyil ü râğib olmuş. Eş'âr-ı şekerbârından bu bir gâzel-i pür-meşel ile bir kaç beyt münâsib-i hâl-i 'uşşâk ve vaşf-ı hûbân-ı şâhib-mezâk'dur. *Gâzel*:

Sen bu kemâl-i hüsn ile mihr-i felek misin nesin
Nev-i beşerde görmedük yoğsa melek misin nesin

Gözlerüm içre oynayan sensin iki gözüm benüm
Bilsem iki gözümdesin yoğsa bebek misin nesin **BE109b /F158a**

Ûutb-ı murâdum üzre çün dönemedüñ yaqıl yıqıl
Ey başum üzre devr iden çarç-ı felek misin nesin

Dünye gamın 'alaf gibi gel yime 'işret it dirin
Hiç kulağ kabartmaduñ şüfi eşek misin nesin

Lezzetini kelâmuñuñ ehl-i mezâk olan bilür
Yoğsa be Fazlî sözde sen kân-ı nemek misin nesin

Bu bir nice beyt ü maţla' dañi anuñdur.

Saña göz 'aşık u dil 'aşık u cân ile ten 'aşık **S168b**
Tenümde her kılum cânâ olupdur cümleten 'aşık

[*Diger*]: Gel tîguñ ile başumı çal iki pâre kııl
Sûr-ı 'azîm-i 'ışkına yârüñ niqâre kııl

[*Diger*]: Didiler şaşkın seni tutar cefâsı taşına
Geldi hep didükleri ben mübtelânuñ başına

[*Diger*]: 'Aqlum alduñ ey perî diyü nice da'vâ kıılam **W103b**
Şâhideynüm cân u dil anlar da senden cânibe

Mezkûruñ biñ dâne muvaḥḥidâne rubâ'isi vardur. Biñden birin kalem-i dü-zebâne tesvîd idüp beyân ider. *Rubâ'î*:

Yenbû'-ı vücûd ya'nî ser-çeşme-i hû ³⁸⁹
K'olmuş bu nigûn taş anuñla memlû
Feyzinde anuñ naḥl bulunmaz ammâ
Her kişi alur feyzini miqdâr-ı sebû

FİĞÂNİ: İsm-i şerîfi Ramazan ve mevlid-i laţîfi Trabzon'dur. Şâ'ir-i metîn ve sâḫir-i siḫr-âferîn ve zihn-i selîmi nazmda selâset ile mergûb ve tab'-ı mustakîm-i şîrde istikâmetle hûb.

389 Varlık kaynağı, yani onun kaynağı

Nāgāh każā-yı āsmānī ve belā-yı **S169a** nāgehāniye rāst gelüp ol ser-efrāze tōhmet-i gammāz uğrayup bir maṭla'-ı hicv-āmiz vezir olan İbrāhim Paşa hakkında dimişler diyü şelbine emr olunmuş. Dār-ı İstanbül'da ber-dār olup ser-efrāz-ı **Ü99b** dünyā ve mümtāz-ı 'uqbā olmuş. Tarz-ı gāzelde bī-naẓīr elfāza kādir ve üslüb-ı **BE110a** kaşidede gāyetle şā'ir-i māhir. Bu ebyāt-ı 'āşıkāne ve kelimāt-ı rindāne anlarındır. Hasb-i **B96b** hāl-i 'āşıkān ve vird-i **F158b** zebān-ı 'ārifān-ı devrān ve meşhūr-ı cihān ve maḳbül-i ehl-i zamāndur ki şebt olundu. *Şir*:

Virđüm dehān-ı dil-bere dil gāyibāne ben
Miḳdār-ı zerre görmedüm andan nişāne ben

[*Diger*]: Ol ğonce gül gibi taḳılur hāre muttaşıl
Bülbül gerekse göñlüñi geñ tut gerek tarıl

[*Diger*]: Hālün ğamıyla tāzeledüm sīne dāğını
Yaḳdum dil ehlinün o söyünmüş çerāğını

[*Diger*]: Ruhsārlaruñ zülfün için itdi şehādet
Bir dīni qaradur ki ider şemse ibādet

Bu gāzel-i hūb-ı dil-firīb ol şā'ir-i nīk-üslubuñdur. **W104a** *Gāzel*:

Gözümün kaşırını idinse hayālün n'ola cāy **S169b**
Şeh-i 'ādildür idinse yiridür şırça sarāy
Şeb-i firḳatde gözüm h'āb ile ceng eylemege
Müjeden bağladı ey meh yine bir kara alay
Bām-ı çarḫ üstine nālem çıkuben tıfl gibi
Aşağa inmege ḳorḳar çığurup dir ey vay
Bir nefes nāleme rām olmağa ḳomaz diyü ben
Gösterür illere barmaḳla beni bezmde nāy
Ayağı ellere taḳşim idesin bezmünde
Niçün ey sākī Fiğānī ḳuluña degmeye pāy

FİRĀḲĪ: Kütāhiyye'den zümre-i 'ulemā ve süleḫādan 'ömr-i dirāzın va'z u neşāyiḫ-i müslimīne ve eḫādiş ü tefāsir-i Ḳur'an-ı mübīne şarf idüp **Ma'nevī** ve **Meşnevī**'den maḳşūd ḫāşıl ḳılup ehl-i faẓl-ı vücūd içre kāmil ve maḳbül-i erbāb u ehl-i dil kimesnedür. Zīrā ki şevḳ-ı cevānān ile **BE110b** mesrūr ve gāh firāḳ ile mehcūr. Bu gāzel-i 'āşıkāne ol firāḳ-keşide-i **S170a** zamānenün eş'ār-ı abdārındandır ve güftār-ı **Ü110a** şeker-bārındandır ve hasb-i hāl-i ehl-i cünün ve vaşf-ı dil-berān-ı zü-fünündür. **F159a** *Gāzel*:

'Āşıka nāz eylemez dil-ber egerçi az olur
A benüm çok sevdigüm bu ne dükenmez nāz olur
Tālīümde āh kim ben sevdigüm meh-pāreler
Gün-be-gün her-cāyılıḳlar eyleyüp mümtāz olur
Veh ki bir şehbāza el virmez hevā-yı 'ışḳda
Pāyine düşdüklerüm ekşer hümā-pervāz olur

Yāre karşı yāreler açsam ‘aceb mi sīnede **B97a**
 Lāleler açılmağa başlar kaçan kim yaz olur **W104b**
 Ey Firākī şehrimüz şāhin yuvasıdır bizüm
 Anuñ için aneden toğanımız şehbāz olur

Bu bir kaç maṭla‘ u beyt anuñdur ki şebt olundu. *Beyt* :

Gülşeninde ‘ālemüñ bu sırra irmez hıç kes **S170b**
 Zāğlar āzāde vü bülbül giriftār-ı kafes

[*Diger*] : Kānlu yaşum dem-be-dem deryā gibi eyler hūrūş
 Bilmezem kandan gelür her dem baña yā Rab bu cūş
 İşğ pul pul dāğ ile zeyn itdi ‘üryān sīnemi
 Oldum İbrāhīm-i Edhem’den Firākī hırka-pūş

FAHRİ: Bursevî’dür. Ehl-i cihāt kısmından ve devrüñ zurafāsından ve bu ‘aşruñ şu‘arā-yı nāmdārānından olduğundan ma‘adā ol rind-i cihān-peymā efşān bir zamān naḥl-i bend-i bī-mişāl ve huṭūṭ-ı muḳata‘āt kesmede şāhib-kemāl ve hemīşe şifte-i cevānān-ı şāhib-hāl olup ebyāt-ı pūr-nikātı ser-ā-ser ḥasb-i ḥāldür. Bu bir nice maṭla‘ ‘arus-ı fikrinden şāhid-maḳāldür. *Ebyāt* :

Faḥriyā dil vireli bir dil-ber-i sengin dile
 Āsiyāb-ı miḥnete gendüm varup un olmışum

[*Diger*] : Hāl-i hindü bir dilinde sarıḳ u çālākdür
 Dür uğurlamağa geldi ḥoḳka-i yāḳūtdan

[*Diger*] : Yā Rab o serv-i semenber ide mi ‘ahde vefā
 Yoḳsa cānum ala mı ḥasret ile cevr ü cefā
 Faḥri’yā künc-i belāda yatur idüm bīmār
 Şerbet-i la‘l ile yār baña virdi şifā

FİRDEVSİ: Zümre-i mülāziminden rüz u şeb fūnūn-ı ‘ulūma müdāvemem gösterüp beyne’l-aḳrān bī-mişāl ve her fende şāhib-kemāl ve zebān-ı Fāriside zabṭ-ı durüb-ı emşāl itmiş Seyyid ‘Alıoğlu’nuñ **Şerḥ-i Gülistān**’ına nice nice cevāb ü su‘āl kılmış ve ḳava‘id-i ‘arūz u mu‘ammā bilmede zü-fūnūn ve **Ḳānūn-ı Şifā**-yı Bū ‘Alī yazmada ḥikmetle Eflātūn **BE111a** ṭab‘-ı güher-rīzi envā-ı nazma sālik ve her birinüñ edāsına mālīk zīrā ki Mesīḥi’nüñ şehrengīzine nazīre dimiş. Sāir şu‘arānuñ nezāyirinden müstaḥsen ve pesend-i zurafā-yı şāhib-suḥen olmışdur. Ḥadd-ı zātında emīrū’l-keḷām ve tevāriḥ-i bī-nazīr ile meşhūr-ı ḥāş u ‘am ve ser-ā-ser ebyāt-ı ḥayāl-engīzi muşanna‘ ve kelīmāt-ı mişāl-āmīzi müsecca’dur. Sene iḥdā ve seb‘in ve tis‘ā mi‘ede Firdevs-i Berīn ve ravza-i cinānda hem-dem-i ḥūr u ‘ayn ārzūsıyla terk-i ‘ālem-i fānī ve muḳimdār-ı cāvidānī oldu. **W105a** Bu bir kaç maṭla‘ u beyt ol bülbül-i gülşen-i **Ü100b** cān ve ṭūṭi-i şekeristān-ı cinānuñdur şebt olundu. *Ebyāt* :

Ḥaṭṭ-ı ruḥsārını ol nev-ḥaṭ güzel itse tırāş
 ‘Ālem içre fitneler ḳopar kesilür nice baş

[*Diger*] : Görüp kemâl-i hüsn ile ey mâh sende şem'
Barmağla gösterür seni her encümende şem'
Gerçi ki şeb külâh giyüp 'arz-ı hüsn ider
Lîkîn şebih olunmaz ol şeh levende şem'

[*Diger*] : Sürdüñ ağıyarı kapudan işiden didi muğal **S171b**
Yirine itüñ görüp ben de didüm ni'me'l-bedel

Bu ğazel dağı ol şâ'ir-i firdevs-âşiyânenüñdür. Cevân-ı ebrû-kemân ve Türkân-ı bî-âmân vaşfında vâkı' olmuştur. *Ġazel* :

O çeşm ü ol müje-i bî-âmânı seyr eyle
Öñüne yaymış oğun Türkmânı seyr eyle
Dil almağ ile kıomaz câna kaçd ider zülfî
Neler ider baña ol dil-sitânı seyr eyle
Derün-ı sînemi ğamz ile çâk ider ey dil
Gör ol perî baña n'eyler nihânı seyr eyle
Libâs-ı surğ ile seyrevâne oldı yine
Ne kıanlara girür ol yâr-ı cânı seyr eyle
Ruğunda göñlümi Firdevsî'yâ temâşâ kııl
O bâğda olan âb-ı revânı seyr eyle **BE111b**

FEVZİ Çelebi: Maraş'dandır. Zümre-i mülâzimîndendir. Dâvüd Paşa **S172a** hâcesi dimekle meşhûr ve taqvâ vü şahâretle maqbûl-i cumhûrdur. Tağşîl-i 'ulûm itmek için seyr-i memâlik-i 'Arab u 'Acem ü Rûm ve hevâ-yı her merzbûm idüp Mısr'da tavağtun itmiş. **W105b** Evkıât-ı 'azîzin 'ilm-i dîne ve ders-i müslimîne şarf kıılmış. Ebnâ-yı zamân içre kemâl ile mevşûf ve eţvâr-ı huçeste-hışâl ile marûfdur. El-ğak fevz-i gülistânüñ bülbül-i destân-serâsı ve ol ezhâr-ı ma'ânîñüñ eş'âr-ı dil-küşâsı gül gibi rengîn ve ğamz-edâ yı dil-i ğazîn vâkı' olmuştur. **Ü101a Şîr** :

Çü gördüm hâl-i müşkîni ruğ-ı dil-dâre yapışmış
Didüm sünbül şaçun depret meges gülnâre yapışmış
O zülf ü hâl-i ruğsârı görelden kıalması şekküm
Kı Mûsâ fıfl iken Fıravn öñünde nâre yapışmış
Bu ğün sevdâ-yı zülfüñle perîşan haldür Fevzî
Kı ders evrâkıñı yile virüp eş'âra yapışmış **S172b**

FEYZİ Çelebi: Rûm İli'nde Edirne'dendir. 'İlm-i zâhire meşğül iken terk idüp taşfiye-i kıalb için diyâr-ı Mısr'a varduğda sipâhî bölüğüne geçüp erbâb-ı dîvâna dâhil ü mağsûb ve pesendide-i aşhâb-ı kıulüb olmış. Gülşen-i ma'ânide ğâtır-ı 'âtır-ı feyż-ğüster ve gülistân-ı nazmda şab'-ı gülbîzi ruğ-perver ve eş'âr-ı ğayâl-âmîzi pür-ziver ve Nevâyî **B98a** ve Fûrs tağlîdinde maqbûl-i cumhûrdur. Zîrâ kı her birinden behremend ve gereğı gibi anları bilmede hüşmend ü ercenddür. Bu mağla'-ı **BE112a** dil-süz ol şâ'ir-i dil-efrûzuñdur. Ğonce gibi nühüfte iken gül gibi şüküfte olup nümâyân u 'ayân oldı. *Şîr* :

Şem'e pervâneleri şanma ki bîhûde yanar
Cezbe-i hüsn-i dil-efrûzuñ ile od da yanar **W106a**

[*Diger*] : Pâyini tomruqda gördi gonce-i nev-restenüñ
Beñzinüñ uçduğı budur bülbül-i dil-ğastenüñ

FÜRÜĞİ: Kayseriyye'dendür. Dānişmend tāifesinden zümre-i sādāt-ı **S173a** 'ālī-nesebden seyyid-i pākize-ğaseb kimesnedür. Muğaddemā tarīq-ı Nağşibendiye'ye sülük itmek temennāsıyla fî zamānına İstanbul'da olan 'uğalā-yı cihānuñ hüşmendi ya'nī Ḥakīm **BE113a** Çelebi Efendi'nüñ ḥanğāhını penāh idüp hem-nişīn-i erbāb-ı 'irfān ve peyrev-i sālīkān-ı devrān geçinüp āhir yine ba'zı yārānuñ ilğāhı ile dānişmend olmağ ricāsı ile okıyup yazmağ semtine sālīk ve kendü akrānı içre mağbūl-i eğālī olmış. Eşār-ı Fārisī ve Türkī tettebbu'ından bir an ḥālī olmamağın fūrūğ-ı nazm-ı **Ü101b** pūr-envārı ziyā-bağş-ı her mağfel ve rağat-resān-ı 'aşığān-ı bī-dıldür. Bir ğazel ile iki beyt şebt olundu. *Ğazel* :

Nihāl-i kadd-i dil-cūyuñ senüñ şāğ-ı gül-i terdür
Dehānuñ tāze gonce ruğlaruñ gül-berg-i ağmerdür

Görünce ḥālūñi rüyūnda kaldı merdüm-i dīde
Ğararı göñlümün zülfünde ey meh-rū muğarrerdür

Ğubār-ı ḥattı zāhir olalı rüyunda cānānuñ **S173b**
Dilā āyīne-i ehl-i şafā ḥaylī mükedderdür

Riyāz-ı cennetüñ zāhid saña alması ey vay
Ki sīb-i ğabğab-ı sīmīni yārūñ baña bihterdür **F160a**

'Aceb mi mūrlar cem' olsa la'li üzre dil-dāruñ
Leb-i şīrīn-i can-bağşı Fūrūğī şehd ü şekkerdür

[*Diger*] : Seg-i dil-ber yatağında benüm zībā turağum var
Sarāy-ı tağt-ı dünyādan ferāğum var ferāğum var
Ğolumda dāğ u şerğümle şehā bir yādigārum var
Gedāyum bāğ-ı 'ālemde elümde berk ü bārum var
Tolaşma kūyum eğrāfın diyü gel eyleme cevri
Begüm zann eyleme bu devr içinde iğtiyārum var

FERDİ-İ Acem: Mevlidi Erdebil'dür. 'Ālem-i keşretten geçüp vādī-i vağdet **B98b** özleyüp terk-i iğvān-ı şafā ve yārān-ı vefādan ve efrād-ı anāsdan ferd ile muşāğabet itmeyüp tek ü tenhā temāşā iderek diyār-ı Rūm'a gelmiş. Ḥadd-ı zātında şūğ-ğab' **S174a** u şīrīn-şoğbet ve ebyāt-ı ferağ-efzāsı zebān-ı Fārisī ve Türkīde ğāyetde ḥüb ve eşnā-yı muşāğabetde kelimāt-ı dil-küşāsı leğāyif-i reng-ā-reng ile mergūbdur. Bu bir kaç beyt anlaruñdur. *Nazm* :

Dil-i şūrīde bend-i zülf-i tū dīd
Fikr ü sevdā-yı ü dirāz keşid³⁹⁰

ve lehu : Ol āfet gerçi şimdi şöhre-i şehri melāğatdür
İgende aña mağrūr olma sen kim şöhret āfetdür

³⁹⁰ Perişan göñlüm senin zülfünün bağıını gördü, onun (zülfünün) fikri ve sevdası uzun sürdü).

Yanuñca ol sehî kâmet şalınsa gerçi şöhretdür
İgende aña mağrūr olma ey dil şöhret âfetdür

ve lehu : Nerm eylesem 'aceb mi dilin āh u vāh ile
Kim bir hışār alınur iki güvāh ile

FERĀĠĠ: Edirnevî'dür. Dergāh-ı 'ālem-penāh u felek-bārgāhuñ yeñiçeri tāifesindendür ve kayd u bend-i dünyādan ferāgat idüp āsūde-ḥāl **Ü102a** u fāriğü'l-bāl olmışdur. Rüz u şeb evkāt-ı şerīfin ve sa'at-i laṭīfin 'ilm-i zāhir ü bātına şarf kıllup dānişmend-i hūşmend olmuş ve şanāyi-i şirden behremend ve her vechile ṭab'-ı şāfi vādī-i nazmda şu **BE112b** gibi revān ve zihn-i pāki zekā-yı dil-cū ile pesend-i pīr ü cevān **F160b** ve edā-yı Nevāyī'de feraḥ-baḥş ve zebān-ı **W106b** Fārisi'de güftarı **S174b** dil-keş ṭarz-ı inşāda kâbil ve mu'ammā fenninde peyrev-i merdüm-i efāzil ve 'ilm-i müsikī bilmede fāyik ve her sāzda uşūli āvāzesine muvāfiḳ 'ale'l-ḥuşuş derviş-meşreb ve itikād-ı pāk ile bende-i ehl-i mezheb kimesnedür. Egerçi üslub-ı ḡazelde kāmildür lākin metālī' semtine ṭab'ı māyildür. Bu bir kaç maṭla' ḥasb-i ḥāl ve şāhid-i maḳāl vāḳı' olmışdur. *Maṭla'*:

Mümkin olmaz senden ayrıлмақ belī imkānı var
Can virem ḥasretle zīrā her işüñ āsānı var

[*Diger*] : Bilüñ çoçmışlar öpmüşler ruḡ-ı zībāñı varmışlar
Nihāl-i gülşeni egmişler andan gül ḳoparmışlar **B99a**

[*Diger*] : Pāyine düşüp bir güzelüñ uydum ulaşdum
Geh kāküline ḡāh miyānına ṭolaşdum

[*Diger*] : Ḳaddüñ resīde naḥli çāḡında cūybāruñ
Sen serv-i mu'tedilsin adı büyük çenāruñ

[*Diger*] : Muṭribüñ ḳavli ḳararı sākinüñ peymānı var **S175a**
Kim sizüñle hem-demüz tā saḡāruñ devrānı var

[*Diger*] : Geçdi ḡöñlüm gitmedi ruḡsār-ı ālüñden gözüüm
İmdi bildüm ben de sevmiş ḡāk-i pāyüñ yıldızum

FAZLĠ: Mevlānā Fuzūlī'nüñ oḡlıdur. Şafā-yı zihn-i selīm ve zekā-yı ṭab'-ı müstaḳīm ile ārāste 'arūs-ı cümle-i ḡayāli ziver-i ḳavl-i ṭab'-ı kerīm ile pirāste ḥālā 'ilm-i zāhire meşḡul ve künc-i 'uzletde ḳanā'at ile ḡamül ve üç zebān ile aḳsām-ı şī're mālīk ve rüz u şeb her birine müdāvemet göstermege sālik bināen 'alā-zālik fenn-i mu'ammāda zihn-i 'uḳde-küşā ve ṭuruḳ-ı tevārīḡde ṭab'ı i'cāz-nümā ebyāt-ı āşīḳānesi sūznāk ve kelimāt-ı rindānesi rengīn ü pāk **BE113b** olmaḡın ḡüb u merḡūbdur. Fārisī ve Türkī beyitler ve kıṭ'a-i 'Arabī anuñdur. **W107a**

Der-çunin 'ıyd-ı mübārek ḡünin cigerān
Hest çun beyzā-i rengīn be-kef-i ḡoş siyerān³⁹¹
Be-ḳatlem tiḡ-i zerrīn ber-kemer ān sīm-ber beste
Zi şādī çün nemīrem behr-i ḳatlı men kemer beste³⁹²

³⁹¹ Öyle mübarek bir bayramda ciğeri kan ağlayanlar, iyi tabiatlıların elindeki yumurta gibidir.

Ġam çü şod üstüh`ân ber-rehgüzer dâred
Tâ seg-i yâr âyed ez-ĥâk ber-dâred me-râ (?)³⁹³

F161a ve *lehu Türkî* :

Künc-i ferâgatümdür meyĥâneler bucağı
Başum kesilse kesmen ol küşeden ayağı

Bu ‘Arabî kıt’a daĥi anuñdur na’tda vâkı’ olmuşdur. *Kıt’a Arabî*:

Nusalli ‘alâ ĥayri’l-berâyâ Muĥammedin
Nür-ı mışbâĥi’l-bedri’l-cemâlihi

Ĥabîbun lehu Rabbü’l-beriyyeti vâşifun
Leĥad fâza men şalli ‘aleyhi ve âlihi³⁹⁴ **S175b**

FÂNÎ: Rûm İli’nde Alacaĥişâr’dandur. Dervîş-nihâd ve yâr-ı nâ-murâd ve ber-muĥtezâ-yı maĥlaş fânî-hey’et ü ĥaste-şifât kimesnedür. ‘Âlem-i bî-beĥâyı fânî görüp raĥt u baĥtın dükeli âteş-i ‘işĥa yaĥup ĥayd u bend-i cihândan âzâd olup râh-nümâ-yı erbâb-ı sünen ya’nî Ĥazret-i Zarîfi Ĥasan Efendi’nün ĥanĥâh-ı şerîfine ve ĥıdmet-i ĥâk-i pâ-yi laĥîfine yüz sürüp irâdet-i şâdıĥ **Ü102b** gösterüp ‘ahd ü peymân baĥlayup müddet-i medîd irşâd-ı dilkeşlerinden ve ‘ahd-i ba’îd kelimât-ı murâd-baĥşlarından murâdât-ı uĥrevî ile ber-murâd olup taşfiye-i bâtın ile maĥşûdâtın **B99b** ĥâşıl itmiş. ‘İlm-i zâhirde cüz’î ve küllî sa’y göstermiş zebân-ı Fârisî’yi taĥşîl ve ĥurûb-ı emşâlin tekmiil idüp ol bâbda kâmil olmuş. Zîrâ ki ol seyyâh-ı baĥr ü sâĥil sene seb’a ve ĥamsîn ve tisâ mi’ede seyâĥat tarîkıyla ‘İraq-ı ‘Arab’a ve vilâyet-i ‘Acem’e seyr ü sülûk ve meyl-i dîden-i diyâr-ı her mülûk kılmış. Ol **S176a** seferde çok nesnelere istifâde itmiş. Sâbıĥan diyâr-ı Bağdâd’da râĥım-ı ĥurûf-ı tezkîre ile ittiĥâdı olmaĥın ĥâlâ ekşer-i zamân bu ĥarîb-i diyâr olan dervîş-i bî-yârı ve künc-i ĥamda dil-rîş-i **BE114a** nâtüvân u zâr olan dil-efkârı ĥâkden ref itmege ĥadem-i **W107b** rencîde kılp **F161b** küşe-i bî-tüşesine gelüp enîs ü münis ve hem-celîs olmadan ĥâlî degüldür. ve ĥuĥûĥ-ı sâbıĥa bir mertebede vâkı’ olmuşdur ki taĥrîr ü taĥrîre imkân yok. Taĥtât-ı şiriyyesi aĥsâm-ı nazmda ĥâyette ĥüb ve tarz-ı ĥazel ü ĥaşâyid ü meşnevîde mergübdür. Kendü ĥasb-i ĥâlin **Belâ-zâde** nâm bir kitâb-ı sürûr-encâm nazm itmişdür ziyâde dervîşâne vü muĥaĥĥıkâne vâkı’ olmuşdur belâ-zâdelere nâfi’dür. Bu beytler anuñdur. *Ebyât* :

Bezm-i âlemde olaldan âh kim ĥaĥt-ı şarâb
Şuyı şolmuş âsiyâbe döndi bu deyr-i ĥarâb

[*Diger*] : Bir köhne ĥaşr imiş görinen çarĥ-ı bî-ĥarâr **S176b**
Meh ‘ankebütü ĥâle imiş aña perdedâr

[*Diger*] : Sergeşteyüz felek gibi yoĥdur sükûnumuz
Mecnûn’a çıĥdı silsile ile cünûnumuz

³⁹² O gümüş göğüslü güzel katlim için beline altın kılıç kuşanmış, mutluluktan ölmek üzereyim, o beni öldürmeye azmetmiş.

³⁹³ Gam beni, sevgilinin köpeği gelip alsın diye bir kemik gibi yola atar.

³⁹⁴ İnsanların en hayırlısı, dolunay gibi parlak (nurlu) Muhammed'e salat ve selam ederiz. Yaratılmışların Rabbi onu sevgilisi olarak nitelemiştir; ona ve âline salat getiren de kazançlı çıkar.

- [*Diger*] : Raķīb kāfirūñ ile birligüz çün şāhımız birdür
N'ola ger dinimiz ayrı ise Allah'ımız birdür
- [*Diger*]: Mecnūn başında tañ mı murğ itse āşiyāne
Laķ laķ yuvası kılmış velleylī sen zamāne
- [*Diger*] : Bu dem-i 'ālem 'aceb bilmezem bir dem olduğın
Bir nefeslik 'ömrüne ħabs-i nefes eyler ħabāb
- [*Diger*] : Şeb-i firķāt meger şām-ı ecedür şubħı yok hergīz
Ne meh anda ziyā-güster ne virür zīb ü fer kevkeb Ü103a
- [*Diger*] : Dīde-i ħünbāridur her biri bir āvārenüñ
Anuñ içün Fānī'yā meyde ħabābı gözlerüz

FĀNĪ: Edirnevī'dür. Devr-i rüzgār ile pīr-i fānī ve kūşe-i kanā'atüñ sultānı evķātın şaĥĥāflıġa şarf itmek üzredür. Ķuvvet-i şiriyyesi pūr-ĥalāvet ve **W108a** hiddet-i zihni **BE114b** müdrīki neşā-ı 'ışķ ile pūr-keyfiyyet vāķı' olmuşdur. **S177a** Bu rindāne vü mestāne ġazel ol pīr-i bī-bedelüñdür. *Ġazel*:

- Devr-i la'lüñde senüñ mey-ĥāre bir ben bir ħabāb
Baş açık yaluñ ayak āvāre bir ben bir ħabāb **B100a**
- Sāde dil-i şāf derūnuz eylerüz āyīnevār
Pāk çeşm ile nazār dīdāre bir ben bir ħabāb **F162a**
- Destüñe Cem gibi cām al cān ile başı senüñ
Gelmişüz ayaġına işāre bir ben bir ħabāb
- Raĥt u baĥtın şuya şalmış bāda virmiş varını
Bī-dil ü bī-ĥānūman bī-çāre bir ben bir ħabāb
- Kā'inātı hiçe şatmış dehri almaz 'aynına
Var mıdur dirlerse Fānī-zāde bir ben bir ħabāb

FENĀYĪ: Gerçi mevlidi Maġnisā'dur lākin İstanbul'da neşv ü nemā bulmuş şu'arā-yı selefden ve zūrafā-yı nīk-ĥalefden geçinür. Zāhiren faķr u fenā semtine sālīk ve her vechile zevķ u şafā cānibine mālīk ve ĥadd-ı zātında 'āleme mustaġni **S177b** ve ešnā-yı muşāĥabetde letāyifi pūr-ma'nīdür. Ol şā'ir-i suĥen pervāz aķrānı içre ser-firāz kimesnedür. Zūrafā mābeyninde zarāfeti şirine ġālib ve herkes şoĥbet-i ĥaşşına tālīb. Bu bir kaç maţla' u beyt anuñdur. *Nazm*:

- Tīr-i ġamzeñ mūhri çıķmaya derūn-ı sīneden
Pāre pāre rīze rīze çāk çāk olsa beden
- [*Diger*] : Ĥasret-i la'lüñle cānā dem-be-dem ħan aġların **BE115a**
Gözlerüm yaşı 'aķiķe dönse cānā ġam yimen
- [*Diger*] : Gördi nihāl-i ķāmetini sen semenberüñ **W108b**
Biñ pāre oldı ķalbi ĥasedden şanavberüñ
- [*Diger*]: Viresiye alup on almaķdan **Ü103b**
Tōķuz olsun Fenāyī naķd olsun

FEDÂYÎ: Dergüzîn'dendür lâkin çok zamân olmuş ki ârzü-yı tavâf-ı Beytü'l-ḥarâm ve niyyet-i ziyâret-i ravza-i fahrü'l-enâm ile terk-i vaṭan-ı aṣlî kırup maḳşad-ı maḳşûdına müyesser olup memâlik-i Rûm ve 'Arab'ı ticâret iderek geşt ü güzâr idüp âḫir şehri-Ḥaleb'de qarâr dutmuş. Aşlında nîkû-ḫılqat ve âdemî-sîret **S178a** merdüm-zâdedür. Ṭabât-ı şîriyyesi ziyâde küşâde olmağın hemîşe **F162b** tettebbu'-ı şu'arâ-yı selef ve dem-be-dem cüst ü cüy-ı zırafâ-yı pâk ḫalef idüp güft ü güy-ı nazm-ı dürer-bâr itmeden ḫâlî degüldür. Yârân-ı suḫen-senc içre güftâr-ı güher-bârı mânend-i genc vâkı' olmuşdur. Bu bir nice maṭla' anuñdur. *Ebyât*:

Gehî ez-dîde bâšem der-belâ gâhî be-derd ez-dil
Nedârem ez-dil ü dîde be-cuz derd ü belâ ḫâşil³⁹⁵

Bes ki âmed der-gamet ḫûn-ı ciğer ez-çeşm-i ter
Beste şod müjgânem ez-ḫûn-ı ciğer ber-yekdigir³⁹⁶

Bahâr u vaḳt-i gül ez-ân rû cününem pîş mî âyed
Ki ez-bâd-ı bahârem büy-i yâr ḫîş mî âyed³⁹⁷

Nişeste ber-serîr-i nâz u ez-her sū esîrâ-eş
Nihâde dest belâ-yı dest ez-behr-i ferman-eş³⁹⁸

Bebîn derûn-ı şafaḳ-ı şâm-ı 'ıyd şekl-i hilâl **S178b**
Mişâl-i sāğar-ı sîmin zi bâde mâlâmâl³⁹⁹

Zi rüy-i nâz dey migoft bā-men türk-i mest-i men
Ki ey bîzâre âḫir kuşte ḫâhî şod be-dest-i men⁴⁰⁰

FEDÂYÎ-İ Edirnevî: 'Alî Bâlî dimekle meşhûr ve ḫûsn-i leṭâfetle pesend-i cumhûr idi. Sene tis'â ve sittîn ve tis'â mi'ede terk-i 'âlem-i fânî kırup cânın fedâ-yı yârân idüp ṭâlib-i ravza-i câvidânî oldı. Ḥâl-i ḫayâtında ol cevân-ı mâh-ruḫsâr şâh-zâde-i cevân-baḫt-ı nâmdârûñ ḳapusunda sipâhî-i kâmkâr ve ḫâfız-ı suḫen-güzâr idi ve naḳş u şavt oḳımada maḳbûl-i herkes zîrâ ki ziyâde şâhib-ḫûsn ü ḫûb-nefes kimesne idi. Bu bir ḳaç maṭla'-ı 'âşîḳâne ve ebyât-ı rindâne ol şâ'ir-i fânîden nişânedür bu evrâḳda şebt olundı. **Ü104a** *Şîr*

Rind-i fânîler gibi dâr-ı fenâdan geçmişüz
Zâhidâ şanma şarâb-ı dil-küşâdan geçmişüz

Ṭâlib-i dîdâr olaldan cennet-i küyuñda dil
Ey Fedâyî el yuyup her mâcerâdan geçmişüz **F163a S179a**

[*Diger*]: Gerçi kim bağruma tîğ-ı ğam-ı firḳat geçdi
Ḥânçer-i hicri dil ü cânuma ḳat ḳat geçdi

³⁹⁵ Bazen gözümden dolayı belaya, bazen de gönlümden dolayı derde düşerim. Gönlümden ve gözümden dert ve beladan başka bir kazancım yok.

³⁹⁶ Senin gamınla, ıslak gözlerimden ciğerimin kanı öyle çok geldi ki kipriklerim ciğerimin kanından dolayı birbirine yapıştı.

³⁹⁷ Baharda ve gül vaktinde bahar rüzgarı bana yarin kokusunu getirdiği için deli oluyorum.

³⁹⁸ Naz tahtına oturmuş ve esirleri her yandan fermanına uymak için ellerini elinin üstüne koymuşlar.

³⁹⁹ Bayram gecesinin şafağındaki hilalin şekline bak; tıpkı şarapla dolu gümüş bir kadeh gibi.

⁴⁰⁰ Dün gece benim mest Türk'üm, nazlanarak bana şöyle diyordu: Ey biçâre sonunda benim elimle öleceksin.

Dile göndermedi 'ahd itmiş iken oğlarımı
Baña ol kaşı kemân hayli zarâfet geçdi
Rište-i 'ömrümüz irişdi tamâm âhîrine
Câme-i şabrımuza süzen-i hasret geçdi

FÜNÜNİ: Kâstamonî'dür lâkin ravza-i İstanbul'da nihâl-i vücûdı neşv ü nemâ bulmuş. Fünun-ı şîr ü inşâyı gereği gibi hıfz idüp edâ ile meclis-be-meclis okıyup şöhet-ârâ ve ol bâbda hezârân **BE115b** fenle kışşa-ğ̃ân-ı bî-hemtâ idi. **W109a** Feemmâ beyne'n-nâs sirka ile müttehim ve ol kâr u bârda bî-kıyâs elem çekmede dür. Mezkûruñ eş'ârı bî-ğadd ü çokdur ammâ bu maṭla'ından şüretlüsü yoḫdur şebt olundu. *Maṭla'*:

Ka'be'yi ṭurma şafâ ile ararken şanemâ
Gördi bozuldı kapuñ Ka'besi kıble-nümâ **S179b**

Şânî maḫlaş iden Cân Memî şeh-zâde Sulṭân Bâyezîd seferin zamân ile varup İstanbul'da olan şu'arâ vü zurafâya hicv ṭarîkıyla bir mektûb-ı nev-üslûb nazm idüp irşâl itmiş. Müşârünileyhe şöyle zıkr ider söyler. *Beyt*:

Fününî fûṭa peydâ itmege varır mı ḫammâme
Enîs-i Şîrvân olan o düzd-i câmeken n'eyler

Mezkûr Fününî daḫi ol esnâda bir kıṭ'a-i hezl-âmîz Şânî-i fitne-engîz ḫaḫkında derc itmişdür. Nezâketden ḫâlî degül küllî zarâfet ḫarc itmişdür beyân u 'ayân oldı. *Kıṭ'a*

Seferedür didiler Can Memî'yi
Sefer bir kıṭ'a-i âteş durur hem
Didiler geçdi ol Nemrûd-ı şânî
Didüm geçdi ise can ber cehennem **F163b**

Fî ḫarfi'l-ḫaf

ḪANDİ: Burüsevî'dür. Ğâyetde şâ'ir-i şîrîn-keḫâm **Ü104b** ve mülk-i suḫende emîr-i pür-nizâm imiş. Ḫadd-ı zâtında üstâd-ı ḫannâd devr-i rüzgâr-ı telḫ-kâm ve perverde-i çarḫ-ı bî-ârâm ve nâ-murâd kimse imiş. Eş'âr-ı şeker-rîzi dil-pezir ve güftâr-ı ṭarab-engîzi bî-nazir ve beyne'n-nas tevâriḫ-i muşanna'ı bî-kıyâs ve ṭarz-ı Ğazel ü kaşidesi ḫûb u mergûbdur diyü meşhûr u mezkûrdur. Lâkin bu **BE116a** maṭla' u beytden Ğayrı ol ṭuṭ-ı şekeristân-ı ma'anîñ eş'âr-ı ḫalâvet-baḫşı ve nazm-ı **S180a** dil-keşin görmedüm budur. *Beyt*:

Çün dolaşduñ zülfüne ey dil perîşân ol yüri
Ḫara baḫtuñ var imiş ney gibi nâlân ol yüri
Pâdişâh-ı 'âlem olursañ raḫîbâ Ğam degül
Dâmen-i dildârı ḫo var Mışr'a sulṭân ol yüri

Daḫi ḫuceste-şîfâtuñ Zâtî fevtine bu târiḫ daḫi anlaruñdur şebt olundu. *Kıṭ'a*:

Göçüp 'uḫbâya rıḫlet itdi Zâtî
Aña raḫm etler ide Ḫayy-i dâver

Behişt içinde cām-ı selsebili
 O merhūma şuna sākī-i Kevşer
 Çü gördi Kāndī anuñ irtihālin
 Didi tārīhini göçdi suhenver

ḲUDSĪ: İstanbullı'dur. Sābıkan şehr-i mezbūruñ emīni olan Bāyezid Çelebi'nüñ oğlıdur. Ehl-i 'ilm zümresinden tabī'at-ı pāki cānib-i şīre māyil ve ol fende hayl-i kábildür. Evşāf-ı pākün işitdigümüz şā'ir-i sihr-sāzuñ rūh-ı pāki şāhbāzvār ravza-i ḳudse pervāz idüp anda ḳarār ḳılmış. Bu maṭla'-ı ābdār anlaruñdur. *Maṭla'*:

Benümçün kimse ğam yir yoḳ dil-i ğam-ḥ̄ardan ğayrı
 Döner yoḳ üstime bu çarḥ-ı keç-reftārdan ğayrı

[*Diger*]: Başumsa ḳana boyandı şarābı n'eyleyin
 Cigerse odlara yandı kebābı n'eyleyin **F164a Ü104b**

ḲUṬB-I KĀTĪB: Yezd'dendür lākin 'amedd-i medīd ve 'ahd-i ba'iddür ki taḥşil-i ma'ārif-i İlāhī ve tekml-i kemāl-i nā-mütenāhī itmek için ḳutb-ı felek-i dāir gibi sāyir olmadan berīdür. Pāy-i himmetin dāmen-i tevekküle çeküp şehr-i Bağdād'da şābit-ḳadem olup mülāzemet-i ḥōş -nüvisān-ı zamān ve cüst ü cūy-ı üstādān-ı cihānuñ muḳatta'ātın cem' eyleyüp manzūr-ı enzār-ı dīde-i ḥōş -feşān idüp her an meşk-i ḥaṭṭ-ı nesh-i ta'līḳ itmege kemāl-i derecede cehd ḳılmışdur. Hālā ḳı'a-nüvisliḳda Enīs-i zamān ve belki Mīr 'Alī-i devrān ve riḳ'a meşḳi Mīr Muẓaffer gibi 'azīz-i erbāb-ı temyīz ḳalem-i 'anberbārından vücūda gelen her elifi ğayret-efzā-yı nihāl-i bāġ-ı na'īm mānend-i ḳadd-i dil-berān-ı rāst u mustaḳīm ve her bir dāli reşk-i dāl-i ravza-i cinān mişāl-i 'anberīn dāl-i bütān-ı zamān ve her bir mimi ḥaclet-baḥş-ı çeşme-i āb-ı hayvān gūyā ki feyz-resān-ı ğonce-dehenān-ı cihāndur. Seyrinden ḥōş -nüvisān-ı eyyām devāt-ı ser-beste gibi dem-beste olmaları muḳarrer ve engüşt-i hayret-i der-dehān-ı erbāb-ı hünerdür. Āsmān-ı nazmda kevkeb-i ṭab'ı raḥşān ve zihn-i laṭīfī nükte-şinās-ı maḳbūl-i yārāndur. Bu bir nice beyt-i Fārisī anuñdur. *Ebyāt*:

Be-raġm-ı men ān meh sūy-ı düşmen dem-be-dem bīned
 Teġāfūl mikonem tā u be-sū-yı ğayr kem bīned⁴⁰¹

Mīşevd ān bī-vefā her laḥza yār-i digerī
 Mīdehem ber raġm-ı u men hem ḳarār-ı digerī⁴⁰²

Va'de dādī düş u mā şem'-i ṭarab efrūḥtīm
 Rūy nemūdī be-dāġ-ı nā-ümīdī sūḥtīm⁴⁰³

Ber ümīd-i va'de-i dīdār-ı ü
 Reftem ü nevmīd ez ān kū āyedem⁴⁰⁴

Düş bī-tābāne āmed ber-ser-i kūy-ı tu Ḳuṭb
 Sūy-ı u bīn yek nazar kū ez-seġān-ı kūy-ı tust⁴⁰⁵

⁴⁰¹ Benim raġmıma o ay yüzlü her an düşman bakar, başkasına az baksın diye görmezden gelirim.

⁴⁰² O vefasız, her an başkasının yarı olur, ben de ona karşı başka bir karar veririm.

⁴⁰³ Söz verdin dün gece neşe mumunu yaktık. Görünmedin, ümitsizlik ateşine yandık.

⁴⁰⁴ Onun görüşme vaadinin ümidiyle gittim, fakat onun geleceğinden ümitsizim.

ḲURBÎ: Aḳkirmân'dan feemmâ peder-i büzürgvârı ve ecdâd-ı nîkû-şî'ârı memâlik-i **F164b** 'Acem'den ve merdmân-ı şâhib-keremendür. Kendü Rûm'da neşv ü nemâ bulup hıdmet-i 'ulemâ idüp dânişmend-i bî-naẓîr ve 'ulûmuñ envâ'ından ḥabîr ve muşâḥabet-i temkîn ile yâr-ı dil-peẓîr kimesnedür. Zebân-ı Fârisî'nüñ ḳavâ'id-i pür fevâidin bilmede bî-hemtâ ve müşkilât-ı tarz-ı Nevâyî'de ḥall-i 'uḳde-küşâ ve ḥatt-ı nesh-i ta'lîḳ yazmada peyrev-i **B101b** ḥoş-nüvisân-ı devrândur. ve fenn-i mühr-kenlikde nâm-âver-i zamân ve pesend-i üstadân-ı cihândur. Ebyât-ı belâgat-dişârı ve eş'âr-ı feşâḥaṭ-âşârı dürr-i yetîm gibi şemîn ve der-güş-ı ehl-i yaḳîndür. Bu nazm-ı pür-nizâm ol ferḥunde nâmuñdur bu evrâḳa taḥrîr oldı. *Ebyât* :

Gözümüñ yaşımı sil dime şehâ nemdür bu
Kim belürse acıyasın iki gözüm demdür bu

[*Diger*] : Mîzâb-ı şîşeden aḳıcaḳ cüyveş şarâb
Döndi piyâle bezmde mânend-i âsiyâb

[*Diger*] : Esâs-ı meykede yıkıldı gitdi olmadı âbâd
Egerçi dirler idi muḥkem olur kâfirî bünyâd

[*Diger*] : Ḳahveyi teşbîh kılmâḳ bâdeye heyhâtdur
Bâde maḡz-ı rûḥ-perver ḳahve ḳışıyyâtdur **W109b**

MÎR ḲADRÎ-İ ACEM: Diyâr-ı Şîrvân'dandır. Seyyid-i pâk-neseb ü aşl ile 'âlî-ḥasebden idi. Evvelâ siyâḥaṭ özleyüp sene ihdâ ve sittîn ve tis'â mi'ede **S180b** Ka'be-i şerîfe ve Medîne-i Münevvere seyyidü'l-enâm *aleyhi's-şalatü ve's-selâm* ile müşerref olmuş âḫîr temâşâ-yı diyâr-ı Rûm ve kesb-i şafâ-yı her merzbûm ile İstanbul'a gelmiş zümre-i fuẓalâ ile müzâkere ve mübâḥaşe itmeden ḥâlî degül idi ve ḥadd-ı zâtında zübde-i 'âlî-ensâb ve pâkize-i ulû'l-elbâb ve maḳbûl-i A'câm u 'Arab olmuşdur. Zîrâ ki ṭab'-ı güher-rîzi 'ulûm-ı zâhire ile ârâste ve zihni-ḳayâl-engîzi mu'ammâ ve hey'et ü hendese ile pirâste **BE116b** şoḥbet-i ṭarab-**F165a** efzâsı ḥûb ve kelimât-ı dil-küşâsı mergûbdur. Ḥayfâ ki bu yirlerde ḳadr ü ḳıymeti bilinmeyüp diyâr-ı Haleb'de tavaṭṭun itmiş. Bu bir ḳaç maṭla'-ı Fârisî ve Türkî beyt ḥasb-i ḥâl ve şâhid-i maḳâl**B102a** bu evrâḳda semt-i raḳam buldı. *Nazm* :

Ḥadeng-i ân cefâ-cü der-dil-i aḡyâr nenişined
Çunân şâḫ-ı gülî der pehlü-yı her ḥâr nenişined⁴⁰⁶

Der-âmeden be-ḥâk-i deret dîr kerdeîm
Şermendeîm ez tu vü taḳşîr kerdeîm⁴⁰⁷ **S181a Ü105b**

Zâhid ne konem bâ-tü suḥen ez-mey-i gülgün
Hest in suḥen ez-dâ'îre-i 'aḳl-ı tû bîrûn⁴⁰⁸

[*Diger*] : Geçüp şüfi riyâdan şâf ol meyl-i şarâb ile
Dil-i pür-zengüñi yur mey ile âftâb ile

⁴⁰⁵ Dün gece Kutb, senin diyarına bitkin bir halde geldi. Ona bir kez olsun bak, çünkü o senin köyünün köpeklerindedir.

⁴⁰⁶ O cefakarın oku, başkalarının kalbine saplanmaz; öyle bir gül dalı her dikenin ardına oturmaz.

⁴⁰⁷ Kapının toprağına gelmekte geciktik, sana karşı mağçubuz, hata ettik.

⁴⁰⁸ Ey seninle gül renkli şarap hakkında konuşmam. Çünkü bu söz senin akıl dairenin dışındadır.

Oķunmaz olmasa ger vaşf-ı ĥaķķ-ı 'arız-ı cānān
Yazup ey ĥ'āce dūnyāyı ser-ā-ser bir kitāb eyle

ĶUDSĪ: Burūsevī'dür lākin ol perverde-i 'ulemā Őehir-i İstanbul'da neřv ü nemā bulup eyyām-ı ũfūliyyetden ĥıdmet-i ehl idüp oķıyup yazmak semtine sa'y-i tamām gōsterüp lisān-ı 'Arabī'den ve zebān-ı 'Acem'den geregi gibi zevķ-i tām ĥāřıl itmiř. Cān-ı pāk-i aķdesi her 'ilmūñ vādīsinden ĥabīr ve ehl-i idrāk olan řā'irān-ı zamān iķre bī-nazīr olup zümre-i ehl-i ķalem ve hem-niřin-i řāĥibān-ı tāc u 'ālem ve kātib-i dīvān-ı pařayān-ı mu'azzam olmiř. Sābıķan pādīřāĥımız Dārā-yı kitī-sitān ve merĥūm Sultān Süleymān Ĥān 'azm-i sefer-i 'Irāķ ķılup diyār-ı Baĥdād'ı feth itdükde Süleymān nām bir beglerbegi 'adālet-encāme virmiř. Mezkūr Ķudsī Őehir-i mezkūrda anlaruñ cem'i-i mūhimmāt-ı erkānına ve umūr-ı 'ālī-řānına kātib-i dīvān olmiř. Ol arz-ı muķaddeslerde tavaķtun itmiřler. *El-ķanaa'atü kenzun lā yufnā*⁴⁰⁹ mūcibince künc-i ķanā'atde cāme-i tevekküle dāmen-i himmetin ķeküp dūnyā-yı dūn iķün minnet-i dānān ķekmeden **Ü105a** berī ve bunuñ gibi nesnelere geridür. Ol pīr-i nūkte-řināsuñ ebyāt-ı ĥuceste āyātı bī-ķıyāsdur. Cümlesinden bir ĥazel ki mūnāsib-i mihr ü maĥabbet ve **F165b** ĥasb-i ĥāl-i ehl-i **B102b** miĥnetdür bu evrāķda yazıldı. *Ķazel:*

Her dem ey ķanlı yaşum dīde-i terden gitme
Gōñlüm eglencesisin bāri nazardan gitme
Ķünkü ĥam ĥīcelerinde baña sen olduñ enīs
Beni tenhā ķoyup ey māĥ seherden gitme
Yādigār itdi seni ķün baña ol lāle-'ızār
řaķın ey dāĥ-ı belā ķanlı ciĥerden gitme
Feth-i bāb eyleye ķoķ ķanlı ķapu aķa gōñül
Bekle meyĥāne ķapusını bu derden gitme
'Aķili ĥūbları nāz ile dīvāne ider
Ķudsī'yā 'ākil iseñ ĥiķ bu yirden gitme

Fī ĥurūfi'l-kāf

KĀTĪBĪ EFENDĪ: Ķalaķa'dandır. Seyyid 'Alī Ķelebi dimekle meřĥūr ve cūd u seĥā ile 'Alīvār mezkūrdur. Dergāĥ-ı mu'allā bendelerinden olup baķıyye-i řu'arā-yı selef **W110a** ve tetimme-i zurařā-yı nīķ-ĥalef idi. ve deryā seferinūñ bī-ķuřūr kerrāt ile fevāidin gemicilerūñ bi't-tamām gerek olan ķavā'idin bilmiř. Aña bināen sene sittīn ve tis'ā mi'ede deryā-yı Bařra'da ķapudan nařb olundu. Mezkūr bir ķaķ ķadırĥa ile ve bir nice nefer levend-i hūnerver ile Mıřr yaķasına ķıķmak arzūsiyla bī-vaķt deryā-yı bī-pāyāne **S181b** ĥirüp ĥerdiř-i devr-i rüzĥār hevā-yı muĥālif ile deryā-yı 'ummāna cūř u ĥurūř biraĥup bunlaruñ keřtilerin ve māl ü menāllerin ve dilāver erlerin ve bī-miřāl yigitlerin ĥarķa-i baĥr-ı fenā ve zevrāķ-ı vücduların būd iken nā-būd ķılmıř. Āĥirū'l-emr **BE117a** seyyāĥ-ı deryā-yı Hind ve serĥešte-i vādī-i Sind ve řaĥrā-neverd ü Ķīn ü Māĥīn ve mūřāfir-i rüy-i zemīn olup nice nice belā vü meřaķķetler ve dürlü dürlü cefā vü miĥnetler **F166a** ĥormiřler ve envā-'ı 'acāyibāt u ĥarāyibāt seyr ķılmıřlar. Yine tevfiķ-ı Yezdānī iriřüp biñ dürlü felāketle üftān u ĥīzān ve temāřā-yı

⁴⁰⁹ Kanaat kaybolmaz bir hazinedir.

Türkîstân u 'Acemistân idüp bu diyâre geldükde sergüzeştin 'ale't-tafşîl tesvîd ü tahtîr kılup bir kitâb itmiş ve pâdişâh-ı İrân u Turân a'nî Sultân Süleymân Hân'ıñ hıdmetine 'arz-ı hâl diyü sunmuş. Hezerân luft u ihsân-ı **Ü106a** bî-girândan soñra yüz elli aqçe teğâüd tarîkı ile 'ulûfe şadağa buyrulmuş. **S182a** Bu deñlü perîşânlıkdan kırtulup cem'iyet-i hâtır ile pâdişâhuñ **B103b** eyyâm-ı sa'adetinde âsüde-hâl **W110b** ve müferrihü'l-bâl iken fevt oldı. Eş'âr-ı şarab-nümâsı bî-hadd ve güftâr-ı dil-küşâsı lâ-yu'addur. Cümlesinden bu bir kaç beyt-i âbdâr ihtîşâr olıñup qalem-i müşkbâr ile ihtîşâr olındı. *Nazm* :

Hadeng-i gamze-i mestüñle sâkî sine-çâküm ben
Demidür şun lebüñ câmın be-gâyet derdnâküm ben

Yolında öldüğüme yanmaz idüm dil-berüñ ammâ
Mezârum üzre bir gün uğramaz aña helâküm ben

[*Diger*] : Mihri gönülden ol şanemüñ çün berî degül
Çarh ile naqd-i eşki alınıñ deri degül

Bir Husrev-i zamâneye Ferhâd'dur gönül
Şîrîn adın añañ ol anuñ eri degül **S182b**

Ta'n itdüğünü 'âşıka mescidde vâ'izüñ **BE117b**
Meyhâne içre aña müsâvî yeri degül

[*Diger*] : N'ola mücrîm isek yârın şefâ'at-h'âhimuz vardur
Tayansın zühdine zâhid bizüm Allâh'ımız vardur **Ü105b**

KELÂMÎ: Kerb-i belâ-yı pür-belâdandır. Kıretü'l-'ayn-ı seyyidü's-şakaleyn a'nî şâh-ı şehîdân Hazret-i İmâm Hüseyin *radıyallahu anh* dergâh-ı felek-bârgâhında tekye-i âbdâlân-ı **F166b** Rûm olan hanqâh-ı dervîşân-penâhuñ perverişin-zamîri ve çerâğ-efrüz-ı bedr-i münîri ve ferağ-bahş-ı dil-hâ-yı gamzede olan Hüseyin Dede hıdmetlerine evân-ı cevânîde irâdât-ı şâdık gösterüp anlarıñ tertîb-i muvâfıklarıyla nây-ı vücûdların çün şehd-i fâyıq itmek için râh-ı tarîkate sâlik olup envâ-ı âdâb ile çok marifete mâlik olmış. ve ber-muktezâ-yı devr-i zamân temâşâ-yı gül-i gülşen-i cihân ârzüsüyle mânend-i bād-ı şabâ vezân ve mişâl-i âb-ı cârî revân olup riyâz-ı memâlik-i 'Acem'e yüz sürüp tâlib-i gül-i gülzâr-ı hüner olan nev-şüküfte gonce-femlerle bende-i pîrân-ı haqîkatver geçinen şâhib-keremlerle mu'âşeret ü muşâhabet idüp cihân-dîde ve şöhet-azmüde olmuş. Binâen 'alâ-zâlik erbâb-ı marifet olan ehl-i cihân içre Cihân Dede dimekle benâm ve dervîşân-ı zamân arasında emîr-i kelâmdur. Zîrâ ki silk-i nazmda dürr-i nazmı intizâm-ı **B104a** tām bulmuşdur. ve fenn-i mu'ammâ ve şebistân-ı hayâlde nâmdâr ve bu dünyâ-yı deyr-i sâlde müverrih-i rûzgâr ve nuqk-ı pâki mantıq u kelâmda şâhib-takrîr ve 'ibârât-ı taşavvuf-âmîzi bî-nazîrdür. Hâlâ ol âsitâne-i şerîfde ve zâviye-i münîfde şâhibân-ı sikke vü şüret olan dervîşler mâbeyninde şâhib-i post u kisvet bir ihtiyâr-ı tarîkat-şîr kimesnedür. Bu ebyât-ı 'âşıkāne ol dervîş-i yegänenüñdür. *Şîr* :

Âb-gün-ı gerdün-ı dündan kimse olmaz kâm-yâb
Hiç bir leb teşne-i sîrâb kılmış mı serâb

[*Diger*] : Virdi tenüm hâkini tâ yile devrân-ı 'ışk
Oldı müselleme baña seyr-i beyâbân-ı 'ışk **F167a**

[*Diger*] : Şanma kim sinemde 'ışkuñda dil-i hun-h'âredür
Küşe-i külhanda yir tütmiş bir âteş-pâredür

Nazîre li-mü'ellifihî :

Âl ile gönülüm alan bir dil-ber-i mekkâredür
Yıkmağa dil kişverini 'Ahdî âteş-pâredür

GÜNĀHÎ: Vardar Yeñicesi'ndendür. Hâzret-i Mollâ Hüdâvendigâr'ın âsitân-ı felek-medârına yüz sürüp ol silke taşfiye-i bâtın için münselik olmuş nefsinde dervîş-nihâd u pâkize-nijâd ve nîkû-i'tikâd kimesne iken kendü 'ac-z-i tarîkıyla dergâh-ı İlâhî ve bargâh-ı nâ-mütenâhîde me'âsî vü günâhkâr ve melâmet-i zerre-i rûzgâr 'add itmiş. Ekşer-i eş'arı taşavvuf-âmîz ü meşel-engîzdür. Bu beyt ü ma'la' anuñdur. *Ebyât :*

Pîr-i Cibrîl'i kuduñ deşt-i fenâda süst pey
Âferîn ey 'arşagâh-ı lâ-mekânunñ yügrigi

[*Diger*] :

'İşk ehli hıtt-ı 'arîz-ı zîbâdan ağlamaz
Pervâne dūd-ı şem'-i dil-ârâdan ağlamaz

Cüş-ı sirişkden ten-i pür-dâguma ne ğam **S183a W110b**
Mâhi olan temevvüc-i deryâdan ağlamaz

Çanlu yaş ile ocağuma şu koyar diyü
Dil dem mi var ki dîde-i pınardan ağlamaz **Ü106b W111b**

GEDĀYĪ:Antâliye'dendür. Ehl-i kalem zümresinden dervîş-meşreb ve peyrev-i ehl-i şarab olmağın ol şâ'ir-i sâhir hânkâh-ı Hâzret-i Mollâ Hüdâvendigâra ilticâ idüp ol dergâh-ı gerdün-medârda nice müddet mücâvir olup taşşil-i Meşnevî ve tekml-i Ma'nevî kılmış ve kitâbet-i nesta'likda kâtibân-ı diyâr-ı Rûm içre hâlâ bî-miğl ü bî-mânend ve ebyât-ı dervîşâne ve kelimât-ı **BE118a** muhaqqıqânesi pesend-i erbâb-ı dil ve hasb-i hâl-i cevânân-ı mihr-i kesel vâqî' olmışdur. Bu gâzel anuñdur. *Gâzel :*

Çün cemâlün mihrine şaldı saçun müşkîn niğâb
Gün gibi girdi şehâba mâhtâbum âftâb **F167b**

Âftâb alnuñ habîbüm ruğlarunñ bedr-i tamâm **S183b**
Hâlesin zülfün durur hâlün düşer aña şehâb

Çurre-i garrâ cemâlündür hilâl ebrûlarunñ
Beñlerün 'ağd-i süreyyâ 'arîzundur mâhtâb

Künc-i ğamda derd ile hemdem olup 'ayş itmege
Eşk-i çeşmüm mül yiter hem gül gibi bağrum kebâb

Hasbetenlillah aña bir büse ihsân eyle kim
Âsitânundan umar çün kim Gedâyî fetḥ-i bâb

KEYFÎ: Amasiyye yanında Çorum sancağından dânişmend tâifesindendür. Rûz u şeb taşşil-i 'ulüm ve seyr-i her merzbüm idüp tâlib-i şöhet-i ehl-i marifet ve bende-i erbâb-ı fazilet geçinürken tarîkden hüsn-i ihtiyârıyla vaz gelüp ehl-i timâr olmağ arzûsıyla Rûm İli beglerbegisinün hıdmet-i şerîfinde mülâzemet üzredür. Ümmiddür ki 'an qaribü'z-zamân ol ma'ânî gülşenine 'andelib ber-murâd u kâmrân ola zîrâ ki ziyâde nâ-murâd **S184a** u nâtüvân kimesnedür. Tab'at-ı şiriyyesi keyfiyyetden hâlî degül. Ber-muktezâ-yı mağlaş ol güzide-i

nîk ü bed ekşer-i eş'ârında beng ü şarâb beslemege muqayyeddür. Gâhi bir târîh dimekle müverrih-i eyyâm geçinür **BE118b** ve fi'l-cümle pesendide-i yârân olmağla maqbül-i hâş u 'âm oldum şanur. Bu bir kaç maṭla' u beyt anuñdur keyfiyyet-baḡş-ı rindân-ı cihân ve ḡasb-i ḡâl-i 'uşşâḡ-ı zamândur **Ü107a Ebyât**:

O yârũñ ḡ'āba varmış çeşm-i pür-ḡışmı çatup ḡaşın
Uyur şebbâz-ı vaḡşidür ḡanadına çeküp başın

[*Diger*]: Yüz çevirür nâşih-i bed-lehce rüy-i ḡübdan
Vechi yoḡ yüz söylesün ben geçmezem maḡbûbdan **B105a**

[*Diger*]: Şöyle mest olmuşuz ey Keyfî kıyâmet ḡopa ger
ḡaşır olup gice bizüm geçmeye keyfiyetimüz

[*Diger*]: Lebi cāmına Keyfî rûḡ-ı şāni diyü meyl itdüm
Begüm gözdür bilür evvel nazarda yiyecek aş **Ü106a**

Mevlānā KĀTĪB: Vilāyet-i Anaṭolı'da Ḳastamonı ḡurbünde Sinob nām ḡaşabadandır. **F168a** Zamān-ı cevānide ḡıdmet-i mevālī-i 'ızām ve unfovān-ı şebābda mülāzemet-i 'ulemā-yı fiḡām idüp zümre-i ehl-i 'ulūma mülḡaḡ ve ḡüş-mendān-ı devrān içre vāridāt-ı ḡaybiyye ile muvāfiḡ olmaḡ ile aḡsām-ı fūnūndan behremend olup yārān-ı şafā ve iḡvān-ı vefā mābeyninde meleke-i rāsiḡ peydā itmekle şems-i cihān-ārā gibi 'ilmle yektālīḡda 'ālemi aralayup emşāl ü aḡrānından mümtāz ve mānend-i şā'irān-ı siḡr-sāz-ı nükte-perdāz olup zamān-ı evāilde ber-ḡüzide-i erbāb-ı dīvān ve ümmīd-i dil-i ümmīddārān a'nī sene iḡdā ve tis'in ve tis'ā mi'ede eyālet-i Laḡsa'dan münfaşıl olan maqbül-i şüleḡā-yı devrān merḡūm ü maḡfūrunleh Şālīḡ Paşa oḡlı Meḡemmed Paşa ḡazretlerinũñ şeref-pāye-i mu'allim ligi ile müşerref idi. Bināen 'alā-zālik ekşer-i nikāt-ı ḡuceste-berekātı ve ma'lūmāt-ı bī-ḡāyātı anlardan taḡşıl ve cem'-i kemālātı anlarũñ vāşıtasıyla tekmi'l itmişlerdür. Nezāket-i ṭab'larından āşār-ı hüner kemāl-i şems fi't-tamām peydā vü hüveydādur. Sābīḡü'z-zıkr nāḡehān ḡikmet-i İlāḡi ile 'āvāriḡ-ı cismānīden derleme ḡasteligine mübtelā ve teb-i muḡriḡ içre zār u bī-devā ḡalup āḡirü'l-emr ol yegāne-i 'aşr biñ dürlü belā ile derleyüp zaḡmetden iḡtilāş bulup lākin ol merd-i perḡiz-kār-ı şāḡib-iḡlāşũñ lisān-ı faşīḡü'l-beyānına ve zebān-ı suḡen-sencāmına bir miḡdār reḡāket müstevlī olup küşe-i vaḡdet iḡtiyār idüp 'ilmiden ferāḡat ḡılıp çār u nā-çār vādī-i efkāra düşüp **F168b** dervīş-sıfat ve pīr ü ehl-i ḡikmet olup ḡāyetde şālīḡ ü şābir ve nefis-i bed-girdār ile 'adāvete ḡādirdür. Tevsen-i serkeş-i hevesi licām-ı riyāzet ile kendüye rām ve ḡināsın alup tamām-ı müşteḡāsından nā-kām itmişdür. Perḡiz-kār u taḡvā-şī'ār idi. Tekā'üd idüp zühd ü taḡvā ile ārāste ve esbāb-ı şalāḡiyyet ile pīrāste idi. El-ḡaḡ bir melek-ḡışāl ve firişte-fi'āldür ki dehān-ı ḡaybdān-ı pākinden ṭa'n u ḡıybet ü faḡş kendiden şādır olmayup zebān-ı Fūrs'e ḡādir ve lisān-ı şelāşede mişli nādir ve remz ü imā-ı mu'ammādan ḡabīr ve rümüz-ı nazm ü inşāda bī-naḡīrdür. Zīrā ki te'lifātından inşāya müte'allīḡ-ı vaşlü'l-ḡıṭāb nām esālīb-i mekātīb-i ferḡunde-sipāhı zebān-ı kilik-i müşḡ-fām ile erḡām ḡılıp ve içinde mūnderic olan müşkilāt-ı lūḡat-ı pür-nikāt cem' idüp aşlü'l-cevāb diyü tesmiye itmişlerdür. Ṭaraf-ı ḡaşāyid-i pür-fevāid ü şanāyī'e sālīk ve nūḡūd-ı **Meşnevī**-i pür-**Manevī**'ye mālīk 'arüz bilmede pür-hüner ve ḡāfiye üzre **Ü106b** bir lūḡat-ı mu'teber yazmışdur ki maqbül-i ṭab'-ı erbāb-ı 'irfān ve memdūh-ı zihni-i suḡenverān-ı zamāndur. Eş'ār-ı dil-küşāsı selīs ü ḡüb ve ebyāt-ı ḡamzedāsı nefīs ü merḡūbdur. Bu ḡazel-i pür-meşel-i bī-bedel ki vaşf-ı ḡül-ruḡān-ı ḡüsn ve medḡ-i sehī-ḡaddān-ı zemendür ḡül gibi neşv ü nemā

bulup ve lâle gibi çihre-küşâ olup kalem-i dü-zebânla taḥrîr ve lisân-ı seriyü'l-beyânla taḫrîr olundu. *Ġazel*:

Ḳaddüñ añılsa göñlüme serv ü çemen gelür
Ḥaddüñ añılsa lâle degül yâsemen gelür **F169a**

Sa'yüñ eger şafâysa işigin koyup
Billah şüfi Ka'beye gitmek neden gelür

Bir gün gelüp müşerref idem dimiş idi yâr
Ben bî-sitâre bilmezem ol gün kaçan gelür

Şayd itdi didiler seni şehrüñ güzellerin
Her ne gelürse ummaduğün kişiden gelür

Ġam çekmeden ne fâide baḫt-ı siyâhdan
Kâtib başına her kişinüñ yazılan gelür

ve Şâlih Paşa-yı merḫûm raḫt-ı 'azîmeti ravza-i cennete çekdükte bu târîḫ-i du'â-âmîzi kalem-i gül-bîz-i müşk-rîz ile zühûra getirüp şebt itmişler. *Ḳıta Târîḫ*:

Paşa-yı Şâlih ol merd-i ğazî
Ṭutmışdı nâmı mülk-i cihânı

İsterdi Ḥaḫ'dan dâ'im şehâdet
Buldu murâdın rûḫ-ı revânî

Hâtıf dilinden didi bu târîḫ
Cennât-ı Firdevs ola mekânı [992]

KEVŞERİ: İstanbul'dandır. Sipâhî-zâde'dür. **W112a** Cemâl-i bâ-kemâl ile güzellik taḫt-ğâhınuñ şâhı ve ḫüsn-i mihr-efrüz ile âsmân-ı hünerüñ mâhıdır. Rûz u şeb erbâb-ı dil ü 'uḫde-küşâ-yı her müşkil olan yârân-ı nükte-dân ile hem-zebân olup mübâḫşe-i **S185a** eş'âr-ı revân itmeden bir an ḫâlî degüldür. Aña binâen hemdem-i fuḫarâ-yı lâubâli olup âsitân-ı felek-âşiyân-ı Ḥudâvende varup ḫabâyı terk idüp külâḫ-ı temrîn ile 'abâ ihtiyâr ḫılıp ṫuruḫ-ı müşâfîret birle geşt ü güzâr-ı her diyâr iderek Kerbelâ-yı pür-belâya gelüp dervîşân-ı miḫnet-keşân ile bî-nâm ü nişân olmaḫlığı kendüye iftiḫâr bilüp gird-bâd **F169b** gibi sergeşte-i rûzgâr olup bir yirde ḫarâr itmeyüp diyâr-ı Rûm'a tekrâr 'avdet eyledi. El-ḫaḫ ol gülbîn-i gülistân-ı cevânî ve ol bülbül-i bostân-ı ma'ânînuñ eş'âr-ı **BE119a** âbdarı mânend-i âb-ı zülâl reşk-i âb-ı kevşer ve güftâr-ı ḫuceste-eṫvârî pesendide-i şu'arâ-yı şîrînkâr olmuştur. *Maṫla'*

Çıkarmış başını baḫmaga ğonce câme-ḫ'âbından **B105b**
Hemân dem-beste ḫılmıḫ la'lüñi görmüş ḫicâbından **Ü107b**

ve lehu: Bâr-ı 'ışḫa ne sızar eşkümuñ ihrâcından
Ağlamaz ey gözümüñ merdümi yük bâcından

Fî ḫarfi'l-lâm

LÂYİḤİ: Rûm İli'nden Siroz'dan dânişmend zümresinden 'ulûm-ı zâhire ve kütüb-i mütedâvilenüñ müṫâla'asına iştiğâl gösterirken faḫr u fenâ semtine sâlik ve taşfiye-i bâḫn itmege mâlik olmaḫ temennâsıyla ṫab-ı şerîfleri ve ḫâṫır-ı laṫıflerine bu lâyiḫ olur ki seyr-i

şafâ-yı Mısr u Şâm ve tavâf-ı arz-ı beytü'l-harâm ve ravza-i münevvere-i seyyidü'l-enâm 'aleyhisselatü ve's-selâm itmege gerek örf ü izâfetden ve kayd-ı dünyâ-yı **S185b** pür-mihnetden geçüp şahrâ-yı zevk u şevke yüz tutup Kabe-i Şerîf'e ve ravza-i münife varmış. Nıce müddet ol h̄âb-ı nijādānda mücāvır olup ber-murād olmuş. Āhır diyâr-ı Mısr'da sene seb'a ve hamsîn ve tis'â mi'ede beglerbegi iken vezîr-i a'zam ve âşâf-ı Sulţân Süleymân-ı Cem-şaşem **W112b** ve şehen-şâh-ı encüm-ğadem a'nî 'Alî Paşa-yı dîvân-ârānuñ h̄âcesi olmuş. Zâtı kemâl ü fazl ile ârâste ve tab'ı fûnûn-ı ma'ârifle pirâstedür. Tarîk-ı şîr ü inşâda beyne'l-akrân ferîd-i cihân ve 'arûz u kâfiye bilmede kava'id-güster-i şu'arâ-yı **BE119b** zamândur. Ol yegâne-i ferzâne eş'âr-ı muvaḥḥidâne ve muḥaḥḥikâne dimede bî-nazîr ve faqr u fenâ ehli yanında dil-pezîr geçinür. Cümlesinden bu maṭla' nümüne diyü erbâb-ı fûnûna arz olunur. *Maṭla'*:

Başumda tâc-ı ğam elde 'aşâ-yı faqr u fenâ
Benüm zamānede şâhib-livâ-yı faqr u fenâ

LAṬİFÎ : Kastamonı'dan ehl-i kalemde üslûb-ı inşâda kendü re'yi ile bî-miṣl ü bî-hemtâ olduğıçün muḳeddemâ **S186a Tezkîre-i Şu'arâ** yazmışdur lâkin pesend-i zurafâ ve maḳbûl-i fuзалâ olmamışdur zîrâ ki çok yirde ta'aşşub itmişdür. Eşnâf-ı nazmda mâhir **F170a** ve 'arûz u kâfiye bilmede şâir-i sâhir ve zebân-ı Fârisî'ye ve 'ilm-i 'Arabî'ye bir miḳdâr mûmâreset göstermiş ve her birisine kemâl-i ḳudretin ve 'uluvv-i himmetin ve 'ömr-i laṭîfin ve eyyâm-ı şerîfin şarf itmişdür. Bu eş'âr anuñdur. *Şîr*:

Biz kim ğubâr-ı pây-i seg-i küy-i dil-berüz
Ulularuñ ayağı tozı ḥâk-i kemterüz **Ü108a**

Naḳş-ı dü kevnî âyîne-i canda seyr ider
Faqr u fenâ serîrine mâlik Sikenderüz

Cemden yeg itdi seb'a-i seyyâre vaḳtimüz
Sâḳî bu devlet ile şeh-i heft-kişverüz

LAṬİFÎ-İ Ḥânende: Vâlid-i büzürgvârı diyâr-ı 'Acem'den vilâyet-i 'Arab'a gelüp şehr-i Ḥaleb'de tavaṭṭun idüp tehhül itmiş. **S186b** Mezkûr Laṭîfî mezbûr şehrde vücûda gelüp binâen 'alâ-zâlik şehr-i Ḥaleb mevlid-i şerîfi olmuş. Ḥadd-ı zâtında dervîş-meşreb ve peyrev-i ehl-i ṭarab ve bende-i şâhibân-ı mezheb olmağın diyâr-ı Mısr'da Ḥazret-i Şeyḫ İbrâhim'e *ḳuddise sirruhu* yüz sürüp cânîşini olan ferzend-i ercendine irâdât-ı şâdiḳ gösterüp ol silsileye bend olup akrânı içre fâik olmuş ve bi't-tab' 'âşîḳ-ı cevânân-ı bî-miṣâl ve zülf-i perî-rüyân-ı hûb-cemâl gibi perîşân-ḥâl ve şürîde aḥvâldür. Zihn-i laṭîfî 'ilm-i edvâre üstüvâr ve naḳş u şavt okımada pesendide-i üstâdân-ı rûzgâr ve türki bağlamada maḳbûl-i merdüm-i 'Irâq u Hicâz ve şafâ-baḥş-ı 'âşîḳân-ı nev-niyâz olmuşdur ve tabîat-ı şîriyyesi hûb ve muşâḥabet-i rûḥ-efzâsı mergûbdur. İki zebân ile **B106a** nazma ḳâdir ve her birinde yârân gibi mâhir vâḳ' olmuşdur. Bu bir iki Fârisî ve Türki nazm-ı durer-bâr ol yâr-ı hûb-girdârıñdur **S187a** naḳş u nigâr olundu. **F170b Ebyât**:

Tenem-râ suḥt dâğ-ı dil-berân âheste âheste
Resîd in âteş-i süzân be-dil âheste âheste⁴¹⁰

⁴¹⁰ Dilberlerin ateşi yavaş yavaş tenimi yaktı. Bu yakıcı ateş yavaş yavaş gönlüme ulaştı.

[*Diger*] : Deşt-i Hıfâda aldı haţuñ bûyını ğazâl
Müşk oldı nâfesinde anuñ katre katre kan

[*Diger*] : N'ola üryân gelüben âleme üryân gitsem
El uzatmaya 'alâyık dikenî dâmenüme

LÂHIKÎ: İstanbul'dandır lâkin Edirne'de tavaţţun itmişdür. Merhûm Sultân Selîm zamânında zebân-ı Fârisî'de **Ü108b** lügat-ı kavâ'id-güsteri tazayyuk iden Hâlimî Çelebi Efendi'nüñ ferzend-i ercmen-d-i hüsmendidür. Kendü dağı bi't-ţab' hâlimü'n-nefs ve şîfât-ı **BE120a** hamîde ile ve ahlâk-ı pesendide ile maqbûl-i herkesdür. Ol lâhık-ı erbâb-ı kerem olan yâr-ı ferhunde-dem zümre-i ehl-i kâlemdendir ve huţûţ-ı defterde erkâmı dil-pezir cüz'î lisân-ı 'Arabî'den haber dâr ve zebân-ı Fârisî'de nükte-güzârdur. Tabî'at-ı şirriyyesi **S187b** esâlib-i suhunde hûb u mergûbdur. Bu bir iki beyt anuñdur. *Beyt* :

Ele girmez mi sâķî bize sunsañ bir ayak bâde
Yire ayağ mı başardum sevincümden ben üftâde

Elimüz bir çanağa girse destüñden kadeh şunsañ **B106b**
Bu devlet baña yiterdi efendi işbu dünyâda

LEMÎ: Burusâvî'dür. Lâmiî Çelebi'nüñ nûr-ı dîdesi ve ferzend-i ercmen-d-i pesendidesi idüğü rüşen-i ehl-i dil ve mübeyyen-i merdüm-i efâzıldur. Mezkûruñ akrabalarından biri şüretâ kadla kaşîrû'l-kâme ve fûnûn-ı fitne ile dehrde 'ulemâ kimesne varmış. Zurafâ-yı rûzgâr ol kara rûzgârı Lâmiî nâmıyla nâmdâr kılmışlar. Mezbûruñ maħlaşları birbirinden müştak hiç birinüñ haķķına bir kimse barmağ basup daķķ dutamaz. Mezkûr Lâmiî Efendi'nüñ tab'-ı laţîf-engîzi ve hâţır-ı leţâyif-bizi **F171a** küşâde olmağın envâ-ı leţâyif-i miskîn-âyât sergeşt-i erbâb-ı zarâyif-i hüceste-sâ'ât nigârla raķam ve ğamz-edâ-yı dil-i pür-elem kılmış lâkin itmâm bulmamış. Mezbûr Lâmiî'ye bir gün işâret-i bâ-beşâret kılmış ki bu evrâķ-ı perîşâni cem' idüp encâme irgüre. Binâen 'alâ-zâlik bi-ħasbi'l-emr vâlid-i mâcid-i hâţır-ı ğam-gîni teşrîh kılıcı leţâyif ü dil-i ğazîn teferrüc eyleyici zarâyifi cem' kılmış. **Ü109a** Bit-tamâm bilâ-ķuşûr kitâb-ı pür-sürür ki nâm-ı şerîfi Leţâyif-nâme'dür elfâzınuñ neşâţ-ı ferah-efzâsından dil-i ğamgîn ve kelimât-ı rûh-baħşınıñ inbisâţ-ı dil-küşâsından dil-i ğam-beste âzâd ve inşâ-yı müsecca'ından mülk-i ħarâb hâţır-âbâd olması muķarrer ve müţâla'ası pesendide-i ehl-i hüner ve meşhûr-ı merdüm-i baħr ü berrdür ve Sâbıķü'z-zikrûñ eş'âr-ı pür-envârı gün gibi lâmi' ve lem'â-ı tîğ-ı zebân-ı âbdârını naşş-ı kâţî' gibi sâţî'. Cümlesinden bir iki maţla' u beyt-i âbdâr-ı pür-nikât anlaruñdur şebt olundu. *Ebyât* :

Cân virürsem n'ola bir tâze cevânuñ yolına
Kim durur varını ħarc itmeye anuñ yolına

Tîr-i müjĝânını bir kez n'ola gönderse eger
Cânı ķurban idem ol kaşî kemânuñ yolına

[*Diger*] : Dirligünden el yudum ğâyet za'îf oldı mizâc
Ey tabîb-i cân u dil ölmekden özge yok ilâc

Ĥâk-i pâyine yüz urup tûţiyâ didüm didi
Hey nazarsuz ĥâk-i pâyum tûţiyâdur gözüñ aç

Naẓīre li-mü'ellifihî:

Cân meṭā'ı buldı bāzār-ı hicranda revāc
 Gel ḥadeng-i 'ömrüñ ile aña luṭf it қаpı aç
 Büy-i zülfüñ isteyü oldum tapum derdnāk
 Қаpuña geldüm o yārim ola bu derde 'ilāc
 Alışupdur bāde-i la'lüñle başı ḥōş durur
 Görmedüm 'ālemde 'Ahdī gibi bir nāzük mizāc

Bu maṭla' daḥi sâbıķū'z-zıkrüñdür.

Ḥaṭ-ı cānānı gördükde göñül oldu қаtī ḡam-gīn
 Didi dil-ber қара düşler mi gördüñ bolduñ miskīn

LĀZİMĪ: Edirne'dendür. 'İzz ü ze'āmetle şāhib-livā olan Ramażan oğlı Pīrī Paşa *Yesserallahu māyeşā*⁴¹¹nuñ kethüdāsı Dervīş Beg'üñ oğlıdur. **W113a** Evvelā Pervāne maḥlaş idüp **F171b** āḥir Lāzımī taḥallüşün kendüye lāzım görmiş. Lisān-ı 'Arabī'den cüz'ī taḥşil-i ma'rifet ve zebān-ı Fārisī'de **Ü109b** küllī müdāvemem gösterüp bir miķdār tekellümine қādir ve vādī-i naẓmda nevres şā'ir idi. İstanbul'a gelüp zırafā-yı zamāne ve şu'arā-yı ciḥāne қarışup ādāb-ı şoḥbet-i ṭarab-efzā ve lāzıme-i şir ü inşā öğrenmek semtine sālīk ve her birine cüz'ice mālīk olup pādīşāh-ı **S188a** 'ālem-penāhuñ sene tis'ā ve sittīn ve tis'ā mi'ede bir ḡazel-i bī-bedel maṭla'ı budur ki tesvīd olundu. *Maṭla'*:

Dostlar miḥmān idindüm dün gice cānāneyi
 Şem' ile cem' eyleyüp bir araya pervāneyi

ve mezkūr Lāzımī bu maṭla'-ı dil peẓīre naẓīre dimişdür maṭla'ı budur ki taḥrīr oldu. *Maṭla'*:

Can revān itdüm görünce 'arız-ı cānāneyi
 Vāşıl-ı şem'-i cihan-süz eyledüm pervāneyi

Bu şiri didügi günüñ ertesi fevt oldu **İnnā lillahi ve innā ileyhi rāci'ün**⁴¹² **BE120b** Ḥaķķā budur ki ziyāde nā-murād u dervīş-nihād kimesne idi. Bu maṭla'-ı muvaḥḥidāne ol yār-ı yegānenüñdür. *Maṭla'*:

Keşretinden bir iki hemdem ile dünyānuñ
 Seyr-i deşt-i 'adem it 'ālemi var tenhānuñ

LUṬFĪ-İ 'Acem: Dergüzīn'dendür. Maḥmūd-ı Ḥar dimekle meşhūr ve zārāfet-i nā-hem-vār ile efvāhda mezkūrdur. Sābıķan ārzū-yı Beytū'l-ḥarām ve meyl-i Medīne-i seyyidü'l-enām *'aleyhi vesellem* ve temāşā-yı Mışr u Şām itmekle ser-geşte-i eyyām olup hezārān meşāķķat ile menzil-i maķşūdına irişüp dünyā-yı dūnuñ būd-ı nā-būdına **S188b** māyil olmayup āḥirü'l-emr diyār-ı Rūm'a ve ḥıdmet-i erbāb-ı 'ulūma yüz sürmek 'özleng itmeyüp geşt ü güzār ve serd ü germ-i rüzgār çeküp şehri İstanbul'a geldi. Nefsinde meze-i rüzgār ve kendü re'yi ile laṭife-güzār **F172a W113b** geçinüp zırafānuñ ḥüşmendi ve şu'arānuñ ercendi oldum şandı.

⁴¹¹ Allah umduğunu (istediğini) kolaylaştırsın.

⁴¹² (O sabredener, kendilerine bir bela geldiği zaman) Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz derler. Kur'an 2/156.

Hâlbuki cümleñüñ rîş-ğandı olmuş idi. Āhîr yine şehri Şâm'a 'azm idüp ol arz-ı muqaddes cânibine irişdükte **Ü110a** emri Te'alâ ve teqaddes ile murğ-ı rûh-ı pâkin ravza-i kudse ta'zimle teslim itmiş. Bu bir iki beyt laîfe yüzünden bir nigâr-ı zarîfe dinmiş anuñdur. *Nazm*

Tâ cihân bâşed hayât men tûyî ey nev-cihân⁴¹³
Gel benüm haşun-ı devrânum Zelihâ-yı zamân

[*Diger*] : 'Aşık u bî-çäreñ oldum hem esîr ü nâ-tüvân
Senden ötrü ey kamer-tal'at-ı dil-ârâm-ı cân

ve ol yâr-ı sebük-bâr bu bir nice beyt-i ma'kül nağş u nigâr itirdi benümdür diyü güftâr kıılır. *Sîr*:

Görinür 'âlem-i bälâdan ancak âsman qalmış
Saña 'anqâ-yı kudretten nişân bir âşiyân qalmış

[*Diger*] : Kâkülüñle gerdenüñ vaşfını nazm itmişdi dil
Büselikte hayli nâzûk hâl imiş üstâdanı

[*Diger*] : Bezmimizde nâlemiz beñzer rebâb u nâye hem
Ehl-i meclis mâline sâğar hilâle aya hem

LALİ: Kayşariye'dendür. Vücüd-ı ferahnâk-i bî-pâki kuyüd-ı hestîden âzâdedür. Sâbıkan mezkûr şehirde Süleymân Beg-zâde Dânişî mağlaş ile ta'dâd olan Pîrî Çelebi'nüñ hemşire-zâdesi olup Artâdâyiye didikleri gibi 'âşık-ı dil-dâde nâ-murâd ve dil-rîş-i şâdik ğama mu'tâd 'âlem-i cevânîde lisân-ı 'Arab'a heves ve zebân-ı Fürs'e dest-res bulup havaşş-ı baħr-ı ma'ânî eş'âr-ı dürer-bâr ve nâkil-i ebyât-ı cevherdâr olup dürr-i hüneri ve güher-i dânişî rişte-i 'aqla çeküp yârân-ı şafâya **F172b** hemdem 'ale'l-ħuşûş maqâlî selîs-i edâ ile maħrem geçinüp ekşer-i zamân tettebbu-ı dürer-i âbdâr nazımların ve ğazel-i kaşîde-i medh-güzârına mazhar olup nice müddet âsitân-ı felek-âşiyân-ı Mevlânâ'da dervîşâne ħıdmet ve ehl-i ħaķîqate mülâzemet itmişler. Siyâħat tarîķıyla ğâħ Mış u Şâm ve ğâħ Ĥaleb ü Baĝdâd'a ve ravza-i muṭahhar-ı evliyâ-yı kirâma üftân u ħîzân gelüp ziyâret-i şâh-ı şehîdâne ve bârgâh-ı şâh-ı merdâne irüp *Men 'aref* sırrından âĝâħ u ħabîr olmaĝa sezâvâr faķîrdür. Bu maṭla'-ı dil-pezîr benümdür diyü taħrîr itdürdi. *Nazm* :

Yanuñda düşmen-i bed-ħ'âhı zem itmem benüm ħânım
Kelâm-ı nâ-sezâ eyler ṭururken dü tenüm cânım

[*Diger*] : Na'me-i 'uşşâķdan muṭrib ser-âĝâz eylesün
Başlasun şehnâze 'uşşâķı nevâ-sâz söylesün

Dâ'imâ suħen-i erbâb-ı kemâle tettebbu' idüp eş'âr-ı ħucesteye mâyil olmaĝın Nişânî'nüñ bu nazm-ı pür-ħayâline nazîreye ķâbil olmuş ki Ĥüseyn adına taħrîr ķılmışdır. *Ķıta* :

Ķuluñdur cümle ħübân-ı cihan bir pâdişâsın sen
Zamânuñda begüm Sulṭân Ĥüseyn-i Bayķara'sın sen
Cemâlüñ ĝoşter erbâb-ı şafâ 'âlem yüzüñ ĝoşsün
Bu ĝün bu ħüsn ile âyîne-i 'âlem-nümâsın sen **Ü109b**

413 Ey genç, dünya durdukça benim hayatım sensin.

LİSÂNÎ: Ehl-i kalem zümresinden zu'emâ kısmından mevlid-i laîfî Adana ve ism-i şerîfî Ahmed Çelebi aşl-ı pākizeleri Ramazāniyān'ıñ a'yānından olup şehr-i mezbūrda eyālet ile hükümet iden Pīrī Paşa hazretleri mezkūruñ zāt-ı huçeste-şifātlarında kâbiliyyet fehm idüp niçe müddet mumā-ileyh paşanuñ kâtib-i sırrı **F173a** olup cüll-i himmetlerün taḥşile maşrūf ve lüzūz-ı tekmile ma'tūf kılmış. Bināen 'alā-zālik kitābete liyākat-ı küllîsi olup bi'l-fi'l vezīr-i şālîş ve ser-asker-i zafer-rehber Muştafā Paşa *Edāmallahu celālühü*⁴¹⁴ ferzend-i ercendleri olan maḥmiye-i Haleb'de beglerbegi iken meşiyet-i taḥdīr-i Rabbānī birle murğ-ı revānları gülzār-ı cinānda āşiyān-gīr olan Meḥammed Paşa'nuñ kâtib-i dīvān-ı 'ālī-şānı olmışdı. *El emru biyedillah*⁴¹⁵ hükmünce anlar fevt olduḡda şāhib-sa'ādetlere ḥıdmet itmege irtikāb itmeyüp ferāḡat şüretin gösterüp rüzgār-ı zūr-kārda küşe-i vaḥdet ihtiyār itmek üzre iken maḥdūm-ı ümerā-yı vālā-güher a'nī İskender Paşa'nuñ ferzend-i dil-bendi olan Ahmed Paşa'nuñ ḥıdmet-i şerīfleriyle müşerref ve 'izz ü iḡbālle imāret-i Laḥsā'ya müteveccih olduklarında müşārünileyh Lisānī manşib-ı kâtib-i dīvānı olmaḡı erzānı kılpup nice nice ri'āyet-i küllîsine maḡhar düşüp şükrān üzre oldukları ma'lūm-ı erbāb-ı rükūmdur.

Beyt:

Merdūd-ı ser-i kūyuñ olup mübtezel oldu
Aḡyār-ı siyeh-rūya bu işler güzel oldu

ve lehu: Geçdi Ferhād ile Mecnun baña hemdem ḡalmadı
Vādi-i işkuñ bu gün vardur 'aceb tenḡālıḡı

[*Diger*]: Tegāfūl eylemek yegdür Lisānī ta'n-ı nā-ehle
Ḳulak dutmak bilürsün ḡavl-i a'dāya sefāhetdür

Fī ḡarfi'l-mīm

MECDİ: Edirnevī'dür. **BE121a** Zümre-i mülāziminden **S189a** ḡab'-ı güher-çini sarraf-ı dürer-i ma'ānī ve elfāz-ı dil-keşinüñ beyānı ḡayāt-baḡş-ı mānend-i rūḡ-ı şānı şafā-yı ḡāḡır-ı 'ātır-ı zekā-yı zıhn ile **F173b** mevşūf ve beyne'l-aḡrān cem'iyet-i kemālāt ve selāset-i muḡāverāt ve mülāyemet-i aḡlāḡ ve fūnūn-ı marifet ü faẓl ve ḡıdmet-i rıfḡ ile ma'rūf ve şānāyi-i eḡşārdan ve eḡnāf-ı inşādan behremend ve gereḡi gibi her birinde dānişmend-i hūşmend ḡālā anda yārān içre bī-miḡl ü bī-mānenddür. Zīrā ki şeb ü rüz ol şā'ir-i ma'ānī-endüz tettebbu-ı eḡşār-ı fuẓalā-yı 'Acem ve teccsüs-i ḡüftār-ı fuşaḡā-yı Rūm'ı raḡam itmeden ḡālī degüldür. Ol güzide-i merdūm-ı efāzıl bir mertebede naẓma māyildür ki ekşer-i şu'arā-yı Rūm'ıñ tedīvānin cem' idüp maḡla'ların **W114a** tertīb-i buḡūr ri'āyet idüp **Cāmiü'n-Nezāyir** yazmış maḡbūl-i asāḡir ü ekābir ve pesendide-i zuraḡā vü şu'arā olup meşḡūr ve elsine-i efvāḡda mezkūrdur. El-ḡaḡ **S189b** maẓmūn-ı gün-ā-gün ve belāḡat-meşḡūn ile ḡālā **BE121b** bī-naẓīr ve zebān-ı Fārisī ve Nevāyī'den bir derecede vāḡıf u ḡabīrdür ki taḡrīr ü taḡrīre şıḡmaz. ve ḡaşaıyidde şu'arā-yı faşīḡü'l-keḡām içre ḡāḡ ve ḡarz-ı ḡazelde büleḡā-yı belāḡat-nizām mābeyninde ma'ānī-i ḡāş ile yegāne-i āḡāḡ ol ḡūḡi-i şekeristān-ı ḡōş-edānuñ ve bülbül-i gülistān-ı bülend-edānuñ ebyāt-ı feraḡ-fezāsı ḡāyetde şīrīn ü nefīs ve kelimāt-ı **Ü110b** dil-küşāsı **B107a** elfāz-ı reng-ā-renk ile rengīn ü selīs ve taḡayyülāt ile muḡayyel ü pūr-meşel

414 Allah onun azametini (büyüklüğünü) devam ettirsin.

415 Bütün işler Allah'ın elindedir.

vâkı' olmuşdur. Râkım-ı hürûf Edirne'de bir yıl miqdârı sa'adet-hânesinde mütemekkin olmuşdur ve İstanbul ve Bursa'da defâ'at ile mülâkât idüp ekser-i zamân *alâ-rağmı zamânihi* yârâna hemdem ü hem-hâne olmuşdur. Nazm-ı dürer-bârın ve güftâr-ı âbdârın okıyup vird-i zebân ve hasb-i hâl-i dil-i süzân **S190a** idinmişdür. Cümlesinden iki dâne gâzel-i bî-bedel sebt olundu. *Ġazel* :

İstedüm kim ser-i küyuñda idem geşt ü güzâr
 Öñümi aldı benüm yoluma geldi seg-i yâr
 Saña 'aşıklıgımı halka dirin didüm aña
 Yediye n'olsa gerek didi o demde dildâr
 Bağrımuñ başları hicrûñle biñ oldı dimege **W114b**
 Ey tabîb-i dil ü can 'aşıkuñ kaç başı var **F174a**
 Ğayli itiligi var bulduğun it gibi talar
 Hele hırlı kudur âci' degül ancak ağıyâr
 Bir ramak qaldı yetiş Mecdî-i bî-çâre didüm
 Azıcuq cânlu imiş didi o 'İsî-güftâr **BE122a**

ve lehu Eyzân :

Getüre jâle lebüñden diyü ağız haberi
 Gülşenüñ ağız açup bekler anı gonceleri **S190b**
 Rîşte-i zülfüñ ile sūzen-i müjgānuñdur
 Dil-i mecrūhumuñ ancak ileri vü cigeri
 Sen ne şırsin ki ruhuñ ile lebüñ devrinde
 Kullanup âteşe şem'i şuya şalduñ şekeri
 Tıg u hançer gibi hūnileri taqup yanına
 Belde turur o şeh-i kişver-i hūsnüñ kemeri
 Reh-nümā kim ola Mecdî'ye reh-i gamda diyü
 Ağlar iken düşe geldi öñüne eşk-i teri

Bu bir kaç maṭla'-ı bî-mişāl ol şā'ir-i şīrīn-maḡālūñdür. Māşadaḡ-ı hāl ve şāhid-me'āldür. **Ü111a** *Nazm* :

Seher bezm-i çemende jâle ile gonce-i hamrā
 Mey ile şubha qalmış şışedür ağızında bir elma
 [*Diger*] : Tūṭi-i güyā ne deñlü söylese andan yaña
 Nisbet itmez rüyuñı āyineye ehl-i şafā
 [*Diger*] : Teşbih kılmaz ehl-i şafā aña rüyuñı
 Tūṭi ne deñlü söylese āyineden yaña
 [*Diger*] : Ğāk-i rāh-ı yāri iltüp girdi servüñ göñlüne **S191a**
 Beñzer ey Mecdî yolundan geldi gülzāre şabā
 [*Diger*] : Sāḡiyā bir qaşr-ı mīnā-fāmdur cām-ı şarāb
 Kim çıqup başı qabā kesb-i hevā eyler ḡabāb

li-mü'ellifihî: N'eylerin 'âlemde sâkî eyleyüp meyl-i şarâb
Câmdur destümde dağum penbesi anuñ habâb

[*Diger*]: Olmasa encüm içre meh-i nev yeñi yağa **B107b**
Bağışlamazdı câme-i dürr âftâb aña

[*Diger*]: Eyle merdûd tek raqîb-i següñ
Olayın ben senüñ itüñ köpegüñ

[*Diger*]: Kûşağı ile düğme çözilür birer birer **W115a**
Vuşlat deminde câme-i yâr aradan çıkar **F174b**

[*Diger*]: Şâhid-i şevke zeberced tâcıdur câm-ı şarâb
La'ldür aña konulmuş sâkîyâ her bir habâb

li-mü'ellifihî: Meclis-i şeh şahın-ı gülşen havzıdur câm-ı şarâb
Nâ-şüküfte goncedür konmuş aña her bir habâb

Bu dağı anuñdur. *Maṭla'*:

Baña göstermemek ruhsâr-ı zîbâsını cânânuñ
Olupdur başı altından ser-i zülf-i perîşânuñ

MÜSLİM Çelebi: Kuzât-ı ızâm zümresindendir. Kaḏî-i Şâm olan Hınnalu-zâde 'Alî Çelebi Efendi'nüñ birâder-i ercmen-i hüşmendidir. Ma'ârif-i rengîn ile ârâste ve 'izz ü temkîn ile **S191b** zâtı pirâstedür ve rûz u şeb taḥşîl-i 'ulûm idüp pesendide-i merdüm-i Rûm olmuş. ve zebân-ı Fârisî'yi tekmiñ kılmış **BE122b** zîrâ ki tettebbu'-ı eşâr-ı şu'arâ-yı pîşîni ve kaşâyid-i fuşâhâ-yı müteahḥîrîni bir bir görüp her birine nazar-ı kimyâ-eşer ile nâzır olup nazîre dimiş **Ü111b** ki maḡbûl-i şu'arâ-yı güzîn ve müselle-i erbâb-ı 'ulûm ve meşhûr-ı her merzbûm olmuşdur. El-ḡaḡ tarz-ı kaşâyidde dil-peḡîr sözleri çok olup ve üslûb-ı ḡazel-i Fârisî ve Türkî'de bî-naḡîr oldıklarına söz yok. Her bir dilde ma'ânî-i gûn-â-gûn ile zü-fünûn-ı 'âlem ve maḡbûl-i 'Arab ü 'Acem. Eşârından bir maṭla' u beyt-i dil-peḡîr bu evrâka şebt olundu. *Beyt* :

Menzil olmaz 'âşîka ḡâk-i der-i dil-ber kadar
Ey zihî devlet ki kadri ola ḡâk-i der kadar

Devlet-i dünyâyı n'eyler 'âşîk-ı dîdâr olan
Ḥazz ider bir kez nezâre kılsa dünyâlar kadar

Bu kıṭ'a-i dil-peḡîr dağı anlaruñ ḡüftârındandır taḡrîr olunur. **F175a, S192a** *Kıṭ'a*:

Her kişi kim cihanda ola nâmdâr-ı 'ışk
Ḥalk arasında aña hezâr i'tibâr olur

Görmez misin şu bülbül-i mesti ki 'ışk ile
Bir murğ-ı bî-nevâ iken adı hezâr olur

MÜFREDİ-İ 'Acem: İşfaḡan'dandır lâkin müddet-i medîddür ki tecrîd tarîkıyla tek ü tenhâ eḡad-ı nâsdan ferd ile âşînâ olmayup **B108a** kendü vâdisinde ferîd olup terk-i diyâr kıilup geşt ü güzâr iderek hevâ-yı diyâr-ı 'Arab a'nî seyr-i bilâd-ı Mışr u Şâm u Ḥaleb ve arzû-yı kişver ve cüst ü cüy-ı her merzbûm temennâsıyla Rûm'a gelüp ḡıdmet-i erbâb-ı şafâ ve

mülâzemet-i şu'arâ itmeden bir an hâlî degüldür ve bi'ṭ-ṭab' şîre mâyil ve ekşer sözi ḥasb-i ḥâl-i 'âşîkân-ı bî-dil vâkı' u lâmi' olmışdur. Bu maṭla' u beyt anlaruñdur. *Naẓm* :

Âh-ı Mecnûn ger zi derd-i 'ışk ez-gerdûn gozeşt
 Âh yâ Rab çü ne konem kâr-ı men ez-Mecnûn gozeşt⁴¹⁶
 H̄'âhem ki şevêd ḥâk-i der-eş bisterem imşeb
 K'ez nâz kâdem-i rence kuned ber-serem imşeb⁴¹⁷
 H̄udâ me-râ zi tu ez-dil-sitan cüdâ ne koned
 Cüdâ şoden zi tu key mitevan H̄udâ ne koned⁴¹⁸

MUḤYÎ ÇELEBÎ: Şehr-i Nigde'den mülâzimîn **W115b** zümresindendir. Sâbıkan mevâlî-i dîn içre kelimât-ı büleñd ile şems-i tabân ve eḥâlî-i güzîn mâbeyninde kemâlât-ı dil-pesend ile mihr-i dıraḥşân ve ḥaseb ü nesebi 'âlî-şân ve nûr-ı dîde-i müftî-i devrân olan vâriş-i aḥlâk-ı Nebî a'nî Ḥazret-i Aḥmed Çelebi'nün vaşında dinilmiş. *li-mü'ellifihî Kıṭ'a* :

Tüyî ki ez-eşer-i 'ilm-i Ḥazret-i Aḥmed
 Be-ümmetân-ı Muḥammed reh-i H̄udâ bahşed⁴¹⁹ **BE123a**
 Tu Hādî-i reh-i dîni ki bāb-ı fāzıl-ı tu
 Be-gümrehân-ı ṭarîkat reh-i hüdâ bahşed⁴²⁰ **F175b**
 Tū ân faşîḥ-kelāmî ki ez-selâset-i nuṭk
 Suḥenverân-ı zamân-râ faşîḥ-edâ bahşed⁴²¹

'âdesinden mülâzım olmışdur. Kemâl-i marifetle mevşûf **S192b** ve ḥüsn-i ḥulḳ ile marûf 'ulûm-ı ḥayât-bahş ile rûḥ-ı revânın ihyâ ve kelâm-ı mantıḳ ile zebânın gūyâ kılmış ve beyne'l-aḳrân ehliyyet ile meşhûr ve 'inde'ş-şu'arâ feşâḥaṭle mezkûr ve inşâ-yı bî-naẓîri şahâyif-i devrde mestûr ve aḳsâm-ı nazmda üç zebân ile şîre kâdir ve her birinden edâ-yı nâzûk ile şâ'ir ve ma'nâ-yı bîkr bulmada sâhir-i mâhir **Ü112a** ve meşnevî ṭarzında mânend-i **Manevî Leylî vü Mecnûn** dimiş ki nice nice ma'ânî-i ḥâş ile maẓmûn-ı pāk raḳam kılmış. ve kaşâyid ü gâzeliyyât üslûbunda dürlü dürlü dürr-i meknûn gibi nazm-ı belâgat-nümünü der-gûş-ı erbâb-ı kerem itmiş. Bu gâzel ile bir kaç maṭla' u beyt anuñdur şebṭ **B108b** olundı. *Gâzel* :

Reh-i 'ışk içre idersem n'ola da'vâ-yı kâdem **W116a**
 Nūḥ yaşından urur merdümek-i dîdem dem
 Sen lebi âb-ı ḥayâtı çoçan ölmez dirler
 'Ahdüm olsun seni cānâ çoçayum ölmez isem
 Yâr ellerle yabanlarda el oyunun oynar **S193a**
 Çekdirür 'âşîk-ı pāmâl olana derd ü elem

⁴¹⁶ Mecnun'un aḥı aşk derdinden dolayı feleḡi asmışsa, ya Rab ben nasıl ah çekmem. Çünkü benim işim Mecnun'u da geṭti.

⁴¹⁷ Bu gece kapısının topraḡı yataḡım olsun isterim. Nazından başıma çile ayaḡını vursun bu gece.

⁴¹⁸ Ey sevgili Allah beni senden ayırmasın. Allah korusun senden ayrı kalmaya nasıl tahammül edilebilir?

⁴¹⁹ Hazret-i Ahmed'in ilminin eseriyle (etkisiyle) Muhammed ümmetine Allah yolunu bahşeden sensin.

⁴²⁰ Sen din yolunun kılavuzusun. Senin faziletli kapın tarikat yolunu şaşırarlara hidayet baḡışlar.

⁴²¹ Sen akıcı konuşmasıyla zamanın şairlerine fesahat baḡışlayan o fasih sözlüsün.

- Tâb-ı meyden rûh-ı sâķīde olan katre-i mey
Görinür gözüme berk-i gül-i terde şebnem **BE123b**
- Her ğazel kim oķudı Muħyī ruħuñ vaşında
Başladı şevķ ile tahrīre anı nāy-ı kalem
- [*Diger*] : Gezerken yār ben bīmār ile āheste āheste
Didiler kim ölmelü oldı cānun gezdürür ħaste
- [*Diger*] : Seħāb-ı zülfüñi ref eyleyüp nīķābı gider
Efendi seyr idelüm gün yüzüñ hicābı gider
- [*Diger*] : Yoğ ise elde eyā ħ~āce ne var güherimüz
Devletüñde töludur dāmen-i çeşm-i terimüz
- [*Diger*] : Olma ey dīde iĝen ter tölü ħāk olsañ gerek
Sen de ey ten germe gögsüñ sīne-çāk olsañ gerek **F176a**
- [*Diger*] : Hicrüm yoluna uğrasa nāgeh o gül beden
Eyler cefā yolun şapıdır bir tārīķ ilen
- [*Diger*] : Senden yanup yakılmaga cānā meleklerle **S193b**
Tütüdi duħān-ı āteş-i āhum feleklerle
- [*Diger*] : Nīce bir seng-i melāmetle şuna kāse-i ser
Ķurtuluş yoķ mı 'aceb serzeniş-i a'dādan
- [*Diger*] : Yūsufi elden çıkardum bilmedüm ħadrin diyü
Bağrına taşlar basupdur keffe-i mīzānı gör
- [*Diger*] : Gice yazdum Muħyī'yā sūz u güdāzum şerhini
Suħte em der-ħıdmet-i şem'e ħodum pervāneyi
- [*Diger*] : Künc-i firķatde ħoyup Muħyī-i tenhā dil ü cān
Uydı ħāl ü ħattıña her biri bir sevdāda **Ü112b**

MUĤYİ-İ Ķonevī: Vālid-i emcedi mürşīd-i rāh-ı Rabbānī ve rāh-nümā-yı tārīķ-ı raħmānī a'nī Şeyħ 'Abdü'l-ķādir Geylānī'nüñ ħulefāsından olan 'umdetü's-şüleħā ya'nī Şeyħ Yaħyā'nuñ oğlıdur. Ĥātır-ı 'ātırı envā-ı 'ulūma şāmil ve her birisinde geregi gibi kāmīl ve hemişe tevekkül ile dergāh-ı İlähī-penāh ve **S194a** fūnūn-ı ma'ārif ile 'ārif-i billah kimesnedür ve zebān-ı şelāsedede eş'ār-ı taşavvuf-āmīzi ve güftār-ı neşāyih-engīzi vāfir ve şanāyi-i şīre ķādir kimesnedür. Bu bir nice beyt anuñdur. *Şīr*:

- Ĥızr-ı ħatt-ı muşħaf-ı ħüsnüñ eyā ma'sūķ-ı Ĥaķ **B109a**
Tavr-ı Tūr-ı 'ışķda Mūsā'ya oldı hem sebaķ
- [*Diger*] : 'Āşīķ-ı dīdār olan mazħar-ı envār olur
Şādīķ-ı dildār olan maħrem-i esrār olur
- [*Diger*]: Sevād-ı dü dīde süveydā-yı dil
Ne bāşend ħālī zi süveydā-yı dil⁴²²

⁴²² Gönün süveydası olan iki gözün karası, gönül sevdasından mahrum deĝildir.

MAHVÎ: Kastamonı'dan zümre-i mülâzimîndendir. Fehm ü firâsetle akrânı içre bî-naẓîr ve müṭâla'a-i **Ü113a** 'ilmiyyesi geregi gibi dil-peẓîr ve tetebbu'-i eş'âr-ı müteḳaddimîn ve güftâr-ı mihr-âşâr-ı müteahḫirîn **F176a** itmede ṭab'ı şâf ü pâk ve zebân-ı Fûrs'üñ müşkilâtın ve envâ'-ı nîkâtın anlamada zihni cüst ü çâlâk El-ḫaḳ ṭab'at-ı **S194b** şiriyyesi pesend-i zuraḫâ-yı zamân-ı pâk ve her beyti ḫasb-i ḫâl-i 'âşîḳân-ı nâtüvândur ve vird-i zebân-ı cevânân-ı cihândur. Güftâr-ı dürer-bârinuñ cümlesinden bu beyt şebt olundu. *Maṭla'*:

Ḳo ğamuñ n'ola bu cân mülkine sultân olsun
'Aḳl u dil bende olup ḫükmine fermân olsun

MEŞÂMÎ Beg: Ḳonevî'dür. Merḫûm Rüstem Paşa'nuñ 'izz ü ferr ile kethüdâsı olan Muşṭafâ Çelebi'nüñ ferzend-i ercendidür. Aşl ü neseble ḫülâşa-i rûzgâr ve ber-güzîde-i âferidkârı ya'nî Aḫmed-i Muḫṭâr'uñ *Şalavutullahi'l-melikü'l-allâm*⁴²³ evlâd-ı 'ızâmundandır. Mezḳuruñ zât-ı ferḫun de-âşârı şavb-ı ma'ârifle pirâste **BE124a** ve ḫâtır-ı 'âtır-ı ḫuceste-etvârı evşâf-ı ḫamîde ile ârâstedür. Ma'lûmât-ı pâki zebân-ı Fârisî'de pesendide-i yârân-ı nükte-dân ve şî'r ü inşâda maḳbûl-i merdüm-i cihândur. Ḫâlâ mezḳür sene seb'in ve tis'â mi'e şeh-zâde-i kâm-bîn ü kâm-yâbuñ **S195a** bâb-ı sa'âdet-me'âbında i'zâz-ı tām ile kâm-yâbende ve ol bâbda devlet ü rifatle ḳarîn olan şâḫib-devletler ile hem-nîşîn **W119b** ve geşt-i zâr-ı 'âlemde ze'âmete mutaşarrıf el-ḫâşıl envâ'-ı fûnûna vâḳıf kimesnedür. Mezḳuruñ ḳalem-i 'anber-bârından işâr olan eş'âr-ı müşk-âşârinuñ sevâdından meşâm-ı cân mu'atṭar ve şaḫîfe-i nazm-ı pür-envârınuñ beyâzından dîde-i dil münevverdür. Mâşadaḳ-ı güftâr bir ğazel-i âbdâr ve bir nice beyt-i müşkbâr-ı 'anberbâr ḳalem-i güher-nişâr ile **B109b** naḳş u nigâr oldu. Ta maẓmûn-ı şîrîn-girdârınuñ maḫfî iken âşîḳâr ola. **F177a** *Ĝazel*:

Boşala kîse-i ḳan kâse-i 'umman dükene
Ne ğam-ı dil ne nem-i dîde-i giryan dükene **Ü113b**

Şu ḳadar arayayın şâhid-i maḳşûdumu kim
Cüst ü cûda ṭalebüm raḫşına meydan dükene

Çekmezem ğam çekerüm çeşmüme ḫâk-i ḳademüñ
Eger ey nûr-ı başar ḳuḫl-ı Şıfâhan dükene

Dîdeden ḫûn-ı ciger olmaya bir dem ḫâlî **S195b**
Baḫrler berr olsa deryâ-yı firâvân dükene

Gide mi fikr-i leb-i yâr Meşâmî dilden
K'andan hiç ola mı la'l-i Bedehşan dükene

[*Diger*]: Şâh-ı mârân dirilür zülf-i 'abîr-efşânuñ
Ḳaç başı var ki aña öykine ejderhânuñ **BE124b**

[*Diger*]: Muḫṭî-i eşküme nisbet didüm kim bir şimersin sen
İşidüp didi oldum baḫrisinden çok şirinsin sen

423 Melik ve allâm olan Allah'ın selamı onun üzerine olsun.

[*Diger*] : Devr için bildük nice Cemler serencâm eylemiş
Biz de cām alduğ ele fikr-i serencâm eyledük

[*Diger*] : Ciger hūn oldı ğamdan çıkdı can mümtehen gitdi
Gel e şimden girü rahm it ölen öldi giden gitdi **W120a**

[*Diger*] : Faqr u felâket içre bulunmaz nazîrimüz
Bir büriyâye münhaşırüz yok haşîrimüz

MEDHÎ: Gelibolı'dandır. Dânişmend-i hüşmend tâifesindedür. Ser- âmed-i fuzalâ-yı cihân a'nî müftî-i zamānuñ hıdmetinde rüz u şeb taşşil-i ma'ârif ve envâ'-ı 'ulūma mânend-i aqrân vâkıf olmışdur. Yārân-ı hōş -tab' içre mü'tala'ası hūb u mergüb diyü meşhūr ve pesendide-i 'ulemâ-yı nezdik ü dūr olmışdur. Tabî'at-ı şîriyyesi bed degül nîk vâkı' olmışdur medhden mu'arrâ ve ta'rifden müberrâdur. Bu bir iki beyt-i ğarrâ ol pāk-edānuñdur. *Eş'âr:*

Ƙıldı revâc-ı la'lüni bu haţt-ı müşkbâr
Yâkuta virdi hüşn-i haţtın hüşnüñ iştihâr

[*Diger*] : Vaşf-ı ruhsârını vaşf it o mehüñ maţla'da **S196a**
Ser-i a'dâyı nihâyet añasın maţta'da

[*Diger*] : Dem-be-dem ğonceye gülşende lebüñ vaşf eyler
Hağ bu kim bülbül-i güyâ katî rengin söyler **F177b Ü114a**

MÜDÂMÎ Beg: İstanbul'dandır. Dergâh-ı mu'allâda sipâhi oğlanı bölügündendir. Sîne Bülbülü Mehemmed Çelebi demekle efvâhda meşhūr ve elsîne-i yārânda hüşn-i hulkla mezkūr hadd-ı zâtında dervîş-nihâd u pāk-i'tikâd **S197a** hūb-şoğbet ve muhibb-i ehl-i marifet kimesnedür. Zîrâ ki zamân-ı evâilde ve 'unfûvân-ı cevânide rüz u şeb lisân-ı 'Arabî'ye müdâvemet ve zebân-ı Fûrs'e mülâzemet gösterüp ve her birinden habîr ve kendi emşâli içre bî-nazîr olmuş ve bi't-tab' zihn-i laţîfi şîre mâyil olmağın her an hem-nîşîn-i merdüm-i efâzil ve hemdem-i şu'arâ-yı zamân ve maħrem-i zırafâ-yı cihân olup tetebbu'-ı eş'âr-ı şu'arâ-yı müteħaddimîn ve cüst ü cüy-ı güftâr-ı fuşahâ-yı müteahhîrîn itmeden bir zamân hâlî olmayup erbâb-ı ma'ârif içre çok rumüz-ı 'ulūma vâkıf olmışdur. Hâtır-ı deryâ mekâtırî vâdî-i eş'ârda âb-ı revân gibi revân u pāk ve esâlib-i inşâsı ğamz-edâ-yı dil-i ğamnâk ve tarz-ı târiħde müverrihân-ı zamân içre mağbûl-i pîr ü cevân olmışdur. Ber-muktezâ-yı **S197b** mağlaş ser-â-ser ebyât-ı şafâ-bağşı rindâne ve keyfiyyet-i kelimât-ı dil-keşi mestâne ve ğasb-i hâl-i ehl-i fenâ ve vaşf-ı dil-berân-ı zîbâdur. Cümlesinden bir ğazel-i 'aşîķâne ile bir kaç beyt-i bî-bağhâne bir târiħ-i yegâne kalem-i leţâyif-nigârla nağş u nigâr oldı. *Ġazel:*

Cihanda bir dutar cām-ı ecel dervîş ü sultânı
Dirîğâ kimseye bâķî degüldür 'âlem-i fânî

Düşürür câhden câhe seni çarğ-ı felek âğir
Eger Yûsuf gibi dağı olursañ Mışr sultânı

Mağarr olur muğarrer saña çünküm tahte-i nâ-büt
Tıtalum kim senüñ olmuş dilâ taht-ı Süleymânî

Yedi iklîme şâh olsa üşürmez başına halkı
 Kabûl itmez Hüdâ'ya kul olan ünvan-ı dünyâyı **Ü114b**

Şanasın bir imâretdür bu vîrân olacağ dünyâ
 Müdâmî bir iki günlük içinde halk mihmânı

[*Diger*] : Ben tururken niçün ağıyar ola ol yâr kulu
 Ne revâdur ola her ecnebi hünkâr kulu **F178a S198a**

[*Diger*] : Dil-i mecrûhumı şanma yalıñuz gamze deler
 Bir yañadan anı ey kaşı kemân gam zedeler

[*Diger*] : Leblerüñ emsem didüm ol dil-bere em hâ didi
 Kimseye bu sırrı ifşâ eyleme em hâ didi

[*Diger*] : Şol kadar virdi ferağ kalbüme cânâ gam-ı ışık
 Elem-i hicri unutturdu baña âlem-i ışık
 Söyle mest oldı Müdâmî ki özün fehm idemez
 Şunalı bezm-i belâ sâķisi cām-ı Cem-i ışık **B110b**

[*Diger*] : Ğam-ı dehri yimedi guşsa-i Leylâ'yı yidi
 Yoķ deyin 'aql-ı ma'aşı delidür Mecnûn'uñ

Sābıķan sene toķuz yüz altmışda merħûm Tuķakin-zāde Meħemmed Paşa Mışş'a paşa olduķda ol řā'iri-i dil-pezīr şab'-ı nûkte-gürden bu tārīķi ki bilā-nazīr dimiş şebt olundu. *ķıř'a Tārīķ* :

Vālî-i Mışş olan o sultānuñ
 'Adli gün gibi 'āleme şoldı

Bāğ-ı 'ālem sehāsı mihrinden
 Ğonceler gibi açılup güldi

İşidüp 'adlini şeh-i 'ālem
 Hāřır-ı 'āřırı řafā buldı

Vālî-i Mışş idince a'dānuñ
 Yüzi berk-i hazān gibi şoldı

Bu Müdāmî didi aña tārīķ
 Devlet ile 'azīz-i Mışş oldı

MU'İNİ ÇELEBİ: Edirnevî'dür. Zümre-i ķuzātdan beyne'l-aķrān 'adl ü 'adāletle mu'in-i fuķarā ve dīn ü diyānetle bī-hemtā ařl-ı nīkū-zādı dervīř-nihād **W119a** ve dil-i āzādı ķayd-ı ta'alluķdan geķüp silsile-i iřķa dūřüp perī-rū dilberlerüñ zülfine gönül bağlayup hemīře ümmīd-i viřāl ile ħurrem ü řād ve řehristān-ı vücūdı ol hevā ile ābād zātı 'ulūmuñ fūnūnında gereği gibi **Ü115a** ķābil ve 'aql-ı dūr-endīři **F178b** ekřer-i kütübüñ mütāla'asında kemāl ile kāmīl ve eř'ār-ı ħuceste-āřarı ħüb ve řehristān-ı ħayāl ile güftarı merģüb zīrā ki kesb-i ma'rifeti ve ādāb-ı řoĥbeti taĥřīl ve tettebbu'-ı nazm-ı müteķaddimīn idüp zebān-ı Fārisī'yi sāyir yārān gibi yigrek **S196b** tekmlīl ķılmıř. ħaķķa budur ki ol nāzım-ı nazm-āferinüñ eř'arı 'anberīn-bū ve güftarı dil-cū vāķı' olmuřdur. Bu bir ķaç mařla'-ı murařřa' anuñdur. *Şīr* :

Zülfine degdigüm illerde kıilup efsâne
Şaklayamadı bu sırrı taracıkdur şâne **BE125a**

Nağş-ı ağıyâr degül yazmağa lâyıq likin
Kesseler şuratını kâbil idi efsâne

[*Diger*] : Geç ey vâ'iz sıratuñ havfin aña luğf-ı Hağ çokdur
Geçenlerden işitdüm ben ki anda korkuluk yokdur

[*Diger*] : Çü girdi bir şikem-ğ̃âre yirinden kalğmaz tenbel
Boşandı duhter-i rez anuñ içün sakıyâ humdan

MİREK HEKİM: B111a İstanbul'a mülhak kaşaba-i Eyyüb-ı Enşārī *'aleyhîr- rahme tü'l-bārī* dendür. 'Acem-zâdelikle ma'rûf ve haseb ü neseble seyyîd-i pâkize ve ahlâk-ı hamîde ile **S198b** mevşûf ve padişâhımızuñ bâb-ı hümâyûnunda mânend-i Eflâtûn hekim-i hâzık ve güftârında nedîm-i şâdık ve 'ilm-i hikmetde Aristo-yı şânî vü fûnûn-ı muciz ü ebdânda Behmenî-i Yunânî ve şî'rûñ aksamında mâhir ve iki zebân ile nazmı vâfir ve her bir diluñ edâsında gereği gibi şâ'irdür. Tertîb-i dîvân itmişdür **W116b** ve kaşâyidi daği mağbûl-i yârândur. Cümlesinden bir kaç mağla'-ı Fârisî ve bir nice Türkî beyt ü mağta' sebt olundu. *Şîr* :

Mâlîd be-ruğ kâtib-i eşk ez-müje nem-râ
Cârist besî tecrübe kerdîm kalem-râ⁴²⁴

Ğaste-i rüyî şodem tedbîr mî bâyed me-râ
Beste-i müyî şodem bencîr mi bâyed me-râ⁴²⁵ **F179a**

[*Diger*] : 'Aşık öldürmekdür ol şemşîr-i 'üryandan ümîd
Başa gün toğmağdur ol hurşîd-i candan ümîd **Ü115b**

[*Diger*] : La'l-i cân-bağş-ı dehân-ı yârdan dil cân umar
Ğastedür dârü'ş-şifâ-yı ğaybden dermân umar **S199a**

[*Diger*] : Can derûn-ı hâlvet-i dilde seni tenhâ sever
Mâsivâyı n'eylesün şol bende kim Mevlâ sever

[*Diger*] : Dehr bâğı içre kim bād-ı hazân ğîzân olur
Çehre-i zerdüm gibi berk-i rezân rîzân olur **Ü114b**

MUHİTİ EFENDİ: Zümre-i kuzât-ı huçeste-eğvâr ve hükkâm-ı 'adâlet-şî'ardandır. Mevlid-i vücûd-encüm-i sa'd-ı bî-nühûsı cezîre-i Rodos'dur. Tağşîl-i 'ulûm ile zât-ı bî-'adlin tekmiñ itmege güzîde-i mevâli-i 'ızâm kâđî-zâde ve zübde-i fuğalâ-yı zevi'l-iğtirâm ve gül-i gülşen-i istifâde Bostân-zâde Meğhemmed Çelebi'nüñ tilmîz-i bî-nazîrlerinden olup zîrâ ki ol ğiredmend-i dil-peğzîr Şâm-ı şerîfde ve Edirne ile İstanbul-ı lağîfde nice müddet niyâbet idüp ğükümet-i şer'iyye icrâsında mağbûl ve müğâlâ'a-i 'ulûmda rûz u şeb meşğûl iken ba'dehu mezkûr Efendileri Anağolî kâđî 'askeri olduğda Erzurum'a Efendisi cânibinden kassâm 'askeri olup varmışlar. Pâdişâh-ı kişver-küşânuñ evâmiriyle Lala Muğtafâ Paşa 'asâğîr-i zafer-

⁴²⁴ Göz yaşî kâtibi kirpiğinden yaşî yanağa sürdü. Kalemi çok denedik, çok câridir.

⁴²⁵ Bir yüze hasta oldum (vuruldu), bana tedbir gerek, bir saça (kıla) bağlandım, bana zincir gerek.

kirdāra serdār olup şehri-i mezbūra gelüp karar kılduğda paşa-yı müşārünileyh sâbıķū'z-zikri ħ̄āce idinüp ol yār-ı deryā-dil için müstaķil āsitāne-i sa'adet-āşiyāne 'arz-ı mülāzemet revāne idüp mülāzım olup şāni yen seksān aķçe ile ordū-yı hümāyūn kādīsı olup bi-ħasebi't-tarık bī-minnet-i 'ulemā-yı eşfāk **F179b** yigirmi ve otuz yıl muķātı' olmayan menzilet-i fażilet-refiķleri mābeyninde kať idüp pāye-i 'ulemāya kadem başmışlar ve ħadd-ı zātında ol 'ālī-himem aķrān u emsāl içre meşhūr u mezkūrdur. Mezbūr paşa ile Şirvān seferin seferleyüp döndükde vezīr-i a'zām merħūm vefāt eyledükde İstanbul'da tekrār pādīşāh-ı 'ālempenāha bir bī-noķta kaşīde-i a'lā ve bir riķ'a fūnūn-ı inşā idüp şunmışlar. Ol sultān-ı gerdūngulām manşīb-ı āĥer virilmesine ĥaťt-ı hümāyūn peyām buyurmuşlar. Kaşīde-i mezkūruñ bir nice beyti taĥrīr oldu.

Ehl-i 'ālem devr-i 'adlūnde olur āsūde-ħāl
 Tañ degül olmasa dilde dāverā eger hilāl
 Tāli'ūñ hem-ser olursa mihrle her dem revā
 K'ehli diller derdüñe olur müdāvim māh u sāl
 Mā-ħazār medħūñ ehl-i dillere olur ĥarām
 Ger kelām olur ise her dem sürūr encüm hilāl
 Tāli'üm ol ĥaddedür kim dūd-ı āhumla müdām
 Gülmedüm 'ömrümde aşla görmedüm resm-i vişāl
 Her kim olursa olur mesrūr-ı 'ālem kām ile
 Kām ile vaşl-ı murād olur müdam emr-i muĥāl

Ba'dehu gerdiş-i devr-i zamān ile ĥarmān-ı sultān-ı İrān u Turān ile vilāyet-i Bağdād'a sene tis'in ve tis'ā mi'ede defterdār-ı māl-ı yakīn olan gül-i gülzār-ı dāniş ü nev-nergis-i ehl-i bīniş ve a'yān-ı cāh ü celālūñ naĥl-i ser-bülendi anī Lāle-zār Efendi'nūñ nūr-ı ĥadīķa-i behişt-i mānendi olan Aĥmed Efendi ile mezbūr Muĥiťi gelüp erbāb-ı devlet **Ü115a** aşĥāb-ı fażilet ile 'ayş u işret ve şu'arā-yı ĥōş -tabīat ile muşāĥābet-i 'ārifāne **F180a** ve mübāħase-i dānişmendāne idüp ĥuşūşā sene iĥdā ve tis'in ve tis'ā mi'e Muĥarreminde āsitāne-i mülk-āşiyāne şāh-ı şehidāne revāne olup ziyāretleriyle müşerref olduğda bu ġazel-i dil-pezīri şebt itmişler. Yārān-ı zamān ve suĥen-sencān-ı cihān nazīre dimişler. *Ġazel*:

Kemingāh-ı şafādan zāĥir olup luťf-ı zebānı
 Biĥamdillāh ziyāret eyledüm şāh-ı şehidānı
 Sen ol şāh-ı güzīnūñ ĥurretü'l-aynısın ey server
 Olur Yūsuf ile İsmā'īl anuñ ĥulı ĥurbānı
 İki 'aynum efendi ravzasına sen gül-i ālūñ
 Birisi nehr-i şāhī birisi nehr-i Süleymānī
 Sipīhr üzre şafaķla encüm-i tābendeler yir yir
 Işıķlardur ki seylāb eylemişdür el için ĥanı
 Muĥiťi māteminde böyle ĥan dökmezdi çeşminden
 Eger 'ayn-ı sa'adet bilmeyeydi kendüye anı

li-mü'ellifihî :

Harîmünde yanar gönüm olup kandil-i nûrânî
Dü-çeşm-i hûn-feşân aña iki yâkut-ı rummânî

Bu daği mezkûruñdur. *Beyt :*

Hâkden ref eyler idüñ zerre-i nâçizvâr
Âftâbum zerre deñlü olsa baña i'tibâr

li-mü'ellifihî :

Gördi kim düşdüm bisât-ı kurbе mânend-i gübar
Hışm ile silküp beni atdı yabane rûzgâr

Bu kıt'a daği ol bañr-ı şîre muhiñ olan deryâ-dilüñdür kanâ'at bâbında dimişlerdür. *Kıta :*

Ey Muhiñi umarum dergâh-ı Hağ'dan rûz u şeb
Kullarını ğayre muhtâc eyleyüp ac itmesün
Mâh muhtâc olduğıcün âftâbe eksilür
Hağ Te'âlâ sağ gözi sol göze muhtâc itmesün

MUHYİ ÇELEBİ: Edirnevî'dür. 'Acem Fethiöğli dimekle meşhür ve fûnûn-ı ğarâyib ü **BE125b** 'acâyible efvâhda mezkûr 'ilm-i ma'küle rûz u şeb mûmâreset gösterüp dânişmend-i hüşmend ve her 'ilmden fâidemend **F180b** ve ol tarîkden şüdmend-i ercmend olmağ üzere iken dünyâ vü mâfihâ ârzûsın bi'l-küllîye gönülden çıkarup hayât-ı ebedî ve devlet-i sermedî iştiyâkı ile yârândan ve akrândan geçüp tecrîd vâdisinde tāk olup Ka'be-i şerîfe ve harem-i ravza-i lañfe revâne ve envâr-ı şem'-i İlahîye cân atup pervâne olmuş. Nice müddet ol 'azîm mekânlarda âşiyân tutup âñir murğ-ı rûh-ı hümâ-pervâzı âsitân-ı Hağret-i Şeyh İbrâhim *ğuddise sirruhu* şehbâz-vâr **S199b** nüzül kılmış. Ol vech ile şâhib-jende ve dervîş-i dil-i zinde olup taşfiye-i bâñın itmiş kayd-ı bedenden hâlâş bulup hâlâyık içre mağbûl olmuş. ve hadd-ı zâtında rind ü lâubâli 'âşık-ı şürîde-hâl ve reh-revi-i âşüfte-me'al **W117a** olmağın yârân-ı bî-ğam içre dîvâneliğla müttehem ve dîvâne-râ kalem-nist diyü rağam itmişler. Ol merd-i zebân-âver ü suñen perver zihn-i müdriki şîre mâyil ve tab'-ı nâzüki nazmuñ aqsâmında kâmil geçinür. Eş'âr-ı muvañhidânesi bî-hadd ve güftâr-ı şâirânesi lâ-yu'addur. Nazm u neşr ile te'lîfât-ı rindânesi çok ve taşnîfâtınuñ hiç birinde bahâne yok. Cümle-i ebyâtından hemân bu **BE126a** mağla'ı ki bir mışra'ı tazmîndür **Ü116a** mağlaşına münâsib olmağla sebt olundu. *Beyt :*

Muhyi'yâ mâ şod im zinde be-mey
Ve mine'l-mâi külli şeyin hayy⁴²⁶

MİŞÂLİ: Edirnevî'dür. Hasan Çelebi dimekle meşhür ve hüşn-i hulğ ile mağbûl-i tabâyi-i şu'arâ-yı nezdîk ü dürdur. ve sîret-i pāk ile cevân-ı nîkû-hışâl ve şüret-i hüşn-i **S200a** hağtı yağüt-ı revân-bağşla bî-mişâl ve güftâr-ı lezîz ile tûñi-i şîrîn-mağâl ve mazmûn-ı gün-â-gün ile mânend-i dürr-i meknûn ve kendü daği fi'l-hağîka şu'arâ-yı suñendân içre hüşn-i **F181a** edâ ile Rûm'uß Hağsan'ı ümmiddür ki nihâl-i ömri bârver olan şâhid-i suñeni gülşen-i 'âlemde berk ü bâr-ı hüner ile ercmend ve şemere-i nazmdan behremend ve mânend-i

⁴²⁶ Ey Muhyi biz şarapla hayat bulduk. Her şey sudan hayat bulur (Kur'an 21/ 30)

Kemâl-i Hücend-i ser-sebz ola. Zîrâ ki eş'âr-ı dürer-bârı der-güş-ı şâhibân-ı hüş ve vird-i zebân-ı âşîkân-ı medhüşdur. Cümlesinden bir nice maṭla' u beyt-i süznâk ki pesend-i ehl-i idrâkdür sebt oldı. *Ebyât* :

Kaçan kim gelse sâkî bâde-i gül-reng meydâne
Şafâ ile o dem raḡsa girer meclisde peymâne

[*Diger*] : Hâr u ḡas cem' olsa ey gül-ruḡ ser-i Ḡays'a ne var
Âdemüñ başına çok nesne getirür rûzgâr **B112a W117b**

[*Diger*] : Çıkısa aḡzumdan lebüñ didüm ki saḡ olmaḡ ba'îd
Didi ol 'İsî- nefes var çıkımaduḡ canda ümîd **S200b**

[*Diger*] : Dime sen pây-i büse 'âşîk-ı zârı muḡâldür bu
Öperler sâ'id-i sîmînüñi eller güzeldür bu
Ḡoyup küyuñda göñlüm râh-ı 'ışkuñ ihtiyâr itdüm
Göñül ḡalsun begüm yol ḡalmasun dirler meşeldür bu **BE126b**

Naẓîre li-mü'ellifihî :

Raḡîb-âsâ dimezsin bezme ben zârı muḡâldür bu
Aña şadî baña ḡam ḡısmet-i rûz-ı ezeldür bu
Didüm ḡatl eyledüñ ḡayrı anuñçün ölürin ḡamdan
Ölen ardınca ölmüş yoḡ didi evvel meşeldür bu

Bu bir nice maṭla' u beyt daḡı anuñdur

Dimezler kim gelen ol pâdişâh-ı 'âlem-ârâdur
Giderler seyr-i ḡünkâr itmeḡe 'âlem-i temâşâdur **Ü116b**

[*Diger*] : Bâḡ-ı ruḡuña geldüḡi dem tûṭî-i ḡaṭuñ
Uçdı çemenüñ revnaḡı ey naḡl-i leṭâfet

[*Diger*] : Ölse raḡîb-ı rû-siyehi ol şehüñ n'ola
Bir ḡara yüzlü ölmek ile ne ziyân ider

[*Diger*] : Rûşen oldı bezmimiz meydâna geldükde şarâb
Ḡaşr-ı şevḡüñ sâḡiyâ ḡıṭş ṭutmadı câmına

[*Diger*] : Ḡam-ı ebrü-yı yâre beñzeyelden ḡükm idüp bildüm
Mişâlî eger yilüñ var iken re'yinde ṭuḡranuñ

MUḤTÂRÎ: İstanbullı ḡaseb ü nesebi Âl-i Resûl ve eṭvâr-ı ferḡunde-âşarı ulu'l-ebşâr mâbeyninde maḡbûl zâhiren Ayaşofya kâtibinüñ birâderi dimekle ma'rûf ve ḡâliyâ evân-ı cevânîde rûz u şeb taḡşilde olmaḡın ma'ârifle mevşûf ve vâdî-i nazma tâze heves ve eş'âr-ı **S201a** dil-pesendi pesendide-i herkes hemîşe şîr ile hemdem ü maḡrem olmaḡla mazmûni kendü gibi dilkeş ve elfâz-ı pâki bî-ḡışdur ve kendü semtinde sözleri ḡayli ḡayâl ile muḡtâr u muḡhayyel ve nazm-ı dürer-bârından bir nice maṭla'-ı bî-bedel ki her biri bir dürlü meşel ile merḡûm ve pesend-i vechi gibi **F181b** ṭab'-ı zuraṭâ-yı Rûm olmuşdur. Bu evrâḡ-ı ferḡundeye taḡrîr ü taṣṭîr ider. *Ebyât* :

Zülfün açup nesîm ide mi haddin âşikâr
Ol günü gösterür mi 'aceb baña rûzgâr

[*Diger*] : Lebûñ sırrın n'ola keşf itse güftâr
Söz ile açılır 'âlemde esrâr

[*Diger*] : 'Aks-i mihr-i 'arîzuñla rûşen eyle şâmımız **W118a**
Sâkiyâ taldur meh-i tâbâne dönsün câmımız

[*Diger*] : Olmış âşüftesi ol kâkül-i 'anberbâruñ **BE127a**
Vechivâr olsa perîşân güzelüm destâruñ

[*Diger*] : Çalup kıyâmete hasret yolunda sâye gibi
Ayakda kaldum o kaddi çenâra iremez el
Ğarîk-ı baħr-ı firâkum o yâre irmez el
Ümîd-i vaşlı ço ey dil kenâra irmez el

[*Diger*] : Mestânele aġlarsa saña hâlini 'âşık **S201b**
Hışm eyleme söyleyeni ço söyledeni gör

[*Diger*] : Pend idüp turma yanumda beni ġamnâk itme
Yüri zâhid baña turduġca kaşâvetsin sen **B112b**

[*Diger*] : Libâs-ı şâhid-i ma'nâ degül mi Muhtârî
'Aceb mi şî're letâfet virürse hüsn-i edâ **Ü117a**

MAĶÂLÎ: Zümre-i mülâzimîndendir. Anağolı vilâyetinde Alaşehir'dendir. Beyne'l-aġrân bülend-himmat ve rûz u şeb tâlib-i ma'rifet ve zuraşa içre letâyif-i reng-â-reng ile şâhib-maġâl ve şu'arâ mâbeyninde şüh-tab' u şîrîn-edâ ve hüsn-i kelâm ile nîkû-hışâl ve her an eşnâ-yı muşâhabetde durub-ı emşâl ile muġayyed ve tab'at-ı şîriyyesi hûb u mergûbdur ve kühsâr-ı 'âlemde hemîşe Ferhâdveş 'âşık-pîşe ve zâviye-i dünyâda şîrîn-dehenler yâdıyla şâhib-endîşe olduġuna bu eş'âr-ı dil-keşe mâlikdür. Bu şâhîfe zuraşaya sebt olundu. *Beyt* :

Sînemüñ dâġın gören atar melâmet sengini
Gel gör ey şîrîn-dehen taġ ile taşuñ cengini

[*Diger*] : Bu çarġ-ı pîrezen ey dil degüldür mâye-i devlet
Kişinüñ başı saġ olmaġ durur sermâye-i devlet **F182a**

[*Diger*] : Görüp ruhsâr-ı yâri bâġda açıldılar güller
Gözünden nergisüñ uyġusını uçurdu bülbüller

MAĶÂLÎ: Alaşehir'den Anağolı sancagında erbâb-ı timârdan 'add olunur. Tab'at-ı şîriyyesi pür-zîver olmaġın şu'arâ-yı nâmdârdan geçinür. Eş'ârî ġayâl-âmîz ve güftârî emşâl-engîz ve tarz-ı kaşâyidle maġbûl-i merdüm-i nîk ü bed olmuş ve bu bir ġazel-i meşhûr kendinüñ icâd-ı ġâşî olduġı efvâhda mezkûr zîrâ ki açar ġaparı iltizâm-ı mâlâyelzem idüp pesend-i tab'-ı şu'arâ ve maġbûl-i hâtır-ı zuraşa olsun diyü kalem-i müşġîn ile raġam-ı rengîn ġılmış ve 'âşıkân-ı nazar-bâzuñ ġasb-i hâli ve kendinüñ şâhid-maġâlidür sebt olundu. **S202a Ġazel** :

Dil ġânesin ġam-ı ruġ-ı cânân açar ġapar
Ĥalvet-serâ-yı ġâşını sultân açar ġapar

Seyr itdürür iki dizi lülü-yi şehvār
 La'l-i lebūñ ki hoşka-i mercān açar kıpar
 Şehperlerini nāz ile şāhin-i zūlf-i yār
 Can murğınuñ şikārına her an açar kıpar **W118b**
 Ben 'andelibin ol yüzi gül görse nāz ile
 Destinde bir kitāb-ı **Gülistān** açar kıpar
 Derbānuñ olmış ey şanem ağıyār-ı bed-liķā
 Hayfā ki bāb-ı cenneti şeytān açar kıpar
 Nażmuñ Maķālī kıomadı rağbet cevāhire
 Şarrāf-ı dehr bir kıurı dükkān açar kıpar

Maķālī rast :

Halk maķtūl-i çeşm-i yār ey dil
 Ol dir bilen sen de anlara ķāil
 Bulıcaķ ol meh dü hefte kemāl
 Didiler āya sen buradan yil
 Nıce teşbīh idem kıadd ü ruķuña
 Her biri anlara teşbīh degil
 Gül ise bir palās-pūş çıkār
 Serv ise gedā-yı pā-der gil
 Ğazeli şā'irāne söylemede
 Kim degüldür Maķālī'ye ķāil

ve lehu :

Yārdan ğorsend ü a'dādan melāmet-dīdeyüz
 Şākirüz gülden velīkin ğārdan rencīdeyüz
 Ğāşılı çekdük girībān-ı te'ālluķdan eli
 Serv gibi gülşen-i 'uzletde dāmen-ķīdeyüz
 Sıfle-i taḅ' onlar idrāk eylemezler kıudretüm
 İrtifa'-ı şānımız var 'ālem-i 'ulvīdeyüz
 Aña kıaldı kim dehānuñ yādına ey māh-rū
 Başımız alup 'adem iķlīmine 'azm ide yüz
 Bezle zeyn olduķ Maķālī halka halka dāğ ile
 Rūy-i yāri görmege başdan ayağa dīdeyüz

Ü115b MUḤYĪ ÇELEBĪ: Zümre-i kıuzāt-ı 'ālī-derecāt ve leḫāfet-i fehm ile mühim-sāz-ı erbāb-ı ğācātdandır. Nihāl-büdi şüküfe-i dānişle tāze vü ter ve ğadıķa-i 'ulūmda naḫl-i ğayātı ile şemere-i fażl u belāğatle bārverdür. 'Ale'd-devām zamān-ı cevānīde ilā ğazihī'l-eyyām bir an tatilde ğeçirüp fevt idüp zelil olmamışdır. Ol merd-i müeddeb **F182b** rüz u şeb dimeyüp bir edīb-i ferğunde-ğışāl öñüne diz çöküp kesb-i kemāl ve taḫşil-i fażilet-i nık-me'al idüp ba'dehu dürer-i deryā-yı hünerden mālīk-i dürr-i şīmīn olmağa ğıdmet-i 'ulemā-yı mütebaḫḫirīn ve menāşīb-ı ehl-i dünyādan manşība yaķtın düşmege mülāzemet-i ümerā-yı

'adâlet-âyin kı lup hemîşe ol da kı k-endîşe kelimât-ı pür-nikât-ı dil-küşâyıla zîb-i encümîn a'yân-ı suhen-perverân ve faşâhat-ı pür-melâhağ-i rûh-efzâ ile firîb-âmûz gamze-i peydâ vü girân olup meydân-ı eş'ârda kemiyyet-i kil-k-i vâşıfî haram-ı cihân-neverdi tab'-ı revân gibi cüst ü çalâk ve âb-ı şâfi gibi hayât-bağş-ı cân-ı gamnâk ve 'arşa-i güftârda zebân-ı 'uzviyyet-i Maqâlî-i bî-mânend zihn-i pür-hayâli bād-i vezan gibi revândur ve a'yân mâbeyninde 'ıyândur ve rümûz-ı ta'miye-i mu'ammâdan âgâh olduklarına gâh gâh hâllâl-ı müşkilât-ı mu'ammiyât-ı erbâb-ı nikât olup tûruk-ı müşkil-i erkâmda ehl-i fehm ü zekâ gibi benâm olmuştur. Bu gâzel anlarındur. *Gâzel*:

Zümre-i 'uşşâka olduñ ey dil-i ser-geşte baş
Unıdursun gel e bir gün şakın gâfil me-baş
Kimseye baş egmez idi geçinürdi kelle ser
Darbı baş egdürdi kul itdi beni bir ser-tıraş
Birbiriyle başların n' için egerler yâ gibi
Çünkü oğ gibi yoluñda toğrıdur ol iki kaç
Çıkdı gön lümden gözümde nâle vü yaşum benüm
Râz-ı 'ışkı serverâ itdikleriçün halka baş
Şenligi yok bir harâb-âbâd imiş dünyâ-yı dün
Gelmeyeydüm Muhyî'yâ ben bu harâb-âbâde kâş

Bu ma'la' daği anlarındur. *Beyt*:

Cefâ sengiyle cismüñ gömgök itmiş ol perî-peyker
Urulmuşsun yine ey 'aşık-ı miñnet-zede beñzer

MEŞREBİ: İstanbulî'dür. Erbâb-ı sâz u tarâb **BE127b** zümresinden idi. Şüh-tab' u hõş-şoğbet ve eşnâ-yı muşâhabetde **F183a** la'fîfe-i la'fîfi maqbül-i şâhibân-ı hõş -meşreb olmağın hemîşe hemdem-i aşhâb-ı 'ayş u 'işret ve mahrem-i erkân-ı devlet ve türkî dimede dilîr **S202b** ve şavt ü nağş-ı bî-nazîr ve nağamât-ı dil-keşi dil-pezîr ba'z-ı yârândan keyfiyyet-i hâlin işitdügimiz şu'arâ-yı hõş -edâdandur. Tabî'at-ı şîriyyesi hûb u mergüb vâkı' olmuştur. 'Alî nâm bir cevân-ı nâzenîn ve bir mâh-ı zühre-cebînüñ 'ışkıyla dest-i zîbâsına dâğ-ı âteşin yakmış **Ü117b** ol eşnâda ol şâ'ir-i mağabbet-endüz bir gâzel-i pür-süz dimiş bu evrâğda bir iki beyti erçâm olundu. *Şîr*

Dilâ yazuğsınırdı öpmege 'âlemde cân anı
Elinden yandum ol dâğüñ ki yağıdı dest-i cânânı
Bozulmasun diyü yârüñ fitil-i dâğ-ı cân-sâzı
Aña bend eyledüm bir nice yirden rişte-i cânı
'Alî 'ışkına yüz biñ dâğ-ı şevk ur Meşrebî cânâ
Erenler sikkesidür yan severseñ Şâh-ı Merdânı

MU'İDİ : Üsküb kurbünde Kalkandelen demekle **S203a** meşhûr kaşabadandur. Evşâf-ı hamîdesin gûş itdügümüz şu'arâdandur. Sâbıkan müftü 'Alî Çelebi Efendi'nüñ mu'îd-i ercmeni ve tilmîz-i hüsmendi **W121a** olmuşlar. 'Ulümü tertîb üzre görmege hüsn-i cemil ile sa'y-i küllî idüp her bir fenni tağşil itmişler. Akrân arasında ehliyyet-i mâlâ-nihâyetle mevşûf ve kâbiliyyet-i bî-gâyetle marûf ve zihn-i **BE128a** pâki eşnâf-ı şîre kâdir ve envâ-ı 'ulüma

geregi gibi kâdir ü mâhir ve tarz-ı mu'aşşer ü tesdîsde hûb ve üslûb-ı murabba' u tahmîsde mergûbdur. Cümlesinden bir gâzel-i âbdâr ki hikâyât-ı hasb-i hâl-i rûzgâr ve şikâyet-i devr-i bed-girdârdur **B113b** şebt olundu. *Gâzel*:

Ṭâli'üm naḥs olduğı çarḥ-ı sitemgerden midür
Başuma bunca belâ dilden mi dil-berden midür

Defter-i 'uşşâka yazmışsun raķıbi ṭotalum **S203b**
Gel sen inşâf eyle andan ol bu defterden midür **F183b**

İşk mıdur ya gül midür bülbülleri nâlân iden
Na'rası bezm ehlinüñ meymen mi sağârdan mıdur

Düşmene uyma didüğümçün beni düşmen şanur
Dostlar billâhi suç benden mi dil-berden midür

Ey Mu'îdî gice gündüz gülmeyüp kıan ağlamak
Kendü kendüñden midür yoḥsa güzellerden midür

MEYLİ: Kayaşıra'dandır. Dânişmend zümresinden ve bu devr hüşmendindendir. Fünûn-ı 'ulûma ṭabı mâyil ve her bir fende kâbil ü kâmil olmak ümmîdiyle rûz u şeb taḥşîl itmede ḥüsn-i cemîl **Ü118a** ve sa'y-i küllî gösterüp iltifât-ı ma'rifet itmiş ve cüz'î vü küllî semt-i şî're mâyil olmağın Meylî maḥlaş **S204a** itmiş. Bu bir iki beyt-i âşıkâne ki vaşf-ı ḥübân-ı zamânedür anuñdur şebt oldu. **W121b** *Beyt*:

Kâkülüñle çıkamaz başa şehâ sünbül-i ter
Olamaz kâmet-i bâlâña berâber 'ar'ar

Ḳıl kıadar dolaşacak nesnesi yoķdur ey dil
Ne revâdur dolaşa yâr miyânına kemer **W120b**

MAḤFİ: Gilân'dandır. Sâbıkan ve siyâseten Gilân pâdişâhı olan Sultân Muzaffer Şâh'ıñ **S205a** şâ'iri idüm diyü sene toķuz yüz altmış beşde diyâr-ı Rûm'a gelüp erkân-ı devlete mülâzemet idüp a'yânı kendüden rencîde-ḥâṭır kılduķda dîvân-ı sultânîden sürülüp ol ḥarâretle kapucularuñ birisiniñ devâtle urup başın yarmış keşân keşân vezîr-i a'zâma iletürler. Pâdişâh-ı âlem penâh a'nî Sultân Süleymân-ı felek-bârgâh ḥazretlerine 'arz-ı hâl şunup biñ dürlü belâlarla beş on aķçe 'ulûfeye mâlik olmuş. Aķsâm-ı şî'r dimege sâlik geçinüp müddet-i medîddür ki kendü re'yi ile pâdişâh-ı âlem-penâhuñ nâmına Şâh-nâme nazm itmege evķâtın zâyî' itmeden hâlî degüldür. Ṭabî'at-ı şî'riyyesi bu beytlerden ma'lûm-ı erbâb-ı 'ulûm ola. **F184a** *Nazm*:

Toķuz altmış beşinde tamâm
Nebî hicretinde 'aleyhi's-selâm

Açıldı gül-i bâğ-ı bezm-i cihân
Feraḥ-baḥş oldu zemîn ü zamân

[*Diger*]: Zi gerd-i sipeh şod cihân nâ bedîd⁴²⁷
'İnan sürdi Kıonya'ya Ḥân Bâyezîd

427 Ordunun tozundan dünya görünmez oldu.

Gel imdi işit vaşf-ı devr-i zamān
Kaẓā şerhine hem idelüm beyān

[*Diger*] : Felekden dönüp gerdiş-i rûzgār
Döner çarḥ-ı gerdün bulunmaz qarār
Kamu tağ u taş oldu çün nev-bahār
Kızıl kan küffardan lālezār

Mezkūr Maḥfī bu ebyātı okıduḡda bir dürlü okur ki hiç rekāketi belürmez. Bir kerre mezbūra su'āl itdüm ki *bu okıduḡuñ ne usūl ve ne ahenkdür*. Hemān hazır cevāb olup didi ki *bu re'y-i Maḥfīdür*. El-ḥaḡ mezkūruñ laṭīfesi şirinden iyü vāḡı' olmuşdur. Bu beyitler daḡı benimdür dir. *Fihi nazm* : **Ü118b**

Şehā ger nümāyi tu āheng-i ḡarb
Muṭi'-i tu gerdend ez-şarḡ u garb⁴²⁸

Eger bā-tu ḡurşīd kīn āvered
Şeb u rā felek ber-zemīn āvered⁴²⁹

W118b MERĀMĪ: İstanbullı'dur. Dergāh-ı a'lāda dīvān-ı hümāyūn kātible- rindendür. Ḥoş-fehm ü ḡüb-ṭab' kimsedür. Bu bir iki beyt anuñdur. *Beyt* :

Şādmāndur ḡayrılar zevḡ ü vişāl üstindedür
Ḡuşşa vü ḡamla ḡöñül dāim melāl üstindedür
Mīhr ü māhı nīce teşbīh idem ḡaddūne kim
Birisi noḡsan birisi ḡod zevāl üstindedür

MÜBĪNĪ: Edirne'den dānişmend ṭāifesindendür **BE128b** ve rüz u şeb taḡşīl-i 'ulūma mūmāreset ḡösterüp akrān u emşāl içre pür-marīfet olmaḡ üzredür. Ümmīddür ki ol bābda mānend-i yārān-ı şāḡīb-kemāl-i behremend ü kāmran u bī-zevāl ola. Üslūb-ı nesta'lık yazmada ḡüb ve küşşi ve kitābeti merḡūbdur. Bu devr şu'arāsındandır. Sözlere elfāz-ı pāk ve ma'ānī-i şāf ile müzeyyen ve **S204b** zuraḡā mābeyninde mübeyyen cümle-i ebyātından bu bir nice maṭla'-ı rindāne ḡalem-i dü-zebāne ḡelüp taḡrīr ü tesvīd olundu. Ziyāde 'aşīḡāne vāḡı' olmuşdur. *Şir* :

Baḡmadı yaşuma baḡdum o meh-i tābāne
Ne sitārem baña yüz yudı vü ne cānāne **F184b**

[*Diger*] : Merdüm-i dīdeme her dem o perī-rū ḡorinür
Ḡözüme ḡayrı ḡorünmez yine hep o ḡorinür

[*Diger*] : Maḡrūr olalı ol meh ḡaddine nice yıldur
Ey ḡaṭṭ-ı siyeh yetiş ḡaddini aña bildür

[*Diger*] : Giceden şubḡa dek bīdār idüm ol māh-ı tal'atsüz
Benüm ḡöz yaşı gibi yıldızı düşkün sa'ādetsüz **S205b**

⁴²⁸ Ey padişah savaşa yönelirsen doğudan ve batıdan sana herkes itaat eder.

⁴²⁹ Eğer güneş seninle ederse, felek gece vakti onu yeryüzüne getirir.

MURÂDÎ-İ 'Acem: Vilâyet-i Bisṭām'dandır. Zât-ı sürür-encâmı Bâyezîd-i Bisṭâmî *'aleyhi'r-rahme* neslinden dervîş-nihâd ve gâyetde pîr-i nâ-murâd hemîşe taqva vü tahâretle pâk-i'tikâd olmağın arzû-yı tavâf-ı Beytû'l-ḥarâm ve meyl-i ravza-i Nebi *'aleyhi's-selâm* ve ziyâret-i **W122a** eimme-i kirâm idüp sene 955 de âḫîr diyâr-ı Rûm'a gelmiş. 'Âḫîbetü'l-emr ḥükm-i İlahî ve taḫdîr-i nâ-mütenâhi ile sene 968 de dârü'l-beḳâyâ varup hem-nîşîn-i **B114b** hür ü 'ayn olmaḫ ricâsıyla meyl-i ḥuld-ı berrîn idüp sene şemân ve sittîn ve tis'â mi'ede vedâ-ı **BE129a** yâr-ı câmı ve terk-i 'âlem-i fâni kıldı. *İnnâ lillahi ve innâ ileyhi raciun*⁴³⁰ Aḫsam-ı şîrde ḥüb 'ale'l-ḥuşûş ḫaşîde-i muşanna' Ḥ'âce-i Selmânı tetebbu' idüp nazmına nazîre dimiş. Maḫbûl-i şu'arâ-yı 'Acem ve zûrafâ-yı **Ü119a** Rûm ve pesend-i erbâb-ı rûkûm ve ḫâṭır-nişân-ı şâhibân-ı 'ulûm olmışdur. El-ḫaḫ ol siper-i rûşen-dil olan şâ'irüñ eşârı vâfîrdür. Bu bir nice maṭla' ki ḫasb-i ḫâl-i nâ-murâdân-ı devr ü zamân ve vird-i zebân-ı mestmendân-ı cihândur. *Nazm :*

Murâdî der-cihân her çend kerdem terk-i vâdihâ
Ne dîdem vâdî-i ḫoş-ter zi künc-i nâ-murâdihâ⁴³¹ **S206a**

Der-küy-i nâ-murâdî ez-hîç reh-güzârî
Ne girifte ḫâṭır-ı kes hergiz zi men ḡubârî⁴³²

Be-gird-i küy-i tu ez-'âşîḳân-ı zâr menem
Be-dâm-ı tu zi esîrân-ı ḫâk-sâr menem⁴³³

F185a *Nazîre li-mü'ellifihî*

Helâk-ı şîve-i ân şüḫ-ı 'işvekâr menem
Ḥarâb-ı dîden-i ân çeşm-i pür-ḫumâr menem⁴³⁴

MURÂDÎ-İ Bağdâdî : Bu bende-i kemterüñ küçük birâderidür. 'Ulûm-ı zâhire mûmâreset gösterüp her an mülâzemet-i ehl-i ma'rifet idüp taḫşîl itmeden ḫâlî degül ümmîddür ki ehl-i hünerden behremend ve noḫşânın tekmîl ḫılup ercmend ola. Zîrâ ki ḫâfîz-ı kelâm-ı mecîd ve ḫava'id-i tecvîd bilmede ferîd ve naḫş **W122b** u 'amel ve şavt u ḡazel oḫıması âvâz-ı ḫazînle mergübdür. ve şîr icâdında ṭab'atı ziyâde ḫüb vâḫî' olmışdur. Sâbîḳan seb'în ve tis'â mi'ede bir mektûb-ı maḫabbet-efzûn bu diyâr-ı ḡurbetde cigeri pür-ḫûn **BE129b** ve küşe-i bî-tüşede ḫâlî diğere-gün olan bende-i maḫzûne irsâl ḫılmış içinde bir ḡazel-i bî-bedel şebt itmiş. Ḥâliyâ bu risâle-i müşḡîn-sevâda bu bende-i dildâde ol şâ'ir-i nâ-murâd olan nîkû-nijâduñ ḡazelin ketb itdi ta kim şâḫâyîf-i rûzgârda mestûr u mezkûr olup yâdigâr ola. **S206b** *Ḡazel :*

Çü aldı egnine ol mâh-ı câme-i âbı
Seḫâb-ı ḫaclete girdi sipihr mehtâbı
İṭa'ât itmez idüm zühd birle şu-be-şu
Medâr-ı secde-gehüm olsa ḫaşî mihrâbı **Ü119b**

430 (O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman) Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz derler. Kur'an 2/156

431 Muradî dünyada her ne kadar vadileri terk etmişsen de muratsızlık köşesinden daha güzel bir vadi görmedim.

432 Muratsızlık diyarında yolculardan hiçbiri benden incinmez.

433 Senin diyarının etrafında inleyen âşıklardanım. Senin tuzağına düşmüş zavallı esirlerdenim.

434 O işveli güzelin edâsından helâk olan benim, o mestane gözleri görmekten harap olan benim.

Belâ vü derd-i nigārumla āşinâ olalı

Nîst külli rifâķī küllî aşhâbî⁴³⁵

O serve sâyesi hem-râh olmasun diyü dil

Ne gündüzün günü ister ne gice mehtâbı

Murādî mülteci oldı o şâh-ı der-köhne

Umar açıla yüzine sa'âdet ebvâbı

MUṬİİ: Konevî'dür. Dānişmend zümresinden Hâfız-ı Konevî'nün birâderidür. **S207b** Ṭab'at-ı şiriyesi revân lisân-ı 'Arabî'de ve zebân-ı Fârisî'de olan ebyât u **F185b** eş'aruñ tetebbu'ında mânend-i akrân ve hemîşe muṭî-i ehl-i hüner olmağdan ma'ârif-i cüz'î vü külliden behredâr olmuş. Bu bir iki beyt anuñdur. *Şîr*:

Her kaçan kim kâküli ruhsâr-ı cānânı bürür

Güyyiyâ ebr-i siyeh hürşid-i raşşanı bürür

La'lüne kaçd itdügümce zülfini hâyil kıılır

Şanasın zulmet durur kim âb-ı hayvânı bürür

MİNNETİ: Zümre-i kużât-ı hüb-sıfâtdan olup mevlid-i şerîfi Kütâhiyye sancağında Kula nâm kaçabadandır. Evân-ı şebâbda cüst ü cüy-ı râh-ı şavâb kıılıp taşşil-i 'ulüm için geşt ü güzâr-ı her merzbüm iderek temâşâgâh-ı erbâb-ı 'ukûl olan İstanbul'a varup nihâl-i vücûd-ı pür-cûdun âb u hevâsı sâzkâr-ı ma'ârifle gül gibi tâze vü ter ve lâle-hürde mânendi zib ü fer ve serv-i sehî mişâli bâlâ çeküp merâtib-i 'ulyâ-yı kemâle gün günden irişüp neşv ü nemâ bulup emşâl ü akrâna ğâlib olmağ arzûsıyla kemâlât-ı ehl-i dile tâlib ve cān u dilden nazm-ı Fârisî cānibine mâyil ü rāğıb düşüp ebyât-ı hayât-efzâsı şu'arâ-yı rûzgârı vird-i zebân ve münşe'ât-ı münşiyân-ı belâğat-dişârı hırz-ı cān kıılıp ṭab'-ı hudâdâdına ma'ânî-i hâşş-ı dil-küşâ ile isti'dâd irişüp meḥâbib-i eş'ar-ı 'âlem-ârâdan ber-murâd olduğına sene toköz yüz toksan beşde iltifât-ı pâdişâh-ı âsmân-serîr ve inâyât-ı sulṭân-ı cihân-küşâ-yı lâ-naẓîrûñ yümn-i sa'âdetinde aşl u neseble şâyeste-i imâret ve sezâvâr-ı eyâlet **F186a** olan Hüseyn Paşa-yı 'âlî tebâr Laḥsâ'ya beglerbegi kâmkâr olduğda Sâbîķü'z-zîkr efkâr-ı bîkr ile bir târîḥ-i âbdâr-ı dürr-i şehvâr hâk-i pâ-yi kimyâ-âşârlarına duyurmuş der-güş-ı suḥen-güzâr ve pesend-i ṭab'-ı merdüm-i ebrâr olmuş. *Fi't-târîḥ*:

Bu gün sensin mürüvvet ma'deni luṭf u kerem kâni

Revâdur olsa luṭf-ı pâdişâhî saña erzânî

Bu peygâm-ı sürür-encâmı güş idüp didüm târîḥ

Biḥamdillâh bugün Laḥsânuñ olduñ mîr-i mîrânî

Paşa-yı 'âlî-şânunñ mesmû'-ı şerîfleri ve maḳbûl-i ṭab'-ı laṭifleri olup mezkûrı vilâyet-i Laḥsâ'da bir kaçdîlîğ ile ber-murâd idüp ol pâk-nihâdî dünyevî imdâd ile kıuyûd levâzımından âzâd itmişler. Târîḥ-i mezbûrda paşa-yı nîkû-nijâd müşârünileyhi kendüye küllî ri'âyet iderek Laḥsâ'ya bile müteveccih olduğda diyâr-ı Bağdâd-âbâd'e gelüp zurafâ-yı hüb-nihâdlarla şadâkat yüzünden iḥtilâṭ idüp muşâḥabet-i ğarîbesi bî-minnet-i pür-neşât ve eş'ar-ı yâr ile irtibât yüzünden irişüp bu bir nice nazm-ı nefis-güftâr ol şâ'ir-i selîs kelâmuñdur. *Ebyât*:

⁴³⁵ Hiç bir dostum ve arkadaşım kalmadı.

Dimişsin nāvek-i müjgānuma sīneñ nişān olsun
Umulmazdı bu senden olsun ey kaşî kemān olsun

[*Diger*] : Gūş dutmaz ‘andelībān-ı suhen-perdāza gel
Var ise varmış durur gülşende ħ̄‘āb-ı nāza gel

[*Diger*] : Cemālūñden niķāb-ı zūlfî ħaldursañ şafā artar
Bu rüşendür güneşden ebr ref’ olsa zīyā artar

[*Diger*] : Murğ-ı cānı ‘arızın ‘arz itse dil-ber söyledür
Bülbüli bāğ içre gūyā verd-i aħmer söyledür

Her nefes āyīne-i ruhsāridur gūyā iden
Tūṭı-i ṭab’ı şaķın şanmañ ki sūkker söyledür **F186b**

MEDḤĪ ÇELEBĪ: Burūsāyī’dür. Mülāzimīn zümresindendir. Zekā-yı ṭab’ ile beyne’l-aķrān meşhūr aķsām-ı şırde ṭabṭatı pür-zīver ve ṭarz-ı ķasidede ma‘ānī-perver ü medḥ-güsterdür. Her vechile şā’ir-i pākize-edā olduğına kimsenüñ aşla sözi yok zīrā ki ğazel-i bī-bedeli bī-hadd ü çok cümlesinden bir iki maṭla’ u beyt şebt olundu. *Ebyāt* :

Beñzermiş ebrūsı bir kīne gözi bādāmına
Şāḥ-ı bādāma dönüpdür ķıl nażar endāmına **W123a**

Medḥiyā bulmaķ dilerseñ yeter āfetden ḥalāş
Ķonmasun murğ-ı revānuñ dār-ı dünyā bāmına

ve lehu : Şanmañuz bād-ı çemenden varaķ-ı gül götürür
Ḥār ile ķana boyanmış pīr-i bülbül götürür **S207a**

MEDḤĪ-İ İSTANBŪLĪ: Ḥaydar-zāde dimekle meşhūr ve cemāl-i ‘ālem-ārā ile maķbūl-i **BE130a** merdüm-i nezđik ü dūr ve ḥüsn-i aḥlāķ-ı bī-hemtā ile dil-firīb-i ‘āşīķān-ı şeydā ve memdūḥ-ı dil-i şu‘arā ve nūr-ı çeşm-i zırafā ve ser-āmed-i cevānān-ı māh-liķā idi. Ḥayfā ki evān-ı cevānīde terk-i ‘ālem-i fānī ve meyl-i **Ü120a** ravza-i cāvidānī ķıldı. Ḥadd-ı zātında rüz u şeb şoḥbet-i erbāb-ı ‘irfāne cān u gönülden ṭālib ve muşāḥabet-i şırīn edāsı rengīn olmağın şırine ğālib idi. Gülşen-i cihānda ḥāl-i ḥayātında ve bu dünyā-yı bī-sebātta nāğāḥ ķazayla ol serv-i āzāde kendü mānendi bir lāle-ı zāre dil-dāde ya’nī ‘āşīķ-ı rüy-i Mażhar-zāde olup ve mezkūr Mażhar-zāde bu zamānenüñ ser-āmedi bir dil-ber-i bī-bahānesi ve ‘āşīķān-ı bī-cānuñ cānānesiydi. Sābīķü’z-zīkr anlaruñ ḥaķķında bir ğazel-i ābdār mānend-i dürr-i şehvār şikāyet ṭarīķıyla ḥasb-i ḥāl-i dil-i zār diyü şebt itmiş ketb olundu. *Ķazel* :

‘Aķlı bend eyledi zūlfüñ buluben āzāde
Dil-i bī-çāre saña geldi şehā feryāde

Viridi kāfirlere her bir şanem-i seng-dili
Ne ķaza uğradı bu deyr-i ḥarāb-ābāde **F187a**

Ḥüccet ey şāḥ-ı cihān çünki zer efşān yaraşur
Rüy-i zerdüm süreyin ḥaṭṭuña ben üftāde

Ķāḍı olduķda Ḥüdā ķıldığı cevr ü zecrūñ
Rüz-ı maḥşerde cevābın vire Mażhar-zāde

Mey-i ıřık içdi diyü maħkeme-i kūyunda
Medħi'yā kaşdı bu tağyir idesin nā-řāde

Fī ħarfi'n-nūn

NEVĪ Çelebi : Zümre-i mülāzimindendür. Rūm ilinde Edirne ħurbünde Malğara nām kařabadandur. Gülbin-i būdı ve nihāl-i vücūdı mezbūr Edirne řehrinde bulmuş neřv ü nemāyı. Mezkūr řehre müte'allık oldukları nev'an aña **BE130b** dāl ve ařl u neseble dervīř-ħılķat ve ādemī-siret nīkū-ħıřāl ve zāt-ı řerīfi fezāyil-i ħudsiyye ile ārāste ve 'unřūr-ı laťifi fūnūn-ı kemālāt-ı ünsiye ile pīrāstedür. ve zihn ü zekāvet ile beyne'l-aķrān yegāne-i zamāne ve fehm ü firāset ve dāniřmendlikde bī-bahāne müselleme-i ehl-i 'irfān ve pesend-i merdūm-i cihāndur. Ŧab-ı mustaķīmi envā-ı ulūma řāmil ve her bir nev'-i ilmūn mütāla'āsında kāmil ve ol tūťi-i řīrīn-zebān ve ol bülbül-i gülřen-i cān üslūb-ı kařāyidde **S208a** fuřahā-yı müteķaddimīn gibi kemāl ile mükemmel ve řarz-ı meřnevīde ħikāyā-yı laťifle **Ū120b** yārāndan fāyık ve reng-i ġazelde ma'ānī-i nażm edāsına mutābıķdur. Rāķım-ı ħurūf bī-ħadd ü lā-yu'ad Edirne ve İstanbul'da ħıdmetleriyle müřerref olmaķ müyesser olmuřdur. El-ħaķ ġāyetde ħōř-řoħbet ve nihāyetde pākize-tıynet ve kelimāt-ı muħaķķıkānesi ħayāt-baħř-ı ehl-i tecrīd ve edā-yı rindāne- sinden **F187b** kemāl-i mertebede müsemma' olan erbāb-ı hüner müstefīd olması muķarrerdür ve ġazeliyyāt-ı dil-keři bī-ħadd ü lā-yu'addur. Cümlesinden iki dāne **W123b** ġazel-i pūr meřel ma'ānī-i bī-bedel ile ħalem-i dü-zebāna gelüp řebt olundu.
Ġazel :

Viřāle va'de itmiřdüñ ferāmūř eyledüñ gitdi
Meded rūĥ-ı revānum ölmedin gel va'demüz yitdi
Eger güldür eger ħār-ı cefā redd eylemez 'aşık
Hemān luťf eyle ey ġonce ġöñülde her ne kim bitdi **BE131a**
Bizümle řüretā olduñ mülāyim va'dede ammā
Dirīġā ey gül-i ter ħār u ħařlar ħavli berkitdi
İrişmez vaşla bār-ı 'aşık-ı bī-sīm olan bildük
Ķapuñda aġlayu aġlayu cānā işimüz bitdi
Oķıyup yanuña tıtsañ el üzre yaraşur anı
Senüñçün kendüyi illerde Nevī dāsītān itdi

ve lehu Ġazel-i āħir :

'Ārif dilinde naķř-ı ħayāl-i ħabībi ġör
Gül ġoncesin ġöñülde bulan 'andelībi ġör **S208b**
Cānā ħicāb imiř nażar-ı māsivā-yı dōst
Bezm-i viřāle ma'nī olurmuş raķībi ġör
Hicründe ben ġarībe ne naķř itdi rüzġār
Kūyuñda ħūn-ı eřk ile řekl-i ġarībi ġör
řemřīr-i firķatüñ dili şad-pāre eylemek
Rüz-ı ezelde ħıřmet olunmuş nařībi ġör

Baħr-ı leŧâfet içre güher görmek isterseñ
Nevî sözünü diñle kelâm-ı edîbi gör

Bu bir kaç maŧla‘-ı maŧbu‘ dahi ol âsmân-ı hünerüñ ufķ-ı ŧab‘ından gün gibi ŧulû‘ idüp âfâķda
Ü121a ŧuyû‘ bulmuşdur. Kilk-i B116b bedâyi‘ ŧüretiyle taŧvîr ü taħrîr olundu. F188a ve lehu
maŧla‘:

Ƙızardı ağlamakdan gözlerüm cāy-i teraħħumdur
Naẓar Ƙıl kim hicāb altında Ƙalmıŧ iki merdümdür

[Diger] : Bād-ı ŧabā ile diñüz oynamasun ğonce-ter
Yürek oynamasına uğramasun bülbüller

[Diger] : Baŧı iriŧdi göge rifāt ile her dūnuñ
Ħaħ budur kim ƙatî alçaķlığı var gerdūnuñ

[Diger] : Lebūñ cāmına beñzer yoķ dehānuñ gibi nādirdür
Bunuñ keyfiyyeti ta‘bîr olunmaz zevke dā’irdür

[Diger] : Cigerde ŧurmaz aķar ħūn-ı zaħm-ı tîr-i nigār
Örümcek ağı baŧar üstine bu cism-i nizār **BE131b**

Marîz olanlara dirler sefer mübārekdür
‘Adem diyārına gitdüği bu ten-i bî-mār

[Diger]: Açıldı lāle vü gül bülbül oldu ħüb nefes
Hevālanur ise ‘aceb mi göñülde dāğ-ı heves

Ne ƙaraķolluğuñ olsa efendi baŧ üzre
Ƙalem miŧāli dilerseñ beni kitābete kes

[Diger] : Ƙaŧuña ser-figende bende olsa māh-ı nev lāyık
Olur ŧehrî güzel her ay idinse bir iki ‘aŧıķ **S209a**

[Diger] : İdüp muķābele n’eyler kitāb-ı siħr-i helāl
Senüñ cemālüne baķsun eger dilerse kemāl

[Diger] : Yeter itdüñ ŧikāyeti gülden
Varaķ-ı diger ey hezār-ı çemen

[Diger] : ŧikāf oldu tenüm tîğ-ı cefādan
Ƙoyup cānum beni çıķdı aradan

[Diger] : Miyān-ı sebzeden açıldı ğoncenin bedeni
Kenāre ‘azm idelüm ortaluķ güzellendi

[Diger] : Görmedüm miŧlüñ meger endîŧe ile ħ‘ābda
Yoķ nazîrūñ var ise āyîne ile ābda

Duħter-i rez destine ħātem taķınmıŧ ŧanurın
‘Aks-i la‘lüñ her ƙaçan görsem ŧarāb-ı nābda

[Diger] : Ağarup göz merdümi bî-nūr olupdur giryeden
ŧanasın bir mürdedür cismüne ŧarılmıŧ kefen

[*Diger*] : Gider hevâ ile başlar o la'l-i nâb üzre
Hâbâblar gibi kim kef geçer şarâb üzre **F188b Ü121b**

Ol bülbül-i gülşen ve tûfî-i şeker-şiken **Tûfî vü Zağ** nâm bir kitâb-ı sürür-encâm nazm itmişdür tevḥîd inden bu bir beyt şebt olundu. Beyt :

Kıldı şefkâti o Ḥayy-i fi'âl
Gerdün kafesinde tûfî-i âl **BE132a**

NÂMÎ Çelebi : Ḥamîdî'dür. Mülâzimîn zümresinden efvâhda **B117a** Ca'fer Çelebi dimekle meşhûr ve kâffe-i enâm içre ḥüsn-i itikâd ile mezkûr ve şadıku'l-ķavl olmağla maķbûl-i ṭabâyi'-i nezdik ü dūr ve beyne'l-aķrân 'ulûmda mütâla'ası ḥûb ve zümre-i şu'arâ ve zuraḫâ yanında sözleri mergûbdur. Bu bir kaç beyt netâyic-i **S209b** ṭab'-ı râyicidür zuhûr bulup mestûr olundu. *Beyt* :

Ķapuñda 'âşıkâ zillet raķıbe ḫayli 'izzet var
Bugün zûlm itme dünyâda begüm yârin kıyâmet var

Murâdum ölmedin 'ıyd-ı vişâl-i yâre irmekdür
Anuñçün künc-i ğamda rûze-i hicrâna niyyet var

[*Diger*] : Ne feryâd itdi hicrûñde dil-i nâlânı añmazsın
Ne ķanlar ağladı hiç dîde-i giryânı anmazsın

[*Diger*] : Müheyyâ oldı meclis sâķiyâ peymâneler dönsün
Bu bezm-i rûḫ-baḫşuñ şevķine mestâneler dönsün

Dilâ câm-ı şarâb-ı 'ışk-ı yârı şöyle nûş it kim
Felekler güm güm itsün başuña ḫum-ḫâneler dönsün

NİĶARÎ: Ķalaṭavî'dür. Ceddi büzürg-vârı Mışr diyârındandır. Şaṭranc-bâz 'Abdülķâdir dimekle meşhûr ve ol fende şöyle üstâd-ı sâḫir imiş ki kemâl-i şöhreti 'Arab u 'Acem ve Rûm'da mezkûr imiş. Aña binâen Sulṭân Meḫem- med Ḥân-ı Ķâzî ol 'ârif-i şaṭrac-bâzı bî-iḫtiyâr İslambol'a getürmesine iķdâm idüp adam **F189a** göndermiş. Getürdükde her fûnûnına biñ aķçe in'âm eylemişler ve mezbûr 'Abdülķâdir şaṭrancuñ ğâibâne oynamasında ziyâde mâhir ve naṭ'-ı zemînde esb-i fikri ḫayli cevelâna ķâdir ve fi'l-ḫâl **BE132b** at şalup ḫaşmı mât itmede mişli nâdir ve kendü **Ü122a** iḫtira'ında üstâd imiş. Ol sebebden geldükden şoñra ğâyetde ri'âyet-i küllîye mazḫar düşmişdür. Şaṭranc 'ilminde nice nice manşûbeler bulup **S210a** risâleler yazmışdur. ve mezkûr **B117b** NiĶarî zuraḫâ-yı rûzgâr ve şu'arâ-yı nâmdâr mâbeyninde Naķķaş Ḥaydar dimekle ma'rûf ve fûnûn-ı reng-â-reng ile zâtı mevşûfdur. ve naķķaşlık şan'âtında âhûlar resminde ve taşvîr yazmada mânend-i Mânî-i çihre-küşâ ve müddet-i medîd ve 'ahd-i baṭddür ki pâdişâh-ı deryâ-dil Sulṭân Süleymân-ı 'âdil ḫazretleriniñ re'islerindendür. Defa'ât ile 'azîm ğazâlarda ceng-i azmâ ve altun fener ile ķapudân-ı deryâ ve 'ilm-i deryâdan geregi gibi ḫabîr ü dâna ve cezâyir-i buḫûra âşinâ olduğı ecilden **Dürer-i Deryâ** nâm bir kitâb-ı ğarrâ-yı sürür-encâm nazm-ı âbdâr ile naķş u niĶar itmiş ki seyrinden dîde-i remed-dîdeye ve dil-i ğam-dîdeye sürür irmesi muķarrer ve meşhûr-ı baḫr ü berr olmışdur. Letâyif-i şîrîn ve zerâfet-i rengîninden bi'l-küllîye ḫazṣ olunur. Şeh-zâde-i cihâniyân a'nî Sulṭân Selîm Ḥân'ıñ **BE133a W126b** dergâh-ı âsmân-bârgâhında

mağbûl ve pesendide-i erbâb-ı 'uqûl olmuştur. Bu gâzel ile bir nice maṭla' u beyt anuñdur şebt olundı **S210b** *Gâzel*:

Şaḥn-ı gülzâr-ı cihân bir ulu dergâh ancaḡ
Her ḡonan göçmede bir özge güzergâh ancaḡ **F189b**
Şu'le-i dürûd-ı leyle irişür kûyuña cân
Mürşid-i râh aña meş'ale-i âh ancaḡ
Nâ-murâd itse beni çarḡ-ı sitem-kâr n'ola
Râh-ı maḡşûd uzak 'ömr ise gütâh ancaḡ
Ṭa'n iderse n'ola erbâb-ı ḡarâbâta göñül
Zühd ü taḡvâyı bilür zâhid-i gümrâh ancaḡ
Başuma gün mi toḡar bu ne sa'âdetdür kim
Toḡar ay gibi Nigârî gülen ol mâh ancaḡ

ve lehu eyzân:

Lezzetine la'lünün beñzetdigiçün dâdını
Başın ezdük şekkerün alduḡ lebüñ dâdını **Ü122b**

[*Diger*]: Nigârün 'arızı üzre görinen câ-be-câ ḡâlî
Degüldür her biri bir küşede dil almadın ḡâlî

[*Diger*]: Servden bâlâ-ter olmuş kâmet-i dil-ber bugün
Nâresîdem daḡı bir açılmadıḡ ḡonceydi dün

[*Diger*]: La'l-i lebüm ışırdı diyü girme ḡanuma
Hiç ola mı Efendi kıyam kendü cânuma

Pâdişâhımızuñ 'Alî Paşa vezir-i a'zâmı olduḡda bu târîḡ beyti ḡüb vâḡı' olmuştur budur *Târîḡ*:

Ol 'Alî'nün ḡanberi ḡaydar didi târîḡ aña
Âşaf-ı Sulṫân Süleymân geçdi şadr-ı 'âlîye **[960]**

NİŞÂRÎ: Sirozî'dür. Ḳuzât zümresindendir. Ṭab'-ı dürer-nişârî nazma mâyil ü şâmil olmaḡın kesb-i fezâyil idüp ser-âmed-i emâşil olmuş. Üç zebânla şîre ḡâdir ve her birinde şîri vâfir. Cümlesinden biri bu ki Dîvân-ı Ḥâfız'a nazîre **BE133b** dimişdür ey kaşki hiç bir dilde şîr dimeye merdüm-i süḡendân yanında ṫab'at-ı şîriyyesi gün gibi nice idüḡi 'ıyândur. **F190a** Bu beyitler aña dâl ve şâhid-maḡâldür budur ki zıkr olundı. *Ebyât*:

Be-kaşd-ı ḡatl-i men bî-çâre vü dil ḡaste pür- kînest
Müselmânân şefḡat kâfir-i zülf-eş çi bî-dînest⁴³⁶
Belâ-yı ḡaṫṫ-ı tu bîmâr-ı ḡam-râ bester-i sincâb
ḡam-ı zülf-i siyeh dil-ḡaste-râ bâlin-i meskenest⁴³⁷

⁴³⁶ Ben biçare ve gönlü yaralının katli için kinle doludur; ey müslümanlar şefkat edin onun kafir zülfü ne dinsizdir.

⁴³⁷ Senin ayva tüyelerinin belası gam hastası için gece yataḡıdır. Siyah saçının gamı gönlü kırıklar için meskendir.

Ü122b NÂDİRİ: Aşl-ı pāk-nihādı a'yān-ı şehri Bağdād'dan ta'dād olunur ve kendüleri Muşul'da perveriş bulup yārān-ı şafā ile seyr ü sefer kıлмаğla ma'ārif-i dervīşāndan bā-ḥaber ve fūnūn-ı şir'den behrever olmağdan ḥālī olmayup ekşer-i şu'arā-yı rūzgārīnūñ eş'ārına nazīre dimede dilīr ve tevāriḥ bilmede māhir ve kendü vādīsinde bī-naẓīr kimsedür. ve muşāḥabeti pāk ve kelimāt-ı feraḥ-baḥş u feraḥnāk ve tarz-ı kışşada mānend-i lālin-ḳabā şāḥib-edādur. Bu bir nīce beyt anlaruñdur şebt olundu. *Şir*:

Sürmeyen āb-şifāt yirlere kūyuñda yüzün
Ka'be ḥaḳḳı şanemā lāyīḳ-ı dīdār olmaz

[*Diger*]: Ḥayāl-i mū-miyānuñla tenüm ḥod mūya dönmişdür
Cemālin ol perī-rū bilsem ey dil kim neden şaḳlar

[*Diger*]: Āteş bıraḳdı āhum nüh ṭāḳ-ı āsmāne
Ḳorḳum budur ki yana nāgeh bu kār-ḥāne

ve lehu eyzan:

Olaldan Ḥaḳ bilür ol serv-i gül-ruḥsārdan maḥrūm
Ağardı çeşmüm oldum dīde vü dīdārdan maḥrūm

ve lehu eyzan:

Lāle şanma ki şabā ḥaṭṭuña öykündüḡiḡün
Darb-ı silleye yüzün ḳana boyadı çemenūñ

Ü121b NÂTIKİ: Muşul'dan egerçi erbāb-ı şanāyi'dendür lākin evḳātın zāyi itmeyüp oḳıyup yazmadan merd-i kāyil ve zebān-ı Fūrs'ü 'Arab'dan kām ḥāşıl idüp tekye-gāḥ-ı cihānda hem-dem-i dervīşān-ı dil-rīş ve ḥanḳāḥ-ı zamānda maḥrem-i şūfiyān-ı şāf-kīş olup peyrev-i meşāyiḡ-i 'ızām ve perverde-i fużalā-yı ferḥunde kelāmdur. Esrār-ı güftār-ı evliyā ile 'ārif-i billah ve ma'lūmāt-ı ḥaḳīḳat-nümün ile faẓl-ı Yezdānī'den āgāḥ olmaḳ ārzūsıyla rāḥ-ı şerī'ātde mu'īn-i nefsiye refīḳ ve ṭuruḳ-ı ḥaḳīḳatde nuṭḳ-ı silsile-i şiddīḳdur. Ol dürr-i deryā-yı faẓla mālik olan tevḫīḳ ile iletüp pesend-i ahrār ve maḳbūl-i ebrār olmişdür. Ebyāt-ı ḥaḳīḳat-nümāsı yārān-ı mutaşavvıf yanında mevşūfdur ve kelimāt-ı şadaḳāt-fezāsı muşaddīḳān-ı devrān öñünde ma'rūfdur. Kendü vādīsinde ḡazeliyyāt-ı pūr-nikāt ile cihāngīr ve terci' u taḥmis ü müseddes ile lā-naẓīrdür. Bu ḡazel anlaruñdur.

Sirişküñ naḳdin ey çeşmüm o sīm-endāme ter göster
Kef-i pāyine 'arż it mācerāyı bir hüner göster

Hemīşe sīne sūzān ol dilā nār-ı maḥabbetden
Ḥayāl-i yāre ḳarşu çık şeb-i ḡamda fener göster

İrürse ḥançer-i müḡḡānı bī-bāk ol ḳaşı rānuñ
Er ol meydān-ı 'ışḳ içre siper ṭutma ciger göster

Kemend-i zūlf-i yāri ṭut maḥabbet baḥrine ḡavs it
Ne deñli ḥuşḳ-i leb olsañ şadef gibi güher göster

Erbāb-ı nāzdan sermestdür ol gözleri āḥū
.....ür sīnede ey dil kebāb ol māḥazār göster

'Adem eyle vücūduñ Nāṭīḳī fikr-i dehān ile
Bu esrār-ı nihāndan ḡayre şaḳın bir eşer göster

F190b

NÂMÎ: İstanbul'dandır. **B118b** Edirne kâdîsı olan Kâmî Efendi'nün dânişmendidir. Ma'ârif-i cüz'î ve küllî ile ârâste vü pîrâste ve tabîat-ı şîriyyesi hûb ve ser-â-ser eş'arı mergûb ve şu'arâ-yı nâm-âver gibi hünerver ve nâm-ı nîk ile maqbûl-i merdüm-i suhen-güster kimsedir. Bu bir iki beyt anıdır. **W127a Nazm :**

Âyîneveş cemâlüne kılsam n'ola nazar
Gelmez efendi 'aşîka dîdârdan zarar

[*Diger*] : Şanma kim şu içre 'aks-i mâh-ı nev ey âftâb
Hasret-i ebrûlaruñla hançere düşmişdür âb **Ü123a**

[*Diger*] : Geldi diyâr-ı Rûm'a görem diyü zülfüñi
Aradı cümle şehri pir soğunu soğunu

NİHÂNÎ: Edirnevî'dür. 'Ubeydî **W125b** Efendi'nün tilmiz-i dil-pesendidür. Gülşen-i ma'ârifüñ nihâl-i ser-bülendi ve bahâristân-ı 'ömrüñ tâze vü ter nahl-i **S211b** ercmendi ve gülbin-i gülistân-ı ma'ânî ve şekeristân-ı edânuñ tûṭî-i şîrîn-zebânı ve süz ü güdâz ile memâlik-i eş'aruñ Hüsrev-i zamânıdır. ve nazm-ı dürer-bârı ve güftâr-ı âbdârı 'Ubeydî Çelebi himmetiyle selîs ü hemvâr ve bî-ḥadd ü bî-şümâr olmağın vird-i zebân-ı 'aşîkân-ı zâr ve zîkr-i gül-ı'zârân-ı rûzgâr olmışdur. Cümlesinden bu gâzel-i pür-meşel ki vaşf-ı cemâl-i mâh-rüyân-ı her-câyi ve ḥasb-i ḥâl-i 'aşîkân-ı şeydâyîdür. El-ḥaḫ zamâne dil-berlerinüñ eṭvâr-ı nâ-hemvârına muṭâbîḫ u muvâfiḫdur budur. **BE134a F191a Gâzel :**

Sevme şehri güzeli ger meh-i tâbân ise de
Virme hercâyiye dil mihr-i dıraḫşân ise de
Saña serkeşlik idüp ğayrıye mâyil olanuñ
Geç hevâsından eger serv-i ḥırâmân ise de
Ḥâr ile hemdem olup bağruñı pür-ḥûn idenüñ
Gel e bakma yüzine bir gül-i ḥandân ise de
Seni ḥaste idüp el derdine tîmâr idene
Mübtelâ olma şaḫın âfet-i devrân ise de
Ey Nihânî daḫi her cem'i münevver kılanuñ
Olma pervânesi ger şem'-i gülistân ise de

Bu bir kaç beyt-i âteşbâr-ı âbdâr ki erbâb-ı 'ışkuñ süz-ı nihânın âşîkâr ve râz-ı derünün oḫundukda târümâr itmeden ḥâlî degül ketb olundu. *Maṭla'*:

Gördi 'abîr dūd-ı âhum ağladı yâran baña
Seyr idüp sebîl-i sirişküm acıdı 'umman baña **W124a**

[*Diger*] : 'Arşa-i çeşmümi kılsun ḫo yaşum seyl-i pür-âb
Ta ḫarar idemeye anda begüm 'asker-i ḫ'âb

[*Diger*] : Ḥâlüñ oldıysa guşşadan düşvâr
Mey-i nâbuñ ayağına düş var

[*Diger*] : 'Aşîkuñ göñline 'ışkuñ odı mihmân olmuş
Anuñiçün güzelüm yüregi biryân olmuş **B119a**

[*Diger*] : Eger ağıyârı şatup kırtulur ise ol şâh
Varayın meclisüñe didi selâmet olsun **S212a**

[*Diger*] : Atılan şanma şehâb âh-ı derûnum ey mâhi
Berk-i kâhini yile virdi felek hırmeninüñ **Ü123b**

NAZMÎ Beg: Edirnevî. Sipâhi oğlanı **W124b** tâifesinden idi. Fünûn-ı şirde üstâd ve hemîşe aqsâm-ı nazm dimege mu'tâd nazm-ı belâgat-meşhûn ile şâkird-i Nizâmî ve 'işretgâh-ı faşâhatde bende-i Câmî geçinür. ve diyâr-ı Rûm'da şâhib-**Cami'ü'n-nezâyir** dimekle mülaqqâb zîrâ ki şu'arâ-yı mütekkaddimîn ü müteahhîrînüñ bir birine nazîre vâkı' olan gazellerin cem' idüp ve kendü daği her birine birer ve ikişer gazel-i bî-nazîr nazîre **BE134b** dimişdür. El-ħağ ol pîr-i deryâ-dil envâ-ı nazma mâyil ve gazeliyyât-ı âbdârı ħasb-i ħâl-i dil-i zâr diyü yigirmi dört 'adet dîvân raqam itmişdür. ve kaşâyid ü tevârihi bî-ħadd ü bî-şümâr ve her birinüñ vücûdı mânend-i 'adem zîrâ ki şütür-kürbe vâkı' olmışdur. Ĥadd-ı zâtında maqbûl-i ħaş u 'âm olup **F191b** şöhet-i tām bulmamışdur. Bu bir kaç maṭla' u beyt anuñ eş'arınuñ ħüb u merğübıdur. Ebyât bu evrâğda sebt olundu.

Ṭotalum cām-ı dil añlar leb-i dil-ber yirine
Cânı kim añlaya ol rûh-ı muşavver yirine **S212b**

Dilde seyr eyleyeyin diler iseñ ħançerüñe
Dilemezseñ şanemâ firüñi gönder yirine

[*Diger*] : Dehenüñden gelen naḥl-ı cānâ
'İsî'den bir ħıṭâbdur gūyâ

NEVALÎ-İ İstanbûlî : Dānişmend tâifesindendür. Rûz u şeb taḥşîl-i ma'ârif ve eşnâf-ı şire vâkıf olmağ ârzûsı ile cidd ü cehd itmeden ħâlî degüldür. Ümmîddür ki yārân içre meşhûr ve zihn-i pâkinüñ zekâsı pesend-i cumhûr ola. **W125a** Bu bir iki maṭla'-ı dil-süz ol şâ'ir-i ġam-endüzuñdur sebt olundu budur. *Nazm* :

Vücûdum bir vefâsız dil-rübâ yolunda ħâk itdüm **B119b**
Dirîğâ ħadrüm idrâk itmedüm kendüm helâk itdüm **Ü124a**

[*Diger*] : Baḥr-ı eşkümde benüm ey âftâb-ı dil-berân
Dürr-i encümle tolu olmuş şadefdür bu cihân

NÂLİŞÎ: İstanbullı. Sâbıqan lisân-ı 'Arab'a cüz'î ve zebân-ı 'Acem'e küllî mümâreset **BE135a** idüp bir miqdâr ħaṭṭ-ı nesta'lıķı meşķ kılıp peyveste-i silsile-i erbâb-ı 'ışķ olmağın 'azm-i ħanķâh-ı Ĥazret-i Şeyḫ İbrâhim *ħuddise sirruhu* itmiş. Müsâfirân-ı zamân gibi ġuşe-be-ġuşe der-be-der düşüp âḫir ol âsitân-ı ħuds-âşiyâñede bir nice müddet mücâvir olmışdur. Ĥadd-ı zâtında dervîş-nihâd ve devr-i rûzgârda nâ-murâd kimesnedür. Ber-muķtezâ-yı maḥlaş ol rind-i cihân ve bî-ķayd-ı zamân 'âşık-pîşe dem-be-dem sitem-ger-i cevânân baḥr ile feryâd u nâlişe **S213a** hem-nefes ve eṭvâr-ı 'acîbe ve evzâ-ı ġarîbe ile maqbûl-i herkes ve ħâlâ her an erbâb-ı ma'ârifetle şöhet itmededür. Ṭab'ât-ı şiriyyesi gerçi nîkdür feemmâ muşâħabeti ġâlib-i şiriyye ve erbâb-ı lehv ü la' şöhetine râğıbdur. Bu bir iki **F192a** maṭla'-ı âteşbâr anuñdur. *Şir* :

Gör ne siḥr ile yaķar cismimi ol sîm-tenüm
Geh ṭurur pirehenüm yandı ser-â-ser bedenüm

ve lehu : Serdâr-ı dehr milket-i 'ışkuñ esîriyüz
Öñüñde can viren kuluñuñ biz de biriyüz

Mezkûruñ bir gözi kör ve birisi nûr-ı başardan dūr ve birinde çendân fer' ile nûr olmamağın bir gün bir miqdâr çürük baqlayı şatun alup dest-mâle koyup rast geldüğü yârâne körâne teklif kıılırken bu bende dağı yolda ihsâs idüp teklif kıılırken su'all itdüm ki *bu baqlayı kim şatun aldı* didi *ben aldum* 'ale'l-fevr didüm *bî-ķusūr dimişlerdür ki çürük baqlanuñ kör alıcısı vardır*. Bu laţîfeden gedâ-ţab' olmağın rencide olmuşlardır.

NÂZÜKÎ: İstanbul kıurbünde Yeñiñişâr'dan **Ü124b** 'İşretî'nüñ birâderidür. Tab'at-ı şiriyyesi pür-ziver **B120a** ve eş'âr-ı nâzükî pesend-i cumhürdur. Hadd-ı zâtında bu deyr-i kuhen içre da'imâ muşâhabeti nâzük-edâ ile şafâ-bağş ve kelimât-ı mestânesi bâde-i nâb gibi bî-gışş ü dil-keş düşmişdür. Cümlesinden bu ğazel şebt olundu. **BE135b** *Ğazel* :

Ğanuma girmesün meded ol bî-amân tutuñ
Bağlañ yanında eylesesün tîĝi Ğan tutuñ
İtse kıyâm gitmege kıpar kıyâmet âh
Hey gitmesün o fitne-i âĝir zamân tutuñ
Yârüñ Ğarîm-i küyunı ĝülzâr-ı can bilüñ
Dil bülbüline işigini âşiyân tutuñ **S213b**
Bir câme tâc ü Ğırķaya çeker yine zâhid
Lâyık görürse almaĝa pîr-i muĝan tutuñ **F192b**
Oldı ĝam-ı firâķ ile bîmâr Nâzükî
Ta ki düşer ölür meded ol nâtüvan tutuñ

Ü124b NUŞRETÎ: 'Acem'dür. Müddet-i medîddür ki dârü's-selâm-ı Bağdâd'da iķâmet-bünyâdın şalmışdur. Bu maţla'-ı şîrîn şâĝibi

Muşavvir er bekeşed naķş-ı ân büt-i çîn-râ
Tevân-ı şûret-i u dâd cân-ı şîrîn-râ⁴³⁸

Mevlânâ Zârî-i Şîrâzî'nüñ hemşîre-zâdesidür. Egerçi sâ'ir şu'arâ gibi sevâddan behresi yok lâkin Ğâtırında eş'âr-ı şu'arâ-yı zamâne çoķdur. Zîrâ ki rûz u şeb yârân-ı şafâ ile iĝtilâţ idüp ebyâtına irtibâţ virmeden degül Ğâlî ve cümleten eş'ârı hasb-i Ğalidür. Müdâm ol merd-i 'âşık-pîşe vü nîk-endîşe 'ışķ-ı cevânân ile dil-rîş ve sevda-yı perî-rüyân ile Ğüb-kîşdür. Bu bir iki maţla' u beyt anlaruñdur.

Tâ dil-berişte-i zülf-i tu beste îm
Târ-ı ta'alluķ ez-heme 'âlem guseste îm⁴³⁹
Çünân der-âsmân pîçide dūd-ı âh-ı men ez ĝam
Ki dâred rûz ü şeb der-çarĝ-ı îñ fânüs-ı gerdün-râ⁴⁴⁰

438 O çinli putun (güzelin) naķşını ressam çizerse, onun suretinin gücü ona tatlı can verdi.

439 Senin saçına gönlümüzü bağladığımızdan beri bütün âlemden alakayı kestik.

440 Benim ahımın dumanı gamdan dolayı gökyüzüne öyle kıvrıldı ki gece ve gündüz feleĝin fanusunun etrafında dönüp durmaktadır.

Eger bendem dehân çun Nuşretî ez-nâle vü efgân
Çisâzem çâre-i süz-ı derûn ü çeşm-i pür-hûn-râ⁴⁴¹

Fî harfî'l-vav

VÂLİHÎ-İ ÜSKÜBÎ : Zümre-i mülâzimîndendir. Ahmed Çelebi demekle mezkûr ve kemâl-i ma'rifetle gün gibi 'âlemde meşhûr ve hadd-ı zâtında suhen-dân-ı 'ârif ve mecma'-ı ma'ârif kimsedir ve ser-â-ser gâzeliyyâtı pür-meşel ü hoş-âyende ve hûb ü rengîn ve manzûmâtı muhayyel ü muşanna' ve mergûb ü şîrîn ve ma'lûmât-ı bî-naẓîr ile şâ'ir-i metîn hemîşe tab'-ı şerîfi edâ semtine sâlik ve ol vâdide hayli nâzûk elfâzla ma'ânî-i haşşa mâlik râkım-ı hürûf Edirne ve İstanbul'da müddet-i medîd ve 'ahd-i ba'îd hizmetleriyle **W128a** müşerref olmuşlardır ve ebyât-ı gün-â-gün mânend-i dürr-i meknûnların tettebbu' idüp der-güş-ı hûş itmişdir. El-hâk maẓmûn-ı belâgat-nümûnı mişâl-i hümâyûn hüceste vü meymûn vâkı' olmuştur. Cümlesinden bir iki gâzel-i bî-bedel mâşadağ-ı hâl ve şâhid-mağâl diyü ol vâlih-i cevânân-ı şâhib-cemâlûndür **Ü125a** sebt olundu. *Gâzel* :

Gözüm pür-nem dil-i şad-pâre miñnet pâymâlidür
Beni firkat deminde â cemâli ağlamalıdır **BE136a**

Doğunmaz döstüm öz oñmaduğ başına dermânı
Ne çâre zañm-ı dil bir ağzı açık bağlamalıdır **B120b S214a**

Şerâr-ı nâr-ı âha sâk-ı 'arşı yaqdıran yir yir
O mâhuñ gerden-i sîmîni üzre saçma hâlidür

Saña dil kışsa-i Mecnûn'ı taqrîr eyledi şanma
Nezâketle begüm 'arz itdi kendü hasb-i hâlidür

Dolaşursa eger kim Vâlihî zencîr-i zülfüñle
Sen aña kılma bir dîvâne meşreb-i laubâlidür

ve lehu eyzan :

Dil-i 'âşık diyâr-ı gamda hicr-i derd ü fûrkatdür
Degüldür üstüñ-ân-ı sîne emvâc-ı mañabbetdür **F193a**

Degül beyzâ ser-i Mecnûn'da yir yir âşiyân içre
Zamâne başına yağdurduğı seng-i melâmetdür

Ğubâr idüp tenüm râh-ı melâmetde belâ vü gam
Anı ber-bâd iderse rûzgâr ol baña rifâtdür

Çeküp şahbâ-yı şebnem bâğda zerrîn kâdehlerden
Gezer mestâne hûrşîd-i felek pür-şevk ü hâletdür

Tabîbüm Vâlihî çoğdan sefer iderdi küyüñdan
Tutan ol hasteyi ammâ teb-i mihr ü mañabbetdür

⁴⁴¹ Nusretî gibi ağlayıp figan etmeye ağzımı kapatırsam içimin yanışına ve kan dolu gözüme nasıl çâre bulurum.

li-mü'ellîfihî Eyzâni'l cevâb

Şağın Mecnûn'ı şanmañ merd-i meydân-ı maħabbetdür
 O bir 'avret zebûnı olmış erlik aña töhmetdür
 Dehânuñ eylemiş bir ħarf ile 'uşşâkuñı teşhîr
 Maħabbet-nâmesinde var ise mîm-i meveddetdür
 Bizümle ħaşre râzı olmayup gitdi yine ol büt
 Gelür tırılmaz 'azâb eyler gören dir bu kıyâmetdür
 Görüp göz merdümünde dâne-i eşküm ğam-ı 'ışkuñ
 Dil-i virânuma mihmân olan şanur 'imâretdür
 Kef-i pâyûñ koyup 'Ahdî baş egmez tâc-ı Dârâ'ya
 Na'çeñ şekli sultânım başumda dâl-i devletdür **Ü125b W128b**

Bu bir nice maṭla'-ı rindâne ol şâ'ir-i yegânenüñdür şebt olundu. *Şîr*:

- 'Âlemin gördüm bu gün câm-ı şarâbın sâkiyâ
 Ger aña dirsem n'ola âyîne-i 'âlem-nümâ
 [*Diger*]: Virmeyelden tütüyâ-yı ħâk-i pâyinden ħabîb
 Ağlayı ağlayı bir ħalmış durur çeşm-i raḳîb
 [*Diger*]: 'Arz iderken dile mir'ât-ı cemâlin dil-ber
 Ger şanursa leb-i câmını şafâ-yı diger
 [*Diger*]: Ğarḳ-ı seyl-âb-ı belâ bir 'âşık-ı ğam-ı dîdedür
 Semtden ħâriç degül Mecnûn kûye vâdîdedür
 [*Diger*]: Vir nice **B121a** jâle-i peyâmın dehân-ı cânânuñ
 Şu sepdî yüregine ğonce-i gülsitânuñ **BE136b F193b S214b**
 [*Diger*]: İşiginde yaturdum açdı pâyin çıkdı ol meh-rû
 Didi bir ferde açılmadı saña açılan ħapu
 [*Diger*]: Ger baña mektûb-ı dür-bâruñ gelirse ey nigâr
 Ğonce-i zanbaḳ gibi başumda anuñ yiri var

Eyzân li-mü'ellîfihî fi'l-cevâb:

Ger baña ğam taşını yağdursañ ey gül-i jâle
 Gül gibi her birisinüñ başum üzre yiri var

Bu beyitler anuñdur

- Nîce bulsun şafâ mir'ât-ı dil kim
 Ğubârı eksük olmaz rûzgâruñ
 [*Diger*]: Nâm-dâr olsa 'aceb midür muħayyel sözlerüñ
 Vâlihî ancaḳ mu'ammânuñ hemân bir adı var
 [*Diger*]: Vâlihî'ye âteş-i âh-ı 'adû itmez zarâr
 Aħmed'e te'sîr ider mi hiç nâr-ı Bû Leheb
 [*Diger*]: Olup şârî saḳar yanından eksük olmadı mârûñ
 'Acebdür Vâlihî fırça süzülmezse eger altun

[*Diger*] : Egerçi şâ'ir-i nâzûk çok ammâ Vâlihî'nüñ de
Leţâfetden igen hâriç degüldür tarz-ı eş'arı

VÂLİHÎ-İ Edirnevî: Kırd-zâde dimekle meşhûr ve pîşe-zâr-ı ma'ârifde şîr-i jiyân gibi dilîr mezkûr 'ilm-i zâhire rûz u şeb iştiğâl gösterirken bende-i tâlib-i vecd **W129a** ü hâl olup taşfiye-i bâtın-ı pür-me'al ârzûsıyla müsâfir-i baır ü berr ve mücâvir-i hanqâh-ı meşâyih-i mürîd-perver olup her birinüñ hıdmetinden fûnûn-ı 'ulûmı taşşıl ve rûmûz-ı **Meşnevî**'yi Mevlânâ-yı Rûmî'den tekml itmiş ve nice müddet şehri mezbûrda vâ'iz-i huçeste-kelâm ve neşâyih-i havâş u 'avâm itmekle mev'izde benâm **Ü126a** olmuştur. Feemmâ hõş-tab' u rind-i lâubâli hûb-rüyân-ı cihânüñ vâlih-i cemâlidür. Kıvvet-i şîriyyesi hûb ve taşavvuf-ı eş'arı çok ve zebân-ı Fârisî'de ebyât-ı maħabbet-engîzine hiç söz yok. Ehli yanında mergûb vâkı olmuştur. Bu beyt ü maţla' anuñdur. **F194a Ebyât** :

İncinür baña güzeller disem ol şeh yegdür
İncinürlerse daği gam yemen Allah yekdür **BE137a**

[*Diger*] : Olmadan kâlib-ı cisme daği bu rûh-ı revân
La'l-i cân-bağşuñı idinmiş idüm rûh-ı revân **S215a**

[*Diger*] : Kınar saçılup penbesine dâğımuñ ey gül
Bu kâse-i ser toptolıdır saçma kıranfûl

[*Diger*] : Marîz-i 'ışkuñam dermân baña sen şâha kıalmışdur
Yetiş kim derd-i hicrûñle işüm Allâh'a kıalmışdur

[*Diger*] : Merdân-ı 'ışık içinde olunmaz o kimse 'add **B121b**
Kâyide bikirri ulâ bâlin-nişin cüyed⁴⁴²

Ü125b VAHDETİ : Bi'l-aşl Bosna sancağında Yeñibâzâr'dandur. Evân-ı 'âlem-i fânide ve 'unfuân-ı cevânide 'ulemâ-yı dehrüñ mütecerr-i hıredmendi olan merhûm Fevrî Efendi'ye dânişmend-i dil-pesend ve Fârisîdânlar içinde bî-mânend ve tab'-ı dil-küşâsı nazma mâyil ve lisân-ı sihr-nümâsı kıabil olup semt-i kitâbete kefi deryâ-müeşşiri câri ve lisân-ı nükte-güzârı selis olmağla ümerâ-yı zamâna kâtib-i dîvân ve erkân u a'yân içre nümâyân olmuşlar. Âhir bir tarîk ile küşe-i vahdet ârzûsıyla terk-i hużûzât-ı dehr-i fânî idüp dervîşlik yolundan râh-ı fazl-ı Yezdânî'ye sâlik ve faşl-ı dil-küşâ-yı câvidânîye mâlikdür. Ehli da'vet içre vâhid ve kendü vâdisinde mezîd olmuş sene sitte ve şemânîn ve tis'â mi'ede Bürc-i Evliyâ'ya gelüp ziyâret-i eimme-i kirâm kılup züvvâr-ı vâlî-i 'âlî-mağâm içre benâm olmuşlar. Âhir hevâ-yı Hicâz ile Başra'ya varup mağâm tutmuş ve şehri mezbûrda paşa olan **F194b** Mehemmed Paşa'ya dîvân kâtibî olmuşlar ve mezkûr paşa ile yine meyl-i diyâr-ı Rûm idüp gitmişler. Tabîat-ı şîriyyesi dervîşân arasında rûşen ve zihni pâki şu'arâ-yı zamân yanında mübeyyendür. Bu gâzel ile bir nice beyt anlarıñdur. [*Gazel*] :

Bâğ-ı 'âlemde şehâ sensüz olur mı 'âlem
Rûh olmasa kırı kıalib olurdı âdem
Hiç engüşt-i taħayyür deheninden gitmez
Mihri la'lüñ görelî ey sözi güher hâtem

⁴⁴² Bakire kıza yanaşmak ve yastığa oturmak ister.

Ravza-i hüsnüñ ile çeşme-i la'lüñ var iken
 Yire geçsün kim ölüp âb-ı Hıızr-ı bāğ-ı İrem
 Serv-i Mecnün ideli kıaddüñ eyâ Leylî hıram
 Âşiyân idi anuñ başına murğân-ı harem
 Ehl-i fazluñ ayağı toprağıyuz Vaħdeti'yâ
 Tarz-ı şîrû n'ola Bākî'ten olursa muħkem

[*Diger*] : Eşk-i çeşmüm saña çok dürr-i güher gösterdi
 Mâcerâsı hele biñ derd ile ter gösterdi

VÂLİHÎ-İ Bağdâdî: Zümre-i erbâb-ı kalem ve hem-nişin-i aşhâb-ı kerem tãifesindendi. Rüz u şeb mülâzemet-i erbâb-ı marifet itmekle taħşîl-i 'ulümü nefsanî ve tütî-i şeker-sitân-ı ma'ânî olmuş. El-ħak **W129b** ol yâr-ı mahabbet-endüz 'ale'd-devâm 'ışk-ı perî-rüyân-ı zamâneye şöhret-i tãm bulup vâlih ü hayrân ve suhte-i dağ-ı lâle-ızârân idi. ve inşâ ile mu'ammâdan ħabîr ve âdâb-ı muşâhabetde bî-naẓîr ve Türkî ve Fârisî'de eş'ârî pâk ve her biri vaşf-ı ħâl-i 'âşıkân-ı **S215b** süznâk vâkı' olmuşdur. Cümlesinden bu maṭla' behredür diyü ve anuñdur dinilüp şebt olundu. **F195a** *Şîr* :

Leb-i can-baħşuñı şordum ki yarar eme seme
 Nükte-danlar didiler çäre budur def-i ğama

VAĞDETİ: İstanbulî'dür. Babası pâdişahuñ bende-i maḳbüllerinden ve kendü sipâhi oğlanı bölüğünde iken ħâliyâ vilâyet-i Yemen'de bölük ağası olmaḳ ârzüsüyle ol diyâra 'azm ve niyyet-i cezm itmiş. **Ü126b** Ümmiddür ki menzil-i maḳşûdına yite. Mezkûr sâbıkan yârân-ı şafâdan ve ihvân-ı vefâdan küşe-i **BE137b** vaħdet ve künc-i kanâ'at ihtiyâr idüp rüz u şeb okıyup yazmaḳ semtine heves kılıp Zârîfî Ėasan Efendi'nüñ ħanĳâhında mücâvir olup her bir ħıdmetini cân u dilden edâsına rağbet gösterüp ħâzır bulunup tarîĳ-i Ėalvetî'ye sâlık ve mülâzemet-i **S216a** erbâb-ı sülük itmekle fûnûna mâlik olmuş. Zebân-ı Fârisî ve 'Arabî 'ulûma ve 'ilm-i hey'et ü nücûma vâkıf ve pesend-i ehl-i ma'ârif kimsedür. Tabi'at-ı şîriyyesi revân ve eş'ârî ħasb-i ħâl-i dil-i nâtüvân vâkı' olmuşdur. *Şîr*

Ėâlûme nisbet ile cümleten erbâb-ı kıubür **W130a**
 Arĳası üzre yatur her birisi ehl-i ħuzûr

[*Diger*] : Desti yegdür dime şürâĳiden
 Vaħdetî şâyed incine şîşe

VEZNİ: İznikî'dür. Her an aḳsâm-ı nazmuñ fûnûnına müdâvemet ve taḳlîd-i marifet kılıp zû-fûnün olmaḳ üzredür. Aşlında şüh-ṭab' u ħöş-şoħbet eşnâ-yı muşâhabetde eṭvâr-ı 'acibe ve evzâ-ı ğarîbesinden **Ü127a** bi'l-küllîye ħazṣ olunur. Zirâ ki güftârî gün-â-gün ile zümre-i rüzĳâr ve nedîm-i **F195b** şîrînkâr ve vezn-i eş'âr-ı dürer-bârî temâm 'ayâr ve bî-ħadd ü **S216b** bî-şümâr ve ma'ânî-i ğarîbesi gerçi çokdur. Bu beyitden özge eyüsü yokdur. El-ħak bu maṭla'-ı bî-naẓîr ğâyetde dil-peẓîrdür şöyle ki müṭâla'asından dîde-i ğamĳîn dürbîne nür dil-i ğamĳin-i ħazîne sürür irmesi muḳarrerdür. *Beyt* :

Cilâ vir çeşm-i cânê ħâk-i pâ-yi dil-rübâ ile
 Şaḳın keħĳâller gözün boyarlar tütüyâ ile

VECDÎ : Tire'dendir. Hâk-zâde demekle ma'rûf dânişmend zümresinden mevşûf olan yârândur. Dem-â-dem taḥşîl-i kemâl idüp mâyil-i aşḫâb-ı **B122a** vecd-i hâl olup vâdî-i nazma cân u dilden ḫâlib ü râğib olmağın her an tettebbu'-ı tedîvân-i erbâb-ı 'ulûmı kütüb-i Fârisî ve Rûmî ol yâr-ı nîkû-ḫuşâl cüst u cû itmeden ḫâlî olmayup fikri aḫrân mâbeyninde pesendide-i pîr ü cevân ve eş'âr-ı dürer-bârı der-güş-ı 'âşîḫân olmağa sezâvârdur ve gül gibi âbdâr olur şîri budur. Bu ebyât cümleden şebt olundu. *Beyt* :

Vaşf-ı ruḫsârûnda gül mecmu'a-ı zerkârdur
Leblerüñ medḫinde her bir ğonce bir ṭomardur

[*Diger*] : Seg-i kûyuña sifâli içün olaydı me'mûr
Üstüḫ'ân-ı serüñi kâse ideydi fağfür

[*Diger*] : Şöyle ğâlibdür dilâ za'fî bu cism-i lâ-ġârûñ
Üstine düşseydi maḫv olmaz ḫayâl-i saġârûñ

[*Diger*] : Aldı göñlün gülşen-i ḫüsnüñ gül-i ra'naları
Kime feryâd eylesünler bülbül-i şeydaları

[*Diger*] : Ḳondı bir serv-i ser-efrâze göñül şebbâzı
Görüñüz nice bülend eyledi ol pervâzı

[*Diger*] : Can çekişme eger ol ḫünî seni kılsa helâk
Yâre bir câne nedür çık bu kadar 'arbedeler

Mezkûr Vecdî evâil-i ḫâlinde Vecdî taḫalluş itmişler soñra o ma'nâdan **BE138a** şebbâz-ı ṭab'ı pervâz idüp ve nâmı daḫi 'Abdülkerîm olmaḫ münâsebetiyle ve esmânüñ müsemmasından tesir olup kirâmdan olmaḫ arzûsıyla şaḫîfe-i rûzgârda nâmum Nâmî olsun diyü Kirâmî taḫalluş itmişdür. Ḫâliyâ Kirâmî taḫalluşı ile mezkûr olur.

Vecdi'yâ şol deñlü ğâlibdür tenümde za'f kim
Üstime bir pîşe ḫonsa şanurum bil duman

VAŞLÎ EFENDÎ : Şofyevî-i mu'arîfdür. Rûz u şeb 'ilme müdâvemet gösterüp **F196a** tarîfden müberrâ ve tavşîfden mu'arrâdur. Zîrâ ki kemâl ehlinüñ ḫademine yüz sürüp kesb-i **B122b** ma'rifet itmişdür. Ol yâr-ı nîk-nâm 'ale'd-devâm sîm-endâm dil-berlerüñ ḫayâl-î ḫâmıyle serây-ı vişâllerine vüşül ve ḫidmetlerine irmege yol bulmaḫ arzûsında ümmiddür ki her birinden maḫşûd olan ma'hûdına irişüp **W131a** vâşîlinden ve ma'arîfinden **S217a** ola. Ḳuvvet-i şîriyyesi **BE138b** Fârisî dilinde pezir-i ḫûb ve Türkîde mergûbdur. Bu bir ḫaç maṭla' u beyt anuñdur şebt olundu. *Şîr* :

Nice teşbîh ideyin kend'özüme mâh-ı nevi
Zâfumuñ ḫuvveti var ḫuvvetimüñ za'fî ḫavî

[*Diger*] : Ruḫ-ı âlüñdeki ḫumret güneş üstinde şafaḫ
Ya mekr-i âteş-i ruḫsârûñun olsa 'alevî

[*Diger*] : Vaşlî-i sūḫte-dil 'izzüñi maḫşûd idinür
Oḫıyup ruḫlaruñun şevḫine mişbâḫ şanur

Bu ḫıṭ'a daḫi anuñdur. *ve lehu Ḳıṭ'a* :

Telef kılma be-gâyet şağla malı

Ki zîrâ mâli gâyet şağlamalı

Kemâl ü fazl olupdur gerçi maflüb

Kemâlün daği mâl oldu me'âlî

VUŞLATÎ-İ Sofyevî: Tâlib-i 'ilm ve bende-i aşhâb-ı **Ü127b** hilm ve ol bülbül-i gülşen-i cân vuşlat-ı önce-dehânân-ı zamân ile hemîşe 'ayş u huzûr ile şâd ü handân ve çâker-i kemîne-i erbâb-ı 'irfân kimesnedür. Tabîat-ı nazmiyyesi pür-ziver **S217b** ve eş'âr-ı dürer-bârı pesend-i gûş-ı cumhürdür. Bu bir kaç mafla' u beyt-i âbdâr teskîn-bağş-ı dil-i zâr anuñ güftârındandır sebt olundu. **F196b Şîr** :

Gülzâr nedür eyle ruğ-ı yârı temâşâ

Hem câna şafâlar vire hem yârı temâşâ

Naẓîre li-mü'ellifihî el-cevâb **B123a**

Seyrümde dün itdüm gül ü gülzârı temâşâ

Küyunda idem gibi bugün yârı temâşâ

[*Diger*] :

Dilâ peykân-ı hicründen yürek kim garğ-ı hün olmuş

Dehân-ı önceci fikrine varup ser-nîgün olmuş

VIŞALÎ Çelebi: İstanbulludur. Çok zamândur ki şemere-i şecere-i cevâni ve şecere-i semere-i 'unfûvani a'nî dürr-i deryâ-yı ma'ânî ve lâyıq-ı gûşvâre-i taht-ı sultâniye sezâvâr ve erzânî olan şâh-zâde-i zamân Sulţân Selîm Hân hazretlerinüñ dergâh-ı keyvân ve âsitân-ı âsmân-mekânlarında hem-nişîn-i erbâb-ı ma'ârif ve hemdem-i aşhâb-ı **BE139a** leţâyifdür. Anuñçün **S218a** müşârünileyh şeh-zâdenüñ nazar-ı kimyâ-eşerlerine mazhar düşüp ol bâbda aqrân içre rû-şinâs **W127b** ve pesendide-i enâs olmuşdur. ve bi't-tab' aqsâm-ı nazma mâyil ve tarz-ı kaşîde vü gâzelde pesend-i ehl-i dil olmağın zebân-ı Fûrsüñ durub-ı emşâl zabtına cidd ü cehd kılup geregin gibi edâsına kâdir geçinür. Eş'ârı her dilde vâfir. Bes bu gâzel ve bir mafla' anuñdur. *Gâzel* :

Bir menzil alsa tîr-i murâdum nişânedan

Olsam hâlâş cevri-i kemân-ı zamânedan

Tağsîn-i şâhbâz-ı hümâ-âşiyâne kim

S218b

Rûhânîdür gıdası degül âb u dânedan

Ser-pâ bürehne 'âşık-ı âbdâl olup saña

'Üryan dâğ-ı 'ışkuñ ile doğdum anadan

F197a Ü128a

'Ankâ-yı çarğ-ı beyza-yı mâh ile doğmadan

Murg-ı dili uçurmuş idüm âşiyânedan

Tîr-i cefâyı bağına mızmar çeküp dimiş

Çekmek Vişâlî adımızı yâr yânedan

[*Diger*] :

Şemşîr-i 'ışk-ı yâre sîneñ sîne-çâkiyüm

Bir kâmeti kıyâmet Efendi helâkiyüm

Bu bir nice beyt anlarıñ bir Fârisî kasîdesindendür kendü itikâdıyla yazılmışdur ta ma'lûm ola. *ve lehu eyzân fî nazmi'l-Fârisî:*

Fikr-i şâ'ir gülşen ü her şîr-i rengîn gulist
Bülbülân-ı 'ışk-ı turâ ez-her gül-i u şad enîn⁴⁴³

Kıışsa-i şakku'l-kamer porsîdîm ez-Ahmed be-h'âb
Kerd işâret süy-ı ebrû-yı tu hayru'l-murselîn⁴⁴⁴

Şîr-i mevzûn siyeh çerde nigârest hâldâr
Cilvegâh-eş meclisî maḥbûb-ı rabbu'l-âlemîn⁴⁴⁵

B123b BE140a S219a

VÂHÎ-İ İSTANBULİ : Cüzî ve küllî taḥşîl-i marifet ve tekmîl-i ḥayşiyet itmek üzre iken 'ışk-ı cevânân-ı âteşîn-ruḥsâr ile âh u vâha hem-nefes ü hemdem ü maḥrem olup 'ışk ile perîşân-rûzgâr **W131a** olmadın âḥîr 'avn-i İlâhî ve mu'avenet-i taḫdîr-i nâ-mütenâhi irişüp şâhib-sa'âdetlerüñ nazâr-ı kimyâ eşerlerine maḫzar düşüp evḫâf-ı müteferriḫa tevliyyetine maḫall ü sezâvâr olmış. Ḥâliyâ şehir-i mezbûrda cem'iyet-i ḥâṭîr ile zindegâni ve 'ayş ü 'işretle rûzgâruñ kâmrânıdır. Kuvvet-i şîriyyesi ḥûb u pür-zîver ve bu bir iki beyt ki vaşf-ı dilberân-ı şehir-aşûbdur şebt olundu. *Nazm* :

İtsem 'aceb mi derd ile feryâd muttasıl
Nâlem şıda o sîne ceres dil içinde dil **F197b**

[*Diger*] : 'Aceb mi ḥançerüñ çâki benüm gitmezse sînemden **S219b**
Bilürsün ḥâke yir eyler aḫar şu mâ-teḫaddümden

[*Diger*] : Neler kıldı baña bilmez miyüm zülfüñ ne sâḫirdür
Nice kez ḫanuma girmiş durur ḡamzeñ saña ferdür

Nazîre li mü'ellifihî :

Egerçi kim dil almaḫda gözüñ üstâd-ı sâḫirdür
Beli ḫan dökmede ol ḡamze-i ḥûn-ḫ'âre mâhirdür

VÂLÎ: İstanbullı'dur. Dergâh-ı mu'allâ yeñiçerilerindendir. Cemâl-i bî-naẓîr ile reşk-i Yûsuf-ı şânî ve kemâl-i dil-peẓîr ile Mısr-ı ḥüsnüñ 'azîz-i cihânî ve kişver-i cânüñ vâlî-i kâmrânıdır. Edâ-yı pâk ile **Ü128b** ḫayât-baḫş-ı 'uşşâḫ ve râḫat-resân-ı ḡamz-hâ-yı firâḫ zûrafâ-yı cihân ve hemîşe şu'arâ-yı **BE140a** zamân ile 'ahd-i vişâḫ üzre olup mezkûrlaruñ ṫâḫatlerin ṫâḫ itmeden ḫâlî degüldür. Bu ḡazel-i âbdâr ki vaşf-ı eyyâm-ı bahâr vâḫı' olmuştur ol şâ'ir-i lâle-ıẓârüñ ḡüftâr-ı dürer-bârındandır şebt olundu. Şîri bu ḡazeldür ma'lûm-ı 'uşşâḫ-ı çâpâr ola. *Nazm* :

Taḫt-ı zümürüd üzre geçüp Ḥusrev-i bahâr
İtdi şukûfe dirhemini 'âleme nişâr **S220a**

[*Diger*] : Sünbül benefşe rûy-i gülistânı kıldı zeyn **W131b**
Rûy-i nigârı nite ki bu zülf-i müşkbâr

⁴⁴³ Şâirin fikri gül bahçesi, her şîir renkli bir güldür. Senin aşkının bülbüllerinin onun her gülünden yüz inlemesi vardır.

⁴⁴⁴ Rüyada Ahmed'den ayın ikiye bölünüş hikayesini sorduk. Peygamberlerin en hayırlısı senin kaşına doğru işaret etti.

⁴⁴⁵ Vezinli şîir, benli esmer bir güzeldir; onun cilvegâhı, âlemlerin Rabbinin sevdiği bir meclistir.

Beñzer diyü çemende nihâl-i bülendüñe
Serv ayağına geldi yüzün sürdi cüybār **B124a**

Bir gıncenüñ gamıyla çü 'uşşâk-ı bî-nevâ
Şâh-ı gül üzre nağmeler itmekdedür hezâr

Çarç oldı baħr-ı eşküme Vâlî-i haste-dil
Ol serv-i mû-miyânı daħi itmedi kenâr

Ü126a VAŞFÎ: Haleb'den ve zümre-i ehl-i tarabdan zamân-ı şebâbda ve bu sarây-ı ħarâbda maṭlûb-ı erbâb-ı 'uḫûl olan İstanbul'a müteveccih olup yârân-ı şafâ ile ve ħılân-ı vefâ ile buluşup 'ale'l-ħuşuş şu'arâ-yı siħr-âferîn ve ümerâ-yı ħuceste-âÿîn ile hem-nişîn ve muḫarreb-i meclis-i 'ulemâ-yı dîn olup zebân-ı Fürs'i tekmîl ve lisân-ı 'Arab'ı taḫşîl itmiş. Ħayfâ ki ħod-râÿi ve her ziħ-i ħotend olmağın 'izz ü temkînden behremend degül ġâÿet ile ter-mizâc olduğı bî-'ilâcdur. Degme kimse ile imtizâc idemez feemmâ âvâz-ı pür-sûzı ħalet-baħş-ı 'uşşâk-ı bâ-nevâ ve nağâmât-ı dil-efrûzı sûz-endâz-ı dil-i ümerâ ve muşâħabet-i laṭîfi maḫbûl-i suħen-güzerân-ı cihân ve ebyât-ı şerîfi pesend-i yârân-ı zamândur. El-ħaḫ evşâf-ı mecâlis-ârâlığı ħalem-i dü-zebân ile beyâne gelüp vaşf olunmaz. Bu güftâr-ı 'âşîkâne ol yâr-ı yegânenüñdür.

Meded öldüm baña bir çâre didüm didi o yâr
Mübtelâ-yı marîz-i 'ışk olana çâre mi var

[*Diger*] : Bâde-i gül-rengsiz 'âlemde bir dem degül
Bezm-i 'âlemden ħaberdâr olmayan âdem degül

[*Diger*] : 'Uşşâka cefâÿı o perî bî-sebeeb eyler
Ağÿâra velî mihr ü vefâÿı 'aceb eyler

Bu ġazel-i bî-bedel-i pür-meşel daħi anlaruñdur.

Dil-i dîvânenüñ ıslâħına tedbîr olmaz
Ser-i zülfüñ var iken boynına zencîr olmaz

Müddet-i 'ömrde dil yâr ġamın çekdüğini
Şerħ itmek dilesem ḫâbil-i taħrîr olmaz

Ol ħadar bezm-i ħayâlünde bu şeb mest oldum
Zevke dâ'irdür anı şorma ki ta'bîr olmaz

Ṭotalum eyleye taşvîr muşavver yârimi
Lîk nâz ile ħırâm itmesi taşvîr olmaz

Yâr Vaşfî'ÿi helâk eylerin eñ şoñra dimiş
Söyleñ aña ne ṭurur ħayr işe te'hîr olmaz **F198a**

Fî ħarfi'l-hâ

HÜDÂYÎ Çelebi: İstanbullı'dur. Muşallî Çelebi dimekle meşhûr ve aħlâḫ-ı ħamîde ile efvâhda mezkûr ve bir miḫdâr 'ulûm-ı 'Arabîÿe kavâ'idinden ħabîr ve fenn-i pür fevâid-i Fârisî'de bî-naẓîrdür. El-ħaḫ ol tûṭî-i şeker-ħâ ve ol bülbül-i gülzâr-ı vefâ 'ilm-i müsiḫîde usûl-bend-i zamân ve her bir türkîsi pesend-i zırafâ-yı cihân nağâmât-ı dil-keşi ġâÿetde ħoş

ve terennümât-ı **S220b** hoş ı ziyâde dil-keş ve aqsâm-ı şîrûñ fûnûnından behrever 'ale'l-
huşûş tarz-ı gazelde fuşâhâ-yı 'Acem gibi edâ-yı bülend ile dil-pesend ve kaşîde vü
müseddesi rengîn ü selîs ve murabba' u tahmîsi lezîz **BE140b** ü nefis tarzında mübdî' ve
tarzında muhteri'dür. Burc-ı rifatinde tâbân olan kevkeb-i nazm-ı nûr-efşânı ve necm-i hâdî-i
mânend-i rahşân olan ma'ânî-i nâzûk-beyânı pertev-endâz-ı her merzbûm olalı maqbûl-i tab'-
ı zurafâ-yı Rûm olmışdur. Bu bir gazel ve bir kaç beyt-i bî-mişl şebt olundu. *Gazel* :

Ey kaşî yâ hadeng ile sînem nişâne dik
Nâzûk mişâl-i servdür ol bâğ-ı cânê dik **Ü129a W132a**

Tîrûñle sînemi yeter itdüñ delik delik
Şîmdengirü 'aşâ-yı dil-i nâtüvâne dik

Ey cân tabîbi tîğ-ı gamuñ sînem itdi çâk
Gel sûzen-i müjeñle yine nâzûkâne dik

Gül dikme bâğa 'arîz-ı dil-ber yiter diyü **S221a**
Serv ü çenâr geldi yine bâğbâne dik

Niçün kebâb-ı bezm-i nigâr olmaduñ diyü
Geldi horos cür'et idüp hâk-i pâyine dek

'Uşşâk içinde eyle Hüdâyi'yi ser-firâz
Ey Yûsuf-ı zamâne başın kes sinâne dik **F198b**

[*Diger*] : Didüm yoluña nişâr itdi sîm-i eşk gözüm
Didi ol şâh-ı cihan hayli terlemiş merdüm

[*Diger*] : Belâlaruñ dil-i 'uşşâk-ı dil-fikâre gerek
Belî 'inâyet-i rahm et günehkâre gerek
Sipihri gör ki çeker sînesine bir mâhı
Heman felekde begüm tâlî' ü sitâre gerek

[*Diger*] : Kõmadı şuda şafâ 'arîz-ı 'âlem-tâbuñ
Çekilüp döndüğü andan bu imiş dolâbuñ **B124b**

Cüylarda degül ey Yûsuf-ı şânî girdâb
Reşk-i çâh-ı zekânuñ bağrımı deldi anuñ **S221b**

[*Diger*] : Gitdi 'aqlum gibi ol rûh-ı revânüm gelmez
Yine haşr olmayacak sîneye cânüm gelmez

[*Diger*] : Tağıtısa şabâ turesin ol silsile-i mûnuñ
Ditreldük sevdâsı kamu ehl-i cünûnuñ
Reyhan hatı sünbül saçı gül-ruhları büyi
Elden koma dirler baña destini sebûnuñ
Diş yâreleri var leb-i sâkîde şanasın
Ter-mîvedür ol kim tokınur zağmı çolunuñ

[*Diger*] : Bir mâhı çeker sîneye şol kim gicelerde
Rûşen dil olur hâle gibi devr-i kâmerde

[*Ġazel*] : Leylâ elinde kâse-i Mecnun ‘âmiri
 Şûretde şındı ma’nâda yapıldı hâtırı **BE141a W132b**
 Ben şâbitem kapuñda güneş şehri seyr ider
 Bir görme bendeñ ile şehâ anda sâiri
 Şehlâ gözün gözetmeyeli oldı dil hârâb
 Vay ol ‘imâretün ki ‘alîl ola nâzırı **Ü129b**
 ‘Arz itme yâre kıddüñi dîvâr-ı bāğdan
 Ey serv bir iş eyleme haddüñden aşırı
 Toğruluk ile eyler elif kâmetine meyl
 Anuñla bātını ile bir ola zâhiri
 Dîdâr-ı yâre baq heves-i bāğ-ı huldı ço
 Hoşdur Hüdâyî her kişi hoş görse hâzırı

HÂTİFİ: Mevlid-i laṭfî Anḳara ve nâm-ı şerîfî ‘Abdurrahman’dur. **B125a** Qızât zümresindendir. Ol yâr-ı huçeste-huşâl rûz u şeb maḥrem-i erbâb-ı ma’ârif olup taḥşîl-i kemâl idüp ser-âmed-i akrân u emâşil olmış. Zîrâ ki ‘ulûm-ı ‘Arabiyye’yi geregi gibi bilmiş ve zebân-ı Fûrs’ün müşkilâtına esb-i hâl kıılup durûb-ı emşâl ve lâzım olan me’âlin zabt idüp tekellümine müdâvemet gösterüp maqbûl-i ehl-i ma’rifet kimesnedür. Ṭab-ı nâzûki elsîne-i şelâşede nazm-ı dil-küşâyâ kâdir ve her birinün edâsına şâir-i sâhir ‘ilm-i edvârda mâhir ve letâyif-i feraḥ-fezâsı vâfirdür. Bu bir nice maṭla’ ve bu bir nice beyt anlaruñ nazm-ı dürer-bârlarındandır. **F199a S223a Ebyât** :

Yaş ile gözlerüm müjemi pür dür itdiler
 Bilsen ki bu kadar düri kıandan dürettiler
 Düşmüşdi halk ayakdan iricek meh-i şıyâm
 ‘İyd oldı sâkîler meyi yine türettiler
 Miskin gâzâl nice bırakmıya nâfesin
 Gîsûlaruñ şehâ kıatı kıanın kıurutdılar
 Kıaddün görüp şanavber ü serv oldılar hâcil
 Gerçi ki görmeden anı hâyli şorıtdılar
 Nâr-ı cahîmden yûri hâvf itme Hâtîfî
 Ol küşeyi ulular için hep kıurutdılar

HÂTİFİ: Nigde’ dendür. Dânişmend-i hüşmend ṭâifesinden **S222a** hemîşe muttaşıl taḥşîl-i ‘ulûm itmege evkât-ı ‘azîzin şarf idüp hemdem-i erbâb-ı kemâl ve muşâhabet-i aşhâb-ı ‘izz ü ikbâlle maḥrem geçinüp ve hadd-ı zâtında ma’ârifle beyne’l-akrân ‘ârif-i zamân ve kemâl ile yârân yanında mükemmel-i devrân ve nazm-ı dürer-bârî ma’ânî-i laṭîf ile ârâste ve eş’âr-ı âbdârî mazmûn-ı hâş ile pîrâste ve ol ṭûṭî-i şîrîn-maḳâlûñ ve ‘andelib-i ferḥunde-me’âlûñ egerçi gâzeliyyâtı çok degül amma sözleri rengîn ü şîrîn ü bî-mişâl idüğine söz yoḳdur. Bu gâzel-i pür-meşel ol yâr-ı bî-bedelüñdür. *Ġazel* :

Meger ol la’l-i şeker-hâya ṭûṭî dil uzatmışdur
 Urup dest-i kıazâ ağızını burnını kıanatmışdur

Göreliden dāğlar ile sīnemüñ zeyn olduğun cānā
 Uşup evrāk-ı gül şahn-ı gülistānı tonatmışdur **Ü130a**
 Olaldan 'āşık-ı şeydāsı bed-ter sābice tıfluñ **S222b**
 Külāhın āhumuñ dūdı kebūdı göge atmışdur **F199b**
 Leb-i la'l-i 'arāknākine öykünmiş diyü sākī
 'Araqla bāde-i nābı biri birine kıatmışdur
 Şeb-i tāryek-i ğamda öykünürmiş rişte-i eşke
 Şehābuñ Hātıfı çarḥ-ı felek ipin uzatmışdur **BE141b W133a**

HELĀKĪ Çelebi: Karamanī'dür. İlm-i zāhire meşğül ve 'ulemā içre maḳbūl olmaḳ üzre iken ferāğat eyleyüp ehl-i cihet ve muḳtedā-yı ehl-i sūnnet-i cemā'atdan olmışdur. Niḫāl-i **S223b** ṭab'-ı ser-bülendi şī're māyil ve zebān-ı Fārisī bilmede üstādān gibi ḳābil eş'ār-ı ḫōş-āyendesı efvāhda bī-ḳıyās ve mezḳuruñ ebyāt-ı bī-mişāli beyne'n-nās meşhūr bu eş'ār anuñdur şebt olundu. *Bejt:*

Egleyen göñlümi gerçi mey-i cām olsa gerek
 Dostum baña lebüñsüz o ḫarām olsa gerek **B125b**

Pertev-i mihr-i ruḫuñ zerrece eylerse ṭulū'
 Māh-ı bedrūñ işi ol günde tamām olsa gerek

[*Diger*]: Eşḳ-i çeşmüm aḳsa ṭañ mı rüy-i zībādan yaña
 Meyl ider insān olan elbet temāşādan yaña

Gerçi nāzūkdür Helākī sūz-ı üslūb-ı ḫasen
 Nāle-i 'ışḳ içre dem-sāz olan eyidür baña

[*Diger*]: Libāsın ol büt-i sīmīn-beden çün itdi sefid
 Şanasın ebr-i sefid içre ṭoğdı bir ḫurşīd

HİLĀLĪ: İstanbulī'dür. Zīhn-i selīmi pāk ve tevsen-i ṭab'-ı **S224a** mustakīmi cüst ü çālāk evşāf-ı ḫamīdesin gūş kıldığumuz şu'arādandır. Ḥayli nāzūk ü bārik ve kendü de za'f ile mişāl-i hilāl-i zār u bī-mecāl imiş lākin şā'ir-i metin ve sāḫir-i siḫr-āferındür. Şīr-i dil-sūzı mānend-i nazm-ı Ḥusrev ve ma'ānī-i daḳıḳ ile **F200a** māh-ı nev gibi nā-peydā ve bī-hemtā vāḳı' olmışdur. Cümlesinden **BE142a** bir iki bejt şebt olundu nazmı budur.

Ġurūr-ı ḫüsn ile dil-ber ki nāze yüz ṭıtdı
 Belā-yı 'ışḳ ile 'āşık niyāze yüz ṭıtdı **Ü130b**

Ḥazer ḳıl ey gül-i ra'nā niyāz-ı bülbülden
 Hezār dest ile ol bī-niyāze yüz ṭıtdı

HİLĀLĪ : Mevlidi İstanbul ve ismi Ramazan'dur. Dergāh-ı mu'allānuñ silāhdārī zümresindendir. **W133b** Ḳaşı Hilāl dimekle meşhūr-ı zamān ve ma'rūf-ı cihān ve **S224b** müşārünileyh bi'l-benān kimesnedür. Ādāb-ı muşāḫabeti şīrīn ü laṭīf ve leṭāyif-i nāzūki rengīn vāḳı' olmışdur. Sābıḳan 'Arabī'den cüz'ī ḫabīr ve zebān-ı Fārisī'den dil-pezir olan eş'ār-ı şu'arā-yı 'Acemi tettebbu' itmede bī-nazir ve ḳuvvet-i şīriyyesi ma'lūm-ı yārān ve maḳbūl-i pīr ü cevān olup bu bir nice bejt anuñdur. *Şīr:*

Halka-i cām-ı müselsel ne ‘aceb dām ancak
Murğ-ı zîrekleri devrānuñ aña rām ancak

[*Diger*] : Bu gün meyhānelerde dūd-ı āhumdan ‘alem çekdüm
Gönül ğam-hānesin pāk itmege çārüb-ı ğam çekdüm

[*Diger*] : Beni ‘üryān u biryān itdi bir dellāk-i sīmīn-ber
Ki kuzgun müşterīsidür anuñ mihr-i şabā-güster

HİMMETİ: **B126a** Şofyevî’dür. Mülāzimīn zümresindendir. Himmet-i ‘ālīyesin rüz u şeb kesb-i fezāyil itmege mebzūl idüp geregi gibi ‘ulūmı ve zebān-ı Fārisî’yi hāşıl **S225a** kılmışdır. Bu bir nice beyt anuñdur zuhūra gelüp mestūr u mezkūr olundu. **BE142b** *Şir* :

Çün hāke gün gibi ider ol mehlikā nazār
Hikmet nedür ki zerrece itmez baña nazār **F200b**

Manzūr-ı ‘ālem olmasa āyīne ruhuñu
İtmezler idi şüretüñe dāimā nazār

[*Diger*] : Luṭf itmese yār ‘āşıkuñ işi başa varmaz
Allah oñarmaduğunu kimse oñarmaz

HĀTİFİ: Gelibolı muķābelesinde Labseki dimekle ma’rūf kaşabadan zümre-i mülāzimīndendir. Rüz u şeb mülāzemet-i erbāb-ı devlet ve hıdmet-i ehl-i ma’rifet idüp aķrān içre meşhūr ve ma’arif-i cüz’ī vü küllī ile maķbūl-i cumhūr ve zebān-ı Fürs’den behreverdür ve ṭab’at-ı şirriyyesi tāze vü ter ve maķbūl-i ehl-i hüner olmadan hālī **Ü131a** degüldür. Bu bir iki üç beyt anuñdur zıkr olundu şiri budur *.Şir* :

Her kaçan ‘āşık maḥabbet ‘āleminde ursa lāf
Aşlı vardır anı sen ey müddeī şanma güzaf

Vaşf idicek kāmēt-i şimşāduñı gülşende bād
Lerze tutdı ‘ar ‘arı vü serve geldi inḥirāf

Bağrına başar tekellüfsüz alup ma’şūķını
Kağı ‘āşık kim ola āyīne gibi kalbi şāf

HEMDEMİ-İ ‘Acem: Tebriz’ dendür. Ṭalib-i erbāb-ı kemāl ve bende-i pīrān-ı vecd ü hāl ve hıdmet-i erbāb-ı hüner ārzüsüyle terk-i **W134a** diyār idüp seyāhat ṭarīķıyla üftān u ḥizān ziyāret-i āsitān-ı laṭif Ḥāzret-i İmam ‘Alī ve Ḥüseyn ve ṭavaf-ı Ka’be-i şerīf ve ravza-i seyyidü’s-şakāleyn *‘aleyhisselatü ve’s-selām* kılıp **S225b** müsāfir-i baħr ü ber geçinüp her küşeden şāhib-tüşe ve her vādiden ḥāberdār ve ḥaṭṭ-ı nesta’lik yazmada peyrev-i Mir ‘Alī ve pādīşā vü efşān **B126b** kesmede bī-hemtā ve nefsinde rind ü lāubālī vü ‘āşık-pīşe **F201a** ve fikr-i cevānān-ı suḥen-dān ile şāhib-endīşe olmağın rüz u şeb şu’arā-yı müteķaddimīnūñ eş’arın ve fuşāhā-yı müteahḥirīnūñ güftārın tetebbu’ idüp ve her birinūñ ebyāt-ı güzīdesin ve kelimāt-ı pesendīdesin bir mertebede ezberlemiş ki erbāb-ı ma’anī olan zurafā-yı rüzgār ol yār-ı suḥendānı Ayaklı Cönk laķābıyla ser-efrāz u nāmdār kılmışlar ve kendünūñ daḥi ṭab’at-ı şirriyyesi ḥüb u mergūbdur. Nazm-ı ‘āşıkānesi çokdur bu üç dāne **S226a** maṭla-ı Fārisī ki nazīri yokdur anlarıñdur şebt olundu. **BE143a** *Maṭla* ‘ :

Men-i gam-dîde-râ Mecnûn miḥnet-dîde ger dîdî
Nihādî poşt-ı dest ü dilber bihter ez-ḥ̄şem pesendîdî⁴⁴⁶

Kunûn geh ki şāhib ḥüsnî zi rûy-ı dil-dārî
Çi kem şevved zi tu ger ḥāṭırî be-dest ārî⁴⁴⁷

Ān-râ ki ṭarîḳ-ı Hemdemî nîst
Bâ u me nîşîn ki Ādemî nîst⁴⁴⁸

Ü131b Fî ḥarfi'l-yâ

Efşahü'l-fuşahâ ve emleḥü's-şu'arâ a'nî **W134b** Ḥazret-i **YAḤYĀ**: İstanbul'da neşv ü nemâ bulmağla şehr-i mezbûrdan ta'dād olunur. Muḳeddemâ ol şā'ir-i nîk-nihād pâdişāh-ı **S226b** dîn-ārâ ve sultān-ı kişver-küşâ ve ḥākān-ı keyvān-rifat ve şāhenşāh-ı ḥürşid-menzilet ḥazretlerinüñ hemîşe himmet-i 'ālîyeleri ile dergāh-ı murād-baḥşlarında 'ālî ze'āmete mutaşarrif ve şāhib-sa'adetlerinüñ ādāb-ı şoḫbet-i ḥāşlarına künhüyle vāḳıf ve meydān-ı belāğatde raḥş-ı ṭab'ı **F201b** şirüñ vādîsine cüst ü çālāk ve herkesden öñdül almada bî-naẓîr ve 'arşa-i faşāḥatde şu'arâ-yı zamān içre zebān-āver ü bî-bāk ve geregi gibi dilîr ve ṭarz-ı meşnevîde şā'ir-i muḫterî ve sâḥir-i mübdî olduğu gün gibi 'ayān u rüşen ve edā-yı ḥoş-āyende ve güftār-ı pesendîde ile fuşahâ-yı müteḳaddimîn ve şu'arâ-yı müteahḫirîn gibi şāhib-ḥamsedür. **S227a** El-kışşa bu devrde zūrafā-yı Rûm ve erbāb-ı 'ulûm içre eş'ar-ı nāzûk dimede şā'ir çoḳdur lâkin üslûb-ı **BE143b** meşnevîde aña mānend **B127a** yoḳdur zîrâ ki kitābları ma'ânî-i dil-fırîb ile bî-naẓîr ve ser-â-ser ḥikāyât-ı ğarîb ile dil-peẓîr 'ale'l-ḥuşuş **Şāh u Gedâsı** maḳbûl-i şāh u dervîş ḥasb-i ḥāl-i 'uşşāḳ-ı dil-rîşdür. Ḥadd-ı zātında 'āşîḳ-pîşe ve nîk-endîşe olmağın ğazel-i bî-bedelleri cümleten 'āşîḳâne ve ser-â-pā edā-yı nāzûk ile rindâne ve her biri meşhûr-ı zamāne olmışdur. Bir iki ğazel ile bir kaç beyt anuñdur şebt olundı. **W135a** *Ġazel*:

Ḥammām gibi odlara yaḳup bu çākeri
Ḳanuma girdi girmedi ḥammāme ol perî
Bir himmet eyleñ ola ki ḥammāme gire yār
Ey başı ḳaba yalın ayaḳ Rûm erenleri
Ḥalvetde nûr görmek ise ḳaşdı zāhidüñ **S227b**
Ḥammām içinde görsün o māh-ı münevveri **Ü132a**
Ḥammām içini beñzedürin cāy-i maḥşere
Kim olur anda şāh gedānuñ berāberi
Yaḫyâ şu dutmağ için ayağına ol mehüñ
Güyâ ki ṭas idindi felek mihr-i enveri **F202a**

Ġazel:
Derbān-ı pâdişāh idüp ol serv-i ḳāmeti
Devran yine ḳapuya getürdi ḳıyāmeti

⁴⁴⁶ Ben gamlıyı, çile çekmiş Mecnun görseydi; beni tebrik edip kendinden daha iyi görürdü.

⁴⁴⁷ Madem ki sen şu anda güzellik sahibisin, gönül almak için bir hatır sorsan neyin azalır?

⁴⁴⁸ Hemdemlik yolundan uzak olanla birlikte olma, çünkü o insan değildir.

Süzüni süzüni varayın âsitânına
Dergâhdan süre beni hışm ile gâyeti

Çok zulm idüp durur baña ben şöyle şanurum
Dīvâne varan anda ider hep şikâyeti

Çāk itdi kapusına beni şöyle hemân
Gün gibi çın seherde görünce ol âfeti

Yağyâ baķınca aña heman kendüden geçer **BE144a**
Derdâ ki hicr-i yâr ile tāk oldu tākati **S228a**

[*Diger*] : Dâr-ı dünyâ delü gönlüm gibi vîrân olsa
Ne cihân olsa ne cân olsa ne hicrân olsa

Kâşki sevdiğümi sevse kamu halk-ı cihân
Sözümüz cümle hemân kışşa-i cânân olsa

Bir demür tağı delüp boynuna almağ gibidür
Her kişi ‘âşık olurdu eger âsân olsa

[*Diger*] : ‘Aqlum almağdan ise cānumı al didüm aña
Ol perî güldi didi ‘aqluñ alan cānuñ ala

[*Diger*] : Dilbendüñi nâz ile zarîfâne şararsın
Meydân-ı maħabbetde gezüp ‘âşık ararsın

Sen ğonce gibi gâh yeşil gâh kızıl giy **B127b**
Üftâdelerüñ berk-i hazân gibi şararsın

[*Diger*] : Şubh-ı şâdık gibi ey gâfil ağardı şakaluñ
Haberüñ yok seni ne ile boğazlar ecelüñ

[*Diger*] : Belli sevdiğü mi taşâ tutar yârini **S228b**
Aña şādum ki dirîğ itmez elinden geleni

Söyler ammâ deheni cân gibi nâ-peydādur
Hâtıf-ı ğayb durur var ise yârüñ deheni

Yâre mey şunma rakîbâ baña kan ağlatma
Cām gibi tutar âhîr gözümüñ yaşı seni

[*Diger*] : Ğamuñdan öldi bir ‘âşık senüñ ‘ömrüñ ziyâd olsun
Mezârın gel ziyâret eyle bāri rûh[1] şād olsun

Cihânda yaħşi adıdur hemân bâķî kalan ancak
Gerek Ferhâd-ı ‘ışķ olsun gerek Keyķubâd olsun

[*Diger*] : Aħşamlayup o meh-rü ben nātüvânda yatmaz
Aña ta‘accüb itmek dil-ber yabanda yatmaz

[*Diger*] : Bir senüñ gibi efendinüñ kulu ķurbanıyuz
‘Ālemüñ sulţānıyuz mülk-i cihānuñ ħānıyuz

[*Diger*] : Şevķümden ölürin yüzüñi kim görem senüñ
‘Arz-ı cemāl iderseñ Efendi kerem senüñ **S229a**

[*Diger*] : Kimsenüñ gördüğine râzı degül cânım seni
Görmeyeydi kâşki kuluñ sultânım seni **W135b**

YETİM 'ALİ Çelebi: İstanbullı'dur. Babası dergâh-ı 'alî bendelerinden yeñiçeri tãifesi içre Zağarcı başı ve kendü de yeñiçeri bölüğünde 'ulüfeye mutaşarrıf iken raḥş-ı ṭab'ı ol semtten geçüp ferâgat tarîkîn **F202b** tıttup dânişmend-i hüşmend olmaḳ temennâsıyla 'ilm-i zâhire müdâvemet gösterüp âḥir ḥâtır-ı deryâ-müeşşiri taşavvufa mâyil olup ḥıdmet-i meşâyiḥe irâdet-i **BE144b** şâdıḳ gösterüp taşfiye-i bâtın idüp seyr ü sülûka sâlik ve eṭvâ- ruñ rümüzundan çok nesneye mâlik olmuş. Ḥadd-ı zâtında dervîş-şifât ve âdemî-ḥılḳat kimesne imiş. Zıkr-i ḥayrın ve eş'âr-ı güzidesin görüp işitdigümüz şu'arâdandır. Ol mâlik-i hüner **S229b** zâhiren müsâfîret-i baḥr ü berr kıлмаḡla deryâ-yı 'ilmden ḡâyetde bâ-ḥaber olmuş. Ol cihetden yeñiçerilerün iştılahâtın zabt idüp ol dil ile bir güzel kaşîde-i bî-bedel peydâ kılmış ki ebyât-ı dürrer-bârı mânend-i dürr-i yetim pesendîde-i güş-ı ṭab'-ı selîmdür ve ṭarz-ı ḡazelde şâ'ir-i muḥterî'-âyin ve cevâhir-i nazmı reş k-i dürr-i şîmîn vâkı' olmuşdur. Bu bir kaç maṭla' u beyt anuñdur sebt oldu. *Beyt* :

Cünün vâdilerin güşe-be-güşe cümle benden sor
Diyâr-ı 'aḳl-ı dür-endîşi var kendin bilenden sor

[*Diger*] : Ṭaşı ṭaş üzre ḳoma bu dih-i vîranda şaḳın
Yurd idinme bu hevelnâk-ı beyâbanda şaḳın

[*Diger*] : Göz yaşı gibi şuyı ḡam gibi âteşi var imiş
Ḳaysa Mecnûn dimeñüz 'aḳl-ı ma'âşı var imiş

[*Diger*] : Post ḳaydın ḳuvvetini penbe-i dâḡuñ bürüsün **S230a**
İki yapraḡla yüri 'âleme çal yuf borusun **B128a**

Post-ı püşuñ ikisin ḳomadı şeh bir yirde
Kürk-i lâ-büd ṭaḡıdur görse ḳoyunuñ sürüsün **W136a**

YÛSUF: Vardar Yeñicesi'ndendür. Ḥayretî'nüñ birâderidür. Sîne-çâḳ dimekle **F203a** meşhür ve eṭvâr-ı rindâne ile mezkûr 'ilm-i bâtında ma'ârif-i İllâhî ile 'ârif-i billâh **Ü133a** ve şüret-i zâhirde merdûd-ı ḥalḳ lâkin ma'ânîde maḳbüllullah ve hemîşe bâde-i **BE145a** tevḥîd ile mest ü lâubâli ve dem-be-dem neş'e-i tecrîd ile ḥarâbât ehlinüñ şâḥib-kemâli ve 'arşa-gâh-ı mihr ü maḥabbetde veḡâ meydânınuñ 'âşîḳ-ı bî-baḳı ve şemşîr-i şevküñ sîne-çâḳi kimse imiş. Eş'ârı muvâḥḥidâne ve ḡüftârı rindâne vâkı' olmuşdur. *Ġazel* :

Biz tâc-ı ribâ-yı ser-i şâḥân-ı cihânuz
Biz ḥâk-i kefi pâ-yi gedâyân-ı cihânuz **S230b**

Biz diñlemezüz ḡulḡulüni bülbül-i bâḡuñ
Biz naḡme-serâyân-ı ḡülistân-ı cinânuz

Âfâḳı bütün tıttmış iken nâle-i âbdâl
Bu ṭurfe durur kim yine bî-nâm u nişânuz

Bî-nâm u nişânuz bu 'aceb ḳavs ü ḳazâdan
Her tîr-i belâ kim atılır aña nişânuz

ve ma'lûm-ı erbâb-ı hünerdür ki Yûsuf-ı Sinân dirler böyle olsa bu maқта' ki ehl-i maḥabbetle aşḫâb-ı ḫased ḫaqqında dimiş zarâfetden ḫâlî degül. *Maқта'*:

Erbâb-ı maḥabbet bizi Yûsuf bilür ammâ
Aşḫâb-ı ḫased gözine ey dōst sinânuz

Bu maḫla'-ı derd-nâk daḫı ol yâr-ı sîne-çâkündür. *ve lehu eyzân*:

Ehl-i derd olmayan añlar mı şafâsın elemün
Baña şor lezzetini ben bilirüm derd ü gamuñ
Dir mi mihr ü vefâya gönül ayrık ey dil
Zerrece alabilen zevkıni cevır ü sitemün

YAQİNİ: İstanbullı'dur. Dânişmend-i hüşmend zümresinden evân-ı cevânide **F203b** 'ulûm-ı zâhir ve ḫüsn-i cemil ile sa'y-i küllî idüp 'ilme'l-yaqîn ü 'ayne'l-yaqîni taḫşil ü tekmil itmeden bir zamân ḫâlî degül ve her an erbâb-ı fazilet ve aşḫâb-ı marifet olan suhen-pervere yaqîn olmağla **W136b** ma'arife mazḫar düşüp beyne'l-aqrân pesendide-i pîr ü cevân ve maqbül-i ehl-i 'irfân **B128b** olmuştur. Ṭab'-ı veḫḫâdı **S231a** aqsâm-ı nazma şâmil olduğına zebân-ı Fârisî'yi **Ü133b** cüz'î iltifâtle ḫâşıl kılmıştır. El-ḫaḫ **BE145b** ol bülbül-i gülzâr ve tûṭî-i şeker-güftârüñ gâzeliyyâtı bî-dil ü rengin ve manzûmâtı güzel ve ma'lûm-ı şu'arâ-yı sihr-âferin ola ki mezkûruñ kelimâtı leziz ü şîrin olmağın âḫirde zikr olundu. Zîrâ ki hoş-ṭabân-ı zamân dimişlerdür ki *Helvâ ez âḫir ḫorend*⁴⁴⁹ Bu gâzel-i pür-meşel anuñdur. *Gâzel*:

Yine vird-i ruḫına bir leb-i can-perverdün
Şad-hezâr âḫ eyle bülbül-i dil-i can derdün

Ber-murâd eylemez insânı cihân-ı bî-minnet
Er iseñ çekme dilâ minnetin ol nâ-merdün

Ṭâlib-i sîm ü zer olma ḡam-ı dünyâyı çeküp
Tîre naḫd-i sirişküñ ile bu rûy-i zerdün

Maraż-ı 'ışk ile dir idün fiḡân eylemeyim
Şimdi dehri iniletdün nedür ey dil derdün

Bezm-i miḫnetde Yaqîni bes idi eḡânum **S231b**
Bir yaña sînede çü ney nâle kıilup n'eylerdün

Bâḡ-ı âlemde Yaqîni öñlük hicr ile
Dem-be-dem nây-şifât nâle kıilup n'eylerdün

[*Diger*]: Az mıdur yoḡsa bahâ-yı leb-i la'lün çok mı
Behey âfet biricük söyle ağızuñ yoḡ mı

Bu maḫla'ı Bâkî ḫaqqında dimişler nezâketden ḫâlî degüldür. **F204a Maḫla'**:

Nâm-ı Bâkîyle gâzel rengin ü ḫōş-ter güster
Zaḡlansa nitekim şimşîr-i cevher-güster

⁴⁴⁹ Helvayı sonradan yerler.

HATİME-İ KELÂM

Şükr kîn nâme-i ferhunde kelâm
Şod be-kâm-ı dil-i aḥbâb tamam⁴⁵⁰

Elḥamdülillah ki bu nâme-i kirâmı bu deñlü esâmî ile bir üslûb-ı ḥaş ile tamâm oldu. Ve zıkr-ı esâmî-i Ravza-i Evvel⁴⁵¹

F206a Müretteb-i **Gülşen-i Şu'arâ** diyü mülaḥḳab olup ḥuşûşâ ḥâmî-i İslâm u peyrev-i şeri'at-ı Seyyidü'l-enâm 'aleyhi's-salâtü ve's-selâm olan şâh-zâde-i rûy-i zemînüñ nâm-ı ḥuceste-encâm ve nazm-ı belâgat-nizâmları ile ihtirâm bulup ve bu 'aşrda vâriş-i 'ulümü'l-enbiyâ-yı ve'l-mürselîn olan 'ulemâ-yı mütecerrinüñ elḳâb-ı ferhunde-fercâm ve nefis kelâmları ile ihtimâme irişüp ve bu devrde zuhûr iden peyrev-i fuşahâ-yı müteḳaddimîn **BE146a** geçinen şu'arâ-yı müteahḳirînüñ selis beyânları ile murâda irişüp ve ḥâliyâ ḥayâtta olan zûrafâ-yı suḥen-âferînüñ serv-i ser-encâmlarıyla itmâm buldı. El-ḥaḳ anlarıñ eş'âr-ı âbdârınüñ yûzi şuyına ḥürmetle şöhret-i tām ve maḳbûl-i ḥaş u 'âm ve pesendide-i cevânân-ı gül-ıẓâr ve vird-i zebânân-ı bülbülân-ı zâr ve zıkr-ı pîrân-ı nîk-şî'âr oldu. **Ü135b** *Meşnevî*:

Lillâhi'l-ḥamd ki in nâme-i men
Şod pesend-i dil-i erbâb-ı suḥen⁴⁵²

Yâft iḳbâl be-nâm-ı şeh-i dîn
Ger be-nâzem ne bûved dür bedin⁴⁵³

Çün ne yâbet heme câ 'izz ü 'alâ
Şod müzeyyen be-kelâm-ı fuşahâ⁴⁵⁴

Ḳıṭ'a: Biḥamdillah kitâbum oldu 'Ahdî
Cihanda mu'teber mânend-i dil-ber

Yaraşur ḥıl'at-i zer giyse aña
Olupdur iltifât-ı şeh ser-â-ser **F206b**

Ümmîd-i şâdiḳ ve recâ-yı vâşiḳ oldur ki bu ḡavvâş-ı deryâ-yı marifetüñ ve bâb-ı şeh-r-i fazîletinde derbeder olan kem bizâ'etüñ bu resme **Gülşen-i Şu'arâ** ve **Tezkire-i Erbâb-ı Vefâ** olan ḥazef-pâre-i bî-bahānuñ ser-geştân-ı vâdî-i marifet ve küşe-i nisyân şeh-r-i maḥabbet ve şarrafân-ı bâzâr-ı güher ve cevheriyân-ı çarsû-yı ruḡ-perver nazm-ı dürer-bârınüñ mi'yâr-ı bî-miḳdârına ve neşr-i leâli-âşârınüñ kelimât-ı **B131a** müsecca' u muraşşa' ve terkibât-ı perîşân-**BE146b** eṭvârına nâzır olduḳda sehv olan elfâzın iltifât-ı bî-nihâyet ve elṭâf-ı bî-ḡâyetlerinden **Ü136a** raḳam-ı muşliḡ ile işlah idüp aşḫâb-ı ḥalâşdan bulup kerem-i vâfirlerinden ḳalem-i 'afv çekeler. *Şîr*:

⁴⁵⁰ Şükürler olsun bu kutlu sözlü kitap aḥbabın gönlünün istediḡince tamamlandı.

⁴⁵¹ Bazı nüshalarda (F, S) Şairlerin ravzalara göre bir listesi veriliyor, fakat bu liste bütün nüshalarda olmadığı için biz bunu burada vermedik. Liste bittikten sonra gelen kısımdan itibaren yazdık. Ayrıca şairlerin nüshalara göre bir listesini de daha önce vermiştik.

⁴⁵² Allah'a hamd olsun, benim bu kitabım söz erbabının beḡenisini kazandı.

⁴⁵³ Din şahının adıyla iḳbal buldu. Eḡer övünürsem (bu) dine uzak olmaz.

⁴⁵⁴ Her yeri yüceliḡe nasıl erişmez; çünkü fasihlerin sözleriyle süslenmiştir.

İltimâsum bu ki erbâb-ı şalâh
Kıla luḫ ile ḫaṫâsın ıṣlah
‘Avn-i ḫaḫḫ ile bu nâme oldı
Naẓm ü neşr ile çü dürr-i meknûn
Yaraşur gûşına dürr itse anuñ
‘Ahdî’yâ her birin erbâb-ı fûnûn
Ḥudâvendâ be-ḫaḫḫ-ı Āl-i Aḫmed
Be-nûr-ı pâk-i aşḫâb-ı Muḫammed
Be-dest-i herkesî kîn ravza üfted⁴⁵⁵
‘Aziz ü muḫterem kon belki emced

⁴⁵⁵ Bu ravza kimin eline düşerse.